ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ՝ ԱԶԳԱՑԻՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ, ԳՐԱԿԱՆ

EE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

(Fondé en 1925) :-: R. C. Seine 276.286

Directeur et Propriétaire : SCH. MISSAKIAN
Rédaction et Administration
ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԻՒՆ ԵՒ ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

17, Rue Damesme, PARIS (13e)
Téléphone : Glacière 15 - 70

(ՏՐՔԻՔՕՏ ՀԱՄԱՐ՝ Métro : TOLBIAC)

ՀԱՅԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԵԱՆ ՊԱՅՄԱՆՆԵՐ — ՏԱՐԵԿԱՆ ՎՃԱՐՄԱՆՑ ԵՒ ՏԱՐԱԾԱՇՐՋԱՆԻ

Տրանսա եւ գաղութներ	140 փրանք	70 փրանք	35 փր
Անգլիա, Եգիպտոս, Զուիցերիա, Իտալիա	250 »	130 փրանք	—
Ամերիկա եւ ուրիշ երկիրներ	200 փրանք	100 փրանք	—

ՇԱԲԱԹ
1
ՕԳՈՍՏՈՍ
SAMEDI
1 AOUT
1936

12 ՏԱՐԻ — 12e Année No. 3180

Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱԿԵԱՆ

ԳԻՆ 50 ՍԱՆԹԻՄ

ԵՐԿՈՒԻ ԽՕՍՔ

ԱՆՈՂՈՔ ՁՇՄԱՐՏՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

» Կավկազ »ի յունիս - յուլիսի միացեալ թիւին մէջ, որմէ թարգմանել տուեր էինք Բասուլ Զաուէի դէմ ուղղուած «Բաց Նամակ»ը եւ վրացի պատմաբան Ավալովի ուսումնասիրութիւնը, կը գտնուի նաեւ ուրիշ գրութիւն մը: Հեղինակը՝ Վրացի մը, Թամբի Ելէկխոսի· խորագիրը՝ «Կովկասը հիւսիսի եւ հարաւի միջեւ»:

Հատուած մըն ալ այդ նշանաւոր գրութենէն, լրացնելու համար պատկերը·

—«Մենք, կովկասեան հայրենասէրներս չենք վախնար Դաճիւեսկիի ցնորական տեսիլներէն: Ան որ կրնայ տկարացնել խորհրդային Միութիւնը, ան որ կրնայ խորտակել ռուսական աշխարհակալութիւնը, կը հանդիսանայ մեր բնական դաշնակիցը: Օ՛, եթէ մօտաւոր ապագայի մը մէջ իրականանար իշխան Վաչնացէի գուշակութիւնը Ռուսաստանի հեռացման մասին՝ Կովկասէն: Մենք չենք լար, ինչպէս կուլայ Վաչնացէն: Մենք կ'ըսենք,— բարի ճանապարհ եւ ընդմիշտ: Հարաւային դրացիներու հետ, ինչպէս չենք կորսուած 3000 տարուան ընթացքին, կրնանք ապրիլ եւ ապագային ու թերեւս աւելի լաւ պայմաններու մէջ: Ատոր գրաւական կը ծառայեն կեանքի նոր պայմանները ընդհանրապէս եւ ամբողջ ընկերային եւ քաղաքական ու հոգեկան վիճակները որ կը կազմաւորուին մեր հարաւային ճակատին վրայ»: (Կ'ակնարկէ Թուրքիոյ):

Այսպէս ուրեմն, կովկասեան տարագիր գործիչներու օրկանը միեւնոյն թիւին մէջ կ'ամփոփէ երեք յօդուածներ, որոնք տարբեր ճամբաներով կը յանդին միեւնոյն եզրակացութեան, — պայքար՝ միայն եւ միայն Ռուսաստանի դէմ, իսկ տեւական բարեկամութիւն՝ Թուրքիոյ հետ:

Թոյլ տուէք նորէն ամփոփել ·—

Երեք յօդուածագիրներէն մէկը, Թուրք – Թաթար Բասուլ Զաուէն, կ'ողբա՛յ որ հոչակաւոր Բասուլ զաուէն դաւճանած է իրենց հաւատամքին,— Թուրանականութեան, իբրեւ գործակից «կազմակերպութեան մը որուն անդամները Հայերու հետ դաշնակցելով կանոնաւոր պայքար կը մղեն Թրքական աշխարհին դէմ»:

Երկրորդը, վրացի Ավալով, գիտականօրէն քննելով հայկական պահանջները եւ անոնց հիման վրայ հետապնդուած գործունէութիւնը, կը մերժէ իբրեւ «կովկասեան ծրագիր» ընդունիլ այդպիսի մտադրութիւններ: Ուրիշ խօսքով, կը մերժէ ո՛ր եւ է պայքար՝ Թուրքիոյ դէմ, որքան ալ արդար ըլլայ հայկական դատը:

Ավալովի կարծիքով, խոհեմութիւն չէ՝

« Նորէն ինչ որ անյայտ բարիքներ ակնկալել այս անգամ հանրապետական Թուրքիոյ շատ հարցական կործանումէն եւ ծուռ տուէն: Եթէ նոյն իսկ այդպիսի բան պատահի, պէտք չէ որ այդ ակնկալութիւնը համակովկասեան եղբայրական ազգակ ծառայէ: Մեր յիշողութեան մէջ դեռ թարմ է 1918 թուականը»:

Իսկ երրորդ յօդուածագիրը, դարձեալ Վրացի, այժմէն «բարի ճանապարհ» կը մաղթէ Ռուսաստանի, առանց որ եւ է վերապահութեան: Կարդացիք արդէն:

Պէտք է ուրախ ըլլալ որ աւելորդ անգամ մը եւս կ'իյնան դիմակները, եւ մարդիկ իրենց հոգիները կամ տեսակէտները կը պարզեն հրապարակաւ, առանց բառերը ծամծմելու:

Նոր առիթը, անշուշտ, «Հայ - վրացական Միութիւն»ն է, որուն անունով Թուրքիկ մըն ալ հրատարակուեցաւ անցեալ մայիսին, նախաձեռնութեամբ հայ եւ վրացի տարագիրներու, առանց որ եւ է կուսակցական հանգամանքի:

Թուրքիկը պարզելով հայ եւ վրացի ժողովուրդներու բարեկամական յարաբերութիւնները՝ դարերու ընթացքին, կը ձգտի միացեալ ճակատ կազմել, ի նախատեսութիւն հաւանական վտանգներու:

Այս առթիւ, կուշ կ'ուզէ նաեւ միւս կովկասեան ժողովուրդներուն: («Կազկազ»ի Թուրք աշխատակիցը յայտարած է յայտարարութեան այս մասը, ինչպէս դիտած էր մեր ռուսագէտ ընկերը):

Ծրագիրը կը յաջողի՞ թէ ոչ,— տարբեր խնդիր է: Բայց ահա կը տեսնէք, գաղափարն անգամ, Թուրքիկի մը հրատարակութիւնը եւ հայ - վրացական հոգեհանգիստ մը առիթ կուտան անգամ մը եւս եւ չառաչալից բանալու Թրքամէտ քաղաքականութեան, բուն բառով՝ Թուրանականութեան Թունաւոր ծորակները:

Ինչ որ կը նշանակէ թէ՝ Վրացիներն անգամ դեռ օրհնութիւն կը նկատեն այն ինչ որ դամոկլեան սուր մըն է ուրիշներուն աչքին,— Թրքական բարեկամութիւն կամ հովանաւորութիւն:

Պէտք չէ շատ զարմանալի գտնել այս ահաւոր Թիւրիմացութիւնները: Վրացիները ունին քաղաքագէտներ եւ պատմագիրներ, որոնք ամբողջ սերունդ մը կրթած են այս հոգեբանութեամբ, հիմնուելով իրենց չահերուն վրայ: Անշուշտ արթնցածներ ալ կան, բայց անոնց ուժը չի բաւեր, ամբողջական դարձ մը կատարելու համար: Վկայ՝ «Պրիւքսէլի դաշինքը», որ որ կը մնայ միակ վաւերական ուխտը Վրացիներու եւ Ազէրիներու գործակցութեան ու գործունէութեան, ընդ հովանեաւ «Պրոմեթէ»ի:

Երանի՛ անոնց որ պիտի կարենային հերքել այս անողոք ճշմարտութիւնները:

«Կովկասեան ճակատ»ի այս թնճուկը դեռ ուրիշ ծալքեր ալ ունի, որոնց վերլուծումը չատ հետուները պիտի տանէր մեզ:

Կարեւորը այն է որ, դէմքերը եւ դիրքերը ճչդուած են վերջնապէս, եւ չահերու հակամարտութիւնը կը ներկայացնէ ճիշդ այն պատկերը ինչ որ 1918ին: Վերջին 15 տարիները եթէ բան մը փոխած են, այդ այն է որ մարդիկ այսօր չատ աւելի բաց կը խօսին, փարատելով բոլոր պատրանքները:

Շ.

ՎԵՐՋԻՆ ԺԱՄ

ԻՏԱԼԱԿԱՆ ՕԴԱՆԱՒ ՄԸ ՋԱԽՋԱԽՈՒԵՑԱՒ ՄԱՐՈՔԻ ԺԱՄԲՈՒՆ ՎՐԱՑ

— o —

ՈՒՐԻԹ ԵՐԿՈՒ ՀԱՏ ԱԼ ՎԱՐ ԻՋԱՆ

50 սպզլ. մառթանաւեր ճիպրալթարի մէջ

Սպանիոյ դէպքերը կը սպառնան միջազգային բարդութիւններ յառաջ բերել, եթէ աւելի երկար տեւեն: Իրագէկներ այս եզրակացութեան կը յանգին, դատելով օրուան դէպքերէն:

Հինգշաբթի օր վեց իտալական օդանաւեր ճամբայ ելած էին Սարտենիայէն դէպի Մարոք, զնդացիրներով եւ ռազմանիւթերով, երբ մէկը վար ինկաւ եւ ջախջախուեցաւ Ուժտայի մօտ (արեւմտեան Ալժերիա): Օդանաւին մէկ կը գտնուէին հինգ զնդացիրներ, որոնց համար կ'ըսեն թէ յատկացուած էին սպանական Մարոքի ապստամբներուն: Ուղեւորներէն երկուքը մեռան, երեքը վերաւորուեցան: Ուրիշ սաւառնակ մը հարկադրուեցաւ վար իջնել Մուլույա գետին մօտ, ֆրանսական եւ սպանիական Մարոքի սահմանագլուխին վրայ: Իսկ երրորդ մը իջաւ Օրանի մօտ: Եւ վերջապէս իտալական չրօդանաւ մը դժուարութեան մատնուեցաւ Ալժերիոյ ծովափին վրայ:

Այս լուրը բուռն գայրոյթ պատճառեց Ֆրանսայի ճախակողմեան չրջանակներուն մէջ, որոնք ուղղակի կ'ամբաստանեն իտալական կառավարութիւնը: Իսկ Հռոմի թերթերը մերժելով որ եւ է պատասխանատուութիւն, կը գրեն·— «Ենթադրելով որ մասնաւոր հաստատութիւն մը քանի մը աուեւտրական սաւառնակներ ծախած է Զօր· Ֆրանքոյի, այդ սաւառնակները պիտի գտնային իր սեփականութիւնը: Արդ, ի՞նչպէս կարելի է այս պարագան բրնաթարում նկատել 1912ի համաձայնութեան»: (1912ին դաշնագիր մը կնքուած է Ֆրանսայի եւ Սպանիոյ միջեւ, որուն համաձայն Սպանիա յանձն կ'առնէ Թոյլ չտալ որ օտար պետութիւն մը զինուորական խարխափներ ստեղծէ Մարոքի սպանիական չրջանին մէջ):

Կարդ մը միջազգային չրջանակներու մէջ կ'ըսեն թէ Իտալիա նիւթական աջակցութիւն խոստացած է զօր· Ֆրանքոյի, փոխարէն խարխափ մը ստանալու համար Մարոքի սպանիական չրջանին մէջ, Ճիպրալթարի դիմաց:

Լոնտոնի թերթերը կը գրեն թէ տեղազրային խորհրդակցութիւնները կը կատարուին անգլիական, ֆրանսական, իտալական եւ փորթուկալեան կառավարութեանց միջեւ, Սպանիոյ կացութեան մասին: Մանրամասնութիւնները գաղտնի կը պահուին· բայց այս պարագան իսկ ապացոյց մըն է կացութեան ծանրութեան:

Մինչ այս մինչ այն, Անգլիա չոգեպինդ Ճիպրալթար զրկեց Միջերկրականի նաւատորմին մեծ մասը, 50ի բարձրացնելով համախմբուած մարտանաւերուն թիւը:

**** Ֆրանսայի երեսփ. ժողովին արտաքին գործերու յանձնաժողովը առջի օր լուսաբանութիւններ խնդրեց կառավարութենէն, միջազգային կացութեան եւ մասնաւորապէս Սպանիոյ դէպքերուն առթիւ: Վարչապետը եւ արտաքին նախարարը յանձնաժողովին ներկայանալով, պատասխանեցին բոլոր հարցումներուն եւ մանաւանդ դէնքերու վաճառման հարցին: Երկուքն ալ յայտարարեցին թէ կառավարութիւնը որոշած է բացարձակ չէզոքութիւն պահել եւ արգիլած է զէնքի եւ ռազմանիւթի, ինչպէս եւ ուրիշ որ եւ է նիւթական աջակցութեան յանձնումը: Արգիլած նաեւ խնդրուած ապրանքներու արտածումը: Ուրիշ պետութեանց մասին ալ հարցումներ ուղղուած ըլլալով, արտաքին նախարարը յայտարարեց թէ իրենք ջանադիր են տուգելու չրջած զրոյցները եւ եթէ հաստատուի որ կարգ մը ազգեր միեւնոյն չէզոքութիւնը չեն պահեր ինչպէս Ֆրանսա, այն ատեն կառավարութիւնը կրնայ փոխել իր ընթացքը, «որ անխմասա պիտի գտնուի», եւ իր աջակցութիւնն ընծայել Սպանիոյ հանրապետականներուն: Ազգայնական երեսփոխան մը պնդեց թէ զէնք եւ ռազմանիւթ յանձնուած է սպանիական կառավարութեան: Արտաքին նախարարը վճռապէս հերքեց այդ մեղադրանքը: Ցետոյ տեղեկութիւններ հաղորդեց Լոնտոնի խորհրդակցութեանց (Լոքառնօ), Ֆրանքեւխորհրդային դաշինքի եւ ուրիշ խնդիրներու մասին: Ֆրանքեւխորհրդային դաշինքը ի հարկին չեղեալ համարելու առաջարկ ներկայացուած ըլլալով, նախարարը յայտարարեց թէ կառավարութիւնը չի կրնար այդպիսի քայլ մը առնել:*

Երէկ երեսփ. ժողովին մէջ վիճաբանութիւններ տեղի ունեցան արտաքին քաղաքականութեան մասին:

ՄԻՇՏ ՀԱԿԱՍԱԿԱՆ ԼՈՒՐԵՐ ՍՊԱՆԻԱՑԷՆ

— • —

Երկու կողմն ալ յաղթականներ կ'ատեն են

— • —

Եղբայրասպան կռիւը կատաղօրէն կը չարունակուի Սպանիոյ մէջ: Լուրերը միշտ հակասական են: Ճամբորդներու տեղեկութեանց համաձայն, մինչեւ հիմա սպաննուած են 30,000 հոգի եւ կռիւը օրէ օր կը սաստկանայ: Վերջին օրերս երկու գլխաւոր ճակատամարտներու մէջ սպաննուած են 3000 հոգի: Աղջի օր Սէվիլլայի (ապստամբ) անթելը կը հաղորդէր թէ Վալէնսիան ալ ըմբոստներուն ձեռքը ինկած է: Այս գրաւումը կրնայ խզել Մատրիտի պարենաւորման միջոցները: Կառավարութիւնը անմիջապէս հերքեց լուրը, բայց ապստամբները կը պնդեն: Կառավարութիւնը կը յայտարարէ թէ Սանթանտէր-Իրուն գիծը մաքրուած է ապստամբներէն, մէկն ըլլալով Սէպաստիանօն: Զօր· Մոլայի մէկ զօրամասը դէպի Փամփէլունա (Հիւսիս) նահանջած ատեն, քանի մը հարիւր մեռեալներ ձգեց, կրակի բռնուելով: Ապստամբները օգնական զօրքի կը սպասեն Փամփէլունային, դէպի Սան Սէպաստիանօ յառաջանալու համար: Ապստամբները կը տեղեկացնեն թէ իրենց յառաջապահ զօրամասերը գրաւած են Կուատարրամա գիւղը, համանուն լեռներուն մէկ, ինչպէս եւ ուրիշ դիրք մը, որոնք միայն 25 մղոն հեռու են Մատրիտէն: Յառաջապահները այժմ կը սպասեն կտրել մայրաքաղաքին ջուրի ճամբաները: Կառավարութիւնը իր ուժին մեծագոյն մասը կեդրոնացուցած է այս չրջանին մէջ:

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ· էջ)

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ԱՑՍ ԱԼ ՈՒՐԻՇ ՆՄՈՑՇ

Վայրենօրէն, խարդախօրէն շահագործելով երիտասարդ աշխատաւորի մը, Տիգրան Թադէոսեանի սպանութիւնը, որուն գաղտնիքը չէ լուսաբանուած տակաւին, Սուրիոյհամայնավար կուսակցութեան բաղաքական կոմիտէն հրատարակութեան տուած է կատաղի կոչ մը, — « ՈՏՔԻ, ՀԱՅ ԺՈՂՈՎՈՒՐԴ »:

Չէի՞ք ուզեր ճաշակել, գոնէ գլխաւոր մասերը·

— « Հայ աշխատաւոր ժողովուրդ, «Դաշնակցութիւնը հայ ժողովուրդին հասարակաց թշնամին է եւ պատուհաս: Գաղութներու մէջ ան լծուած է հայ ժողովուրդը հարուստ պետութեանց ծախելու եւ սարկացնելու աղտոտ գործին, ինչպէս 16 տարիներ առաջ Հայաստանի մէջ, որը վերածեց աւերակոյտի: Մութ անկիւններէն արձակուած անոր զնդակը չի դանագանէ համամիտ, հնչակ, ռամկավար կամ չէզոք: Տիգրանն ալ գնաց գրկելու այն հողը՝ ուր կը ննջեն Տխրուհիներ, Աղաղարեաններ, Պօղոսեաններ (Իսկէնտէրունէն) եւ չատ չատեր: Թող դաշնակ մամուլը դեռ յանդգնութիւնը ունենայ ըսելու եւ համոզելու որ Թուրքն էր մեզ չարդողը: Տանեւմեց տարիներէ ի վեր հայ ժողովուրդը ուրիշ դահիճ չի ճանչնար Դաշնակցութենէ զատ:

Անտարբերութիւնը, հայ աշխատաւոր ժողովուրդ, մեզմէ չատ զոհ խլեց, իսկ մեր ազգային արժանապատուութենէն՝ չատ բան:

Բուռն կերպով բողոքեցէք, ժողովներով, հանրագրութիւններով, դաշնակ ոճիրներուն դէմ:

Արար ժողովուրդին հետ — որուն նոյնպէս թշնամին է Դաշնակցութիւնը — գօրացուցէք ժողովրդային ճամբը եւ պայքարեցէք բոլոր այս պահանջներուն յաղթանակին համար:

Անկեղծ հայ ժողովուրդի պատուհաս եւ հին յարդարարներու յաջորդներ՝ Դաշնակցութեան ոճրագործ չէֆերը:

Դաշնակցական աչխատաւորներ, դուրս եկէք ոճրագործներով եւ հայհատակներով առաջնորդուող կուսակցութեան չարքերէն »:

Կոչէն կ'իմանանք որ միայն «չարդարար» Դաշնակցութիւնը չէ մեղաւոր·

— « Հայ ժողովուրդը հարց կուտայ եւ կ'ուզէ իմանալ թէ կա՞յ ոճրագործները պաչտպանող օրէնք: Եթէ ոչ, ինչո՞ւ ազգային վերին մարմինները անտարբերութեամբ կը քաջալերեն ուղղակի կամ անուղղակի դաչնակ չէֆերը՝ իրենց ոճրագործութիւններուն մէջ: Եթէ ոչ, ի՞նչ բանով կարելի է բացատրել այն որ, հակառակ տարիներու բնթացքին, Սուրիոյ մէջ դաչնակ յայտնի չէֆերուն դէմ հայ ժողովուրդի բարձրացուցած բողոքի ճայներուն ոչ մի պատժական միջոց չէ առնուած »:

Այսքան սարսափազդու կոչէ մը յետոյ, Դաշնակցութեան կը մնայ... լեռը բարձրանալ:

Թշուա՛ռ, կամկա՞ր ստրուկներ, որ ամբողջ զանգուած մը փրանսական եւ արաբական իշխանութեանց մատնելն անգամ յեղափոխական գործ կը համարիք, մոլորեցնելով և՛ Արաբը և՛ Ֆրանսացին:

×

ՁԵԶԻ ՕՐԵՐ ...

Ձեզի օրեր, մեռա՛ր յուլիսը, իր աւազ ուրբաթ ամպերով, իր անձրեւներով, փոթորիկներով, հիւանդկախ արեւով եւ հիւծախտաւոր երկինքով:

Աչքը լոյս՝ անոնց որ դաշտահանդէս ծանուցած են եւ դեռ պիտի ծանուցանեն:

Լման երկու ամիս է որ խեղճերը ահ ու դողի մէջ են,— Անձրեւ պիտի գա՞յ, օդը պիտի բացուի՞, պատսպարուելիք տեղ ունի՞ք...

Փարիզը այսքան մռայլ եւ յեղյեղուկ օդ չէր տեսած **1751**էն ի վեր, ինչպէս կը հաւաստեն մասնագէտները:

Նոյն մասնագէտներուն զննութեանց համաձայն, օգոստոսը պիտի փայլի արեւաշող երկինքով մը:

Այս՝ գիտական, օդերեւութաբանական տեսակէտով է:

Կայ նաեւ ... պատմականը:

Կ'ըսեն թէ՝ Հէնրիկոս Բ·ի օրով, Ֆրանսան վայելած է սքանչելի օգոստոս մը, արեւափառ եւ օգոստափառ:

Արդ, ատեղագէտ մը հաշուած է որ, այս բախտաւորութիւնը կը կրկնուի 372 տարին անգամ մը: Ուրեմն, այս տարի, 1936 օգոստոս, պիտի վայելենք և՛ արեւ և՛ դաշտ ու կերուխում, ճաոերով, պարերով եւ երգերով :

Աւոնք որ կը հաւատան, թող աւապարեն վարձել եւ վարձու տալ Փարիզի տրամադրելի դաշտերը:

Մէկ ամսուան արեւը ո՞ր մէկուն պիտի բաւէ...

Վ.Ա.Հէ

Դիւրութիւններ ռաճր առեւտրականներուն

Առեւտրական նախարարութիւնը պաչտօնական զեկոյցով մը կը ծանուցանէ թէ նկատելով որ երեսփ. ժողովին ներկայացուած օրինագիծերու դրծադրութիւնը կրնայ ուչանալ եւ յուլիսի պայմանաժամը կը լրանայ, դիմած է Պանք սը Ֆրանսի, որպէսզի լայնօրէն աջակցի մասնաւոր դրամատուներուն, դիւրութիւններ ընծայելու համար տագնապահար առեւտրականներուն, գործարանատէրներուն եւ հողագործներուն: Այսպէս, նոր պայմանաժամ պիտի տրուի լրացած մուրհակներու համար, ընթացք չպիտի տրուի բարեմիտ պարտականներու դէմ եղած բողոքներուն եւն.: Դրամատուներն ալ խոստացած են հաչտարար դիրք բռնել, իսկ առեւտրական դատարանները հրահանգ ստացած են ամէն միջոց փորձել, բարեկամաբար կարգադրելու համար պարտականներու եւ պահանջատէրերու միջեւ ծագած վէճերը: Վերջապէս ելմտական նախարարութիւնը հրահանգած է հարկահաւաքներուն, որպէսզի բարեացակամութեամբ քննեն բարեմիտ հարկատուներու դիմումները՝ պայմանաժամի երկարաձգման մասին:

**** Երեսփ. ժողովը հինգչաբթի օր քուէարկեց ազգ· տնտեսութեան նախարարին կողմէ ներկայացուած եօթը օրինագիծներ, որոնք կապ ունին օրուան հոգերուն հետ:*

Օրինագիծներէն մէկը երեք միլիառ Ֆրանքի վարկ մը կ'ապահովէ Պանք սը Ֆրանսի միջոցաւ, օգնելու համար տագնապահար առեւտրականներուն եւ գործարանատէրներուն: Ազգայնական երեսփոխանները դժգոհ մնացին եւ բուռն տեսարաններ պարզուեցան այս առթիւ, բայց անօգուտ:

**** Երեսփ. ժողովի նոյն նիստին մէջ, աջակողմեան երեսփոխանները խաղ մը սարքելով, մէջտեղ դրին կիներու քուէարկութեան խնդիրը: Ժողովը 1 դէմ 488 ձայնով թէ՛ ընտրելու եւ թէ՛ ընտրուելու իրաւունք տուաւ Ֆրանսուհիներուն:*

ԹՈՒՐՔԻՈՅ Մէջ լուրջ աչխատանքներ կը կատարուին, աւելի սերտացնելու համար Անգլիոյ հետ եղած քաղաքական եւ տնտեսական յարաբերութիւնները, հիմա որ լուծուեցաւ Նեղուցներու խնդիրը: Անգլիական կառավարութեան բռնած դիրքը մեծ գոհունակութիւն պատճառած է Էնկիւրիի մէջ: Ազգ· ժողովը նիստ գումարեց երէկ, Նեղուցներու պայմանագիրը վաւերացնելու եւ վերագինման առթիւ բացառիկ վարկեր քուէարկելու համար:

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՍՈՑԻԱԼ-ԴԵՄՈԿՐԱՏԱԿԱՆ ԲԱՆՎՈՐԱԿԱՆ ԿՈՒՍԱԿՑՈՒԹՅՈՒՆԸ

(1914 — 1915)

— • —

Մի քանի խոսք միայն ասեմ ես, որ դեռ ևս չի ավարտվել մեր ազգային-ազատագրական մեծ պայքարը, որ մեր ժողովուրդը դեռ ևս չի հասել իր ազգային իդեալներին, որ մեր ժողովրդի մեծագույն մասը դեռ ևս ենթարկվում է ստրկական ամենադաժան կապանքների, որ մեր ժողովրդի ազատագրության գործը դեռ ևս ամբողջապես չի իրագործվել

ՉԱՐԻՆ

(ՎԵՊ ԱՇԽԱՏԱՆՔԻՑ ԿՅՈՒՂԱՑՈՒ)

— Եվ հանգիստ չես թողնում ինձ, Տոսո ... Ես ուզում եմ մտածել ... Ես ուզում եմ հասկանալ, թե ինչ է պատահ

Իր օդանաւերը անդադար կը ռմբակոծեն Զօր. Մոլայի դիրքերը։ Պարչելոնայէն դէպի Սարակոսա ճամբայ ելած զօրագունդ մը դահավէժի մը մէջ բռնուեցաւ առաջին քաղաքէն 25 մղոն հեռու եւ ամբողջովին ջարդուեցաւ։ Կ'ըսուի թէ 1000 հոգի սպաննուած են։ Քաղաքը տակաւին ապստամբներուն ձեռքն է, 10,000 ռազմիկներով։ Այս վերջիններէ լաւ ըլլալով կառավարական զօրքին յառաջխաղացութիւնը, 25 գնդացիրներ տեղաւորած էին անդունդին ափը եւ հակառակորդը ծուղակը ինկաւ։ Ուրիշ զօրամաս մըն ալ հարկադրուեցաւ նահանջել, ապստամբներուն ձեռքը ձգելով Արակոնի նահանգը։ Կը հաստատուի թէ ապստամբները գրաւած են Հուէլվա քաղաքը, հարաւային շրջանին մէջ։ Այս քաղաքը Սպանիոյ ամէնէն կարեւոր նաւահանգիստներէն մէկն է եւ ունի պղինձի հանքեր։

**** Սպանիոյ դիւանագիտական պաշտօնեաները կը շարունակեն հրաժարիլ։ Պերլինի դեսպանէն վերջը, հրաժարական տուաւ նաեւ Հռոմի դեսպանը, որ դեռ նոր հասած էր։*

**** Ապստամբներուն հրամանատարութիւնը Հարաւ. Ամերիկայի պետութեանց հաղորդեց առժամեայ կառավարութեան կազմութիւնը։*

**** Մատրիտի Ֆրանսական դեսպանը վտանգաւոր գօտիէ մը անցնելով, Ֆրանսա հասաւ։ Համայնավար երեսփոխան Վայեան Քութիւրիէ, «Իմանի-թէ»ի խմբագրապետը, նոյնպէս այդ գօտիէն անցած ատեն, գնդացիրի կրակի մը բռնուելով, ինքնաշարժին վարիչը վիրաւորուեցաւ։ Համայնավար երես-փոխանը աքանչացումով կը նկարագրէ հանրապետական զօրքին մարտնչումը եւ կ'առաջարկէ զէնք ճարել, խորտակելու համար ֆաշականութիւնը։*

**** Ամերիկացի գիտնական մը կը պատմէ թէ Քաթալոնիոյ գեղարուեստական գանձերը ոչնչացած են երկու օրուան մէջ։ «Այլեւս եկեղեցի եւ վանք չէ մնացած Պարչելոնայի մէջ, բացի մայր եկեղեցիէն եւ Փէտրալպէսի վանքէն»։*

**** Ոսկիի երրորդ բեռ մը, 1500 քիլօ, Փարիզ հասաւ Սպանիայէն եւ փոխադրուեցաւ Պանք տը Ֆրանս։*

**** Սէվիլլայի մէջ կազմուած է օդանաւորդներու «մահուան վաշտ մը», որուն անդամները ուխտած են կառավարութեան դիրքերուն վրայ պայթեցնել իրենց օդանաւերը, ամէն բան աչք առնելով։*

Գաղտնի կազմակերպութիւն Լիբանանի մէջ

Լիբանանի գաղտնի կազմակերպութեան գործունէութեան չուրջ քննութիւնները շարունակող զինական եւ ոստիկանական շրջանակները մեծ գաղտնապահութիւն ցոյց կուտան։

Սակայն կը հաւաստեն թէ ճշդուած է գաղտնի կազմակերպութեան իրական դիմագիծը եւ այն պետութիւնը որ նիւթական օժանդակութեամբ զայն գործիք դարձուցած է իր ձեռքին մէջ։

Դաւական կարգ մը շրջանակներ կ'ուելցնեն թէ՝ հետախուզութիւնները դեռ չորս հինգ ամիս կրնան շարունակուիլ Տրիպոլսոյ, Ամրանի, Պէքաայի, Ձկզկինի եւ Լիբանանեան ուրիշ կեդրոններու մէջ։

Կը հաւաստեն թէ կուսակցութեան անդամներուն ընդհանուր թիւը ութ հազարի կը հասնի Լիբանանի մէջ։

ՁԱՆԱԶԱՆ ԼՈՒՐԵՐ ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՊՂԱՎ

ՊԱՂԵՍՏԻՆԻ համար արբանեակ յանձնաժողով մը կազմուեցաւ Լոնտոնի մէջ, նախագահութեամբ Լորտ Փիլլ։ Յանձնաժողովը ճամբայ պիտի ելլէ, անմիջապէս որ խոովութիւնները դադրին։ Իր պաշտօնը պիտի ըլլայ ճշդել խոովութեանց պատճառները, հոգատարութեան գործունէութիւնը եւ դարմաններ առաջարկել։

ԱՆԳԼԵԻՄՈՐՀՐԴԱՑԻՆ նաւային դաշնագիր մը կնքուեցաւ Յուլիս 29ին, Լոնտոնի մէջ։ Այս առթիւ հրատարակուած զեկոյցը կ'ըսէ թէ համաձայնութիւն գոյացած է բոլոր կէտերու մասին եւ այժմ կը մնայ դաշինքը հաղորդել միւս չահակից պետութեանց։

ՊԵՐԼԻՆի ՈՂԻՄՊԻԱԿԱՆԻՆ բացումը տեղի կ'ունենայ այսօր, չաբաթ, իսկ բուն խաղերը կը սկսին վաղը։ Արձանագրութիւնները փակուեցան յուլիս 28ին։ Տեղեկագրի մը համաձայն, արձանագրուած են 4834 մարզիկներ, որոնց 4503ը այր, 341ը կին։ Ամենամեծ թիւը կը ներկայացնէ Գերմանիա, 385 այր եւ 45 կին։ Ամերիկացիները ունին 323 այր եւ 44 կին մարզիկներ, իսկ Ֆրանսա ղրկած է 238 հոգի։

ԻՐԱՒՔի մէջ, Մէյրի եփրատի շրջանին բարեկարգութիւնը վերահաստատուած ըլլալով, պաշարման վիճակը ջնջուեցաւ։ Մէյոցներ ձեռք առնուած են, որպէսզի նոր դէպքեր չպատահին։ (Անցեալ ապրիլին երեք ցեղախումբեր ապստամբելով կարեցին հաղորդակցութիւնները)։ Ըմբոստները ծանր կո-րուստներ կրած են։ Բազմաթիւ կալանաւորներ մահուան դատապարտուեցան։ Կառավարութիւնը ապստամբներուն դէմ ղրկեց ոչ միայն զօրք, այլ եւ օդանաւեր։

ԼԻՈՆի մէջ, երկու էլեկտրական գործարաններու բանուորները բանթող հռչակելով գրաւած էին չէնքերը։ Դատարանը որոշեց որ պարպեն։ Բանթողները կը մերժեն պարպել առանց գոհացում ստանալու, սպառնալով դիմադրել, եթէ բռնի ուժ գործածուի։

ՍՈՒՐԻՈՅ ԿԱՑՈՒԹԻՒՆը չաս ծանր կը ցուցնէ «Իմանի-թէ»ի թղթակիցը, տեղեկացնելով թէ կառավարութիւնը լուծած է մեքենավարներու սէնտիքան, «մեղադրելով թէ համայնավարներ կը գտնուին անոր մէջ»։ Պէյրութի մէջ գործադուլ հռչակած են 300 հացթուխներ, պահանջելով 8 ժամ աշխատանք (փոխան 16ի), 50 առ հարիւր յաւելում (այժմ կը ստանան օրական 5 — 8 ֆր.) եւն.։ Ոստիկանութիւնը ձերբակալած է 50 բանթողներ։ «Ոստիկանութիւնը կրակ բանալով մարդիկ սպաննեց եւ վիրաւորեց, երբ գերեզմանատուն կ'երթային, վերջին ցոյցերու զոհերուն թաղման մասնակցելու համար»։

ԵՐԿՈՒ ՉԻՆՈՒՈՐԱԿԱՆ ՕԴԱՆԱՒԵՐ իրարու զարնուեցան Վիլլաքուպլէի օդակայանին վերեւ։ Սպաննուեցան երկու տեղակալներ եւ մեքենավար մը։

ԻՏԱԼԱԿԱՆ կառավարութիւնը որոշեց քարիւղ չգնել Ռումանիայէն, նկատելով որ այդ երկրին արտաքին նախարարը, Պ. Թիթուլէսքու, ծանր խօսքեր ուղղած է Ազգերու Դաշնակցութեան մէջ, իտալացի թղթակիցներու դէմ։

ԼՈՑՍ ՏԵՍԱԻ

"ՎԻՄ,, *ի ԺԴ. ԹՒԻՆ հետեւեալ բովանդակութեամբ.*

Գ. ԳԻՒԼԱԼԵԱՆ՝ Մեծ Ցօբելեանի առթիւ։ ՏՈՒՔ. ՎԱՀՐԱՄ Ե. ԹՈՐԳՈՄԵԱՆ՝ Ուշադրաւ էջ։ ՇԱՒԼ ԴԻՒ՝ Հայկական ճարտարապետութիւնը։ Հ. Գ. ՆԱՀԱՊԵՏԵԱՆ՝ Հայաստանի դպրեվանքները։ ՇԱՒԱՐՇ ՆԱՐԴՈՒՆԻ՝ Նպաստ մը Հայ եւ Թուրք աշուղական դրականութեան։ Ա. ՔԵՐՔԵՐԵԱՆ՝ Միքայէլ Նալբանտեանցի անտիպ երկերը։ ՎԱՀԱՆ ՄԻՆԱՍՈՐԵԱՆ՝ Արհաւիրքի օրեր։ ՎԱՀԱՆ ՓԱՓԱԶԵԱՆ՝ Համալիսարհային պատերազմը եւ Տարօնի աշխարհը։ ՀԱՑԿ ԱՃԵՄԵԱՆ՝ Բագրատ վարդ., Գէորգ Թաւագալեան։ Անցեալը։ Կեանք եւ մշակոյթ։ Գիրք եւ մամուլ։ Գրախօսական։ Ցաւելուած։ Վ. ՄԱՆԿՈՒՆԻ՝ Գէորգ Դ. եւ իր ժամանակը։

Տարեկան բաժնեգին՝ 70, 60 եւ 50 ֆրանք, համաձայն իւրաքանչիւր երկրի թղթատարական սակի։

Երրորդ շրջանի բաժանորդները կրնան առաջին երկու տարիներու 12 թիւերը ստանալ վճարելով 50 ֆրանք, կամ վեց գրքի համար 25 ֆր.

Հասցէ.— S. Vratzian, 13 Rue des Platanes, Cité Jardin de Plessis-Robinson, (Seine).

ԱՅՍ ՇԱԲԹՈՒ ԼՈՑՍ ԿԸ ՏԵՍՆԷ

Հ. Ց. Դ.

Փարիզ

ՓԱՐԻԶԻ «ԵԴԻՊՏԱՑԻ» ԿՈՄԻՏԷՆ ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր շրջանի ընկերները չորեքշաբթի երեկոյ (5 Օգոստ. ժամը 8·30ին, Chez Zeyer սրճարանի վերնայարկը, 4 rue St. Denis (Place du Châtelet), մէթրօ Châtelet Օրակարգ՝ Շրջանային ժողովի օրակարգերու քննութիւն։

Լիոն

ԼԻՈՆԻ կոմիտէն ժողովի կը հրաւիրէ փոն տը Շէրթի մուրատ խումբի ընկերները, 2 Օգոստ. կիրակի ժամը 2ին, սովորական հաւաքատեղին։ Ներկայ կ'ըլլայ կոմիտէի ներկայացուցիչը։

ՎԱԼԱՆՍԻ կոմիտէն ընկերական ընդհանուր ժողովի կը հրաւիրէ Վալանսի, Ռոմանի «Ալեքսանդրեան» խումբի եւ շրջանի բոլոր ընկերները, 2 Օգոստ. կիրակի առաւօտեան ժամը 9ին, Հ. Ց. Դ. Սիամանթօ Ակումբին մէջ, հետ կարեւոր օրակարգ։

ԼՈՑՍ ՏԵՍԱԻ

ԱԼՊՈՒՄ Հ. Յ. ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ

Հ. Յ. Դ. Եւր. կեդր. կոմիտէի հրատարակած առաջին ալպոմը երկրորդ տպագրութիւնը։

Դին Ֆրանսայի համար 5 Ֆր., արտասահման 6 Ֆր.։

Դիմել ընկ. Արցախեանի, «Ցառաջ»ի խմբագրատունը։

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

ԱՆՇԱՐՈՐ ԱՐՇԱԻԱՆԴԻ ՏԱՐԵԴԱՐՁԻՆ ԱՌԹԻԻ

կազմակերպուած Աւտոմովիլի «Վարդան» ենթակոմիտէի կողմէ

2 Օգոստ. կիրակի կէս օրէ վերջ, Պուա տը Ֆոնտոսի մէջ,

ԿԸ ԽՕՍԻ ԸՆԿ. *ՈՒԴՐԻԿ ՍԱՍՈՒՆԻ*

կ'երգէ ՕՐ. ԳՆԵԱՁԵԱՆ

ՃԱՁ ՊԱՆՏ, ՃՈՒ ՊԻՒՖԷ

ԱՑՑԵԼՈՒԹԻԻՆ ԱՐՂՈՒԹԵԱՆՆԵՐՈՒ ԳԵՐԵԶՄԱՆԻՆ

Խանճասօրի արշաւանքի տարեդարձին առթիւ, Շաւիլի Հ. Յ. Դ. Արղուբեան խումբը կազմակերպած է ընկերական այցելութիւն մը, ԱՐՂՈՒԹԵԱՆՆԵՐՈՒ շիրիմին, Շաւիլի գերեզմանատան մէջ, 2 Օգոստոս, կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 4ին։ Կը հրաւիրուին Փարիզի եւ շրջաններու բոլոր ընկերներն ու համակիրները։

Հաւաքավայր՝ Շաւիլի կայարանին (Մոնփարնասի գիծ) ելքի կողմը ժամը 3·30ին։

Պ. Յ. Օհանեան, Պ. Խաչիկ Օհանեան, Տէր եւ Տիկին Կարապետ Աւետիսեան, Տէր եւ Տիկին Ուղուրեան եւ Թէքրդի եաղուպեան ընտանիքը սրտի խորունկ կսկիծով կը ծանուցանեն իրենց սիրելի Տիկնոջ, մօր, զոքանջ մօր եւ աղգականին՝

ՏԻԿ. ԶՄՐՈՒՒՔ ՕՀԱՆԵԱՆԻ

դառնակսկիծ մահը որ տեղի ունեցաւ իր բնակարանին մէջ (Վիէն)։

Յուղարկաւորութիւնը կատարուեցաւ 28 յուլիս, երեքշաբթի ժամը 15ին եւ մարմինը ամփոփուեցաւ տեղւոյն գերեզմանատան մէջ։

ՊԱՏ ԹՈՒՂԹ, ԼԻՈՆ, ՆԵՐՈ

Այս ծանուցումը ներկայացնողին բաթալոկին վրայէն 100ին 20էն 40 զեղչ։

Դիմել՝ փապրիճի մթերանոց, **15, Avenue Mathurin - Moreau, PARIS (19).**

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Տարօն Տուրուբերանի Նահանգային Հայր. Միութեան Մարսէյլի Մասնաճիւղը իր խորին շնորհակալութիւնն կը յայտնէ հետեւեալ միութիւններուն եւ կազմակերպութիւններուն. կարմիր խաչի Պուլվար Օտտօ եւ Լա Քրօճի ենթաժամանճիւղին, Պալնոյ Ջորի, վասպուրականի կարեճկան գաւառի, Բաբերդի, երզնկայի հայրենակցական միութիւններուն, Պուլվար Օտտօի Հ. Ց. Դ. վռւաժեան ենթակոմիտէին եւ Պուլվար Օտտօի հոգաբարձութեան, որոնք ծաղկեպսակներով եւ ուղերձներով մասնակցեցան Պուլվար Օտտօի եկեղեցիին մէջ Տարօնի նահատակներու յիշատակին տեղի ունեցած հոգեհանգիստին։

ՅՈՒՇԱՏԵՏԻ

ՊԱՆԵԷՒ-ՔԱՇԱՆի ցառաջդիմասէր միութիւնը տարեկան ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր երկսեռ անդամները, 1 Օգոստ. չաբաթ երեկոյ ժամը 9ին, դպրոցի սրահին մէջ։ Օրակարգ՝ տարեկան գեկոյց եւ հաշուետուութիւն եւ նոր վարչութեան ընտրութիւն։

ՄԱՐՍԷՅԼի Տարօն Տուրուբերանի Նահանգային Հայր. Միութեան անդամական ընդհ. ժողովը 2 Օգոստ. կիրակի կէս օրէ վերջ ժամը 2ին, Պուլվար Օտտօ, Բիւ Ալէքսանդր, Պար փըվէնսալի սրահին մէջ։ կը խնդրուի բոլոր անդամներէն ներկայ գտնուիլ։ Խիստ կարեւոր օրակարգ։

ՓԱՐԻԶ եւ արուարձանները բնակող բոլոր գեղեցիներէն կը խնդրուի ներկայ ըլլալ 2 Օգոստ. կիրակի կէս օրէ վերջ ժամը 3ին, 8 Ave de Paris, Vincennes, Պուայէի սրաիը։ ընթերցում Ամերիկայէն եկած երկու շրջաթերականներու եւ Մարսէյլէն փարիզի հայրենակիցներու ուղղուած նամակներուն։

Ֆ. Կ. ԹԱՂի փարիզի Մասնաճիւղի ընդհ. ժողովը այսօր չաբաթ կէս օրէ վերջ ժամը 3,30ին, 2 Place de l'Odéon, Nil Bleu ճաշարանին մէջ։ Բոլոր անդամուհիներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է։

ՄԱՐՍԷՅԼի Բաբերդի Հայր. Միութեան վարչութիւնը ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ անդամ եւ ոչ-անդամ բոլոր հայրենակիցները, այս կիրակի կէս օրէ վերջ ժամը 2ին, Պուլվար Օտտօ, 229 բիւ տը Լիօն, Պար փըվէնսալի սրահին մէջ։ կարեւոր օրակարգ, կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ։

ՃՇԴՈՒՄ

ՍԷՆ-ԺԷՒՕՄ, 29 յուլիս.— Կ. Թաչի յուլիս 19ի դաշտահանդէսին մեր յայտնած չնորհակալութիւն առիթ, վրիպումով մը մոռցուած էր Պ. Վաղինակ Մինասեանի անունը։ վարչութիւնս խորին շնորհակալութիւն կը պարտի յիշեալ պարոնին, որ ինչպէս միշտ, այս առթիւ ալ մեծ զոհողութեամբ օժանդակած է մեզ։ Հանդէսին ընդհ. հասոյթը եղած է 2200 ֆր։

ՀԱՅ ՀԱՆԴԱԳԻՏԱԿ

Մամուլի սակ է ՀԱՅ ՀԱՆԴԱԳԻՏԱԿի առաջին պրակը երբեւ նմոյշ։ Միայն անոնց պիտի ղրկենք, որոնք թէ՛ Ռումանիայէն եւ թէ արտասահմանէն քարթով մը իրենց հասցէն կը հաղորդեն մեզ, Գրել՝ P. M, Bodourian, Frumoasa-Ciuc, (Roumanie)։

ԳԱՑԷՔ ՏԵՍԷՔ ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ
Cinéma REXY
Rue Cours Lafayette, angle Garibaldi.

ԳԱՑԷՔ ՏԵՍԷՔ
CIGALE CINÉMA
60 Avenue de Saxe-LYON.

ՄԱՆԿԱՊԱՐՏԷԶԻ ամավերջի հանդէս Նիսի մէջ

Կազմակերպուած Նիսի Հոգաբարձութեան կողմէ

2 Օգոստ. կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին 3.30ին

փավիյեոն Արժանթինի ընդարձակ սրահին մէջ, 364 պուլվար տը լա Պատրլէն

Պատուոյ նախագահութեամբ Պ. ՆԱՐԱՑՐ ԿԻՒՐԵՂԵԱՆի

ՄԻՍԱՔ ՂԱԶԱՐԵԱՆ

ԻՐԱՒԱԳԷՏ ՀՈՐՀՐԴԱԿԱՆ, DOCTEUR ES-SCIENCES

կը ստանձնէ ամէն տեսակ իրաւական եւ վարչական գործեր, հպատակութեան գործողութիւններ, վարչային գործառնութիւններ։ Պաշտպանութիւն դատարաններու առջեւ։ Ամէն կարգի թուղթերու խմբագրութիւն։ Յանձնախումբերու վրայ։ վարձակալութեանց գործ։ Հարկերու յայտարարութիւն։ Խնդրագիրներու եւ նամակներու խմբագրութիւն։

Դիմել չորեքշաբթի եւ ուրբաթ օրերը ժամը 4— 6, Գրասեն Հրանտ Սամուել 51 Rue Mr. le Prince, Paris (6)։

Ա'ՈՒԶՈՒՐ *երիտասարդ գործաւորներ մեքենայի վրայ թրիքօ հիւսելու համար։ Ներկայանալ ընկերութեան մուտքով միմիայն առաւօտները ժամը* 8—12, *Պ. Պօյաճեանի, 31 Allée la Fontaine, Livry-Gargan (S. et O.)։*

FIDES TRANSPORTS. Spécialistes pour le transport des bagages et du mobilier en U. R. S. S. - Emballage et expédition pour tous pays. - Formalités en douane. - Déménagements à Paris.
45, rue des Petites-Ecuries Paris-X - Téléphone : PRO. 13-05

ԴԱՒԻԹԵԱՆ ԵՒ ՊԱՒԼՈՍԵԱՆ
Ագարակատէրեր՝ **MÉAULTE (Somme)**
Արեւիլեան տնտիր ճերմակ պանիր արտադրողներ եւ հայթայթողներ, զուտ անասուտ կաթէ պատրաստուած,
ՄԵԾԱՓԱՆԱԿ ՄԻԱՑՆ
Հայ գործակալներ ունի ամէն տեսակ ապրանքներ։ Ուրախ կ'ըլլայ ստանալ ձեր պատուէրները։

«ՇԻՐԱԿ» *թէ՛ փորձառութեամբ եւ թէ՛ բժշկական ընդունելութեամբ հաստատուածճշմարտութիւն մըն է որ Արեւելքի իսկական օդին, պատրաստուած զուտ չամիչի հիւթով ու անխտնով եւ թորուած մանաւանդ գոլ ջրածիքով (ալկոհոլ)՝ ազդեցիկ զօրացուցիչ մըն է։ Բայց օդի գործածողը պէտք է գիտնայ ընտրել այն վաճառանիշը՝ որ կ'երաշխաւորէ անարատ օդին բոլոր յատկութիւնները։ Այլապէս, օդի անունին տակ՝ խարդախուած եւ քիմիական նիւթերով պատրաստուած ըմպելին կը քայքայէ առողջութիւնը եւ կազմական աղետալի խանգարումներ յառաջ կը բերէ։*

«ՇԻՐԱԿ» օդին, որ մասնաւոր ձեռնհասութեամբ եւ ջերմ հրապարակ հանուած Արեւելքի իսկական օդինէ, կը լրացնէ ու կ'ընէ ակնկալուած բոլոր օգտակար յատկութիւնները։ Ուրեմն, եթէ օդին սիրասէր էք, խմեցէք զայն, բայց վնասուեցէք եւ խմեցէք Հայաստանի պատմական փառապանծ նահանգին անունով կնքուած եւ Շիրակի շքեղ նկարը կրող պիտակով «ՇԻՐԱԿ» օդին, ձեր առողջութեան դաւաճանած չըլլալու համար։

Մեծաքանակ գնումի համար դիմել՝ Ֆրանսայի եւ գաղթավայրերու միակ արտօնատէր

GRANDE DISTILLERIE DU PARC
1 Bld. Onfroy, Prado—MARSEILLE, Tél. D. 78—73
Լիոնի եւ շրջակայքի մթերանոց D. N. BAHADOURIAN, 2eevigné, LYON — Tél. Moncey 32—10
Նիսի մթերանոց H. KHATCHADOURIAN, 24 rue Assalit, NICE — Tél. 841.85

PETITES ANNONCES

ՕԳՏԱԿԱՐ ՀԱՍՑԷՆԵՐ

ԲԺԻՇԿՆԵՐ.—
ՍԵԴՐԱԿ ՍԱՍՈՒՆԻ
Վիրաբոյժ-Աուտինաբոյժ
16, Rue de Vaugirard, Paris (6)
Մէթրօ՝ Օտէօն կամ Սէն Միշէլ
Tél. Odéon 76—22

ՏՈՒՔ. ԵԱՂՈՒԲ
Կ'ընդունի երկուշաբթի, չորեքշաբթի շաբաթ ժ. 2-6 եւ ժամադրութեամբ։
8 Rue Degas, Փարիզ։
Tél. Jasmin 11-78

OFFICE NANSEN
38 Boulevard Raspail — Paris(6)

ԴԵՐՁԱԿՆԵՐ.—
Գ. ԱՃԷՄԵԱՆ
Արտից եւ կամուրջ
42, Rue Blanche, մէթրօ՝ Trinité

ՊՕՂՈՍ ԳՈՐԳԻԿԵԱՆ
Խնամուած կար, չափաւոր գին
31, Route de Choisy, Ivry s/Seine
Հեռաձայնել Italie 13 - 45

ՆՊԱՐԱՎԱՃԱՌՆԵՐ.—
ՀԱՑԿԱԿԱՆ ՆՊԱՐԱՎԱՃԱՌԱՑՈՒՆ
Արեւելեան ամէն տեսակ ապրանքներ
4, Rue de Metz
մէթրօ՝ Strasbourg - St. Denis

ՆՊԱՐՎ. CONSTANTINOPLE
Արեւելեան եւ եւրոպական ապրանքներ
37, Rue de Trévise
մէթրօ՝ Cadet Tél.: Prov. 82 - 96

Ընդարձակ նուագախումբի համար դիմել Պ. Տիգրան Օնոսեանի, 15, Rue du Pourtour, Clamart, Seine.

ԹԱԳԻՒՈՐ ԱՑՎԱԶԵԱՆ
կերպասեղէնի մերկայացուցիչ
27, Rue Dunoir, Լիոն (3), Ռօն

ՓՆՏՈՒՑԻՉՔ եւ ԿԱՐԴԱՑԵՔ երգիծաթերթ՝ «Մ Ե Ղ Ո Ւ»
փարիզի եւ շրջանի Ցառաջի ցրուիչ
Պ. ԱՒԵՏԻՍԵԱՆ։

Le Gérant: H. STEPHAN
Imprimerie A. DER (AGOPIAN)
17, Rue Damesme, PARIS (13)

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ՝ ԱԶԳԱՑԻՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ, ԳՐԱԿԱՆ

EE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

(Fondé en 1925) :-: R. C. Seine 276.286

Directeur et Propriétaire : SCH. MISSAKIAN
Rédaction et Administration
ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԻՒՆ ՈՒ ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ
17, Rue Dameme, PARIS (13e)
Téléphone : Glacière 15 - 70
(ԵՐԹԱԼԻՔԸ ՀԱՄԱՐ Métro : TOLBIAC)

ԲԱԺԱՆՈՐԴՈՒԹԻՒՆՔԱՅԻՆ ՊԱՅՄԱՆՆԵՐ,— ՏԱՐԵԿԱՆ ՎՃՃԱՄՈՒԹԻՒՆ ԵՒԱՄՍԵԱՅ

Ֆրանսա եւ գաղութներ	140 ֆրանք	70 ֆրանք	35 ֆր
Անգլիա, Եգիպտոս, Ջուխոսլաւիա, Իտալիա	250 »	130 ֆրանք	—
Ամերիկա եւ արեւել երկիրներ	200 ֆրանք	100 ֆրանք	—

ԿԻՐԱԿԻ
2
ՕԳՈՍՏՈՍ
DIMANCHE
2 AOUT
1936

12 ՏԱՐԻ — 12e Année No. 3181

Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱԿԵԱՆ

ԳԻՆ 50 ՍԱՆԹԻՄ

ԵՐԿԱՒԻ ԽՕՍՔ

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՄԱՍԻՆ ՏՐՈՒԱԾ ՈՐՈՇՈՒՄՆԵՐԸ

—o—

Անչուշտ ուրախութիւն պիտի պատճառեն Մոսկուայի գործակալութեան հաղորդած տեղեկութիւնները, որոնց մէկ մասը հաղորդած էինք չորեքշաբթի եւ ուրբաթ, իսկ մնացեալը կուտանք այսօր:

Հրատարակուած լուրերուն մէջ ամէնէն ուշագրաւը այն է որ, Մոսկուայի թէ կուսակցութեան կեդր. կոմիտէն եւ թէ կառավարութիւնը «անբաւարար» կը գտնեն Հայաստանի կառավարութեան կատարած աշխատանքը՝ «արեւմտեան երկիրներէ փոխադրուած գաղթականներու տեղաւորման գործին մէջ»:

Այս պարագան մատնանշելէ յետոյ, համաձայնաւոր կուսակցութեան եւ խորհրդային իշխանութեան գործադիր օրկանները յանձնարարած են Մոսկուայի հողագործական գործավարութեան՝ Հայաստանի կառավարութեան հետ համախորհուրդ կազմել եւ մինչեւ մէկ ամիս ներկայացնել Նուպարաշէնի ջրանցքին մասին:

Այդ պարագային ալ որոշումներ տրուած են նախագիծն ու նախահաշիւը: Այս առթիւ որոշումներ տրուած են նաեւ միւս չինութեանց մասին, ինչպէս պիտի կարդաք:

Տրուած դիւրութիւններուն մաս կը կազմեն նաեւ տուրքերու համար հաստատուած բացառութիւնները:

Այսպէս, Հայաստան փոխադրուած գաղթականները եթէ անդամ են հաւաքական տնտեսութեանց (կոլխոզ), չորս տարի ազատ պիտի մնան պետութեան մթերքներ յանձնելու պարտաւորութենէ – նէն եւ չհատուրքէ: Անոնք որ անհատական տնտեսութիւններ ունին, տուրքէ ազատ պիտի մնան երկու տարի (1936 - 1938): Երկու տարուան համար զեղչուած են անհատ արհեստաւորներու եւ տնայնագործներու չհատուրքերը 50 առ հարիւր (իսկ արտէլներու մէջ՝ երեք տարի), եւն.:

Կեդրոնի յանձնարարութեանց մէջ աչքի կը զարնէ կարեւոր կէտ մը,— պայմանաժամ սահմանուած է, ծրագրուած աշխատանքները լրացնելու համար մինչեւ 1937 յունուար 1, ամէնէն ուշը՝ մինչեւ յուլիս 1:

Ուրիշ երկու կարեւոր պարագաներ եւս.—

1· Մոսկուա դրամ եւ չինանիւթ պիտի տրամադրէ, գլուխ հանելու համար յանձնարարուած չինութիւնները:

2· Շինանիւթ պիտի յատկացուի նաեւ այն գաղթականներուն որ կ'ուզեն անհատական տուներ չինել իրենց բնակութեան համար:

Կը նշանակէ թէ լուրջ աշխատանք տարուած է, արժեցնելու համար չարք մը տարբական պահանջներ, որոնք երեսի վրայ էին մնացած տարիներով:

Քանի որ Մոսկուա իր երկու վարիչ օրկաններով կ'ընդունի թէ անբաւարար են երեւանի միջոցառ կատարուած աշխատանքները, մեքենաբար ստանձնած կ'ըլլայ նոր յանձնառութիւններ: Ուրիշ խօսքով, հարկադրուած է լրջօրէն նկատի առնել նոր դիմումներ, ոչ միայն ծրագրուած չինութիւնները լրացնելու, այլ եւ կանոնաւոր ներգաղթի արգելքները աստիճանաբար վերցնելու համար:

Գոնէ երեւանի պատճառաբանութեամբ, այդ արգելքներուն գլխաւորը կը կազմէր բնակարաններու պակասը:

Հիմա որ յանձնարարուած է չինանիւթ ճարել ոչ միայն հաւաքական - հանրային հաստատութեանց կառուցման, այլ եւ անհատական բնակարաններու չինութեան համար, տրամաբանօրէն կը հետեւի թէ նոր գաղթականներ ալ կրնան երթալ եւ տուն չինել իրենց միջոցներով: Առով մեծապէս պիտի թեթեւնար բնակարանի տագնապը:

Հայաստան մինչեւ այսօր ալ կը տառապի չինանիւթերու սուվէն: Ինչ որ կը տրամադրուէր դուրսէն, ամէնէն առաջ կ'օգտագործուէր պետական ծրագիրներով նախատեսուած հաստատութեանց համար (ձգախէժի գործարան եւ ուրիշ ձեռնարկներ):

Արդ, վերաչինութիւնն ու ներգաղթը իրար լրացնող տարրեր են եւ պէտք է յառաջ տարուին զուգընթաց: Եթէ կեդրոնական իշխանութիւնը վերջնապէս ընդունած է բացառիկ վարկեր տրամադրել հանրօգուտ չինութեանց եւ բնակարաններու կառուցման համար, չի կրնար ներկայ վիճակին մէջ ձգել ներգաղթի կազմակերպումը:

Ծրագիրը մըն ալ այդ մասին պէտք է մշակուի, որպէս զի ներգաղթը դառնայ հիմնական քաղաքականութիւն, եւ ոչ թէ պատահական չնորհ:

Պէտք է հիմնովին փոխուի ներգաղթի կազմակերպութեան համար հաստատուած կարգադրութիւններով, հաւատաքննական խորութիւններով եւ ուրիշ ըմբռնացոյցով, արհեստական դժուարութիւններով: Սեւ ցանկ մը միշտ ալ կրնան պատրաստել ու պահել, բայց իրաւունք չունին հայրենիք վերադառնալու բնական իրաւունքը դարձնել կայսերական շնորհ: Բուն ներգաղթի կարաւաններէն զատ, պէտք է դուռները միշտ բաց ըլլան, որպէսզի ուզողը կարենայ անցագիրը վաւերացնել եւ ճամբայ ելլել, իր ծախքով, ինչպէս կ'ըլլայ աշխարհի բոլոր մասերուն մէջ:

Հաւատա՞նք թէ նոր աւաններու լրացման եւ բարելաւման, ինչպէս եւ անոնց նորեկ բնակիչներուն տրուած դիւրութիւնները յառաջաբանը կը կազմեն նոր ուղղութեան մը, որ այնքան ուշացաւ:

Ինչպէս միշտ, այս անգամ ալ հաղորդուած լուրերը պճնազարդուած են չողշողուն «ռէքլամ»ներով: Անչուշտ անոնց յաւելեալ եւ ճոխացեալ տպագրութիւնները պիտի կարդանք չարաբաստիկ եւ ամխիներով, ինչպէս նոր սահմանադրութեան ծրագրին հռչակումէն ի վեր:

Ոչի՛նչ. Թող Հայաստանը տանէն մէկ օգտուի, թող աշխատաւոր բազմութիւններ հետզհետէ փրկուին պանդխտութենէ: Մնացեալը ճաշակի խնդիր է:

Շ.

ՎԵՐՋԻՆ ԺԱՄ

ԻՏԱԼԻԱ 14—20 ՕԴԱՆԱՒ ՂՐԿԱԾ Է

—o—

Հինգ ժամ հարցաքննութիւն Ալժերիոյ մէջ

Իտալական օդանաւի մը ջախջախումը՝ Ալժերիոյ մէջ եւ երկրորդի մը ճարահատ վար իջնելը մեծ յուզում պատճառեցին դիւանագիտական շրջանակներու մէջ: Այս առթիւ վաւերական աղբիւրէ կը հաւաստեն թէ մինչեւ հիմա 14, թերեւս քան իտալական սաւառնակներ ղրկուած են Սպանիոյ ապստամբներուն: Հոմի պաշտօնական շրջանակները ոչ կը հերքեն, ոչ ալ կը հաստատեն այս տեղեկութիւնները· այլ պարզապէս կ'ըսեն թէ քննութիւն բացուած է իրաւասու իշխանութեանց կողմէ: Այս յայտարարութիւնը խոստովանութիւն մը կը համարուի: Հաստատուած է որ թէ արկածահար եւ թէ վար իջած սաւառնակներուն վարիչները սպաներ էին, բոլորն ալ Իտալիոյ օդանաւային տորմիղէն: Ինչպէս գրած էինք, երեքը մեռան, երկուքը ծանրապէս վիրաւորուեցան, իսկ երկրորդ սաւառնակին վարիչները ձերբակալուեցան եւ սաւառնակը վար դրուեցաւ Ֆրանսական իշխանութեանց կողմէ: Փարիզէն Ալժերիա ղրկուեցաւ Ջօր· Տէնէն, որ օդանաւային նախարար էր Տումէրկի եւ Լավալի կուեցաւ Ջօր· Տէնէն, որ օդանաւային նախարար էր Տումէրկի եւ Լավալի դահլիճներուն մէջ: Ջօրավարը անմիջապէս հարցաքննութեան ձեռնարկեց Օրանի մէջ: Առաջին հարցաքննութիւնը տեւեց ճիշդ հինգ ժամ եւ հաստատուեցաւ թէ առնուազն հինգ իտալական սաւառնակներ խախտած են միջազգային օրէնքները, ոչ դրօշ պարզած, ոչ ալ արձանագրութիւն պահած ըլլալով: Ջախջախուած օդանաւին երկու կենդանի վարիչները եւ երկրորդին վեց օդաչուները, որոնք բոլորն ալ սպաներ եւ ենթասպաներ են, յայտարարեցին թէ մասնաւոր հաստատութեան մը կը ծառայեն: Ուրիշ մանրամասնութիւններ գաղտնի կը պահուին: Առաջին սաւառնակը ջախջախուեցաւերը կը փորձէրվարիչնել Սայտայի օդակայանին մէջ, սպանիական հող կարծելով: Երկրորդը փորձեց վար իջնել, զոհերուն օգնելու համար, բայց երբ տեսաւ որ ֆրանսական հողի վրայ կը գտնուի, փորձեց նորէն թռչիլ: Հինգ սաւառնակներն ալ ձերմակ ներկուած էին, եւ յատկանիշները սրբուած էին: Ամէն մէկուն մէջ կը գտնուէին չորս գնդացիր, մեծաքանակ ռումբ եւ ուրիշ ռազմանիւթեր: Արկածին իրկունը միեւնոյն տեսակէն ձերմակ օդանաւ մը թռչելով սպանիական Մարոքէն, մօտեցաւ վար դրուած օդանաւին եւ պայուսակ մը ձգեց, նամակներով եւ սպանիական համազգեստներով: Ֆրանսական իշխանութիւնը դրաւեց բոլորն ալ:

ԿՈՒԻՆԵՐԸ ԿԸ ԹԱՐՈՒՒՆԱԿՈՒԻՆ ԿԱՏԱՂՕՐԷՆ

Մատրիտը պաշարուա՞ծ է

Կուիները կատաղօրէն կը չարունակուին Սպանիոյ մէջ: Ապստամբները կը ծանուցանեն թէ Ջօր· Մոլայի յառաջապահները գրաւած են էլ Փարսօ քաղաքը, որ 11 մղոն հեռու է Մատրիտէն եւ թէ ուրիշ երկու զօրամասեր մայրաքաղաքէն 20 մղոն միայն հեռու են: Հաղարաւոր բնակիչներ, մասնաւորապէս օտարականներ կը չարունակեն փախչիլ Մատրիտէն, ինչ որ կը նշանակէ թէ կացութիւնը աւելի ծանրացած է: Օտար դեսպանները երկու ստիպողական նիստեր գումարեցին, բոլոր օտարականներու մեկնումը կազմակերպելու համար: Անգլիական զրահաւոր մը ուրբաթ օր Մարսէյլ հասաւ 436 փախստականներով: Կառավարական օդանաւերը թռուցիկներ ձգեցին Փալմայի վրայ, ազդարարելով որ օտարականները հեռանան, որովհետեւ քաղաքը պիտի ռմբակոծուի: Միջոցներ ձեռք առնուած են Պարչելոնայի մնացեալ օտարականներն ալ պարպելու համար:

Կառավարական օդանաւերը ռմբակոծեցին Ալճէզիրասը, Սպանիոյ հարաւային ծովափին վրայ: Օդանաւերէն մէկը վար առնուեցաւ Ճիպրալթարի նեղուցին մէջ:

**** Ջօր· Ֆրանքօ, ապստամբներուն սպարապետը, հետեւեալ նոր յայտարարութիւններն ըրաւ.*

— « Մեր բանակը փրկութեան այս ազնիւ չարժումին ձեռնարկեց, նկատի առնելով համայնավարական արշաւին ծաւալումը ամբողջ Սպանիոյ մէջ: Մենք միեւնոյն ատեն արեւմտեան Եւրոպան փրկեցինք այդ սպառնալիքէն: Մենք վստահ ենք թէ Ափրիկէ եւ Ամերիկա եւս պիտի խորտակեն մոսկովեան համայնավարութեան ուժերը: Մենք ազատարարներն ենք նաեւ Փորթուկալի եւ Ֆրանսայի, որոնք դիւրաւ պիտի վարակուէին: Մեր ազգային բանակը իր բարոյականով, խստ կարգապահութեամբ, խանդավառութեամբ եւ արժանաւոր վարիչներով ի վիճակի է յաղթելու ամէնէն վճռական դիմադրութեան եւ գրաւելու Մատրիտը: Մենք չատոնց գրաւած էինք մայրաքաղաքը, եթէ մարքսեան կառավարութիւնը անիշխանութիւն սերմանած չըլլար բոլոր գաւառներուն մէջ, դիմելով անկարգապահ բազմութիւնները եւ մոլեգին յեղափոխութիւն մը սարքելով: Մեր չարժման քաղաքական հանգամանքը էապէս սպանիական է եւ ազգային, հակահամայնավարական եւ հակամարքսեան:

**** Վերջին լուրերու համաձայն, կառավարական զօրքը պարտուած է Սարակոսայի առջեւ, ահագին կորուստներ կրելով: Կառավարութիւնն ալ կը խոստովանի այս ձախողանքը: Բազմաթիւ գերիներ ինկած են ապստամբներուն ձեռքը: Այժմ նոր յարձակողականի մը ձեռնարկուած է: Այս քաղաքին մէջ կը գտնուին 8 — 10,000 ապստամբներ, որոնք սպառազինուած են խոշոր թնդանօթներով:*

**** Գնդ· Եոզէ Փալաչիօս, Ջօր· Մոլայի աջ թեւին հրամանատարը, հետեւեալ յայտարարութիւնները ըրաւ անգլ· թերթի մը·*

— « Այս պայքարը ցմահ կռիւ մըն է համայնավարութեան եւ օրէնքի ուժերուն միջեւ: Ես գերի չեմ բռներ: Ով որ գերի կ'իյնայ զինեալ բայց առանց զինուորական համազգեստի, իրեն արժանի մահը կը գտնէ անմիջապէս:

Գերմանիա եւ Իտալիա պիտի մասնակցին

Գերմանական եւ իտալական կառավարութիւնները պաշտօնապէս հաղորդեցին թէ պիտի մասնակցին Լոքառնոյի դաշինքին ճակատագիրը: Քաղաքական շրջանակներու մէջ մեծ յոյզ մը կը համարուի Գերմանիոյ եւ Իտալիոյ մասնակցութիւնը, որ պիտի նպաստէ խաղաղութիւնը ամրապնդելու:

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ՕՐՈՒԱՆ ՀԵՐՈՍՆԵՐԸ

*«Իմանիթէ»*ի խմբագիրներէն մին, Ֆլորիմոն Պոնք, շատ կը խօսեցնէ, վերջերս, իր վրայ:

Շատեր, ինչպէս մեր մէջ ոմանք, կը կարծէին թէ եկեղեցական սեռէ կրած է ժամանակին: Անցեալները, երեսփոխանական մէջ, Ֆլորիմոն Պոնք կը յայտարարէր թէ եկեղեցականը իմը չէ, այլ իր հօրեղբօր տղան:

«Կրէնկուար» առիթ լայն տեղեկութիւններ կուտայ Ֆլորիմոն Պոնքի մասին.—

Իր ուսումը ստացած է Թուրբուանի Ֆոլէժին մէջ: Պատերազմին փոխտեղակալ էր: Պատերազմէն վերջ յարթցաւ Մարք Սանեիէի **Sillon**ին: Ու պայքար բացաւ Նոռի ընկերվարական կուսակցութեան դէմ: Օր մը ցոյնիսկ թ-ճառանց պետին՝ ժիլ Կէտի երեսին, զայն կոչելով «գերմանական գործակալ»: Եւ յանկարծ յարեցաւ Հօք-Վիէնի ընկերվարական կազմին: Հակազինուորական բուռն փրոփականտ մը սկսաւ, այնքան որ զինուորական ատեանի մը առջեւ հանուեցաւ (**1922**), ուր ետ առնուեցան զինուորական աստիճանները: Ինչ վերջ յարեցաւ կոմունիստ կուսակցութեան:

Երբ *Իմանիթէ*ի խմբագիր նշանակուեցաւ, ցոյն թերթին մէջ գրեց 16 մարտ 1931ին·

— « Ընկերվարական կուսակցութեան առաջնորդները ետաձ են ապականութեան եւ գեղծարարութեան մէջ: Անոնք կը պաշտպանեն շահագործողները: Եւ այսպէս կը հարստանան: կը բաղխենիանան »:

Յաջորդ օրը, ցոյն թերթին մէջ կը շարունակէր·

—« Ընկերվարական կուսակցութեան առաջնորդներուն ուզածը ուրիշ բան չէ, բայց եթէ դրամ շահիլ: Կ'ապրին դրամատիրութեան կռնակին վրայ: Անոնք կը բռնսնին դրամատիրութեան վրայ, ինչպէս սունկը ագրանոցին վրայ »:

12 յունուար 1931ին կը գրէր թէ «ֆրանսական ընկերվարական կուսակցութիւնը աղտոտած է դրամատիրականութեան վարչածեւի ամէնէն զազրելի մեղսակցութիւններուն ցեխով եւ ամէնէն ամօթալի գայթակղութիւններուն տիղմով »:

Նոյն Ֆլորիմոն Պոնքը, խօսելով Փօլ Ֆօրի մասին, կ'ամուսնէր զայն *«սօսիալ - Ֆաչիսա խրատուիլակ»* (23 ապրիլ 1930): Իսկ Լէոն Պլումի մասին կ'ըսէր թէ սովոր է «Ռուսբրիճի սպասաւորներէն, Շնայտէրի եւ դրամատէրՊէնարի դաշնակիցներէն խնդրելու այն ֆանի մը հազար ֆրանքը, որ անհրաժեշտ է «Փոփիւլէր»ի դրամագլուխ շինելու » (24 յունուար 1931): Ֆլորիմոն Պոնք չի մոռնար նաեւ վէճասաց Օրիոլը, զոր կը բնութագրէր այն մեղմով թէ «ժամանակին Փուանքարէի յանճնարարած է արհեստական մետաֆոն միջազգային ընկերութիւնը, որուն դրամաշորթական գործունէութիւնը ծանօթ է ամէնուն, (10 յունուար 1931):

Իր կարգին, «Կրէնկուար» կը գրէ Ֆլորիմոն Պոնքի մասին·

— « Ընկեր Պոնքը թուլամորթ մարդ մըն է, զազրատեսիլ, գինով, ամսեղուկ խածանի մը եւ վախ չազդող կատղածի մը երեւոյթով: Աննշան աղբատ մը կոկոզավիզ: Ամէն բան ծածկելու, գոցելու իր արուեստով, կրցած է ծածկել ցոյնիսկ իր փորը, որ սակայն հուն՛, կ'երեւայ: Մեծ ախորժակ ունի թունաւոր տեղեկագիրներու եւ սրիկայական քամբասանքներու: Կաղկանձիւնի նմանող հագագայինն աղաղակ մըն է իր խօսուածքը: Երբ կը զգայուէ (կերածը ետ կուգայ, այսինքն թէ երբ գիտցածը թող կուտայ), համակ տափակութիւն ու ծիծաղելիութիւն: Վերջապէս գարշելի տիպարն իսկ է»:

×

Թոյլ տուէք որ գոհանամ արտայայտելով: Կ'ուզեմ սակայն աւելցնել,— Մեզ չեն հետաքրքրեր այս անձերը: Միայն թէ վերի նկարագրութիւնները միայն ընդունելով, կրնանք ըսել թէ նման տիպարներ մենք ալ ունինք ինչ որ չունինք, մեր այդ տիպարները նկարագրելու համար շատ կը պակսին հայերէն բառերը: Հաւատացէք որ շատ չարշարուեցայ թարգմանելու առեն, հայերէն բառ ճարելու համար այդ տիպարային նկարագրութեան:

Երբ օր մը հարկ ըլլայ ներկայացնել մեր տիպարները, պիտի օգտուիմ վերի նկարագրութենէն:

ԱՐԱՋ

ԱՆԴՐԱՆԻԿԻ ՅՈՒՇԱՐՁԱՆԻՆ ՇԻՆՈՒԹԵԱՆ ՀԱՄԱՐ

Անդրանիկի յուշարձանին շինութեան կեդր· յանձնախումբէն ստացանք կոչ մը, որ կը ծանուցանէ թէ մրցում բացուած է, յուշարձանին մանրաչափ նախաձեւը (մաքէթ) պատրաստելու համար: Կը հրաւիրուին բոլոր արուեստագէտները, մինչեւ Սեպտեմբեր 30: Մանրամասնութիւնները յաջորդով:

ՄՈՍԿՈՒԱ ԱՐՈՇԵՑ ԶԱՐԿ ՏԱԼ

Հայաստանի շինարարական աշխատանքներուն

—o—

Մոսկուայի թերթերէն քաղելով, չորեքշաբթի եւ ուրբաթ օր կարգ մը տեղեկութիւններ հաղորդած էինք այն դիւրութեանց մասին որ պիտի ընծայուին Հայաստանի, փութացնելու համար շինարարական աշխատանքները:

Երեւանէն տրուած տեղեկութեանց համաձայն, Հօկի կեդր· վարչութեան նախագահ Ա· Եսայեան վերջերս Մոսկուա գացած է պատուիրակութեան մը հետ, խորհրդակցութիւններ կատարելու համար այս մասին: Իրրեւ արդիւնք, կոմկուսի կեդր· կոմիտէն եւ խորհրդային կառավարութիւնը տուած են չարք մը որոշումներ, Նուպարաշէնի եւ ուրիշ նոր աւաններու մասին: Այդ որոշումներուն համաձայն, Նուպարաշէնի ջրանցքին շինութիւնը պէտք է լրանայ ամէնէն ուշը մինչեւ 1937 յուլիս 1: Այս ջրանցքին շնորհիւ, Նուպարաշէնը պիտի ունենայ բաւարար ջուր, թէ խմելու եւ թէ 2 — 300 հէքթար տարածութեամբ հող ոռոգելու համար:

Հայաստանի կառավարութեան յանձնարարուած է ձեռնարկել անմիջապէս շինարարական հետեւեալ աշխատանքներուն.— Կառուցանել Նուպարաշէն աւանին մէջ 100 տուն, իւրաքանչիւրը մէկ բնակարանէ բաղկացած, մէկ միլիոն րուբլի արժողութեամբ· մէկ ինամեայ դպրոց 200,000 ր·, մէկ մանկապարտէզ 100,000 րուբլի, մէկ հիւանդանոց 200,000 րուբլի, մանկամսուր 60 հոգւոյ, եւ մէկ թատրոն 240,000 րուբլի արժողութեամբ:

Կառուցանել Նոր Կեսարիա աւանին մէջ մէկ մանկապարտէզ 120,000 ր· արժողութեամբ, Նոր Սեբաստիոյ մէջ մանկամսուր 120,000 րուբլի արժողութեամբ, Նոր Տիգրանակերտի մէջ դպրոց 100,000 րուբլի արժողութեամբ: Նոր Եւդոկիայի հաւաքական տնտեսութեան համար մանկամսուր 60,000 րուբլի արժողութեամբ:

Ցետոյ, պէտք է աւարտել Երեւան - Նուպարաշէն խճուղին 700,000 րուբլի արժողութեամբ, ինչպէս եւ Երեւանի էլեկտրոտեխնիկումը 300,000 րուբլի արժողութեամբ: Հայաստանի կառավարութիւնը պարտաւոր է ապահովել այս չինարարական ծրագրինիրագործումը այն հաշուով, որ բոլորաշխատանքները

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ· էջ)

ՅԱՎԱՏԱՎԱՀՏՈՒՆ Վ. ՀՎՅՈՒՆՈՒ

— Ես ինչպես ... ինչպես ... Ես ինչպես ... Ես ինչպես ... Ես

Ես ուզում էի ասել, որ ինձ համար ամեն ինչ ավարտվեց, երբ ես հասկացա, որ ինձ համար ամեն ինչ սկսվեց։ Ես ուզում էի ասել, որ ինձ համար ամեն ինչ ավարտվեց, երբ ես հասկացա, որ ինձ համար ամեն ինչ սկսվեց։ Ես ուզում էի ասել, որ ինձ համար ամեն ինչ ավարտվեց, երբ ես հասկացա, որ ինձ համար ամեն ինչ սկսվեց։

ԱՄԷՆ ՏԵՂ ՊԱՀԱՆՋԵՑԷՔ Raki PHENIX ՄԸ

Raki d'ALGER, «ԱԼԺԻՐ»Ի ԻՍԿԱԿԱՆ ՕՂԻՆ

ԱՇԽԱՐՀԻ ԱՄԵՆԱՑԱՑՑՆԻ ՎԱՃԱՌԱՆԻՃԸ

ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՑԻՉՆԵՐ.—
ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ.— **Paris, M. BACRI, 19 rue Turbigo, Tél. Central 83-17**
ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ.— **Lyon, M. COTTON, 21 rue des Capucins, Tél. Burdeau 34-35**
ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ.— **Marseille, Mrs GROS & BADOIX, 7 rue Clotilde, Tél. Dragon 87-84**

50 առ հարիւր վերջնական մինչեւ 1937 յունուար 1, իսկ ամբողջը՝ ամէնէն ուշը մինչեւ 1937 յուլիս 1:

Համամիութենական պետական ծրագրի տեսչութեան եւ համամիութենական գործակալութեան յանձնարարուած է 1936—1937 տարիներու ընթացքին տալ այն չինանիւթերն ու դումարները, որոնք անհրաժեշտ են կատարելու համար վերոյիշեալ ղալրոցներու, հիւանդանոցի, մանկամսուրներու, եւ ուրիշ հիմնարկներու կառուցումը, ինչպէս նաեւ տպարանի եւ գրադարանի շինարարութիւնը (կ'ակնարկէ երեւանի մէջ կառուցուող Մելքոնեան ֆոնտի տպարանին ու գրադարանին): Պէտք է չինանիւթեր յատկացուին նաեւ այն ներգաղթողներու կողմէ կազմակերպուած արդիւնաբերական արտելներու ամրապնդման ու զարգացման համար, տրամադրել 1936 — 1937 տարիներու հիւսուածեղէնի եւ մորթեղէնի հում նիւթերու հաշուեկշիռներուն մէջ, յիշեալ արտելներուն բամպակի, մետաքսի եւ արհեստական մետաքսի թելեր, մորթեղէն եւ կաշեղէն եւայլն:

Միեւնոյն ժամանակ, Նոր Արաբկիր, Նոր Մալաթիա, Նոր Խարբերդ, Նոր Սեբաստիա, Նոր Եւդոկիա, Նուպարաշէն, Նոր Ամասիա, Նոր Բիւթանիա, Նոր Արմաշ տեղաւորուած ներգաղթողներու հաւաքական տնտեսութիւններուն եւ հաւաքական տնտեսականներուն, ինչպէս եւ աշխատաւոր մենատնտեսներուն տրուած են կարգ մը առանձնաշնորհներ տուրքերու համար, որոնց մանրամասնութիւնները հաղորդած ենք արդէն:

ՀԱՐՑԱՊՆԴՈՒՄՆԵՐ ԵՐԵՍՓ. ԺՈՂՈՎԻՆ ՄԷՋ

Գերժանիոյ զինուշալը եւ Տրանսպի վիճակը

Ուրբաթ օր շարք մը հարցապնդումներ եղան երեսփ. ժողովին մէջ, արտաքին քաղաքականութեան մասին: Գլխաւոր հարցապնդողն էր Պ. Փօլ Ռէյնօ, որ ուշադրութիւն հրաւիրեց գերմանական վտանգին վրայ, թերի զինելով ֆրանսական բանակին կազմակերպումը: «Եթէ մարտ 7ին ուժգնօրէն հակազդած ըլլայինք, Հիթլէր չպիտի համարձակէր գրաւել Հռենոսի ապազինեալ չրջանը: Բայց մենք այդ քայլութիւնը չունեցանք: Այսօր Գերմանիա կը յաղթանակէ եւ Ազգերու Դաշնակցութիւնը յուսահատութեան մատնուած է: Գերմանիա ահարկու բանակ մը ստեղծած է: Քանի մը ամիսէն ֆրանսական բանակը քանի մը հարիւր հրասայլ պիտի ունենայ, իսկ ռուսական եւ գերմանական բանակները՝ քանի մը հազար: Օդանաւային ուժը կրնայ քանդել, բայց չի կրնար ապատել կամ գրաւել: Միւս կողմէ, մեր ազգ. տնտեսութիւնը ետ կ'երթայ, գործազրկութիւնը կ'աւելնայ, եկամուտի աղբիւրները կը պակսին: Մինչ երկու Գերմանացիներ միասին 16 ժամ կ'աշխատին, մէկ Ֆրանսացին միայն 7.30 ժամ կ'աշխատի: Կառավարութեան ներկայ քաղաքականութիւնը կործանեց բամպաքիս ձեռնարկներ եւ ճարտարագործութիւններ: Գիներու բարձրացումը պիտի մեկուսացնէ մեզ: Ուզէք չուզէք դուք ալ պիտի կոտրէք դրամին արժէքը, հետեւելով միւս ազգերուն: Պէտք է փոխել մեր քաղաքական, դինուորական, տնտեսական եւ դրամական քաղաքականութիւնը»:

Ուրիշ հարցապնդումներէ վերջը, արտաքին նախարար Պ. Իվոն Տէլպոս խօսք առնելով երկար լուսաբանութիւններ հաղորդեց միջազգային կացութեան մասին: «Մեր քաղաքականութիւնը կը ձգտի իր բոլոր ուժերով թոյլ չտալ որ Եւրոպան բաժնուի երկու ընդդիմադիր խմբակցութեանց: Ամենամեծ վտանգը պիտի ըլլար այդ: Ոչ մէկ խաչակրութիւն, թէր կամ դէմ ժողովրդապետութեան, Ֆաշականութեան կամ համայնավարութեան: Բովանդակ Եւրոպա կը չահագրգռուի Ֆրանքֆուրթեան հարցով: Ֆրանսայի չահերուն համաձայն չէ որ Գերմանիա զուրս մնայ միջազգային հաւասարակութենէն: Բոլոր մեծ պետութեանց ներկայութիւնը անհրաժեշտ է: Մոնթրէոյի խորհրդաժողովին ելքը չահ մըն է Եւրոպայի խաղաղութեան համար»:

Ցետոյ ծանրանալով Սպանիոյ դէպքերուն վրայ, նախարարը կրկին հերքեց այն լուրերը թէ Ֆրանսա զէնք հայթայթած է, եւ յայտարարեց.

— «Ոչ ոք կրնայ ժխտել Սպանիոյ կառավարութեան օրինականութիւնը: Մենք բարեկամութեամբ կապուած ենք այդ կառավարութեան հետ: Մենք կրնայինք զէնք եւ ռազմանիւթ ճարել կառավարութեան մը որ գոյութիւն ունի իրապէս եւ իրաւապէս: Բայց այդպէս չըլլանք, սկզբունքի եւ մարդկային նկատումներով: Մենք չուզեցինք ո եւ է մկկուն պատրուակ տալ ապստամբներուն օգնելու, մանաւանդ Լոնտոնի խորհրդաժողովին առեն: Մեծն Բրիտանիա, Գերմանիոյ եւ Իտալիոյ հետ եղած յարաբերութիւնները: Ինչ կը վերաբերի Մարոք դրկուած իտալական օդանաւերու հարցին, քննութիւն կը կատարուի այդ միջադէպի մասին»:

*** Նոյն օրը Անգլիոյ երեսփ. ժողովին մէջ ալ մեծ վիճաբանութիւն մը տեղի ունեցաւ մանաւորապէս Սպանիոյ դէպքերու մասին: Այս առթիւ երեսփոխան մը պահանջեց որ կառավարութիւնը վճռապէս յայտարարէ թէ որ եւ է հովանաւորեալ գաղթական չպիտի վերադարձնէ Գերմանիոյ:

ՋԱՆԱԶԱՆ ԼՈՒՐԵՐ ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՐՂՈՎ

10,000,000 ՈՍԿԻԻ ՎԱՐԿ ՄԸ բացաւ անգլիական կառավարութիւնը, ի պատասխան խորհրդային իշխանութեան դիմումին: Այս վարկը, որ ամենամեծն է իր տեսակին մէջ, պիտի ծառայէ անգլիական արտադրութիւններ, մանաւորապէս մեքենաներ, էլեկտրական կազմածներ, չոգեկառքի վերաբերեալ ապրանքներ գնելու, բայց երբեք ռազմանիւթ:

ՕՂԻՄՊԻԱԿԱՆ ԽԱՂԵՐՈՒ հանդիսաւոր բացումը տեղի ունեցաւ երէկ, չաբաթ, Պերլինի մէջ, առաջնորդութեամբ Հիթլէրի, որուն խօսքերը կը լսուէին ամէն կողմ, ձայնափիւռներու միջոցաւ: Իսկ բուն խաղերը կը սկսին այսօր, մասնակցութեամբ 4844 մարզիկներու, թիւ մը որ անհաղթահարելի է:

ՑՈՒԼԻՍ 31ի վճարօրին առթիւ, բազմաթիւ առեւտրականներ եւ գործարանատէրեր նոր պայմանաժամ առացան, շնորհիւ կառավարութեան կարգադրութեանց: Դիւրութիւններ ընծայեցին բոլոր գրամատուները եւ մասնաւորապէս Պանք տը Ֆրանսը:

ԱԶԳ. ՊԱՐԳԵՒԱԳԱՆԻ 7րդ չաբքին վիճակահանութիւնը պիտի կատարուի օգոստոս 26ին, Վիչիի մէջ:

ՎՃԱՐՈՎԻ ԱՐՁԱԿՈՒՐԴԻ օրէնքին գործադրութեան առթիւ, բոլոր երկաթուղիները 40 առ հարիւր զեղչ նշանակած ըլլալով, ուրբաթ օր եւ երկկ անհամար բազմութիւն մը խռնուած էր կայարանները: Այս առթիւ մասնաւոր տոմսակներ հանուած են, 31 օրուան պայմանաժամով (Գ. կարգ): Բոլոր կառախումբերը տրամադրելի են, բացի օգոստոս 14ի, 15ի, 16ի, 29ի, 30ի, 31ի, սեպտեմբեր 29ի եւ 30ի կառախումբերէն: Առ նուազն տասը հոգինոց խումբերը կը տանուան 50 առ հարիւր զեղչ:

ԱՁՆ ԳՈՐԾԱԶՈՒՐԿՆԵՐԸ որոնք օդափոխութեան կը զրկեն իրենց զաւակները (16էն վար), 3.50ի փոխարէն 5 ֆրանք պիտի տանուան մինչեւ 50 օր, յուլիս 25էն սեպտ. 30: Բայց յաւելեալ զրամը ընտանիքի պետերուն չպիտի յանձնուի, այլ թաղապետութեան կամ անոր նշանակած այն օրկանին որ տանձնած է մանուկներու օդափոխութեան հոգը:

ԺՈՒՆՍԻ ՄԱՀՈՒԱՆ 22րդ տարեդարձին առթիւ, ուրբաթ օր յիշատակի հանդէս մը կատարուեցաւ Վէլոտրոմ տ'Իվէռի մէջ, նախաձեռնութեամբ ընկերվարական կուսակցութեան: Թերթերը 40.000 կը հաշուեն ունկնդիրներուն թիւը: Գլխաւոր ճառախօսն էր վարչապետը, Լէօն Պլում, որ անգամ մը եւս կրկնեց միացեալ ճակատին ուխտը, փառաբանելով Ժոռէսը:

ԹԵՐԹԵՐՈՒ ԳԻՆԸ 30 սանթիմի բարձրացաւ երէկ, 1 օգոստոս: Իսկ «Թան»ը՝ 50, «Ցէպա»ն՝ 40 սանթիմի կը ծախուին:

Հ. Ց. Դ.

Փարիզ

ՓԱՐԻԶԻ «ԵԳԻՊՏԱՑԻ» ԿՈՄԻՏԷՆ ընդ. ժողովի կը հրաւիրէ իր շրջանի ընկերները չորեքշաբթի երեկոյ (5 Օգոստ.) ժամը 8·30ին, Chez Zeyer սրճարանի վերնայարկը, 4 rue St. Denis (Place du Châtelet), մէթրօ Châtelet Օրակարգ՝ երջանային ժողովի օրակարգերու քննութիւն:

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

ԽԱՆԱՍՈՐԻ ԱՐՇԱԻԱՆԴԻ ՏԱՐԵԴԱՐՁԻՆ ԱՌԹԻԻ
կազմակերպուած Աւտոմովիլի «Վարդան» ենթակոմիտէի կողմէ
2 Օգոստ. կիրակի կէս օրէ վերջ. Պուա տը Պոնտոսի մէջ.
ԿԸ ԽՕՍԻ ԸՆԿ. ԱԼԵՔՍԱՆ ՍԱՍՈՒՆԻ
Կ'երգէ ՕՐ. ԳՆԵԱՉԵԱՆ
ՃՈՋ ՊԱՆՏ. ՃՈՒ ՊԻՒՃԷ
Անձրեւի պարագային կը յետաձգուի:

ՄԱՐՄՆԱՑԻՆ ՄԱՐԶԱՆՔԻ ԳԵՂԵՑԻԿ
ԲԱՑՕԹԵԱՑ
ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ
ՍԻՓԱՆ-ԿՈՄԻՏԱՍ ԵՐԳՉԽՈՒԲԻՆ ԿՈՂՄԷ
ԻՐԵՆՑ ՄԻԱՑՄԱՆ Ա. ՏԱՐԵԴԱՐՁԻՆ ԱՌԹԻԻ
Տեղի կ'ունենայ 2 Օգոստոս, կիրակի, ժամը 3էն մինչեւ կէսգիշեր
ERMITAGE de LONGCHAMP Ի ՄԷՋ. (Bois de Boulogne)
ԱՌԱՋՆԱԿԱՐԳ ՆՈՒԱԳԱԽՈՒՄԲ
Խմբերգ, մեներգ եւ զանազան անակնկալներ:
Պիւֆէի գիները շատ սովորական:
ԳԻՇԵՐԸ ԼՈՒՍԱՎԱՌՈՒԹԻԻՆ
Անձրեւի պարագային տրամադրելի սրահներ:
Մուտք 10 ֆր. consommationով մը միասին:
Porte Maillotէն առնել թիւ 44 թրամուէյը եւ իջնել Ermitage de Longchamp:

ՕՐ. ՄԱՒՌԻ ՅԱՐՈՒԹԻՒՆԵԱՆ
ԵՒ
ՏԻՐԱՆ ՊԷՅԿԻՐՃԵԱՆ
Ամուսնացած
Լիոն, 11 յուլիս 1936

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Պ. Յ. Օհաննեան, Պ. Խաչիկ Օհանեան, ցէր եւ տիկ. կարապետ Աւետիսեան, ցէր եւ տիկ. Ուզունեան եւ թաղուպեան քոյրանները շնորհակալութիւն կը յայտնեն ամէն անոնց որոնք անձամբ, գրաւոր եւ ծաղկեպսակով ցաւակցութիւն յայտնեցին տիկ. ՋՄՐՈՒԹ ՕՀԱՆԵԱՆի դառնաղէտ մահուան առթիւ:

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

Կը փնտռուի Տիգրան Զապուրքեանի (կամ Կարապետեան) քոյրը Տիկ. Արզուեան (անունը կարծիքով Պայծառ), որ կը բնակէր 5 rue Pierre Curie, Kremlin-Bicêtre, Seine: Կը խնդրուի իր հասցէն իմացնել Garabed Derderian chez M. Barry Honoré à Chaspayac par Loudes (Haute Loire).

CIGALE CINÉMA
60 Avenue de Saxe. LYON
24— 30 Յուլիս
Առաւտները ժ. 2.30ին երեկոյեան 8.30ին
2 grands films
Armand Bernard dans
L'enfant du Miracle
et Bourrasque avec
Jeane Sairvais
Գիներ 5 եւ 7 ֆր. location gratuite.
Նեկայ յայտարարութենէ բերուողին կը տրուի 2 մուտքի տոմսակ՝ վերլուած գիշով

REXY CINEMA (Lyon)
Cours Lafayette, angle Rue Garibaldi
24— 30 Յուլիս
երեկոյեան ժամը 8.30
Իսկ Հինգ. եւ կիր. ցերեկ եւ գիշեր:
2 grands films
Raimu dans Caspard de Besse
Mateh Officiel
Գիներ 3, 5 եւ 6 ֆրանք:
Նեկայ յայտարարութենէ բերուողին կը տրուի 2 մուտքի տոմսակ վերլուած գիշով

ՓՆՏՌՈՂՔ եւ ԿԱՐԴԱՑԷՔ
երդիծաթերթ՝ «Մ Ե Ղ Ո Ւ»
փարիզի եւ Ընդհանի Յառաջի ցրուիչ
Պ. Ա Ի Ե Տ Ի Ա Ն:

ԱՑՑԵԼՈՒԹԻՒՆ ԱՐՂՈՒԹԵԱՆՆԵՐՈՒ ԳԵՐԵԶՄԱՆԻՆ

Խանասորի արշաւանքի տարեդարձին առթիւ, Շաւիլի Հ. Ց. Դ. Արղութեան խումբը կազմակերպած է ընկերական այցելութիւն մը, ԱՐՂՈՒԹԵԱՆՆԵՐՈՒ շիրիմին, Շաւիլի գերեզմանատան մէջ, 2 Օգոստոս, կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 4ին: Կը հրաւիրուին Փարիզի եւ շրջանիներու բոլոր ընկերներն ու համակիրները:

Հաւաքավայր՝ Շաւիլի կայարանին (Մոնփարնասի գիծ) ելքի կողմը ժամը 3·30ին:

ԾԱԽՈՒՐ Է Փարիզէն մէկ ժամ հեռու հաւաբուծութեան հաստատութիւն մը, օժտուած այգիական գործիքներով, (թուխսի մեքենայ եւն.), Կարելի է գնել գործիքները եւ տեղափոխել: Նպաստաւոր գին: Դիմել՝ Պ. Աշճեանի, 180 rue de Tolbiac, Paris (13)ր

Կ'ՈՒԶՈՒԻՆ երկաստարդ գործաւորներ մեքենայի վրայ Քրիքօ հիւսելու համար: Ներկայանալ ինքնութեան թուղթով միմիայն առաւօտները ժամը 8—12, Պ. Պօյաճեանի, 31 Allée la Fontaine, Livry-Gargan (S. et O.):

«ՇԻՐԱԿ»

Թէ՛ փորձառութեամբ եւ թէ՛ բժշկական ընդհանրութեամբ հաստատուածճշմարտութիւն մըն է որ Արեւելքի իսկական օդին, պատրաստուած գուա չամիչի հիւթով ու անիսոնով եւ թորուած մասնայատուկ գործիքով (ալամպիք)՝ ազդեցիկ զօրացուցիչ մրն է: Բայց օդի գործածողը պէտք է գիտնայ քնտրել այն վաճառանիշը՝ որ կ'երաշխաւորէ անարատ օդին բոլոր յատկութիւնները: Այլապէս, օդի անունին տակ՝ խարդախուած եւ քիմիական նիւթերով պատրաստուած բժպին կը քայքայէ առողջութիւնը եւ կազմական աղետալի խանգարումներ յառաջ կը բերէ:

«ՇԻՐԱԿ» օդին, որ մասնաւոր վերնշումով հոգիանուշ է, կը հրապարակ հանուած Արեւելքի իսկական օդինէ, կը լրացնէ ու կ'ենթակայուած բոլոր օգտակար յատկութիւնները: Ուրեմն, եթէ օդին սիրահար էք, խմեցէք զայն, բայց վնասուեցէք եւ խմեցէք Հայաստանի պատմական փառապանծ նահանգին անունով կնքուած եւ Շիրակի շքեղ նկարը կրող պիտակով «ՇԻՐԱԿ» օդին, ձեր առողջութեան դաւաճանած չըլլալու համար:

Մեծաքանակ գնումի համար դիմել՝ Ֆրանսայի եւ գաղթավայրերու միակ արտօնատէր

GRANDE DISTILLERIE DU PARC
1 Bld. Onfroy, Prado—MARSEILLE, Tél. D. 78—73
Լիոնի եւ շրջակայքի մթերանոց D. N. BAHADOURIAN,
2eevigné, LYON — Tél. Moncey 32—10
Նիսի մթերանոց H. KHATCHADOURIAN, 24 rue Assalit, NICE — Tél. 841.85

Etude de Me BERNARD WAHÉ
(17e ANNÉE)
Licencié en Droit de la Faculté de Paris
Ancien élève de l'École des Hautes Études Sociales
JURISCONSULTE
de
Droit Français et International Privé
Mandataire en Justice
159 rue Lafayette, Paris (Gare du Nord) Tél. NORD 68—02
ԿԸ ՍՏԱՆՁՆԷ ամէն տեսակ դատեր, Փարիզի, գաւառի, գաղութներու եւ արտասահմանի մէջ: Խորհրդակցութիւն իրաւագիտ. ամէն տեսակ խնդիրներու. Ազգածի դատեր, ամէն լեզուէ թարգմանութիւններ: Նաթէրալիզասիօն օրինական ձեւակերպութիւններ եւ անուններու փոփոխութիւն, ընկերութիւններու կազմութիւն եւ լուծում: Ամէն տեսակ դործերու խմբագրութիւն: Իրաւագիտական քննութեանց եւ մրցումներու պատրաստութիւն: Ճառերու եւ գաւառախօսութիւններու խմբագրութիւն: Խորհրդակցութիւն 25 ֆր.: Կ'ընդունի ամէն օր ժամը 5—7, բացի շաբաթ, կիրակի եւ տօնի օրերէ:
Կ'ընդունի նաեւ ժամադրութեամբ:

ՀԱՅԵՐՈՒ ԺԱՄԱԴՐԱՎԱՃԱՌ
Ճաշատուն Յ Լ Օ Ր Ի Ա
61, Rue Monsieur le Prince, Paris (6)
Մէրրօ՝ Օտէօն եւ Սէն Միշէլ Հեռաձայն Danton : 52 - 78
Աթենքեան եւ Եւրոպական խոհանոց կերակուրներ:

ԱՐՔԱՅԱԿԱՆ ԽՄԻՉՔ
ՐԱՔԻ ՏԻՒԶ
Ջուտ խաղողէ քաշուած եւ անիսոնով պատրաստուած օղին է ՐԱՔԻ ՏԻՒԶը:
Զգուշացէք այլ եւ այլ նիւթերով պատրաստուած եւ ձեր կեանքին վնասակար օղիները խմելէ, այլ խմեցէք միմիայն ՐԱՔԻ ՏԻՒԶը, որուն անարատ, կազդուրիչ եւ ախորժաբեր ըլլալը հաստատուած եւ գնահատուած է:
UN DUZE
MARQUE DÉPOSÉE
RAKI
40°
DUZE
Véritable Anisette Orientale
ԶՈՒՏ ԽԱՂՈՂԷ ՊԱՏՐԱՍՏՈՒԱԾ ՕՂԻ - ازومدن مصنوع خالص رقی
DISTILLERIE OTTOMANE ISTAMBOUL
Ֆրանսայի համար արտօնատէր՝ Ա. ՏԱԼԱԹԻՒԼԵԱՆ
8 rue Suffren, Marseille— Tél. D. 70-89

Le Gérant: H. STEPHAN
Imprimerie A. DER (AGOPIAN) 17, Rue Damesme, PARIS (13)

ՀԱՐԱՁ

ՕՐԱԹԵՐԹ՝ ԱԶԳԱՑԻՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ, ԳՐԱԿԱՆ

EE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

(Fondé en 1925) :-: R. C. Seine 276.286

Directeur et Propriétaire : SCH. MISSAKIAN
Rédaction et Administration
ԱՄԲԱԳՐՈՒԹԻՒՆ ԵՒ ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ
17, Rue Damesme, PARIS (13e)
Téléphone : Glacière 15 - 70
(ՏՐԹՈՒԹԵԱՆ ՀԱՄԱՐ՝ Métro : TOLBIAC)

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԵԱՆ ՊԱՅՄԱՆՆԵՐ,— ՏԱՐԵԿԱՆ ՎՃՃԱՐՄԱՆՑ ԵՒԱՄԱՆՑ

Ֆրանսա եւ գաղութներ	140 ֆրանք	70 ֆրանք	35 ֆր
Անգլիա, Եգիպտոս, Զուիցերիա, Իտալիա	250 »	130 ֆրանք	—
Ամերիկա եւ ուրիշ երկիրներ	200 ֆրանք	100 ֆրանք	—

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ
4
ՕԳՈՍՏՈՍ
MARDI
4 AOUT
1936

12 ՏԱՐԻ — 12e Année No. 3182

Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱԿԵԱՆ

ԳԻՆ 50 ՍԱՆԹԻՄ

ԵՐԿՈՒ ԽՕՍՔ

ԱԻԵԼԻ ՔԱՆ ԵՂԵՐԱԿԱՆ

Նոր Թերթ ստացած չենք երեւանէն, ոչ ալ Թիֆլիսէն: («Որմ. Հայաստան»ի վերջին Թիւն է յուլիս 5...): Հետեւաբար չունինք նոր լուսաբանութիւններ՝ Ազասի Խանչեանի անձնասպանութեան մասին, բացի այն բանաձեւէն որ պիտի կարդաք այսօր:

Բայց, կը Թուի Թէ գալիք Թերթերն ալ նոր բան մը չպիտի յայտնեն, բացի այն «մերկացումներ»էն որ կ'երեւան այդ բանաձեւին մէջ, եւ որոնք իրենց ամփոփուած վիճակին մէջ իսկ ամբողջ ողբերգութիւն մը կը պարզեն: (Մենք ձեռքի տակ չունինք կեդր. կոմիտէի բանաձեւին բնագիրը, եւ ամփոփումը նոյնութեամբ արտատպած ենք պոլսական Թերթէ մը):

Ի՞նչ կը հետեւի այդ բանաձեւէն.—

1. Դէպքի մասին զեկուցում տալու պաշտօնը կը տանձնէ Վրացի մը: (Անդրկովկասի կարմիր փոխարքան ալ, Բերիա, Վրացի է, ինչպէս Ս. Միւռեթեան միահեծան դիկտատորը, Սթալին):

2. Ազասի Խանչեանի արարքը միաձայնութեամբ կը հռչակուի «դաւաճանական պրովոկասիոն ակտ»:

3. Իսկ ամէնէն ուշագրաւը, ժողովը պարտականութիւն կը սեպէ յանուն Հայաստանի հաւատարմութեան եւ սիրոյ հաւատիքներ ընծայել ոչ միայն դէպի Ս. Միութիւնը, այլ եւ «դէպի վրացի ժողովուրդը որ ամբողջ երկրագունդի աշխատաւորներուն տուած է մեծ առաջնորդ մը»:

Ուրեմն Ազասի Խանչեան ըմբոստացա՞ծ էր Վրացիներու տիրապետութեան, Սթալինի կամ Բերիայի դէմ, եւ ատոր մէ՞ղքն է որ քաւեց, դիմելով «անհոյլատրելի փոքրոգութեան», անձնասպանութեան:

Կը Թուի Թէ Երեւանի ողբերգութեան եթէ ոչ ամբողջ գաղտնիքը, գէթ անոր մեծ մասը կը գտնուի այս վերջին յայտարարութեան մէջ:

Ինչո՞ւ այս մասնաւոր յիշատակութիւնը վրաց ժողովուրդին եւ անոր «հանճարեղ առաջնորդ»ին հանդէպ, երբ հարցը կը վերաբերի Հայաստանի մէջ գործուած «ազգայնական, թրոցկիական սխալներու»: Եւ ինչո՞ւ Երեւանի մէջ գումարուած ժողովի մը զեկուցողն անգամ կ'ըլլայ Վրացի մը, կարծես մասնաւոր հակակշիռ մը հաստատելու համար ...

Ազասի Խանչեան հո՞ղ պահանջած էր Վրաստանէն, կամ ազգեցութեան պայքա՞ր մղած էր Վրացիներու գերակշռութեան դէմ, բողոք ներկայացնելով մինչեւ Մոսկուա, Սթալինի առջեւ:

Եւ արդեօք արդար դատի մը — սահմանափակներու հարցին պատճառած դառնութիւնը մեղմացնելու համա՞ր է որ Մոսկուա յանկարծ կ'անդրադառնայ Թէ Հայաստանի կառավարութիւնը «բաւարար» աշխատանք չէ կատարած գաղթականներու տեղաւորման գործին մէջ, եւ խոշոր վարկեր ու նիւթեր կը յատկացնէ, նոր աւաններու պականները լրացնելու համար:

Հարցումները ինքնին կուգան, բայց պատասխանները կը խուսափին, գարմանազան զեկոյցներու, ճառերու եւ բանաձեւերու լաբիւրինթոսի մը մէջ, որոնք սահմանուած են պարտկելու անպարտկելին:

Ամէն պարագայի մէջ, ուշի քան եղերական է Յուլիս 9ի դէպքը,— ախտանիշը՝ լուրջ տագնապի մը:

Շ.

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ Կ. ԿՈՄԻՏԷԻՆ ԲԱՆԱՁԵՒԸ
Ազասի Խանչեանի մահուան առթիւ

« ԴԱՒԱՃԱՆԱԿԱՆ ՊՐՈՎՈԿԱՍԻՈՆ ԱԿՏ »...

Խորհրդահայ թերթերը (Յուլիս **18**) հետեւեալ տեղեկութիւնները կը հաղորդեն Ազասի Խանչեանի մահուան պարագաներու մասին.—

« Հայաստանի Կեդրոնական Կոմիտէի Ժողովը տեղի ունեցաւ Յուլիս 12ին եւ լսեց Անդրկովկասի Կոմիտէի քարտուղար Կուզրավցեւի զեկոյցը՝ Խանչեանի մահուան պարագաներու մասին: Այս առթիւ խօսեցան նաեւ հետեւեալները.— Ղազարեան, Կուրդինեան, Վահանեան, Արխանեան, Մովսէսեան, Եղիազարեան, Ս. Մարտիկեան, Ստ. Ակոպով, Այանեան, Շահվէրտով, Մուղդուսի, Ալի Մահմէտով, Ամատունի, եւն.:

Ժողովը միաձայնութեամբ բանաձեւ մը ընդունեց Կուզրավցեւի զեկուցման առթիւ եւ երկու նամակ ղրկեց, մէկը Ստալինի, միւսը Անդրկովկասի կոմիտէի ընդհ. քարտուղար Բերիայի (Վրացի):

Ժողովին ընդունած բանաձեւը կ'ըսէ ի մէջ այլոց.—

Ժողովը կը գտնէ որ Խանչեանի ընթացքը անթոյլատրելի փոքրոգութիւն է եւ ան իր մէջ քաջութիւն չգտաւ, բոլշեւիկօրէն ուղղելու վերջին տարիներու իր Թոյլ տուած չարք մը քաղաքական լուրջ սխալները:

Ժողովը Խանչեանի վարմունքը կը համարի կուսակցութեան նկատմամբ անոր ցուցաբերած երկերեսութեան պակուրմը: Ճնշուելով իր ազգայնական (ցացիօնալիստական) սխալներու եւ կապերու մէջ, Խանչեան դիմեց ԴԱՒԱՃԱՆԱԿԱՆ ԳՐԳՌԻՉ ՔԱՅԼԻՆ (պրովոկասիոն ակտ), որ ուղղուած է կուսակցութեան դէմ:

Խանչեան պէտք եղածին պէս չմերկացուց հակայեղափոխական թրոցկիականները եւ ազգայնականները (թրոցկիական խմբակներ Լէնինականի մէջ, Ն. Սեւերեանի գործը, եւն.):

Կրթական գործավար եւ Կեդր. Կոմիտէի անդամ կարգուելէ յետոյ, Սեւերեանն երեւան բերաւ իր ազգայնականութիւնը, բայց Խանչեան պաշտպանեց այդ հակայեղափոխական անձը եւ յանդիմանեց այն ընկերը որ դիմողութիւն ըրած էր թրոցկիական Սեւերեանի դէմ:

Անդրկովկասի Կեդր. Կոմիտէի քարտուղար Բերիա ամէն կերպով կ'օգնէր Խանչեանին եւ կ'ուղղէր անոր սխալները: Հակառակ ասոր, Խանչեան այդ Կոմիտէէն ծածկեց Սեւերեանի գործը եւ խայտառակութեամբ կոճկեց:

Ժողովը կը հաւատայ Ս. Միութեան եւ Անդրկովկասի Կոմիտէներուն թէ Հայաստանի բոլշեւիկները այսուհետեւ ալ հայ ժողովուրդին մէջ կը դաստիարակեն խոր սէր դէպի իրենց հանրապետութիւնը, դէպի Ս. Միութիւնը եւ վրացի ժողովուրդը որ ամբողջ երկրագունդի աշխատաւորներուն տուած է ժողովուրդներու մեծ առաջնորդ մը: Հայաստանի բոլշեւիկները կը դաստիարակեն անհուն սիրոյ զգացմունք դէպի հանճարեղ առաջնորդ ընկեր Ստալինը:

Ժողովը յատոյ կ'ըսէ Թէ Խանչեանի առած քայլը կուգայ զէնք տալու խորհրդային ոխերիմ թշնամի Դաշնակիներուն, Թրոցկիականներու եւ այլ հակայեղափոխականներուն: Ամէնէն վերջը բանաձեւը կը պարունակէ կեցցէներ՝ Բերիայի եւ Ստալինի հասցէին:

ՎԵՐՋԻՆ ԺԱՄ

ԱՊՍՏԱՄԲՆԵՐԸ ՄԱՏՐԻՏԻ ԺԱՄԲՈՒՆ ՎՐՍՑ
ԿԱՏԱՂԻ ԿՌԻԻ ՄԸ ԲԱԶՄԱԹԻՒ ՋՈՒԵՐՈՎ

Կառավարական յաղթանակ՝ ուրիշ ճակատի վրայ

Զօր. Մոլա, Սպանիոյ ապստամբներուն հիւսիսային չէզնանի հրամանատարը, նոր յաղթանակ մը կը ծանուցանէր երէկ: Կատաղի կռիւներէ վերջ, ապստամբներուն ձեռքն անցած է ռազմադիտական դիրք մը, Կուատարրամա, որ կը գտնուի Մատրիտի ճամբուն վրայ, 45 քիլոմեթր հեռու: Յաղթանակը չահուած է սուրինաւոր յարձակումով մը, որու ընթացքին հանրապետական զօրքը կռուած է յուսահատօրէն, մարտնչելով ամէն մէկ թիզ հողի համար: Երկու կողմերն ալ զարհուրելի կորուստներ կրած են: Ապստամբ սպաներ 800 սպանեալ եւ վիրաւոր կը հաշուեն միայն իրենց բանակէն: Զօր. Միկէլ Փոնակ, ապստամբներու աջ թեւին հրամանատարը, ծանրապէս վիրաւորուեցաւ կառավարական օդանաւէ մը արձակուած ռումբով: Զօրավարը օդին մէջ նեռուեցաւ պայմանի ցնցումէն, եւ կորնցուց քիթը, իսկ դէմքը աւերուեցաւ ռումբի կտորներէն:

Գրաւելով Կուատարրաման, ապստամբները մաքրած կ'ըլլան Ալֆա Լէօն կիրճը: Այլեւս անոր չափ պաշտպանողական զօրաւոր դիրքեր չեն գտնուիր ապստամբներուն եւ Մատրիտի միջեւ: Միեւնոյն ատեն, զօր. Փոնակի զօրքը կրնայ կռնակէն սպառնալ հանրապետական զօրքին:

Մանագէտներու կարծիքով, զինուորական կարեւոր գործողութիւններ պիտի սկսին այսօր, երեքշաբթի: Ապստամբները պիտի փորձեն վճռական հարուած մը տալ կառավարական զօրքին, ամբողջովին բանալու համար Մատրիտի ճամբան:

Կուատարրամայի ճակատամարտին մէջ կառավարական զօրքը ռազմադաշտին վրայ ձգած է բազմաթիւ սպանեալներ եւ վիրաւորներ, ինչպէս եւ գերիներ, թնդանօթներ եւ մեծաքանակ ռազմանիւթ: Ճակատամարտէն վերջը 200 քաղաքային պահակներ ապստամբներուն կողմը անցան, յայտնելով Թէ բանի կը կռուէին: Ասոնց մէջ կը գտնուին երկու հարիւրապետներ եւ վեց տեղակալներ: Ապստամբները կ'ըսեն Թէ վերջին երկու օրերու ընթացքին իրր 900 քաղաքային պահակներ իրենց կողմը անցած են:

Ապստամբները Մատրիտի վրայ կը քալեն երեք Թեւերով: Զօր. Խաքնէդ կը սպառնայ կեդրոնէն, եւ միայն 65 քիլոմեթր հեռու է մայրաքաղաքէն, իսկ ալ Թեւը կը գտնուի 165 քիլոմեթր հեռաւորութեան մը վրայ:

Զօր. Ֆրանքօ, հարաւային ճակատին հրամանատարը, դժուարութիւն կը կրէ Մարոքէն զօրք փոխադրելու համար, քանի որ նաւատորմին մեծ մասը կը գտնուի կառավարութեան ձեռքը: Յամաքի վրայ եւս բուռն դիմադրութեան հանդիպեցաւ իր զօրքը, կատաղի կռիւներ մղելով քայլ առ քայլ: Իր ամէնէն յառաջացած զօրամասը 200 քիլոմեթր հեռու է Մատրիտէն: Ապստամբները եթէ յաջողին գրաւել Վալենսիան, կտրած պիտի ըլլան Մատրիտի վերջին հաղորդակցութիւնը՝ ծովուն հետ:

Ապստամբները կ'ըսեն Թէ եթէ ուզեն կրնան վազն իսկ Մատրիտ մտնել. բայց կը զգուշանան անմիջական յառաջխաղացութենէ, որպէսզի ծանր կորուստներ չպատահին եւ քաղաքը անվնաս մնայ: Կը վախցուի որ կառավարական զօրքը յուսահատութեան վայրկեանի մը մէջ կրակի տայ Մատրիտը, ինչպէս եղաւ Մոսկուան՝ 1812ին, Նափոլէօնի յաղթանակէն յետոյ, կամ ինչպէս որ Փարիզի յեղափոխականները հրկիզեցին բազմաթիւ նշանաւոր շէնքեր, 1871ին, Վերսայլի կառավարութեան անձնատուր ըլլալէ առաջ:

** Կառավարական զօրքը կը քալէ Սարակոսայի վրայ «յաղթական յառաջխաղացութեամբ», ինչպէս կը հաղորդէ զեկոյցը: Ինքս գաղտնապահութիւն կը տիրէ բանակի չարժումներու մասին: Ընդհարումները կը չարունակուին բոլոր ճակատներուն վրայ:

** Բուլպային կին գրող մը, Հիլտա Թուլէտանօ, Սպանիոյ ապստամբներուն նուիրեց իր նոր չահած ժառանգութիւնը, 3.000.000 փեզէթա: Գումարը կը գտնուի Թէթուանի ղրամատունը, յանձնելի՝ առժամեայ կառավարութեան նախագահին:

Ֆրանսայի եւ միւս պետութեանց դիրքը
Սպանիոյ դէպքերուն հանդէպ

Ֆրանսական կառավարութիւնը քննելով Սպանիոյ դէպքերուն ընթացքը եւ օտար միջամտութեան խնդիրը, զեկոյց մը հրատարակեց արտաքին նախարարութեան միջոցաւ: Այդ զեկոյցին համաձայն, Ֆրանսա պիտի չարունակէ բարեկամական յարաբերութիւններ պահել պաշտօնապէս ճանչցուած կառավարութեան հետ եւ ամէն միջոց պիտի փորձէ, որպէսզի կարճ տեւէն Սպանիոյ խռովութիւնները եւ միջազգային յարաբերութիւնները չխանգարուին: Այս առաջադրութեամբ, որոշած է ստիպողական կոչ մը ուղղել գլխաւոր չահակից պետութեանց, որպէսզի խիստ չէզոքութիւն պահեն Սպանիոյ հանդէպ: «Ֆրանսական կառավարութիւնը իր մասին մինչեւ այսօր խստօրէն պահած է իր որոշումը՝ արգիլելու զէնքի որեւէ արտածում դէպի Սպանիա, նոյն իսկ խռովութիւններէն առաջ եղած ապսպրանքներու համար, սպասելով որ այս մասին համաձայնութիւն մը գոյանայ չահակից գլխաւոր կառավարութեանց միջեւ: Նկատելով որ այժմ արտասահմանէն ղինանիւթ կը հայթայթուի Սպանիոյ ապստամբներուն, Ֆրանսական կառավարութիւնը հարկադրաբար իրեն կը վերապահէ իր տուած որոշման վերաքննահատման ազատութիւնը»:

Ուրեմն, եթէ ուրիշ պետութիւններ զէնք ղրկեն ապստամբներուն, Ֆրանսան ալ նոյնը պիտի ընէ կառավարութեան զօրքին համար:

Այս որոշումը անմիջապէս հաղորդուեցաւ Լոնտոն, Պերլին եւ Հռոմ: Արտաքին նախարար պ. Իվօն Տէլպոս ճառ մը խօսելով կիրակի օր, ազդարարեց.

— «Մ՛րեւէ գնով պէտք չէ իրականանայ դաղափարներու նոր խաչակրութիւն մը Եւրոպայի մէջ. խաչակրութիւն մը որուն անխուսափելի հետեւանքը պիտի ըլլայ պատերազմ: Ահա Թէ ինչո՛ւ Ֆրանսական կառավարութիւնը

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ՏԱՐԻ ՄԸ ԵՒՍ

Կիրակի, 2 օգոստոս· «Ցառաջ»ի հրատարակութեան տաբեդարձն էր:

Ուրեմն, տարի մը եւս: Ճիշտ տասնըմէկ:

— Ի՞նչ գեղեցիկ զուգադիպութիւն տպարանի ձեռնարկին հետ: Իսկ այս ձեռնա՞րկը ուր մնաց:

— Կ'իմանանք այսօր-վաղը: Ցայտնաբարութիւն մը պիտի հրատարակուի, ուր հիման վրայ գործի կը ձեռնարկեն «Ցառաջ»ի բարեկամները, անհատապէս կամ հաւաքաբար:

— Ո՞րքան գումար կը սպասէք:

— Դժուար է նախատեսել: Ձեռնարկը սովորական հանգանակութեան մը հանգամանքը չպիտի ունենայ· այլ պէտք որ կրնայ շօշափելի գումար մը արտադրել բաղդատաբար կարճ ատենի մը մէջ: Մենք որ, տպաւորութիւնները շատ ջերմ են, եւ ամէն կողմէ կը մեղադրեն թէ շատ ուշ մնաց, գոնէ տասնամեակին պէտք էր կատարուէր:

— Միայն տպարանի մը բացա՞ումն է ամբողջ ծրագիրը·

— Տպարան եւ խմբագրատուն մը. կառոյի յարմարութիւններով, բանուկ հրատարակի մը վրայ: Գոնէ հոսմէօտ մէկ մանրանկարը Պալսոյ «Ճակատագիր»ի խմբագրատան, որ երազ մը տեսած այս ափերուն վրայ: Գոնի կացնին տարիները, հոգերն ալ կը ծանրանան: Հարկ է դիմաւորել նոր պահանջները, եւ նորութիւններ ստեղծել: Տասնըմէկ տարի բոլորեցինք, շնորհիւ խմբագրութեան եւ վարչութեան անդամներու, աշխատակիցներու, աշխատաւորներու, բնկերներու եւ բարեկամներու կոքովի աշխատանքին եւ յարատեւ աջակցութեան: Այժմ աւելին կը սպասենք մենք մեզմէ, երկրորդ տասնամեակի ընթացքին: Այդ աւելին է ու կը յուսենք իրականացնել շնորհիւ սեփական տպարանի եւ ուրիշ յարմարութեանց: Մեծ բաներ չենք խոստանար, ինչպէս սուտ ջին տասնամեակի ընթացքին: Մեր կողմէ խանդավառ ուժերն եւ աչխատութիւն, բարեկամներու կողմէ՝ գիտակից գնահատութիւն: Մնացեալը ինքնին կը կատարուի:

— Բայց չըսիք թէ ինչպէս կրնաք օգնել այս նոր ձեռնարկին:

— Կը կարդաք յանձնաժողովին յայտարարութիւնը եւ կ'իմանաք:

ՎԱՀԷ

Յունական դպրոցներու տագնապը

«Նոր Օր»ի մէջ կը կարդանք (28 Յուլիս).—

Դպրոցական նախորդ չրջանը դեռ չաւարտած, կրթական նախարարութիւնը պարտադրած էր հայ վարժարաններուն արտօնութիւններ ստանալու համար դիմումներ կատարել կրթական Խորհուրդին:

Բոլոր հայ վարժարանները անխտիր, այդ դիմումները կատարեցին, լրացնելով օրինական ձեւակերպութիւնները, որով Թոյլ կը տրուէր միայն անհատական վարժարաններու անունով դիմումներ կատարել եւ համայնքի վարժարաններու գոյութիւնը չէր ճանչցուեր:

Հաւաստի աղբիւրէ կ'իմանանք Թէ կրթական Խորհուրդը, արուած խնդրագրերէն չատերուն արտօնութիւն տուած է, բայց Թիւ 65 — 15)6)36ի որոշումին համաձայն: Բացուելիք վարժարանը հելլէնական պիտի ըլլայ, ուսուցիչները հելլէն, «բոլոր դասերը յունարէն պիտի դասաւանդուին եւ ոչ Թէ հայերէն լեզուով, որուն դասաւանդութիւնը պիտի արտօնուի միայն 5րդ եւ 6րդ դասարաններուն, ծրագրէն զատ ժամերու մէջ եւ չաբաթը 6 ժամէն ոչ աւելի»: Կը կարծենք Թէ այս ձեւով տրուած արտօնութիւնները պիտի մնան անգործադրելի:

Միւս կողմէ, հայ վարժարաններու ի նպաստ դիմումներ կատարելու նպատակով կազմուած յանձնախումբը կը չարունակէ իր աչխատանքները: Դժբախտաբար ծանձնախումբի անդամներուն մեծամասնութիւնը սկիզբէն ի վեր, (դիւաւորաբար վարչութեան անդամները) չեն յաճախեր նիստերուն եւ այսպէսով արդելք կը հանդիսանան ձեռնարկուած դիմումներուն:

Կարծէք չէր բաւեր անցեալի անհոգ վերաբերումը, դեռ ներկայիս ալ ազգային իշխանութիւնը կը չարունակէ անտարբեր մնալ գաղութին ամենակենսական խնդրին հանդէպ:

Նեղուցներու նոր պայմանագրին վաւերացումը

Թուրքիոյ Ազգ. Մեծ Ժողովը միաձայնութեամբ վաւերացուց Նեղուցներու նոր պայմանագիրը: Այս առթիւ զեկուցում տալով, արտաքին գործավար Ր. Արաս չեչտեց·

— «Իսկանը այն է որ խաղաղ բարեկամութեամբ նուիրագործուեցաւ Թուրքիոյ կատարեալ եւ ամբողջական գերիշխանութիւնը որ կը միացնէ երկրին երկու անբաժանելի մասերը»:

Ցետոյ գոհունակութիւն յայտնեց պետութիւններու յայտնած վստահութեան համար, որով Թուրքիան միակ պահապանը կը մնայ Նեղուցներուն: (19րդ յօդուած): «Նոր պայմանագիրը կ'արգիլէ պատերազմիկ պետութեանց մարտանաւերուն անցքը, բացի այն պարագայէն երբ փոխադարձ աջակցութեան դաշնագիր մը կնքուած է Թուրքիոյ հետ, Ազգերու Դաշնակցութեան չրջանակին մէջ: Թուրքիա նոր պայմանագիրը պիտի գործադրէ Թէ ստորագրող մեծ պետութեանց եւ Թէ միւսներուն հանդէպ»:

Անցնելով Թուրքիոյ արտաքին քաղաքականութեան, գործավարը բացատրեց Թէ Թուրքիա պատրաստ է ուսումնասիրելու որեւէ առաջարկ որ կը ձգտի բարեփոխել Ազգաժողովի ուխտին 11 եւ 16 յօդուածները (պատժական), որովհետեւ Թուրքիա չերմապէս կը բաղձայ որ Ազգերու Դաշնակցութիւնը չատ գօրաւոր ըլլայ: Յուլիս 27էն ի վեր, համաձայն Մեծն Բրիտանիոյ որոշման, Թուրքիա չեղեալ կը համարի Միջերկրականի փոխադարձ աջակցութեան համաձայնութիւնները: Իտալիա բարեկամական հաւաստիքներ տուած է:

Թուրքիոյ, Յունաստանի եւ Եուկոսլաւիոյ եւ հաղորդած է մեզի Թէ ինքզինքը կապուած կը զգայ երկու երկիրներուն բարեկամական դաշինքով»: Այս առթիւ Ր. Արաս բարւոքած նկատելով Միջերկրականի պետութեանց յարաբերութիւնները, մասնաւորապէս ծանրացաւ Անգլիոյ եւ Թուրքիոյ բարեկամութեան եւ փոխադարձ վստահութեան վրայ:

** Մոսկուայէն կը հեռագրեն Թէ Կեդր. Գործադիր Կոմիտէին (Խորհրդարան) դիւանը վաւերացուց Նեղուցներու նոր պայմանագիրը:

ԽՈՐՀՐԴԱՐԱՆԸ որոշած ըլլալով լրացնել օրակարգի խնդիրները, նիստերը պիտի չարունակուին մինչեւ յուլիս 8 կամ 13:

ՄՈՒՍՈԼԻՆԻ ՆԱԽԱԳԻԾԸ ճեղքուեցաւ Արաբներու կողմէ Պաղեստինի սահմանին վրայ, Գորդանանու ծովէն անդին եւ հրեից ծագեցաւ, բայց կարելի եղաւ անմիջապէս վերահինել:

10,000,000 ՖՐԱՆՔԻ վարկ մը սահմանուեցաւ, պաշտպանելու եւ հայրենիք վերադարձնելու համար Սպանիայէն փախած ֆրանսական հպատակները:

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՎԱՂՕՐՅԱ ԲԱՆԱՍՏԵՂԾՈՒԹՅԱՆ ՊԱՏՄՈՒԹՅՈՒՆԸ

(1914 — 1915)

— ·· —

Մեր ազգի տնտեսական զարգացման համար մեծ նշանակություն ունեցող ճյուղերից մեկն է եղել նաև բամբակագործությունը։ Հայաստանի բամբակագործության պատմությունը սկսվում է 19-րդ դարի 90-ական թվականներից։ Այդ ժամանակ Ղարաբաղի (Ազրբեջան) Ջրաբերդի գավառում սկսեցին մշակել ամերիկյան բամբակատեսակներ։ Հետագայում այդ գործը տարածվեց նաև Նախիջևանի, Երևանի, Ղազախի, Շամշադինի, Ղարաքիլիսայի, Ալեքսանդրապոլի, Ղափանի, Զանգեզուրի և Ղարաբաղի գավառներում։ Բամբակագործությունը զարգացավ հատկապես 1915թ. հետո, երբ Ամերիկայից բամբակի ներմուծումը դադարեցավ։ Ամերիկյան բամբակատեսակները հարմարվեցին տեղական պայմաններին և տվեցին բարձրորակ մանրաթել։

Ղարաբաղում բամբակագործությունը զարգացավ հատկապես Ջրաբերդի գավառում։ Ջրաբերդի գավառ

ՅՈՒՂԱԿ

(ՎԵՊ ԱՌԱՋԻՆ ԿԱՄ ՎԵՐՋԻՆ)

— Դեռ, հոգոսի, իլլուս ...

— Ինչ, ասա՛, ասա՛ ամբողջը, ինչ ասես թող լինի, միայն թե ինձ հետ չլռես: Ես ամբողջ գիշեր չեմ քնել, ամբողջ գիշեր մտածել եմ քեզ մասին, ինչ-որ բան ասելու համար, ինչ-որ բան ասելու համար, որ ես ինքս էլ չգիտեմ, թե ինչ է: Ես, ասես, ինչ-որ բան եմ ուզում ասել քեզ, բայց չգիտեմ, թե ինչ է: Ես ... Իսկ դու ինչ-որ բան գիտե՞ս, ինչ-որ բան գիտե՞ս ինձ մասին, ասա՛, ասա՛ ինձ, ես ինչ-որ բան եմ ուզում ասել քեզ, ինչ-որ բան ...

— Ես ոչ մի բան չգիտեմ, ոչ մի բան չգիտեմ, ոչ մի բան չգիտեմ,

զէնքերու հայթայթման մասին տուած է օրինակ մը որուն լաւ պիտի ըլլար որ հետեւէին բոլոր ազգերը»։

*** Նախարարական խորհուրդը վաւերացուց ներքին նախարարին մէկ չրջաբերականը, որ ուղղուած է Սպանիոյ սահմանամերձ նահանգապետութեանց։ Այս չրջաբերականին համաձայն, այն ֆրանսացի կամ օտար կամաւորները որ կ'ուզեն Սպանիա երթալ, կրնան երթալ, պայմանաւ որ ունենան կանոնաւոր անցագիրներ (ոչ հաւաքական) եւ ֆրանսական հողէն անցնին առանց զէնքի։ Գալով Սպանիացի փախստականներուն, անոնք որ միտք չունին մօտերս Սպանիա վերադառնալու, պէտք է բնակութեան վայր մը ընտրեն սահմանգուլխէն հեռու, որպէսզի սահմանամերձ նահանգները չխճողուին եւ ցաւալի միջադէպեր չպատահին։

Ժողովը քննեց նաեւ ֆրանսական Մարոքի մէջ բռնուած իտալական օդանաւերու խնդիրը, բայց որ եւ է որոշում չառաւ։

Տրանսիւրտ զինակցութիւն

«Ամատօլու»ի գործակալութիւնը կը հաղորդէ.—

Լաւատեղեակ աղբիւրներէ առնուած լուրերու համաձայն բանակցութիւններ կը կատարուին Թէվֆիք Րիւշտի Արասի եւ Ֆրանսայի արտաքին նախարար պ. Տէլպոսի միջեւ, բարեկամական դաշինք մը կնքելու համար։ Այս դաշնագիրը յար եւ նման պիտի ըլլայ Ֆրանքեւռուսական ուխտին, որուն համաձայն, կողմերէն մէկը եթէ յարձակման ենթարկուի, միւս կողմը պարտաւոր պիտի ըլլայ օգնութեան փութալու։

Ֆրանքեւթուրք զինակցութեամբ Սուրիական կառավարութիւնը եւս բարեկամ պիտի դառնայ Թուրքիոյ եւ առանձին զինակցութիւն մը պիտի կնքէ։

Այժէի սիւֆթին սպանուեցաւ

Կիրակի օր, իսլամական համագումարի մը ներկայ, Այժէի Սիւֆթի Պէյ Տալի Մահմուտ երբ դուրս կ'ելլէր մզկիթէն, սպանուեցաւ անծանօթի մը կողմէ։ Ոճիրը տեղի ունեցաւ հոծ բազմութեան մը մէջ։ Անծանօթը զարկոնը խրեց Սիւֆթիին (մեծ իմամ) կռնակը եւ անհետացաւ բազմութեան մէջ։ Սիւֆթին գետին փռուեցաւ անշշուկ եւ եթէ զարկոնը մարմնին վրայ ձգուած չըլլար, ոչ մէկուն միտքէն պիտի անցնէր թէ սպանութիւն կատարուած է։ Ոստիկանութիւնը անմիջապէս քննութեան ձեռնարկեց։ Կը կարծուի թէ սպանութիւնը քաղաքական հանգամանք ունի։

Ողիմպիական խաղերուն բացումը

Կիրակի օր տեղի ունեցաւ Ողիմպիական խաղերուն բացումը, Պերլինի մէջ, զղրդազին ցոյցերով եւ հոյակապ թափորով մը։ Ներկայ էին աւելի քան 100.000 հոգի։ Թափորին կը մասնակցէին 52 ազգերու մօտ 5000 մարզիկներ։ Առաջին անգամ անցաւ յունական խումբը, ազգային տարազով։ Ամբողջին առջեւէն կ'անցնէր 1896ի մարաթոնեան յաղթականը, նախկին հովիւ Լոյզ։ Ճեռոյ այրուբենական կարգով կուգային միւսները,— Գերմանիա, Աֆղանիստան, Արժանթին, Աւստրալիա, Պելժիա եւն.։ Բոլորն ալ կը բարեւէին Հիթլէրը, որ ուժեղ ձայնով մը յայտարարեց Ողիմպիականին բացումը։ Թնդանօթի որոտաց եւ հազար աղաւնիներ արձակուեցան իրենց վանդակներէն։ Ճեռոյ ըմբիշ մը — կենդանի Ապողոնը — աւանդական ջահը բռնած, իջաւ հարաւային սանդուղէն, անցաւ մարզարանին մէջէն եւ բարձրանալով հիւսիսային սանդուղը, վառեց ողիմպիական կրակը, որ վառ պիտի մնայ ամբողջ Ողիմպիականի ընթացքին։ Ըմբիշը հազիւ անհետացած, երգչախումբը հնչեցուց Հէնտէլի «Ալէլուիա»ն։ Փարիզեան թերթերու թղթակիցները սքանչելի կը գտնեն արարողութեան կազմակերպութիւնը։

Հիթլէր իր ճառին մէջ չէչտեց, բարի գալուստի խօսքերէն վերջ.

— «Գերմանիա սիրայօժար եւ ուրախութեամբ կատարեց իր պաշտօնը՝ Ողիմպիական խաղերու պատրաստութեան համար։ Ան կը յուսայ ասով նպաստել զօրացնելու ժողովուրդներու մերձեցման խէալը։ Ցաւերժացնելու համար 1936ի 11րդ ողիմպիականին ծանուցանել յիշատակը, որոշեցի որ 1875ին Ողիմպիայի մէջ կատարուած պեղումները վերսկսին եւ բարւոք ելքի մը յանգին»։

*** Առաջին խաղերուն մէջ յայտնեցան չորս ախոյեաններ, պահակներ ընդունելով երեք մանկամարդ աղջիկներու կողմէ։ Առաջինը Գերմանուհի մըն է, Թիլի Ֆլայչէր, որ չահեցաւ գեղարդի մրցումը, երկրորդը՝ Ֆինլանտացի մը (10.000 մեթր), երրորդը՝ Գերմանացի մը, (ծանրութիւն նետել), չորրորդը՝ Ամերիկացի մը, որ մինակը կրցաւ 2.03 մեթր բարձրութիւն ցատկել (համաշխարհային մրցանիշն է 2.08)։

ՋԱՆՋԱՆ ԼՈՒԻԶԵՐ ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՂՈՎ

ՊՈԼՍՈՑ մէջ մեռած է փոքճ։ Ցովսէփ Ճէլալ, որ ծանօթ էր իբրեւ քի-միագէտ եւ ուսուցիչ համալսարանի։

ԹՂԹԱՏԱՐ ՕԴԱՆԱՒ ՄԸ, որուն վարիչն էր հռչակաւոր օդանաւորդ Ժէնէն եւ որ չաբաթ օր ճամբայ ելած էր դէպի Հարաւ. Ամերիկա, վար իյնալով Ջախջախուեցաւ Թառնի նահանգին մէջ։ Երեք օդանաւորդներն ալ մեռան։

ԼՈՒԻ ՊԼԷՒԻՕ, ֆրանսացի ծանօթ ճարտարագէտը եւ օդաչուն որ առաջին անգամ կտրած է Մանչը, 12 սաւառնակներ ջախջախէլէ վերջ (1907 յուլիս 11), մեռաւ չաբաթ օր։ Մնած էր 1872ին եւ ատեն մը ինքնաշարժի ճարտարագործութեան մէջ աշխատելէ վերջ, ամբողջովին նուիրուեցաւ օդանաւային ասպարէզին։ Իր ամբողջ դիտութիւնը եւ հարստութիւնը յատկացուցած էր այս գործին։

ՇԻԲԼԻ ԹՒՄՓԼԸ առեւանգելու ծրագիրը յղացած էր 16 տարեկան լակոտ մը, որ անմիջապէս ձերբակալուեցաւ։ Տղան նամակ մը գրելով աղջկան հօրը կը պահանջէր օդանաւ նստիլ եւ 25.000 տոլարի գումար մը ձգել ամայի տեղ մը, այլապէս պիտի առեւանգէր չարժանկարի դերասի արուեստագիտուհին ...

ՍԷՆ ՇԱՄՈՆԻ պողպատի գործարանին գործադուլը վերջացաւ չնորհիւ ներքին նախարարին միջամտութեան։ 5400 բանուորներ աշխատանքները պիտի վերսկսին վաղը, չորեքշաբթի։ Նախարարը անձամբ Սէն Շամոն գացած էր, նկատելով որ գործադուլը կը տեւէ 47 օրէ ի վեր։ Գոյացած համաձայնութեամբ, հասարակ բանուորներու նուազագոյն աշխատավարձը պիտի ըլլայ ժամական 3 ֆր. 55։

ԵՐՈՒՍԱղԷՄԷն կը հեռագրեն թէ ոստիկանական քննիչ մը եւ ոստիկան մը սպաննուեցան Հայֆայի մէջ։ Միեւնոյն առեն երկու հրեայ պահապաններու դիակները գտնուեցան քաղաքին մօտ։

ԱՃԱՆ ՓՈՎԻՅԵՈՆՆԵՐ ԵՒ ՀՈՂԵՐ

ԾԱԽՈՒ է Սէնթ Ժերմէյէվ ան Պուայի մէջ, Փարիզէն կէս ժամ հեռու, կար ա'Օսթերլիցէն եւ տեղւոյն կայարանէն հինգ վայրկեան հեռու.—

1. Շէնք փավիյեօն մը երեք յարկ, 15 սենեակներ, ջուր, կազ, էլեկտ., սալ տը պէն, պիլեար։ 23.000 մեթր հող, պտղատու ծառեր, այգի, մարգագետին, գետակ, փոքրիկ փավիյեօն մը երեք սենեակնոց, կառաժ, հաւնոց, լուացարան եւն.։ Գինը՝ 150.000 ֆր. կանխիկ եւ 100.000 ֆր. 20 տարիէն վճարելու պայմանով։ Առեւտրական մեծ յարմարութիւններ։

2. Փոքր քարաչէն փավիյեօն մը, ութ սենեակ, 800 մեթր հող, պարտէզ, ջուր, կազ, էլեկտ. եւ կեդրոնական ջեռմութիւն։ Գինը՝ 80,000 ֆր. ոչ վերջնական։

3. Երեք սենեակնոց փոքր փավիյեօն մը, 400 մեթր հող, պարտէզ, ջուր, էլեկտ.։ Գինը՝ 20,000 ֆրանք։

Կարելի է այցելել կիրակի օրերը, մասնաւոր ժամադրութեամբ։

Գրել հայերէն կամ ֆրանսերէն Պ. Vanyին, 122, Ave. de Beauséjour, Ste. Geneviève des Bois (S. et O.)։ Կան նաեւ աժան հողաբաժիններ։

Հ. Ց. Դ.

Փարիզ

ՓԱՐԻԶԻ «ԵԳԻՊՏԱՑԻ» ԿՈՄԻՏԷՆ ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր շրջանի ընկերները չորեքշաբթի երեկոյ (5 Օգոստ.) ժամը 8.30ին, Chez Zeyer սրճարանի վերնայարկը, 4 rue St. Denis (Place du Châtelet), մէթրօ Châtelet օրակարգ՝ երջանային ժողովի օրակարգերու քննութիւն։

ԱՆԻԷՌ-ՊՈՒԱ-ՖՈՒՆՊի ևրամ եռանակոմիտէն ընդհանուր ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր բնակիչները, 6 Օգոստ. հինգշաբթի երեկոյ, սովորական հաւաքատեղին։

ԼՈՑՍ ՏԵՍԱԻ

ԱԼՊՈՄ Հ. Յ. ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ

Հ. Յ. Դ. Եւր. կեդր. կոմիտէի հրատարակած առաջին ալպոմի երկրորդ տպագրութիւնը։

Գինն Ֆրանսայի համար 5 ֆր., արտասահման 6 ֆր.։

Դիմել ընկ. Արցախեանի, «Ցառաջ»ի խմբագրատունը։

ՇԱՆՕԹ.— Երկրորդ հատորը չէ հրատարակուած տակաւին։

ԼՈՑՍ ՏԵՍԱԻ

"ՎԷՄ,, ի ԺԴ. ԹԻՒՔ ՀԱՒԵՒԱԾ ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԵԱՄԲ.

Գ. ԴԻՒԶԱԼԵԱՆ՝ Մեծ Ցորելեանի առթիւ։ ՏՈՒՔԹ. ՎԱՀՐԱՄ Ց. ԹՈՐԳոմեան՝ Ցուշատետրէս։ ՇԱՒԼ ԴԻԼ՝ Հայկական ճարտարապետութիւնը։ Հ. Գ. ՆԱՀԱՊԵՏԵԱՆ՝ Հայաստանի զբօսքաւոր եկեղեցիները։ ՇԱՒԱՐՇ ՆԱՐԴՈՒՆԻ՝ Նպաստ մը Հայ եւ Թուրք աշուղական դրականութեան։ Ա. ԲԲՐԲԵԱՆ՝ Մի քայլ Նալբանտեանցի անտիպ երկերը։ ՎԱՀԱՆ ՄԻՆԱՒՈՐԵԱՆ՝ Արհաւիրքի օրեր։ ՎԱՀԱՆ ՓԱՓԱԶԵԱՆ՝ Համաշխարհային պատերազմը եւ Տարօնի աշխարհը։ ՀԱՑԿ ԱՃԷՄԵԱՆ՝ Բագրատ վարդ., Դէորգ Թաւագալեան։ Անցեալը։ Կեանք եւ մշակոյթ։ Դիրք եւ մամուլ։ Գրախօսական։ Ցաւելուած։ Վ. ՄԱՆՈՒՈՒՆԻ՝ Գէորգ Դ. եւ իր ժամանակը։

Տարեկան բաժնեգին՝ 70, 60 եւ 50 ֆրանք, համաձայն իւրաքանչիւր երկրի Թղթատարական սակի։

Երրորդ շրջանի բաժանորդները կրնան առաջին երկու տարիներու 12 թիւերը ստանալ վճարելով 50 ֆրանք. կամ վեց գրքի համար 25 ֆր.

Հասցէ.— S. Vratzian, 13 Rue des Platanes, Gité Jardin de Plessis-Robinson, (Seine).

ԱՅՍ ՇԱԲԹՈՒ ԼՈՑՍ ԿՐ ՏԵՍՆԷ

ԾԱԽՈՒԻ Է *Փարիզէն մէկ ժամ հեռու հաւաբուձութեան հաստատութիւն մը, օժտուած արդիական գործիքներով, (ֆուխսի մեքենայ եւլն.)։ Կարելի է գնել գործիքները եւ տեղափոխել։ Նպաստաւոր գինով։ Դիմել՝ Պ. Աշճեանի, 180 rue de Tolbiac, Paris (13)։*

ՊԱՏԻ ԹՈՒՂԹ, ԼԻՆՈ, ԵՐԿ

Այս ծանուցումը ներկայացնողին բաթալոկին վրայէն 100ին 20էն 40 զեղչ։

Դիմել՝ փապրիքի մթերանոց, **15, Avenue Mathurin - Moreau, PARIS (19).**

ԱՆԴՐԱՆԻԿԻ ՅՈՒՇԱՐՁԱՆԻՆ ՇԻՆՈՒԹԵԱՆ ՀԱՄԱՐ

— o —

(ԿՈՂ ՀԱՑ ԱՐՈՒԵՍՏԱԳԷՏՆԵՐՈՒ)

Զօրավար Անդրանիկի Ցուշարձանի Շինութեան կեդրոնական Յանձնախումբս պատիւ ունի հրաւիրելու հայ արուեստագէտները որ մասնակցին Ցուշարձանին նախագծի մրցումին, մինչեւ յառաջիկայ 30 Սեպտեմբեր գծուած կամ ոեւէ նիւթով մանր չափի վրայ չինուած վիճակի մէջ Յանձնախումբին հասցնելով իրենց յղացումներուն փոքրատիպ պատկերը կամ նախաձեւը (մաքէթ), նկատի ունենալով հետեւեալ պայմանները.

1.— Գերեզմանահողին երկայնութիւնն է 2 մէթր եւ 50 սանթիմէթր, լայնութիւնը 1 մէթր եւ 60 սանթիմէթր։ Ցուշարձանը ասկէ սանթիմէթր մ'իսկ աւելի տեղ չի կրնար գրաւել։

Նկատելի է նաեւ որ գերեզմանին չուրջ այժմ կան եւ ապագային ալ պիտի կրնան կանգնիլ ուրիշ գերեզմաններ։

2.— Անդրանիկը ներկայացնել իր ՀԵՐՈՍ ԶՕՐԱՎԱՐԻ հարազատ դիմագծերով։

3.— Պատուանդանին վրայ բաւականաչափ տեղ թողուլ արձանագրութեանց եւ քանդակներուն համար։

4.— Ցուշարձանին կառուցուածքին, զարդերուն եւ քանդակներուն տալ հայկական ղրոշմ։

5. — Ներկայացուելիք նախագիծը կամ նախաձեւը իրականանալի պէտք է ըլլայ ոեւէ նիւթով։

6.— Նկատի ունենալ որ, բոլոր ծախքերը մէջը ըլլով, չուրջ 30.000 ֆրանք միայն կարելի է տրամադրել Ցուշարձանին շինութեան եւ գեղեզմանի համար։

7.— Նախագիծները կամ նախաձեւերը, իրենց վերջնական պայմաններով (գին, վճարման ձեւ, շինութեան պայմանաժամ, եւայլն) ղրկել մինչեւ 30 սեպտեմբեր 1936։ Այս Յունգանէն վերջ հասնող նախագիծները կամ նախաձեւերը կը կորսնցնեն մրցման մասնակցելու իրաւունքը։

8.— Ընտրութեան անկողմնակալութիւնը ապահովելու համար կը խնդրուի մրցման մասնակցողներէն, իրենց նախագիծները կամ նախաձեւերը ղրկել մասնաւոր ծածկանունով կամ խորհրդանիշով, իսկ իրենց իրական անունը, հասցէն եւ անհրաժեշտ նկատուած բացատրութիւնները տալ կնքուած պահարանի մը մէջ որ իր արտաքին երեսին վրայ պիտի կրէ մի միայն իրենց ծածկանունը կամ խորհրդանիշը։ Այս պահարանը պիտի բացուի յարմարագոյն նախագծին ընտրութենէն վերջ։

9.— Նախագիծները կամ նախաձեւերը 1936 հոկտ. 1—15 պիտի ցուցադրուին Փարիզ, ազգային ոեւէ հաստատութեան մը մէջ, որուն մուտքը ազատ պիտի ըլլայ հանրութեան։

10.— Հոկտեմբեր 15էն վերջ, նախորդ եւ ներկայ Յանձնախումբերու անդամներէն եւ հայ արուեստագէտներէ կազմուած գնահատիչ մարմնի մը առջեւ տեղի պիտի ունենայ ցուցադրուած նախագիծներէն յարմարագոյնին ընտրութիւնը, եւ Ցուշարձանին շինութեան պիտի ձեռնարկուի օրինական ճամբով։

11.— Ջնախընտրուած նախագիծները ու նախաձեւերը կը մնան Փարիզ, Յանձնախումբս մօտ հեղինակներուն տրամադրութեան տակ։ Յանձնախումբս պատասխանատու չէ ոեւէ չընտրանութիւն տալ չնախընտրուած նախագիծներուն եւ նախաձեւերուն համար։

12.— Յանձնախումբ իրեն կը վերապահէ նախընտրուած նախագծին կամ նախաձեւին վրայ, շինութեան ընթացքին բարեփոխութիւններ մտցնելու իրաւունքը։

13.— Մրցումի մասնակցողներէն կը խնդրուի նաեւ վերոյիշեալ կնքուած ծրարին մէջ յայտնել գումարը այն համեստ հեղինակի իրաւունքին որով պիտի ուզէին գնահատուիլ եթէ իրենց նախագիծը, նախընտրութեան արժանանալով հանդերձ, իրենք չեն ուզեր անձամբ վերցնել շինութեան հոգն ու պատասխանատուութիւնը։

(Կընի.)

*** Ցուշարձանի կեդրոնական Յանձնախումբս չնորհակալութեամբ ստացած է՝ Պ. Տիգրան Պաղտասարեանի միջոցաւ Մարսէյլի արուարձաններէն Սէնթ-Անթուանի Վանի Հայրենակցական Միութենէն 700 ֆր.
Պ. Հրանդ Եմմէնճեանէ 20 »

Գումար	720 ,,
Նախորդ գումար	15449,05
Ընդհ. գումար	16169,05

«ՑԱՌԱՋ»Ի ԺՕՑ ԿԸ ԳՏՆՈՒԻ ՍԱԿԱՒԱՐՁԻ ՕՐԻՆԱԿՆԵՐՈՎ

«ՀԱՅՈՑ ՀԱՅՐԻԿ» (Նուագող վշտից հայրենեաց)։ Առաջին հատոր (կենսագրութիւն)։ կազմեց՝ ՀԱՅԿ ԱՃԷՄԵԱՆ։ Ստուար հատոր մը, 856 մեծադիր էջերով եւ պատկերազարդ։ *Կը պարունակէ ոչ միայն Հրիմեան Հայրիկի կենսագրութիւնը, այլեւ պատմական եւ աշխարհագրական տեղեկութիւններ Վասպուրականի եւ ժամանակակից դէպքերու մասին։*

ԳԻՆ՝ 50 ՖՐԱՆՔ։ Գրքատակով եւ առանց հաշուելու Գրքատարի ծախքը։

ՍԱՄՈՒԷԼ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ (Սեւրը)

Մխիթարեան Հայրերու Սեւրի Մուրատեան Վարժարանին 1936—1937 դպրոցական տարեշրջանը կը սկսի յառաջիկայ Հոկտեմբեր 1ին։

Վարժարանը կ'ընդունի գիշերօթիկ, կէս-գիշերօթիկ եւ ցերեկօթիկ աշակերտներ։

Արձանագրութիւններու համար դիմել վարժարանի տեսչութեան

Direction du Collège Arménien Samuel Moorat, 26 Rue Troyon, Sèvres (S. & O.)

ընդունելութեան օրերն են երեքշաբթի ժամը 9էն 12 եւ կիրակի օրերը ժամը 15էն 18։

ՀԱՅ ԱՐԾԻՒ (Aigle d'Arménie)

ՄԱՐՄՆԱԿՐԹԱԿԱՆ ԵՒ ԵՐԱԺՇՏԱԿԱՆ ԱԿՈՒՄԲ

ՀԻՄՆՈՒԱՆ 1936 ԻՆ

Նպատակն է՝ նպաստաւոր հայ սերունդին մէջ զարգացնել մարմնակրթանքի կիրարկումը, զարգացնել անոր մէջ երգի ճաշակը, ամրացնել ընկերական յարաբերութիւնները անդամներու միջեւ, պաշտպանել անդամներու ընկերային եւ բարոյական շահերը։

Տեղեկութեանց համար դիմել՝ Պ. ԱԼՊԻՐ ԱՆՃԵԱՆի

14 rue Meyerbeer, Blanc-Mesnil (S. et O.)

Եւրոպայի հայկական մեծագոյն գրատունը

ՀՐԱՆՏ - ՍՄՄՈՒԷԼ

51, Rue Mr. le Prince, Paris (6). Métro: Odéon. Tél. Danton: 88-65,

Հայերէն, ֆրանսերէն, անգլիերէն եւայլն ամէն տեսակ գրքեր։

Արուիանան կազմատուն։ Տպագրական գործեր։

Աշխարհիբոյոր կողմերէն հասած ապսպրանքները կը կատարուին արագ եւ խղճամիտ կերպով։

Դերձակատուն

ՊՕՂՈՍ ԳՈՐԳԻԿԵԱՆ

31 Route de Choisy, Ivry s/Seine

Հեռաձայնել Italie 13—45

ՃՈՒԽ ՄԹԵՐՔ ֆրանսական եւ անգլիական կերպասներու։ Վերջին նորաձեւութիւն, խնամուած աշխատանք, չափաւոր գին։

Ցուցած ենք ամառնային գեղեցիկ կերպասներ։

Ձեր շինելիք հագուստներուն համար դիմեցէք մեր դերձակատունը։

ՀԱՅԵՐՈՒ ԺԱՄԱԴՐԱՎԱՑՔԸ

Ձաղատեան Ֆ Լ Օ Ր Ի Ա

61, Rue Monsieur le Prince, Paris (6)

Մէթրօ՝ Օտէօն եւ Սէն Միշէլ Հեռաձայն Danton : 52 - 78

Ազնիւ եւ ընտրական խնամուած կերակուրներ։

ԳԱՑԷՔ ՏԵՍԷՔ ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Cinéma REXY

Rue Cours Lafayette, angle Garibaldi

ԳԱՑԷՔ ՏԵՍԷՔ

CIGALE CINÉMA

60 Avenue de Saxe-LYON.

ՅՈՒՇԱՏԻՏՐ

ՃՇԴՈՒԻՄ.— «Ցառաջ»ի վարդավառի Թիւին մէջ գրուեցաւ մը ցրատարակուած էր Ցաթոնի բարբառով։ Պ. Ս. Ալէքսանեան կը խնդրէ մեզմէ ճշդել թէ այդ գրուածքն ինչինակին է հայրենակից մի հիրան, որ քանի մը տարի առաջ մեռաւ Մարսէյլի մէջ։

Պ. ՍԱՐՈՑԵԱՆ (Վալանս).— Ձեր ուղած հասցէն՝ E. A. Terzian, B. P. 31, Draguignan (Var).

ՎԱՐԺՈՒՀԻ Կ'ՈՒԶՈՒԻ

Սէն ժէռմէ Թաղ. Խորհուրդը վարժուհի մը կը փնտռէ գիւղին մանկապարտէզին համար, գոհացուցիչ վճարումով։ Դիմել Թաղ. Խորհուրդին, Saint-Jérome, Marseille։

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

Կը փնտռուի Տիգրան Ջապուրքեանի (կամ Կարապետեան) քոյրը Տիկ. Արզուեան (անունը կարծիքով Պայծառ), որ կը բնակէր 5 rue Pierre Curie, Kremlin-Bicêtre, Seine։ *Կը խնդրուի իր հասցէն իմացնել* Garabed Derderian chez M. Barry Honoré à Chaspayac par Loudes (Haute Loire)։

ՓՆՏՌՈՑՔԻ եւ ԿԱՐԴԱՑՔԻ

երգիծաթերթ՝ «Մ ե ղ ո ւ»

փարիզի եւ Շրջանի Ցառաջի ցրուիչ

Պ. Ա Խ ե Տ Ի Ա Ն։

PETITES ANNONCES

ՕԳՏԱԿԱՐ ՀԱՅՏԵՆԵՐ

ԲԺԻՇԿՆԵՐ.—

ՍԵԴՐԱԿ ՍԱՍՈՒՆԻ

Վիրաբոյժ-Ատամնաբոյժ

16, Rue de Vaugirard, Paris (6)

Մէթրօ՝ Օտէօն կամ Սէն Միշէլ

Tél. Odéon 76—22

ՏՈՔԹ. ԵԱՂՈՒԲ

կ'ընդունի երկուշաբթի, չորեքշաբթի շաբաթ ժ. 2-6 եւ ժամադրութեամբ։

8 Rue Degas, փարիզ։

Tél. Jasmin 11-78

OFFICE NANSEN

38 Boulevard Raspail — Paris(6)

ԴԵՐՁԱԿՆԵՐ.—

Գ. ԱՃԷՄԵԱՆ

Արուեստ եւ կտաւեղ

42, Rue Blanche, Մէթրօ՝ **Trinité**

ՊՕՂՈՍ ԳՈՐԳԻԿԵԱՆ

Նամանուած կար, չափաւոր գին

31, Route de Choisy, Ivry s/Seine

Հեռաձայնել **Italie 13 - 45**

ՆՊԱՐԱՎԱՃԱՌՆԵՐ.—

ՀԱՑԿԱԿԱՆ ՆՊԱՐԱՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆ

Արեւելեան ամէն տեսակ ապրանքներ

4, Rue de Metz

Մէթրօ՝ **Strasbourg - St. Denis**

ՆՊԱՐՎ. **CONSTANTINOPLE**

Արեւելեան եւ եւրոպական ապրանքներ

37, Rue de Trévise

Մէթրօ՝ **Cadet** Tél.: **Prov. 82 - 96**

Թափառ ուռագախտումի համար դիմել Պ. Տիգրան Օճոսեանի, **15,** Rue du Pourtour, Clamart, Seine.

ԹԱԳՒՈՐ ԱՑՎԱՑԵԱՆ

Կերպասեղէնի ներկայացուցիչ

27, Rue Dunoir, Լիոն (3), Ռօն

Le Gérant: H. STEPHAN

Imprimerie A. DER (AGOPIAN)

17, Rue Damesme, PARIS (13)

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ՝ ԱԶԳԱՑԻՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ, ԳՐԱԿԱՆ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

(Fondé en 1925) :-: R. C. Seine 276.284.

Directeur et Propriétaire : SCH. MISSAKIAN
Rédaction et Administration
ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԻՒՆ ԵՒ ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ
(ԳՐԱԽՏԻՔՆԵՐՈՒ ՀԱՄԱՐ)

17, Rue Dameme, PARIS (13e)
Téléphone : Glacière 15 - 70
Métro : ԳՕԼԵԱՆ

ՀԱՅԱՍՏԱՆՈՐԱԳՐՈՒԹԵԱՆ ՊԱՅՄԱՆՆԵՐ.—

	ՏԱՐԵԿԱՆ ՎԵՐԱՄԱՏԵԼԻ ԹՈՒԱՄՈՒՏԻ		
Ցրանատ եւ գաղութներ	140 ֆրանգ	70 ֆրանգ	35 ֆր
Ամերիկա, Եգիպտոս, Ջուխոսլաւիա, Իտալիա	250 »	130 ֆրանգ	—
Ամերիկա եւ ուրիշ երկիրներ	200 ֆրանգ	100 ֆրանգ	—

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԵՒ ԱՄԵՆ ՏԵՂ ՀԱՅԵՐՈՒ ՀԱՄԱՐ

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԵՒ ԱՄԵՆ ՏԵՂ ՀԱՅԵՐՈՒ ՀԱՄԱՐ

ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ
5
ՕԳՈՍՏՈՍ
MERCREDI
5 AOUT
1936

12 ՏԱՐԻ — 12e Année No. 3183

ԽՄԲԱԳԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱԿԵԱՆ

ԳԻՆ 50 ՍԱՆԹԻՄ

ԵՐԿԱՅԻՆ ԽՕՍՔ

«ՁԻՀԱՏ» ՄԸ ԽՈՒՃԱՊԱՀԱՐ...

Այժմ որ աչքի առջեւ ունինք Ադասի Ամոյեանի անձնասպանութեան առթիւ եղած հրատարակութիւնները եւ մշակուած պաշտօնական բանաձեւերը, փորձենք աւելի հանգամանօրէն վերլուծել եղերական դէպքին խկութիւնը:

Նախ, կարեւոր ճշդում մը,— երէկ, խօսելով Երեւանի կեդրոնական կոմիտէի առած որոշման մասին, Թիւրիմացութեամբ Վրացի նշանակեր էինք զեկուցանողը, — կուզրավցեւ, որ Ռուս մըն է, եւ քարտուղարը՝ Անդրկովկասի Երկրային Կոմիտէին:

Ուրեմն, յուլիս 12ին բացառիկ ժողով մը կը գումարէ Հայաստանի համայնավար կուսակցութեան կեդրոնական կոմիտէն, եւ լսելով Կուզրավցեւի զեկուցումը՝ Ադասի Ամոյեանի անձնասպանութեան մասին, միաձայնութեամբ կը քուէարկէ բանաձեւ մը, որուն բնագիրը պիտի կարդաք Դ. էջին մէջ:

Նոյն կաղապարին վրայ բանաձեւեր կը քուէարկուին, նաեւ, Թիֆլիսի եւ Բագուի, ինչպէս եւ Հայաստանի գլխաւոր քաղաքներուն մէջ, միշտ «միաձայնութեամբ»: Ժողովներն ալ կը սարքուին միաժամանակ,— օր մը առաջ, օր մը վերջը:

Երէկ հրատարակեր էինք բանաձեւին ամփոփումը: Պէտք է կարդաք ամբողջութիւնը, իրենց իսկ լեզուով, իմանալու համար խորութիւնը սարքուած խեղկատակութեան:

Բառը թեթեւ է: Իրականին մէջ քամնելի ողբերգութիւն մըն է որ կը պարզուի, դիակի մը չուրջը:

Պէտք է կարգալ ու սերտել անոր ամէն մէկ բառը, իմանալու համար թէ մինչեւ ուր կրնան հասնիլ հաւատաքննական մոլեգնութիւնը եւ անբանացման խորութիւնը, աչխարհի մէկ վեցերորդ մասին մէջ:

Մանաւանդ որ, թէեւ բխած նոյն կաղապարէն, իւրաքանչիւր բանաձեւ իր կարգին չէշ մը, գոյն մը եւս կ'աւելցնէ, վայրենութիւնը յօշոտելով զոհը, բզքտելով անոր սիրտն խակ:

Իւրաքանչիւր բանաձեւ դանակի նոր հարուած մըն է, որ կը դառնայ ու կը դառնայ դատախազներուն ձեռքին մէջ, կը խրի, կը խոցոտէ, կը մանրէ ջիղ ու երակ:

Մէկ խօսքով կրկին սպանութիւն, մօրթոտում՝ ինքնասպանութենէն յետոյ:

Եւ ովքե՞ր են դատախազները,— անոնք որ գլխու վրայ կը պատցնէին զայն, մինչեւ չքանչանի արժանացնելով, եւ անոնք որ բարեւի կեցեր էին տարիներով, նուաստօրէն:

Բոլոր ժողովներուն մէջ, որոնց հրաւիրուած են վարիչ դէմքեր եւ պատասխանատու մարդիկ, չպիտի գտնէք մէկ հատիկ ունկնդիր, որ համարձակէր ձայն բարձրացնել, գոնէ մէկ առաքինութիւն վերագրելու համար անձնասպանին: Ոչ ալ որ եւ է չքմեղանք, իբրեւ «մեղմացուցիչ դէպք յանցանաց», ինչպէս կը պատահի ամէնէն քրէական ոճիրներու պարագային:

Թոյն, միայն թոյն, բոլորը մէկ բերնով, հոգ չէ թէ խօսողներն ըլլան Ռուս, Վրացի, Թաթար կամ Հայ: Մէկը միւսին պահան է որ կը լրացնէ, իսկ Հայը աղ կը ցանէ ամէն տեղ:

Եւ ի՜նչ խուճապային հոգեբանութիւն:

Հայաստանի կեդր. կոմիտէին քարտուղարը անձնասպան կ'ըլլայ յուլիս 9ին: Արտաքին աչխարհը լուր չունի տակաւին: Զունի մինչեւ յուլիս 13 - 16:

Եւ սակայն, չոգեվինդ, հեւ ի հեւ ժողովներ կը գումարուին Թիֆլիսի, Երեւանի եւ Բագուի մէջ, յուլիս 11 - 12ին, եւ կը զուչակե՞ն որ Ամոյեանի «դատաճանական արարքը» կը ծառայէ Թշնամիներուն,— «անուղղ է տալիս Դաշնակների, Տրոցկիստների եւ այլ հակայեղափոխականների ողորմելի թափթփուքների հակայեղափոխական գործունէութեանը»:

Ապա ուրեմն,— «մորիլիզա՛ցիա», ինչպէս կ'ազդարարէ Կիրովականի (Ղարաքիլիսէ) բանաձեւը: Զօրաչարժ՝ «Ամոյեանի պրովոկացիոն արարքով Հայաստանի կուսակցական կազմակերպութիւնների վրայ ընկած սեւ բիծը մաքրելու համար»:

Եւ ուրիշ ազգանշան մը, միւս ճակատէն, Բագու.

— «Ադրբէջանի Կ. (բ) Կ. կենտկոմի բարտուղար ընկեր Ակոպովն ակտիւի ուշադրութիւնը բեւեռեց բուրժուական - նացիոնալիստական կուսակցութիւնների՝ մուսավաթականների, Դաշնակների, մենշեւիկների ու հակայեղափոխական տրոցկիստների թափթփուքների պրովոկացիոն գործունէութեան փաստերի վրայ Ադրբէջանում եւ շեշտեց թէ անհրաժեշտ է բարձրացնել յեղափոխական զգաստութիւնը դէպի դասակարգային թշնամու բեկորներն ու նրա ոտնձգութիւնները»: («Խ. Հայաստան», 17 յուլիս):

Ուրեմն, Ադասի Ամոյեանի անձնասպանութեամբ, մարդիկ նոր խելքի եկեր են որ աչխատին Վրաստանի, յեղափոխական արթնութեան կը կարօտին է՛ւ Հայաստանը, է՛ւ Վրաստանը է՛ւ Ադրբէջանը: Հեռւաւարար, — «ճիշտ՞ա»...:

Կը նշանակէ թէ այս մարդիկ ծիծաղելի դառնալու զգայուն ալ կորսնցուցեր են, եւ ահաւոր խուճապի մը մատնուած, կը քաշեն ու կը քաշեն ահազանգի չուանը:

Այս խժալուր աղմուկին մէջ, կարելի՞ է քակել Ամոյեանի անձնասպանութեան գաղտնիքը: Փորձենք:

Այդ փորձին համար առ այժմ բաւական են ձեռքի տակ եղած նիւթերը,— պարսաւանքի բանաձեւերն ու լեզուպատառ կոչերը:

Որքան ալ վարպետօրէն չարած ըլլան բառակոյտերը, անոնք ոչ թէ կը հերքեն, այլ անգամ մը եւս կը հաստատեն մեր ենթադրութիւնները:

Շ.

ՎԵՐՋԻՆ ԺԱՄ

ՄԱՏՐԻՏԻ ՄԷՋ 25.000 ՋԻՆՈՒՈՐՆԵՐ ԿԸ ՍՊԱՍԵՆ ԱՊՏՍՏԱՄԲՆԵՐՈՒ ՅԱՐՁԱԿՄԱՆ

ԿԱՑՈՒԹԻՒՆԸ ՄԻՇՏ ԱՆՈՐՈՇ

Օդանաւային կռիւներ Ճիպրալթարի բացերը

Կիրակի օր նոր կռիւներ տեղի ունեցան Մատրիտի չրջակայ լեռներուն մէջ: Օտար թղթակիցներու տեղեկութեանց համաձայն, 400 ապստամբներ եւ 800 կառավարական զինուորներ սպաննուած են այս ճակատամարտին մէջ, որ արիւնուչտ հանգամանք ունէր: Կառավարութիւնը 25,000 կանոնաւոր զինուորներ եւ քաղաքապահներ համախմբած է Մատրիտի մէջ, սպասելով Զօր. Մոլայի յարձակման: Բոլորն ալ սպառազինուած են թնդանօթներով եւ օդանաւերով եւ ունին առատ ռազմանիւթ: Ապստամբներու գլխաւոր թեւը, հրամանատարութեամբ Զօր. Միկէլ Փոնթէի հինգ մղոն եւս մօտեցաւ մայրաքաղաքին, յառաջանալով Կուատարրամայի կիրճէն: Երկրորդ թեւը կը գտնուի Սոմօսիէրրա լեռներուն մէջ եւ իր դիմացն ունի կառավարական զօրաւոր ուժ մը: Իսկ արեւմտեան թեւը ճամբայ ելած է Պուրկոսէն եւ խրամներ կը փորէ Էսքօրիալի մէջ, որ ամենամօտ կէտն է Մատրիտի:

Հարաւային ճակատին վրայ Զօր. Ֆրանքօ չարունակ զինուոր կը փոխադրէ Մարոքէն: Երրորդ ճակատին վրայ, Սարակոսայի մէջ ապստամբները ուժեղապէս ամրացած ըլլալով, ետ մղած են չորս յարձակումներ:

⁂ *Մ. Նահանգներու կառավարութիւնը ազդարարութիւն մը ուղղեց իր հպատակներուն, որպէսզի հեռանան Սպանիայէն: Կառավարութիւնը կը մերժէ որ եւ է պատասխանատուութիւն՝ մնացողներուն համար: Այս առթիւ կը գանգատի որ չատեր չեն ուզած օգտուիլ ներկայացած պատեհութենէն: Տակաւին 170 ամերիկեան հպատակներ կը գտնուին Մատրիտի մէջ: Սպանիական կառավարութիւնը խոստացած է պաշտպանել անոնց կեանքը եւ գոյքերը, միեւնոյն առեն ապահովելով ջուր, կազ, հեռախօս, էլեկտրական լոյս եւն: Ամերիկեան կառավարութիւնը առ այժմ չուզեր ճանչնալ Սպանիոյ ապստամբներուն կազմած առժամեայ կառավարութիւնը:*

⁂ *Երկուչաբթի օր կատաղի կռիւներ տեղի ունեցան Ճիպրալթարի բացերը, օդանաւերու եւ մարտանաւերու միջեւ: Երկու կառավարական մարտանաւեր եւ երկու ապստամբ օդանաւեր իրար ամբակոծեցին ամբողջ քառասուն վայրկեան, առանց լուրջ վնաս պատճառելու: Կառավարական մարտանաւերը երեք ժամ ամբակոծեցին Մարոքի ծովափը, եւ ի վերջոյ ետ մղուեցան ցամաքէն արձակուած ռումբերու կրակին տակ: Քիչ մնաց որ օտար մարտանաւեր ալ վնասուէին:*

⁂ *Սէվիլլայէն հասած լուրերու համաձայն, Վալենսիոյ զինուորները ապստամբած են կառավարութեան դէմ, իսկ Օվիէտօ քաղաքը բոցերու մէջ է: Նավարոյի ապստամբները յաջողեցան կտրել Սան Սէպասթիանոյի էլեկտրական հոսանքը, բայց կառավարական զօրքը յաջողեցաւ ետ մղել զանոնք:*

Հատատարած թռնագրաւումներ

Կառավարութիւնը անխնայ կը գրաւէ այն գոյքերը որ կը պատկանին ապստամբներուն միացած անհատներու կամ հաստատութեանց: Կարելի չէ հաչուել այս բռնագրաւումները: Մատրիտի մէջ գրաւուած են եկեղեցիներու կէսը, բոլոր վանքերը, դպրանոցները: Քսանըհինգ նահանգներու մէջ գրաւուած են աչակողմեան, կղերական եւ միապետական թերթերու խմբագրատուները, ակումբները, երեւելիներու ապարանքները: Եւն: Այս բռնագրաւումներուն չնորհիւ կառավարութիւնը պիտի կրնայ գլուխ հանել իր ընկերային ծրագիրը: Շատ մը չէնքեր պիտի վերածուին հիւանդանոցներու, ապաքինարաններու, բանուորական ակումբներու, գրադարաններու եւ փոխադարձ օգնութեան գրասենեակներու: Կառավարութիւնը այս անգամ չորկեց 25 նահանգներու պետական պաշտօնեաներուն թոշակները, նկատելով որ այդ չրջանները կը գտնուին ապստամբներուն ձեռքը:

Միեւնոյն առեն, կառավարութիւնը պետական սեփականութիւն հռչակեց բոլոր զինուորական գործարանները, մանաւանդ օդանաւային հաստատութիւնները, վառօդարանները, փամփուչտի, ռումբի եւ զրահապատ ինքնաչարժի գործարանները: Այս գրաւումներուն չնորհիւ, բազմապատկուած է ռազմանիւթի արտադրութիւնը: Առաջ օրական 300,000 փամփուչտ կը հա-

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ՊԱՏԿԵՐՆԵՐ ՍՊԱՆԻՈՅ ՄԷՋ ՄՂՈՒԱԾ ԿՈՒԻՆԵՐԷՆ
Պարչելոնայի մէջ քաթիւզով կ'այրեն մեռած ձիերու դիակները:

«ՏՈՒՆ» ՄԸ «ՅԱՌԱՋ»Ի ՀԱՄԱՐ

—o—

Հայրենակիցնե՛ր,

Տասնըմէկ տարի անընդհատ հետեւած ըլլալով «Յառաջ»ի հրատարակութեան, իբրեւ բարեկամներ եւ ընկերներ, եւ շատերս ալ իբրեւ աչխատակիցներ, պարտականութիւն կը սեպենք նախաձեռնութիւն ստանձնել, «Տուն» մը սպահովելու առոր, սեփական տպարանով:

Այս նախաձեռնութեամբ, մեր գոհունակութիւնը պիտի ըլլայ ոչ միայն ընդառաջ երթալ ընդհանուր բաղձանքի մը, այլ շեշտուեցաւ «Յառաջ»ի տասնամեակին բոլորման առթիւ, այլ եւ զարկ տալ հայկական մամուլի զարգացման, այս օտար ափերուն վրայ:

Բոլորդ ալ գիտէք թէ ինչ տաժանելի պայմաններու մէջ կ'ապրի հայկական մամուլը, մանաւանդ այս միջավայրին մէջ: Տեղական թերթերն անգամ, հակառակ իրենց միլիոնաւոր ընթերցողներուն եւ առատահոս եկամուտներուն, տարին բանի մը անգամ հանգանակութիւններ, մրցանիւներ (էքսթէյնի) եւ ուրիշ հասարակութիւններ կը կատարեն, եւ հասարակութիւնը սիրով կ'ընծայէ իր աջակցութիւնը:

«Յառաջ»ը իբրեւ առաջին եւ վերջին դրամագլուխ ունեցած է իր հիմնարկութեան առթիւ տրամադրուած վարկը, եւ այնուհետեւ, 1925էն մինչեւ այսօր, իր եկամուտի աղբիւրները եղած են առօրեայ վաճառումը, բաժնեգիրները եւ առեւտրական ազդերը:

«ՅԱՌԱՋ»ը լման տասնըմէկ տարի արհամարհեց բոլոր խոչընդոտներն ու տագնապները, շնորհիւ իր խմբագրութեան եւ վարչութեան, աչխատակիցներուն եւ աչխատաւորներուն անվհատ եւ տիճուչտ ճիգերուն, եւ այսօր հպարտութեամբ եւ աւելի հիմնավստահ կը շարունակէ իր ճամբան: Այս յայտարարութենէն վերջ, ան պէտք էր ունենար իր սեփական տպարանն ու խմբագրատունը, բոլոր յարմարութիւններով, որպէսզի կարենար եթէ ոչ թեթեւցնել իր բեռը, գոնէ զարգանալ աւելի լայն պայմաններու մէջ:

Թերթը չունի որ եւ է միջոց, լրացնելու համար այս տարրական պահանջը: Ուրեմն առոր բարեկամներուն կ'իյնայ աջակցիլ, համաձայն իրենց կարողութեան, որպէսզի գոյանայ ճուաղագոյն հիմնադրամը:

Այդ պատեհութիւնն է որ կ'ուզենք ընծայել մենք, վստահ՝ «Յառաջ»ի վայելած ջերմ համակրանքին եւ լայն ժողովրդականութեան վրայ, որ լաւագոյն վկայութիւնը կը կազմէ առոր արժէքին, իբրեւ թերթ եւ իբրեւ առաջնորդ հանրային կարծիքի:

Ուրեմն կը հրաւիրենք «Յառաջ»ի բոլոր բարեկամները, դիւրացնել մեր գործը, անհատաբար կամ հաւաքաբար, ի հարկին կազմելով յանձնախումբեր կամ «Բարեկամներու Միութիւններ», համաձայն տեղականպայմաններու, Ֆրանսայի թէ արտասահմանի մէջ:

Նախաձեռնող յանձնախումբս սիրայօժար կ'ընդունի անդամակցութիւնը «Յառաջ»ի այն բարեկամներուն, որոնք կ'ուզեն գործնապէս աջակցիլ իր աչխատանքներուն:

Կը խնդրուի տրամադրուած գումարները ղրկել ԿԵԴՐ. ՅԱՆԶՆԱԺՈՂՈՎԻ ԳԱՆՁԱՊԱՀԻՆ, ուղղակի կամ «Յառաջ»ի միջոցաւ, եւ կամ վճարել տեղական յանձնախումբներու: Ցանկերը օրը օրին պիտի հրատարակուին:

ԿԵԴՐ. ՅԱՆԶՆԱԺՈՂՈՎ

Նախագահ՝ ՏՕՔԹ. Վ. ԹՈՐԳՈՄԵԱՆ, փոխ-նախագահներ՝ Ա. ՆԱՏԻՆԵԱՆ եւ ՏԻԳՐԱՆ ԲԷԳԶԱԴԵԱՆ, գանձապահ՝ ԼԵՒՈՆ ՊԱՊՕՆԵԱՆ, անդամներ՝ Գ. ԲԱԼԱՅԵԱՆ, ՀՐԱՆԴ ՍԱՄՈՒԷԼ, Ս. ՏԷՐ ԹՈՎՄԱՍԵԱՆ եւ Ս. ՍԱՍՈՒՆԻ: Քարտուղար՝ ՀՐԱՆԴ ՎԻՇԱՊԵԱՆ:

ԳԱՆՁԱՊԱՀԻ ՀԱՍՑԷՆ.— **Léon Babonian, 9, Rue Charlot, Paris (3).**

ԹՂԹԱԿՑՈՒԹԵԱՆՑ ՀԱՄԱՐ.— Հ. Վիշապեան, «Յառաջ»ի միջոցաւ:

Մատեցիր գործի ձեռնարկած է արդէն

ՄԱՐՍԷՅԼ, 1 Օգոստ.— Յարգելի բարեկամներ, քաղաքիս մէջ կազմուեցաւ, «Յառաջ» օրաթերթի զարգացումը ապահովելու նպատակով սկսուած չարժումին աջակցելու համար, «Համակրանք «Յառաջ»ի անունով մարմին մը, համակիրներէ եւ բարեկամներէ:

Իր ծրագիրն է նիւթական աղբիւրներ գտնել, տպարանի մը համար, Ա. Սարքեւլով հանդէսներ արուարձաններու, մօտակայ քաղաքներու եւ բուն Մարսէյլ քաղաքին մէջ: Բ. Հրապարակ հանելով նուիրատոմսեր: Կը սպասենք կեդր. Ցանձնաժողովի հրահանգներուն:

Քարտուղար՝ Գ. Ծերիկեան
Առենապետ՝ Յ. Պապիկեան

Յ.Գ.—Յաջորդով՝ մեր յանձնախումբին կազմը եւ ուրիշ մանրամասնութիւններ:

Համակրանքի Պուրէթէն

ՊՈՒՐԲՐԻԶ, 29 յուլիս.— «Յառաջ»ի Ռումանիոյ ընթերցողներն ու բարեկամները մեծ գոհունակութեամբ իմացան որ ձեռնարկուած է սեփական տպարան մը հաստատելու:

Ռումանահայ ընթերցողին համար «Յառաջ»ը անհրաժեչտ հոգեկան սնունդ մըն է, եւ ամէն ձեռնարկ որ ան կ'ընէ քայլ մըն ալ բարձրանալու, ուրախութեամբ կը համակէ մեզ: Այս առթիւ «Յառաջ»ի բարեկամները կը մտածեն կազմել յանձնախումբ մը, աւելի արդիւնաւոր կերպով օգտակար ըլլալու համար այս ձեռնարկին ու հասցնելու համար հայ իրականութեան այնքան օգտակար «Յառաջ»ը եւրոպական իմաստով օրաթերթի մը, միշտ այն յոյսով թէ օր մը «Յառաջ»ները հայրենի երկնքին տակ կը փոխադրուին:

ԲԱՆԻՒՈՐ

«ՄԵԹՐՈՑԻՆ ՀԱՅՐԻԿԸ», Պիէնվընիւ, մեռաւ առջի օր, 84 տարեկան հասակին մէջ: 1896ին էր որ առաջին ծրագիրը ներկայացուց ստորերկրեայ երկաթուղիի մը համար եւ 1900 յուլիս 14ին բացուեցաւ առաջին գիծը, Վէնսէն-Մայեօ: Երբ գործօն կեանքէ քաչուեցաւ 1932ին, Փարիզի մէթրոյին ցանցը հասած էր 139 քիլոմեթրի: Այդ առթիւ հաչիւ կ'ընէր թէ ամէն տարի 7.700.000 հոգի կը ճամբորդեն իւրաքանչիւր քիլոմեթրի վրայ:

ԱԼԻՍԻ ՄԻՒՖԹԻՒ ՍՊԱՆՈՒԹԵԱՆ՝ առթիւ, ձերբակալուեցան 15 բնիկներ, իբրեւ կասկածելի: Միւֆթին բարեկամ էր Ֆրանսայի եւ սպանութեան օրը հեռագիր մը առորագրած էր, բողոքելով Փարիզ ղրկուած իսլամական պատուիրակութեան մը բռնած ղիրքին դէմ:

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՀԱՐՑԻ ՇՈՒՐՋ ՄԵՐ ՀԱՅՐԵՆԻՔԻ ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ԿՈՂՈՍՈՎ

(1914 — 1915)

— · —

Ինչպես հայտնի է, Թուրքիան պատերազմի մեջ մտավ Գերմանիայի կողմից, որի դաշնակիցն էր նա արդեն տասնամյակներ շարունակ։ Ինչ վերաբերում է Անտանտի պետություններին, նրանք ոչ միայն չէին ցանկանում պատերազմ Թուրքիայի հետ, այլև ամեն կերպ ձգտում էին խուսափել դրանից։ Ռուսաստանի ցարական կառավարությունը, որ ամենից շատ էր շահագրգռված Թուրքիայի չեզոքությամբ, ամեն միջոց ձեռնարկում էր, որպեսզի Թուրքիան չմտնի պատերազմի մեջ։ Ռուսական դիվանագիտությունը ամեն կերպ ջանում էր համոզել Թուրքիայի կառավարությանը, որ Ռուսաստանը ոչ միայն չի պատրաստվում պատերազմ սկսել Թուրքիայի դեմ, այլև ցանկանում է նրա հետ ունենալ բարեկամական հարաբերություններ։ Ռուսական դիվանագիտությունը հատկապես ջանում էր համոզել Թուրքիայի կառավարությանը, որ Ռուսաստանը ոչ միայն չի պատրաստվում պատերազմ սկսել Թուրքիայի դեմ, այլև ցանկանում է նրա հետ ունենալ բարեկամական հարաբերություններ։ Ռուսական դիվանագիտությունը հատկապես ջանում էր համոզել Թուրքիայի կառավարությանը, որ Ռուսաստանը ոչ միայն չի պատրաստվում պատերազմ սկսել Թուրքիայի դեմ, այլև ցանկանում է նրա հետ ունենալ բարեկամական հարաբերություններ։

Ռուսական դիվանագիտությունը ամեն կերպ ջանում էր, որ Թուրքիան չմտնի պատերազմի մեջ, որովհետև Ռուսաստանի ղեկավար շրջանները հասկանում էին, որ Թուրքիայի մասնակցությունը պատերազմին ոչ միայն չի ամրապնդի Անտանտի դիրքերը, այլև ընդհակառակը, կարող է ծանր հետևանքներ ունենալ նրա համար։ Ռուսական դիվանագիտությունը հասկանում էր, որ Թուրքիայի մասնակցությունը պատերազմին կարող է ծանր հետևանքներ ունենալ նրա համար։ Ռուսական դիվանագիտությունը հասկանում էր, որ Թուրքիայի մասնակցությունը պատերազմին կարող է ծանր հետևանքներ ունենալ նրա համար։

Ռուսական դիվանագիտությունը ամեն կերպ ջանում էր, որ Թուրքիան չմտնի պատերազմի մեջ, որովհետև Ռուսաստանի ղեկավար շրջանները հասկանում էին, որ Թուրքիայի մասնակցությունը պատերազմին ոչ միայն չի ամրապնդի Անտանտի դիրքերը, այլև ընդհակառակը, կարող է ծանր հետևանքներ ունենալ նրա համար։ Ռուսական դիվանագիտությունը հասկանում էր, որ Թուրքիայի մասնակցությունը պատերազմին կարող է ծանր հետևանքներ ունենալ նրա համար։

Ռուսական դիվանագիտությունը ամեն կերպ ջանում էր, որ Թուրքիան չմտնի պատերազմի մեջ, որովհետև Ռուսաստանի ղեկավար շրջանները հասկանում էին, որ Թուրքիայի մասնակցությունը պատերազմին

ՉԱՐԹՈՂԻ

(ՎԵՊ ՄԸ ՄԱՐԴԿԱՅԻՆ ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՅԱՂԹԱՀԱՐՈՒԹԻՒՆԷՆ)

— Չերմուկ պիտի դնեն, չէ՞, դպրոցը հոսդոր։ Ես եմ ալ պիտի գնամ հոն, որ ամառը հանգիստ առնեմ։ Ուրիշ ի՞նչ կրնայ ընել մարդ, որ տեղ չունի երթալու։ Ամառանոցի մը հրաւէրը չեմ ստացած։ Ամառանոցի մը հրաւէրը չեմ ստացած։ Ամառանոցի մը հրաւէրը չեմ ստացած

նէին, այժմ՝ 800,000։ Գրաւուած է նաեւ Մատրիտի մէկ աղօրիքը, որ կրնայ ալիւր պատրաստել ամբողջ Սպանիոյ համար։ Կառավարութիւնը ապահովուած կը նկատէ Մատրիտի պաշենաւորումը։ Եկեղեցիներու զանգակները հալեցնելով, ձեռնառումքեր կը լինին։ Կառավարութեան ձեռքը անցած են քիմիական նիւթերու եւ պայթուցիկներու գործարանները ալ։

Խաղիւ կը կառավարի՝ Ֆրանսայէն

Հռոմի Ֆրանսական դեսպանը Իտալիոյ արտաքին նախարարին ներկայացաւ երկուշաբթի օր, հաւանաբար յանձնելու համար Ֆրանսայի կոչը՝ չէզոքութեան մասին։ Պաշտօնական շրջանակները բացարձակ լռութիւն կը պահէին։ Այս առթիւ իրազեկներ կը հաւատան թէ Մուսոլինի չատ ալ տրամադիր չէ չէզոքութեան մասին համաձայնելու։ Մինչեւ այսօր ալ Հռոմի պաշտօնական շրջանակները լռութիւն կը պահեն սպանիական Մարոք ղրկուած օդանաւերու մասին, որոնք բռնուեցան Ֆրանսական հողին վրայ։ Կ'ըսեն թէ կառավարութեան «քննութիւնը» չէ լրացած տակաւին։

Այս առթիւ չատ նշանակալից դիրք մը բռնած է իտալական մամուլը, որ բացէ ի բաց դիտել կուտայ թէ Ֆրանսա չարունակ օգնութիւն կը հասցնէ սպանիական կառավարութեան։ Իսկ երբ չէզոքութեան կոչ կ'ուղղէ, քանի որ պաշտօնական զեկոյցը կը յայտնէ թէ Ֆրանսա ազատ պիտի ղրկէ ինքզինքը, եթէ միւս պետութիւնները օգնեն Սպանիոյ ապստամբներուն։ Թերթերը մեծ տառերով կը հրատարակեն այն լուրերը որոնց համաձայն Ֆրանսական օդանաւեր կ'երթեւեկեն Սպանիա եւ չարունակ ոսկի կը փոխադրուի Փարիզ։ Հռոմի մէջ գոհ են որ Անգլիան ալ տրամադիր չերեւար չէզոքութեան համաձայնութիւն մը կնքելու։

⁂ երկուշաբթի օր սպանիական օդանաւ մը 1200 քիլօ ձոյլ ոսկի բերաւ Փարիզ։ Ջորրորդ բեռն է այս, խռովութեանց սկզբնաւորութենէն ի վեր։

⁂ Անգլիոյ թագաւորը մօտերս պտոյտ մը պիտի կատարէ Միջերկրականի մէջ, երթալով մինչեւ Մալտա։ Կ'ըսուի թէ այս առթիւ գաղտնի տեսակցութիւն մը պիտի ունենայ Մուսոլինիի հետ, Սպանիոյ դէպքերուն առթիւ։ Թագաւորը ճամբայ պիտի ելլէ օգոստոս 10ին, մասնաւոր զբօսանաւով մը։

Լաւէթի ճառը Նեղուցներու մասին

Թուրքիոյ վարչապետը երկուշաբթի օր կարեւոր ճառ մը խօսեցաւ Ազգ. Ժողովին մէջ, Նեղուցներու նոր պայմանագրին վաւերացման առթիւ, « որ կը նուիրագործէ Թուրքիոյ կատարեալ եւ ամբողջական գերիշխանութիւնը Նեղուցներու վրայ եւ կը հաստատէ ազգերու վստահութիւնը իր քաղաքականութեան մասին »։ Վարչապետը ջերմ գոհունակութիւն յայտնեց որ Մ. Միութիւնն ալ վաւերացուցած է նոր պայմանագիրը եւ աւելցուց.

— « Ձիշդ այն պահուն երբ մենք իրաւապէս կը տիրապետենք Նեղուցներուն, առանց պայմանի եւ սահմանափակումներու, այն պահուն երբ սպառազինած ենք Նեղուցները, կը յայտարարեմ թէ չպիտի չեղնենք մեր խաղաղասիրական քաղաքականութենէն։ Անոնք որ փորած են այդ քաղաքականութեան, միայն եւ միայն չահ պիտի ունենան, գործակցելով մեզի հետ։ Իսկ անոնք որ տարբեր քաղաքականութիւն կը սպասեն մեզմէ, անշուշտ յուսախաբ պիտի ըլլան »։

Ծանր դէպքեր Մարսէյլի մէջ

Երկուշաբթի օր ծանր դէպքեր պատահեցան Մարսէյլ քաղաքին եւ չրջակայ գիւղի մը,Սէն - Ժաքարիայի մէջ։Մարսէյլի դէպքը հետեւանք էր հանրակառքերու գիներու բարձրացման։ Բանուորները բողոքի ցոյցեր կատարեցին եւ խանգարեցին հանրակառքերու երթեւեկը։ Ոստիկանութիւնը միջամտելով ցրուեց ցուցարարները։ Զերբակալուեցաւ միայն կին մը, որ թքած էր ոստիկանի մը երեսը։ Ցուցարարները ապալաղեցին երեք հանրակառքեր, որոնք պարապ էին։ Մարդկային կորուստ չկայ, բայց նիւթական վնասները չատ ծանր են։

Իսկ Սէն-Ժաքարիայի մէջ ծայրայեղ տարրեր ատրճանակներով չարձակեցան քաղաքապետին վրայ, որ ազգայնական է։ Բուռն կռիւ մը տեղի ունեցաւ քաղաքապետին կուսակիցներուն եւ ցուցարարներուն միջեւ եւ գնաւակներ արձակուեցան, վիրաւորելով քանի մը հոգի, որոնց մէկը կին։ Ոստիկան—զինուորները օգնութեան հասնելով վերահաստատեցին խաղաղութիւնը։ Վառի նահանգապետն ալ գնաց կէս գիշերին, քննութիւն կատարելու համար։ Աչակոզմեան եւ ձախակոզմեան թերթերը փոխադարձ մեղադրանքներ կ'ուղղեն, այս դէպքին առթիւ։

ՋԱՆԱՋԱՆ ԼՈՒՐԵՐ ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՊՂՈՎ

ՈՂԻՄՊԻԱԿԱՆի երկրորդ օրուան մրցումը չահեցաւ Ամերիկացի մը, ձէս Օքնս, 100 մեթրը կտրելով 10.3 երկվայրկեանէն։

ԽԱՌՆԱԿ ԼՈՒՐԵՐ կը հասնին եթովպիայէն։ Ճամբորդներու տեղեկութեանց համաձայն, վերջին օրերու ընթացքին բուռն կռիւներ պատահած են Ատիս—Աբէպայի չրջակաները, ինչպէս եւ Տէսիէի ճամբուն վրայ։ Հապէշները փճացուցած են մօտ 60 բեռնակառքեր։

Հ. Յ. Դ.

Փաթիկ

ՓԱՐԻԶի «ԿԱՊՈՑԱՑԻ» ԿՈՄԻՏԷն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր շրջանի ընկերները չորեքշաբթի երեկոյ (5 Օգոստ.) ժամը 8.30ին, Chez Zeyer սրճարանի վերնայարկը, 4 rue St. Denis (Place du Châtelet), մէթրօ Châtelet օրակարգ՝ Շրջանային ժողովի օրակարգերու քննութիւն։

ԱՆԻԷՒ-ՊՈՒԱ-ՖՈՒԼՈՆՊի Ազամ ենթակոմիտէն ընդհանուր ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր քնկերները, 6 Օգոստ. հինգշաբթի երեկոյ, սովորական հաւաքատեղին։

Գաւառ

ՊՕՄՈՆի (Մարսէյլ) Ջաւարեան ենթակոմիտէն ընկերական ընդհանուր ժողովի կը հրաւիրէ վարդգէս, Եփրեմ, Վարուժան եւ Շահիրիկեան խումբերը, 6 Օգոստ. հինգշաբթի երեկոյ ժամը 8.30ին, սովորական հաւաքատեղին։ կարեւոր օրակարգ։ Բացակաները նկատի կ'առնուին։

ԼՈՑՍ ՏԵՍԱՒ

ԱԼՊՈՄ Հ. Յ. ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ

Հ. Յ. Դ. Եւր. կեդր. կամքէնի հրատարակած առաջին ալպոմի երկրորդ տպագրութիւնը։

Դին Ֆրանսայի համար 5 ֆր., արտասահման 6 ֆր.։

Դիմել ընկ. Արցախեանի, «Ցառաջ»ի խմբագրատունը։

ՇԱՆՕԹ.— երկրորդ հատորը չէ հրատարակուած տակաւին։

ՀԱՄԱԺՈՂՈՎՐԴԱԿԱՆ ՀԱՆԴԷՍ

ՀԱՑ ԸՆԴՀ. ՀԵՐՈՒՍԱԼԱՄԱՐՏՆԵՐՈՒ ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ ՆՈՒԻՐՈՒԱԾ

կազմակերպուած Պանեէօ-Քաշանի «Արծիւ» ենթակոմիտէի կողմէ

9 Օգոստ. կիրակի առաւօտեան ժամը 11էն մինչեւ 23 Ռօպէնսօնի դարաստանին մէջ, Maison Fiquet

կը խօսին ընկերներ

ՀԱՐՈՒԹ ՄԻՍՏՔԵՃԵԱՆ եւ Ս. ՍԱՍՈՒՆԻ

կ'երգէ ՕՐ. ԳՂՆԵԱԶԵԱՆ, կ'արտասանեն Օր. Նեփ ՕՍՄԱՆՃԵԱՆ եւ Է. ԱԲՐԱՀԱՄԵԱՆ։

կովկասեան եւ հայկական պարեր ժամանակ որ տարազներով, խմբերգներ եւ այլն։

Կը նուագէ ԹՈՒՌՈՍ ԳԱՐԱԳԱՇ

Մասնաւոր նուագախումբ եւ հրապարակային պարեր։ Ճոխ պիւֆէ։

Մուտք 3 ֆրանք։

ՀԱՂ. ՄԻՋ.— փորթ տ'Օրլէանէն առնել 128 ֆանրակառքը եւ իջնել Ռօպէնսօն

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

Կազմակերպուած Ֆ. Կ. Խաչի Իսի լէ Մուլինոյի մասնաճիւղին կողմէ

9 Օգոստոս, կիրակի, Մէօտոնի անտառին մէջ։

Բոլոր կազմակերպութիւններէն կը խնդրուի նկատի ունենալ Թուականը։

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

Կազմակերպուած Ֆ. Կ. Խաչի Վալանսի Մասնաճիւղին կողմէ

16 Օգոստ. կիրակի առաւօտէն մինչեւ իրիկուն, Բէրէի անտառը

ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ՃՈՒԽ ԲԱԺԻՆ

Նուագ. երգ, պար, արտասանութիւն եւ բանախօսութիւն։

Ճոխ եւ առատ պիւֆէ։ Երթուդարձի համար 1.50 ֆր. հանրակառքով։

ԱՒԱՆ ՓՈՎԻՒՅՈՆՆԵՐ ԵՒ ՀՈՂԵՐ

ԾԱՒՈՒ Է ՍԷՆԹ ԺԸՆԸՂԻՒՎ ԱՀ Պուայի մէջ, Փարիզէն կէս ժամ հեռու, կար ա'Օսթերլիցէն եւ տեղւոյն կայարանէն հինգ վայրկեան հեռու.—

1· Շքեղ փավիլիոն մը երեք յարկ, 15 սենեակներ, ջուր, կազ, էլեկտ., սալ տը պէն, պիլիար։ 23,000 մեթր հող, պտղատու ծառեր, այգի, մարգագետին, գետակ, փոքրիկ փավիլիոն մը երեք սենեակնոց, կառաժ, հաւնոց, լուացարան եւն.։ Գինը՝ 150.000 ֆր. կանխիկ եւ 100.000 ֆր. 20 տարիէն վճարելու պայմանով։ Առեւտրական մեծ յարմարութիւններ։

2· Փոքր քարաչէն փավիլիոն մը, ութ սենեակ, 800 մեթր հող, պարտէզ, ջուր, կազ, էլեկտ. եւ կեդրոնական ջեռմութիւն։ Գինը՝ 80,000 ֆր. ոչ վերջնական։

3· Երեք սենեակնոց փոքր փավիլիոն մը, 400 մեթր հող, պարտէզ, ջուր, էլեկտ.։ Գինը՝ 20,000 ֆրանք։

Կարելի է այցելել կիրակի օրերը, մասնաւոր ժամադրութեամբ։

Գրել հայերէն կամ ֆրանսերէն Պ. Vanyին, 122, Ave. de Beauséjour, Ste. Geneviève des Bois (S. et O.)։ Կան նաեւ աժան հողաբաժիններ։

«ՅԱՌԱՋ»Ի ՄՕՏ ԿԸ ԳՏՆՈՒԻ ՍԱԿԱՒԱՑՈՒԹԻՒ ՕՐԻՆԱԿՆԵՐՈՎ

«ՀԱՅՈՑ ՀԱՅՐԻԿ» (Նուագող վշտից հայրենասէր)։ Առաջին հատորը (կտնսագրութիւն)։ կազմեց՝ ՀԱՅԿ ԱՃԷՄԵԱՆ։ Սուսեր հատորը մը, 256 ընծայագիր էջերով եւ պատկերազարդ։ Կը պարունակէ ոչ միայն Մրմիանո Հայրիկի կենսագրութիւնը, այլեւ պատմական եւ աշխարհագրական տեղեկութիւններ վասպուրականի եւ ժամանակակից դէպքերու մասին։

Գինն՝ 50 ՖՐԱՆՔ։ Ընծայագրով եւ առանց հաշուելու ծրարատարի ծախքը։

ԱՆՄՐՑԵԼԻ ԳԻՆ

Ծախու է սահմանափակ քանակութեամբ Պալքանի առաջնակարգ քաշերը պանիր՝ Լայնքը 9½ սանթիմէթր, քիլօն 15 ֆրք.։ Մէկ քեսէն կը կշռէ 7½ քիլօ եւ կ'արժէ 105 ֆր.։ Դիմել՝ Պ. Գրիգոր Թօլեանի, 10 Bld. Filles du Calvaires, Paris (11), մէթրօ Oberkampf։

ՀԱՅ ԱՐԾԻՒ (Aigle d'Arménie)

ՄԱՐՄՆԱԿՐԹԱԿԱՆ ԵՒ ԵՐԱԺՇՏԱԿԱՆ ԱԿԱՒՄԲ

ՀԻՄՆՈՒԱԾ *1936* ԻՆ

Նպատակն է՝ նորահաս հայ սերունդին մէջ զարգացնել մարմնակրթանքի կիրարկուժը, զարգացնել անոր մէջ երգի ճաշակը, ամրացնել ընկերական յարաբերութիւնները անդամներու միջեւ, պաշտպանել անդամներու ընկերային եւ բարոյական շահերը։

Տեղեկութեանց համար դիմել՝ Պ. ԱԼՊԻՐ ԱՃԷՄԵԱՆի

14 rue Meyerbeer, Blanc-Mesnil (S. et O.)

ՄԻՍԱԱՔ ՂԱԶԱՐԵԱՆ

ԻՐԱՒԱԳԷՏ ՅՈՐՀՐԴԱԳԻԱՆ, DOCTEUR ES-SCIENCES

կը ստանձնէ ամէն տեսակ իրաւական եւ վարչական գործեր, հպատակութեան գործողութիւններ, վարկային գործառնութիւններ։ Պաշտպանութիւն դատարաններու առջեւ։ Ամէն կարգի թուղթերու խմբագրութիւն։ Ամուսնալուծական խնդիրներ։ վարձակալութեանց գործ։ Չարկերու յայտարարութիւն։ Խնդրագիրներու եւ նամակներու խմբագրութիւն։

Դիմել չորեքշաբթի եւ ուրբաթ օրերը ժամը 4 6, Գրատուն Հրանտ Սամուէլ 51 Rue Mr. le Prince, Paris (6)։

ԱՐՔԱՅԱԿԱՆ ԽՄԻՉՔ

ՐԱՔԻ ՏԻՒԶ

Չատ խաղողէ քաշուած եւ անհասնով պատրաստուած օղին է ՐԱՔԻ ՏԻՒԶը։

Զգուշացէք այլ եւ այլ նիւթերով պատրաստուած եւ ձեր կանքին վնասակար օգիները խմելէ, այլ խմեցէք միմիայն ՐԱՔԻ ՏԻՒԶը, որուն անարատ, կազդուրիչ եւ ախորժաբեր բլլալը հաստատուած եւ գնահատուած է։

UN'DUZE
MARQUE DÉPOSÉE
RAKI
40°
DUZE
Véritable Anisette Orientale
DISTILLERIE OTTOMANE ISTAMBOUL

Ֆրանսայի համար արտնատէր՝ Ա. ՏԱԼԱՓԻԲԵԱՆ

8 rue Suffren, Marseille— Tél. D. 70-89

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Դպրոցասէրի Սանուց Միութիւնը իր սրտագին շնորհակալութիւնները կը յայտնէ դերասան Ա. Գալէեանի որուն սիրայօժար մասնակցութիւնը աւելցուց հանդիսին փայլը։

Շնորհակալութիւն նոյնպէս տիկիններ վ. Մէնկիւզեանի, Մ. Սիմոնեանի, Օր. Շ. Գազազեանի, պ. պ. ց. ըզնկեանի, ն. պօյաճեանի, Մ. Սուուճեանի. պ. Թորոսեանի, բ. Թօփճեանի եւ ն. Նկոյեանի որոնք իրենց սրտագին օժանդակութիւնը բերին դաշտահանդէսի ձեռնարկին։

Շնորհակալութիւն նոյնպէս պ. պ. Հ Սամուէլ Ֆէրահեանի եւ պալենցի որոնք սիրայօժար գրքեր տրամադրեցին մրցանակաբաշխութեան հաճար։

Դաշտահանդէսի առիթով նիւթեղէն նուիրատուութիւններ ըրած են տիկ. Ա. Թօփալեան (50 հատ պանան, 1 քիլօ կարագ, 1 փաքէթ Թէյ եւ Թանկարժէք շալ մը), պ. պ. կարիպհան (1 ափսէ բակլավա եւ 1 քիլօ լօգում), ինճէեան—եօղուրդ մէլէզ (140 գաւաթ մածուն), ս. Փինասեան (2 քիլօ գուրապիէ), ինչպէս նաեւ շիրակ վաճառատունը, ն. Օհաննէսեան, Թիւթիւնճեան, Պապճեան, Տապաղեան, Արսէնեան, Գալեան, Հապիպեան, Պքճեան (զանազան ուտելիքներ), կ. կարապետեան (1 զոյգ կօշիկ) եւ լ. Սահակեան (2 հատ մուշտակէ օձիք)։

Շնորհակալութիւն յարգելի նուիրատուներուն։ Դաշտահանդէսի զուտ հասոյթը եղած է 5057 ֆր. 75։

ԳԱՂԷՓ ՏԵՍԷՓ ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Cinéma REXY

Rue Cours Lafayette, angle Garibaldi.

ԳԱՂԷՓ ՏԵՍԷՓ

CIGALE CINÉMA

60 Avenue de Saxe-LYON.

Le Gérant: H. STEPHAN
Imprimerie A. DER (AGOPIAN)
17, Rue Damesme, PARIS (13)

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԿԵԴՐ. ԿՈՄԻՏԷԻՆ ԲԱՆԱՁԵՒԸ

Աղտաի Խանջեանի անձնասպանութեան մասին

ԽՄԲ.— Երէկ հրատարակեր էինք Հայաստանի Կոմկուսի Կեդր. Կոմիտէի քանաձեւին ամփոփումը՝ Աղտաի Խանջեանի անձնասպանութեան մասին։ «Խորհրդային Հայաստան»ի Յուլիս 14 թիւէն նոյնութեամբ կ'արտատպենք բուն բանաձեւը, իբրեւ պատմական վաւերագիր։

Հայաստանի Կոմկուսի ակտիւի ժողովը դատապարտում է Հայաստանի Կ(բ)Կ Կենտկոմի նախկին քարտուղար Ամանջեանի կատարած ինքնասպանութեան ակտը, որպէս բոլշեւիկին անվայել։

Ժողովը գտնում է, որ Ամանջեանի վարմունքը, որը վնաս է հասցնում կուսակցութեանը, հետեւանք է այն բանի, որ Ամանջեանը ցուցաբերեց կուսակցական կազմակերպութեան դեկավարի համար անթոյլատրելի փոքրոգութիւն եւ իր մէջ արիւթիւն չգտաւ բոլշեւիկօրէն ուղղելու համար վերջին տարիներս իր թոյլ տուած մի չարք լուրջ քաղաքական սխալները։

Ժողովը Ա. Ամանջեանի վարմունքը համարում է կուսակցութեան նկատմամբ նրա ցուցաբերած երկերեսանիութեան բոլորումը։ Ծանուելով իր նացիոնալիստական սխալների ու կապերի մէջ, Ա. Ամանջեանը դիմեց ինքնասպանութեան դաւաճանական պրովոկացիոն ակտին, մի ակտ, որն ուղղուած է կուսակցութեան դէմ։

Ակտիւը նշում է, որ Ամանջեանը, որպէս Հայաստանի Կ(բ)Կի դեկավար, վերջին տարիներս միանգամայն անբաւարար զգաստութիւն ցուցաբերեց հակայեղափոխական տրոցկիստներին և նացիոնալիստներին մերկացնելու ու նրանց դէմ պայքարելու գործում։ (Տրոցկիստական խմբակներ Լենինկանում, Ն. Սեպհանեանի գործը եւ այլն)։

Չնայած որ Սեպհանեանի՝ լուսժողկոմ հաստատուելուց եւ նրա ՀԿ(բ)Կ կենտկոմի անդամների կապմի մէջ կօօպտացիայի ենթարկուելուց յետոյ չուտով յայտնի դարձաւ նրա նացիոնալիզմը, հակակուսակցական ելոյթները ու հակայեղափոխական տրոցկիստական հայեացքները, Ա. Ամանջեանը այդ բոլորի հանդէպ ցուցաբերեց կուսակցական կազմակերպուածքեան դեկավարի համար անթոյլատրելի օպօրտունիստական վերաբերմունք, ծաւալուն պայքար չկազմակերպեց հակայեղափոխական տրոցկիստական եւ նացիոնալիստական տարրերի դէմ եւ սանկցիա տուեց կուսկոլեգիայի բացայայտօրէն հակակուսակցական որոշմանը, կուսկոլեգիայի, որը պաշտպանութեան տակ էր վերցրել հակայեղափոխական Սեպհանեանին եւ զրպարտութեան համար խիստ յանիմանութիւն էր արել կուսակցութեան այն անդամին, որը կուսկոլեգիային յայտարարել էր հակայեղափոխական տրոցկիստ Սեպհանեանի արտայայտած այդ հայեացքների ու ելոյթների մասին։

Ակտիւի ժողովը գտնում է, որ Համ. կ(բ)կ կենտկոմին կից կուսակցական վերահսկողութեան յանձնաժողովի Հայաստանի կուսկոլեգիայի նախկին քարտուղար Ա. Գալոեանը, որն անմիջականօրէն վարել էր Սեպհանեանի գործը եւ, օգտուելով Ամանջեանի աջակցութիւնից, կոծկել էր այդ գործը, ուղղակի պատասխանատուութիւն է կրում Սեպհանեանի խմբակի հակայեղափոխական աշխատանքի համար պայմաններ ստեղծելու համար։ Ժողովը կենտկոմի բիւրոյի առջեւ դնում է այսուհետեւ Ա. Գալոեանի կուսակցութեան մէջ մնալու հնարաւորութեան եւ նրան խիստ պատասխանատուութեան կանչելու հարցը։

Չնայած այն օժանդակութեանը, որը Ամանջեանը վայելում էր Համ. կ(բ) կ կենտկոմից եւ Համ. կ (բ) կ Անդրկովկասի կոմիտէից, չնայած այն հսկայական օգնութեան, որը ցոյց էր տալիս նրան կուսակցութեան Անդրկովկասը եւ անձամբ ընկեր Բերիան, որն ամէն կերպ օգնում էր Հայաստանի կենտկոմին ու Ամանջեանին՝ ամենօրեայ աշխատանքում, ուղղելով նրա սխալները, Ա. Ամանջեանը անդգաստութիւն էր ցուցաբերում նացիոնալիստական ու հակայեղափոխական տրոցկիստական տարրերին մերկացնելու եւ նրանց դէմ պայքարելու գործում։ Թագցնելով Սեպհանեանի գործը կենտրոնական կոմիտէի բիւրոյից եւ անկեղծ տալով այդ գործի խայտառակօրէն կոծկելուն կոլեգիայի կողմից, Ամանջեանը դրանով իսկ օգնեց Սեպհանեանին ու նրա խմբակին՝ չարունակելու իր հակայեղափոխական աշխատանքը։

Ա. Ամանջեանը, գիտակցելով իր այդ կոպիտ քաղաքական սխալները, փոխանակ Համ. կ(բ)կ կենտկոմի եւ Համ. կ(բ)կ Անդրկովկասի դեկավարութեամբ դրանք գործնականօրէն ուղղելու, ցուցաբերեց ամօթալի փոքրոգութիւն եւ դիմեց ինքնասպանութեան ակտի։

Ամանջեանի պրովոկացիոն վարմունքը մի դաւաճանական հարուած է Հայաստանի կոմկուսի եւ Անդրկովկասի բոլոր բոլշեւիկների միասնութեան, մի ակտ, որն աչխուժացնում է կուսակցութեան ու Խորհրդային իշխանութեան կողմից Անդրկովկասեան ֆեդերացիայի տարրերին լիկվիդացիայի ենթարկուած նացիոնալիստական մնացուկների մնացորդները, մի ակտ, որը սնունդ է տալիս դաշնակցականների, տրոցկիստների եւ այլ հակայեղափոխականների ողորմելի թափթփուկների հակայեղափոխական գործունէութեանը։

Ակտիւը զգլրոյթով դատապարտում է Ամանջեանի այդ դաւաճանական վարմունքը, որը դասակարգային թշնամու ձեռքը, հակայեղափոխական տրոցկիստների եւ հայ աչխատաւոր ժողովրդի սրերիմ թշնամիների՝ դաշնակների ձեռքը զէնք է տալիս՝ Խորհրդային իշխանութեան դէմ, Լենինի-Ստալինի կուսակցութեան դէմ նրանց մղած պայքարում այն պահին, երբ մեծ խորհրդային երկրի բոլոր աչխատաւորները հրճուանքով քննարկում ու ողջունում են ստալինեան Սահմանադրութիւնը, որը նոր աստիճանի է բարձրացնում սոցիալիզմի երկրի ժողովրդավարների անխախտելի բարեկամութիւնը։

Հայաստանի բոլշեւիկները ոչ մի րոպէ չեն կարող եւ չպէտք է մոռանան կուսակցութեան առաջնորդ ընկեր Ստալինի այն ցուցումները, թէ կուսակցութեան թշնամիները զէնքը վար չեն դնում, այլ սոցիալիզմի յաղթանակներից կատղած՝ փորձում են մէկն ետքը վնասել մեզ, առանց կանգ առնելու ոչ մի բանի առջեւ, ոչ մի միջոցի առջեւ, ոչ մի սոորութեան առջեւ։

(Շար.)

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ՝ ԱԶԳԱՑԻՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ, ԳՐԱԿԱՆ

EE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

(Fondé en 1925) :-: R. C. Seine 276.286

Directeur et Propriétaire : SCH. MISSAKIAN
Rédaction et Administration
ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԻՒՆ ԵՒ ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ
(ՕՐԹԻՒՆԳԻՆ ՀԱՄԱՐ Métro : TOLBIAC)

17, Rue Damesme, PARIS (13e)
Téléphone : Glacière 15 - 70

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԵԱՆ ԳԱՑՄԱՆՆԵՐ.—

Ցրանսա եւ գաղութներ	140 ֆրանք	70 ֆրանք	35 ֆր
Անգլիա, Եգիպտոս, Զուիցերիա, Իտալիա	250 »	130 ֆրանք	—
Ամերիկա եւ ուրիշ երկիրներ	200 ֆրանք	100 ֆրանք	—

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ
6
ՕԳՈՍՏՈՍ
JEUDI
6 AOUT
1936

12 ՏԱՐԻ — 12e Année No. 3184

Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱԿԵԱՆ

ԳԻՆ 50 ՍԱՆԹԻՄ

ԵՐԿՈՒՔ ԽՕՍՔ

ԻՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆԸ՝ ԲՍՌԵՐՈՒ ԿԱՐԿՈՒՏԻՆ ՏԱԿ

Խեղկատակ ժողովներ սարքելով եւ թխածոյ բանաձեւեր քուէարկել տալով Հայաստանի, Վրաստանի եւ Ադրբէյճանի մէջ, խորհրդային իշխանութիւնը ի զուր կը փորձէ պարտկել աննպարտկելին։

Եւ ի զուր ռազմախաղեր կը փորձէ, աշխատաւոր բազմութեանց ուշադրութիւնը չեղեցնելու համար բուն հարցէն։

Ադասի Յանջեանի անձնասպանութեան վարագոյրը ինքնին կը բացուի, ուռուցիկ այլ անմէջ բառերու այդ կարկուտին տակ, որոնք որքան դունաւորուին, այնքան քամնելի հանգամանք մը կուտան յուլիս 9ի ողբերգութեան։

Կարդացիք արդէն,— Հայաստանի կեդր. Կոմիտէն իր յուլիս 12ի բարեկենդանային բանաձեւին մէջ պարաք սեպած է յատկապէս չեշտել։

— «Նրանք (Հայաստանի բոլշեւիկները) այսուհետեւ եւս հայ ժողովուրդի մէջ կը դաստիարակեն խոր սիրոյ զգացմունք դէպի իրենց հաներապետութիւնը, դէպի աշխատաւորների մեծ հայրենիք ԽՍՀՄն ու վրացի ժողովուրդը, որ ամբողջ երկրագնդի աշխատաւորներին, ժողովուրդների մեծ առաջնորդ է տուել, կը դաստիարակեն անհուն սիրոյ զգացմունք դէպի մեր հզօր կուսակցութիւնն ու նրա հանճարեղ առաջնորդ ընկեր Ստալինը»։

Ապա մասնաւոր կեցցէներ, ինչպէս միշտ, ի պատիւ Անդրկովկասի ղեկավար Բերիային (Վրացի) և «մեծ առաջնորդ» Ստալինի (Վրացի)։

Այս առթիւ, բոլոր բանաձեւերուն մէջ ալ կը չեշտուի Անդրկովկասի ժողովուրդներու «անխախտ եղբայրական բարեկամութիւնը»։

Դեռ աւելի պերճախօս իրողութիւն մը։

Ամբագրականի մը մէջ, որ հրատարակուած է «Խ. Հայաստան»ի եւ «Կոմունիստ»ի (Երեւան) Յուլիս 15ի թիւին մէջ եւ արտատպուած՝ Թիֆլիսի «Պրոլետար»ին մէջ (21 յուլիս), կը կարդանք հետեւեալ խմաստալից նախադասութիւնները.

— «Խանջեանի անարգ դաւաճանութիւնն այսօր փորձում են օգտագործել կուսակցութեան թշնամիները, Դաշնակների ու տրոցկիստների տականքները, ամէն գոյնի ճացիոնալիստական ճիւաղները։ Ի զուր են նրանք փորձում այսօր անկիւններում գործի դնել իրենց սիրուած թունաւոր զէնքը,—ստոր զրպարտութիւնն ու պրովոկացիան կուսակցութեան եւ նրա ղեկավարների հասցէին։ Ի զուր են նրանք օձի փշշոցով մուք անկիւններում փորձում *ԱԶԳԱՑԻՆ ԵՐԿՊԱՌԱԿՈՒԹԻՒՆ ՀԱՐԱՀԱՐԵԼ, ԹՈՒԼԱՑՆԵԼ ՀԱՅՐԵՒԱՆ ԺՈՂՈՎՈՒՐԴՆԵՐԻ ՀԵՏ, ՄԱՍՆԱՒՈՐԱՊԷՍ ՎՐԱՑ ՄԵԾ ԺՈՂՈՎՈՒՐԴԻ ՀԵՏ ՀԱՑ ԱՇԽԱՏԱՒՈՐՆԵՐԻ ՀԱՄԵՐԱՇԽՈՒԹԵԱՆ ԵՂԲԱՑՐԱԿԱՆ ԶԳԱՑՄՈՒՆՔԸ, ԺՈՂՈՎՐԴԻ, ՈՐ ՄԱՐԴԿՈՒԹԵԱՆ ՏՈՒԵԼ Է ՄԵԾ ԱՌԱՋՆՈՐԴ ԸՆԿԵՐ ՍՏԱԼԻՆԻՆ*։

Ի զուր են նրանց ստոր բանսարկութիւնները, նրանք մազաչափ անգամ չեն կարող թուլացնել Անդրկովկասի ժողովուրդների եղբայրութիւնը, նրանք չեն կարող թուլացնել նաեւ բոլշեւիկեան սուր զգաստութիւնը կուսակցութեան ու աշխատաւոր ժողովուրդների բշնամիների նկատմամբ, ճացիոնալիստների, տրոցկիստների, Դաշնակների նկատմամբ, որոնք այսօր փորձում են վնաս հասցնել մեր մեծ հայրենիքին»։

Ահա թէ ինչպէս կը բացուի վարագոյրը, իսկապէս հակայեզական ֆաշիստական ցնդաբանութեանց, միջնադարեան հաւատաքննութեան, Մոսկուայի եւ Թիֆլիսի մէջ խմբագրուած եւ սթալինեան խարազանով քուէարկուած խուժանային բառակոյտերու գարշելի տեղատարափին տակ։

Եւ ահա թէ ինչպէս մարդկային անասնօրէն կը վարկաբեկեն յուսահատական չարժուձեւ մը — անձնասպանութիւն — ծածկելու համար անոր բուն չարժառիթը։

Տարօրինակ է որ մարդկային այլ եւս չեն խօսիր Խանջեանի հիւանդութեան — հիւծախտի — մասին, ոչ ձուլածոյ եւ անհաշիւ բանաձեւերուն, ոչ ալ խմբագրականներուն մէջ։ Միայն մահուան առաջին ղեկոյցին մէջ կար երկտող ակնարկ մը՝ այդ մասին։ Մնացեալ հէգեաթը Փարիզ փոխադրեց «Բանուոր»ի խմբագիրը, լուսարանութեան փոխարէն խորհրդաւոր քօղ մը եւս բարդելով եղածին վրայ։

— «Մօտ 15 օրէն վերադարձաւ Մոսկուայէն եւ Երեւանի մէկ կաբեւոր ժողովին մէջ 2-2·30 ժամ տեւող զեկուցում մը տուաւ։ Ինֆզիմը շատ տկար կը զգար եւ անվերջ ջուր կը խմէր»։

Չհաղնենք։ Եղածը կը բաւէ, անգամ մը եւս հաստատելու համար թէ Ադասի Յանջեան այդ կատաղի հակաղաչնակցականը և միահեծան իշխանաւորը ջախջախիչ պարտութիւն մը կրած է քաղաքական գետնի վրայ։

Ան ըմբոստացած է Մոսկուայի եւ Թիֆլիսի տիրապետութեան դէմ, սահմանային խնդիրը յարուցանելով։ Դիմած է Մոսկուա, գոնէ որոշ զոհացում պահանջելով, բայց Բերիաներն ու Սթալինները կից մը տուած ըլլալով, ճարահատ ատրճանակը պարպած է գլխուն։

Ուրիշ իմաստ չունին «հարեւան ժողովուրդների եւ մասնաւորապէս վրաց մեծ ժողովուրդին» ուղղուած ողջոյնը եւ «համերաշխութեան» փառաբանութիւնը, այլ մանաւանդ ստեղծուած խժալուր խուճապը, իր նուիրական պատերազմով։

Անձնասպանը կատարած է անվստահութեան կամ դժգոհութեան գոյց մը, որ գիտակցաբար կը գունաւորուի ուրիշ մեղքերով, ջուրին երեսը հանելու համար բուն պատասխանատուները։

Շարունակենք մեր վերլուծումները։

Շ.

ՎԵՐՋԻՆ ԺԱՄ

ՀԱՋԱՐԱՒՈՐ ՋՕՐՔ ՄԱՐՈՔԷՆ ՍՊԱՆԻԱ

ՆՈՐ ԿՌԻՒՆԵՐ ԵՒ ՊԱՏՐԱՍՏՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Անգլիա կը հաւանի չեզոքութիւն պահել

Միշտ նոյն քաոսային վիճակը Սպանիոյ մէջ, հակասական լուրերով եւ փոխադարձ հերքումներով։ Կառավարութիւնը միշտ նոր յաղթանակներ կ'ապահէ, իսկ ապստամբները կը չարունակեն լաւատես լուրեր տարածել։ Մինչ այս մինչ այն, արիւնը կը հոսի ամէն կողմ, զարհուրելի մոլեգնութեան մը վերածելով քաղաքացիական պատերազմը։

Վերջին լուրերու համաձայն, Զօր. Ֆրանքօ սկսած է Մատրիտի վրայ յարձակիլ հարաւային ճակատէն եւ գրաւած է կարեւոր դիրք մը, Ռօնտա։ Զօրավարը ամէն օր մօտ հազար զինուոր կը փոխադրէ Մարոքէն, աւելի զօրացնելու համար իր չարժումը։ Կը յուսայ չուտով Սպանիա փոխադրել իր 50.000 զինուորներուն մնացեալ մասը։

Գերմանական «Տէօյչլանտ» յածանաւը Սէուիա հանդիպեցաւ եւ հրամանատարը ցամաք ելլելով, տեսակցութիւն մը ունեցաւ Զօր. Ֆրանքոյի հետ, ինչ որ մեծապէս քաջալերեց ապստամբները։ Հեռագիրը կ'ըսէ թէ գերմանական հրամանատարը ընդունելեցաւ ապստամբ մարտանաւերուն կողմէ, որոնք ամանդական ողջոյնը տուին թնդանօթի հարուածներով։ Գերման եւ ապստամբ սպաները թեւ թեւի կը պտտէին քաղաքին փողոցներուն մէջ, ինչ որ համակրանքի արտայայտութիւն մը կը համարուի։ Կէս օրէն վերջը գերման հրամանատարը թէքնուան երթալով, այցելեց Զօր. Ֆրանքոյի եւ խօսակցեցաւ աւելի քան մէկ ժամ։

Կառավարական զօրքը երեքշաբթի օր յաղթանակ մը չահեցաւ հիւսիսային ճակատին վրայ։ Տառնքվեց օդանաւեր ուժգնօրէն յարձակեցան Սարակոսայի վրայ, ծանր վնասներ պատճառելով։ Թումքեր ինկան պատմական եկեղեցի մը վրայ։ Ապստամբները կը յայտնեն թէ եղած վնասը աննշան է։ Կառավարութեան պեկոյցը կ'ըսէ թէ զօրքը յաղթանակ մը եւս չահած է Կուատարրամայի մէջ, Մատրիտի հիւսիսակողմը, գրաւելով երկու գիւղեր։ Սպանուած կամ վիրաւորուած են 300 ապստամբներ։ Ըմբոստները կը չարունակեն զօրք համախմբել Սան Սէպաստիանոյի չուրջը, որ կառավարութեան ձեռքն է։

Աւժամեայ կառավարութիւնը հերքելով այս տեղեկութիւնները, կ'ըսէ թէ ապստամբները նոր նուաճումներ կատարած են Կուատարրամայի մէջ, նոր քաղաք մը գրաւելով։ Կ'աւելցնէ թէ երկու գումարտակներ իրենց միացած են։ Այս առթիւ աւժամեայ կառավարութիւնը դիտել կուտայ թէ Մատրիտի մէջ կը գործածուին այնպիսի զէնքեր եւ ռազմանիւթեր որոնք սպանիական չեն։

Անգլիոյ պատասխանը Ֆրանսայի կոչին

Անգլիական կառավարութիւնը պատասխանելով Ֆրանսայի կոչին, «սկզբունքով» կ'ընդունի չէզոքութիւն պահել Սպանիոյ հանդէպ։ Կը նշանակէ թէ անգլ. կառավարութիւնը չպիտի օգնէ մէկ եւ միւս կողմին։ Եւ սակայն, յանձնաւորութիւն չստանձներ քաղաքային օդանաւերու մասին, առեւտրական գործ նկատելով անոնց արտածումը։ Կը հաստատուի թէ բազմաթիւ անգլիական օդանաւեր (քաղաքային) ծախուած են Սպանիացիներու եւ յանձնուած Սպանիա, ուր կրնան անմիջապէս ռազմական օդանաւերու վերածուիլ։ Կարգ մը անգլիական հաստատութիւններ մինչեւ 150 ոսկի (11,300 ֆրանք) առաջարկած են մեքենավարներու, որպէսզի Սպանիա փոխադրեն ծախուած օդանաւերը։ Անգլիական կառավարութիւնը պատասխանատուութիւն չստանձներ այս վաճառումներուն համար, առարկելով թէ միայն ռազմական օդանաւերու մասին հսկողութիւն կրնայ կատարել։

Անգլ. թերթ մը կ'ըսէ թէ Սպանիացիներու ծախուած «քաղաքային» օդանաւերէն չատերը օժտուած էին վառելանիւթի յաւելուածական չեմարաններով։

Հանգանակութիւն Ֆրանսայի եւ Խ. Միութեան մէջ

Ֆրանսայի ժողովրդական Համախմբումի ազգ. կոմիտէն հանգանակութեան ձեռնարկած է, օգնելու համար Սպանիոյ ժողովուրդին, ընդդէմ ֆաշականութեան։ Այս առթիւ հրատարակուած կոչը կ'ըսէ թէ անհրաժեշտ է մէկ միլիոն ֆրանք ճարել մինչեւ օգոստոս 15։ Մասնախումբեր կազմուած են ամէն կողմ, գործ տալու համար հանգանակութեան։ Որոշ գումար մը որոշուած է արդէն։

Սորհրդային իշխանութիւնը որոշեց մէկ միլիոն անգլ. ոսկի ղրկել Սպանիոյ ժողովրդական ճակատին։ Այս գումարը պիտի ճարուի կամաւոր տուրքով մը, որ պիտի գանձուի պետական բոլոր գործարաններուն եւ գրասենեակներուն մէջ։ Բոլոր պաշտօնեաները իրենց ռոճիկին ½ աւ. հարիւրը պիտի տրամադրեն ամբողջ մէկ ամիս։ Թէեւ բանուորներէ պիտի գանձուի դրամը, բայց իրականին մէջ խորհրդային կառավարութիւնն է որ պիտի ղրկէ զայն, քանի որ արգիլուած է դրամ դուրս հանել առանց մասնաւոր արտօնութեան։ Հսկայական միթինկներ կը գումարուին ամբողջ երկրին մէջ եւ հանդէսներ կը սարքուին, օգնութիւն հասցնելու համար Սպանիոյ հանրապետականներուն։

Մոսկուայէն կը հեռագրեն թէ աշխատաւորները «ինքնաբերաբար» կը պատասխանեն կոչին, հազարաւոր բուրլիներ տեղացնելով Արհեստակցական Միութեանց վարչութեան սնուկը։ Նախազահը կը յուսայ թէ Արհեստակցական Միութեանց 18.000.000 անդամներէն իւրաքանչիւրը այս կամ այն ձեւով պիտի օգնէ հանգանակութեան։ Եթէ բոլորն ալ մասնակցին, առնուազն 7 միլիոն տոլար պիտի գոյանայ։ Կառավարութիւնը յանձնարարած է փութացնել օգնութիւնը։

Երեք օրէ ի վեր բազմաթիւ միթինկներ կը գումարուին Մոսկուայի եւ Լէնինկրատի մէջ եւ բանուածներ կը քուէարկուին, համերաշխութիւն յայտնելով Սպանիոյ ժողովրդական ճակատին հետ։ Երեքշաբթի օր Մոսկուայի Կարմիր Հրապարակին վրայ ժողով գումարեցին 120.000 աշխատաւորներ եւ ճա-

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Գ· էջ)

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

« ԱԶԳԵՐՆԻՍ ԿԸ ՅԱՒԱԶԴԻՄԷ »

Աւջի օր պատարագի ազդ մը կարդացի «Պայքար»ի մէջ, խորին սքանչացումով (14 յուլիս)։

Կ'ուզեմ ձեզի ալ բաժին հանել թէ ազդէն եւ թէ սքանչացումէս։

Ազգը փոուած է չորս մեծ սիւնակի վրայ· լայնքը՝ 20 սանթիմ, երկայնքը՝ 25, ծանուցանելու համար թէ կաթող· նուիրակը յուլիս 19ին պիտի պատարագէ Ֆիլատելֆիայի մէջ, Վարդավառի առթիւ։

Նոյնութեամբ կ'արտատպեմ «Յայտագիր»ին գլխաւոր մասերը, ուր կը փայլին գլխագիրներու բոլոր տեսակները։—

« Հրաշափառ տօն պայծառակերպութեան Տեառն մերոյ Յիսուսի Քրիստոսի։

Օրուան սուրբ եւ անմահ պատարագը հանդերձեալ է մատուցանել Գեր· Տ· Գարեգին Արքեպիսկոպոս Յովսէփեան, արժանաւոր Առաքելական Նուիրակ Մայր Աթոռոյն Սրբոյն Էջմիածնի, արտակարգ պատուիրակ եւ լիազօր ներկայացուցիչ Նորին Սուրբ Օծութեան Տ·Տ· Խորէն Ա· սրբազնագոյն Կաթողիկոսին եւ Վեհափառ Ծայրագոյն Պատրիարք Ամենայն Հայոց։ Սուրբ Պատարագի ընթացքին պիտի կարդացուին Հայրապետական սրբատառ ղոյզ կոնդակներն, որմէ վերջ Սրբազան պատարագիչը բանին կենաց հոգեառնէ քարոզչութեամբ պիտի մխիթարէ Փիլատելֆիոյ եւ շրջակայից հոգեառնէ եւ հայրենաբաղձ հայ ժողովուրդը։

Օրուան հանդիսութեանց ներկայ պիտի ըլլայ եւ մասնակցի նաեւ Առաջ· տեղապահ Գեր· Մաշտոց սրբազան Եպիսկոպոս Գաշճեան։

Ս· Պատարագին պիտի սպասարկեն երկու եկեղեցիներու հոգեւոր հովիւներն, կէս դարէ ի վեր ուրարակիր սարկաւագ··· (անուններ)

երկու եկեղեցիներու միացեալ Դպրաց դասերը պիտի երգեն առաջնորդութեամբ ուրարակիր դպրապետներ՝ ··· (անուններ)։

Մենեջրներ պիտի երգեն Օրիորդք (հինգ անուն) եւ Պարոնայք (երկու անուն)։ Փողերգեհոնը պիտի նուագէ Օր· ···.

Ապա կոչ մը վսեմ ոճով, զմայլելի՛, զմայլելի՛·

— «Ֆիլատելֆիոյ երկու Հայ եկեղեցիներու հոգեւոր հովիւները, կէս դարէ ի վեր ուրարակիր սարկաւագ··· (անուններ)

երկու եկեղեցիներու միացեալ Դպրաց դասերը պիտի երգեն առաջնորդութեամբ ուրարակիր դպրապետներ՝ ··· (անուններ)։

Մենեջրներ պիտի երգեն Օրիորդք (հինգ անուն) եւ Պարոնայք (երկու անուն)։ Փողերգեհոնը պիտի նուագէ Օր· ···.

Ապա կոչ մը վսեմ ոճով, զմայլելի՛, զմայլելի՛·

— «Ֆիլատելֆիոյ երկու Հայ եկեղեցիներու հոգեւոր հովիւները, կէս դարէ ի վեր ուրարակիր սարկաւագ··· (անուններ)։

*

ՀԱՅՈՑ ՀԱՐՑԻ ՎԱՂՕՐՅԱ ԱՐՏԱՔԻՆ ՊԱՏՄԱԳՐՈՒԹՅԱՆ ՆՅՈՒԹԵՐԸ

(1914 — 1915)

— · —

Յաջորդ տեղեկությունները ես ստացա Ալեքսանդրապոլի նահանգի Ղարաքիլիսայի գավառի Ղարաքիլիսա գյուղից, որ գտնվում է Ալեքսանդրապոլից 40 վերստ հեռավորության վրա։ Ղարաքիլիսան ունի 1500 տուն հայ բնակչություն։ Գյուղը գտնվում է լեռնային շրջանում, ունի գեղեցիկ դիրք, ջրառատ է, ունի շատ պարտեզներ։ Գյուղի հարավային կողմում կա մի բարձր լեռ, որի գագաթին կան հին ավերակներ։ Ասում են, թե այդ ավերակները մնացել են հին ամրոցից։ Գյուղի հարավային կողմում կա նաև մի ուրիշ լեռ, որի վրա կան հին գերեզմաններ։ Ասում են, թե այդ գերեզմանները պատկանում են հին հայերին։ Գյուղի հարավային կողմում կա նաև մի ուրիշ լեռ, որի վրա կան հին գերեզմաններ։ Ասում են, թե այդ գերեզմանները պատկանում են հին հայերին։

Ղարաքիլիսայի հայերը զբաղվում են հիմնականում երկրագործությամբ և անասնապահությամբ։ Նրանք ունեն մեծ քանակությամբ ոչխարներ, կովեր և ձիեր։ Նրանք ունեն նաև մեծ քանակությամբ հացահատիկ։ Նրանք ունեն նաև մեծ քանակությամբ բանջարեղեն և պտուղներ։ Նրանք ունեն նաև մեծ քանակությամբ խոտ։ Նրանք ունեն նաև մեծ քանակությամբ վառելանյութ։ Նրանք ունեն նաև մեծ քանակությամբ շինանյութ։ Նրանք ունեն նաև մեծ քանակությամբ կահույք։ Նրանք ունեն նաև մեծ քանակությամբ հագուստ։ Նրանք ունեն նաև մեծ քանակությամբ կոշիկ։ Նրանք ունեն նաև մեծ քանակությամբ գորգեր։ Նրանք ունեն նաև մեծ քանակությամբ կարպետներ։ Նրանք ունեն նաև մեծ քանակությամբ վարագույրներ։ Նրանք ունեն նաև մեծ քանակությամբ սպիտակեղեն։ Նրանք ունեն նաև մեծ քանակությամբ անկողնային պարագաներ։ Նրանք ունեն նաև մեծ քանակությամբ խոհանոցային պարագաներ։ Նրանք ունեն նաև մեծ քանակությամբ սեղանի պարագաներ։ Նրանք ունեն նաև մեծ քանակությամբ ճաշի պարագաներ։ Նրանք ունեն նաև մեծ քանակությամբ թեյի պարագաներ։ Նրանք ունեն նաև մեծ քանակությամբ սուրճի պարագաներ։ Նրանք ունեն նաև մեծ քանակությամբ շաքարավազ։ Նրանք ունեն նաև մեծ քանակությամբ աղ։ Նրանք ունեն նաև մեծ քանակությամբ պղպեղ։ Նրանք ունեն նաև մեծ քանակությամբ կարմիր պղպեղ։ Նրանք ունեն նաև մեծ քանակությամբ սև պղպեղ։ Նրանք ունեն նաև մեծ քանակությամբ դարչին։ Նրանք ունեն նաև մեծ քանակությամբ մեխակ։ Նրանք ունեն նաև մեծ քանակությամբ հնդկաձավար։ Նրանք ունեն նաև մեծ քանակությամբ բրինձ։ Նրանք ունեն նաև մեծ քանակությամբ ոլոռ։ Նրանք ունեն նաև մեծ քանակությամբ լոբի։ Նրանք ունեն նաև մեծ քանակությամբ ոսպ։ Նրանք ունեն նաև մեծ քանակությամբ սոյա։ Նրանք ունեն նաև մեծ քանակությամբ ընկույզ։ Նրանք ունեն նաև մեծ քանակությամբ նուշ։ Նրանք ունեն նաև մեծ քանակությամբ պիստակ։ Նրանք ունեն նաև մեծ քանակությամբ կաղին։ Նրանք ունեն նաև մեծ քանակությամբ շագանակ։ Նրանք ունեն նաև մեծ քանակությամբ խնձոր։ Նրանք ունեն նաև մեծ քանակությամբ տանձ։ Նրանք ունեն նաև մեծ քանակությամբ սալոր։ Նրանք ունեն նաև մեծ քանակությամբ ծիրան։ Նրանք ունեն նաև մեծ քանակությամբ դեղձ։ Նրանք ունեն նաև մեծ քանակությամբ նուռ։ Նրանք ունեն նաև մեծ քանակությամբ թուզ։ Նրանք ունեն նաև մեծ քանակությամբ խաղող։ Նրանք ունեն նաև մեծ քանակությամբ ձմերուկ։ Նրանք ունեն նաև մեծ քանակությամբ սեխ։ Նրանք ունեն նաև մեծ քանակությամբ դդում։ Նրանք ունեն նաև մեծ քանակությամբ վարունգ։ Նրանք ունեն նաև մեծ քանակությամբ լոլիկ։ Նրանք ունեն նաև մեծ քանակությամբ կարտոֆիլ։ Նրանք ունեն նաև մեծ քանակությամբ սոխ։ Նրանք ունեն նաև մեծ քանակությամբ սխտոր։ Նրանք ունեն նաև մեծ քանակությամբ կանաչի։ Նրանք ունեն նաև մեծ քանակությամբ մաղադանոս։ Նրանք ունեն նաև մեծ քանակությամբ նաղ։ Նրանք ունեն նաև մեծ քանակությամբ ռեհան։ Նրանք ունեն նաև մեծ քանակությամբ դափնի։ Նրանք ունեն նաև մեծ քանակությամբ անանուխ։ Նրանք ունեն նաև մեծ քանակությամբ ուրց։ Նրանք ունեն նաև մեծ քանակությամբ ալոճ։ Նրանք ունեն նաև մեծ քանակությամբ մասուր։ Նրանք ունեն նաև մեծ քանակությամբ հաղարջ։ Նրանք ունեն նաև մեծ քանակությամբ ազնվամորի։ Նրանք ունեն նաև մեծ քանակությամբ ելակ։ Նրանք ունեն նաև մեծ քանակությամբ մորի։ Նրանք ունեն նաև մեծ քանակությամբ հապալաս։ Նրանք ունեն նաև մեծ քանակությամբ մոշ։ Նրանք ունեն նաև մեծ քանակությամբ կիտրոն։ Նրանք ունեն նաև մեծ քանակությամբ նարինջ։ Նրանք ունեն նաև մեծ քանակությամբ մանդարին։ Նրանք ունեն նաև մեծ քանակությամբ գրեյպֆրուտ։ Նրանք ունեն նաև մեծ քանակությամբ ձիթապտուղ։ Նրանք ունեն նաև մեծ քանակությամբ ձեթ։ Նրանք ունեն նաև մեծ քանակությամբ գինի։ Նրանք ունեն նաև մեծ քանակությամբ օղի։ Նրանք ունեն նաև մեծ քանակությամբ կոնյակ։ Նրանք ունեն նաև մեծ քանակությամբ գարեջուր։ Նրանք ունեն նաև մեծ քանակությամբ քվաս։ Նրանք ունեն նաև մեծ քանակությամբ կաթնաշոռ։ Նրանք ունեն նաև մեծ քանակությամբ պանիր։ Նրանք ունեն նաև մեծ քանակությամբ կարագ։ Նրանք ունեն նաև մեծ քանակությամբ յուղ։ Նրանք ունեն նաև մեծ քանակությամբ մեղր։ Նրանք ունեն նաև մեծ քանակությամբ մոմ։ Նրանք ունեն նաև մեծ քանակությամբ մետաքս։ Նրանք ունեն նաև մեծ քանակությամբ բուրդ։ Նրանք ունեն նաև մեծ քանակությամբ կաշի։ Նրանք ունեն նաև մեծ քանակությամբ մորթի։ Նրանք ունեն նաև մեծ քանակությամբ փետուր։ Նրանք ունեն նաև մեծ քանակությամբ ոսկի։ Նրանք ունեն նաև մեծ քանակությամբ արծաթ։ Նրանք ունեն նաև մեծ քանակությամբ պղինձ։ Նրանք ունեն նաև մեծ քանակությամբ երկաթ։ Նրանք ունեն նաև մեծ քանակությամբ պողպատ։ Նրանք ունեն նաև մեծ քանակությամբ թուջ։ Նրանք ունեն նաև մեծ քանակությամբ ածուխ։ Նրանք ունեն նաև մեծ քանակությամբ նավթ։ Նրանք ունեն նաև մեծ քանակությամբ բենզին։ Նրանք ունեն նաև մեծ քանակությամբ կերոսին։ Նրանք ունեն նաև մեծ քանակությամբ մազութ։ Նրանք ունեն նաև մեծ քանակությամբ գազ։ Նրանք ունեն նաև մեծ քանակությամբ էլեկտրաէներգիա։ Նրանք ունեն նաև մեծ քանակությամբ ատոմային էներգիա։ Նրանք ունեն նաև մեծ քանակությամբ արեգակնային էներգիա։ Նրանք ունեն նաև մեծ քանակությամբ քամու էներգիա։ Նրանք ունեն նաև մեծ քանակությամբ ալիքային էներգիա։ Նրանք ունեն նաև մեծ քանակությամբ մակընթացային էներգիա։ Նրանք ունեն նաև մեծ քանակությամբ երկրաջերմային էներգիա։ Նրանք ունեն նաև մեծ քանակությամբ կենսագազ։ Նրանք ունեն նաև մեծ քանակությամբ ջրածին։ Նրանք ունեն նաև մեծ քանակությամբ հելիում։ Նրանք ունեն նաև մեծ քանակությամբ ազոտ։ Նրանք ունեն նաև մեծ քանակությամբ թթվածին։ Նրանք ունեն նաև մեծ քանակությամբ ածխաթթու գազ։ Նրանք ունեն նաև մեծ քանակությամբ ջրային գոլորշի։ Նրանք ունեն նաև մեծ քանակությամբ ամպ։ Նրանք ունեն նաև մեծ քանակությամբ անձրև։ Նրանք ունեն նաև մեծ քանակությամբ ձյուն։ Նրանք ունեն նաև մեծ քանակությամբ կարկուտ։ Նրանք ունեն նաև մեծ քանակությամբ մառախուղ։ Նրանք ունեն նաև մեծ քանակությամբ ցող։ Նրանք ունեն նաև մեծ քանակությամբ սառնամանիք։ Նրանք ունեն նաև մեծ քանակությամբ սառույց։ Նրանք ունեն նաև մեծ քանակությամբ ձնծաղիկ։ Նրանք ունեն նաև մեծ քանակությամբ ձնհավ։ Նրանք ունեն նաև մեծ քանակությամբ ձնագնաց։ Նրանք ունեն նաև մեծ քանակությամբ ձնաբուք։ Նրանք ունեն նաև մեծ քանակությամբ ձնահյուս։ Նրանք ունեն նաև մեծ քանակությամբ ձնախրամ։ Նրանք ունեն նաև մեծ քանակությամբ ձնագնդակ։ Նրանք ունեն նաև մեծ քանակությամբ ձնամարդ։ Նրանք ունեն նաև մեծ քանակությամբ ձնեմարդ։ Նրանք ունեն նաև մեծ քանակությամբ ձնեղջերու։ Նրանք ունեն նաև մեծ քանակությամբ ձնեպարս։ Նրանք ունեն նաև մեծ քանակությամբ ձնեհով։ Նրանք ունեն նաև մեծ քանակությամբ ձնեխոր։ Նրանք ունեն նաև մեծ քանակությամբ ձնեծածան։ Նրանք ունեն նաև մեծ քանակությամբ ձնեծաղիկ։ Նրանք ունեն նաև մեծ քանակությամբ ձնեծառ։ Նրանք ունեն նաև մեծ քանակությամբ ձնեծիրան։ Նրանք ունեն նաև մեծ քանակությամբ ձնեծխել։ Նրանք ունեն նաև մեծ քանակությամբ ձնեծխելագին։ Նրանք ունեն նաև մեծ քանակությամբ ձնեծխելագնաց։ Նրանք ունեն նաև մեծ քանակությամբ ձնեծխելագնացություն։ Նրանք ունեն նաև մեծ քանակությամբ ձնեծխելագնացորդ։ Նրանք ունեն նաև մեծ քանակությամբ ձնեծխելագնացորդություն։ Նրանք ունեն նաև մեծ քանակությամբ ձնեծխելագնացորդուհի։ Նրանք ունեն նաև մեծ քանակությամբ ձնեծխելագնացորդուհություն։ Նրանք ունեն նաև մեծ քանակությամբ ձնեծխելագնացորդուհիներ։ Նրանք ունեն նաև մեծ քանակությամբ ձնեծխելագնացորդներ։ Նրանք ունեն նաև մեծ քանակությամբ ձնեծխելագնացորդություններ

ՉԱՐԼԶ ՕՐԼԻԿ

(ՎԵՊ ԱՌԱՆՑ ՍԱՀՄԱՆԱՓԱԿՈՒՄԻ)

— • —

Երիտ ընկերները իրենց դասերից ու հանգստյան ժամերից ազատ ուրբաթ երեկոյան հավաքվում էին Ռոզալիի տանը, որ գտնվում էր Ֆրանսիայի հարավային մասում, Ալպերի ստորոտին։ Ռոզալին ապրում էր մորաքրոջ հետ, որ ծերուկ մի կին էր, և նրանց տունը միշտ բաց էր ընկերների համար։ Ռոզալին ուրախ, կենսասեր աղջիկ էր, և նրա շուրջը միշտ հավաքվում էին ընկերները։ Նրանք ունեին իրենց ուրախ ժամանցները, որոնց մեջ մեծ տեղ էր գրավում երգը։ Ռոզալին գեղեցիկ ձայն ուներ, և նրա երգը ամենքին էր հրապուրում։

Մի ուրբաթ երեկո, երբ ընկերները հավաքվել էին Ռոզալիի տանը, նրանք սկսեցին խոսել իրենց ապագա կյանքի մասին։

— Ես ուզում եմ դառնալ ճարտարապետ, — ասաց Ժակը, — ես կանգնեցնում եմ հսկայական շենքեր, կամուրջներ, ամրոցներ։ Ես ուզում եմ, որ ամբողջ աշխարհը խոսի իմ մասին։

— Ես ուզում եմ դառնալ նկարիչ, — ասաց Ժանը, — ես ուզում եմ, որ իմ նկարները ամենքին հրապուրեն, ամենքը հիանան նրանցով։

— Ես ուզում եմ դառնալ գրող, — ասաց Ռոզալին, — ես ուզում եմ, որ իմ գրքերը կարդան ամենքը, ամենքը լացեն իմ գրքերի վրա։

— Ես ուզում եմ դառնալ զինվորական, — ասաց Ալֆրեդը, — ես ուզում եմ, որ ամենքը ինձ հարգեն, ինձ պատվեն։

— Իսկ դու, Ռոզալի, ի՞նչ ես ուզում դառնալ, — հարցրեց Ժակը։

— Ես ուզում եմ դառնալ երգչուհի, — պատասխանեց Ռոզալին։

— Ես ուզում եմ, որ ամենքը ինձ լսեն, ամենքը ինձ հիանան։

— Ես կարծում եմ, որ դու կդառնաս մեծ երգչուհի, — ասաց Ժակը, — քո ձայնը հրաշալի է։

— Ես էլ այդպես եմ կարծում, — ասաց Ժանը, — դու կդառնաս մեծ երգչուհի։

— Ես էլ, իհարկե, կարծում եմ, — ասաց Ալֆրեդը։

— Ես էլ եմ կարծում, — ասաց Ռոզալիի մորաքրոջ ամուսինը, որ ծերուկ մի մարդ էր։ — Դու կդառնաս մեծ երգչուհի

ԱՄԷՆ ՏԵՂ ՊԱՀԱՆՋԵՑԷՔ **Raki PHENIX** ՄԸ

Raki d'ALGER, «ԱԼԺԻՐ»Ի ԻՍԿԱԿԱՆ ՕՂԻՆ

ԱՇԽԱՐՀԻ ԱՄԵՆԱՅԱՑՑՆԻ ՎԱՃԱՌԱՆԻՑԸ

ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՑԻՉՆԵՐ.—
ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ.— **Paris, M. BACRI, 19 rue Turbigo, Tél. Central 83-17**
ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ.— **Lyon, M. COTTON, 21 rue des Capucins, Tél. Burdeau 34-35**
ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ.— **Marseille, Mrs GROS & BADOIX, 7 rue Clotilde, Tél. Dragon 87-84**

ուերը լսելէ յետոյ, համակրանքի հեռագիր մը ուղղեցին Սպանիոյ հանրապետութեան նախագահին եւ վարչապետին:

** Տեղական թերթերը կը գրեն թէ զինուորագրութեան գրասենեակ մը բացուած է Փարիզի մէջ, կամաւորներ արձանագրելու եւ Սպանիա ղրկելու համար: «Կարմիր օգնութեան» (Մոբր) մասնաճիւղն ալ բժիշկներ եւ հիւանդապահներ կը հաւաքէ:

Տրանսատլանտեան օդանաւերը վա՞ր դրուած են

Երեսփ. ժողովի երեքշաբթի օրուան նիստին մէջ ազգայնական երեսփոխան Քասվիէ Վալա հետեւեալ հարցումները ուղղեց օդանաւային նախարարին,— 1. Ճի՞շտ է որ նախարարը երէկ հրաման տուած է փոթէզ գործարանին՝ Սպանիոյ յանձնել իր պատրաստած օդանաւերը.— 2. Ճի՞շտ է որ չորեքշաբթի օր տասը օդանաւեր անցած են սահմանագլուխը.— 3. Ճի՞շտ է որ սպանիական չոգենաւ մը ֆրանսական նաւահանգիստ մը եկած է, 300 թոն վառելանիւթ առնելու համար,— 4. Վերջապէս ճի՞շտ է որ սպանիական կառավարութիւնը բռնագրաւած է չորս ֆրանսական օդանաւեր որոնք Սպանիա ղրկուած էին, մեր ազգակիցները փոխադրելու համար:

Օդանաւային նախարարը պատասխանելով, 300 թոն վառելանիւթի փոխադրութեան մասին ըսաւ թէ իր պաշտօնատան հետ կապ չունի: Իսկ չորս օդանաւերու բռնագրաւման առթիւ յայտարարեց թէ տեղեկութիւնը ճիշտ է, բայց այդ խնդիրը արտաքին նախարարութեան կը վերաբերի: Միւս հարցերու մասին ժխտական յայտարարութիւններ ըրաւ: (Չորս օդանաւերը ապատ ձգուած են):

ՋԱՆՋԱՆ ԼՈՒՐԵՐ ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՂՂՈՎ

ՆԵՂՈՒԻՅՆԵՐՈՒ ՑԱՆԶՆԱԺՈՂՈՎԻՆ պաշտօնը վերջ կը գտնէ հոկտեմբեր 1ին, համաձայն նոր պայմանագրին եւ թրքական կառավարութեան որոշման: Իտալական պատուիրակը պատասխանեց թէ իր կառավարութիւնը ստորագրած չըլլալով պայմանագիրը, յանձնաժողովը կը պահէ իր պաշտօնը...

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ նոր դէպքեր պատահեցան, հանրակառքերու գիներուն բարձրացման առթիւ: Ցուցարարները յարձակեցան կառքերու վրայ, խափանելով երթեւեկը: Այս առթիւ կարգ մը ձերբակալութիւններ կատարուեցան:

ԹԱՏՐՈՆՆԵՐՈՒ նպաստի խնդիրը քննելով, երեսփ. ժողովը առջի օր երկու միլիոն ֆրանք յատկացուց Օփերա-Քոմիքին, 1.500.000 ֆրանք՝ Քոմէդի Ֆրանսէզի, 1.200.000 Օփերային եւ 150.000 ֆրանք Օտէօնի: Այս առթիւ եղած վիճաբանութեանց պահուն երեսփոխան մը դիտել տուաւ թէ 35 տարիէ ի վեր միեւնոյն խաղերը կը ներկայացուին Օփերա-Քոմիքի մէջ:

ՈՒՍՈՒՑՉԱԿԱՆ ՀԱՄԱԳՈՒՄԱՐԸ, որուն միացած է նաեւ Համայնավար Միութիւնը, բուռն բանաձեւեր քուէարկեց օրուան հարցերու մասին, յանձնարելով,— խափանել զօրաշարժը, ընդհանուր գործադուլ հռչակել, յեղափոխութիւն յարուցանել, վերաքննել Վերսայլի դաշնագիրը· վերջապէս ամէն գնով խափանել պատերազմը: Վերակոչին դէմ ալ ծանր բառեր գործածուեցան, բայց «Իւմանիթէ» եւ «Փոփիւլէռ» յարմար չեն տեսած հրատարակել զանոնք:

ԼԵՀԱԿԱՆ կառավարութիւնը նոր խստութիւններ ձեռք առաւ համայնավար գործունէութեան դէմ:

Ա.ԳԻ ՏԻԿԻՆ Արշալոյս ՏԷՐ ՆԱԶԱՐԷԹԵԱՆ եւ զաւակունք, Գ. Խորէն ՏԷր Նազարէթեան, Գ. Տիգրան Ստեփանեան, Գ. Մ. Ալաճեան, Գ. Լեւոն Գեղունի եւ ազգականները սրտի խորունկ կսկիծով կը ծանուցանեն իրենց ամուսնոյն, հօր, եղբօր, ազգականին՝

ԸՆԿ. ՍԱՐԳԻՍ ՏԷՐ ՆԱԶԱՐԷԹԵԱՆԻ

դառնաղէտ մահը, որ տեղի ունեցաւ Օգոստ. 2ին:

Յուղարկաւորութիւնը կատարուեցաւ Օգոստ. 3, երեքշաբթի կէս օրէ վերջ ժամը 4,30ին եւ մարմինը ամփոփուեցաւ տեղւոյն գերեզմանատան մէջ:

կայտան, 3 Օգոստոս 1936

ԳԱՑԷՔ ՏԵՍԷՔ ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ
Cinéma REXY
Rue Cours Lafayette, angle Garibaldi.

ԳԱՑԷՔ ՏԵՍԷՔ
CIGALE CINÉMA
60 Avenue de Saxe-LYON.

Հ. Յ. Դ.

Փարիզ

ԻՍԻ ԼԷ ՄՈՒԼԻՆՈՅԻ Ջաւարեան կոմիտէի ընդհանուր ժողովը այս շաբաթ երեկոյ ժամը 8.30ին, ծանօթ հայաքատեղին, օրակարգ՝ Երջ. ժողովի հարցերու քննութիւն:

ՊԱՆԵԷՕ-ՔԱՇԱՆԻ Արծիւ ենթակոմիտէն ընդհանուր ժողովի կը հրաւիրէ իր ընկերները, վաղը ուրբաթ երեկոյ ժամը 8.30ին, 8 rue Madame Curie:

ԱՆԻԷՌ-ՊՈՒԱ-ՔՈԼՈՆՊի Արամ ենթակոմիտէն ընդհանուր ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները, 6 Օգոստ. հինգշաբթի երեկոյ, սովորական հաւաքատեղին:

Գաւառ

ՊՕՄՈՆի (Մարսէյլ) Զաւարեան ենթակոմիտէն ընկերական ընդհանուր ժողովի կը հրաւիրէ վարդգէս, եփրեմ, վարուժան եւ Շահիրիկեան խումբերը, 6 Օգոստ. հինգշաբթի երեկոյ ժամը 8.30ին, սովորական հաւաքատեղին: կարեւոր օրակարգ: Բացակաները նկատի կ'առնուին:

ՎԱԼԱՆՍի կոմիտէն ընկերական ընդհանուր ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները, այս շաբաթ երեկոյ ժամը ճիշտ 8ին, սիամանթօ ակումբին մէջ:

ԼԻՈՆի Վարանդեան կոմիտէն ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները 7 Օգոստ., ուրբաթ երեկոյ ժամը 8.30ին, 181 Cours Lafayette, Զարդարեան գրադարանի մէջ: կարեւոր օրակարգ եւ ընտրութիւն:

ՀԱՄԱԺՈՂՈՎՐԴԱԿԱՆ ՀԱՆԴԷՍ

ՀԱՅ ԸՆԴՀ. ՀԵՐՈՍԱՄԱՐՏՆԵՐՈՒ ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ ՆՈՒԻՐՈՒԱԾ

կազմակերպուած Պանեէօ-Քաշանի «Արծիւ» ենթակոմիտէի կողմէ

9 Օգոստ. կիրակի առաւօտեան ժամը 11էն մինչեւ 23

Թօպէճսօնի դարաստանին մէջ, Maison Fiquet

կը խօսին ընկերները

ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍՄԱՔԵՃԵԱՆ եւ Ս. ՍԱՍՈՒՆԻ

կ'երգէ ՕՐ. ԳՐՆԵԱԶԵԱՆ, կ'արտասանեն Օր.ներ ՕՍՄԱՆՃԵԱՆ եւ Է. ԱԲՐԱՀԱՄԵԱՆ:

կովկասեան եւ հայկական պարեր ժամնաւոր տարազներով. խաղերգներ եւս:

Կը նուագէ ԹՈՒՐԻՍ ԳԱՐԵԳԻՆ

Մասնաւոր նուագախումբ եւ հերոսական պարեր: Ճոխ պիւֆէ:

Մուտք 3 ֆրանք:

ՀԱՂ. ՄԻՋ.— փորձ տ'Օրլէանէն առնել *128* հանրակառքը եւ իջնել Թօպէճսօն

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

կազմակերպուած Ֆ. Կ. Խաչի Իսի լէ Մուլինոյի մասնաճիւղին կողմէ

9 Օգոստոս, կիրակի, Մէօտոնի անտառին մէջ:

Բոլոր կազմակերպութիւններէն կը խնդրուի նկատի ունենալ Թուականը:

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

կազմակերպուած Ֆ. Կ. Խաչի Վալանսի Մասնաճիւղին կողմէ

16 Օգոստ. կիրակի առաւօտէն մինչեւ իրիկուն, Բէրէի անտառը

ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ՃՈՒՆ ԲԱԺԻՆ

Նուագ, երգ, պար, արտասանութիւն եւ բանախօսութիւն:

Ճոխ եւ առատ պիւֆէ: Երթուդարձի համար 1.50 ֆր. հանրակառքով:

ՅՕԻՇԱՏԵՏՐ

ՄԱՐՍԷՅԼԻ բալուէի Շալր. Միութեան Մարսէյլի եւ Պոմոնի Մասնաճիւղերու ընդհ. անդամական խառն ժողովը 9 Օգոստ. կիրակի կէս օրէ վերջ ժամը 3ին, Պոմոնի վարանդեան ակումբի կողքի գառ փիէռօի մէջ: Անդամներէն կը խնդրուի անսպայման ներկայ գտնուիլ:

ՎԱՐԺՈՒՀԻ Կ'ՈՒԶՈՒԻ

Մին ժէռօմի թաղ. Խորհուրդը վարժուհի մը կը փնտռէ գիւղին մանկապարտէզին համար, գոհացուցիչ վճարումով: Դիմել թաղ. Խորհուրդին, Saint-Jérome, Marseille:

Le Gérant: H. STEPHAN
Imprimerie A. DER (AGOPIAN)
17, Rue Damesme, PARIS (13)

ԱՆՄՐՑԵԼԻ ԳԻՆ

Ծախու է սահմանափակ քանակութեամբ Պալքանի առաջնակարգ քաշէր պանիր՝ *Լայֆքը 9½ սանթիմէթր, բիլօն 15 ֆրք.· Մէկ քեյէն կը կշռէ 7½ քիլօ եւ կ'արժէ 105 ֆր.. Դիմել՝ Պ. Գրիգոր Թօլեանի, 10 Bld. Filles du Calvaires, Paris(11), մէթրօ St. Sébastien—Froissard.*

Կ'ՈՒԶՈՒԻՆ *երիտասարդ գործաւորներ մէքենայի վրայ Թրիքօ հիւսելու համար: Ներկայանալ ինքնութեան թուղթով միմիայն առաւօտները ժամը 8—12, Պ. Պօյաճեանի, 31 Allée la Fontaine, Livry-Gargan S. et O.):*

FIDES TRANSPORTS. Spécialistes pour le transport des bagages et du mobilier en **U.R.S.S.** - Emballage et expédition pour **tous pays.** - Formalités en douane. - Déménagements à Paris.
45, rue des Petites-Ecuries Paris-X - Téléphone: PRO. 13-05

«ՇԻՐԱԿ» *Թէ՛ փորձառութեամբ եւ թէ՛ բժշկական զննութեամբ հաստատուածճշմարտութիւն մըն է որ Արեւելքի իսկական օդին, պատրաստուած գուտ չամիչի հիւթով ու անխտնով եւ թորուած ժամանակատուկ գործիքով (ալամպիք)՝ ազդեցիկ զօրացուցիչ մըն է: Բայց օդի գործածողը պէտք է գիտնայ ընտրել այն վաճառանիշը՝ որ կ'երաշխաւորէ անարատ օդին բոլոր յատկութիւնները, Այլապէս, օդի անունին տակ՝ իարդաթուած եւ քիմիական նիւթերով պատրաստուած ըմպելին կը քայքայէ առողջութիւնը եւ կազմական աղետալի խանգարումներ յառաջ կը բերէ:*

«ՇԻՐԱԿ» օդին, որ մասնաւոր ՁԵՆԱՇԽԱՏ հրապարակ հանուած Արեւելքի իսկական օդինէ, կը լրացնէ ամէնկատուած բոլոր օգտակար յատկութիւնները, Ուրեմն, եթէ օդի սիրահար էք, խմեցէք զայն, բայց փնտռեցէք եւ խմեցէք Հայաստանի պատմական փառապանծ նահանդին անունով կնքուած եւ Շիրակի շքեղ նկարը կրող պիտակով «ՇԻՐԱԿ» օդին, ձեր առողջութեան դաւաճանած չըլլալու համար:

Մեծաքանակ գնումի համար դիմել՝ Ֆրանսայի եւ գաղթավայրերու միակ արտօնատէր

GRANDE DISTILLERIE DU PARC
1 Bld. Onfroy, Prado—MARSEILLE, Tél. D. 78—73
Լիոնի եւ շրջակայքի մէթրանոց D. N. BAHADOURIAN, 2eevigné, LYON — Tél. Moncey 32—10
Նիսի մէթրանոց H. KHATCHADOURIAN, 24 rue Assalit, NICE — Tél. 841.85

Etude de Me BERNARD WAHÉ
(17e ANNÉE)
Licencié en Droit de la Faculté de Paris
Ancien élève de l'École des Hautes Études Sociales
JURISCONSULTE
de
Droit Français et International Privé
Mandataire en Justice
159 rue Lafayette, Paris (Gare du Nord) Tél. NORD 68—02

ԿՐ ՍՏԱՆՁՆԻ ամէն տեսակ դատեր, Փարիզի, դաւառի, գաղութներու եւ արտասահմանի մէջ: Խորհրդակցութիւն իրաւագիտ. ամէն տեսակ խնդիրներու. Արկածի դատեր, ամէն լեզուէ թարգմանութիւններ: Նաթիւրալիզասիօնի օրինական ձեւակերպութիւններ եւ անուններու փոփոխութիւն, ընկերութիւններու կազմութիւն եւ լուծում: Ամէն տեսակ դրծերու խմբագրութիւն: Իրաւագիտական քննութեանց եւ մրցումներու պատրաստութիւն: Ճառերու եւ գասախօսութիւններու խմբագրութիւն: Խորհրդակցութիւն 25 ֆր.: Կ'ընդունի ամէն օր ժամը 5—7, բացի շաբաթ, կիրակի եւ տօնի օրերէ:

Կ'ընդունի նաեւ ժամադրութեամբ:

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԿԵԴՐ. ԿՈՄԻՏԷԻՆ ԲԱՆԱՁԵՒԸ

Աղտաի Խանջեանի անձնասպանութեան մասին

Ժողովը հաւաստիացնում է Համ. Կ (բ) Կ կենտկոմին եւ Համ. Կ (բ) Կ Անդրերկոմին, որ Հայաստանի բոլշեւիկները, Վրաստանի ու Ադրբէջանի բոլշեւիկների հետ միասին առանց ձեռները ծալելու, կ'աշխատեն Անդրկովկասի բոլոր ժողովուրդների եղբայրական կապերն էլ աւելի ամրացնելու եւ զարգացնելու վրայ: Նրանք այսուհետեւ եւս հայ ժողովրդի մէջ կը դաստիարակեն խորը սիրոյ զգացմունք դէպի իրենց հանրապետութիւնը, դէպի աշխատաւորների մեծ հայրենիք ՄՍՀՄ-ն ու վրացի ժողովուրդը, որը ամբողջ երկրագնդի աշխատաւորներին, ժողովուրդների մեծ առաջնորդ է տուել, կը դաստիարակեն անհուն սիրոյ զգացմունք դէպի մեր հզօր կուսակցութիւնն ու նրա հանճարեղ առաջնորդ ընկեր Ստալինը:

Նրանք Յանջեանի ինքնասպանութեան դաւաճանական ակտին կը պատասխանեն էլ աւելի համախմբելով իրենց չարքերը Համ. Կ(բ)Կ կենտկոմի եւ կուսակցութեան առաջնորդ ընկեր Ստալինի շուրջը, էլ աւելի կը բարձրացնեն բոլշեւիկեան զգաստութիւնն իրենց չարքերում եւ ջախջախիչ հակահարուած կը տան կուսակցութեան թշնամիներին, նացիոնալիստական բոլոր թշնամիներին, տրոցկիստական ու հակայեղափոխական տրոցկիստական տարրերին մերկացնելու եւ նրանց դէմ պայքարելու գործում փոքրիոգութեան, անզգաստութեան ու հաշտութիւնականութեան ամէն տեսակ արտայայտութիւններին:

Հայաստանի բոլշեւիկները չեն թողնի չեղել իրենց Լենինի-Ստալինի ճանապարհից եւ Անդրկովկասի բոլոր կուսակցական կազմակերպութիւնների հետ միասին, որոնք ստեղծել ու դաստիարակել է մեծ Ստալինը՝ լենինեան անյողդողդուեան ու անհաշտութեան ոգով, վճռաբար կը մաքրեն իրենց չարքերն օպորտունիստական հակակուսակցական տարրերի մնացորդներից եւ ջախջախիչ հակահարուած կը տան հակայեղափոխական դաշնակների, տրոցկիստների ու նացիոնալիստների ստոր մնացուկների ամէն տեսակ զազրելի ելոյթներին:

Ժողովը հաւաստիացնում է Համ. Կ(բ)Կ կենտկոմին եւ Համ. Կ(բ)Կ Անդրերկոմին, որ այն խայտառակ բիծը, որը դրեց Հայաստանի ամբողջ կոմկուսի վրայ Յանջեանի դաւաճանական վարմունքը, Հայաստանի բոլշեւիկները կը ջնջեն, կուսակցութեան բոլոր ու ամէն տեսակ թշնամիների դէմ, յանուն սոցիալիզմի նորանոր յաղթանակների մղած իրենց պայքարով:

Կեցցէ՛ Անդրկովկասի եւ ամբողջ Խորհրդային Միութեան բերկրալից սոցիալիստական կեանք կառուցող ժողովուրդների անխախտ եղբայրական բարեկամութիւնը:

Կեցցէ՛ բոլշեւիկեան Անդրերկոմը եւ նրա փորձուած ղեկավար մեր Լաբեհոտ Բերիան:

Կեցցէ՛ մեր պանծալի բոլշեւիկեան կուսակցութեան եւ համայն երկրագնդի աշխատաւորութեան առաջնորդ, մեր հարազատ մեծ Ստալինը:

— • —

ԱԴՐԲԷՋԱՆԻ ԿԵԴՐ. ԿՈՄԻՏԷԻՆ ԲԱՆԱՁԵՒԸ

— • —

ԲԱԳՈՒ, 15.— Յուլիսի 11ին տեղի ունեցաւ Ադրբէջանի բոլշեւիկների կոմունիստական կուսակցութեան ակտիւի ժողովը: Ժողովին ներկայ էին կենտկոմի ու Բագուի կոմիտէի անդամները, Բագուի կուսկոմիակերպութեան ռայկոմների բիւրօների անդամները, Ադրբէջանի շրջկոմների քարտուղարները եւ միւս դեկավար աշխատողները:

Հայաստանի Կ(բ)Կ կենտկոմի նախկին քարտուղար Ա. Յանջեանի ինքնասպանութեան հանգամանքներին վերաբերեալ հաղորդումով հանդէս եկաւ Ադրբէջանի Կ(բ)Կ կենտկոմի եւ Բագուի Կոմիտէի քարտուղար ընկեր Մ. Դ. ԲԱՂԻՐՈՎԸ:

Ընկ. Բաղիրովն ակտիւին հաղորդեց Հայաստանի Կ(բ)Կ կենտկոմի նախկին քարտուղար Ա. Յանջեանի վերջին ժամանակներս թոյլ տուած քաղաքական լուրջ սխալների մասին, որոնք արտայայտուեցին միանգամայն անբաւարար զգաստութեամբ հակայեղափոխական տրոցկիստների ու նացիոնալիստների մերկացման գործում (Ն. Ստեփանեանի եւ ուրիշների դործը): Յանջեանի ազակցութեամբ, Համ. Կ(բ)Կ կենտկոմին կից կուսակցական վերահսկողութեան յանձնաժողովի Հայաստանի կուսկոլեգիայի նախկին քարտուղար Ազ. Գալոհանը կոծկեց Ն. Ստեփանեանի գործը, որի հակայեղափոխական, քայքայիչ, տրոցկիստական աշխատանքի մասին դեռ 1934 թուականին ապրանչանել էին կուսակցութեան առանձին անդամները:

Յանջեանը, բոլոր հնարաւորութիւններն ունենալով իր քաղաքական սխալներն ուղղելու եւ չնայած Համ. Կ(բ)Կ կենտկոմի օժանդակութեան ու Համ. Կ(բ)Կ Անդրերկոմի եւ անձամբ Անդրկովկասի բոլշեւիկների ղեկավար ընկեր Լ. Բերիայի հսկայական օգնութեան, երկերեսանիթօրէն թագցրեց կուսակցութիւնից Ն. Ստեփանեանի եւ ուրիշների հակայեղափոխական քայքայիչ աշխատանքի փաստերը: Յանջեանը խճճուելով հակայեղափոխական տրոցկիստական եւ նացիոնալիստական տարրերի հետ իր ունեցած կապերում կուսակցութեանը ցուցաբերած իր երկերեսանիութիւնը բոլորից դաւաճանական վարմունքով՝ ինքնասպանութեան ակտով, որը հայ ժողովրդի սրերիմ թշնամիների ձեռքը դէնք է տալիս՝ խորհրդային իշխանութեան դէմ նրանց մղած պայքարում:

Ընկ. Բաղիրովը մի շարք փաստեր բերելով նաեւ Ադրբէջանում հակայեղափոխական, տրոցկիստական ու նացիոնալիստական տարրերի կատարած քայքայիչ աշխատանքից, կուսակցական ակտիւին՝ էլ աւելի բարձրացնել կուսակցական ըմբռնողութիւնը, մերկացնել ու անողորք արմատախիլ անել կուսակցութեան ու ժողովրդի չախջախուած թշնամիների բեկորներին, պայքար մղելով դասակարգային թշնամու հանդէպ ցուցաբերուող հաշտատրամադրական նուաստութեան ու նրան թագցնելու ամէն տեսակ ձեւերի դէմ:

(2) (Շար.)

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱԻ

Մեր աշխատակից Կ. ՄԵՀԵԱՆԻ
ՆՈՐ ԳԻՐՔԸ
ՊԱՏԻՒԻԿ ՄԵՂՔԵՐ
(Նորավէպեր)
Հրատ. «Հորիզոն»ի, Պեյանիկ:
Գինը՝ 4 ֆրանք,

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ՝ ԱԶԳԱՑԻՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ, ԳՐԱԿԱՆ

EE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

(Fondé en 1925) R. C. Seine 276.286

Directeur et Propriétaire : SCH. MISSAKIAN

Rédaction et Administration

ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԻՒՆ ԵՒ ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

17, Rue Dameme, PARIS (13e)

Téléphone : Glacière 15 - 70

Métro : TOLBIAC

ՕՐԱԹԵՐԹ ՀԱՄԱՐ ՏԱՐԵԿԱՆ ՎՃԱՐՄԱՆ ԵՒ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԵԱՆ ՊԱՅՄԱՆՆԵՐ.—

Ֆրանսա եւ գաղութներ	140 ֆրանք	70 ֆրանք	35 ֆր
Անգլիա, Եգիպտոս, Զուիցերիա, Իտալիա	250 »	130 ֆրանք	—
Ամերիկա եւ ուրիշ երկիրներ	200 ֆրանք	100 ֆրանք	—

ՈՒՐԲԱԹ 7 ՕԳՈՍՏՈՍ VENDREDI 7 AOUT 1936

12 ՏԱՐԻ — 12e Année No. 3185

Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ԳԻՆ 50 ՄԱՆԹԻՄ

ԵՐԿՈՒՒ ԽՕՍՔ

ԽՈՐՀՐԴԱՒՈՐ ՊԱՐԱԳԱՅ ՄԸ ԵԻՍ

Ուշագրաւ չէ՞ զուգադիպութիւնը Ազգասի Յանչեանի անձնասպանութեան եւ Մոսկուայի չնորհաբաշխութեան:

*Մինչ յուլիսի սկիզբները կովկասի բոլոր քաղաքներուն մէջ ժողովներ կը սարքուէին եւ բանաձեւեր կը թխուէին, հասարակ ոճիր - արկածի մը վերածելու համար Յանչեանի անձնասպանութիւնը, նոյն ամսուան վերջերը Մոսկուան աւելի քան երեք միլիոն րուբլի կը տրամադրէր Հայաստանի նոր աւաններուն եւ ուրիշ գիւղերուն կիզիչ հրատապ կարիքները: Իսկ այս առթիւ հրատարակուած զիւրաթիւններ կ'ընծայէը: Ի՞նչ այս առթիւ հրատարակուած զիւրաթիւններ կ'ընծայէը: Իսկ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՍՈՎԵՏԱԿԱՆ ԳՐՈՂՆԵՐԸ ՄԱՐՏԻ ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹՅԱՆ ԴԵՄ

(1914 — 1915)

— • —

Մեծ պատերազմի սկզբին Թուրքիան ներքաշվեց պատերազմի մեջ Գերմանիայի կողմից։ Թուրքական կառավարությունը, որ ամբողջ պատերազմի ընթացքում ոչ մի անգամ չհրաժարվեց իր դաշնակցային պարտավորություններից, ամեն կերպ ձգտում էր ներքաշել պատերազմի մեջ նաև Հայաստանը։ Թուրքական կառավարությունը հասկանում էր, որ Հայաստանի ներքաշումը պատերազմի մեջ կնշանակի Հայաստանի ամբողջական ավերում։ Հայ ժողովուրդը, որ ամբողջ պատերազմի ընթացքում ոչ մի անգամ չդավաճանեց իր պետությանը, ամեն կերպ ձգտում էր խուսափել պատերազմի մեջ ներքաշվելուց։ Հայ ժողովրդի այդ ձգտումը հասկանալի է, որովհետև նա ամենից լավ գիտեր, որ պատերազմի մեջ ներքաշվելու դեպքում ինքը կդառնա ամենամեծ զոհը։

Թուրքական կառավարությունը, որ ամեն կերպ ձգտում էր ներքաշել Հայաստանը պատերազմի մեջ, ամեն կերպ ձգտում էր նաև ոչնչացնել հայ ազգաբնակչությունը։ Թուրքական կառավարությունը հասկանում էր, որ հայ ազգաբնակչությունը, որ ապրում է իր պատմական հայրենիքում, ամենամեծ խոչընդոտն է հանդիսանում թուրքական կառավարության ծրագրերի իրագործման համար։ Հայ ազգաբնակչությունը ոչնչացնելու համար թուրքական կառավարությունը ձգտում էր հայ ազգաբնակչությանը ներքաշել պատերազմի մեջ, որպեսզի հայ ազգաբնակչությունը ոչնչանա պատերազմի ընթացքում։

Թուրքական կառավարությունը ձգտում էր հայ ազգաբնակչությանը ներքաշել պատերազմի մեջ, որպեսզի հայ ազգաբնակչությունը ոչնչանա պատերազմի ընթացքում։

ՉՈՐՍ ՕՐ

(ՎԵՊ ԱՇԽԱՐՀԻ ԿՅԱՆՔԻՑ)

— Մտի՛կ, ջան տատ, ինչու՞ ես այդպես լալիս։ Ի՞նչ է պատահել։ Ասա՛, ասա՛։

— Ես... ես... ոչինչ... ոչինչ... Ես ուղղակի... ուղղակի...

— Ասա՛, ասա՛, ինչ է պատահել։ Ինչո՞ւ ես այդպես լալիս։

— Ես, տատիկ ջան, ես... ես...

Զօր. Մկրթաքասս գարձած է միահեծան տիրակալը ամբողջ Ծունաստանի։ Առաջին վայրկեանին կտրուեցան հեռաձայնի հաղորդակցութիւնները, որպէսզի դաւադիրները չկարենան գործել։ Ոստիկաններ եւ զինուորներ խիստ հսկողութեան տակ առած են փողոցներն եւ հանրային շէնքերը։

Զօր. Մկրթաքասս, որ Ծունաստանի ալեկոծմեան բռունցքը կը համարուի Քոնսթիլիսի մահէն ի վեր, իր յայտարարութեան մէջ կ'ըսէ.

— «Այսօր պաշարման վիճակ հրատարակուեցաւ, խափանելու համար համայնավարական ծանրակշիռ շարժում մը, որ կրնար արիւնահեղութիւն պատճառել»։

Զորեքշաբթի օր միայն կառավարական պաշտօնաթերթը լոյս տեսաւ, մինչ բոլոր թերթերը խափանուած ըլլալով։ Բանակը շարժման մէջ դրուեցաւ, որպէսզի պատրաստ ըլլայ որեւէ ապստամբութեան դէմ։ Զօր. Մկրթաքասս, որպէսզի պատրաստ ըլլայ որեւէ ապստամբութեան դէմ։ Զօր. Մկրթաքասս նիստի հրաւիրեց զօվլիճը եւ յայտնեց թէ ինքզինքը դիկտատոր հռչակած ըլլալու համար, անմիջապէս լուծելով Խորհրդարանը, գրաւ թագաւորին հաւանութեամբ

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ՝ ԱԶԳԱՑԻՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ, ԳՐԱԿԱՆ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

(Fondé en 1925) :-: R. C. Seine 276.286

Directeur et Propriétaire : SCH. MISSAKIAN
Rédaction et Administration
ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԻՒՆ ԵՒ ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ
17, Rue Damesme, PARIS (13e)
Téléphone : Glacière 15 - 70
Métro : TOLBIAC
(ՏՐՔԻԱՑՆ ՀԱՄԱՐ)

ՇԱԲԱԹ
8
ՕԳՈՍՏՈՍ
SAMEDI
8 AOUT
1936

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԵԱՆ ՊԱՅՄԱՆՆԵՐ.—

Ֆրանսա եւ գաղութներ	140 ֆրանք	70 ֆրանք	35 ֆր
Անգլիա, Եգիպտոս, Զուիցերիա, Իտալիա	250 »	130 ֆրանք	—
Ամերիկա եւ ուրիշ երկիրներ	200 ֆրանք	100 ֆրանք	—

ԱՄՍԱԳԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

12 ՏԱՐԻ — 12e Année No. 3186

ԳԻՆ 50 ՍԱՆԹԻՄ

ԵՐԿՈՒՔ ԽՕՍՔ

ԽԼՐՏՈՒԻՄՆԵՐ ԵՒ ՁԱՐՁԱՏՈՒԻՄՆԵՐ

Ո՛ւրկէ սկսիլ... Ֆրանսա, Սպանիա, Յունաստան եւ յետոյ ամբողջ միջազգային կացութիւնը կը ներկայացնեն պատկեր մը, որ լուրջ մտահոգութիւն կը պատճառէ բոլորին:

Փորձենք ամփոփել գլխաւոր երեւոյթներն ու վաւերական իրողութիւնները:

Ֆրանսայի ժողովրդական ճակատի կառավարութիւնը չորս - պինդ կը դարձէ երկու ամիսէ ի վեր: Անոր երեք թեւերը, ընկերվարական եւ համայնավար, թէեւ իւրաքանչիւրը կը ձգտի իրարու դէմ, բայց դիտեն պահել երեւոյթները, եւ արտակարգ դէպք մը պատահած չէր մինչեւ հիմա:

Այդ, չորեքշաբթի օր Փարիզի մէջ տեղի ունեցաւ դէպք մը, որ եթէ արտակարգ չէ, ամէն պարագայի մէջ ախտանշան մը կը մատնէ:

Այդ օրը համայնավար կուսակցութիւնը հրապարակային ժողով մը սարքած էր, տեղեկութիւններ հաղորդելու համար ներքին եւ արտաքին դործունէութեան մասին: Հրաւիրուած էին նաեւ մտաւորական ներկայացուցիչները:

Այս առթիւ գլխաւոր ճառը խօսեցաւ Մորիս Թորէզ, կուսակցութեան ընդհ. քարտուղարը (բուն դեկավարը):

Երէկուան թերթերը զարմանազան մեկնութիւններ կուտան այդ ճառին, իւրաքանչիւրը իր հասկացողութեամբ: Կուսակցութեան պաշտօնաթերթը՝ «Իւմանիթէ», ճառը կ'ամփոփէ այնպիսի ձեւով մը որ ծանր տպաւորութիւն չգործէ: Իսկ միւս թերթերը բացէ ի բաց կ'ըսեն թէ Թորէզ ուժգնօրէն քննադատեց Լէօն Պլումի կառավարութիւնը:

Իրրեւ վաւերական աղբիւր, կը նախընտրենք մեր տեղեկութիւնները քաղել «Փոփիւլէռ»էն, որ ընկերվարական կուսակցութեան, հետեւաբար եւ կառավարութեան պաշտօնաթերթն է:

«Փոփիւլէռ» հրատարակած է շատ կարճ տեղեկութիւն մը, հետեւեալ խորագրով.— «Թորէզի յարձակումը ժողովրդական ճակատի կառավարութեան դէմ»:

Իր պատմութեան համաձայն, Թորէզ մէկ շաբաթ կը դնէ կուսակցութեան նոր նշանախօսքը.— «Ֆրանսական ճակատ՝ ներքին եւ արտաքին քշնամիին դէմ»:

— «Յետոյ անակնկալ յարձակում մը կատարեց ժողովրդական ճակատի կառավարութեան գործունէութեան դէմ, միեւնոյն ատգամ համարձակելով ըսել թէ տնտեսական, ընկերային, դաղափարական եւ հանրապետական տեսակէտներով ձեռք առնուած բոլոր միջոցները նոյն իսկ սկզբնաւորութիւնը չեն կազմեր ժողովրդական Համախմբումի ծրագրին գործադրութեան:

«Հա՞րկ է ըսել թէ խորապէս զարմացաւիք այս խօսքերուն վրայ եւ կրցաւիք հաստատել թէ ունկնդիրները – շուրջ 6000 հոգի– նոյնպէս բիչ մը շփոթեցան եւ ափ ի բերան մնացին, ի տես հա - մայնավար կուսակցութեան պետերէն մէկուն այս անսպասելի յարձակման»:

Ֆրանսայի բոլշեւիկ դեկավարը յետոյ խօսած է Սպանիոյ մասին, պահանջելով գործնապէս օգնել հանրապետական կառավարութեան:

Մնացեալը «Իւմանիթէ»ն է որ կը պատմէ.

— «Համերաշխութեան հաւաստիքները չեն բաւեր: Մուսոլինի եւ Հիթլէր չեն խօսիր, այլ կը գործեն: Բանաձեւեր, հանգանակութիւններ, լաւ են, բայց բաւական չեն ... Սպանիական կառավարութիւնը պէտք է նիւթական միջոցներ, զէնք, ռազմանիւթ, օդանաւ ստանայ, որպէսզի կարենայ պայքարիլ ըմբոստներուն դէմ որոնք օգնութիւն կը ստանան փաշականներէն: Սպանիական կառավարութեան պարտութիւնը մեր պարտութիւնը պիտի ըլլայ: Ո՛վ որ ինքզինքը Ֆրանսացի կը համարի, պէտք չէ որ թոյլ տայ որ եւ է պարտութիւն»:

Այս առթիւ բանախօսը հպարտութեամբ աւետեր է թէ կուսակցութեան անդամներուն թիւը բարձրացած 225,000ի, իսկ երիտասարդներու թիւը՝ 78,000ի:

Առ այժմ կանգ առնելով այստեղ, անցնինք Սպանիա եւ Յունաստան, ուր դէպքերու ընթացքը իսկապէս անստոյգ է:

Երեք շաբաթէ ի վեր արիւն կը հոսի Սպանիոյ մէջ: Երկու ճակատներ, այլը (ապստամբ) եւ ձախը (կառավարութիւն) օրհասական կռիւի մը բռնուած են, եւ պայքարը կը ծաւալի օրէ օր: Երկու կողմերն ալ հաւասարապէս ուժեղ են, եւ իրենց միջեւ բաժնած՝ երկիրը: Ապստամբները թանկագին առաւելութիւն մը կը վայելեն, — իրենց տիրապետութեան տակ է սպանիական Մարոքը, ինչ որ կ'օգնէ ոչ միայն զաղթային դինուորներ եւ մեծաքանակ ռազմամթերք ճարելու, այլ եւ արտաքին օգնութիւն առանալու: Իսկ հանրապետական կառավարութիւնը մինչեւ այսօր կը - ցած է իր ձեռքը պահել նաւատորմին մեծ մասը:

Արդ, սխալ պիտի ըլլար կարծել թէ կացութեան բոլոր բա - նալիները կը գտնուին Սպանիոյ մէջ:

Քաղաքացիական այս պատերազմը կը անանի դուրսէն: Աւելի բաց խօսելով, ահաւոր պայքար մըն է որ կը մղուի համայնավարութեան եւ ֆաշականութեան միջեւ, եւ երկու կողմերն ալ կը վայելեն արտաքին օգնութիւն, յայտնի թէ անյայտ միջոցներով: Պայքարին ելքը, անշուշտ խոր հակազդեցութիւններ պիտի ունենայ Սպանիայէն դուրս, կէտը հակելով այ կամ ձախ:

Կը գտնուինք ղղրդապին խլրտումներու եւ ճարճատումներու փոթորիկի մը առջեւ, որուն մէկ արձագանգն ալ կը հասնի Յունաստանէն:

Այնտեղ ալ, Աթէնքի մէջ, ֆաշականութիւնն է որ մենամարտի բռնուած է համայնավարութեան դէմ, նոյնպէս արտաքին ազդակներու ճնշումին տակ:

Ե՞լքը,— կը բաւէ հետեւիլ դէպքերու ընթացքին:

Շ.

ՎԵՐՋԻՆ ԺԱՄ

ԳԵՐՄԱՆԻԱ ԵՒ ԱՄԵՐԻԿԱ ԿԸ ՍՊԱՌՆԱՆ ՍՊԱՆԻՈՑ

ՁԱՐՍ ԳԵՐՄԱՆԱՑԻՆԵՐ ՀՐԱՑԱՆԻ ԲՌՆՈՒԻԾ

Իտալիոյ վերապահումները չեզոքութեան մասին

Սպանիոյ կացութիւնը օրէ օր կը բարդանայ ոչ միայն ներքին, այլ եւ միջազգային տեսակէտով: Մեծ պետութիւններու ճնշումը հետզհետէ զգալի կը դառնայ: Մ. Նահանգներու կառավարութիւնը ազդարարեց թէ խստօրէն պատասխանատու պիտի բռնէ սպանիական կառավարութիւնը եւ հատուցում պիտի պահանջէ, եթէ որեւէ վնաս հասնի Ամերիկացիներու կեանքին եւ ըստացուածքին: Մարոքի կառավարութիւնը պատասխանեց թէ ուշադրութեամբ նկատի պիտի առնէ այս պարագան:

Աւելի ծանրակչիռ ազդարարութիւն մը ուղղեց գերմանական կառավարութիւնը: Հաստատուած ըլլալով թէ չորս Գերմանացիներ հրացանի բռնուած են յուլիս 24ին, Պարչելոնայի մէջ, ձախակողմեան յեղափոխական տեսանին կողմէ, Գերմանիա ուժգին բողոք մը ուղղեց: Մեւնոյն տեսն, Հիթլէր ստիպողաբար իր քով կանչեց բարձրաստիճան սպաներ, եւ խորհրդակցեցաւ ամբողջ մկկուկէս ժամ: Ցետոյ ծովակալը Ռիլ գնաց, որ Գերմանիոյ գլխաւոր նաւակայանն է: Կ'ըսուի թէ նոր մարտանաւեր պիտի ղրկուին սպանիական ջուրերը: Հաւանական է որ առաջին ազդարարութեան յաջորդէ նոր ծանուցագիր մը, վերջնագրի ձեւով:

Միւս պետութիւններէն Իտալիա պատասխանելով Ֆրանսական կառավարութեան կոչին՝ չեզոքութեան մասին, դրած է կարգ մը վերապահումներ որոնք շատ յատկանշական են: Իտալական կառավարութիւնը սկզբունքով կ'ընդունի չխառնուիլ Սպանիոյ գործերուն, բայց երաշխաւորութիւններ կը պահանջէ թէ մասնակցող բոլոր պետութիւնները պիտի յարգեն իրենց յանձնառութիւնները եւ չեզոքութիւն պիտի պարտադրեն նաեւ անհատներու: Ա հաւասիկ դրուած պայմանները, որոնք ներշնչուած են Մուսոլինիի կողմէ.—

1.— Համաձայնութիւնը պէտք է պարտաւորիչ ըլլայ անհատ քաղաքացիներու, ինչպէս կառավարութեանց համար:

2. Մանակցող կառավարութիւնները պէտք է միջոցներ ձեռք առնեն, ապահովելու համար համաձայնութեան գործադրութիւնը իրենց հպատակներուն կողմէ:

3. Միջամտութեան ձեւ պէտք է համարիլ մամուլի պայքարները, դրամական նպաստները եւ անհատներու զինուորական ծառայութեան առաջարկները:

Այս պայմանները հարցումի վերածելով, Մուսոլինի կ'ուզէ ոչ միայն միջամտութիւնը արգիլել, այլ եւ բացարձակ չեզոքութիւն ապահովել: Կը նշանակէ թէ Իտալիա գործնապէս կը ճանչնայ ապստամբները, որոնց դէմ համակիր է սկիզբէն ի վեր: Զէնքի եւ դրամի մատակարարութիւնը շատ դիւրին է Ֆրանսական սահմանագուխէն. եւ որովհետեւ Ֆրանսայի պաշտօնական համակրանքը Սպանիոյ ձախակողմեան կառավարութեան հետ է, Մուսոլինի կ'ուզէ ապահովութիւն ստանալ թէ այդ կառավարութիւնը, հետեւաբար եւ համայնավարութիւնը քաշալերութիւն չպիտի գտնէ: Իտալական մամուլը չի ծածկեր այս պարագան: Թերթ մը կ'ըսէ թէ Ֆրանսայէն Սպանիա գացող կամաւորական վաշտերը «ուրիշ բան չեն ևթէ ոչ յատուկ զօրքերը աւելի մեծ քանակի մը, որ պիտի ծառայէ քանդիչ ուժերուն, ըստ պատնէշով խաղաղութեան եւ ապգերու համակեցութեան»:

Տարակոյս չկայ թէ Իտալիոյ դրած պայմանները դժուարաւ պիտի ընդունուին կարգ մը կառավարութեանց կողմէ: Ուստի, անկարելի չէ որ իտալական կառավարութիւնը նախընտրէ յետաձգել չեզոքութեան որեւէ համաձայնութիւն, յուսալով թէ ապստամբները պիտի յաղթեն:

Ի· Միւթիւնն ալ պատասխանեց Ֆրանսական կոչին, աւելի բարդացնելով կացութիւնը: Ինչպէս գրած էինք երէկ, Մոսկուան համաձայն է չմիջամտելու, եթէ «կարգ մը պետութիւններ» անմիջապէս դադրեցնեն ապստամբներուն ընծայուած աջակցութիւնը: Մինչ այս մինչ այն, արդէն իսկ 36 միլիոն 435,000 ֆրանք ղրկած է սպանիական կառավարութեան:

ԱՊՍՏԱՄԲՆԵՐԸ ՕԳՆՈՒԹԻՒՆ ԿԸ ՍՏԱՆԱՆ ՄԱՐՈՔԷՆ

3,000 նոր զինուորներ ցամաք հանուած

Հակառակորդ յուժեր կռիւներու մասին

Սպանիական Մարոքէն 3000 նոր զինուորներ եւս ցամաք հանուեցան չորեքշաբթի եւ միացան նախապէս փոխադրուած 2000ին: Դեռ երեք հազար հոգի ալ կը սպասեն Մէութայի մէջ: Այս համախմբումներէն յետոյ, ջախջախիչ յարձակում մը պիտի կատարուի Մատրիտի դէմ: Զինուորներուն հետ ցամաք կը հանուին նաեւ հրասայլեր, թնդանօթներ, գնդացիրներ եւ մեծաքանակ ռազմամթերք:

Կռիւները կը շարունակուին Մատրիտի հիւսիսակողմը, Կուատարրամայի կիրճերուն գրաւման համար: Կառավարութիւնը կը հաղորդէր թէ գրաւած է կարեւոր դիրք մը, Սան Ռաֆայէլ, բայց յետոյ ստուգուեցաւ որ ընդհակառակն ապստամբները կարեւոր յաջողութիւններ չահած են այդ ճակատին վրայ:

Կ'ըսուի թէ չորեքշաբթի օր սպանիական Մարոքի նաւահանգիստները հասած են չորս իտալական շոգենաւեր, ուղեկցութեամբ չորս սուզանաւերու, պաշար փոխադրելով:

Անգլիական կառավարութիւնը բողոքեց Թորփիլահալածի մը «դիպուածական» ռմբակոծութեան դէմ: Անգլ. զրահաւոր մը հասաւ Պարչելոնա, իսկ 12 օդանաւեր՝ Մալթայէն գացին ձիպրալթար:

Կառավարութիւնը միշտ նոր յաղթանակներ ծանուցանելով, կ'աւելցնէ թէ իր տրամադրութեան տակ ունի 300 ռազմական օդանաւեր: Հեռագրի մը համաձայն, կառավարական զօրքը գրաւած է Քաուիքս քաղաքը, վեց ժամ - ան ճակատամարտէ մը վերջ: Զեկոյցը կ'ըսէ թէ ապստամբները փախչելէ առաջ աւարի տուած են քաղաքը եւ քանդած շատ մը յիշատակարաններ: Ե - րեւան հանուած են նաեւ շատ մը գնդակահար դիակներ:

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ· էջ)

ԱՂԱՍԻ ԽԱՆՋԵԱՆԻ ԱՆՁՆԱՍՊԱՆՈՒԹԻՒՆԸ ԹԻՓԼԻՍԻ ՄԷՋ ԿԱՏԱՐՈՒԱԾ Է

Բազմաթիւ մերքակատութիւններ դէպքին օրը

Ո՛ր անձնասպան եղած է Աղասի Խանջեան:

Մինչեւ հիմա հրատարակուած տեղեկութիւնները այն տպաւորութիւնը կը ձգէին թէ անձնասպանութիւնը կատարուած է երեւանի մէջ, թէեւ խորհրդային թերթերը որոշ բան չեն գրած այդ մասին:

Երկու օր առաջ իրազեկ մը մասնաւոր նամակի մը հիման վրայ կը պնդէր թէ անձնասպանութիւնը տեղի ունեցած է Թիֆլիսի մէջ, եւ անձայն ատրճանակով:

Անգլեւամերիկեան գործակալութիւն մը իւս, «Եունայթէտ Փրէս», նոյն ձեւով կը հաղորդէր տեղեկութիւնը (Թիֆլիսի մէջ):

Հնարաւորութիւն չունենալով ստուգելու այս տեղեկութիւնը, մնացինք վերապահ:

Արդ, երէկ հետեւեալ շատ կարեւոր տեղեկութիւնը ստացանք մասնաւոր աղբիւրէ մը: (Կուտանք վերապահութեամբ)·—

Խանջեանի անձնասպանութիւնը կատարուած է Թիֆլիսի մէջ, յուլիս 9ի գիշերը, ժամը 11ին, ժողովէ մը դարձին, իր պահդոկին մէջ:

Նոյն գիշեր քառասունի չափ ձերբակալութիւններ կատարուած են:

ՏԵՂԱԿԱՆ ԻՇԽԱՆՈՒԹԻՒՆԸ ԱՐԳԻԼԱԾ Է ԵՐԵՒԱՆ ՓՈԽԱԴՐԵԼ ԱՆՁՆԱՍՊԱՆԻՆ ՄԱՐՄԻՆԸ, ԲԱՑԱ ՑԵՏՈՑ, ՆԿԱՏԻ ԱՌՆԵԼՈՎ ԺՈՂՈՎՈՒՐԴԻՆ ՑՈՒՑԱԴՐՄԸ, ՏԵՂԻ ՏՈՒԱԾ Է: Ցիսուն հազար հոգի տեսնելու գացած են: Վրացի վարիչներու նենգութիւնը ակներեւ է: Մեծամասնութիւնը հասկցած է գաղտնիքը եւ միայն քանի մը կեղծաւորներ են որ խեղկատակութիւններ կը սարքեն: Լուրջ վրդովում, նոյն իսկ մտահոգութիւն կը տիրէ Թիֆլիսի հանդէպ:

Այս առթիւ ստուգեցի նաեւ թէ արտասահմանէն եկած գաղթականներու բերած ապրանքները մեծ մասով վար կը դրուին: Պէտք է լաւ ընտրութիւն ընել նիւթերու մասին: Իսկ նոր ներգաղթի խնդիրը կախում ունի Մոսկուայի բարեհաճութենէն:

ԺԱ. ՕՂԻՄՊԻԱԿԱՆԻՆ ԲԱՑՈՒԻՄԸ ՊԵՐԼԻՆԻ ՄԷՋ

ՊԵՐԼԻՆ, 1 օգոստ. (Ցապաղած).— Ողիմպիական Զանգը, որ այս տարուան յունուար 16ին Տիւսէլտորֆէն Պերլին փոխադրուեցաւ խճուղիի ճամբով եւ երկար ճամբորդութեամբ, հսկայական, այս պահուս կը զօրանայ կանչելով աշխարհի երիտասարդութիւնը մասնակցելու ողիմպիական խաղերուն: Ամբողջ քաղաքը զրօշազարդուած է միջազգայնօրէն. բայց ամէնէն շատ աչքի կը զարնէ գերմանական կեռ խաչը եւ ողիմպիական զրօշը իր հինգ բոլորակներով՝ կապոյտ, սեւ, կարմիր, դեղին, կանաչ:

Ի՞նչ կը նշանակեն այս հինգ բոլորակները —աշխարհի հինգ մասերն են անոնք: Աշխարհի երիտասարդութիւնը ողիմպիական ոգին ընդգրկած, իրարու կապուած, պիտի հաւաքուի այս զրօշին տակ եւ պիտի մրցի ցոյց տալով իր կարողութիւնը՝ ուժի, վարպետութեան եւ ձեւի ներդաշնակութեամբ:

Բայց ով որ առաջնութիւնը չհրի, պիտի ստանայ ոսկի չքանչան: Ցաջորդաբար պիտի տամ «Ցառաջ»ի մէջ՝ ստացուած արդիւնքը:

Օգոստոս 1ին տեղի ունեցաւ բացումը. Պերլինի կեդրոնական քաղաքապետարանէն մինչեւ պետական մարզադաշտ (Rathaus) միլիոնաւոր ժողովուրդ լեցուած էր մայթերուն վրայ: Առտուան ժամը 10ին սկսաւ եկեղեցական արարողութիւնը կաթոլիկ եւ աւետարանական մայր եկեղեցիներուն մէջ, յետոյ յարգանքի ցոյց անձանօթ զինուորի գերեզմանին վրայ unter der Linden. Ժամը 12ին Փրուսիոյ վարչապետ զօրավար Կէօրինկ ընդունեց Միջազգային ողիմպիական կոմիտէի անդամները. խօսուեցան օրուան պատշաճ ճառեր երիտասարդ հիթլէրեականներու (H. J.) ծովածով բազմութեան. մանաւանդ յայտարարեցին նոր կարգադրութիւնը, որու համաձայն մարզական առաջնորդը եւ երիտասարդական առաջնորդը պիտի գործակցին երիտասարդ մարզական խումբերու բաժնին, բացառիկ զարկ մը տալու համար անմիջապէս ողիմպիական խաղերէն վերջ:

Ժամը 3.30էն մինչեւ 4 ողիմպիական կրակը, որ ձեռքէ ձեռք Աթէնքէն Պերլին հասած էր, յանձնուեցաւ գերման մարզիկներուն եւ տարուեցաւ մարզադաշտ: Այս երկար ճամբան ինքնաշարժի մէջ ոտքի կեցած Հիթլէր կ'ողջունէր իրեն սպասող չարանը միլիոնաւոր բազմութեան եւ ժամը 4ին կատարեց բացումը հոյակապ մարզադաշտին մէջ, որ չինուեցաւ համեմատաբար մեծ արագութեամբ եւ ամենայն կատարելութեամբ, նոյն այս ողիմպիական խաղերուն համար, ըստ իր փափաքին: Գերմանիոյ առաջնորդը միանգամայն հովանաւորն է ամբողջ ԺԱ. ողիմպիականին:

Պերլին խրախճանութեան մէջ է· օտարներ եւ դաւառացիներ լեցուցած են պանդոկներն ու մասնաւոր հիւրանոցները: Պերլինցիները ի զուր չսերտեցին անգլիերէնն, ֆրանսերէնն եւ իտալերէնն տարրական դիտելիքներ, զոր իրենց կը դասաւանդէին ամիսներէ ի վեր, նոյն իսկ ձայնափիւռով: Անոնք պէտք է հասկնան հիւրերուն լեզուն եւ օգնեն անոնց, ճամբայ ցոյց տան, դիւրութիւններ ընծայեն կամ հիւրասիրեն: Օրուան նշանախօսքն է,— օտարները պէտք չէ նեղուին, իրենց տան պէս պէտք է զգան: Իսկ ամէն լեզուով կը կարդանք «բարի եկաք», նաեւ·· Hos geldiniz !

Այս պահուս կ'իմանամ որ Պերլին եկած են Հայեր ալ: Այս առթիւ կը յուսանք որ հանդիպումներ պիտի ունենանք երկրէ երկիր հաւաքուած Հայերու հետ:— Պ· Ֆրանցիեան

ՄՄԲ.— Կարդալ Բ· էջին մէջ, մեր մարզական աշխատակցին տեսութիւնը Ողիմպիականի մասին:

ՑՈՒՑԱԴՐՄՆԱՒԻՑ ՎԻՃԱԲԱՆՈՒԹԻՒՆՆԵՐ տեղի ունեցան երեսփ· ժողովին մէջ, գործադարձներու գրաւման հարցին առթիւ: Ազակոդմեան երեսփոխանները գանգատեցան թէ՝ հակառակ ներքին նախարարին հաւաստիքներուն, գրաւումները կը շարունակուին: «Ֆաշականներ», կը պոռային ձախերը: «Մոսկուա գացէք», կը մռնչէին աջերը: Ներքին նախարարը պատասխանելով, յայտնեց թէ ինք յարգած է իր խոստումը: Վարչապետն ալ խօսք առաւ եւ վստահութեան խնդիր յարուցանելով, հարցապնդումները յետաձգուեցան:

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ԱՐՏԱՔԻՆ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆՈՒԹՅԱՆ ՎԱՎԵՐԱԳԻՐԸ

(1914 — 1915)

— • —

Մ. Ա. Ա. Ա

ՉԱՐԻՆ

(ՎԵՊ ԱՇԽԱՐՀԻ ՀԱՅՈՑ ՄԵԾ ՀԱՅՐԵՆԱՍԻՐԻ)

— ՏԷՐ, ԼԱՎ ԶԱՐՄԱՆԱԼԻ ԵՄ ԴԱՇՏԱ... ԲԱՅՑ ԱՅՍՏԵՂ ... ԳԱՐ ... ՏՕՐ, ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՕՐՇՆԱԿՈՒԹԻՒՆ ԱՀ ... ՏՕՐ, ՀԱՅՐԱՊԱՏՈՒԹԻՒՆ ... ՀԱՅՐԵՆԻՔ ... ՀՈՂ ... ՀԱՅՐԵՆԻՔ ... ՀՈՂ ... ՀԱՅՐԵՆԻՔ ... ՀՈՂ ... ՀԱՅՐԵՆԻՔ ... ՀՈՂ ...

Նստաւ ծերուկը, հառաչեց խոր ու ապա դարձաւ թոռնիկին, որ կծկուած իր ծունկերուն վրայ, ականջ կը դնէր հետաքրքրութեամբ պապուն խօսքերուն:

— Ո՞ւր էր, սիրելի թոռնիկս, որ կը դադրէինք, ես ու դուն, հոս ... Ա՛հ, հոս ... Ո՞ւր էր ... Ա՛հ, Ալաշկերտ ... Ալաշկերտ

ՍՊԱՆՈՒԹԻՒՆ

ԱՄՆ — Լրացնելու համար նախագիծը, ներկայացուած պատգամաւորներու ժողովին կողմէ, որ ամէն տարի 31 հազար տոլարի չափով գումար յատկացուի Ազգային Ընկերակցութեան հետեւելու համար ներկայ տնտեսական ճգնաժամին, Հանրապետական ներկայացուցիչ Ռիչըրտ Քինգ Մէյսըն առարկեց, որ ամէն տարի 1931 թուականի Յունուար 31-ին ներկայացուցիչներու ժողովը նոր գումար յատկացնելու ստիպուի Ազգային Ընկերակցութեան համար, որ ինքնին ոչ մէկ օգուտ կրնայ տալ ժողովրդեան։

Ներկայացուցիչ Մէյսըն ըսաւ, որ Ազգային Ընկերակցութիւնը ոչ մէկ օգուտ տուած է ժողովրդեան, որ ինքնին ոչ մէկ օգուտ կրնայ տալ ապագային։ Ան ըսաւ, որ Ազգային Ընկերակցութիւնը ոչ մէկ օգուտ տուած է ժողովրդեան, որ ինքնին ոչ մէկ օգուտ կրնայ տալ ապագային։ Ան ըսաւ, որ Ազգային Ընկերակցութիւնը ոչ մէկ օգուտ տուած է ժողովրդեան, որ ինքնին ոչ մէկ օգուտ կրնայ տալ ապագային։

Ներկայացուցիչ Մէյսըն

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ՝ ԱԶԳԱՑԻՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ, ԳՐԱԿԱՆ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

(Fondé en 1925) :-: R. C. Seine 276.286

Directeur et Propriétaire : SCH. MISSAKIAN
Rédaction et Administration
ԱՄԲԱԳՐՈՒԹԻՒՆ ԵՒ ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ
(ՆՐԹԱԽՄԲԱԿ ՀԱՄԱՐ՝

17, Rue Dameme, PARIS (13e)
Téléphone : Glacière 15 - 70
Métro : ՏՕԼԲԻԱԿ

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԵԱՆ ԳԱՑՄԱՆՆԵՐ,—

	ՏԱՐԵԿԱՆ ՎՃԱՐՄԱՆԱՑ ԵՌԱՄՍԵԱ		
Ֆրանսա եւ գաղութներ	140 ֆրանգ	70 ֆրանգ	35 ֆր
Անգլիա, Եգիպտոս, Զուիցերիա, Իտալիա	250 »	130 ֆրանգ	—
Ամերիկա եւ ուրիշ երկիրներ	200 ֆրանգ	100 ֆրանգ	—

ԿԻՐԱԿԻ
9
ՕԳՈՍՏՈՍ
DIMANCHE
9 AOUT
1936

12 ՏԱՐԻ — 12e Année No. 3187

Խմբագիր՝ ՇԱԽԱՐԸ ՄԻՍԱԿԵԱՆ

ԳԻՆ 50 ՍԱՆԹԻՄ

ԵՐԿՈՒԻ ԽՕՍՔ

ՀԵՐԱՍՆԵՐՈՒ ՈՒԻՆ ՄԵՋ ՕԳՆԱԿԱՆ

Ցիշատակի տօները իրարու կը յաջորդեն օսար ափերու վրայ, երբ հայրենիքը անոնց անուններն իսկ մոռացութեան տուեր է,— կը ճղնի մոռացութեան տալ, ուրիշ աւետարան քարոզելու համար:

Ոչինչ: Ո՛ղջ մնան գաղութները, իրենց վճիռ եւ անսահման խանդավառութեամբ, որ կը բխի է՛ւ գիտակցութենէ է՛ւ ինքնավստահութենէ:

Ու ողջ մնան, մանաւանդ, անոնք որ ըմբռնելով թէ այս արմատախիլ բարմութիւնները չեն կրնար տեւել ու ծաղկիլ առանց ներչնչման ու հաւատքի, յաճախ անկարելին կը փորձեն, կրակը վառ պահելու, ամէնէն անտարբեր հոգիներուն մէջ անդամ կրակ վառելու համար:

Այդպիսի փորձ մըն է որ կը կատարէ, այսօր, Հ. Յ. Դ. «Արծիւ» ենթակոմիտէն, սարքելով համաժողովրդական տօն մը, նուիրուած «Հայ ընդհանուր հերոսամարտներու յիշատակին»:

Գեղեցիկ է նախաձեռնութիւնը,— յարգանքի ցոյց՝ պուրակի մը ծառերուն տակ, որ ջուրի համբոյ է դարձեր ոչ միայն Պանեղէօ – Քաչանի ժողովուրդին, այլ եւ Փարիզցիներու համար:

Գեղեցիկ է, մանաւանդ, ձգտումը,— «Համաժողովրդական» եւ «յիշատակ ընդհանուր հերոսամարտներու»:

Շատ ենք տօնած հերոսամարտներ, այս քաղաքին մէջ եւ այլուր, նախաձեռնութեամբ իւրաքանչիւր չրջանի Հայր. Միութեանց եւ մարտական կազմակերպութեանց,— Տարօն, Վասպուրական, Շ. Գարահիսար, Եդեսիա, Հաճըն, Յանասար եւն.: Եւ պիտի տօնենք տակաւին, որքան երկարին պանդխտութեան տարի տները:

Բայց, եթէ չենք սխալիր, առաջին անգամ է որ փորձ մը կը կատարուի բոլորը միասին տօնելու, հոգ չէ թէ համեստ արուարձանի մը մէջ:

Փորձը կրնայ բարի օրինակ մը կազմել, աւելի զարգանալ ու տարածուիլ, դառնալու համար իսկապէս համաժողովրդական:

Ցիշատակի այս տօները սահմանուած են ճառագայթ մը հոսեցնելու ժամգոյն սիրտերու մէջ, եւ կայծ մը կաթեցնելու հայրենիքի կարօտէն պղտած աչքերու:

Անոնք յիշեցնելով, արծարծելով, վառարանելով երէկուան արի արանց գործերը, այս հալածական ժողովուրդին առնական եւ մարտական արժէքները, միեւնոյն ատեն կը ծառայեն արդար հպարտութեան աւիշ մը ներարկելու:

Հերի՛ք է որքան աշխարհի առջեւ ներկայացնենք իրրեւ գլխուն գարնուած, նկուն կամ խուճապահար բազմութիւն մը, որ միայն հառաչել ու արտասուել գիտէ:

Թող աշխարհ իմանայ որ այս ժողովուրդը եթէ գարնուեցաւ, միեւնոյն ատեն գարնելու գաղանիքն ալ սորվեցաւ եւ արժեցաւ: Արժեցաւ այնպիսի պայմաններու առակ, որ մինչեւ այսօր ալ անմատչելի, անըմբռնելի կը թուին ոչ միայն օտարներու, այլ եւ ազգակիցներու:

Ո՞ր գրիչը կրցաւ հարազատօրէն ու լրիւ ներկայացնել այն հերոսական մարտնչումը որ կը կոչուի հայկական հերոսամարտ:

Ո՞ր վրձինը համարձակեցաւ կտաւի վրայ վերակենդանացնել ափ մը ֆէտայիներու օրհասական պայքարը ամէհի բարձունքի մը կատարը, անղնդախոր ձորի մը մէջ, կամ բաց դաշտի վրայ:

Եւ ո՞ր բանաստեղծը արժանացաւ իսկապէս աստուածային ներչնչումի մը, պանծացնելու համար գոնէ մէկ Սերոբ կամ Գէորգ Զաւուշ, Մուրատ, Անդրանիկ կամ Նիկոլ, նոյն իսկ ամէնէն խոնարհն ու անյայտը մեր անհամար եւ անանուն հերոսներուն:

Մենք չունեցանք հայ Վերֆէլը, որպէսզի բան - գործ ընէր պրպտել գեղնած թուղթեր, խօսեցնէր ու լսէր կենդանի վկաներ, հրաշակերտ մը կազմելու համար գոնէ մէկ չրջանէ,— մէկ հերոսամարտէ:

Ի՞նչ անսպառ ազբիւրներ գեղարուեստական ներչնչման եւ ստեղծագործութեան, վերջին չիսուն տարիներու արիւնաթաթախ պատմութեան մէջ:

Երեւակայեցէք ջաղացք մը աւերակ եւ անտէր: Հալածական ֆէտայիները յղնած - դադրած կ'ապաստանին անոր պատերուն տակ: Մարդ - մարդասանք չկայ, ոչ ալ որ եւ է ուտելիք: Ոչ իսկ ափ մը ալիւր: Իսկ դուրսը թշնամին կը հետապնդէ, մինչեւ ակռաները զինուած:

Ի՞նչ ընել, թէ անօթի չմեռնելու եւ թէ կռիւը չարունակելու համար, գոնէ քանի մը օր:

— Ֆէտայիները դանակներով եւ եղունգներով կը քերթեն պատերը, կը հաւաքեն ալիւրի խաւերը, եւ չաղուելով - եփելով պատառ մը հաց կը ճարեն ...

Հազարէն մէկն է որ կը յիշենք, պատահաբար, եւ չափազանց ժժգոյն:

Ժողովուրդը իր հերոսներն ու հերոսամարտները կը ճանչնայ աւելի չատ բերնուց լսած պատմութիւններով ու երգերով, եւ չատ քիչ անգամ գիրքերով:

Ե՞րբ կ'ունենանք մեր յիշատակարանը հերոսապատում:

Հերոսներու ոգին մեզ օգնական:

Մեզ օգնական՝ ամէն անգամ որ վհատութեան քամին սառ կը կապէ մեր բոլորտիքը կամ տատանումներ կը պղտորեն մեր աչքերը:

Եւ, ամէն անգամ որ անիրաւ եւ անօրէն աշխարհ մը չարա – խինդ քրքիջներ կ'արձակէ մեր երեսին:

Շ.

ՎԵՐՋԻՆ ԺԱՄ

ՍՊԱՆԻՈՑ ՄԱՐՏԱՆԱԻԵՐԸ ՌՄԲԱԿՈԾԵՑԻՆ ԱՊՍՏԱՄԲՆԵՐԻՒ ԾՈՎԵՋԵՐԵԱՑ ԴԻՐՔԵՐԸ

ԱՆԳԼԻԱԿԱՆ ԿԱՌԱՎԱՐՈՒԹԵԱՆ ԲՈՂՈՔԸ

Սպաննուած Գերմանացիները եօթը հոգի են

Սպանիոյ կառավարական մարտանաւերը ուրբաթ օր ռմբակոծեցին ապստամբներու դիրքերը, Սէուիլայի եւ Ալճեզիրասի մէջ: Ապստամբներն ալ օդանաւային ռմբակոծութիւններ կատարեցին, պաշտպանելու համար զինուրական փոխադրութիւնները: Երեք ռումբեր հանդիպած ըլլալով անգլիական Թորփիլանաւի մը, Լոնտոնի կառավարութիւնը անմիջապէս ապդարարութիւններ ուղղեց թէ Մատրիտի կառավարութեան եւ թէ ապստամբներու հրամանատարին, Զօր. Ֆրանքոյի: Անգլ. կառավարութիւնը կը յայտնէ թէ իրեն կը վերապահէ միջոցներ ձեռք առնել, եթէ նորէն այսպիսի դէպքեր պատահին:

Հեռագիրները կ'ըսեն թէ հինգ ժամուան նաւամարտ մը տեղի ունեցաւ ձիպրալթարի բացերը, կառավարական եւ ապստամբ ուժերուն միջեւ: Զորս կառավարական մարտանաւեր ռմբակոծեցին Սէուիլայի ծովեզերեայ հրետանին: Քիչ յետոյ ուրիշ զրահաւոր մը գնաց Ալճեզիրաս եւ ծովեզերեայ հրետանին ոչնչացնելէ յետոյ, ռումբ արձակեց բուն քաղաքին վրայ: Ցետոյ կրակի տրուեցաւ ապստամբ թնդանօթակիր մը որուն համար կ'ըսեն թէ ընկղմած է: Կառավարական զրահաւորն ալ վնասուած է ապստամբներու արձակած ռումբերէն: Վէրքին լուրերու համաձայն, ծովային կռիւները դեռ նոր կը սկսին: Կառավարութիւնը մեծ պատրաստութիւններ կը տեսնէ, միաժամանակ ռմբակոծելու համար Վալենսիան եւ Պալէարեան կղզիները: Այս չարձակման պիտի մասնակցին 13.500 զինուորներ, ինչպէս եւ 11 չրօգանաւեր, երեք սուզանաւեր, երկու Թորփիլահալածներ եւ ձեւափոխուած անգրաալանոեան չոգենաւ մը: Արդէն իսկ երկու չրօգանաւեր սաւառնած են կղզիներուն վրայ, Թուսիկիներ ցրուելով եւ ազդարարութիւններ ուղղելով:

Ֆրանսա հասած փախստականներ կը պատմեն թէ ապստամբները քանդած են Կիժոն քաղաքը, դէպի ծով ելք մը դանելու համար: Կ'ըսուի թէ ապստամբ մարտանաւին արձակած ռումբերուն զոհ գացած են 300 բնակիչներ:

Անգլ. կառավարութեան ազդարարութենէն անմիջապէս վերջը լուր առնուեցաւ թէ Ալճեզիրասի անգլիական հիւպատոսարանը մնասուած է ծովային ռմբակոծութենէն եւ թէ հիւպատոսին կինը թեթեւապէս վիրաւորուած է: Լոնտոնի մէջ լրջօրէն կը վախնան որ միջազգային բարդութիւններ ծագին եւ այժմէն միջոցներ կը խորհին:

⁂ Մատրիտի գերմանական դեսպանատան գործակատարը ուժգին բողոքագիր մը ուղղելով կառավարութեան, հատուցում պահանջեց չորս Գերմանացիներու սպանութեան համար: Սպաննուած են նաեւ ուրիշ երեք հպատակներ, որոնց մէկը աղջիկ: Պերլինի թերթերը սեւ չրջանակի մէջ տպեցին եօթը զոհերուն անունները, ազգային սուգի հանդամանք տալով դէպքին: Եօթնին մահն ալ կը վերագրուի համայնավարութեան, «որ իր դժոխային աւերութեամբ կը կործանէ ազգերը եւ կանգ չառներ նոյն իսկ մանուկներու առջեւ»:

Գերմանիոյ ծովային նախարարը երկու ժամ մնալով Փիլի մէջ, կարգադրեց որ կարգ մը մարտանաւեր եւս պատրաստուին, անմիջապէս սպանիական ջուրերը երթալու համար: Կը թուի թէ Գերմանիա ի հարկին ամենախիստ միջոցներ ձեռք պիտի առնէ, եթէ ուրիշ հպատակներ ալ սպաննուին:

Հակաապական յուռեր կռիւներու մասին

Մարոքէն հազար կամաւորներ եւս հասան Սպանիա, միանալով ապստամբներուն: Կ'ըսուի թէ դամլիճը պատակուած է եւ վարչապետին պիտի յաջորդէ Լարկո Քապալլէրօ, աշխատաւորականներուն վարիչը: Զրոյցի մը համաձայն Պարչելոնայի համայնավար կառավարութեան վարչապետն ալ հրաժարած է:

Հաւատարիմ սպաներէն Զօր. Նիւնէզ, որ ճամբայ ելած էր գաղտնի առաքելութեամբ, ապստամբներուն ձեռքը ինկաւ:

Կառավարական դեկոյց մը կ'ըսէ թէ Մատրիտի ճակատին վրայ ապստամբները կորնցուցին կարաւան մը որ ուտեստ կը փոխադրէր: Զեկոյցը ուրիշ յաջողութիւններ ալ կը ծանուցանէ: Իսկ ապստամբները կը հաղորդեն թէ գրաւած են կարեւոր դիրք մը՝ Քորտոպայի եւ Պատայոզի մէջեւ: Գրաքննութիւնը աւելի խստացած է Մատրիտի մէջ, այնպէս որ կարելի չէ տեղեկութիւն մը ստանալ:

Ֆրանսական մարտանաւ մը ռմբակոծուեցաւ օդանաւի մը կողմէ, ձիպրալթարի բացերը:

Մատրիտի կառավարութիւնը հրամայեց իրիկուան ժամը 10ին չեռոյ մարել լոյսերը, ի նախատեսութիւն օդանաւային յարձակումներու: Ստորերկրեայ երկաթուղիներու կայարանները բաց պիտի ձգուին հասարակութեան առջեւ, որպէսզի ժողովուրդը հոն ապաստանի, օդանաւային ռմբակոծութեան ատեն:

Պարչելոնայի կառավարութիւնը հրամանագիր մը հրատարակեց, որով կ'արուի գրաւել եկեղեցիներու եւ կրօնական միաբանութեանց պատկանող տասգուած քները: Հրամանագիրը կ'արուի գրաւել նաեւ ապստամբներու կուսակիցներուն գոյքերը:

Լուրի մը համաձայն, կիժոնի կառավարական ուժերը սպառնացած են չարդել 2500 կալանաւորներ, եթէ ապստամբները չարունակեն ռմբակոծել քաղաքը: Ապստամբները կ'ըսեն թէ զօր. Մոլայի զօրքը միայն 30 մղոն հեռու է Մատրիտէն: Սան Ռաֆայէլի զօրաւոր դիրքը ապստամբներուն ձեռքը մնացած է: Կը հերքուի Քատիքսի անձնատուութիւնը:

⁂ Ճամբորդներ կը պատմեն թէ ահ ու սարսափը կը չարունակուի Պարչելոնայի մէջ եւ թէ ամէն գիչեր 12—14 հոգի կը գնդակահարուին, աւելի չատ անձնական թշնամութեամբ քան քաղաքական պատճառներով:

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

Տ Օ Ն

ԱՄԵՆԱՑՆ ԱՐՄԷՆ ՍԲԲՈՑ

Կրօնքը մըն ալ մեր ազգային դատն է: Քաղգի վարդապետութիւն մըն է ան ճշմարտութեան, իրաւունքի եւ արիւնակցութեան:

Եւ կրօնքի մը պէս ունի իր վկաները, նահատակները, սուրբերը, գիտուորեալ էերովբէները,— խմբապետներ, կամաւորներ, գինուորներ, մարտիկներ, «ջան փիտա»ներ:

Անոնք նոր տաճարներու խորանները կը պնդազարդեն, անձնիւթական կտաւներով, խճանկարներով եւ մարմարիոններով:

Այդ տաճարներուն սկիհներուն, բուրվառներուն եւ ջահերուն մէջէն գաղափար մը կ'արծածուանայ.— **տարուան մէջ օր մը տօնագարդել, իբրեւ հանդէս նուիրեալ ամենայն սրբոց,** արմէն սրբոց: Յանուն յիշողութեան, յանուն ներշնչման, եւ դիւցազնական պարտութիւններու հանդէպ ծաղկազարդուող յարգանքի:

Պատկերազարդել մեր հերոսներուն խոյանումները դէպի Զարին զօրը: Լուսակերտել մեր հերոսներուն արծուային թռիչքները դէպի հայրենի բերդերը՝ որոնք մեր լեռնաշխարհներն են: Բոցագրել անոնց կենցաղին բիւրաւոր ու էէբեաթամերձ դրուագները, որոնք գեղին նախին վրայ թողուցին նաւագայթ ժապաւէն մը:

Եւ տեսնուագրել անոնց յիշատակը, խորարմատ երախտագիտութեան ու հիացումի վերնատուներուն մէջ:

Լեգէոնը մեր հերոսներուն, յաւտնի ու անյայտ, այսօր կ'անցնին, երկաթէ ոտէերով եւ աշխարհին կռնակ դարձուցած աչէերով, կ'անցնին առնոնք, (երեւակայութեան դժոխքին մէջէն), փամփուշտներու շարբերով շղթայուած կուրծքերով, ցեխերու մէջ, սեւ ամպի տակ եւ բոցերու մէջ, տանջարանէ մը դուրս ելած ու նոր տանջարան մը գացող ընտրեալ հատուցեալներու բանակի մը պէս, կ'անցնին կարծր լռութիւնով, հրացանները իրենց ուսին, Հայու հոտով եւ գերմարդկային կերպարանքով, կ'անցնին ու կ'երթան, յանուն անհնարին պայքարներու, տապալելու Բեհեզզեբուդեան կայսրութիւնը որ երկրի վրայ դրախտը վերածեց դժոխքի ու դժոխքը բառասյին մոխրաշխարհի:

Շարանը անհատնում է: Ներքին աչքերս վախով ու ամօթով կը փակուին: Կը զգամ դեռ տեսիլին շարունակութիւնը, ես անարժան տեսանող:

Ու հիմակ ես կ'անցնիմ անոնց հոգիներուն մէջէն, ես տկար սրբապիղծս:

Սիրոյ ասպետներ.— վրէժի հրեշտակներ: Անոնք գծեցին կենդանի պատնէշներ, որպէսզի հայ մշակը վարէ իր արօրը, յանուն «հալալ» աշխատանքի, որպէսզի շող մը աւելնայ լուսաւորչի կանթեղին մէջ, որպէսզի հայ բերթողը իր տաղին հետ չտատուի, որպէսզի ազատ շնչէ Հայը:

Ու կռուեցան անոնք՝ նման դիւցազուններու, ապրեցան նման սուրբերու, տրամաբանեցին՝ նման հանճարներու եւ մեռան աստուածորդիին պէս՝ դեռ յուսալով, միշտ հաւատալով, մանաւանդ սիրելով:

×

Տօնել անոնց յիշատակը...

Եւ սակայն անոնց նուիրուած հանդէսներուն մէջէն վռնտել լիբէսեան բարբերը.— խառնածին նուագարանները, ապուշնորհ պարերը եւ այլազգի տմեռւթիւնները: Տօնել անոնց յիշատակը արու տօնակատարութեամբ, արմէնօրէն, անխառն պահելով տօնակատարութիւնը ամէն պիղծ արարքէ:

Քրիստոնէական խստամբեր կենցաղ չէ որ կը թելադրենք:

Կը պաշտենք չէնութիւնը, հոգեպարար ուրախութիւնը եւ ցնծութեան բոլոր ձեւերը որոնք խորթ չեն արմենական հոգիին:

Մեր հերոսներուն անունով, սակայն, կը պահանջենք, սրբագրել հանդէսները, վերածելով զանոնք հայ հատուկականութեան մը համանուագին, որուն մէջ մտնողները թեւաւորուին, փոխանակ ապարէզ գտնելու եւ բաջալերուելու իրենց այլասերման մէջ:

Տօնը ընել այնքան հայարժան որ եթէ մեր «ջան փիտա»ներէն խէչօ մը կամ անծանօթ մնացած Աւօ մը կեանքին վերադառնալով գար, մասնակից ըլլալ մեզի, չբողոքէր, չկատղեր արդար սրտմտութեամբ եւ չբքներ մեր ճակատին:

Այլ մեր ստեղծած մթնոլորտին մէջ գտնէր հուր մը Տարօնէն, բոց մը Վասպուրականէն, մասունք մը Կիլիկիայէն, խանդ մը Սիւնիքէն, հոգի մը Փոքր Հայքէն, թոյր մը Բարձր Հայքէն, հրաշքներ Եդեսիայէն եւ Մուսա լեռնէն ու լոյս մը Արարատէն:

Տեսնէր ան մեր Հայաստան աշխարհը ամբողջ, իր նահանգներուն ներկայացուցիչներով եւ մեր գիւղերուն, բաղաքներուն գեղարուեստը կենսունակ վերարտադրութեան մէջ:

Եւ բաժակը ձեռք ոտի կանգնէր յուզմունքով ու ըսէր.

— Այսպէս, մեզի հետ, այսպէս, մեր ետեւէն, այսպէս, մենք վերջը, այսպէս... զուր չէ որ մեռեր ենք... այսպէս... Արմէննե՛ր...

ՆՇԱՆ

Կայծակներ Ցունաստանի մէջ

Աթէնքէն կը հեռագրեն թէ զինուորական իշխանութիւնը կը չարունակէ ձերբակալութիւնները: Կալանաւորներուն մէջ կը գտնուի փրոֆ. Ալէքսանտր Սվօլոս, ուսուցչապետ Աթէնքի համալսարանին: Դիկտատուրայի հաստատուէն ի վեր ձերբակալուած են 600 կասկածելիներ:

Ընդդիմադիր կուսակցապետները թագաւորին ներկայանալով, բողոքգիր մը յանձնեցին Զօր. Մէթաքսասի անձնական դիկտատուրային դէմ: Այս առթիւ բացատրեցին թէ չատ վտանգաւոր կը գտնեն հաստատուած կարգ ու սարքը, ներքին խաղաղութեան եւ նոյնիսկ երկրի ապագային համար եւ պահանջեցին խորհրդարանական կառավարութիւն մը հաստատել, առ առաւելն մէկ ամիսէն: Թագաւորը կառավարութեան յանձնեց բողոքագիրը եւ չետոյ Քորֆու գնաց:

⁂ Գերմանական թերթ մը խօսելով Ցունաստանի նոր տագնապին վրայ, դիտել կուտայ թէ Մոսկուա բացէ ի բաց կը միջամտէ ուրիշ երկիրներու ներքին գործերուն: «Թագաւորը հաղիւ գործի ձեռնարկած, Ցունաստան Մոսկուայի մասնաւոր ուշադրութիւնը գրաւեց: Խորհրդային իշխանութիւնը չուզեր որ թժկուին այն երկիրները որոնք հասունցած կը համարուին համաչխարհային յեղափոխութեան համար: Ահա թէ ինչու յարձակողականը ուղղուեցաւ նաեւ Ցունաստանի վրայ»:

⁂ Անգլիական զրահաւոր մը հրաման ստացաւ յունական ջուրերը երթալու Մալթայէն:

ՆԱՒԱՐԱՐԱԿԱՆ ԽՈՐՀՈՒՐԴԸ

ուրբաթ օր երեք ժամ ժողով գումարեց, խորհրդակցելու համար Սպանիոյ դէպքերու եւ միջազգային կացութեան մասին: Երէկ դարձեալ ժողով գումարուեցաւ, նախագահութեամբ Հանրապետութեան նախագահին: Այս առթիւ դարձեալ որոշուեցաւ պահպանել չէզոքութիւնը: Երեսփ. Ժողովը պիտի վակուի օգոստ. 12ին:

ՎԵՑ ՓՐԱՆՍԱՑԻ ԱՐԻՆԵՐ (սկաուտ), որոնք Փարիզէն Թառպի նահանգը գացած էին քահանայի մը առաջնորդութեամբ, թաղուեցան ձիւնակոյտի մը տակ: Երկուքը մեռան:

«ՅԱՌԱՋ»-Ի ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՍՈՎԵՏԱԿԱՆ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹՅԱՆ ՀԱՄԱՐ

ՀԱՅՐ ՍԱՐ

— Ես ինչ-որ տեղ կարդացի, որ ամեն մի մարդ ունի իր ուրվականը, որը հետևում է նրան ամբողջ կյանքի ընթացքում, ինչպես ստվերը, և միայն մահվանից հետո է նա ազատվում նրանից։

— Ասացե՛ք։

— Ես ինձ համար որոշել եմ, որ իմ ուրվականը ոչ թե ստվեր է, այլ ինչ-որ անորոշ, անձև մի բան, որ ինձ հետևում է ամենուր, ինչպես ստվերը, և որ ես չեմ կարող ազատվել նրանից։

Ես ուշադիր նայեցի նրան։ Նա ինձ ծանոթ էր վաղուց, բայց ես երբեք չէի մտածել, որ նա կարող է ունենալ ուրվական։ Նա ինձ թվում էր ամենաիրական մարդը աշխարհում։ Ես ինձ հարց տվեցի, թե ինչ կարող է լինել նրա ուրվականը։ Ես չկարողացա պատասխանել այդ հարցին։

— Ինչո՞ւ եք այդպես կարծում, որ ձեր ուրվականը ոչ թե ստվեր է, այլ ինչ-որ անորոշ, անձև մի բան։

— Ես չգիտեմ, ինչո՞ւ, բայց այդպես եմ կարծում։ Ես ինձ համար որոշել եմ, որ իմ ուրվականը ոչ թե ստվեր է, այլ ինչ-որ անորոշ, անձև մի բան։

—

ՍԻՐԱՀԱՐՈՒԹԻՒՆ ԱՐՁԱԿԱՆ

(ՀԵՔԻԱԹ ՀԵՂԱԻ)

— ∘ —

Ես ամէն անգամ որ Սիրահարութեան մասին կը խօսիմ, կը սկսիմ ծիծաղիլ, ինչպէս որ հիմա ալ կը ծիծաղիմ։ Ինչո՞ւ կը ծիծաղիմ, չեմ գիտեր։ Ինչո՞ւ կը ծիծաղիք դուք, չեմ գիտեր։ Ինչո՞ւ կը ծիծաղի ամբողջ աշխարհը, չեմ գիտեր։ Ինչո՞ւ կը ծիծաղի Ալեքսանդր Դիւմա որդին, չեմ գիտեր։ Ինչո՞ւ կը ծիծաղի Ժան Ռիքար, չեմ գիտեր։ Ինչո՞ւ կը ծիծաղի Ժան Ռիքարի հայրը, չեմ գիտեր։ Ինչո՞ւ կը ծիծաղի Ժան Ռիքարի հօրեղբայրը, չեմ գիտեր։ Ինչո՞ւ կը ծիծաղի Ժան Ռիքարի հօրեղբօր կինը, չեմ գիտեր։ Ինչո՞ւ կը ծիծաղի Ժան Ռիքարի հօրեղբօր կնոջ մայրը, չեմ գիտեր։ Ինչո՞ւ կը ծիծաղի Ժան Ռիքարի հօրեղբօր կնոջ մօրը հայրը, չեմ գիտեր։ Ինչո՞ւ կը ծիծաղի Ժան Ռիքարի հօրեղբօր կնոջ մօրը հօրը հայրը, չեմ գիտեր։ Ինչո՞ւ կը ծիծաղի Ժան Ռիքարի հօրեղբօր կնոջ մօրը հօրը հօրը հայրը, չեմ գիտեր։ Ինչո՞ւ կը ծիծաղի Ժան Ռիքարի հօրեղբօր կնոջ մօրը հօրը հօրը հօրը հայրը, չեմ գիտեր։ Ինչո՞ւ կը ծիծաղի Ժան Ռիքարի հօրեղբօր կնոջ մօրը հօրը հօրը հօրը հօրը հայրը, չեմ գիտեր։ Ինչո՞ւ կը ծիծաղի Ժան Ռիքարի հօրեղբօր կնոջ մօրը հօրը հօրը հօրը հօրը հօրը հայրը, չեմ գիտեր։ Ինչո՞ւ կը ծիծաղի Ժան Ռիքարի հօրեղբօր կնոջ մօրը հօրը հօրը հօրը հօրը հօրը հօրը հայրը, չեմ գիտեր։ Ինչո՞ւ կը ծիծաղի Ժան Ռիքարի հօրեղբօր կնոջ մօրը հօրը հօրը հօրը հօրը հօրը հօրը հօրը հայրը, չեմ գիտեր։ Ինչո՞ւ կը ծիծաղի Ժան Ռիքարի հօրեղբօր կնոջ մօրը հօրը հօրը հօրը հօրը հօրը հօրը հօրը հօրը հայրը, չեմ գիտեր։ Ինչո՞ւ կը ծիծաղի Ժան Ռիքարի հօրեղբօր կնոջ մօրը հօրը հօրը հօրը հօրը հօրը հօրը հօրը հօրը հօրը հայրը, չեմ գիտեր։ Ինչո՞ւ կը ծիծաղի Ժան Ռիքարի հօրեղբօր կնոջ մօրը հօրը հօրը հօրը հօրը հօրը հօրը հօրը հօրը հօրը հօրը հայրը, չեմ գիտեր։ Ինչո՞ւ կը ծիծաղի Ժան Ռիքարի հօրեղբօր կնոջ մօրը հօրը հօրը հօրը հօրը հօրը հօրը հօրը հօրը հօրը հօրը հօրը հայրը, չեմ գիտեր։ Ինչո՞ւ կը ծիծաղի Ժան Ռիքարի հօրեղբօր կնոջ մօրը հօրը հօրը հօրը հօրը հօրը հօրը հօրը հօրը հօրը հօրը հօրը հօրը հայրը, չեմ գիտեր։ Ինչո՞ւ կը ծիծաղի Ժան Ռիքարի հօրեղբօր կնոջ մօրը հօրը հօրը հօրը հօրը հօրը հօրը հօրը հօրը հօրը հօրը հօրը հօրը հօրը հայրը, չեմ գիտեր։ Ինչո՞ւ կը ծիծաղի Ժան Ռիքարի հօրեղբօր կնոջ մօրը հ

Չեզոքութեան խնդիրը միջազգային առկախ

— . —

Գերմանական կառավարութիւնն ալ պատասխանելով Ֆրանսական կառավարութեան կոչին, «սկզբունքով» կ'ընդունի Սպանիոյ գործերուն չմիջամտելու առաջարկը, պայմանաւ որ բոլոր չհակիկից կառավարութիւնները իսկապէս պատրաստ ըլլան չեզոքութիւն պահելու: Այս վերապահումը կը վերագրուի ոչ միայն խորհրդային իշխանութեան, որ բացէ ի բաց կը քաջալերէ Սպանիոյ կառավարութիւնը, այլ եւ Ֆրանսայի կարգ մը շրջանակներուն: Մեեւնոյն ատեն Գերմանիա լուսաբանութիւններ կը պահանջէ կարգ մը կէտերու մասին, հետեւաբար Իտալիոյ: Կ'ըսուի թէ Գերմանիոյ արտաքին նախարարը եւ Պերլինի անգլիական դեսպանը խորհրդակցութիւններ կատարած են, ձեռք առնուելիք միջոցներու մասին:

Այս առթիւ, գերմանական մամուլը ուժգնօրէն կը յարձակի խորհրդային կառավարութեան եւ Ֆրանսայի վրայ: Կարեւոր թերթ մը կը հարցնէ. — «Ֆրանսա պիտի չարունակէ՞ թէ չեզոքութեան բանաձեւեր եւ թէ զէնք ճարել»:

**** Ֆրանսական կառավարութիւնը բոլոր չհակիկից պետութեանց հաղորդեց չեզոքութեան բանաձեւը, որ չատ երկար է եւ պիտի հրատարակուի միւս կառավարութեանց կողմէ ընդունուելէ վերջ: Ծանուցագիրը կը բացատրէ թէ ինչպէս կ'ըմբռնէ չմիջամտելու առաջարկը եւ կը թուէ չեզոքութիւնը զգծագրելու միջոցները: Ֆրանսա կ'ուզէ նախ միջազգային համաձայնութիւն մը հաստատել, զէնք, ռազմանիւթ եւ օդանաւ չարտածելու համար, յետոյ իւրացնել գայն աստիճանաբար, հիմնուելով 1925ի միջազգային պայմանագրին վրայ:*

Փարիզի անգլիական դեսպանը այս մասին տեսակցութիւն մը ունեցաւ Ֆրանսայի արտաքին նախարարին հետ:

**** Ֆրանսայի հակաֆաշական խմբակցութիւնները դրօշ մը ներկայացուցին սպանիական քաղաքի մը կառավարական օրքին: Այս առթիւ կ'ըսեն թէ մեծահարուստ Սպանիացի մը, Յօն Մարթինէզ Պալատրօն, 150,000 տոլար յատկացուցած է ապստամբներուն, Անգլիոյ զրամատան միջոցաւ:*

«Էքօ տը Փարի» (ազգայնական) եւ «Լ'Իօվո» (արմատական) կը պնդեն թէ գերմանական «Տէօյչլանտ» զրահաւորը մեծաքանակ ռազմանիւթ ցամաք հանած է Սպանիոյ հարաւային հակատի ապստամբներուն համար: «Էքօ տը Փարի»ի տեղեկութեանց համաձայն, 28 ռազմական օդանաւեր ղրկուած են Սպանիա, իրենց մեքենավարներով:

ՋԱՆԱՉԱՆ ԼՈՒՐԵՐ ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՂՈՒՎ

ԻՆԸ ՉԻՆԱՑԻ ԱՂՋԻԿՆԵՐ, 16էն 19 տարեկան, փորձեցին անձնասպան ըլլալ հաւաքարար, իրենց ծնողները արգիլած ըլլալով քարձրագոյն վարժարան մտնել, նախակրթութիւնը աւարտելէ վերջ: Աղջիկները խմբովին լուսանկարուելէ վերջ, տէլիոնի քաղաքութիւն մը խառնեցին զինիին եւ խմեցին: Բոլորն ալ գեաին ինկան ուժասպառ եւ անմիջապէս հիւանդանոց փոխադրուեցան:

ԼԻՕՆ ԹՐՈՑՔԻի տան վրայ յարձակում մը կատարուեցաւ Նորվեկիոյ ֆաշականներուն կողմէ, որոնք ծպտուած էին իբրեւ ոստիկաններ: Թրոցքի հարկադրուեցաւ փոխել բնակարանը: Յարձակողները կ'ըսեն թէ նամակ մը բռնուած է, որուն համաձայն Թրոցքի յեղափոխական գործեր կը կատարէ, հակառակ իր տուած խոստման:

ՊԱՂԵՍՏԻՆԷՆ հասած նոր լուրերու համաձայն, խռովութիւնները կը չարունակուին զանազան քաղաքներու մէջ: Ուրբաթ օր կռիւ մը տեղի ունեցաւ Նապլուսի մէջ, ըմբոստ Արաբներու եւ անգլիացի զինուորներու միջեւ: Եբեք Արաբներ սպաննուեցան եւ երկու հոգի գերի բռնուեցան: Սկովտացի սպայ մը վիրաւորուեցաւ: Թէլ Ավիվի մէջ գտնուեցան երկու Հրեաներու դիակներ, որով 52ի կը հասնի զոհերու թիւը:

ՄՈՐԻՍ ԹՈՐՔԷՋ, համայնավար կուսակցութեան ընդհ. քարտուղարը, նամակ մը գրելով վարչապետ Պ. Պլումի, կը յայտնէ թէ ինք երբեք չէ խօսած կառավարութեան դէմ, ինչպէս գրած էր «Փոփիւլէր»: Կուսակցութեան մամուլի տեսչութիւնն ալ կը հերքէ քարտուղարին վերագրուած խօսքերը: Ընկերվարական պաշտօնաթերթը երկչոտ հրատարակած էր այս ճշդումը:

ՁԵՐԲԱԿԱՎՈՒԵՑԱՆ չորս Արաբներ, իբրեւ մեղսակից Ալժէի միջադէպին սպանութեան: Զորսն ալ խոստովանութիւններ կատարեցին:

Հ. Ց. Դ.

Փարիզ

ՓԱՐԻԶԻ «եպիսկոպացի» կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր շրջանի ընկերները երեքշաբթի երեկոյ (11 Օգոստ.) ժամը 8.30ին, Chez Zeyer սրճարան վերնայարկը, 4 Rue St. Denis (Place du Châtelet), մէթրօ Châtelet: Օրակարգ՝ Շրջ. ժողովի օրակարգերու քննութիւն եւ պատգամաւորի ընտրութիւն:

ԱՒՆՈՒՎԻԼ-ԿՈՒՄՆՎԻԼԻ վարդան կոմիտէն ընդհանուր ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները 12 Օգոստ. չորեքշաբթի երեկոյ ժամը 9ին, ընկ. Արփիար Մարտիրոսեանի բնակարանին մէջ: Կարեւոր օրակարգ: Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է:

ՀԱՄԱԺՈՂՈՎՐԴԱԿԱՆ ՀԱՆԴԻՍ

ՀԱՑ ԸՆԴՀ. ՀԵՐՈՍԱՄԱՐՏՆԵՐՈՒ ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ ՆՈՒԻՐՈՒԱԾ

կազմակերպուած Պանեէօ-Թաշճանի «Արծիւ» ենթակոմիտէի կողմէ

Այսօր, կիրակի առաւօտեան ժամը 11էն մինչեւ 23

Ռօպէնսօնի դարաստանին մէջ, Maison Fiquet

կը խօսին ընկերներ

ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ եւ Ս. ՍԱՍՈՒՆԻ

կ'երգեն ՕՐ. ԳՐՆԵԱՋԵԱՆ, կ'արտասանեն Օր.ներ ՕՄՄԱՆՃԵԱՆ եւ Է. ԱԲՐԱՀԱՄԵԱՆ:

Կովկասեան եւ հայկական պարեր մասնաւոր տարազներով, խրթերգներ եւլն:

Կը նուագէ ԹԱՒՐԻՄ ԴԱՐԵԳԻՆ

Մասնաւոր նուագախումբ եւ եւրոպական պարեր: Ճոխ պիւֆէ:

Մուտք 3 ֆրանք:

ՀԱՂ. ՄԻՋ.— փորթ տ'Օրլէանէն առնել 128 համարակառքը եւ իջնել Ռօպէնսօն

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

կազմակերպուած Ֆ. Կ. Խաչի Իսի լէ Մուլինոյի մասնաճիւղին կողմէ

Այսօր, կիրակի առաւօտեան ժամը 8էն մինչեւ իրիկուան ժամը 9

Մէօտոնի անտառին մէջ, պաղ աղբիւրին մօտ:

ԴԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ՃՈՒՆ ԲԱԺԻՆ

Բանախօսութիւն, երգ, արտասանութիւն, եւրոպական եւ հայկական պարեր: Ճոխ պիւֆէ մատչելի դիներով:

ՀՄԲԿ. ՄԻՋ.— Լ'Իվալիտէն առնել դոգեկառք եւ իջնել վալ Ֆլօրի մէթրօ մէտի տ'Իսիէն առնել S. N. P. վերտառութիւնը կրող թաքսիները եւ իջնել Tapis Vert (մէօտոնի անտառին մէջ):

Ա'ՈՒԶՈՒԻՆ *երիտասարդ գործաւորներ մեքենայի վրայ թրիքօ հիւսելու համար: Ներկայանալ ինքնութեան թուղթով միմիայն առաւօտները ժամը 8—12, Պ. Պօյաճեանի, 31 Allée la Fontaine, Livry-Gargan S. et O.:*

ՇԱԽՈՒԻ Լ' *մեկնումի պատճառաւ նպաստաւոր գինով կօշկակարի խանութ մը՝ գործիքներով եւ մեքենաներով, կեդրոն վայր, շաբաթը 25 գոյգ կօշիկի նորոգութիւն, 5 փիէս, Ջուր, գազ, ելեկտրականութիւն: Տարեկան վարձք 780 ֆր պայլով: Դիմել Պ. C. Agerten, 11 Rue Imbert-Colomès, Lyon:*

ՄԻՍԱԱՔ ՂԱԶԱՐԵԱՆ

ԻՐԱՒԱԳԻՏ ԽՈՐՀՐԴԱԿԱՆ, DOCTEUR ES-SCIENCES

կը ստանձնէ ամէն տեսակ իրաւական եւ վարչական գործեր, հպատակութեան գործողութիւններ, վարկային գործառնութիւններ: Պաշտպանութիւն դատարաններու առջեւ: Ամէն կարգի թուղթերու խմբագրութիւն: Ամուսնալուծական խնդիրներ: Վարձակալութեանց գերդ: Շարկերու յայտարարութիւն: Խնդրագիրներու եւ նամակներու խմբագրութիւն:

Դիմել չորեքշաբթի եւ ուրբաթ օրերը ժամը 4 6, Գրատուն Հրանտ Սամուէլ 51 Rue Mr. le Prince, Paris (6):

Դերձակատուն

ՊՕՂՈՍ ԳՈՐԳԻԿԵԱՆ

31 Route de Choisy, Ivry s/Seine

Հեռաձայնել Italie 13—45

ՃՈՒԱ ՄԹԵՐՔ Ֆրանսական եւ անգլիական կերպասներու

Վերջին նորաձեւութիւն, խնամուած աշխատանք, չափաւոր գին:

Ստացած ենք ամառնային գեղեցիկ կերպասներ-

Ջեր շինելիք հագուստներուն համար դիմեցէք

մեր դերձակատունը:

«ՇԻՐԱԿ» *թէ՛ փորձառութեամբ եւ թէ՛ բժշկական գրնութեամբ հաստատուած ծծմայրութիւն մրն է որ Արեւելքի իսկական օդին, պատրաստուած գուտ չամիչի հիւթով ու անխոնով եւ երկուած ժամանակուն գործիքով (ալամպիք)՝ ապրեցիկ զօրացուցիչ մըն է: Բայց օդի գործածողը պէտք է գիտնայ ընտրել այն վաճառանիշը՝ որ կ'երաշխաւորէ անաբատ օդին բոլոր յատկութիւններն: Այլապէս, օդի անունին տակ՝ խարդախուած եւ քիմիական նիւթերով պատրաստուած ըմպելին կը քայքայէ առողջութիւնը, եւ կազմական աղետալի խանգարումներ յառաջ կը բերէ:*

«ՇԻՐԱԿ» օդին, որ մասնաւոր ժենաշնորհով Ֆրանսայի մէջ հրապարակ հանուած Արեւելքի իսկական օդինէ, կը լրացնէ օդիէն ակնկալուած բոլոր օգտակար յատկութիւնները: Ուրեմն, եթէ օդի սիրահար էք, խմեցէք գայն, բայց փնտռեցէք եւ խմեցէք Հայաստանի պատմական փառապանծ նահանգին անունով կնքուած եւ Շիրակի հզօր նկարը կրող պիտակով «ՇԻՐԱԿ» օդին, ձեր առողջութեան դաւաճանած չըլլալու համար:

Մեծաքանակ գնումի համար դիմել՝ Ֆրանսայի եւ գաղթավայրերու միակ արտօնատէր

GRANDE DISTILLERIE DU PARC

1 Bld. Onfroy, Prado—MARSEILLE, Tél. D. 78—73

Լիոնի եւ շրջակայքի մթերանոց D. N. BAHADOURIAN,

2eevigné, LYON — Tél. Moncey 32—10

Նիսի մթերանոց H. KHATCHADOURIAN, 24 rue Assalit, NICE — Tél. 841.85

FIDES TRANSPORTS. Spécialistes pour le transport des bagages et du mobilier en U.R.S.S. - Emballage et expédition pour tous pays. - Formalités en douane. - Déménagements à Paris.

45, rue des Petites-Ecuries Paris-X - Téléphone: PRO. 13-05

ՀԱՅԵՐՈՒ ԺԱՄԱԴՐԱՎԱՃՐԸ

Ճաշատուն Ֆլօրիէ

61, Rue Monsieur le Prince, Paris (6)

Մէթրօ՝ Օտէօն եւ Սէն Միշել Հեռաձայն Danton : 52 73

Ազնիւ եւ ընտանեկան խնամուած կերակուրներ:

ԱՐՔԱՅԱԿԱՆ ԽՄԻՋ

ՐԱՔԻ ՏԻՒԶ

Զուտ խաղողէ քաշուած եւ անխոնով պատրաստուած օդին է ՐԱՔԻ ՏԻՒԶը:

Զգուշացէք այլ եւ այլ նիւթերով պատրաստուած եւ ձեր կեանքին վնասակար օգիները խմելէ, այլ խմեցէք միմիայն ՐԱՔԻ ՏԻՒԶը, որուն անարատ, կազդուրիչ եւ ախորժարեր բլլալը հաստատուած եւ գնահատուած է:

UN DUZE

MARQUE DÉPOSÉE

RAKI

40°

DUZE

Véritable Anisette Orientale

DISTILLERIE OTTOMANE ISTAMBOUL

Ֆրանսայի համար արտօնատէր՝ Ա. ՏԱՒԱՔԻԹԻԹԵԱՆ

8 rue Suffren, Marseille— Tél. D. 70-89

Etude de Me BERNARD WAHÉ

(17e ANNÉE)

Licencié en Droit de la Faculté de Paris

Ancien élève de l'École des Hautes Études Sociales

JURISCONSULTE

de

Droit Français et International Privé

Mandataire en Justice

159 rue Lafayette, Paris (Gare du Nord) Tél. NORD 68—02

ԿՐ ՍՏԱՆՁՆԷ ամէն տեսակ դատեր, Փարիզի, գաւառի, գաղութներու եւ արտասահմանի մէջ: Խորհրդակցութիւն իրաւագիտ. ամէն տեսակ խնդիրներու Սրկածի դատեր, ամէն լեզուէ թարգմանութիւններ: Նաթիւրալիզասիօնի օրինական ձեւակերպութիւններ եւ անուններու փոփոխութիւն, ընկերութիւններու կազմութիւն եւ լուծում: Ամէն տեսակ գործերու խմբագրութիւն: Իրաւագիտական քննութեանց եւ մրցումներու պատրաստութիւն: Ճառերու եւ գաւառախօսութիւններու խմբագրութիւն: Խորհրդակցութիւն 25 ֆր.: Կ'ընդունի ամէն օր ժամը 5—7, բացի շաբաթ, կիրակի եւ տօնի օրերէ:

Կ'ընդունի նաեւ ժամադրութեամբ:

Le Gérant: H. STEPHAN

Imprimerie A. DER (AGOPIAN) 17, Rue Damesme, PARIS (13)

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

Պուլվար Ծտտօի (Մարսէյլ) վրաժեան ենթաչոմիտէն բոլոր ընկերներու կողմէ խորին ցաւակցութիւն կը յայտնէ բնկ. Խորէն Տէր Նազարէթեանի եւ Այրի Տիկ. Ա. Տէր Նազարէթեանի եւ պարագաններուն, իրենց եղբօր, աւազանոյն եւ ազգականին բնկ. ՍԱՐԳԻՍ ՏԷՐ ՆԱԶԱՐԷԹԵԱՆԻ դառնակսկիծ հանուան առթիւ, որ տեղի ունեցաւ Օգոստ. 3ին:

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

Կը փնտռուի Ռէշ'ախի Բադարիճ գիւղէն Պ. Մխսաք Չալըքեանը: Տասնեակ տարիներ առաջ կը բնակէր Թիւնիզ: Ցետոյ մեկնած է Ֆրանսա: Իր հասցէն գիտցողներէն կը խընդրուի խօսցնել՝ K. Torossian, Négociant, 19 Rue des Coulouglis, Blida (Algérie):

ԱՆԱՐԳ ՔԱՅԼ

(Բ. եւ վերջին մաս)

Անդրկովկասի ժողովուրդների եղբայրական ֆեդերացիան էլ աւելի ամրապնդեց Անդրկովկասի ժողովուրդների եղբայրութիւնը եւ յաջողութեամբ լուծեց նրա առջեւ դրուած բոլոր խնդիրները: Անդրկովկասի աշխատաւորներն այսօր լայնօրէն քննարկում են սոսկինեան մեծ Սահմանադրութիւնը, որը յատկժամնում է մեր մեծ Միութեան աշխատաւորների մեծագոյն յաղթանակը, ԼԵՆԻՆ-ՍՏԱԼԻՆի կուսակցութեան գծի յաղթանակը:

Եւ այս մոմենտին, կուսակցութեան հակայական օգնութիւնն ու օժանդակութիւնը վայելող, մի ամբողջ կուսակցական կազմակերպութեան գլխավորի մեծ բարձրութեանը հասցուած ընկեր Ծանջեանը, փոքրոդի կերպով վախենալով իր թոյլ տուած եւ արդէն իր կողմից ընդունուած սխալների ուղղման խնդրից, գնդակ է արձակում իր վրայ եւ ինքնասպանութեամբ ամօթալի կերպով վերջ է դնում իր կեանքին:

Այդ կրակոցը մենք չենք կարող անուանել այլ կերպ, քան դաւաճանական կրակոց, քանի որ այդ կրակոցով վերնա է հասցուում կուսակցութեանը, անունդ է սրւում մեր սխեմի թշնամիներին: Ընդունել սխալը, բայց հերթաժարել այն ուղղելուց, ուժեր չգտնել սխալը ուղղելու համար, ուժեր չգտնել կուսակցութեանը հասցուած վնասն ուղղելու համար— այդ մի թէ ամօթալի ակտ չէ, փոքրոդութեան դաւաճանական ակտ:

Երբ պաշտպանում է խաբեբայութեան ճանապարհով պատասխանատու պաշտօնների սոցիալական նացիոնալիստ - տրոցկիստ Ստեփանեանը, երբ նա օգտւելով Ծանջեանի նեխած լիբերալիզմից, ժողկոմի պաշտօնի է առաջ քաշւում, մտցւում է կենտկոմի կազմի մէջ, երբ չնայած կուսակցութեան առանձին անդամների տագնապալից ահազանգերին, կուսակցական դէմքը կորցրածների ձեռքով ինչպէս Ա. Գալոյեանն է, կուսակցութեան այդ անդամները պատժւում են, սա, ի հարկէ, ծանր, աններելի սխալ է:

Բայց, երբ երկրեանանուն մերկացնելուց յետոյ, նացիոնալիստի, հակայեղափոխականի, կուսակցութեան ու աշխատաւորների թշնամու նրա խակական զազանային դէմքը երեան բերելուց յետոյ, քաղաքական չեն գնում իրենց թշնամու ու նրա գաղափարների դէմ պայքարելու համար եւ փոքրոդութեամբ հետանում են թաակերամից, դրանով իսկ օբեկտիւօրէն իրենց յանձնելով թշնամուն — սա ոչ միայն սխալ է, այլ խայտառակ, անների յանցագործութիւն կուսակցութեան հանդէպ, այդ փաստացի հետացում է կուսակցութիւնից, այդ դաւաճանութիւն է կուսակցութեան հանդէպ:

Այսպէ՛ս, եւ միայն այսպէ՛ս կարող են գնահատել Հայաստանի բոլշեւիկները կենտկոմի նախկին քարտուղար Ա. Ծանջեանի արարքը: Այսպէ՛ս, եւ միայն այսպէ՛ս կարող են գնահատել այսօր այդ անարդ քայլը նաեւ Հայաստանի բոլոր աշխատաւորները:

Ծանջեանի անարդ դաւաճանութիւնն այսօր փորձում են օգտագործել կուսակցութեան թշնամիները, դաշնակների ու տրոցկիստների տանքները, ամէն գոյնի նացիոնալիստական ճիւաղները: Ի զուր են նրանք փորձում այսօր անկիւններում գործի դնել իրենց սիրւած թունաւոր զէնքը — ստոր զրպարտութիւնն ու պրովոկացիան կուսակցութեան եւ նրա զեկավարների հասցէին: Ի զուր են նրանք օձի ֆշշոցով մութ անկիւններում փորձում Ա.ԶԳԱՅԱՑԻՆ ԵՐԿՈՒԱՄԻԱԿՈՒԹԻՒՆ ՀՐԱՀՐԵԼ, ԹՈՒԼԱՑՆԵԼ ՀԱՐԵՒԱՆ ԺՈՂՈՎՈՒՐԴՆԵՐԻ ՀԵՏ, ՄԱՄԱՆԱԿԱՐԱԳԼՈՒԽ ՎՐԱՑ ՄԵՐ ԺՈՂՈՎՐԴԻ ՀԵՏ ՀԱՑ ԱՇԽԱՏԱՒՈՐՆԵՐԻ ՀԱՄԵՐԱՇԽՈՒԹԵԱՆ ԵՂԲԱՑՐԱԿԱՆ ԶԳԱՑՄՈՒՆՔԸ, ժողովրդի, որը մարդկութեան ուել է մեծ առաջնորդ ընկեր ՍՏԱԼԻՆԻՆ:

Ի զուր են նրանց ստոր բանաարկութիւնները, նրանք մազաչափ անգամ չեն կարող թուլացնել Անդրկովկասի ժողովուրդների եղբայրութիւնը, նրանք չեն կարող թուլացնել նաեւ բոլշեւիկեան սուր զգաստութիւնը կուսակցութեան ու աշխատաւոր ժողովուրդների թշնամիների նկատմամբ, նացիոնալիստների, տրոցկիստների, դաշնակների նկատմամբ, որոնք այսօր փորձում են վնաս հասցնել մեր մեծ մայրենիքին: Նրանք եւ ոչ մի բոպէ չեն կարող խանգարել Հայաստանի աշխատաւորների յաղթական երթին՝ բոլշեւիկեան կազմակերպութեան գլխաւորութեամբ, Հայաստանի կենտկոմի գլխաւորութեամբ, բոլշեւիկեան Անդրերկոմի եւ Համ. կ(բ) կ կենտկոմի զեկավարութեամբ, այն ոգով, որ նշել է ԼԵՆԻՆԻ-ՍՏԱԼԻՆԻ մեր մեծ, պանծալի կուսակցութիւնը:

Հայաստանի բոլշեւիկներն ու աշխատաւորները չնամխների բանսարկութիւններին, Ծանջեանի դաւաճանական փոքրոդի արարքն օգտագործելու նրանց փորձերին կը պատասխանեն էլ աւելի ուժեղացնելով բոլշեւիկեան զգաստութիւնը, համախմբուելով իրենց շարքերը, էլ աւելի եռանդուն աշխատանքով՝ յանուն Խորհրդային Հայաստանի անսահմանութեան ու կուլտուրայի ու յեղափոխական բարգաւաճման, էլ աւելի ամրապնդելով Անդրկովկասի եւ ամբողջ Միութեան ժողովուրդների սոսկինեան բարեկամութիւնը, էլ աւելի ուժեղ հակահարուած տալով ամէն տեսակի նացիոնալիստական ու տրոցկիստական տարրերին, յանուն ԼԵՆԻՆի քանձարեղ գաղափարների յաղթ իրականացման՝ ժողովուրդների սիրելի առաջնորդ մեր ՍՏԱԼԻՆի զեկավարութեամբ:

CIGALE CINÉMA

60 Avenue de Saxe. LYON

7— 13 Օգոստ.

Առաւօտեան ժ. 2.30ին երեկոյեան 8.30ին

Pierre Richard Willm

dans

Stradivarius

et l'Enigme de Minuit

Գիներ 5 եւ 7 ֆր. location gratuite.

Ներկայ յայտարարութիւնը բերողին կը տրուի 2 մուտքի տոմսակ՝ զեղչուած գինով

REXY CINÉMA (Lyon)

Cours Lafayette, angle Rue Garibaldi

7— 13 Օգոստ.

Երեկոյեները ժամը 8.30

Իսկ Հինգ. եւ Կիր. ցերեկ եւ գիշեր:

2 grands films

L'Affaire

Coquelet et le Harpon rouge

Գիներ 3, 5 եւ 6 Ֆրանք:

Ներկայ յայտարարութիւնը բերողին կը տրուի 2 մուտքի տոմսակ զեղչուած գինով

ՀԱՐԱԶԱՏ

ՕՐԱԹԵՐԹ՝ ԱԶԳԱՑԻՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ, ԳՐԱԿԱՆ

EE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

(Fondé en 1925) :-: R. C. Seine 276.286

Directeur et Propriétaire : SCH. MISSAKIAN
RÉdaction et Administration
ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԻՒՆ ԵՒ ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ
17, Rue Damesme, PARIS (13e)
Téléphone : Glacière 15 - 70
Métro : TOLBIAC

ԸՆԹԱՑԻԿ ՀԱՄԱՐ՝ ՏԱՐԵԿԱՆ ՎԱՃԱՌՔԱՑԱԾ ԵՒԱՐԱԾՈՒԹԻՒՆ

ՀԱՒԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԵԱՆ ԳԱՑՄԱՆՆԵՐ,—

Ցրանսա եւ գաղութներ	140 ֆրանք	70 ֆրանք	35 ֆր
Անգլիա, Եգիպտոս, Զուիցերիա, Իտալիա	250 »	130 ֆրանք	—
Ամերիկա եւ ուրիշ երկիրներ	200 ֆրանք	100 ֆրանք	—

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ
11
ՕԳՈՍՏՈՍ
MARDI
11 AOUT
1936

ԳԻՆ 50 ՍԱՆԹԻՄ

12 ՏԱՐԻ — 12e Année No. 3188

Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱԿԵԱՆ

ԵՐԿՈՒ ԽՕՍՔ

ՊԻՏԻ ԲԱՑՈՒԻ՝ ԱՄԲՈՂՋ ՎԱՐԼԱԳՈՅՐԸ...

Քիչ վաղ նոր տեղեկութիւններ պիտի կարդաք Աղասի Խանջեանի անձնասպանութեան կամ սպանութեան մասին :

Շաբաթ օր, բոլորովին սարբեր — մօտաւոր — աղբիւրէ մը քաղելով, հրատարակեր էինք լուր մը, որ կը պատմէր թէ անձնասպանութիւնը տեղի ունեցած է Թիֆլիսի մէջ : Թուրքիոյ տեղեկութիւնը կը փարատէ մեր վերապահութիւնը, գոնէ առ այժմ : Մանաւանդ որ, օրով եւ ժամկանով կը յիշէ հանգուցեալի մարմնին փոխադրութիւնը՝ Թիֆլիսէն Երեւան, ուղեկցութեամբ միայն ազգականներու եւ մէկ հատիկ պահակով :

Նոյն ձեւով կը նկարագրուի Թաղումը Երեւանի մէջ, «յուլիս 12ին կիրակի ժամը 3ին, պարզ յուղարկաւորութեամբ» : Անշուշտ հրամանատար Մոսկուայի :

Ինչ կը վերաբերի բուն դէպքին չարժառիթներուն, անգամ մը եւս կը հաստատուին մեր եզրակացութիւնները, անոնց քաղաքական - սահմանային հանգամանքի մասին :

Այդ կ'ապացուցանէ, նաեւ, անձնասպանութեան արարքին «փոքրոգութեան» եւ «խայտառակութեան» առթիւ սարքուած խաղարը, խուժանային ազմուկը, որուն ամէնէն վաւերական մասերը արտատպեցինք օրը օրին :

Եթէ չենք սխալիր, այսքան բարեկենդանային «զալմաղալ» չսարքուեցաւ ոչ Եոֆէի, ոչ վրացի Կէկէչկորիի, ոչ ալ Ուկրանայի կրթական գործավար Նիքօլա Սկրիպնիկի անձնասպանութեան առթիւ, չնայելով որ երեքն ալ բոլշեւիկեան աստղեր էին :

«Առանց կրակի ծուխ չըլլար», ըսեր են խմաստուն մարդիկ : Արդ, խորհրդային իշխանաւորները ի զուր կը փորձեն ակներու կրակը մարել ջուր ցանելով : (իրականին մէջ իւղ է որ կը ցանեն ...) :

Շ.

Ա. ԽԱՆՋԵԱՆԻ «ԱՆՁՆԱՍՊԱՆՈՒԹԻՒՆԸ» ԿԱՏԱՐՈՒԱԾ Է ԹԻՖԼԻՍԻ ՄԷՋ

ԱՆՇՈՒՔ ՓՈԽԱԴՐՈՒԹԻՒՆ ԵՒ ԱՆՓԱՌՈՒՆԱԿ ԹԱՂՈՒՄ

Թուրիզէն հասած ճամբորդ մը հետեւեալ տեղեկութիւնները կը հաղորդէ մեզի, յուլիս 26 Թուականով՝—

Յուլիս 10ի առաւօթ Թիֆլիսում խորհրդաւոր շշուկ է տարածւում թէ Ադասի Խանջեան ինքնասպանութիւն է գործել իր բնակարանում կէս գիշերը անց : Ադասին Թիֆլիս եկել էր մասնակցելու երկրային կոմիտէի նիստին : Յուլիս 9ի երեկոյեան երկարատեւ նիստը վերջանում է փոքրաքանակի վիճաբանութեամբ ուր ըստ տարածուած զրոյցների ինքնութեան է առնուած եղել խորհրդային նոր սահմանադրութեան մէջ գծուած սահմանների խնդիրը, (Վրաստանի, Ադրբէջանի եւ Հայաստանի) : Ահա այդ նիստից վերջ Ադասին տուն վերադառնալուց յետոյ առաւօտ յայտնի է լինում որ ինքնասպանութիւն է կատարել : Հասարակութեան մէջ, գլխաւորաբար մտաւորական եւ բանիմաց շրջանակներում, այդ համարում են սարսովի ինքնասպանութիւն, ասելի ճիշդ Ադասին *սպաննել են*, պարզ վրացական դեկավար կոմունիստների դաւ : Այս է Թիֆլիսի մէջ ամենատարածուած կարծիքը :

Ի հարկէ հրապարակային ոչ մէկ արտայայտութիւն տեղի չունեցաւ · Մոսկուայից հեռագրական յստակ կարգադրութիւն եղած է որ խիստ անշուշտ քաղում լինի միայն, ուրիշ ոչինչ :

Իր մտերիմներից եւ ընկերներից ոչ ոք այցելած չէ, կամ ցաւակցական արտայայտութիւն ցոյց չեն տուած : Միայն իր ամենամօտիկ ազգականները մի պարզ պսակ ունէին :

Սպանեալի դիակը շաբաթ օրը Թիֆլիսից նոյն անշուշտ վիճակով դրկեցին Հայաստան, ուր յուլիս **12**ի կիրակի կէսօրից յետոյ ժամը 3ին թաղուեցաւ նոր գերեզմանատանը, պարզ յուղարկաւորութեամբ :

Ամբողջ Հայաստանում եւ մանաւանդ Երեւանում անակնկալ եւ անսպասելի էին համարում այդ խորհրդաւոր մահը : Ու ինչ խօսք որ ոչ ոք չէր կարող բացատրութիւն տալ այդ սարսուած դաւադրութեան :

Յուլիս **12**ի երեկոյեան եղած է հաղորդակցական հոգեհանգիստ, իր համակիրների եւ բարեկամների կողմից : Մինչդեռ այդ օրը յատուկ կարգադրութեամբ սիներամներ եւ ռատիօ կայաններ ասելի լարուած աշխատում էին, իբրեւ թէ ոչինչ պատահած չըլլար :

Յուլիս **14**ին Շահսուվարեանը Երեւանի կեդր. կոմիտէի նիստին մի խառնիչ ճառով հանդէս է գալիս սպանեալ Ադասիի դէմ, որու կենդանութեան միայն մեծարանք, փառաբանութիւն եւ գովք կը հնչէին թէ մամուլի եւ թէ ժողովների մէջ :

Պ. Շահսուվարեանը ասել է·

— Ադասի Խանջեանը երեք տարիէ ի վեր աչքի էր ընկնում իր թոյլ եւ անվճռական բնաւորութեամբ երեք տարի է որ յեղափոխութեան թշնամիների դէմ գործօն պայքար չէր վարում, ազգայնական տարրերի հետ յարաբերութիւն կը պահէր, վերջին հաշուով նա Դաշնակների եւ բոլոր տեսակի ազգայնականների հանդուրժում էր : Եւ եթէ նա իր աշխատանքները շարունակում էր եւ մնում էր դեկավար պատասխանատու գործիչի դերում, պարզ նրա համար, որ նա վայելում էր ընկ·Ստալինի անձնականվստահութիւնն ու համակրանքը : Սակայն հետզհետէ երբ որոշ գործեր նրա այդ շեղումներն ու թոյլ վերաբերմունքը, զգաց որ կորստում է իր ոտի տակի հողը, եւ այժմ նա ամենանաւարգ ձեւով ինքնասպանութեան դիմեց :

Նոյն մտքով ճառեր խօսուած են Թիֆլիսի եւ Բագուի մէջ : Ի հարկէ իրենք ճառախօսներն էլ չեն հաւատում դրան, բայց դաւը ծածկելու եւ Հայաստանի ոտնահարուած իրաւունքները պաշտպանելու համար Ադասիի առած բայլերը սխալելու մտքով գժբախտ զոհին որակում են թշնամի բոլշեւիզմին եւ խորհրդային գործունէութեան : Ոչ մէկ բաղաքացի չի հաւատում յայտարարուած ինքնասպանութեան : Իսկ Հայաստանի բոլոր ժողովուրդը եւ դրանից բացի եւ հայ բոլշեւիկները խորին ցաւով տեսնում են դաւը, բայց ոչինչ արտայայտել չեն կարող :

Միասնիկեանից յետոյ խանջեանը վրաստանի մէջ նոր գոհն է վրացի ազգայնամոլ բոլշեւիկների բաղաքականութեան :

ՎԵՐՋԻՆ ԺԱՄ

ԻՏԱԼԻԱՆ ԱԼ ՈՒԺԳՆՕՐԷՆ ԲՈՂՈՔԵՑ ՀՈՐՍ ՀՊԱՏԱԿՆԵՐ ՍՊԱՆՆՈՒԱԾ ԸԼԼԱԼՈՎ

Կառավարական ժարտանաւերուն արգիլուեցաւ Թանձերի նաւահանգիստը երթալ

Դէպի Մատրիտ հիւսիսեան եւ նաւային

Գերմանիայէն վերջ Իտալիան ալ ուժգին բողոքագիր մը ուղղեց սպանիական կառավարութեան, չորս հպատակներ հրացանի բռնուած եւ հինգերորդն ալ վիրաւորուած ըլլալով Պարչելոնայի մէջ : Հոմ չատ ծանր կը նկատէ այս դէպքը, վերագրելով «դասակարգային առելութեան» : Պաշտօնական գործակալութիւնը իր զեկոյցին մէջ կ'ըսէ — «Մատրիտի դեսպանը յայտարարած է թէ սպանիական կառավարութիւնը պատասխանատու կը նկատէ այս յարձակումներուն համար : Այդ կառավարութիւնը հետզհետէ անկարող կը դառնայ կումներուն համար : Այդ կառավարութիւնը հետզհետէ անկարող կը դառնայ տէր մնալու կացութեան, թէ Մատրիտի եւ թէ Պարչելոնայի մէջ» :

Շաբաթ օր զրոյց կը չրջէր թէ Գերմանիա գօրք պիտի հանէ Պարչելոնա, իր հպատակները պաշտպանելու համար, բայց Լոնտոնի գերմանական դեսպանը հերքեց այս լուրը :

Թանձէրի միջազգային յանձնախումբը, որ կը բաղկանայ մեծ պետութեանց դեսպաններէն, որոշեց խնդրել սպանիական կառավարութենէն որ իր մարտանաւերը նաւահանգիստ չհանդիպին : Ասով գործնապէս ընդունած կ'ըլլայ ապստամբական Ֆրանքոյի բողոքը եւ լոեալային ճանչցած՝ առժամեայ կառավարութիւնը : Յանձնախումբը որոշեց նաեւ ճանչնալ ապստամբ իշխանութեանց կողմէ տրուած անցագիրները եւ պիտի արտօնէ որ ապստամբները սպաներ դրկեն Թանձէրի չրջանը, վիզաներ կատարելու համար :

Զօր· Ֆրանքօ հարաւէն եւ Զօր· Մոլա հիւսիսէն կը յարուձակին իրենց գործողութիւնները, Մատրիտը պաշարելու համար : Կառավարական զօրքերէ կարգ մը յաջողութիւններ չահեցաւ Մատրիտի չրջակաները, եւ մղելով յարձակում մը եւ պայթեցնելով զէնքի մթերանոց մը : Իսկ ապստամբները կը հաղորդեն թէ գրաւած են Պատայոզը : Զօր· Մոլա անմիջական գրոհ մը կը կազմակերպէ Սան Սէպասթիանի եւ Իրունի վրայ : Կառավարութիւնը կը ձանուցանէ թէ անգործութեան դատապարտուած է խոշոր յանձնաժողով մը, որ ապստամբներուն ձեռքը կը դնուէր : Նոյն զեկոյցին համաձայն, կրակի տարածութեան վրայ : Ապրուած է ապստամբ դիրք մը՝ Օյարդուն, հիւսիսային ճակատին վրայ : Ապստամբները եօթը օդանաւերով յարձակեցան Սոմոսիէրրա բարձունքին վրայ, բայց եա մղուեցան, 200 սպանեալ ձգելով : Պաշտօնապէս կը ծանուցուի թէ կառավարութիւնը գրաւած է Լուկոնէսը, որ Օվիէտոյի միակ ծովային ելքն է հիւսիսային Սպանիոյ մէջ : Պալէարեան կղզիներէն մէկն ալ անձնատուր եղած է կառավարութեան : Զօրաւոր արշաւագունդ մը դրկուած է, դրաւելու համար ամբողջ Պալէարեան կղզեխումբը :

Ֆրանսական սահմանագլուխէն (Հէնդէյ) կը հաղորդեն թէ դժգոհութիւն կը տիրէ չրջանին մէջ, Զօր· Մոլա պարտաւորիչ տուրք դրած ըլլալով (դրամ եւ ուտեստ) : Իր բանակին ռճիկները վճարելու համար զօրավարը որոշեց եւս կամուտի տուրք հաստատել տարեկան 80.000 փէզէթայէն վեր եղած հասոյթներու վրայ :

Զօր· Ֆրանքօ նոր զօրքի կը սպասէ Մարոքէն : Իր բանակը այժմ կը բաղկանայ 9000զինուորներէ, որոնց մեծ մասը օտար լեգէոնիքաջավարժ զինուորներ են : Ապստամբները յաղթանակ մը տարին Սան Ժիւլիանի մէջ, Պարչելոնայի մօտ, 100 հոգի սպաննելով, 300 հոգի վիրաւորելով եւ մեծաքանակ զէնք ու պաշար դրաւելով :

*** Մատրիտի կառավարութենէն եւ ապստամբներու կառավարութենէն երկական պատուիրակներ բանակցութիւններ կատարեցին Ֆրանսական հողի վրայ, զերիներու փոխանակութեան համար : Արժանահաւատ լուրերու համաձայն, բանակցութիւնները խզուած են, ապստամբները մերժած ըլլալով փոխանակութեան առաջարկը : Անոնք վստահ են իրենց յաղթանակին վրայ եւ չեն ուզեր որ եւ է իրաւախոհութիւն ընդունիլ :

*** Ալքալա Զամօրա, Սպանիոյ հանրապետութեան նախորդ նախագահը, որ պաշտօնանկ եղած ըլլալով յուլիս 6ին հեռացած էր երկրէն, Փարիզ հասաւ առջի օր : Այս առթիւ պատասխանելով թղթակիցներու հարցումներուն, չատ կարճ յայտարարութիւն մը ըրաւ — «Երբ խորհրդարանը լուծուեցաւ ապրիլին, ես ըսի բարեկամներու թէ ժողովրդավար եւ սահմանադրական հանրապետութիւնը մեռած է» : Մերժեց ուրիշ խօսք ըսել Սպանիոյ կացութեան մասին, յայտնելով թէ ծանօթ չէ : Փարիզ հասած առեն ոստիկանութիւնը ուշադրութեամբ կը հսկէր, որպէսզի անախորժութիւններ չպատահին :

*** Սպանիոյ գահընկէց արքան, Ալֆոնսօ, որ Զեխոսլովաքիա կը գտնուէր, Վիէննա հասաւ : Կ'ըսուի թէ Պերլին ալ պիտի երթայ, տեսակցելու համար Հիթլէրի հետ :

*** Լեհական թերթերը կը գրեն թէ ռուս սպիտակ սպաներ կը գտնուին Սպանիոյ ապստամբներուն մէջ, եւ թէ քարիւղի միջազգային ընկերութիւններ գործնապէս կ'օգնեն :

× Կիրակի առտու եօթը թօն ուտեստ,— կաթ, չաքար, ալիւր, պահածոյ միս եւն· դրկուեցաւ Սպանիա, ինչպէս կը գրէ «Իւմանիթէ» :

Ֆրանսա խիստ չեզոքութիւն պիտի պահէ

Նախարարական խորհուրդը չաբաթ օր բացառիկ նիստ մը գումարեց, որ տեւեց չորս ժամ : Ցետոյ զեկոյց մը հրատարակուեցաւ, որուն համաձայն Ֆրանսա խիստ չեզոքութիւն պիտի պահէ, Սպանիոյ դէպքերուն նկատմամբ : Այս առթիւ պարզելով կառավարութեան դիրքը, զեկոյցը կ'ըսէ թէ ճանչնալով հանդերձ Սպանիոյ բարեկամ կառավարութիւնը, յուլիս 25ին որոշեց չարտօնել զէնքի արտածումը, վերապահութեամբ անհատական առաքումներու : Օգոստոս 1ին լսելով որ կարգ մը օտար ապրանքներ դրկուած են ապստամբներուն, կառավարութիւնը տիպողական կոչ մը ուղղեց չահակից պետութեանց, որպէսզի միջամտութիւններ չկատարուին : Այժմ նկատելով որ Սպանիոյ կացութիւնը կրնայ ամենածանր վտանգներ ստեղծել խաղաղութեան համար, Ֆրանսա չահակից պետութեանց ներկայացուց պայմանագիր մը, հաւաքական

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Գ· էջ)

«ՅԱՌԱՋԻ» ՏՈՒՆԻՆ ՀԱՄԱՐ (ՏՊԱՐԱՆ)

Ա· ՑԱՆԿ

«ՅԱՌԱՋ»ի միջոցաւ արձանագրուած են հետեւեալ գումարները՝—

Գ· Շահլամեան, Մարսէյլ	1000
Գ· Ա· Պ· Փարիզ	500
Հայկ Սէրէնկիւլեան, Մարսէյլ	500
Յակոբ Տէր Յակոբեան	500
Մասիս Սալեանեան	200
Բիւզանդ Տէվլէթեան	100
Ստեփան Ալէքսանեան	100
Տիկին Ֆիլոմէն Ս· Ալէքսանեան	100
Գումար՝	3000

ՄԱՐՍԷՅԼ, 7 օգոստ·— Սիրելի Շաշարշ, օրը օրին կը հետեւիմ ՅԱՌԱՋի տան մասին կատարուած ձեռնարկներուն, աճկեղծօրէն եւ ջերմապէս կը փափաքիմ որ այդ նպատակին համար կազմուած յանձնախումբին ջանքերը շուտով յաջողութեամբ պսակուին : Յառաջի տան շինութեան առաջին քարը եթէ կարելի է անուանել, կը փութամ ձեր միջոցաւ ղրկել հազար (1000) ֆրանք, ի յիշատակ ողբացեալ վառամեռիկ որդւոյս՝ ՍԻՄՈՆի, որ այնքան կը գնահատէր հայ լեզուն եւ մամուլը, այս օտարութեան մէջ կատարելիք դերով : Ներփակ չէք մը Société Généraleի վրայ : Ընկ· բարեւներով Գ· ՇԱՀԼԱՄԵԱՆ

ԻՆՉԸՆ ԿՐ ՆՇԱՆԱԿԷ «ՏՈՒՆ»

Զանազան թիւրիմացութիւններ փարատելու համար, պարտականութիւն կը սեպենք յայտնել թէ «Յառաջի Տունը» փոխարերական իմաստ ունի : Հարցը կը վերաբերի սեփական տպարան - խմբագրատուն մը ապահովելու անհրաժեշտ կարգ ու սարքով, եւ ոչ թէ «Յառաջ»ի համար շէնք մը շինելու կամ գնելու :

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ԵՂՈՎԱ, ԿՂԵՐ, ԴՐՕՇ, ԵՋ, ԱՅՑ ԵՒ ՈՒՐԻՇ ԲԱՆԵՐ

— ո —

Անցեալ օր, պանիր փաթթած առեցինք, ձեռս անցաւ ԴԻՏԱՐԱՆ անուանով ամսաթերթ մը : Կը հրատարակուի Ամերիկայի մէջ : Իր «պաշտօնն» է հայ ժողովուրդին ծանօթացնել «Եհովա Աստուծոյ եւ Ս· Գրոց մէջ Անոր յայտնած նպատակներ » :

Եհովան հոյովող ուրիշ նման պարերաթերթեր ալ ունինք, տակաւին : Օրինակ՝ ԴԻՏԱԿԸ, ԲԱՆԲԵՐԸ, եւն· :

Դժուար է հասկնալ ասոնց լեզուն : Վեցհազարեակի ընթերցանութեան կը թղթուն : Աւելի տպաւորութիւն կը թողուն : Աւելի ճիշդ խօսելով՝ ցաւագարի լեզու մը ունին, — մէկ մը Քրիստոսի հետեւողները, մէկ մըն ալ Մարբսի հետեւողները : Բան չես հասկնար իրենց գրութիւններէն, բառերու *ետեւի*, անհամ կամ հոտած :

« Դիտարան »ի մէջ (տես Օգոստոսի թիւը) ուշադրութիւնս գրաւեց հետեւեալ յօդուածը՝—

Սատանան այժմ Ամերիկայի կղերները կը գործածէ որ զրօշակ ողջունելու կառավարական արարողութիւնը որդեգրուի :

Այսօրւան՝ խորագիր : Կը կարդամ այդ յօդուածը : Ոչ մէկ կապ չունի վերի խորագրին հետ : Մեր խմբագիր պատուելին կը գրէ, որ ազգերը պիտի կանգնին Քրիստոսի առջեւ (ՅՈՎՀ· ե· 22 — 27) : «Քրիստոսի ձախ կողմը ցոյց տրուածները «այծեր» կոչուած են, ինչու որ ատոնք յամառ, գոռոզ ու ծաղրող են եւ կը նիշեն ու բիրտ ձեռքով մը կ'իշխեն» : Ցետոյ Աւետարանիչ կը բերէ բազմաթիւ բաղուածքներ, որոնք դարձեալ որ եւ է կապ չունին իր նիւթին հետ : Քիչ մը վարը կ'աւելցնէ· «Որպէսզի կարենանք տեսնել թէ՝ «այծերու» հօտին առաջնորդները եղող կղերականներն են թշնամի Սատանային գլխաւոր ներկայացուցիչները՝ լաւ է որ նկատի առնենք Յիսուսի սա խօսքերը, զորս Նա կղերականներուն կը վերագրէ» : Եւ մէկ - բերում մը դարձեալ, որ, կրկնենք, բնաւ կապ չունի կղերականներուն հետ : Սակայն դուք բան մը հասկցա՞ք վերի նախադասութենէն,— կարեւոր չէ, արդէն հասկցուելու համար գրուած չէ : Սակայ բառերը փախած են խեղճ պատուելիին բերնէն, անուշադրութեան մէկ պահուն :

Աւելի վարը մեր պատուելին կը շարունակէ· «Ի վնաս ժողովուրդին քայց իրենց անձնական շահուն համար, (կղերականները) բաղաքական եւ առեւտրական գործերու մէջ կը նետուին, ու իրենց բովանդակ զօրութիւնը կը գործածեն ժողովուրդը ճշմարտութեան նկատմամբ տգէտ եւ իրենց շահախնդիր կազմակերպութեան հպատակ պահելու համար, այս ամէնը փաստեր են թէ անոնք Աստուծոյ ու Քրիստոսի դէմ ապստամբներ են, ու այդ կղերականները իրենց վարմունքովը ցոյց կուտան թէ իրենք «այծ» կամ անօրէն դասակարգին կը պատկանին » :

ԶՕՐ. ՖՐԱՆՔՕ
Սպանիոյ ապստամբներուն ընդհ. հրամանատարը:

Ու մեր պատուելին չի մոռնար գրել թէ Ցիսուսի աջ կողմը նստողներն ալ ··· «ոչխարներ» են :

Ինչպէս կը տեսնուի, մինչեւ այս տեղ ոչ մէկ խօսք դրօշի մասին :

Այսուհետեւ պիտի գրէ՞, չեմ գիտեր : Իմծի կը թուի թէ մեր պատուելին վախցեր է աւելի բաց գրել : Ջիներ հետեւիրդող նիւթը ապահովաբար դրօշամարտն է, որ տեղի ունեցաւ Ամերիկայի Հայոց մէջ : Քանի մը *պալտըրը - չըպլախներ*, այր թէ կին խայտառակ ցոյցեր կատարեցին դրօշին դէմ, իսկ Բանի մը կղրովի եկեղեցականներ իրենց օրհնութիւնը կարդացին հայ դրօշին : Այս դրօշամարտին մասին կարծիք յայտնելու առեն, հայ պատուելին իր չտեսած Ցիսուսին կողքին կը դնէ այծեր եւ ոչխարներ, այծերը «դրօշ ողջունող կղերականներն են», սատանային գործակալ : Հետեւրիակաց էր գիտնալ թէ Ցիսուսի կողքին, այծերէ եւ ոչխարներէ զատ, չկայի՞ն եզներ, կովեր, էշեր, ուղտեր, եւ ԴԻՏԱՐԱՆի խմբագիրը ինքզինքո՞ց մէջ կը տեսնէր : Իսկ դրօշ պղծող Ամերիկացի մեր հանը՞մները :

Ատիկա ճշդուելէ վերջ, ամբողջ պատասխանատուութիւնը կը թողում «Դիտարան»ի խմբագրին վրայ, եթէ մէկը հաստատէ թէ աջին՝ այծեր, ձախին՝ ոչխարներ հաւաքող իր Տէրը մտավաճա՞ռ է թէ Փերմէսի դերասան :

Կատակը մէկդի,— երբ ԴԻՏԱՐԱՆի մէջ, ամէն էջի վրայ, կը տեսնեմ որ փերեզեկային հարուածներ կը տրուին Հայոց եկեղեցիին, երբ կը տեսնեմ որ մեր կղերականները շատ անգամ կը ծախսուին այս միսիոներականութեան, կրօնական ամէնէն պժգալի ախտին, երբ կը տեսնեմ որ այսպիսի «կրօնական» թերթեր կը տարածուին Հայոց մէջ, կ'ապրին հայկական դրամով, աւելի կը նախընտրուին քան մեր գրական, բաղաքական ու մշակութային թերթերը, վերջապէս երբ կը տեսնեմ որ մեր մէջ արմատ արձակած է հոգեկան այս բորոտութիւնը, հաւատացէք, կ'ամչնամ հայութենէս :

ԱՐԱԶ

«ՅԱՌԱՋ»Ի ՀԱՍԱՐԱԿԱԿԱՆ-ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԱՄՍԱԹԵՐԹ

ՀԱՌԱՋ

— • —

ՊԱՏԻՎ ՀԱՅՐԵՆԻՔԻՆ

— —

Ամբողջ ժողովուրդը, հուսալքուած ու տրտում, կը հետեւի Պատուելի Հայրերու ճամբորդութեան։ Ամէն մէկ կայարան, ուր կանգ կ՚առնէ գնացքը, կը վերածուի ուխտատեղիի։ Հազարներ, բիւրաւորներ կը հաւաքուին, որպէսզի տեսնեն, համբուրեն, օրհնութիւն առնեն։ Ամէն մէկ կայարան, ուր կանգ կ՚առնէ գնացքը, կը վերածուի ուխտատեղիի։ Հազարներ, բիւրաւորներ կը հաւաքուին, որպէսզի տեսնեն, համբուրեն, օրհնութիւն առնեն։

ԲԱՆՔ ՀԵԳՆԱԿԱՆՔ

ՕԳՆԵՆՔ ԹՈՒՐՔԻՆ...

—.—

Բախտին հետ անխզելի դաշնագիր կնքած է Թուրքը:

Ամէն ինչ ի նպաստ իրեն կը կարգադրուի, առանց իր կողմէ ճիգ վատնուելու:

Եթէ ան ափ մը հող ուզէ, պարկ մը կուտան: Դատարան կ'երթայ իբր յանցաւոր եւ ահա իր թշնամին պաշտպան փաստաբան կը դառնայ իրեն ..

Այսպէս Ֆիղիքական Ջարդէ ազատուած Հայութիւնը, որ մղձաւանջն է Թուրքին, բարոյական Ջարդի կ'ենթարկուի ճիշդ Թուրքին ուզած ձեւովը եւ Հայուն ձեռքովը:

Թուրքը մեր առելի թշնամին է, առելի առելի քան մահը, առելի քան համերաշխութիւնը: Բայց երբ կարգը կուգայ մեր առելութիւնը գործնա– կան կերպով արտայայտելու անոր, հոն խնդիրը կը փոխուի:

Ջրիստոս ըսած է.— «Սիրեցէք ձեր թշնամիները եւ բարիք ըրէք ձեր ա– տելիներուն»:

Հայը հաւատարմօրէն կը հետեւի այդ պատուէրին, կարելին կ'ընէ իր թշնամիին գործը դիւրացնելու համար, բաւական է որ այդ թշնամին Հայ չըլլայ ...

Ոչ մէկ միջոցի առջեւ կանգ կ'առնենք իրարու չինածը քանդելու կամ չկազմաքանդելու համար: Նոյն իսկ մեր անձնական փճացումը աչք կ'առնենք, մեր Հայ հակառակորդը տապալելու համար:

Պէտք ըլլայ մեր առնը կրակի կուտանք եթէ վտանգ ըլլանք որ մեր Հայ հակառակորդին առնն ալ կը մխրճանայ ...

Զախգանգութի՛ւն: Քաւ լիցի:

Գիտենք բոլորս, գիտեն նոյն իսկ մեր կամբաշուրջառ աղբրաիքը որ Թուրքը իր բոլոր քաղաքական գործունէութեան մէջ երբէք չի մոռնար Հայը:

Զինադադարի հետ դաշնագիր կը կնքէ եւ ահա յաղթած մըն ալ Հայերու հաշուոյն կ'աւելցնէ հոն՝ առանց մեզ քննելու Թուրքին ու մեզմէն:

Գիտէ որ Զինադադարի մէջ Հայ չըլլայ, բայց կը մոռնայ թէ օր մը հոն ալ կրնան բոյն չինել Հայերը, ուրեմն պէտք է հեռուէն ըլլալ:

Վտանգ էք որ Թուրքը մոռու չափ կ'աւէ իր քովի կողիկ մը Հայաստա–

հարցերը լրջօրէն քննել:

Ժ.Ա. ողիմպիականի առթիւ Պերլին գտնուող հայ երիտասարդներու հետ պիտի աշխատինք խորհրդակցութիւն մը ունենալ, հասունցնելու համար համադաշնակցութեան գաղափարը եւ գործնական քայլեր առնելու համար այդ ուղղութեամբ:

Կեցցէ՛ հայ ցեղը:

Վարիչ՝ Տ. Ֆրունճեան

Քարտուղար՝ Մ. Արութիւնեան

Ծ.Գ.— Հայ երիտասարդ Միութիւնը ամէն օժանդակութիւն կը խոստանայ Պերլին այցելող հայազգի հիւրերուն: Արդէն օլիմպիականի գերմանական կոմիտէին տեղեկացուցած ենք մեր պատրաստակամութիւնը հայ հիւրերուն համար:

Հասցէ՝—Dipl. Ing. D. Froundjian,Berlin 034, Frankfurter Allee 363:

նը: Այո՛: Կարելին կ'ընէ որ այդ Հայաստանը իր սահմաններէն դուրս չըգայ նոյն իսկ նապաստակի տոտիկի չափ: Ամէն մէկուն կը գործածէ Նախիջեւան ու Ղարաբաղը ամրացնելու Թուրք - Ազրբէջանին: Իսկ մեր «ընկեր» Հայաստանը՝ բուլվառն ու քըչոցն առած Թուրք կը փառաբանէ:

Կարսը «տուինք» եւ Թուրքերն ալ «առին»: Այսօր ինչո՞վ տակար է Հայաստանը այդ մէկ հատիկ սենեակը կցելու իր անակին:

Պատերազմի՞ պէտք է բոնուի, ո՛չ երբեք:

Կը բաւէ հայրախնամ Սաալինի մէկ հատիկ այցելութիւնը, որուն վրայ տողիկ մը կընայ չարել.— «Եղբայր Ռէշմալ, հաճեցէ՛ք սա մեր փոխ տուած կարսը վերադարձնել: Ընկերական բարեւներով՝ Սաալին»:

Բայց վատահ եղէք, Հայերը պիտի հակառակին այս բանին՝ ի նպաստ Թուրքին:

Կընձո՞ւտ են ասոնք: Պարզը:

Գիտէք եւ դիտենք որ, Թուրքը առելով կ'աւէ իր Ջարդային մշակոյթը յիշեցնող ամէն ինչ, ապրիլեան ազատօնը մղձաւանջն է իրեն այդ տեսակէտէն: Այդ տօնին մէջ օրհներգ չէ որ կը կարդացուի իրեն համար:

Եւ ահա, մենք Հայերս զայն վերածած ենք անարգանքի տօնին, ամէն միջոց կը գործածենք զայն խանգարելու եւ արժեզրկելու համար եւ կան մարդիկ ու կազմակերպութիւններ որ այդ նուիրական օրը վերածեր են «Թուրք փառաբանելու օր»ուան: Նոյն իսկ կը հայհոյեն իրենց նահատակներուն յիշատակին:

Բախտաւո՞ր Թշնամի:

Թուրքը հսկայ գումարներ պէտք է արամադրէ բոլոր երկիրներու իր հիւպատոսներուն, պատակաբելու համար եաթաղանի չնորհէն զրկուած Հայերը եւ ջլատելու անոնց համախումբ գործունէութիւնը:

Ան նոյն իսկ դրուշ մը չի ծախսեր այդ գործին համար, վստահ ըլլալով Հայուն ձրի աջակցութեան:

Թուրքիոյ մէջ տուգանք գնել կ'առնոյարկին Թուրքերէն չհասցող լեզուներ կապակցելու համար: Հոս, ազատ երկրի մէջ, առանց տուգանքի, յօժարակամ կը գործադրենք այդ պատուէրը, ի հրճուանս Թուրքին:

Եւ չար Թուրքին բարի բախտէն, բոլոր երկիրներու օրէնքները թոյլատու են ուզածիդ չափ միութիւններ կազմելու եւ իրար չէզոքացնելու, բանական է որ ծրագիր մը ներկայացնես քաղաքակրթութեան:

Ահա ծայր կուտայ իրերամարտ կիրքը: Առաուն կազմուած միութիւն մը երեկոյեան երեքի բաժնուած, կըռիւ կը մղեն իրարու դէմ՝ մոռցած թշնամին:

Թուրքը խելացի է, բայց ամէն խելացի իր անխելք կողմը ունի:

Ան պէտք չունէր լրտեսներու եւ ոստիկաններու բանակներ չարժման մէջ դնելու, նրբահիւս ծրագիրներ մշակելու էֆֆիհատական ակումբներու՝ մէջ, միլիոններ ծախսելու Հայ ջարդելու գործին համար, եւ ձեռքն ու անունը արատաւորելու այդ առթիւ: Դիւրին մէջոց մը.— Կը հրատարակէր ընկերակցութեանց ազատ օրէնք մը, նոյն իսկ կրնար վաւերացնել «Թուրք ջարդելու Հայ Միութիւն» մը:

Ստալինը վկայ, ամիս մը չանցած այս միութիւնը կը փոխուէր «Թրքահիրաց Հայ Միութեան» ...

Կ. ՊԵՏՈՒՆ

ԶՈՐՍ ՀՈՎԵՐԻՆ

ՄԱՇԱՊԱՏԻԺՆԵՐԸ Մ. ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ ՄԷՋ

—.—

Ի՞նչ ձեւի մահապատիժներ կը գործադրուին Ամերիկայի Մ. Նահանգներու մէջ:

15 նահանգներ ներկայիս մահապատիժի ձեւ ընտրած են կախաղանը:

22 նահանգներ էլեկտրական աթոռը կը գործածեն իրր միջոց մահապարտները փճացնելու:

Նեվատա, Արիզոնա, Քոլորատօ եւ Ույոմինկ նահանգները մահացու կապի սենեակներու մէջ կը մահացնեն դատապարտեալները:

Եւթահ միակ նահանգն է ուր մահապարտները կը գնդակահարեն, եթէ մահապարտը այդպէս կամենայ եւ նախընտրէ կախաղանով մեռնելու ձեւէն:

Մահապատիժներ չկան Մէյն, Ռոտ Այլենտ, Նորթ եւ ՍաուԹ Տէքոթաներ, Ուիսքանսըն, Միչիկըն եւ Մին-նեսոթա նահանգներուն մէջ:

Նախանցեալ չաբթու եւթերայի մէջ մահապարտ մը սպանուեցաւ գնդահարութեամբ:

Հինգ քաղաքային նշանաւորներու յանձնուեցաւ այս գործը: Իւրաքանչիւր մարդու տրուեցաւ հրացան մը որ մէկ փամփուշտ կը պարունակէր: Ասոնք կեցան փայտեայ ծակերու ետեւ, ուրկէ արձակեցին իրենց հրացանները: Մահապարտին ճիշդ սրտին վրայ ճերմակ նշանի թուղթ մը դրուեցաւ, որուն ուղղուեցան նշանառներու գնդակները:

Սակայն հինգ փամփուշտներէն մէկը կապար չունէր եւ հինգ նշանառուներէն ոչ մէկը գիտէր թէ որուն հրացանին մէջ դրուած էր անգնդակ փամփուշտը: Այս ձեւը անոր համար որ մահապատիժը գործադրողներէն ոչ մէկը վստահ կ'ըլլայ թէ ինքն է եղած դահիճը:

Եւթայի այս վերջին մահապարտը գնդահարեցին եօթ, տեսնուեցաւ որ չորս գնդակներ պատուած էին անոր սիրտը:

Մահապարտն էր Տելպերթ Կրին, 28 տարեկան, որ նախընտրած էր գնդահարումը կախաղանէն:

Մինչեւ հիմա Եւթայի մէջ 20 հոգի մահուան դատապարտուած են եւ 19 հոգին նախընտրած են գնդահարումը:

Միակ բացառութիւնը եղած է Մորիս անուն դատապարտեալը, որ դատարանի այն հարցման թէ ո՞ր ձեւը կը նախընտրէ, ինքն ալ հարցուցած էր դատաւորին. «Ո՞ր ձեւն աւելի բազմածախս է»: Դատաւորը պատասխանած ըլլալով թէ «կախաղանը» աւելի բազմածախս է, դատապարտեալը բռած էր.

— «Այն ատեն կը նախընտրեմ կախաղանը»:

ԱՄԲՈՂՋ ԸՆՏԱՆԻՔ ՄԸ ՋԱՐԴՈՒԻՓՇՈՒԻ

—.—

Յուլիս 19ի կիրակի գիշերը, կէս գիշերին ինքնաշարժի ահաւոր արկած մը տեղի ունեցաւ Պոսթըն - Փրովի - տէնս ճամբուն վրայ: Հինգ Թոնոնոց բեռնատար ինքնաշարժ մը զարնուելով դէմդիմի եկող փոքր ինքնաշարժի մը, փշրեց զայն տեղն ու տեղը եւ սպանեց անոր մէջ գտնուող 4 հոգին, երեխայ աղջնակն ալ ծանրօրէն վիրաւորելով:

Փոքր ինքնաշարժը կը քշէր Պոսթընցի փաստաբան 36 տարեկան Պարգեւ Աթթարեան, որ սպաննուեցաւ անմիջապէս: Սպաննուեցան նմանապէս անոր կինը՝ 23 տարեկան Շաքէ Աթթարեան, զոքանչը՝ տիկ. Տիգրանուհի Զափեան եւ տիկ. Շաքէի մօրաքոյրը եւ նպարավաճառ Միհրան Օհանեանի կինը՝ Արաքսի Օհանեան: Աթթարեաններու 23 ամսուան աղջնակը Տիանա, որ գանկէն վիրաւորուած է, այժմ կը դարմանուի հիւանդանոցին մէջ:

Արկածին պատասխանատու չարժավարը, 21 տարու Անճէլօ Քարվօ, թէեւ փախած է, բայց յաջորդ առաւօտ յանձնուած է իշխանութեանց: Դատաւորին առջեւ յայտարարած է թէ ինք մեղաւոր չէ, որովհետեւ ուրիշ ինքնաշարժեր զարնուած էին իր ինքնաշարժին: Դատարանը չարժավարը ազատ ձգելու համար պահանջած է 2000 տոլար:

Պարգեւ Աթթարեան փաստաբանութեան հետ միասին կը զբաղէր նաեւ փորագրութեամբ: Բնիկ Այնթապցի էր եւ երկար տարի անդամակցած է Հ. Ց. Դ. ՍաուԹ Պոսթընի կոմիտէին: «Հայրենիք»ի մէջ ստորագրած է բանաստեղծութիւններ:

ՏՈՔԹ. ՊԱՐԳԵՂԻ ՄԱՀԸ

—•—

Յուլիս 21ին, Նիւ Ինկլէնտի մէջ մեռած է Նիր Իսթ Բըլիճի հիմնադիր եւ Օսար Մխիթարութեանց Ամերիկեան Ճեմարանի նախկին քարտուղար Տոքթ. Ճ. Պարգեղ, վիրարուժական գործողութենէ մը վերջ, 81 տարեկան հասակին մէջ:

Տոքթ. Պարգեղ միխոնարական առաջին գործունէութիւնը սկսած է 1892ին, Ֆարբերզի մէջ: Մինչեւ 1894 եղած է եփրատ Քոլէճի նախագահը: Ցետոյ Պոսթըն դառնալով, վարեց Պօրտին քարտուղարութիւնը: Գիտէր հայերէն եւ թուրքերէն: Պատերազմէն վերջ հիմնեց եւ վարեց Նիր Իսթ Բըլիճը եւ յետոյ Նիր Իսթ Ֆաունտէյընը, զարկ տալով որբանոցներու հիմնումին Սուէդի, Պաղեստինի, Սուրիոյ, Միջագետքի եւ Հայաստանի մէջ: 1923ին մասնակցեցաւ Լոզանի ոխերահոգակ համաժողովին:

Տոքթ. Պարգեղ Թրքասէր միխոնարի անուն մը հանած էր եւ վերջին տարիներու ընթացքին ոխուր գէր կատարեց հայկական գատին դէմ:

ՏԻԵԱՂ.

Այրը.— Տես լրագիրը ինչ կը գրէ, յիսուն միլիոն տարիէն արեգակը ալ լոյս չպիտի տայ:

Կինը.— Գէշ լուր, չըսե՞ս որ կագին եւ էլեկտրական լոյսին գիները պիտի բարձրանան:

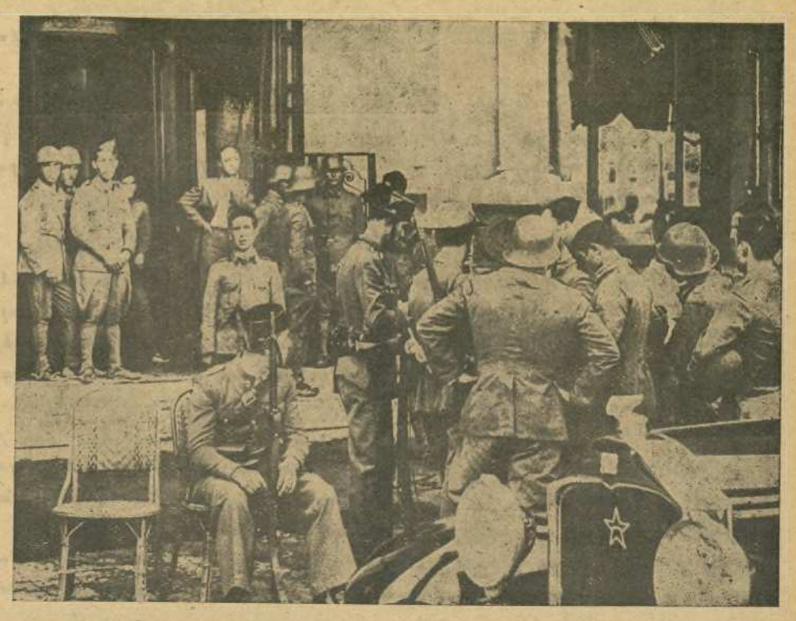
×

— Սիրելի բարեկամուհիս, չատ ցաւեցայ ձեր ամուսնոյն մահուան համար. որչափ բարի եւ համակրելի էր:

— Այո, բարեկամուհիս, չատ ազնիւ եւ բարի էր, ամէնէն ցաւալին այն է որ անոր նման մէկը պիտի կրնամ գտնել իրրեւ ամուսին, որ անոր տեղը բռնէ եւ կորուստս մոռցնէ:

ՍՏԱՅՆՔ

«ՆՈՐԱՇԷՆ», պարբերաթերթ գիտական, մասնագիտական, արհեստագիտական եւ չինարարական: Տարեկան բաժնեգինն է 20 ֆրանք: Հասցէ.— S. Tanieliėn, Château Bramafam, St. Foy - les - Lyon.

ՊԱՏԿԵՐՆԵՐ ՍՊԱՆԻՈՅ ՔԱՂԱՔԱՑԻԱԿԱՆ ԿՌԻԻՆԵՐԷՆ

ՊԱՐԶԵԼՈՆԱՅԻ ՄԷՋ ԿԱՌԱՎԱՐԱԿԱՆ ՊԱՀԱԿՆԵՐԸ ԿԸ ՀՍԿԵՆ ԲԱՆՏԱՐԿՈՒԱԾ ԱՊԱՍՏԱՄԲՆԵՐՈՒ ՎՐԱՑ:

ԱՆԴՐԱՆԻԿԻ ՅՈՒՇԱՐՁԱՆԻՆ ՇԻՆՈՒԹԵԱՆ ՀԱՄԱՐ

—o—

(ԿՈՉ ՀԱՑ ԱՐՈՒԵՍՏԱԳԻՏՆԵՐՈՒ)

Զօրավար Անդրանիկի Յուշարձանի Շինութեան կեդրոնական Յանձնախումբս պատիւ ունի հրաւիրելու հայ արուեստագէտները որ մասնակցին Յուշարձանին նախագծին մրցումին, մինչեւ յառաջիկայ 30 Սեպտեմբեր գծուած կամ ուէ նիւթով մանր չափի վրայ չինուած վիճակի մէջ Յանձնախումբս հասցնելով իրենց յղացումներուն փոքրագիր պատկերը կամ նախաձեւը (մաքէթ), նկատի ունենալով հետեւեալ պայմանները.

1.— Գերեզմանահողին երկայնութիւնն է 2 մէթր եւ 50 սանթիմէթր, լայնութիւնը 1 մէթր եւ 60 սանթիմէթր: Յուշարձանը ասկէ սանթիմէթր մ'իսկ աւելի տեղ չի կրնար գրաւել:

Նկատելի է նաեւ որ գերեզմանին չորրդ այժմ կան եւ ապագային ալ պիտի կրնան կանգնիլ ուրիշ գերեզմաններ:

2.— Անդրանիկը ներկայացնել իր ՀԵՐՈՍ ԶՕՐԱՎԱՐԻ հարազատ դիմագծերով:

3.— Պատուանդանին վրայ բաւականաչափ տեղ թողուլ արձանագրութեանց եւ քանդակներուն համար:

4.— Յուշարձանին կառուցուածքին, ղարդերուն եւ քանդակներուն տալ հայկական դրոշմ:

5. — Ներկայացուելիք նախագիծը կամ նախաձեւը իրականանալի պէտք է ըլլայ ուէ նիւթով:

6.— Նկատի ունենալ որ, բոլոր ծախքերը մէկտեղ ըլլալով, չուրջ 30.000 ֆրանք միայն կարելի է տրամադրել Յուշարձանին չինութեան եւ զետեղման համար:

7.— Նախագիծները կամ նախաձեւերը, իրենց վերջնական պայմաններով (գին, վճարման ձեւ, չինութեան պայմանաժամ, եւայլն) ղրկել մինչեւ 30 սեպտեմբեր 1936: Այս Յանձնախումբէն վերջ հասնող նախագիծները կամ նախաձեւերը կը կորսնցնեն մրցման մասնակցելու իրաւունքը:

8.— Ընտրութեան անկողմնակալութիւնը ապահովելու համար կը խնդրուի մրցման մասնակցողներէն, իրենց նախագիծները կամ նախաձեւերը ղրկել մասնաւոր ծածկանունով կամ խորհրդանիշով, իսկ իրենց իրական անունը, հասցէն եւ անհրաժեշտ նկատուած բացատրութիւնները տալ կնքուած պահարանի մը մէջ որ իր արտաքին երեսին վրայ պիտի կրէ մի միայն իրենց ծածկանունը կամ խորհրդանիշը: Այս պահարանը պիտի բացուի յարմարագոյն նախագծին ընտրութենէն վերջ:

9.— Նախագիծները կամ նախաձեւերը 1936 հոկտ. 1—15 պիտի ցուցադրուին Փարիզ, ազգային ուէէ հաստատութեան մը մէջ, որուն մուտքը ազատ պիտի ըլլայ հանրութեան:

10.— Հոկտեմբեր 15էն վերջ, նախորդ եւ ներկայ Յանձնախումբերու անդամներէն եւ հայ արուեստագէտներէ կազմուած գնահատիչ Մարմնի մը առջեւ տեղի պիտի ունենայ ցուցադրուած նախագիծներէն յարմարագոյնին ընտրութիւնը, եւ Յուշարձանին չինութեան պիտի ձեռնարկուի օրինական ճամբով:

11.— Ընտրուած նախագիծներն ու նախաձեւերը կը մնան Փարիզ, Յանձնախումբս մօտ հեղինակներուն տրամադրութեան տակ: Յանձնախումբս պարտաւոր չէ ուէ չափանութիւն տալ չընտրուած նախագիծներուն եւ նախաձեւերուն համար:

12.— Յանձնախումբ իրեն կը վերապահէ նախընտրուած նախագծին կամ նախաձեւին վրայ, չինութեան պայմաններուն յարմարեցնելու տեսակէտով փոփոխութիւններ մտցնելու իրաւունքը:

13.— Մրցումի մասնակցողներէն կը խնդրուի նաեւ վերոյիշեալ կնիքուած նամակին մէջ յայտնել գումարը այն համեստ հեղինակի իրաւունքին որով պիտի ուզէին գնահատուիլ եթէ իրենց նախագիծը, նախընտրութեան արժանանալով հանդերձ, իրենք չեն ուզեր անձամբ վերցնել չինութեան հոգն ու պատասխանատուութիւնը:

(կնիք)

ՀԱՄԱՁԱԽԱՐՀԱՑԻՆ ՊԱՏԵՐԱԶՄԸ ԵՒ ՏԱՐՕՆԻ ԱՇԽԱՐՀԸ

(1914 — 1915)

—•—

Բանակի նամակի պատճէնը, ինչ ձեւ պէս նաեւ մեր պատասխանը, անմիջապէս Սասուն ղրկուեցան: Որքան ալ աշխատէինք գաղտնիքը պահել, մեր շրջանակներու մէջ տարածուեցաւ լուրը: Բարձրացաւ ժողովրդի ընկճուած ոգին. ինչպէս չոգեւորուէին, երբ ռուսական բանակը Մանազկերտէն կը յառաջանար, իսկ ձախ թեւը Վասպուրականէն Ախլաթ եւ Դատուան: Վարդոյէն եւ Վարդենիսէն լուրեր կը ստանայինք թէ արշաւոյներուն քնդանօթի ձայներ կը լսուէին արդէն ...

Ռուսական յառաջխաղացման լուրը դուրէիները ստուգեցի նաեւ պատահական հանդիպման մը միջոցին:

Ես շատ լաւ յարաբերութեան մէջ էի գերմանական միխոնարական հաստատութիւններու հետ: Օրիորդներէ էին, որոնք աղջկանց որբանոցներ ունէին: Օրիորդներէն մէկը Գերմանացի, միւս երկուքը սկանտինաւեան թերակղզիէն էին. մասնաւորապէս Շվէտացի Քրիստինէն (Գերմանուհի) երկար տարիներ ի վեր Վասպուրական եւ Տարօն գտնուելով, աւելի ընտանի էր մեր շրջանակներուն, աչքի կ'իյնար նաեւ Շուշտացի Շվէտացի Պօղոսը, խելացի, լուրջ եւ պատրաստուած միսիոնարուհի մը, որ անգնահատելի ծառայութիւն ըրաւ Մշոյ ժողովուրդին: Այդ օրերը այցելեցի Շվէտացի Քրիստինէի որբանոցը. այցի եկած էր նաեւ չատ երիտասարդ գերմանացի սպայ մը, որ զրկուած էր Պոլսէն Հէքեարի երթալու՝ համախիմական գունդերու կազմակերպման եւ գլխաւորելու համար: Քրիստինէն լսաւ թէ մէկուս եմ եւ անունս չատ ազաւաղուած եւ անորոշ արտասանելով, դուրս ելաւ թէյի պատրաստութեան: Օգտուելով առիթէն հարց ու փորձի սկսայ եւ առաջին իսկ խօսքերէն հասկցայ, որ Թուրքի տեղ կը դնէ դիս: Աւելի ու աւելի արծարծեցի խօսակցութիւնը եւ անոր բերնէն լսեցի, որ խակապէս Ռուսերը մօտեցած էին Պուլանըխին եւ Ախլաթին: Լսաւ թէ Թրքական բանակը կազմալուծուած է եւ տիֆի համաճարակը օրական հարիւրներ կը հնձէ:

Քանի մը օրէն, այս անգամ յատկապէս, հրաւիրուած էի Օր. Քրիստինէին կողմէ, ներկայացուց ինձ Մուսուլի գերմ. հիւպատոսին: Ի հարկէ, նախապէս օրիորդը ըսած էր իմ մասին. լաւ առիթ էր Տարօնի վիճակը եւ կառավարութեան դիրքը պարզելու իրեն: Ինծի դժգոհ կ'երեւար Թուրքերէն. «բարբարոս ժողովուրդ է» կ'ըսէր եւ կը հետաքրքրուէր մանաւանդ պատկառ ռազմական թիկունքի աշխատանքներով:

Զ.

ԽԱՐԱՖԱՆԵԱՆ ՍԲՐԱԶԱՆԻՆ ՄԱՀԸ ՀԻՒԱՆԴՈՒԹԻՒՆ ԵՒ ՓԱՓԱՈՒՄՍ

Ապրիլի սկիզբն էր արդէն: Ռազմաղաշէն հասնող լուրերը ըստ երեւոյթին մխիթարական չէին. Թուրքերու դէմքերէն մաղձ կը թափէր եւ միեւնոյն աւեն անորոշ երկիւղ մը կար աչքերուն մէջ. Մանաւանդ Քօթամենից ընտանիքի անդամներու արտայայտութիւնը զգայնաշափի գեր կը կատարէր մեզ համար: Լուրեր կը պտտէին, թէ անթիւ սպանուածներ կան, թէ բանակը քայքայուած է հաճարակի եւ անօթութեան չնորհիւ: Վասքի պէյը ալ ու ձախ հայհոյելով իր սենեակէն կարգադրութիւններ կ'ընէր իբր թէ, միւթէսարըֆը այլեւս զակ ժանտ կերպարանք էր առացած. ամէնքը ծանրապէս մտահոգ էին:

Միւս կողմն ժամէ ժամ կը ծանրանար հայ գիւղերուն վիճակը: Ակնյայտնի կերպով չէթաներ կը կազմուէին քիւրտ աւատապետներու գլխաւորութեամբ, որոնք տէր էին զարձած երկրին ու անարգել կ'ասպատակէին: Այս առթիւ էր, որ սրբազանը այդ օրերուն այցելեց միւթէսարըֆին:

Ես սէրայէն հեռու, ճամբու քովկը զրօսնէի, սպասելով անոր վերադարձին: Վերադարձաւ խիստ մտահոգ, ու տրտում. իմ հարցական հայեացքին, քթի տակէն ըսաւ՝ «Աստուած հեռու ընէ, Թշուառական անիծուածը, գայլի գէմք էր ստացած, չարագուշակ բան մը կար անոր հայեացքին մէջ»...

Եւ այդ միջոցին էֆֆիհատը արդէն որոշած էր Ջարդը ու տարագրութիւնը եւ անկասկած գործադրութեան հրամանը տրուած էր ամէն տեղ. ինչպէ՞ս գայլի գէմք չստանար իր այս ծնունդը:

Երկու թէ երեք օր յետոյ, իրիկուան կողմը, երբ մթնշաղին փակուած էին բոլոր պետական հիմնարկութիւնները, առաջնորդարան եկաւ միւթէսարըֆի հետ պատող ոստիկանը. «Միւթէսարըֆը պէյը կը խնդրէ ձեզմէ չը–նորհ բերել սէրայ» յարգանքով դարձաւ ան ինծի: Ոստիկանը ճամբեցի ըսելով թէ քիչ մը վերջը կուգամ. «ոչինչ վարը կը սպասեմ», պատասխանեց ան եւ իջաւ ... Սրբազանը, դոյներ նետած յուզումէն կը դողար, տարակուսանքի մէջ էինք. ի՞նչ կ'ուզէ. ինչո՞ւ այսպէս ուշ, այն ալ սէրայի մէջ ... ինչո՞ւ ոստիկանը մնաց ուղեկցելու: Բնազդօրէն դաւադրութիւն մը կ'նթադրէինք պատրաստուած: Աստճանակ կը կրէի միշտ. փոխադրեցի վերարկուիս ալ գրպանը: Սրբազանը ըսաւ թէ անմիջապէս լուր պիտի տայ տղայոց սէրայի մօտերը գտնուելու:

Ոստիկանը լռելեայն սկսաւ հետեւիլ ինծի:

Միւթէսարըֆը անբնական քաղաքավարութեամբ մը եւ ջղային չարժումով մը ձեռքս սեղմեց ու հրաւիրեց նստելու պատուհանի դիմացի կողմը. ես նախընտրեցի պատուհանին առջեւը նստիլ եւ գայն քողուլ լոյսին դիմաց, կարենալ դիտելու անոր դիմագիծը եւ մանաւանդ չարժումները: Սէրայը ամայի էր. չիղերս չատ լարուած էին:

Միւթէսարըֆը նստած չէր. անընդհատ, կարճ տարածութեան մէջ քովէն կ'երթար կուգար, կգկտուր բաներ մը կ'ըսէր եւ յանկարծ առջեւս կը ցցուէր ձեռքը ետին տանելով. «ի՞նչ ունի» կը մտածէի ես եւ յանկարծ այդ միջոցին էր որ նկատեցի տարճանակի կոթը եետեւի գրպանին մէջ՝ սէրայի ղրան առջեւի կանթեղի ճառագայթի չնորհիւ: Կայծակի արագութեամբ ձախ կողմս իրեն դարձուցի եւ տարճանակս գրպանիս մէջ պատրաստեցի: Միտքս տեղագրին արագութեամբ կ'աչխատէր. միեւնոյն ատեն, հակառակ զգուշութիւն, անբնական ձայն մը եկաւ ներսէս. ընդհատելով իրեն պատասխանեցի.—«Չեմ հասկնար ձեր ինծի կանչելու նպատակը. նստեցէք ու այնպէս խօսեցէք. չեմ լսեր ի՞նչ ըսել կ'ուզէք»: Պահ մը քարացայ, ձեռքը օդին մէջ կախուած մնաց ու լռելեայն դիմացս նստաւ:

Վ. ՓԱՓԱԶԵԱՆ

յանձնառութիւններ ստանձնելու համար: Պատասխանները նպաստաւոր են, և այդ պատճառով ալ Ֆրանսա որոշած է արգիլել բոլոր արտածումները դէպի Սպանիա:

Իրազեկները կը հաւաստեն թէ որոշուած է նաեւ դատական քննութիւն մը կատարել կարգ մը թերթերու մասին, որոնք գրած էին թէ Ֆրանսական կառավարութիւնը թնդանօթ եւ ռազմանիւթ կը ճարէ սպանիական կառավարութեան: Ի հարկին զատ պիտի բացուի այդ լրագիրներուն դէմ:

Գերմանիա եւ Իտալիա խաղո՞ր կը սարհեն

Մուսոլինիի թերթերը կը գրեն թէ Իտալիոյ Ֆաշականները կը փորձեն պատերազմի նոր հնոցներ ստեղծել հիւսիսային Ափրիկէի մէջ եւ գործնապէս կ'ալակերին ապստամբներուն: Մարտրդային բանուորներն ու գիւղացիները 4,680,470 տոլար հաւաքած են սպանիական կառավարութեան համար: Հանգանակութիւնը վերջացաւ օգոստոս 9ին: Թերթերը կը գրեն թէ մասնակցած են 27.769.700 բանուորներ, որոնք տրամադրած են իրենց աշխատավարձքին 4ն առ հարիւրը, մինչեւ հաշուով 189 րուբլի: «Փրաւտա», կուսակցութեան պաշտօնաթերթը, «անվիճելի փաստերով» կ'ապացուցանէ թէ Ֆաշականները նոր յեղափոխութիւն մը կը պատրաստեն: «Ապստամբ զօրավար Սանիուրիօ, որ մեռաւ վերջերս, ծրագիրներ մշակած եւ դրամ հաւաքած է Պերլինի մէջ, ապստամբութենէն առաջ, Զօր. Ֆրանքօ բանակցութիւններ կատարած է Գերմանիոյ Ֆաշականներուն հետ: Ցետագոյ դէպքերը հաստատեցին թէ փոխան իր ընծայած աջակցութեան, Գերմանիոյ Ֆաշականները կը յուսան առանձնաշնորհ առանալ սպանական Մարոքը գերմանական ամրոցի մը եւ Ալանտեանի ու Միջերկրականի սպանիական կղզիները նաւակայաններու վերածելու համար: Իտալիոյ Ֆաշականները գրաւելով Եթովպիան, կ'ուզեն ամուր դիրք մը ապահովել Միջերկրականի գրան առջեւ: Անոնց նպատակն է իտալական տուզանաւերու համար խարիսխ մը հաստատել սպան. Մարոքի ափերուն վրայ եւ իտալական թնդանօթներու սպառնալիքին տակ դնել անգլիական ձիպրալթարը»:

«Իվվեսթիա»ն ալ Բարլ Ռատէքի բերնով կը յայտարարէ թէ «Գերմանիոյ Ֆաշականները որքան բարձր կ'աղաղակեն բոլշեւիկեան կամ Ֆրանսական միջամտութեան դէմ, այնքան բացորոշ կ'երեւայ թէ ծանրակչիռ գործողութիւններ կը սարքեն Ֆրանսայի եւ Սպանիոյ դէմ»:

Դիրդագիի ցոյց մը խաղաղութեան համար

Կիրակի օր պատկառելի ցոյց մը տեղի ունեցաւ Սէն Քլուի անտառին մէջ, նախաձեռնութեամբ ժողովրդական ձակատին: Առտուն կանուխէն խումբ-խումբ ընկերվարականներ, համայնավարներ, արմատականներ եւն. կը փութային դէպի անտառ, հաղորդակցութեան բոլոր միջոցներով: Ձախակողմեան թերթերը 400.000 կը հաշուեն բազմութեան թիւը: Այս առթիւ ճառեր խօսեցան վարչապետ Պ. Պլում, կրթական նախարարը, Աչխատանքի Դաշնակցութեան ընդհ. քարտուղար Պ. Լէոն Ժուհօ, անգլիացի երեսփոխան Պ. Հէնդըրսըն, համայնավար կուսակցութեան նախորդ ընդհ. քարտուղար Պ. Ժաք Տիւքլո, Ֆրանսիզ Ժուռտէն, Կրումպախ եւ ուրիշներ, բոլորն ալ ձագկելով պատերազմը: Բազմութիւնը «անկեղծ պատերազմը» կը պոռար, իսկ աւելի կարմիրները կը պահանջէին «օգնանաւեր ղրկել Սպանիոյ»: Ժօսք առաւ նաեւ բողոքական եպիսկոպոս մը, եղեկիէլ, յանուն միլիոնաւոր քրիստոնեաներու: Բոլոր ճառերու ընթացքին փոխն ի փոխը կ'երգուէին «Ինթէրնասիոնալ»ը եւ «Մարսէյեզ»ը, միշտ բռունցքները վեր:

Վարչապետը իր ճառին մէջ մասնաւորապէս չեչտեց.

— «Աղաղութեան առաջին պայմանը այն է որ ոչ մէկ ազգ չհարկադրուի զէնքով պաշտպանել իր երկրին ամբողջութիւնը եւ սահմանադրական հմնարկութեանց ազատ գործունէութիւնը: Կը դանուինք այնպիսի պահու մը մէջ ուր խաղաղութիւնը չի սահմանափակուիր, մասնաւոր շրջանի մը մէջ չամփոփուիր: Այսօր չկայ Եւրոպայի մէջ անկիւն մը ուր հրդեհը բռնկելէ վերջ չտարածուի աշխարհի մնացեալ մասին մէջ: Խաղաղութիւնը ընդհանուր է, այլապէս խաղաղութիւն չըլլար: Ապահովութիւնը, այսինքն խաղաղութեան տեւողութեան եւ ամրութեան մասին հաւաքական վստահութիւնը կը կայանայ միջազգային յանձնառութեանց փոխադարձութեա վրայ, այլապէս ապահովութիւն չըլլար: Ահա այսօրուան խորունկ իմաստը: Այս օրը միջազգային է, եւ կը ձգտի պատրաստել միջազգային համագումար մը, որ պիտի ուսումնասիրէ միջազգային կազմակերպութիւնը զօրացնելու միջոցները: Կ'ըսեմ՝ զօրացնել, քանի որ այդ կազմակերպութիւնը գոյութիւն ունի եւ կը կոչուի Ազգերու Դաշնակցութիւն: Օրուան դժուարութիւնները կամ վտանգները չեն մոլորեցներ մեզ, չեն վհատեցներ մեզ: Խաղաղութիւն կամենալ՝ կը նշանակէ զայն ուզել բոլոր խոչընդոտներուն եւ բոլոր վտանգներուն դէմ»:

Ցայտագիրը կը պարունակէր նաեւ երգեր, արտասանութիւններ, մարզական խազեր, օդանաւային թռիչքներ եւ ուրիշ զբօսանքներ: Ձաչերն ալ տեղի ունեցան դաշտին մէջ:

Այժերիոյ գիտաւոր իւղհան ձերբակալուեցաւ

Գրած էինք թէ Այժէի միւթիթին սպանութեան առթիւ ձերբակալուած էին չորս կասկածելիներ, որոնք խոստովանեցան իրենց բոլոր գաղտնիքները: Գլխաւոր մարդասպանը եղած է Պէն Ալի, այլ անուամբ Աքաչա: Խոստովանութիւններէն երեւան եկաւ որ այս մարդիկը գործած են գաղտնի կոմիտէի մը դրդումով, փոխան 30,000 ֆրանքի: Անոնք պատմեցին թէ ո՛ւր ժամադիր եղած էին, վերջին հրահանգը եւ դաշոյնը ստանալու համար, եւ անմիջապէս խուզարկութեան կատարուեցաւ Այժէի «Լը Փրոկրէ» սրճարանին մէջ,ուր կը յաճախեն առաւելապէս իսլամներ: Այս առթիւ բազմաթիւ փաստաթուղթեր գրաւուեցան, որոնց հիման վրայ ձերբակալուեցաւ շատ կարեւոր դէմք մը, Իւլէմաներու պետը, չէյխ Թալիհ էլ Օքպի, որ միեւնոյն ատեն խմբագիրն է իսլամական թերթի մը եւ մեծ հեղինակութիւն կը վայելէ իսլամական շրջանակներու մէջ: Բուն մարդասպանը, Աքաչա, որ բանտէն սրճարան փոխադրուած էր, տեղին վրայ հաղորդեց բոլոր մանրամասնութիւնները եւ ցոյց տուաւ դանակին պահուած տեղը: Այդ առթիւ էր որ շատ մը արաբական գրութիւններ բռնուեցան եւ անմիջապէս կնքուեցան: Քիչ յետոյ ձերբակալուեցաւ չէյխը եւ ձեռնակապերով առաջնորդուեցաւ հարցաքննիչ դատաւորին գրասենեակը, իբրեւ ներշնչողը միւֆթիին սպանութեան: Ամբաստանեալը նախ չուզեց պատասխանել, յետոյ յայտնեց թէ փաստարան պիտի բռնէ: Ինդիրը աւելի ծանրացած է այժմ եւ ուրիշ ձերբակալութեանց կը սպասուի:

Հրեաներու հաւաքախտհատիկ ժողովը

Օգոստոս 8ին Ժընեւի մէջ տեղի ունեցաւ հրէական առաջին համաշխարհային ժողովին բացումը, մասնակցութեամբ աւելի քան 250 պատգամաւորներու որոնք ներկայացուցիչներն են 7 միլիոն Հրեաներու, բացի Ա. Միութենէն եւ Գերմանիայէն: Նախագահը կարդաց բազմաթիւ համակրական նամակներ եւ հեռագիրներ, որոնց մէկը ուղղած էր Պ. Փօլ Պուբուռ: Ցետոյ բացատրեց համագումարին նպատակը,— միջոցներ մշակել՝ որպէսզի Հրեաները կարենան ամբողջովին իրենց հաւաքական ապահովութիւնը, կարգ մը կառավարութեանց յարձակումներուն դէմ: Պաղեստինի հրէական գործակալութեան ներկայացուցիչը ընդարձակ զեկուցում մը կարդաց Հրեաներու կացութեան մասին՝ ամբողջ աշխարհի մէջ: Մասնաւորապէս ծանրացաւ Գերմանիոյ եւ Ռուսաստանի Հրեաներու վիճակին վրայ եւ խոստովանեցաւ թէ քիչ կառավարութիւններ կան որոնք նուազ հակահրէական ըլլան որքան խորհրդային իշխանութիւնը:

Զինագործարաններու ազգայնացումը

Վերակոյտը չարաթ առտու քուէարկեց զինագործարաններու ազգայնացման օրէնքը, բայց չորք մը կարեւոր փոփոխութիւններ կատարեց, այնպէս որ հարկ պիտի ըլլայ նոր քննութեան մը ենթարկել երեսփ. ժողովին մէջ: Վերակոյտը մասնաւորապէս պնդեց որ պայմանաժամ նշանակուի թէ կատարելագործութիւնը մինչեւ երբ կրնայ պետական սեփականութիւն դարձնել զինուորական ճարտարագործութիւնները: Ելմտական յանձնաժողովը կ'առաջարկէր պայմանաժամը նշանակել մինչեւ 1936 դեկտեմբեր 31, բայց զինուորական նախարարին պնդումին վրայ, որոշուեցաւ 1937 մայիս 31:

Վերակոյտը չուզեր վերջնական նկատել զինուորական ճարտարագործութեանց ազգայնացումը եւ պայմանաժամը սահմանափակելով, կը փորձէ ապագային համար առկախ ձգել խնդիրը: Այնպէս որ, 1937 մայիսէն վերջ հաստատած ճարտարագործութիւնները ենթակայ չեն սեփականազրկման: Տեսականօրէն, արդելք չկայ որ զինագործարաններու ներկայ սէրերը իրենց առացուած քերուն փոխարժէքը գործածեն նոր հաստատութիւններ հիմնելու: Այդ պարագային ամբողջ ծրագիրը ջուրը պիտի իյնայ:

ՁԱՆԱՁԱՆ ԼՈՒՐԵՐ ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՕՂՈՎ

Փիղ մը ճագ բերաւ Տուէի մէջ: Առաջին անգամ է որ այսպիսի դէպք մը կը պատահի Ֆրանսայի մէջ: «Մայրը եւ զաւակը քաշառողջ են»: Մանուկ-փիղը կը կշռէ աւելի քան 100 քիլօ:

ՁԻՆՈՒՈՐԱԿԱՆ ԹՈՒՂԹԵՐ գաղցուած են Շամպէռիի կայարանին մէջ: Կապարով կնքուած վակոն մը, որ Փարիզէն ճամբայ ելած էր հինգշաբթի օր, բաց սովորութեան բացուած առեն, պաշտօնեաները դիտեր են որ անուշ մը քակուեր եւ թուղթերը խառնուեր են: Առանց մէկ կը գտնուէր Ալպեան շրջանին վերաբերեալ զինուորական քարտէս մը:

ՎԵՑ ՀՈԳԻ ՄԵՌԱՒ եւ 15 հոգի վիրաւորուեցան Նառպոնի մօտ, ինքնաշարժ հանրակառք մը անդունդը ինկած ըլլալով: Փուաթիէի մօտ ալ կառք մը գետը ինկաւ եօթը մեթր բարձրութենէ: Մէկ հոգի մեռաւ, 21 հոգի վիրաւորուեցան, եօթը ծանրապէս:

ՈՂԻՄՊԻԱԿԱՆ մրցումներուն մէջ, որու մասին օրը օրին կը գրէ մեր մարզական աշխատակիցը, կիրակի օր Մարաթոնի վազքը շահեցաւ Ճափոնցի մը, Սօն, 42 քիլ. 194 մեթրը կտրելով 2 ժամ 29 վայրկեան 19 2/10 երկվայրկեանէն: 100 մեթր ազատ լողալու մրցումը շահեցաւ Հունգարացի մը, իսկ Բ. Գ. եւ Դ. հանդիսացան երեք Ճափոնցիներ:

Հ. Յ. Դ.

Փառիզ

ՓԱՐԻԶԻ «Եպիսպատցի» կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր շրջանի ընկերները երեքշաբթի երեկոյ (11 Օգոստ.) ժամը 8.30ին, Chez Zeyer սրճարան վերնայարկը, 4 Rue St. Denis (Place du Châtelet), մէթրօ Châtelet: Օրակարգ՝ Շրջ. ժողովի օրակարգերու քննութիւն եւ պատգամաւորի ընտրութիւն:

ԱՆԻԷՌ-ՊՈՒԱ-ՔՈԼՈՆՊ Ւարամ ենթակոմիտէի ժողովը վաղը, չորեքշաբթի երեկոյ ժամը 9ին, սովորական հաւաքատեղին, օրակարգ՝ նախորդ ժողովի շարունակութիւն:

ԱՒՆՈՒՎԻԼ-ԿՈՒՍԷՆՎԻԼԻ վարդան կոմիտէն ընդհանուր ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները 12 Օգոստ. չորեքշաբթի երեկոյ ժամը 9ին, ընկ. Արփիար Մարտիրոսեանի բնակարանին մէջ: Կարեւոր օրակարգ: Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է:

ՀԱՅ ԱՐԾԻՒ (Aigle d'Arménie)

ՄԱՐՄՆԱԿՐԹԱԿԱՆ ԵՒ ԵՐԱԺՇՏԱԿԱՆ ՍԿՈՒՄԲ

ՀԻՄՆՈՒԱՆ 1936 ԻՆ

Նպատակն է՝ նորահաս հայ սերունդին մէջ զարգացնել մարմնակրթանքի կիրարկութիւնը, զարգացնել անոր մէջ երգի ճաշակը, ամրացնել ընկերական յարաբերութիւնները անդամներու միջեւ, պաշտպանել անդամներու ընկերային եւ բարոյական շահերը:

Տեղեկութեանց համար դիմել՝ Պ. ԱԼՊԷՐ ԱՇՃԵԱՆի

14 rue Meyerbeer, Blanc-Mesnil (S. et O.)

ՍԱՄՈՒԷԼ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ (Սեւրը)

Մխիթարեան Հայրերու Սեւրի Մուրատեան Վարժարանին 1936—1937 դպրոցական տարեշրջանը կը սկսի յառաջիկայ Հոկտեմբեր 1ին:

Վարժարանը կ'ընդունի գիշերօթիկ, կէս-գիշերօթիկ եւ ցերեկօթիկ աշակերտներ:

Արձանագրութիւններու համար դիմել վարժարանի տեսչութեան

Direction du Collège Arménien Samuel Moorat, 26 Rue Troyon· Sèvres (S. & O.

Ընդունելութեան օրերն են երեքշաբթի ժամը 9էն 12 եւ կիրակի օրերը ժամը 15էն 18:

ՀԱՅԵՐՈՒ ԺԱՄԱԴՐԱՎԱՃԸՐ

Ճաշատուն ՖԼՕՐԻԱ

61, Rue Monsieur le Prince, Paris (6)

Մէթրօ՝ Օտէօն եւ Սէն Միշէլ — Հեռաձայն Danton : 52 - 78

Ագիտելիան Ու Իւրաքանչիւր խնամուած կերակուրներ:

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ

Շ. Ց. Դ. Մարսէյլի Շրջ. կոմիտէն Մարսէյլի եւ արուարձաններու խումբերու կողմէ խորին ցաւակցութիւն կը յայտնէ ընկեր ՍԱՐԳԻՍ ՏԷՐ ՆԱՋԱՐԷԹեանի դառնակսկիծ մահուան առթիւ, իր տիկնոջ՝ Ա. ՏԷՐ ՆԱՋԱՐԷԹեանի եւ զաւակներուն, իր եղբօր՝ ընկ. ԽորէՆ ՏԷՐ ՆԱՋԱՐԷԹեանի եւ պարագաներուն:

×

Շ. Ց. Դ. կարտանի Նիկոլ Դուման խումբը իր խորունկ ցաւակցութիւնը կը յայտնէ ընկ ՍԱՐԳԻՍ ՏԷՏ ՆԱՋԱՐԷԹեանի մահուան առթիւ իր ընտանեկան պարագաներուն:

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ

Ջ. Ո. Մ.ի վարչութեան մասնաճիւղը եւ Ջ. Ո. Մ. Մարզականը կը կազմակերպեն երկրորդ երեք մը դէպի ժընեւ, գոհացում տալու համար այլ տեղ գանուող ընկերներու պահանջքին: Այս անգամ վարձուած է աւելի խոշոր ինքնաշարժ մը եւ սահմանափակ թիւով տեղեր ունի եւ համակիրներ ու իրենց կարեւոր մասիկ որ անոնք որոնք կը փափաքին, որոշ ճաշին դիմել հետեւեալ հասցէին.— Vahram Babikyan, 25 rue Château Vert, Valence (Drôme), դրկելով 50 Ֆր. երեսուդարձի ճանապարհածախսը: Մեկնումը վաղասէն, կրնսպլի վրայով, շաբաթ կէս օրին կը մեկնինք վաղասէն եւ կիրակի գիշեր կը վերադառնանք յեպտեմբեր ամսուն մէջ, Թուականը կը գրենք յետոյ: Ուրիշ մասրամասնու Թեանց համար դիմել վերոյիշեալ հասցէին:

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

Կը փնտռուի Բէմախի Բագարիճ գիւղէն Պ. Մխսաք Զալըքեանը: Տասնեակ տարիներ առաջ կը բնակէր Թիւնիզ: Ցետոյ մեկնած է Ֆրանսա: Իր հասցէն գիտցողներէն կը խնդրուի խօսցնել՝ K. Torossian, Négociant, 19 Rue des Coulouglis, Blida (Algérie):

PETITES ANNONCES

ՕԳՏԱԿԱՐ ՀԱՍՑԷՆԵՐ

ԲԺԻՇԿՆԵՐ.—

ՍԵԴՐԱԿ ՍԱՍՈՒՆԻ

Վիրաբոյժ-Ատամնաբոյժ

16, Rue de Vaugirard, Paris (6)

Մէթրօ՝ Օտէօն կամ Սէն Միշէլ

Tél. Odéon 76—22

ՏՈՒՔԹ. ԵԱՂՈՒԲ

Կ'ընդունի երկուշաբթի, չորեքշաբթի, շաբաթ ժ. 2 6 եւ ժամադրութեամբ

8 Rue Degas, փարիզ:

Tél. Jasmin 11-78

OFFICE NANSEN

38 Boulevard Raspail — Paris

ԴԵՐՁԱԿՆԵՐ.—

Գ. ԱՃԷՄԵԱՆ

Արուեստ եւ կահուեստ

42, Rue Blanche, մէթրօ՝ Trinité

ՓՕՂՈՍ ԳՈՐԳԻԿԵԱՆ

Խնամուած կար, չափառոր գիտ

31, Route de Choisy, Ivry s/Seine

Հեռաձայնել Italie 13 - 45

ՆՊԱՐԱՎԱՃԱՌՆԵՐ.—

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՆՊԱՐԱՎԱՃԱՌԱՑՈՒԹԻՒՆ

Արեւելեան ամէն տեսակ ապրանքներ

4, Rue de Metz

մէթրօ՝ Strasbourg - St. Denis

ՆՊԱՐՎ. CONSTANTINOPLE

Արեւելեան եւ եւրոպական ապրանքներ

37, Rue de Trévise

մէթրօ՝ Cadet Թե.: Prov. 82-

Տպրատ նուագախումբի համար դիմել Պ. Տիգրան Օճոսեանի, 16, Rue du Pourtour, Clamart, Seine.

ԳԱՑԷՔ ՏԵՍԷՔ ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Cinéma REXY

Rue Cours Lafayette, angle Garibaldi

ԳԱՑԷՔ ՏԵՍԷՔ

CIGALE CINÉMA

60 Avenue de Saxe-LYON.

ՉԱՐԹՕՆՔ

(ՎԷՊ ԺԱՄԱՆԱԿԱԿԻՑ ԿԵԱՆՔԷՆ)

— o —

Առեն մը լուռ նստէլէ վերջ Պատամեանը դարձաւ ընկերոջը.

— Սարգիս, զարմանալի է, դեռ քաղաքէն լուր չկայ···

— Լուր չլինելը բարի նշան է,—ինք ալ բանին չհաւատալով պատասխանեց Սարգիսը,— թերեւս գործը մէկ երկու օրով յետաձգեր են:

Անչուշտ ատիկա անկարելի էր: Երբեք օրէն Պարոնովի հերթապահութեան ժամանակը կը լրանար, ու առտը հետ յայտնութեան ամէն յոյս: Պատամեանը այդ չատ լաւ գիտէր, բայց եւ այնպէս մտահոգութենով ալ կացութիւնը չէր փոխուեր: Ու կարծես միտքը ցրելու համար՝ ան գրպանէն քանի մը նկարուած թղթեր հանեց ու Սարգսի հետ գլուխ գլխի բսկսաւ խօսիլ:

— Ձրսիր, թէ վերջին ուղարկած թղթիս տեսակը ինչպէ՞ս յարմարեցար···

— Շատ լաւն է: Հեշտութեամբ կ'ուղորութի եւ մանաւանդ լաւ սոսինձ կը բռնէ:

— Գիտե՞ս, որ հրթիռներու չափը պիտի փոխուի,— բացատրեց Պատամեանը՝ նկար մը ցուցնելով Սարգիսին,— ա՛յ ճիշդ այս նկարի մեծութեամբ··· արտաքին պատեանը կէս մատէն աւելի պէտք է հաստնայ, որ դիմանայ զօրաւոր ճնշումի, իսկ երկարութիւնը պէտք է լինի մէկ ու կէս ոտք:

— Բայց այդ պարագային փոխանակ վեր բարձրանալու,— նկատեց Սարգիսը,— հապի քանի մը քայլ հեռու գլխու վրայ պիտի իյնայ, կամ եթէ բարձրանայ ալ,օդի մէջ նետուած փայտի մը նման, ինքն իր վրայ դառնալով պիտի երթայ···

— Անչուշտ,— ընդմիջեց Պատամեանը,— երբ հրթիռի չափը կը փոխուի, անոր կապուած ձողն ալ համեմատական չափով մը պէտք է երկարացնել: Ես կը կարծեմ, որ եօթ ոտքը բաւական է:

— Նայած թէ գլխու ծանրութիւնը որքան պիտի լինի:

— Ես ալ այդ կ'ուզէի ըսել: Այս անգամ 5 ֆունտանոց մը փորձենք:

Սարգիսը գլուխը ձեռքերուն մէջ առաւ, քնպէ մը երկու մտածեց ու ժխտական կերպով գլուխը չարժեց.

— Մեծ ծանրութիւն է, չատ մեծ··· անչուշտ կարելի է փորձել: Այդ պարագային եռաթի ձողը առնուազն 8 ոտք եւ բաւական մաղ հաստ լինելու է հաւասարակշռելու համար գլխի ծանրութիւնը:

— Իսկ եռոտանին պատրա՞ստ է:

— Կարօն երկու գիշեր վերջացուց. թեթեւ բայց հաստատուն բան մ'է, հեշտութեամբ կարելի է տեղէ տեղ փոխադրել:

— Ուրեմն, վաղը մէկ երկու փորձ կընանք կատարել:

— Ինչպէս որ կ'ուզես,— պատասխանեց Սարգիսը ու յանկարծ լուեց, երբ տեսաւ որ սարկաւագը կը մօտենար:

— Եթէ ձեզ խանգարեցի, խնդրեմ ներէք,— ու սարկաւագը ետ դարձաւ հեռանալու համար.

— Ոչ, խնդրեմ, նստէք, — քովը տեղ մը ցուցուց Պատամեանը,— թէեւ եկեղեցիի հետ անմիջական կապ մը չունի մեր խօսակցութիւնը, բայց ժողովուրդ մը հովուելու կոչուած ունեցող մէկը պէտք է չատ մը ուրիշ բաներ գիտնայ, բացի կրօնի վերաբերեալ հարցերէ: Մենք հրթիռներու մասին կը խօսէինք: Գերմանական բանակի վերջին ռազմափորձերու ժամանակ հրթիռներու գործածութիւնը զրական հետեւանքներ տուեր է, ու հիմա այդ ուղղութեամբ մեծ աշխատանք կը կատարուի···

Պատամեանն ու Սարգիսը չարունակեցին իրենց կիսատ ձգած խօսակցութիւնը, մինչ սարկաւագը մեծ ուշադրութեամբ մտիկ կ'ընէր:

Գարեգին սարկաւագը տարի մը առաջ աւարտած էր Գէորգեան ճեմարանի լսարանական բաժինը ու կը պատրաստուէր արեզայ ձեռնադրուիլ աչնան: Ծնողքը 1896ի կոտորածներէն մազապուրծ պատուած՝ Ալաչկերտէն Նոր Պայազիտ գաղթած էին: Գարեգինը տասներկու տարեկան երեխայ մըն էր, երբ կորսնցուց ծնողքը ու համագիւղացի ազգական գաղթականի մը մօտ ապաստան գտաւ: Քաղցր ու կլկլան ձայն մը ունէր: Շաբաթ երեկոներ, երբ եկեղեցիի դասը կանոնները, երբ եկեղեցիի դասը կանգնած «Լոյս ղառաթ» կ'երգէր, գիւղի պառաւ մամիկները ողորմիս կուտային ծնողքի հոգուն: Երբ տասնեւչորս տարեկան եղաւ, Նոր Պայազիտի Ա. ռաջնորդի միջնորդութեամբ դրուեցաւ Գէորգեան ճեմարանը:

Ոգեւորութեան շրջան մը կ'ապրէր այդ չրջանին ճեմարանի աչակերտութիւնը: Գրեթէ բոլոր աչակերտները խանդավառուած էին ազգային հարցերով, մանաւանդ Տաճկահայաստանի ապատագրման չարժումով, որ այնքան տիրականօրէն կ'իչխէր բոլորի մտածողութեան վրայ: Աչակերտականն նստարաններն դեռ չձգած՝ ամէնքը իրենց համար ուղեգիծ մը կը ծրագրէին ազգին ծառայելու:

Գարեգինը թէեւ խոհուն ու մտաւորապէս պատրաստուած երիտասարդ մը, բայց տկարակազմ եւ չատ տկար թոքեր ունենալով եկեղեցական ասպարէզը ընտրեց, իր ապագայ գործունէութեան համար: Վերջին ամիսները քաչուած էր Հաւինջի վանքը հոգեպէս պատրաստուելու իր կոչումին:

Պատամեանի անունը դեռ ճեմարանէն ծանօթ էր իրեն: Երբ վերջինս առաջին կերպով Հաւինջի վանքը կաւ, Գարեգինը աւելի քան ուրախացած, գրեթէ անորմէ անբաժան էր:

Կարծես արձակուրդի եւթ ամիսները չէ եւ աչակերտ լինէին: Պատամեանը կը խօսէր գրեթէ ամէն նիւթի մասին, ծանր ու մտածուած խորհուրդով, մարդու մը նման, որ գիտէ ապագը: Գարեգին սարկաւագը, այդ չրջաններէն կախուած, չորցած ալ մը ապահովութեամբ կը ծծէր Պատամեանի խօսքերը:

Երբ կէսօրուան մօտ վանահօր ժեղ ձայնը լսուեցաւ պատուհանէն, բոլքը միասին ամպագարեցին վեր բարանալ: Ճաչի ժամանակ էր: Վարդապետը, որ ճշդապահութեան մարդ էր, կանոնաւորութիւն մը կը ցուցնէր երբ խնդիրը ճաչելու գար:

(Շար.) ՄԱՒԼԵԱՆ

Le Gérant: H. STEPHAN
Imprimerie A. DER (AGOPIAN)
17, Rue Damesme, PARIS (13)

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ՝ ԱԶԳԱՑԻՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ, ԳՐԱԿԱՆ

EE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

(Fondé en 1925) :-: R. C. Seine 276.286

Directeur et Propriétaire : SCH. MISSAKIAN

RÉdaction et Administration

ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԻՒՆ ՈՒ ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

17, Rue Damesme, PARIS (13e)

Téléphone : Glacière 15 - 70

Métro : ԳՕԼԵԱՆ

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՊԱՇՏՕՆԱԹԵՐԹԻՆ ՀԱՄԱՐ՝

ՏԱՐԵԿԱՆ ՎՃԱՐՈՒՄՆԵՐ ԵՒ ԱՌԱՔՈՒՄՆԵՐ.—

Ֆրանսա եւ գաղութներ	140 ֆրանկ	70 ֆրանկ	35 ֆր.
Անգլիա, Եգիպտոս, Զուիցերիա, Իտալիա	250 »	130 ֆրանկ	—
Ամերիկա եւ ուրիշ երկիրներ	200 ֆրանկ	100 ֆրանկ	—

ՀԱՐԵՒԱՆՈՒԹԻՒՆ

12 ՕԳՈՍՏՈՍ

MERCREDI

12 AOUT

1936

ԳԻՆ 50 ՍԱՆԹԻՄ

12 ՏԱՐԻ — 12e Année No. 3189

Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱԿԵԱՆ

ԵՐԿՈՒՈՐ ԽՕՍՔ

ԱԶԱՏՈՒԹԻՒՆ՝ ՍՐՂԱԼՈՒ

Անոնք որ կարդացին խորհրդային նոր սահմանադրութեան ծրագիրը, այս էջերուն մէջ, պիտի յիշեն թէ մշակուած նախագիծը կը տրամադրէ ազատութիւն մամուլի, ժողովի եւ խօսքի:

Շատեր վարդապետն երանգներ հիւսած ըլլալով այս ազատութեան մասին, խորհրդային վարիչները պարտականութիւն կը սեպեն լուսաբանել հանրային կարծիքը, գրաւոր վերլուծումներով եւ ճառերով:

Այդպիսի լուսաբանութիւն մը կատարած է Քաթանեան, խորհրդային երկաթուղիներու գործավարութեան դատախազը, կառավարական պաշտօնաթերթին՝ «Իզվեսթիա»ի օգոստոս 10ի թիւին մէջ, ինչպէս կը հաղորդեն հեռագիրները:

Քաթանեան անմիջապէս կը յիշեցնէ թէ՝ սահմանադրութեան այդ յօդուածը ընդհանուր ազատութեան վերահաստատում չի նշանակեր, այլ ազատութիւն մը «որ համապատասխանէ աշխատաւորներու շահերուն եւ ձգտի զօրացնել ընկերվարական դրութիւնը»: Ու կը բացատրէ.

— « Ծիծաղելի պիտի ըլլար մեր փողոցներուն մէջ տեսնել թափորներ՝ ցարական դրօշներով եւ «Աստուած պահէ ցարը» ազդակներով: Ծիծաղելի պիտի ըլլար թոյլ տալ որ մենշեւիկներ կամ ընկերվարական յեղափոխականներ (Էս - Էր) ճառեր խօսէին մեր սրահներուն մէջ, պահանջելովդարձ դէպի դրամատիրութիւն: Մեր խորհրդային եւ Ընկերվարական Հանրապետութեանց Միութիւնը բանուորներու եւ գիւղացիներու ընկերվարական պետութիւնն է եւ միլիոնաւոր բազմացիներու ստեղծագործ աշխատանքները կը ձգտին զօրացնել ընկերվարական դրութիւնը: Ան որ կը ձգտի տապալել խորհրդային դրութիւնը կամ փորձել տկարացնել այս դրութիւնը, խորհրդային Միութեան ժողովուրդին առջեւ պիտի ներկայանայ իբրեւ ոճրագործ եւ պիտի զրկուի սահմանադրութեան պարգեւած իրաւունքներէն: Ինչպէս մինչեւ այժմ, խորհրդային ուժը վճռական պայքար մը պիտի մղէ դրամատիրութեան մնացորդներուն դէմ, մէկ ձեռքով ոչնչացնելով որ եւ է դիմադրութիւն ընկերվարութեան զարգացման դէմ եւ միւսով վերստին դաստիարակելով ու կոփելով զանոնք:

«Այս կը նշանակէ թէ ժողովներ գումարելու եւ թափորներ կազմելու ազատութիւնը պիտի չտրուի՞ խորհրդային բազմացիներուն: Կը նշանակէ թէ ընդհանուր իրաւունք մը չէ՞: Ոչ: Այդ իրաւունքը պիտի տրուի բոլոր բազմացիներուն, բացի անոնցմէ որոնք իրենց արարքներով եւ գաղափարներով կը հակազդեն աշխատաւորներու շահերուն,— անոնք որոնց նպատակն է կործանել ընկերվարական դրութիւնը: Խորհրդային սահմանադրութիւնը բազմացիներուն իրաւունք կը շնորհէ բոլոր բազմացիներուն, բացի մտագարներէն եւ ձայնազուրկներէն: Պարագան նոյնն է ժողովի ազատութեան մասին: Ինչպէս կարելի չէ թոյլատրել մտագարներու ժողովներ, նոյնպէս կարելի չէ արտօնել որ ժողովներ գումարեն ոճրագործներ, միապետականներ, մենշեւիկներ կամ Էս - Էրներ »:

×

Ուրեմն, լուսաբանութեամբ... Թերեւս առիթ ունենանք ամբողջութեամբ թարգմանելու Քաթանեանի կամ ուրիշ հեղինակաւոր տեսաբանի մը վերլուծումը: Բայց, կատարուած ամփոփումն ալ բաւական է, գաղափար կազմելու համար:

Եւ հասկնալի է որ ուրիշ կերպ չէր կրնար ըլլալ: Խորհրդային իշխանութիւնը տակաւին այնքան զօրաւոր չէ, որպէսզի համաձայնի ասպարէզ բանալ ուրիշ հոսանքներու եւ զաղափարներու առջեւ:

Իրբեւ աննախընթաց կարգուսարք եւ իրբեւ դաժան դիկտատուրա, խորհրդային իշխանութիւնն ալ գործեց եւ պիտի գործէ ճիշդ այնպէս ինչպէս Միւս միահեծան իշխանութիւնները որ կը կոչուին Ֆաշական:

Այս պարագան ճշդելէ յետոյ, թոյլ տուէք պարզել այլապէս աննախընթաց իրողութիւն մը, որ ահի ի բերան ձգած է բոլոր յեղափոխականները:

Բացէք ո՛ր եւ է խորհրդային թերթ կամ գիրք, հետեւեցէք որ եւ է ճառի, ուղերձի, դասախօսութեան կամ բանաձեւի, կարդացէք ռուսերէն, վրացերէն, հայերէն, թուրքերէն, թաթարերէն եւ տակաւին ուրիշ հարիւր յիսուն լեզուներով,— եւ գլխու պտոյտ պիտի ունենաք, լսելով մէկ խոշորաստառ անուն, բառարանի ամէնէն չողչողուն, արեգակնափայլ ածականներով.

— Սթալի՛ն, Առաջնոր՛դը, Հանճարե՛ղ, խմաստո՛ւն, բարեխնա՛մ, ամենազո՛ր, ամենակարո՛ղ, միակը, եզականը, աչխարհահռչակը, ստեղծիչ ամենայն բարեաց...

Դեռ անցեալ չաբթու կարդացիք գունագեղ չնթոցներ ի պատիւ Սթալինի (նոյն իսկ Բերթայի), Ազատ Ֆանչեանի անձնասպանութեան վերաբերեալ բանաձեւերուն մէջ:

— Սթալինը ըսաւ, Սթալինը տեսաւ, Սթալինը պատուիրեց, Սթալինը նախատեսած էր, Սթալինը..

Լիթվինով, խորհրդային իշխանութեան արտաքին գործավարը (նախարար) վերջերս լրացուց իր ծննդեան 60ամեակը: Այս առիթի շնորհաւորութիւններ ուղղեց Սթալինն ալ, միւս վարիչներուն հետ: Բոլորն ալ տարեկիցներ, միեւնոյն աւազանէն:

Արտաքին գործավարը իր պատասխանին մէջ պարտականութիւն սեպեր է չեչտել.

— « եթէ իմ դիւանագիտական աշխատանքի մէջ ունեցած եմ ինչ ի ինչ յաջողութիւններ, ապա դրանք առաջին հերթին պէտք է վերագրուին սոցիալիստական շինարարութեան բոլոր բնագաւառներուն յաջողութիւնների պատճառ, ամրակուռ եւ հմուտ ղեկավարին, Ստալինին»: (Միշտ գլխագիր):

Դեռ աւելի պատկերալից դրուագներ:

Շ.

ՎԵՐՋԻՆ ԺԱՄ

ՀԱԿԱՍՏԱԳՐԱԿԱՆ ՕՐԵՐ ՄԱՏՐԻՏԻ ՀԱՄԱՐ

ԵՐԿՈՒ ԿՈՂՄԵՐՆ ԱԼ ԿԸ ՅԱՂԹԵՆ. ԿԸ ՅԱՂԹՈՒԻՆ

Կառավարութիւնը հրաժարա՞ծ է

Կը թուի թէ այս չաբթի ճակատագրական պիտի ըլլայ Սպանիոյ մայրաքաղաքին համար: Գէթ այդպէս կը յայտարարեն ապստամբները, վճռական ելք մը նախատեսելով մինչեւ կիրակի: Կռիւները կը չարունակուին կատաղի բռամայի կիրճերուն մէջ, որ կ'իջնէ Մատրիտի վրայ: Կացութիւնը այնքան ծանրացած է որ, երէկ զրոյց կը չրջէր թէ կառավարութիւնը հրաժարած է եւ Նոր դահլիճին կազմութիւնը յանձնուած է ընկերվարական Փրիէթոյի: Նոյնիսկ խօսքեր կային թէ քանի մը նախարարներ Վալէնսիա տեղափոխուած են:

Ամերիկեան կառավարութիւնը երկրորդ ազդարարութիւն մը ուղղեց իր հպատակներուն, որպէսզի օգտուին փոխադրութիւններէն, այլապէս պատասխանատու չի կրնար ըլլալ հետեւանքներուն համար: Կը նշանակէ թէ անոնք չի կրնար ըլլալ հետեւանքներուն համար: Կը նշանակէ թէ անոնք վտանգի վիճակը: Վերջին երկու գիշերները զնդացիրներու կրակը հասած էր մինչեւ ամերիկեան դեսպանատան շրջակաները: Ամերիկեան կրակը հասած էր մինչեւ ամերիկեան դեսպանատան շրջակաները: Ամերիկեան յանձնաժողով մը հասաւ Վալէնսիա, փախստականները փոխադրելու համար: Ա-պրատամբներու կայանէն արձակուած անթել մը կը տեղեկացնէ թէ Պարչելոնայի ամերիկեան հիւպատոսը յարձակում կրած է կարմիրներէն, թէեւ ամերիկեան դրօշ պարզած էր ինքնաշարժին վրայ:

Իտալական կառավարութիւնը հատուցում պահանջեց չորս հպատակներու սպանութեան առթիւ, առանց վերջնագրի ձեւ տալու իր պահանջին, քանի որ ուրիշ պետութեանց հպատակներ ալ վնասուած են: Սպանիական կառավարութիւնը ցաւ յայտնեց այս դէպքին առթիւ:

Հիւսիսային Սպանիոյ ջուրերուն մէջ սպաննուեցաւ անգլիական զբօսանաւակ մը հրամանատարը, երբ կառավարութեան մարակոցները եւ ապստամբ մարտանաւ մը իրար կը ամբակոծէին: Հիւպատոսին կինն ալ ծանրապէս վիրաւորուեցաւ գլուխէն եւ սրունքներէն:

Զօր. Քափանէլլաս, առժամեայ կառավարութեան նախագահը, դէնքի տակ հրաւիրեց 1933ի, 1934ի եւ 1935ի դասերը: Հեռագիր մը կը ծանուցանէ թէ ապստամբները գրաւած են Սանթանտէր քաղաքը: Համայնավարները ըսպաննած են կաթոլիկ բանուորներու առաջնորդը, Տիմաս Մատարիակա: Կարմիր զօրագունդ մը յառաջ խաղալով դէպի Սարակոսա, գրաւեց երկու քաղաքներ եւ մեծաքանակ ռազմանիւթ: Կ'ըսուի թէ Սարակոսայի անձնատուրութիւնը օրերու խնդիր է: Պարչելոնայի զօրքը այժմ կը ճգնի գրաւել Մայորքա կղզին: Իսկ Մինորքա կղզին կառավարութեան ձեռքն է արդէն եւ կը ծառայէ իրբեւ խարխիս զինուորական գործողութեանց:

Մինչերկրականի գերմանական նաւատորմին հրամանատարը առջի օր Պարչելոնա իջնելով, այցելեց Քաթալոնիոյ կառավարութեան նախագահին: (Ժողովրդական ճակատ):

Առեղի հղբպրատապանութիւններ

Վերջին լուրերու համաձայն զօր. Ֆրանքօ 9 — 10,000 զինուոր ստացած ըլլալով Մարոքէն, սկսած է յառաջ խաղալ դէպի Մատրիտ: Զօրավարը յայտարարութիւն մը հրատարակեց ուր կ'ըսէ.

— « Անտալուզիոյ մէջ մարքսեանները պարտուեցան եւ բազմաթիւ զայրեր մեր ձեռքը անցան: Մեր զինուորները իրենց անցած քաղաքներուն մէջ կսկիծով կ'ողբան կատարուած վայրագութիւնները: Անոնք որ չեն ուզած յարել ծայրայեղ վարդապետութեանց, սպաննուած են ամենաբարբարոսիջոցներով: Շատեր ջարդուփշուր եղած են ուժանակներով: Ոճիրներու համեմատութիւնը 250 է 10,000նոց քաղաքներու մէջ: Մատրիտի մէջ հազար զօրավարներ եւ բարձրաստիճան սպաներ վար դրուած են իրբեւ գերի եւ պիտի սպաննուին, քաղաքին գրաւման առեն: Մալակայի մէջ բազմաթիւ գերիներ վար դրուած են իրբեւ պատանդ, եւ պիտի սպաննուին, եթէ քաղաքը ռմբակոծուի: Կառավարութեան անդամներէն եօթը այժմ Վալէնսիա կը գտնուին, պատրաստ փախչելու: Կարելի չէ որ Եւրոպան անտարբեր մնայ: Անկարելի է որ է եւ է ազգ տակաւին յարաբերութիւն պահէ այսպիսի կառավարութեան մը հետ »:

Բեռլինցի յայտարարութեան մը մէջ, զօրավարը յայտնեց.

— « եթէ մենք յաղթենք, Սպանիան պիտի կառավարուի արհեստապետական հիման վրայ, յարեւմտեան Փորթուկալի, Գերմանիոյ եւ Իտալիոյ: Բանակը վիրաբոյժի դերը կը կատարէ, փրկելու համար Սպանիան եւ գործողութիւնը զինուորական դիկտատուրայի ձեւով պիտի չարունակուի, որչափ ատեն որ պէտք ըլլայ:

**** Արիւնառուչտ կռիւ մը մղուեցաւ առջի օր Սարակոսայի ճամբուն վրայ: Ապստամբ գիւղացիներ գրեթէ բնաջինջ ըրին զօրագունդ մը, որ կը փորձէր պաշարել Սարակոսան եւ կտրել Մատրիտի եւ Պարչելոնայի հաղորդակցութիւնները:*

*** Պապական պաշտօնաթերթը ուժգին բողոքագիր մը հրատարակեց Սանիոյ մէկ կառավարուած սրբապղծութեանց, եկեղեցականներու սպանութեան եւ եկեղեցիներու կործանման դէմ: Պաշտօնաթերթը յետոյ կը յորդորէ հաւատացեալներուն բազմապատկել աղօթքները, որպէսզի արդարութիւնը եւ խաղաղութիւնը վերահաստատուին Սպանիոյ մէջ:*

Զէզոքութեան խնդիրը միշտ տակաւ

Իտալական կառավարութիւնը սկզբունքով հաւանութիւն յայտնեց Ֆրանսական կառավարութեան բանաձեւին՝ չէզոքութեան մասին: Հոմ չուզեր մէջտեղ հանել իր վերապահումները, սպասելով միւս պետութեանց պատասխանին: Խորհրդային կառավարութիւնն ալ հաւանութիւն յայտնեց, իսկ Փորթուկալ կարդ մը վերապահումներ ըրած է:

Համայնավար երեսփոխան Ժաք Տիւքլո, որ մեկնումն առեն ղեր - նախագահ է երեսփ. ժողովին մէջ, նամակ մը ուղղելով Պ. Լէօն Պլումի, յայտնեց թէ հետեւեալ հարցումները պիտի ուղղէ վիճուորական նախարարին.— 1. Որ

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Գ. էջ)

ՕՐը ՕՐԻՆ

« Հելւաձի » ԲԱՐԵԿԱՄՆԵՐ

Մուրատ - Ռափայէլեան սաւերը պարբերական «Տեղեկատու » մը կը հրատարակեն Փարիզի մէջ, վառ պահելու համար հատատուցեալ յիշատակը եւ իրենց ընկերական կապը:

Առջի օր առիթ ունեցայ թղթատելու «Տեղեկատու»ին 1936 Մայիս-Յունիսի թիւը, եւ զարմանալի բաներ իմացայ:

Գրողն է՝ Միութեան Տնօրէն Ժողովը: Ուրեմն կարելի չէ վիճել վաւերականութեան մասին:

Հարցը կը վերաբերի Սեվրի Մուրատեան վարժարանի ամավերջի հանդէսին, ուր մրցանակաբաշխութիւն, հաղորդականութիւն եւ ... Սուրիա «փոս- թրոթ» պարեր են միեւնոյն բեմին վրայ:

Խօսքը կուտամ Տնօրէն Ժողովին.

— « Չհամակցանք թէ ի՞նչ ըսել կ'ուզէր Տիար Ռանդատեան իր բաւական երկար տեւող բացման ճառով, որուն մէջ գրեթէ էջեր գրաւած էին կարգ մը ներկայ եւ բացակայ պաշտօնական անձնաւորութեանց, ինչպէս նաեւ Լիբրանանի, Սուրիոյ հանրապետութեանց եւ իրանեան կառավարութեան հաստիներուն յայտնուած չնորհակալութիւնները »:

Այս ալ չհամակցանիք բա՞ն է:

Մե՛ղմ որ չէ՛ ճանչնար ձեր հովանաւորն ու «հրամանատար»ը, իր այնքան բարձր եւ շահաբեր գաղափարներ:

Դարձեալ Տնօրէն Ժողովն է որ կը պատմէ.

— « Տիար Ռանդատեան իր ճառախօսութեան մէջ ակնարկութիւն մը ըրաւ առաջիկայ օգոստոսին ռօնուելիքը հաբիւրամեակի հանդէսներուն եւ յիշեց մեր երկու անզուգական բարեբարերուն անունները, իրբեւ «Մուրատ» եւ «Մուրատ»: Ի՞նչպէս կարելի է որ, տարիներէ ի վեր համանուն վարժարանին քաղաքային տնօրէնը եղող ճառախօսը կ'անգիտանայ Սամուէլ Մուրատի մէկ անձ ըլլալը, իսկ երկրորդ բարեբարին եղուարդ Ռափայէլ կոչուիլը»:

Ես կը բողոքեմ այս անկրթութեան դէմ:

Ի՞նչպէս կարելի է այսպիսի մանրամասնութիւններ պահանջել «բաղաքային տնօրէն»է մը, որ տարիներէ ի վեր կը սաւառնի բարձր դիւանագիտութեան ոլորտներուն մէջ, եւ ժամանակ չունի ոչ թէ Հայոց պատմութիւն, այլ իր իսկ հովանաւորած վարժարանին պատմութիւնը կարդալու:

Դեռ աւելի սարսափելին.

— « Ռըվիւ էտ ոէօ Մօնտ»ի քաղաքական խմբագիր Մ. Բինօ, որ դեռ նոր վերադարձած էր Մերձաւոր Արեւելքի մէջ կատարած էր մէկ ուղեւորութիւնէն, պարզեց Սուրիոյ եւ Լիբանանի մէջ Հոգւոյս պետութեան կողմանէ Հայերուն ցարդ վայելած եւ այսուհետեւ ալ վայելելիք պաշտպանութիւնը, եթէ նոյնիսկ Գաղղիա քաշուելու ըլլար այդ կողմերէն:

« Շատերու ուշադրութենէն չվրիպեցաւ որ Սուրիական պատուիրակութեան ներկայացուցիչները ինքզինքնին (գրեցէք՝ իրենք զիրենք) որոշ չափով վիրաւորուած զգացին այս բանախօսութենէն, որուն հանդէպ ունեցան առոն անտարբերութիւն, չծափահարելով եւ չչնորհաւորելով բանախօսը:

« Բանա՜ւո՞ր էր հրաւիրել պաշտօնական պատուիրակութիւն մը զոր սիրաչահելու ճիգը ակներեւ էր, եւ թոյլ տալ որ օրուան գլխաւոր բանախօսը քննադատէ անոր ներկայացուցած երկրին քաղաքականութիւնը »:

Տեղս լեցուեցաւ, իսկ պատմութիւնը դեռ շարունակելի է: Ցը...

ՎԱՀԷ

«ՅԱՌԱՋ»Ի «ՏՈՒՆ»Ը (*Սեփական տպարան*)

Հայրենակիցներ,

Տասնմէկ տարի անընդհատ հետեւած ըլլալով «*Յառաջ*»ի հրատարակութեան, իբրեւ բարեկամներ եւ ընկերներ, եւ շատերս ալ իբրեւ աշխատակիցներ, պարտականութիւն կը սեպենք նախաձեռնութիւն ստանձնել, «Տուն» մը ապահովելու անոր, սեփական տպարանով:

Այս նախաձեռնութեամբ, մեր գոհունակութիւնը պիտի ըլլայ ոչ միայն ընդառաջ երթալ ընդհանուր բաղձանքի մը, որ շեշտուեցաւ «*Յառաջ*»ի տասնամեակին բոլորման առթիւ, այլեւ զարկ տալ հայկական մամուլի զարգացման, այս օտար ափերուն վրայ:

«*ՅԱՌԱՋ*» լման տասնմէկ տարի արհամարհեց բոլոր խոչընդոտներն ու տագնապները, շնորհիւ իր խմբագրութեան եւ վարչութեան, աշխատակիցներուն եւ աշխատաւորներուն անվհատ եւ տեւական ճիգերուն, եւ այսօր հպարտութեամբ եւ ապահովութեան կը շարունակէ իր ճամբան: Այս յարատեւութենէն վերջ, ան պէտք էր ունենար իր սեփական տպարանն ու խմբագրատունը, բոլոր յարմարութիւններով, որպէսզի կարենար եթէ ոչ թեթեւցնել իր բեռը, գոնէ զարգանալ աւելի լայն պայմաններու մէջ:

Թերթը չունի որ եւ է միջոց, լրացնելու համար այս տարրական պահանջը: Եւ անոր բարեկամներուն կ'իյնայ աջակցիլ, համաձայն իրենց կարողութեան, որպէսզի գոյանայ նուազագոյն հիմնադրամը:

Ուրեմն կը հրաւիրենք «*Յառաջ*»ի բոլոր բարեկամները, դիւրացնել մեր գործը, անհատաբար կամ հաւաքաբար, ի հարկին կազմելով յանձնախումբեր կամ «Բարեկամներու Միութիւններ», համաձայն տեղական պայմաններու, Ֆրանսայի թէ արտասահմանի մէջ:

Նախաձեռնող յանձնախումբս սիրայօժար կ'ընդունի անդամակցութիւնը «*Յառաջ*»ի այն բարեկամներուն, որոնք կ'ուզեն գործնապէս աջակցիլ իր աշխատանքներուն:

Կը խնդրուի տրամադրուած գումարները դրկել ԿԵԴՐ. ՅԱՆԶԱԿԱԺՈՂՈՎԻ ԳԱՆՁԱՊԱՀԻՆ, ուղղակի կամ «*Յառաջ*»ի միջոցաւ, եւ կամ վճարել տեղական յանձնախումբերու: Ցանկերը օրը օրին պիտի հրատարակուին:

ԿԵԴՐ. ՅԱՆԶԱԿԱԺՈՂՈՎ

Նախագահ՝ ՏՕՔԹ. Վ. ԹՈՐԳՈՄԵԱՆ, փոխ-նախագահներ՝ Ա. ԽԱՏԻՍԵԱՆ եւ ՏԻԳՐԱՆ ԲԷԳԶԱԴԵԱՆ, գանձապահ՝ Լ. ԵՒՈՆ ՊԱՊՕՆԵԱՆ, անդամներ՝ Գ. ԲԱԼԱՅԵԱՆ, ՀՐԱՆՏ ՍԱՄՈՒԻԼ, Ս. ՏԷՐ ԹՈՎՄԱՍԵԱՆ եւ Ս. ՍԱՍՈՒՆԻ: Քարտուղար՝ ՀՐԱՆԴ ՎԻՇԱՊԵԱՆ:

ԳԱՆՁԱՊԱՀԻ ՀԱՍՑԷՆ.— **Léon Babonian, 9, Rue Charlot, Paris (3):**

ԹՂԹԱԿՑՈՒԹԵԱՆՑ ՀԱՄԱՐ.— Հ. Վիշապեան, «*Յառաջ*»ի միջոցաւ:

18 ՏԱՐԵԿԱՆ «ՊԱՐՈՆ» ՄԸ, Թանէնպում որ օրիորդի վերածուած էր երկու տարի առաջ, Վարշաւայի մէջ, բժշկական գործողութեամբ եւ յետոյ ամուսնացած, մանչ մը ծնաւ առջի օր: Բժշկական շրջանակներու մէջ մեծ հետաքրքրութիւն պատճառեց այս դէպքը:

ՓՈՒՈՐԻԿՆԵՐ պայթեցան Աթէնքի, Մակեդոնիոյ եւ Թեսալիոյ մէջ: Ցետոյ տեղատարափ անձրեւ մը լրացուց պակասը, ծանր վնասներ պատճառելով: Մարդկային զոհեր ալ կան:

«ՅԱՌԱՋ»Ի ՄՇԱԿՈՒՅԹԱՅԻՆ Կ·ՈՐԳԱՆԻ ՕՐԳԱՆ

ՀՈՍ ՎԱՌ

Մի որթի կամ թզենու տակ նստած՝ մարդ կարող է ամբողջ օրը ոչինչ չանել, միայն նայել, թե ինչպես է արևը ծագում, ամպերը սահում, ծաղիկները բացվում, ծաղկաթերթերը թափվում, պտուղները հասունանում, ու ամեն ինչ ամեն վայրկյան նոր գեղեցկություն է ստանում։ Մարդ կարող է ամբողջ օրը նստել ու լսել, թե ինչպես է ջուրը կարկաչում, քամին սոսափում, ծառերի տերևները շշնջում, ու ամեն ինչ ամեն վայրկյան նոր հմայք է ստանում։ Մարդ կարող է ամբողջ օրը նստել ու զգալ, թե ինչպես է սիրտը բաբախում, ինչպես է արյունը շրջանառվում, ինչպես է ուղեղը մտածում, ինչպես է հոգին ապրում։ Մարդ կարող է ամբողջ օրը նստել ու նայել, լսել, զգալ, մտածել, ապրել, ու ամեն ինչ ամեն վայրկյան նոր գեղեցկություն է ստանում։

Ծաղիկից ծաղիկ թռչող մեղուն էլ է նստում ծաղիկների վրա, բայց ոչ թե ինչպես մարդը, որ նստում է ծաղիկների վրա՝ նրանց ոչնչացնելու համար։ Մեղուն նստում է ծաղիկների վրա՝ նրանց կենդանություն տալու համար։ Մեղուն նստում է ծաղիկների վրա՝ նրանց գեղեցկությունը, բուրմունքը, քաղցրությունը ուրիշներին հաղորդելու համար։ Մեղուն նստում է ծաղիկների վրա՝ նրանց սերունդ տալու համար։ Մեղուն նստում է ծաղիկների վրա՝ նրանց պտուղ տալու համար։ Մեղուն նստում է ծաղիկների վրա՝ նրանց կյանքի իմաստը կատարելու համար։

Մեղուն նստում է ծաղիկների վրա, բայց ոչ թե ինչպես մարդը, որ նստում է ծաղիկների վրա՝ նրանց ոչնչացնելու համար։ Մարդ նստում է ծաղիկների վրա՝ նրանց գեղեցկությունը, բուրմունքը, քաղցրությունը ուրիշներին հաղորդելու համար։ Մարդ նստում է ծաղիկների վրա՝ նրանց սերունդ տալու համար։ Մարդ նստում է ծաղիկների վրա՝ նրանց պտուղ տալու համար։ Մարդ նստում է ծաղիկների վրա՝ նրանց կյանքի իմաստը կատարելու համար։

Մարդ կարող է ամբողջ օրը նստել ու լսել, թե ինչպես է սիրտը բաբախում, ինչպես է արյունը շրջանառվում, ինչպես է ուղեղը մտածում, ինչպես է հոգին ապրում։ Մարդ կարող է ամբողջ օրը նստել ու նայել, լսել, զգալ, մտածել, ապրել, ու ամեն ինչ ամեն վայրկյան նոր գեղեցկություն է ստանում։

Մարդ կարող է ամբողջ օրը նստել ու լսել, թե ինչպես է ջուրը կարկաչում, քամին սոսափում, ծառերի տերևները շշնջում, ու ամեն ինչ ամեն վայրկյան նոր հմայք է ստանում։

— Իսկ ո՞ւր է ժամանակը։

— Ժամանակ — անցյալ, ներկա, ապագա։ Ժամանակ — անցյալի հիշողություն, ներկայի զգացողություն, ապագայի երազանք։ Ժամանակ — անցյալ, որ ոչնչացել է, ներկա, որ ոչնչանում է, ապագա, որ դեռ չկա։ Ժամանակ — անցյալ, որ ոչնչացել է, ներկա, որ ոչնչանում է, ապագա, որ դեռ չկա։

Ժամանակ — անցյալ, ներկա, ապագա։ Ժամանակ — անցյալ, որ ոչնչացել է, ներկա, որ ոչնչանում է, ապագա, որ դեռ չկա։ Ժամանակ — անցյալ, ներկա, ապագ

ԱՐԴ ՕՂԻՄՊԻԱԿԱՆ ԱՐՑՈՒՄՆԵՐԸ ՊԵՐԼԻՆԻ ՄԷՋ

ԱՄԵՐԻԿԱՑԻ ՍԵԽԱՄՈՐԹ ՄԱՐԶԻԿՆԵՐՈՒ ԱՊՇԵՑՈՒՑԻՉ ԱՐԴԻՒՆՔՆԵՐԸ

Ինչպէս միշտ, այս անգամ ալ մրցումներուն մէջ, առիւծի բաժինը Ամերիկացիներն է որ պիտի ապահովեն: Այս յաղթութեան մէջ սակայն սեւամորթ ներկայացուցիչները չատ կարեւոր եւ ջախջախիչ դեր մը պիտի խաղան: Առնցմէ ձէս Օվընս, որ իր հայրենակիցներէն Սեւ Նեգր տիտղոսը ստացած է, իր առաւպելական արդիւնքներով Պերլինի Ողիմպիականներն ամէնէն հետաքրքրական եւ ժողովրդական դէմքը պիտի դառնայ: Իր մաս առած երեք մրցումներու 100, 200 մեթր վազքերու եւ երկայնութիւն ցատկելու մէջ, աննախընթաց արդիւնքներ ձեռք պիտի բերէ, կոտրելով բոլոր մրցանիշները:

Ուրիշ ահարկու տիպար մըն է ամերիկացի սեւամորթ ձօնսընը, որ բարձրութիւն ցատկելու մէջ պիտի փայլի իբրեւ գեղակից Ալպրիթընի հետ որոնց երկուքին կը պատկանի աշխարհիմբացանիչը 2 մեթր 07սմ:

Ամերիկացիներէն վերջ մնացեալ մրցումներուն մեծ մասը պիտի բաժնուին Գերմանացիներուն՝ որոնք մեծ յառաջդիմութեան մէջ են, Ֆինլանտացիներուն եւ Ճափոնցիներուն մի-ջեւ:

Այս մրցումներուն առաւելագոյն թիւով կը մասնակցին Ամերիկա 500, Գերմանիա 416, իսկ Ֆրանսա 182 հոգիով:

Միայն աթլէթիզմի ճիւղերուն համար արձանագրուած են 45 ազգեր 1089 մարզիկներով, իսկ Ֆութպոլի համար միայն 16 երկիրներ:

Տեղի կ'ունենան զուտ աթլէթիք 22 մրցումներ որոնց պիտի մասնակցին հետեւեալ թիւով մարզիկները.—

100 մեթր 69 հոգի, 200 մեթր, 52 հոգի, 400 մ. 52 հոգի, 800 մ. 52 հոգի, 1500 մ. 52 հոգի, 10.000 մ. 40 հոգի, 110 մ. արգելարշաւ — 35 հոգի, 400 մ. արգելարշաւ 36 հոգի, 3000 մ. խոչընդոտաւոր 35 հոգի, յարձրութիւն՝ 49, երկայնութիւն՝ 52 ձողով ցատկել 37, երեք քայլ 38, գունդ նետել 40 հոգի, սկաւառակ նետել 42 հոգի, մուրճ նետել 33, նիզակ նետել 36, տէքաթլօն 37, 4×100 դրօշարշաւ 18 ազգեր, 4×400 դրօշարշաւ 16 ազգեր, Մարաթոն (42 քիլ.200) եւ քալել (50 քիլ.):

Առաջին օրուան աթլէթիզմի մրցումներու մէջ յաղթական ախոյեանները ելան ամերիկացի սեւամորթ ձօնսըն բարձրութիւն ցատկելու, Ֆինլանտացի Սալցինէն 10.000 մեթր վազքի եւ գերման Վօհլթի (պերլինեան ոսոխիան) երկաթ նետելու մէջ: Նիզակ նետելու խզական բաժինին մէջ փայլեցաւ Օր. Ֆէյլէր նոյնպէս Գերմանուհի, իսկ երկաթ եւ մարզագունդ վերցնելու մէջ ամերիկացի Թէրլոց-ցա:

Հիմլէր, բացման օրուան պէս առաջին ու յաջորդական օրերուն ալ կանոնաւորաբար ներկայ եղաւ, մեծ հետաքրքրութիւն ցոյց տալով խաղերուն, ինք ըլլալով գերման ախոյեանները առաջին անգամ ուժգնօրէն ծափահարողը, առանց անդրադառնալու իր պաշտօնական հանգամանքին: Բացառիկ երեւոյթ մըն է որ պետութեան մը ներկայացուցիչը, այսպէս ամէն օր ներկայ ըլլայ մրցումներուն, ինչ որ ցոյց կուտայ այն կարեւորութիւնը զոր Գերմանիոյ առաջնորդը կ'ընծայէ մարմնակրթանքին: Միւս կողմէ իր ներկայութիւնը մեծ քաջալերութիւն մը կը կազմէ գերմանացի մարզիկներուն որոնք իրենց առաւելագոյն ճիգը ի գործ պիտի դնեն Գերմանիոյ պատիւը փրկելու համար:

Գ. ՃՕԼՕԼԵԱՆ

ԹՈՒՐՔԻԱ

ԿԱՐՆՈՅ ԳԻՏԸ

— . —

Ընդհանուր քննիչ Թահսին Իւզէ Աչբալէ գաւառակին մէջ քննել տուած ներկաթուղիին չինութիւնը: Այդ գիծն է որ Սեբաստիան պիտի կապէ Կարնոյ: Շրջակայ գիւղերու բնակչութիւնը աւազ ու քար կրելով կ'ապահովէ իր ապրուստը: Գործ գտնելու համար բարերդէն, Օֆչէն, Էփիրէն եւ աւելի հեռուր տեղերէ գիւղացիներ կուգան:

ԷՆԿԻՒՐԻ-ԿԵՍԱՐԻԱ

— • —

Մեծ քաղաքները հեռախօսով իրարու կապելու համար, Թղթատարական ընդհ. անօրէնութիւնը անհրաժեշտ հրահանգը տուած է: Այսպէս, հեռախօսային չորս բաժանումներ պիտի ըլլան.—

1. Էնկիւրի — Կեսարիա— Սեբաստիա — Ատանա:
2. Սեբաստիա — Կարին — Ատանա:
3. Տիգրանակերտ — Իրան — Կարին — Ռուսիա — Ատանա — Սուրիա:
4. Աֆիոն — Անթալիա — Էնկիւրի — Սամսոն:

Պիտի ապահովուի հեռախօսային խօսակցութիւնը Սուրիոյ, Իրաքի, Իրանի եւ Արեւելեան Ռուսիոյ վրայէն Եւրոպայի հետ: Սկսուած է Էնկիւրի — Կեսարիա հեռախօսային գիծի շինութեան:

Այս տարի Ատանայի, Սամսոնի եւ Պուրսայի մէջ պիտի բացուին հեռախօսային կեդրոններ:

ԻՐԱՔ-ԹՈՒՐՔԻԱ ԵՐԿԱԹՈՒՂԻՆ

— . —

Բարիւղի հոչակաւոր միջնորդ Րիքէթ վերջերս Պոլիս այցելեց: Այս առթիւ զանազան զրոյցներ եղան: Այժմ կը պարզուի, որ մեծահարուստ ձեռնարկուն Պոլիս գացած է Իրաքի ու Թուրքիոյ երկաթուղիներու միացման գործին համար: Րիքէթ Իրաքի մէջ գործող ընկերութեան գլուխն է: Ան Իրաքի կառավարութեան հետ կարեւոր խորհրդակցութիւններ է ունեցած եւ արդիւնքներ ձեռք ձգած է: Իրրեւ արդիւնք այդ խորհրդակցութեանց Մուսուլ երկարող երկաթուղի մը պիտի միանայ Թրքական գծի մը:

15 ՆՈՐ ԿԱՄՈՒՐՋՆԵՐ

— . —

Հանրային շինութեանց գործակատարութիւնը մեծ ուշադրութեամբ կը հետապնդէ կարգ մը կամուրջներու շինութիւնը: Անոնք անտեսական եւ զինուորական մեծ արժէք կը ներկայացնեն: Ներկայիս նման 15 կամուրջներ կը շինուին: Այսպէս Պիւրհանիէ — Այվալըք ճամբուն վրայ՝ 81 մեթր երկարութեամբ, Պոլիս — Խորինէ ճամբուն վրայ, 33 մեթր, Պալըքէսիր — Պանտըրմա ճամբուն վրայ, 100 եւ 86 մեթր երկարութեամբ երկու կամուրջներ, Քիլիս Իսլահիէ ճամբուն վրայ՝ 59.5, Պանտրմա— Քարաճապէր ճամբուն վրայ, 41.5, Մուրատլը — Թէքիրտաղ, 70 մեթր, Պրուսա — Քրաքէօյ 97 մ., Նիկիսար —Րէշատիէ 54.5, Էնկիւրի — Զուպուքի կամուրջին մէկ մասը, Եալովա — Քարամուրսալ 53 մ., Էնկիւրի — Պոլիս 80 մեթր, Մալաթիա — Էլազիզ 70 մ., Էլազիզ — Կարին 120 մ., Պաֆրա — Ալաչամ 250 մ., Ատափազար — Հէնտէք 114 մ. եւ Ֆէթհիէ — Մուղլա կամուրջը: Աւարտած ըսնակը վերջացած են:

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ԸՆԿ. Ս. Տ. ՂԱԶԱՐԵԱՆ

— . —

ԿԱՐՏԱՆ, 6 օգոստոս—Օգոստոս. 3ին ցուրտ հողին յանձնեցինք ընկ. Ս. Տ. Նազարէթեանը յետ կարճատեւ հիւանդութեան: Կարտանի գաղութը կ'ողբայ անոր կորուստը: Չակառակ բժշկական խնամքներու եւ հոգածութեանց, ընկերը բաժնուեցաւ մեզմէ անդառնալի: Երեքշաբթին գործի օր ըլլալով մէկտեղ խուռն բազմութիւն մը կը հետեւէր դագաղին, օգոստոսեան արեւին տակ: Քահանան կը կատարէ կրօնական արարողութիւնը, կիներ ու այրեր կ'արտասուեն, չորս երիտասարդներ դագաղը տունէն դուրս կը հանեն ուսամբարձ: Դպրոցական աշակերտներ սպիտակ հագած ու կարգով չարուած կը քալեն: Ծաղկեպսակներ բռնած՝ իսկ երկու երիտասարդներ՝ հայկական եւ Ֆրանս. դրօշներ պարզած: Թափօրը ճամբայ կ'ելլէ դէպի Հ. Ց. Դ. տունը, որ լեցուած էր հոծ բազմութեամբ: Արարողութենէն վերջ քահանան խօսեցաւ յուզիչ դամբանական մը: Հ. Ց. Դ. «Նիկոլ Դուման» խումբի կողմէ յարգանքի խօսք կ'ընէ ընկ. Կ. Պետրոսեան, վեր հանելով ողբացեալին կատարած աշխատանքները: Հիմա թափօրը դարձեալ դուրսն է: Զորսական չարուած կը քալեն, եռագոյնը առջեւէն: Մարսէյլի Շրջ. Կոմիտէի կողմէ դամբանական մը խօսեցաւ ընկ. Ազդէն, յուզելով ներկաները: Ի մէջ այլոց չըմսեց որ հանգուցեալը Լիոնքի լեռներուն եւ ձորերուն մէջ զէնքը ձեռքին կռուած է Թշնամիին դէմ: Թանուած է նաեւ Արարատեան աշխարհի մէջ, միշտ գիտակից իր պարտականութեան: Եւ արտաբերէ բաժնուեցանք մեր սիրելի ընկերէն: Ծաղկեպսակներ բերած էին Հ. Ց. Դ. Նիկոլ Դուման խումբը, Գայամանեան եղբայրներ, իր այրին, Կ. Մաչը, Բաբերդի Հայր. Միութիւնը եւ Ալանեան եղբայրները:

Հողը թեթեւ գայ վրադ, սիրելի ընկեր:

Վշտակիր

Սկաուտական

— • —

Այս տարի միջազգային սկաուտական բանակում տեղի չունենալուն պատճառաւ, Անգլիոյ մէջ ազգային ճամբար մը կազմակերպուած է որուն մասնակցելու հրաւիրուած են միայն ութ ազգեր եւ որոնց կարգին հայ արիները: Այս առթիւ խմբապետներէ եւ սկաուտներէ բաղկացած ութ հոգինոց պատուիրակութիւն մը ճամբայ ելաւ հայ արիներու կողմէ, կառ Սէն Լազարէն, մասնակցելու Փլիմութի բանակումին որ պիտի տեւէ 15 օր եւ որուն ներկայ պիտի ըլլայ լորտ Պէյտըն Փաուէլ: Մեր ներկայացուցիչներուն բարի ճանապարհ մաղթելու պատեհութիւնը ունեցանք Ս. Ցակոբ սակաւ յաղթղեցաւ զայն քրիստոնէութեան դարձնել: Ցետոյ հրաշալի եկեղեցի մը շինել տուաւ Գալիչիոյ մէջ: Առաքեալը չատ սիրեց այս երկիրը, եւ իր նորահաւատ հետեւորդները վարձատրելու համար եհովային շնորհներով, ամէն օր բան մը կը խնդրէր Աստուծմէ: Այնքան որ Աստուած անգամ ձանձրացաւ:

— Բոլոր ուզելիքներդ մէկ անգամ ուզէ եւ վերջացուր, բաւ օր մը Աստուած:

— Կ'ուզեմ կապոյտ եւ ջինջ երկինք մը իմ ժողովուրդիս գլխուն վերեւ:

— Շնորհեցի:

— Կ'ուզեմ յաւերժ հոգ մը, որ արտասրէ աննման նարինջներ եւ հրաշալի սեխեր:

— Շնորհեցի:

— Կ'ուզեմ որ ժողովուրդիս զաւակները ըլլան չարքաշ, քաջակազմ, տաքարիւն եւ մարմնեղեղ:

— Շնորհեցի:

— Կ'ուզեմ որ լաւ կառավարութիւն մը ունենան:

— Ալ երկար ըրիր, ո՛չ, բաւական է:

Եւ Աստուած մէրժեց չնորհել այս վերջին խնդրանքը: Ահա թէ ինչու Սպանիոյ ժողովուրդը երբեք չէ կրցած կառավարել ինքզինք:

Քանի մը օրւան

ՊՈԼՍՈՅ ՖՐԱՆՍԱԿԱՆ ՆԱԽԿԻՒ ԴԵՍՊԱՆ Պ. ՓՕԼ ՔԱՆՊՈՆԻ ՅՈՒՇԵՐԸ ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՋԱՐԴԵՐՈՒ ՄԱՍԻՆ (1895-96)

Հուն, այն հաւատքով կը բաժնուէինք թէ հայ արիները երեսնց հանդիպած իւրաքանչիւր ծաղիկէն անուշ հիւթ մը ծծած, իրենց թեւերը հաճելի ու օգտակար գիտելիքներով բեռնաւորուած պիտի վերադառնան մայր փեթակ:

Նոյն երեկոյ հայ արիներու Փարիզի եւ շրջականերու խումբերէն 30 արիներ եւ 20 մայլիկներ կառ ոտը Լիոնէն չոգեկառք առին դէպի Սաւոյա, մէկ ամսուան բանակումի համար, ուր պիտի վայելեն լեռներու մաքուր օդն ու բնութեան բարիքները: Մեկնումի ժամուն կ'արժէր տեսնել պատանիներու եւ փոքրիկներու կեանքոտ շարժումներն ու հրմշտուքը համակ կեանք ու խայտանք: Վայրաշարժը կը սուլէ, ծնողներ ու սկաուտներ հրաժեշտի համբոյրներով անվերջ խրատ ու յանձնարարութիւն, «ամէն օր նամակ պիտի գրես», «զգոյշ եղիր պազէն ու տաքէն, ջուրէն ու ճորէն»: Կառախումբը կը շարժի, պատուհաններէ դուրս երկարած գլուխներ «Յառաջ նահատակ»ով կը բաժնուին մեզմէ, շարժելով սպիտակ թաշկինակներ որոնք հեռուհեռ կը կորսուին գիշերուան մթութեան մէջ: Մենագողներս կը կրկնենք ի սրտէ բարի ճանապարհ:

Կապպիս

Հ. Մ. Ը. Մ. Ը ՆՈՐԷՆ ՅԱՂԹԱԿԱՆ

Դամասկոսի Ֆրանսատառ «Լէօ տը Տամա» թերթը կազմակերպած էր հեծելանիւի երկար արշաւ մը, Դամասկոս - Պէյրութ երթեւեկարձ, մօտ 240 քիլ. երկարութեամբ: Մրցումը տեղի ունեցաւ անցեալ շաբթու, Դամասկոս - Զահլէ առաջին կայանի առաջնորդութիւնը չահած է Հ. Մ. Ը. Մ. ի մարզարեի ախոյեան Օննիկ Պալըզճեան, իսկ երկրորդ հանդիսացած է Յակոբ Պալըզճեան: Ցետոյ մրցորդները Զահլէէն գացած են Պէյրութ եւ Դամասկոս:

ՍՊԱՆԻԱԿԱՆ ՀԷՔԵԱԹ

Ամէն քրիստոնեայ երկիր իր սուրբն ունի կամ իր առաքեալը:

Սպանիոյ առաքեալն է Ցակոբ որդի Զերեդէոսի: Յիսուսի մահուընէն վերջ, Ցակոբ առաքեալ ծովու ճամբով եկաւ հասաւ Սպանիա, աւետարանը քարոզելու: Երբ ցամաք ելաւ Գալիչիոյ մէջ, տեսաւ որ այնտեղ կը թագաւորէր վհատախտէն մը լալաբա (գայլուէի), իր անունին չափ դաժան եւ վայրենի: Ս. Ցակոբ սակայն յաջողեցաւ զայն քրիստոնէութեան դարձնել: Ցետոյ հրաշալի եկեղեցի մը շինել տուաւ Գալիչիոյ մէջ: Առաքեալը չատ սիրեց այս երկիրը, եւ իր նորահաւատ հետեւորդները վարձատրելու համար եհովային շնորհներով, ամէն օր բան մը կը խնդրէր Աստուծմէ: Այնքան որ Աստուած անգամ ձանձրացաւ:

— Բոլոր ուզելիքներդ մէկ անգամ ուզէ եւ վերջացուր, բաւ օր մը Աստուած:

— Կ'ուզեմ կապոյտ եւ ջինջ երկինք մը իմ ժողովուրդիս գլխուն վերեւ:

— Շնորհեցի:

— Կ'ուզեմ յաւերժ հոգ մը, որ արտասրէ աննման նարինջներ եւ հրաշալի սեխեր:

— Շնորհեցի:

— Կ'ուզեմ որ ժողովուրդիս զաւակները ըլլան չարքաշ, քաջակազմ, տաքարիւն եւ մարմնեղեղ:

— Շնորհեցի:

— Կ'ուզեմ որ լաւ կառավարութիւն մը ունենան:

— Ալ երկար ըրիր, ո՛չ, բաւական է:

Եւ Աստուած մէրժեց չնորհել այս վերջին խնդրանքը: Ահա թէ ինչու Սպանիոյ ժողովուրդը երբեք չէ կրցած կառավարել ինքզինք:

ՕՒՈՒՂ

Գիւղացին.— Պարոն, այս զառիվայրէն կրնա՞մ իջնել կայարան հասնելու համար:

— Այո՛, պարոն, ամենայն դիւրութեամբ իմ այծերս օրը քանի մը անգամ կ'իջնեն եւ կ'ելլեն:

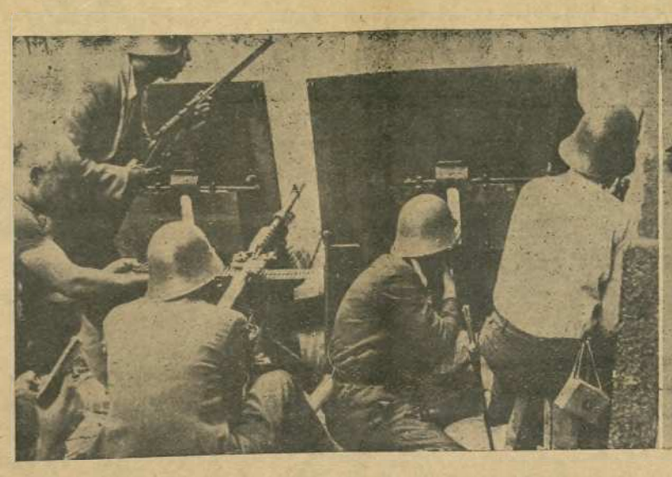
— Բայց ես այծ չեմ, երկու ոտք ունիմ:

— Զարմանալի է, ձեռքերդ հաշուած չե՞ս առներ:

ՍՏԱՑԱՆՔ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ԴՐԱՄԱԳԻՏՈՒԹԻՒՆ ԵՒ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՎԵՐԱԲԵՐԵԱԼ ԴՐԱՄԱՆԵՐ. զարդարուած հարիւր քառասուն պատկերներով: Աշխատասիրեց Կ. Ց. Բասմաջեան: Պահակած «Սրբոց Թարգմանչաց» Դուրեան գրական մրցանակով: Շքեղ հատոր մը, տպագրուած Վենետիկ: Գինը՝ 40 ֆրանք:

ՆՈՐ ԷՋ, ժողովածու իրանահայ երիտասարդ գրողներու, Քիւ 2: Գինը 7 ֆրանք: Հասցէ.— Թէհրան, Դաւթեան գրոց, Մ. Ղարիբեան:

ՊԱՏԿԵՐՆԵՐ ՍՊԱՆԻՈՅ ՔԱՂԱՔԱՑԻԱԿԱՆ ԿՌԻՒՆԵՐԷՆ

1. Կարմիր պահակազօրք յարձակման կը պատրաստուի Պարչելոնայի մէջ:
2. Զոհ մը վոզոցին մէջ

ՀԱՄԱՇԽԱՐՀԱՅԻՆ ՊԱՏԵՐԱԶՄԸ ԵՒ ՏԱՐՕՆԻ ԱՇԽՈՒՐԸ

(1914 — 1915)

— o —

Ինձմէ անկախ, ղաճագօրէն ատրճանակս կիսով հանած էի գրպանէս. ներկաած էր. բաւական մը լուռ մնալէ վերջ, զսլաած կիրքով մը, հեւիհեւ ու մէյ մէկ կից-կուռ՝ խօսեցաւ Սասուն փախչողներու մասին. բաւ թէ անոնք քալքայեցին այս երկրի խաղաղութիւնը, որ ազդեցութիւնս պէտք է որ գործ դնեմ վերադարձնելու, թէ՝ վերէն կտրուկ հրամաններ կը սաանայ Ծայրայեղ միջոցներու դիմելու, սակայն ինքը կ'ուզէ սպառել բոլոր միջոցները: Պատասխանեցի թէ՝ այլեւս ազդեցութիւնս կորնցուցած եմ, քանի որ ոչ մէկ խոստումս չը կրցայ իրագործել, իսկ իմ խոստումներս հիմնուած էին միթէաւարի հաւատիքներուն վրայ: Ըսի թէ անձնապէս որքան կրնամ օգտակար լինել իրենց, տրամադրելի եմ, բայց ոչ մէկ պատասխանատուութիւն կ'ուզեմ տանձնեմ որեւէ մէկի համար... պատուհասնէն զուրս նայելով աւելցուցի՝ «Չեմ ուզեր ձեզի այլեւս ձանձրոյթ պատճառել. իմ հետեւորդներս դուրսը ինձի կը սպասեն»: Նայեցաւ դուրսը լապտերի լոյսին մէջ երեւցող քանի մը սուուերներուն եւ ինձ հետ միասնականին զուրս գալով կանգնեցաւ: Դուրս ելայ եւ զուրզ ծածկեցի: Իրապէս կ'ուզէր անձա՞մբ սպանանել զիս թէ ոչ ձերբակալել եւ զրկել բանտանելու — կը դժուարանամ ըսել...

Հետեւեալ իրիկունը հրամանատարին գացի, անկէ կամ անոր արտաքինէն ու շարժուձեւերէն բան մը հասկնալու համար. դժբախտաբար, հոն չգտայ: Շուկայէն կ'անցնէի, բացա՛ձակ ամայի. երբեմն այս ու այն անկիւնէն երկչոտ դէմքեր կ'երեւնային, որոնք կը փութային աննշմարելի անհետանալ: Փողոցներու երկայնքին զինուորներու համազգեստի ցնցոտիներու մէջ տասնեակ դիակներ ինկած էին ցիներու մէկ կամ հոգի գոյն ստացած կմախքներ, որոնք մահուան հոնդիւններ կ'արձակէին. բորոտ ու զազրելի չուներու խումբեր դիակները այս եւ այն կողմ կը քաշքշէին. տեսայ երկու չուներ, որոնք դեռ կենդանի գինուորի մը կոկորդը կը պատռէին...

Դէպի Հայոց Թաղը իջնելէս վերջը միայն քիչ շատ կեանք ու շարժում նկատեցի: Գլխաւորապէս կանայք դուռներու առջեւ՝ պատատագին ու փրկութեան մը ապատով հայեացքները սրտիս մէջ կը մխրճէին. անկարելի էր տակալ այդ բոլորին:

Սրբազանը պատուհանին առջեւ ինծի կը սպասէր. գրկեց զիս ու փղձկեցաւ: Ինչո՞ւ կուլար— ես ալ, ինքն ալ չէինք գիտեր, բայց համր ու խեղդող թախիծ մը ծանրացած էր կուրծքերնուս վրայ...:

Թիֆուսը մահ էր նաեւ Հայոց Թաղը, բայց քիչ զոհեր տարաւ. տասը փոխարէն սակայն խլեց Տարօնի Թանկագին եւ իրական հովիւ Խարախանեան եպիսկոպոսը:

Ինչպէս ըսած եմ, ցորեկը միշտ իր քովն էի եւ մօտէն կը հետեւէի իր ժուժկալ կենցաղին, զոհաբերութիւններուն ու ժողովրդասիրութեան: Իր դուռը եւ սեղանը ամէնքի առջեւ բաց էին եւ մասամբ այդ բանի պատճառով վարակումը չատ դիւրին էր: Իր ննջարանը որ եւ սեղանատունն էր միաժամանակ, ոջիլներու բոյն էր զարճած. խումբերով կը շրջէին անկողնին ու սեղանին վրայ...: Ու օր մը ինկաւ անկողին. վարակուած էր: Բանակի յոյն բժշկապետը եւ Վանեցի հայ երիտասարդ զինուորական բժիշկ Ներսէս Շահպազեանը փութացին փրկել իր կեանքը. սիրտը չատ թոյլ էր, տարիքը 60ը անց, չկրցաւ տակալ եւ ութերորդ օրը մեռաւ:

Մահուան վերջին վայրկեաններուն հոն չէի. ես ալ վարակուած էի անկէ ու նոյն օրը անկողին ինկայ Ձօյօի Գասպարի սենեակին մէջ. անկէ էր որ լսեցի եկեղեցիներու զանգակներու տխուր զօղանջը՝ մեծ հովիւին մահուան բօթը: Առաջնորդարանը ձորիմիս կողմը, ճիշդ դիմացս էր. տեսայ միայն մահուան թափօրը...: Հիմա կը խորհիմ ու երանի կուտամ, որ այն առեն մեռաւ ու չտեսաւ իր ժողովուրդի յօշոտումը եւ անոր հետ չկրնց զարհուրելի բանի մահը:

Ապրիլի կէսերուն էր որ հիւանդացայ. ամիս մը կարծեմ բոլորովին ըզգայագիրկ վիճակի մէջ էի, շրջապատուած էի ամենազաւրագուրտ խնամքովը տեղական ընկերներու. ոչինչ, ոչինչ կը խնայէին կէտ առ կէտ կատարելու համար յոյն բժշկապետի պատւէրները, բժ. Շահպազեանի անմիջական հսկողութեան տակ: Իսկ Պօղոսը, այդ համակ նուիրուած տղան, պատանի Լեւոնը, Գաբեգինը, ամէն օր տաք բաղնիք կը պատրաստէին, մայրական գորովով կը վերցնէին զիս ու կը դնէին մէջը: Կուրտիկ լերան սառոյտէն (3-4 ժամ) աղբիւրի ջուրէն կը բերէին, լեռան սօսունը փունջերով...:

Իսկ մեր ժողովրդի արտայայտած մտահոգութիւնը, յուզմունքը ու վերաբերմունքը— չի մոռցուիր երբեք. ժամերով հեռուներն մարդիկ կը զրկէին տեղեկութիւն առնելու. եկեղեցիներու մէջ մաղթանք կ'ընէին...: Արժանիքիս գնահատութեան մասի՞ն կը խօսիմ — ո՛չ. կ'ուզեմ ասով չափերուն ըսել միայն, անոնց, որոնք դժգոհ են մեր ժողովրդի կարծեցեալ անտարբերութենէն դէպի գործիչը, հասարակական մարդը՝— թէ մեր ազնուչ ժողովուրդը անսահման զոհաբերող է իրեն նուիրուածներուն եւ պաշտամունքի կը հասցնէ իր զգացումները:

Ջերմ ու մարդասիրական վերաբերմունք ցոյց տուին եւ՛ մխիթնարուհիները, մանաւանդ ապաքինման շրջանիս ամէն օր, երբ կազդուրիչ սնունդ պէտք էր:

Մեր ժողովուրդը թէեւ տարագրութեան լուր չէր առած, բայց անոր նախազգացումը արդէն բաւ էր իրեն իր գլխուն գալիքը: Նախ՝ մեզ կորնչեցնել կը վախնային: Վարդան վարդապետը եկած էր քաղաք առաջնորդական պաշտօն կատարելու. նա զիս-ձեր-ձերեկ մեր երիտասարդներու հսկողութեան տակ էր: Շատ բնորոշ էր ինձ վրայ հաստատուած հսկողութեան ձեւը:

Գիշերները զուրսը եւ ներսը երեքական ընկեր հերթապահութիւն կ'ընէին. իսկ ցերեկը արհեստաւոր ընկերները կ'աշխատէին բանակի համար: Բնական տունէս վեր կօնտրոլի Արմենակի տունն էր: Առաւօտէն մինչեւ իրիկուն անոնց տան երդիքին ցցուած էր իր մօր (60ի մօտ կին մը) սէգ հասակը. տանիքի եզրին կանգնած, նա արշկանով թել կը մանէր եւ արծւի պէս կը դիտէր թուրքերու կառավարական չէնքերու կողմէ եղած շարժումները, կամ դէպի իմ տունը առաջացող որեւէ անծանօթ կամ կասկածելի անձեր, որեւէ բան նկատած պարագային իր քով խաղցող 12-13 տարեկան տղաներու միջոցով լուր պիտի տար մեզի...:

Վ. ՓԱՓԱԶԵԱՆ

եւ է բողոքափը ղրկո՞ծ է իտալական եւ գերմանական օդանաւերու առաքման դէմ.— 2. Քննութիւն բացո՞ծ է եւ ի՞նչ եզրակացութեան յանգած է, կարգ մը օդանաւերու Ֆրանսական հողին վրայ իյնալուն առթիւ.— 3. Կը խորհի՞ որ եւ է բան ընել, եթէ նոր օդանաւեր յանձնուին Սպանիոյ ապստամբներուն:

Ձախակողմեան թերթերը կը գրեն թէ Զօր. Ֆրանքօ 21 օդանաւեր ստացած է Իտալիայէն:

Հայ մը կը սպաննի իր ձգած կիրն

Երկուշաբթի կէս օրին Էնկիւրիւճի Հայ մը, Վիչէն Իսքէնտէրեան, 33 տարեկան, սպաննեց իր ամուսնալուծեալ կինը, Աննան, ծնեալ Մէթլէրեան (կամ Մկհթէրեան): Այս վերջինը աղջիկ զաւակ մը ծնեալ վերջ, 1929ին բաժուած էր ամուսինէն, անտանելի գտնելով անոր բնաւորութիւնը: Այդ օրէն ի վեր ա - մուսնալուծման դատ կը վարէին, իսկ աղջիկը, Ժաքլին, հօրը կողմէ յանձ - նուած էր առնտուի մը: Դատավարութիւնը վերջերս լրացած ըլլալով, վճռա - գիրը կը հրամայէր մօրը վերադարձնել զաւակը: Վիչէն ուժգնօրէն ընդդիմա - ցաւ այս վճիռին եւ մերժեց յանձնել աղջիկը, երբ մայրը կուգար պահանջելու:

Երկուշաբթի կէս օրին նորէն Ֆլանտր փողոց, Վիչէնի խանութը գացած էր, աղջիկը ուզելու: Դերձակը, որ նախապէս ատրճանակ մը ճարած էր, ուժ տարեկան աղջիկը գրկած նստած էր: Երբ մայրը կանչեց, աղջիկը հօրը գառ - նալով ըսաւ (երեւի սորվեցուցած էին).

— Ես չեմ ճանչնար այս կինը: Չեմ ուզեր անոր քով երթալ:

Յեղճ մայրը գլուխը կախ կը պատրաստուէր մեկնելու, երբ Վիչէնգաբշելի լուտանքներ տեղալով ատրճանակը քաշեց եւ երեք գնդակ արձակեց կռնակէն: Կինը գետին փռուած էր արդէն, բայց ոճրագործը չորրորդ գնդակ մըն ալ ար - ձակեց: Մինչ դռնապանը օգնութիւն կ'աղաղակէր, Վիչէն հանդարտօրէն ներս մտաւ եւ քիչ յետոյ ձերբակալուեցաւ առանց դիմադրութեան: Կինը մեռած էր արդէն, իսկ աղջիկը յանձնուեցաւ Ազգ. Ընտանեաց Ընկերութեան:

Օտարականներն ալ կրնան օգտուիլ

Գաւառէն ընթերցողներ իրենց ստացած պատասխաններուն վրայ, կը գրեն թէ վճարովի արձակուրդի համար երկաթուղիներու հարիւրին 40 զեղչը միայն ֆրանսացի բանուորներու կը վերաբերի:

Կը կարծենք թէ թիւրիմացութեան հետեւանք է այս տեղեկութիւնը: Ինչ - պէս որ խորութիւն չի գրուիր ընկերային օրէնքներու գործադրութեան առ - թիւ (աշխատավարձի յաւելում, ժամերու կրճատում եւն.) նոյնպէս երկա - թուղիներու բացառիկ զեղչէն օգտուելու իրաւունք ունին բոլոր բանուորները, առանց ազգի խորութեան: Մենք Փարիզի մէջ տեսանք հայ բանուորներ որ զեղչեալ տոմսակ ստացեր էին:

Լաւ կ'ըլլար որ Գաղթ. Օֆիսները զիմում մը կատարէին, եթէ իսկապէս դժուարութիւններ կը յարուցուին գաւառի մէջ:

«Քափիթիւլատիօն»-ները պիտի ջնջուին

Անգլիոյ արտաքին նախարարութիւնը հաւանութիւն յայտնած ըլլալով, օտարներու վայելած էմտական եւ դատական առանձնաշնորհները (քափիթի - լասիօն) պիտի ջնջուին Եգիպտոսի մէջ, անգլեւեգիպտական դաշնագրին ստո - րագրութենէն անմիջապէս վերջը: Հիւպատոսական դատարաններու պատժա - կան իրաւասութիւնները պիտի փոխանցուին խառն դատարաններու: Առանձ - նաշնորհեալ պետութիւններու ներկայացուցիչները խորհրդաժողով մը պիտի գումարեն 1937 յունուարին, ճշդելու համար փոխանցման չրջանի տեւողու - թիւնը եւ ձեւակերպութիւնները, խառն դատարաններու ընջումէն առաջ: Եթէ խորհրդաժողովը համաձայնութեան չյանգի, եգիպտական կառավարութիւնը պիտի կրնայ խառն դատարանները ընջել, մէկ տարի առաջ լուր տալով: Անգլ. կառավարութիւնը ամէն ալկոյութիւն կը խոստանայ Եգիպտոսի:

Այս նոր համաձայնութիւնը գործնապէս վերջ կը դնէ անգլեւեգիպտական բանակցութեանց: Մնացեալ խնդիրները երկրորդական են:

Միջ ևար դէպեր Գաղեստինի մէջ

Երուսաղէմէն կը հեռագրեն թէ կացութիւնը չատ լարուած է Հայֆայի մէջ, ուր խառն է բնակչութիւնը: Գործադուլը, որ մինչեւ հիմա զրեթէ չէր ազդած կառավարութեան սպառազինութեանց վրայ, բացի եաֆայի նաւահան - գիստէն, կրնայ մէկ օրէն միւսը ապրածուիլ գործարաններու, երկաթուղինե - րու, նաւահանգիստին եւ քարիւղի գործերուն մէջ: Արաբ բանուորներու մեծ մասը երկուշաբթի օր մերժեց աշխատիլ: Արաբ վարիչները կը պահանջեն որ հրէական ներգաղթը դադրի, բարեկարգութեան վերահսկողութիւնն առաջ: Իրենց թերթերը զրոյց մը տպած ըլլալովդադարման մասին, կառավարութիւնը պաշտօնական հերքում մը հրատարակեց:

Երէկ, երեքշաբթի նիստ գումարեց արաբական Գերագոյն խորհուրդը, վճռական որոշումներ տալու համար ապագայի մասին:

Ֆաշական դիկտատուրա Յունաստանի մէջ

Վերջին լուրերու համաձայն, զօր. Մէթաքսասի կառավարութիւնը նոր սահմանադրութիւն մը կը մշակէ, որ պիտի կազապարուի Ֆաշական տիպարին վրայ: Միեւնոյն ատեն ազգայնական նոր կուսակցութիւն մը կը նախատեսուի:

կառավարութիւնը երկար ատեն պիտի պահէ ներկայ դիկտատուրան, անմիջա - պէս ձեռնարկելով երիտասարդութեան նոր կազմակերպութեան, համաձայն Իտալիոյ եւ Գերմանիոյ օրինակներուն: Երիտասարդական նոր կազմակերպու - թեանց «առաջնորդ» նշանակուած է Աթէնքի քաղաքապետը, Ռոցիաս:

Կառավարութիւնը եռ առաւ Եւսկոսլավիոյ եւ Թուրքիոյ հետ գրական գործակցութեանց թղթակիցներուն արօնագրերը:

ԶԱՆԱԶԱՆ ԼՈՒՐԵՐ ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՐՂՈՎ

ՕՏԱՐԱԿԱՆՆԵՐԸ ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ.— 1936 յուլիսին 40,144 օտարականներ ե - կած են Փարիզ (1935ի նոյն ամսուն՝ 44,533): 1936 օգոստ. 6էն 5 եկած են 7816 հոգի: (1935ի նոյն չրջանին եկած էին 7454 հոգի):

ՆՊԱՐԱՎԱՃԱՌՆԵՐԸ, պաղավաճառները եւայն երկուշաբթի օր կը փակեն իրենց խանութները, համաձայն նոր օրէնքի մը: Նկատելով որ ասոնց արտօնագրի եւն. տուրքերը հիմնուած են եօթը օրուան վրայ, Փարիզի քաղա - քապետական խորհուրդը ծրագիր մը կը մշակէ, 14.30 առհարիւր զեղչ մը կա - տարելու համար:

ՁԵՐԲԱԿԱԼՈՒԹԵԱՆ ԶՈՐՍ ՄԻԶՆՈՐԴՆԵՐ, որոնք Անակլիսի չրջանին գիւ - ղերը պտտելով, օտար արժեթուղթեր կը ծախէին հողագործներուն եւ կը վար - կաբեկէին Ֆրանքը:

Հ. Յ. Դ.

Փարիզ

ԱՆԻԷՌ-ՊՈՒԼՈ-ՖՈԼԻՆՊի Արամ ենթակոմիտէի ժողովը այսօր չորեքշաբ - թի երեկոյ ժամը 9ին, սովորական ֆաւաքատեղին, օրակարգ՝ նախորդ ժո - ղովի շարունակութիւն:

ԱՒՆՈՒՎԻԼ-ԿՈՒՍԷՆՎԻԼի վարդան կոմիտէն ընդհանուր ժողովի կը ֆրաւիրէ բոլոր ընկերները 12 օգոստ. չորեքշաբթի երեկոյ ժամը 9ին, ընկ. Արփիար Մարտիրոսեանի բնակարանին մէջ: կարեւոր օրակարգ: Բոլոր ըն - կերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է:

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

կազմակերպուած Ֆ. Կ. Խաչի Վալանսի Մանուճիւղին կողմէ

16 Օգոստ. կիրակի առաւօտէն մինչեւ իրիկուն, բէրէի անտառը

կը խօսի ՕՐ. Հ. ՄԻՍՔՃԵԱՆ

ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ՃՈԽ ԲԱԺԻՆ

Նուագ, երգ, պար, արտասանութիւն եւ բանախօսութիւն:

Ձոխ եւ առատ պիւֆէ: Երթուդարձի համար 1.50 Ֆր. հաներակառքով:

ՅԱԽՈՒԻ Է

մեկնումի պատճառաւ նպաստաւոր գիներով կօշկա - կարի խանութ մը՝ գործիքներով եւ մեքենաներով, կեդրոն վայր, շարաթը 25 ղոյգ կօշիկի նորոգութիւն, 5 փիէս, Ջուր, կազ, ելեկտրականութիւն: Տարեկան վարձք՝ 780 ֆր. պայլով: Դիմել Պ C. Agerten, 11 Rue Imbert-Colomès, Lyon:

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ

Ջ. Ը. Մ.ի վարչական ժողովը եւ Ջ. Ը. Մ. Մարզականը կը կազմա - կերպեն երկրորդ երթ մը դէպի Ժը - նեւ, գոհացում տալու համար այլ տեղ գանուող ընկերներու պահանջ - քին: Այս անգամ վարձուած է աւելի խոշոր ինքնաշարժ մը եւ սահմանա - փակ թիւով ընկերներ եւ համակիր - ներ պիտի կրնանք տանիլ մեզի հետ: Անոնք որոնք կը փափաքին, թող հաճին դիմել հետեւեալ հասցէին.— Vahram Babikyan, 25 rue Châ - teau Vert, Valence (Drôme), դրկելով 50 Ֆր. երթուդարձի ճա - նապարհածախսը: Մեկնումը վաղան - սեան, կրընօսլի վրայով, շաբաթ կէս օրին կը մեկնինք վալանսէն եւ կի - բակի գիշեր կը վերադառնանք Սպէ - տեվքեր ամսուն մէջ, Թուականը կը գրենք յետոյ: Ուրիշ մանրամասնու - թեանց հաւար դիմել վերոյիշեալ հասցէին:

ՅՕՐԻՇԱՏԵՍՏ

ՍԱՕՒՕԼՄի մարմնակրթական հա - մայնասրահէն ընծայուած պ. Ննիկ Եազմաճեանի ի պատիւ հաւաքա - կան ճաշկերոյթ մը կազմակեր - պուած է «Հայ Սկաուտ»ի կողմէ: կը հրաւիրուին Հ. Ը. Մ. Ականներ ու բարեկամներ. 13 Օգոստ. հինգշաբթի ժամը 2/ին, 25 rue Bouret, մէթ - րօ՝ Jaurès եւ Bolivar:

Le Gérant: H. STEPHAN
Imprimerie A. DER (AGOPIAN)
17, Rue Damesme. PARIS (13)

ԳԱՂԷՔ ՏԵՍԷՔ ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ
Cinéma REXY
Rue Cours Lafayette, angle Garibaldi.

ԳԱՂԷՔ ՏԵՍԷՔ
CIGALE CINÉMA
60 Avenue de Saxe-LYON.

ՄԱՄՈՒԼԻ ՏԱԿ Է ԵՒ ՇՈՒՏՈՎ ԼՈՑՍ ԿԸ ՏԵՍՆԷ

"ՎԻՄ,, ի ԺԵ. ԹԻՒԸ հետեւեալ բովանդակութեամբ.—

Վ. Մինախորեան, Արհաւիրքի օրեր.— Վ. Փափազեան, Համաշխար - հային պատերազմը եւ Տարօնի աշխարհը.— Տօքթ. Ց. Թորգոմեան, Յուշա - տետրէս.— Դ. Գիւզալեան, Մեծ յոբելեանի առթիւ.— Ց. Կազանչեան, Հա - մեմատութիւն մը Հոմի Ս. Պետրոս եւ Վաղարշապատի Մ. Հոիփսիմէ եկեղեցիներուն յատակագիծերու միջեւ.— Փ. Սանասար, Թիւրքիայի պատ - մութիւնը.— Ա. Սաֆրաստեան, Քանոնիճանի ուղեգիծը Հայաստանի միջով.— Ց. Ստեփանեան, Աջդրանկը Միւնեաց երկրում.— Հայ—Հայկական բանակ - ցութիւններ.— Հին Թուղթեր.— Շերվանզատէի նամականիները.— Անցեալէ - Ա. Խանձեան, Բաբգէն կաթողիկոս, գերասան Յ. Աբէլեան.— Կեանք եւ մշակոյթ.— Գիրք եւ Մամուլ.— Գրախօսական:

Տարեկան բաժնեգինն 70, 60 եւ 50 ֆրանք, համաձայն իւրաքանչիւր երկրի Թղթատարական սակի:

Երրորդ չրջանի բաժանորդները կրնան առաջին երկու տարիները 12 թիւերը ստանալ վճարելով 50 ֆրանք, կամ մէկ գրքի համար 25 Ֆր.

Հասցէ.— S. Vratzian, 13 Rue des Platanes, Cité Jardin de Plessis-Robinson, (Seine).

ԱՅՍ ՇԱԲԹՈՒ ԼՈՑՍ ԿԸ ՏԵՍՆԷ

ՊԱՏԻ ԹՈՒՂԹ, ԼԻՆՈ, ՆԵՐԿ

Այս ծանուցումը ներկայացնողին բաթալօկին վրայէն 100ին 20էն 40 զեղչ:

Դիմել՝ փապրիքի մթերանոց, 15, Avenue Mathurin - Moreau, PARIS (19).

Եւրոպայի հայկական վեհագոյն գրատունը

ՀՐԱՆՏ - ՍԵՄԱՒՈՒԵԼ

51, Rue Mr. le Prince, Paris (6). Métro: Odéon. Tél. Danton: 88-65,

Հայերէն, ֆրանսերէն, անգլիերէն եւայլն ամէն տեսակ գրքեր:
Արտիական կազմատուն: Տպագրական գործեր:

Աշխարհիքոլոր կողմերէն հասած ապսպրանքները կը կատարուին արագ եւ խղճամիտ կերպով:

ՄԻՍԱՔ ՂԱԶԱՐԵԱՆ

ԻՐԱՒԱԳԻՏ ԽՈՐՀՐԴԱԿԱՆ, DOCTEUR ES-SCIENCES

կը ստանձնէ ամէն տեսակ իրաւական եւ վարչական գործեր, հպատա - կութեան գործողութիւններ, վարկային գործառնութիւններ: Պաշտպանու - թիւն դատարաններու առջեւ: Ամէն կարգի ներգործու խմբագրութիւն: Ամուսնալուծական խնդիրներ: վարձակալութեանց գեղ: Շարկերու յայտա - րարութիւն: Խնդրագիրներու եւ նամակներու խմբագրութիւն:

Դիմել չորեքշաբթի եւ ուրբաթ օրերը ժամը 4 6, Գրատուն Հրանտ Մամուէլ 51 Rue Mr. le Prince, Paris (6):

ԱՐՔԱՅԱԿԱՆ ԽՄԻՉՔ

ՐԱՔԻ ՏԻՒԶ

Զուտ խաղողէ թաշուած եւ անխոտով պատրաստուած օ - դին է ՐԱՔԻ ՏԻՒԶը:

Զգուշացէք այլ եւ այլ նիւ - թերով պատրաստուած եւ ձեր կեանքին վնասակար օդիները խմելէ, այլ խմեցէք միմիայն ՐԱՔԻ ՏԻՒԶը, որուն անարատ, կազդուրիչ եւ ախորժարեր ըլլալը հաստատուած եւ գնա - հատուած է:

UN DUZE
MARQUE DÉPOSÉE
RAKI
40°
DUZE
Véritable Anisette Orientale
DISTILLERIE OTTOMANE ISTAMBOUL

Ֆրանսայի համար արտօնատէր՝ Ա. ՏԱՒԱՔԻԻԵԱՆ
8 rue Suffren, Marseille— Tél. D. 70-89

Դերձակատուն
ՊՕՂՈՍ ԳՈՐԳԻԿԵԱՆ
31 Route de Choisy, Ivry s/Seine

Հեռաձայնել Italie 13—45

ՁՈՒ ՄԹԵՐՔ Ֆրանսական եւ անգլիական կերպասներու Վերջին նորաձեւութիւն, խնամուած աշխատանք, չափաւոր գին:

Ստացած ենք ամառնային գեղեցիկ կերպասներ - Ձեր շինելիք հագուստներուն համար դիմեցէք մեր դերձակատունը:

«ՕԱՐԱՁԻ» ԹԵՐԹՕՆԸ (66)

ՁԱՐԹՕՆՔ

(ՎԷՊ ԹԱՄԱՆԱԿԱԿԻՑ ԿԵԱՆՔԷ)

Ձաչէն վերջ, Սարգիսը մեկնեցաւ հանգստանալու: Վանահայրը թախտի վրայ երկնցաւ՝ իր ըսելով «վայրկեան մը աչքս գոցելու» համար, թէեւ այդ վայրկեանը սովորաբար երկու ժամ կը տեւէր: Պաստամեանն ու սարկաւագը դուրս ելան պատշտ մը ընելու ձորի ուղղութեամբ:

Երեկոյեան, երբ վարդապետ, Պաստամեան եւ սարկաւագ միասին սեղան նստած էին, կաք մը գիւղի ծուռ ու մուռ փողոցներէն բարձրանալով կանգ առաւ վանքի զարպասի առջեւ: Կառ - քի աղմուկը զարմանալի կերպով ազ - դեց Պաստամեանի վրայ: Արդեօք քա - ղաքէ՞ն կուգար: Լա՞ւ թէ վատ լուր կը բերէր:

— Այո, սանդուխով պէտք է բարձ - րանալ: Զգոյշ, օրիորդ վար չիյնաք, — դրսէն կը լսուէր Վահէի ձայնը:

— կարծեմ նոր հիւրեր պիտի ունե - նանք, — ըսաւ վարդապետը. — Ծո, Օհաննէս, սամավարը նորոգէ,— ու կը պատրաստուէր ոտքի ելլել՝ նորեկ - ները դիմաւորելու համար, երբ Վա - հէն երկու օրիորդներու հետ կատա - կելով ու քրքջալով սենեակէն ներս ինկաւ:

— Աստուած օգնական, հայր սուրբ: Դուրսը այնքան մութ է, որ քիչ մնաց սանդուխէն... կարծեմ՝ մենք ծանօթ ենք, տարիներ առաջ Էջմիածին քանի մը անգամ այցելեր եմ ձեզ...

— Աստուած պահապան, օրդի, բա - րի եկար: Այ, ապրիք, աղջիկներս, դուք ալ բարիեկաք,— բաւ վարդա - պետը, երբ անոնք լսած աւանդական սովորութեան համաձայն՝ համբուրելու համար Հայր Սուրբի ձեռը: — Հրամ - մեցէք նստիլ, հիմա սամավարն ալ կուգայ,— ու նորէն գլուխը դուրս հանելով՝ գոռաց.

— Ծո, Օհաննէս...

Պաստամեանն ու Վահէն իրարու ձեռք սեղմեցին լուռ: Այդքանը բաւա - կան էր, որ Պաստամեանի մինչ այդ մռայլ դէմքը փայլէր, տրամադրու - թիւնը բարձրանար:

Հիւրերը չորքատեսին սեղանը ու անվերջ կատակելով սկսան ախորժա - կով վայելել վանքի բարիքները:

— Հա, օրդի, անունդ ինչպէս էր.. Վահէ՞: Հա, պարոն Վահէ, քաղաքէն ի՞նչ լուր, չիտակ կամ սուտ: Մենք այս վանքին մէջ աչխարհէ կտրուած բանտարկեալի կը նմանինք: Քաղաքէն մինչեւ հոս, լուրը երկու չաբաթէն կը հասնի՝ գիւղ գիւղ չրջելով, ամէն գիւղ ալ նոր պոչ մը կ'աւելցնէ եղա - ծին վրայ, ու մինչեւ որ մեզ հասնի, տէվէ կը դառնայ... Հա, քաղաքին մէջ ի՞նչպէս չկայ:

— Սաղութիւն, մասնաւոր նորու - թիւն մը չկայ... Շոգերը սկսան... երէկ առտու ոստիկանութիւնը չոր - կարծ չատ մը թաղեր պաշարեց: կ'ը - սեն չատ խիստ խուզարկութիւն տեղի ունեցած է, նոյնիսկ քանի մը աներու առաստաղները քանդած են... Բայց չի գիտցուիր, թէ ի՞նչ կը փնտռեն,— ու Վահէն Պաստամեանին նայեցաւ՝ հանդարտ գոհունակութիւն մը աչքե - րուն մէջ:

— Նորէն ի՞նչ կ'ուզեն մեր խեղճ ժողովուրդէն,— հոգոց հանելով վար - դապետը զարձաւ Վահէին,— ի՞նչ կ'ուզեն մեր խեղճ ժողովուրդէն:

— Ի՞նչ պիտի ուզեն... սովորական խուզարկութիւն մը,— ուսերը թափա - հարելով պատասխանեց Վահէն,— քաղաքի մէջ բերնէ բերան լուր մը կը չրջի, որպէս թէ հին բերդի պատը ծա - կեր են գիշերով...

— Տէր Ցիսուս Քրիստոս,— վար - դապետը մտահոգ սկսաւ երկար մօ - րուքը չոլել,— բերդի պատը ո՞վ կը - նայ ծակել...

— կ'ըսեն թէ Հայեր են ընողները, իսկ թէ ի՞նչ նպատակով, ոչ ոք դի - տէ: Հազար ու մի ենթադրութիւններ ... Ուսուցիչ Դէորգեանը եւ ուրիշ ե - րեք աչքի զարնող երիտասարդներ նոյն օրը ձերբակալուեցան, բայց այս առտու նորէն ազատ ձգուեցան:

— Տէր, դու չարը խափանես,— մր - մնջեց վարդապետը մտահոգուած,— էս չանը օրով, մեզայ քեզ, Աստուած, Եգիպտոսի մէջ հալածուած Իսրայէլը զարձանք...

— Ա՛ս ալ կ'անցնի, Հայր Սուրբ, տարտ ընելու չէ,— մխիթարեց Վա - հէն,— սովորական խուզարկութիւն մը: Մոռցայ ըսելու, որ չատ մը դի - ղերու մէջ ալ փնտռտուքներ կատար - ուած են, առանց հետեւանքի:

Ուշ գիշեր էր, երբ Պաստամեան ը - սաւ վարդապետին.

— Հայր սուրբ, օրիորդները յոգ - նած են: Կարգազրեցէք, որ տեղ մը պատրաստեն անոնց համար... Իսկ պարոն Վահէն իմ սենեակս կրնայ դի - չերել:

Երբ Պաստամեանն ու Վահէն դուրս ելան վանքի դարբասէն, գիւղը վա - ղուց քնած էր: Մէկ մէկ շները իրարու ձայն կուտային: Երկուքը միասին, ուղղուեցան դէպի ծանօթ պատուի մե - կուսի տունը, որ խաւարի մէջ հազիւ անորոշ սեւ կոյտի մը նման կ'երեւէր:

×

— Հօյ... հօյ նազանըմ, նազանըմ ... կիւլ ... նազանըմ ... Տօ, էդ ան - տէրը դեռ չեղա՞ւ...

Գրեթէ բոլորովին մերկ, կարճ վար - տիկ մը միայն հագած, Հրայրը խո - չոր անիւ մը կը դարձնէր համաչափ արագութեամբ՝ հզկուռւր երգ մը մր - մռալով: Ամբողջ մարմինը մուրի եւ քրտինքի խառնուրդով ծածկուած էր, իսկ երկար մազերը ուղղակի ճակա - տին փակած: Առանց վայրկեան մը իսկ դադար առնելու՝ փուքսի նորա - ձեւ անիւը կը դարձնէր, անկարող մէջքը չտկելու, որ կարծես երկու տակ եղած էր:

— Տօ, էդ անտէրը չեղա՞ւ...

Սարգիսը կարծես թէ չէր լսեր ըն - կերոջ հարցումները: Երկաթագործի սովորական հնոցի մը առջեւ կանգ - նած, կաշիէ գդնոց մը վրան, ուշ - դրութեամբ կը հետեւէր քուրայիկեդ - րոնը դրուած հալոցին, որ չեկացած գունդ մը դարձած էր, եւ որու մէջէն դողդոջացող կանաչ եւ դեղին բոց մը դուրս կուգար: Մէկ ձեռքին երկաթէ ծանր ունելի մը, հալոցը մէջէն գր - կած, կ'աչխատէր ուղիղ պահել զայն, իսկ ձախ ձեռքի ակիչով, քարածու - խը կը քչէր քուրայի կեդրոնը:

— կարօ, կաղապարը պատրա՞ստ է, — առանց խօսակցին նայելու գոռաց Սարգիսը, ձեռքի ակիչով հալոցի մէկ դնուող ծանձր նիւթը խառնելով՝ մեռաղը հասնելու վրայ է...

(Շար.) ՄԱԼԽԱՍ

ՓՆՏՐԵՑԷՔ եւ ԿԱՐԴԱՑԷՔ
երգիծաթերթ՝ «Մ Ե Ղ Ո Ւ»
փարիզի եւ Ժընեւի Յառաջի գրուիչ
Պ. Ա Ի Ե Տ Ի Ա Ն:

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ՝ ԱԶԳԱՑԻՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ, ԳՐԱԿԱՆ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

(Fondé en 1925) :-: R. C. Seine 276.286

Directeur et Propriétaire : SCH. MISSAKIAN
Rédaction et Administration
ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԻՒՆ ԵՒ ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ
(ԵՐԹԵԽՑԿԻ ՀԱՄԱՐ՝ Métro : TOLBIAC)
17, Rue Damesme, PARIS (13e)
Téléphone : Glacière 15 - 70

ՀԱՆԴԷՍԱՎԱՃԱՌՈՒԹԵԱՆ ՊԱՅՄԱՆՆԵՐ,— ՏԱՐԵԿԱՆ ՎՃԱՐՄԱՆ ԵՒ ԹՈՒՄԱՆ

Ֆրանսա եւ գաղութներ	140 ֆրանք	70 ֆրանք	35 ֆր
Անգլիա, Եգիպտոս, Զուիցերիա, Իտալիա	250 »	130 ֆրանք	—
Ամերիկա եւ ուրիշ երկիրներ	200 ֆրանք	100 ֆրանք	—

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ 13 ՕԳՈՍՏՈՍ JEUDI 13 AOUT 1936

ԽՄԲԱԳԻՐ՝ ՇԱԻԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ԳԻՆ 50 ՍԱՆԹԻՄ

12 ՏԱՐԻ — 12e Année No. 3190

ԵՐԿՈՒՀ ԽՕՍՔ

« ՍԱՅԼԻ ՇԱՀԱՆԷՏԷ » ...

— o —

Այս մէջոցին Ե. Մխիթեան բոլոր մասերուն մէջ «քննարկում» կը կատարուի սթալինեան սահմանադրութեան ծրագրի մասին:

Բացի մամուլի մէջոցաւ կատարուած վերլուծումներէն, կուսակցական վարիչներ եւ պետական պաշտօնեաներ հաւաքելով գիւղացիները, կը կարդան ծրագիրը, բացատրութիւններն ու գիւղացիները, կը հաւաքեն: Ամբողջ խորհրդային մամուլը ողողուած է այդպիսի արտայայտութիւններով:

Քանի մը օրինակներ, բոլորովին պատահական:

— «Յունիսի 26ի առաւօտեան դեռ նոր էր վերջացել կիթը, երբ Բասարգէչարի Մեծ Օբայի վրանիներից դէպի «Սօնա Բուլախ» սարի լանջն են հաւաքումՄեծ Մազրա գիւղիկոլտնտեսականները, կոլտնտեսուհիները, մենատնտեսները: Նրանք հաւաքել եւ ծալապատիկ նստել են կրկին անգամ լսելու Խորհ. Միութեան նոր սահմանադրութեան նախագիծը, ճնշարկելու այն եւ իրենց խօսքն ասելու նրա մասին: Ընդհանուր լռութեան մէջ կարդացւում է սահմանադրութիւնը կէտ առ կէտ, երկու լեզուով եւ բացատրւում: Ամէնքի դէմքին խաղում է ուրախութեան ժպիտը: Երբ լսւում են սահմանադրութեան 12րդ յօդուածի բառերը — «Ով չի աշխատում, նա չի ուտում», բոլոր կողմերից հայերէն եւ թուրքերէն բացագանչւում են·— «ձիշդ է», «տօղրու տուր», «պէօյլէ տիր»: Ընթերցումը շարունակւում է: Եւ երբ կարդացւում են կրթութեան, աշխատանքի, հանգստի, երկրի պաշտպանութեան մասին եղած կէտերը, նորից եւ նորից լսւում են համաձայնութեան արտայայտութիւններ եւ երախտագիտութիւն արտայայտող խօսքեր նոր սահմանադրութեան ստեղծողի, ընկ. Ստալինի հասցէ: («Խ. Հայաստան», 12 յուլիս):*

Լուրին չարունակութենէն կ'իմանանք թէ «յուզմունքն ու ուրախութիւնը աւելի են մեծանում», երբ կը լսուին սահմանադրութեան հետեւեալ արտադրութիւնները·— «Բազաքացիների իրաւահաւասարութիւնը՝ անհատական, պետական, կուլտուրական ու հասարակական - քաղաքական կեանքի բոլոր բնագաւառներում, անկախ նրանց ազգութիւնից ու ցեղից»:

Դարձեալ նոյն գիւղին մէջ, «կոլտնտեսականն» Վէյիս Վէյիսով գլխու պտոյտ կ'ունենայ իմանալով սահմանադրութեան տրամադրութիւնները՝ ազգերու իրաւահաւասարութեան մասին եւ այս առթիւ կը պատմէ Զօր. Սիլիկովի եւ Թեվոսովի կատարած հալածանքները իրենց գիւղին մէջ·

— «Մեր շրջանում էլ թրեակաւ գիւղ չմնաց, բոլորն աւերի, թալանի ենթարկուեցին, իսկ վերջն էլ վառեցին եւ գիւղերի փոխարէն մնացին սեւացած հողաթումբեր: Ինչ գազանութիւններ ասես որ չարին նրանք: Ինչքան մարդ սպանուեց, ինչքան սովից ու ցրտից մեռաւ»:

Իսկ այժմ,— «Այս երջանիկ եւ խաղաղ կեանքի համար ողջունում եմ սահմանադրութեան նախագիծը եւ երկար կեանք ցանկանում ընկեր Ստալինին, որն ամբացնում է մեր ինքներկրպետական եղբայրութիւնը»:

Դարձեալ նոյն օրը, նոյն գիւղին մէջ: Լսելով նոր սահմանադրութեան տրամադրութիւնները, կոլտնտեսական Ֆրուտոն Մուստաֆայեւ կը բացագանչէ·

— «Ընկերներ, ես երկար ապրել չունիմ: Այն ինչ որ ասուած է նոր սահմանադրութեան նախագծում, այդ բոլորը մեր սրտից քխածն է, կարծես մեզ հարցրել ու նոր գրել են այդ նախագիծը»:

Եւ ժողովականները կը ձայնակցին·

— «Ճախչի ախմիչ տիր, եօլտաչ»:

Իսկ Ֆրուտոն Մուստաֆայեւ աւելի ոգեւորուած, կ'առաջարկէ նոր սահմանադրութեան մէջ մտցնել յաւելուած մը, որուն համաձայն քուէարկութեան իրաւունքէ պէտք է զրկուին «հին բանակում (ցարական, Դաշնակցական եւն.) եղած բարձրաստիճան պաշտօնեաները»:

Նոյն առթիւ գրած խմբագրականի մը մէջ, Թիֆլիսի «Պրոլետար»ը կը պատմէ, որքը գեանէն կտրած (17 յուլիս)·

— «Ի զուր չէ, որ Դուբչաանիի կոլխոզնիկ 150 տարեկան Անդրիա Կվինաչվիլին, անէծքով յիշելով իր անցեալը, ասում է· «Ստալինեան սահմանադրութիւնը ինձ՝ ծերուկուս երիտասարդ դարձրեց» ... կամ՝ Ստալինի շրջանի Վերին Դորտի գիւղի կոլխոզնիկուհի 132 տարեկան Զիկոն ոգեւորուած ներկայ կեանքով, ասում է՝ «Ես չեմ տեսել Լենինին ու Ստալինին, բայց ես ճանաչում եմ նրանց, նրանք էին, որ բերին այս բախտաւոր կեանքն աշխատաւորների համար· նրանք ստեղծեցին այն արեւը, որի տակ մարդը չի ծերանում եւ կամենում է աւելի ու աւելի երկար ապրել»...

Կարելի էր ամբողջ «Յառաջ» մը լեցնել, ծաղկաքաղ մը կազմելով որ եւ է խորհրդային թերթի մէկ չարթուան թիւերէն:

Բայց կը բաւէ, առայժմ: Կը բաւէ, ապացուցանելու համար թէ ինչքան խոր «յեղափոխութեամբ» կը դաստիարակուին զանգուածները, աշխարհի մէկ վեցերորդ մասին մէջ, բոլորը ծունկի բերելով յոտս Սթալինին գահոյից:

Սուլթանական հռչակաւոր «Սայէի չահանէտէ»ն ո՞ւր կը մնայ այս պատկերին քով ...

Նոյն իսկ այդ շրջանին ոչ գոյները այսքան խտացած, ոչ ալ այսքան խեղկատակութեան յանգած էին: Գրաքննութեան ենթակայ թերթերը տարին երկու անգամ, Սուլթանին ծննդեան եւ գահակալութեան առթիւ, հազիւ այսքան չոդոմանք եւ լորձնաչուրթն փառաբանութիւն կը հրատարակէին, որքան կ'երեւայ խորհրդային որ եւ է թերթի մէկ թիւին մէջ: Այն ալ տարին տասներկու անգամ:

Շ.

ՎԵՐՋԻՆ ԺԱՄ

ԱՊՍՏԱՄԲՆԵՐԸ ՅԱՌԱՋ ԿԸ ԽԱՂԱՆ ՀԻՒՍԻՍՏԱՑԻՆ ՍՊԱՆԻՈՅ ՄԷՋ

— . —

Կարեւոր խաղամ մը գրաւուած

— o —

Կառավարական զօրքն ալ միւս ճակատէն

— . —

Օրէ օր կը սաստկանայ Սպանիոյ քաղաքացիական կռիւները: Ապստամբները երեքշաբթի օր ուժգին յարձակողական մը ձեռնարկելով, գրաւեցին երեք երեքշաբթի օր ուժգին յարձակողական մը ձեռնարկելով, գրաւեցին Թոլոզա քաղաքը, հիւսիսային սահմանին վրայ եւ կը սպառնան Սան Սէպաստիանոյի: Թոլոզա ուտելիքի եւ ջուրի նեղութիւն կը կրէր արդէն, եւ ապստամբները յառաջ խաղացին կատաղօրէն, արհամարհելով տանիքներէն, պատուհաններէն եւ փողոցներէն արձակուած գնդակները: Այս քաղաքին գրաւումով կը խզուի հաղորդակցութիւնը Պիլպաօ քաղաքին հետ, որ պարենաւորման միակ աղբիւրն է Սան Սէպաստիանոյի կառավարական զօրքին համար: Ապստամբներուն թիւն էր 12,000:

Միեւնոյն օրը, 10,000 կառավարական զինուորներ քալեցին Սան Ռօքայի եւ Լա Լինէայի վրայ, իսկ երկու մարտանաւեր ռմբակոծեցին Թարիֆա նաւահանգիստը, մինչ երեք ապստամբ օդանաւեր կրակ կը տեղային երկինքէն: Լա Լինէայի ապստամբները 1000 օդնական զինուոր ստացան Մարոքէն, իրենց բոլոր զազմածներով:

Օտարականներու պարպումը կը շարունակուի անընդհատ: Մարսէյլէն երկու ֆրանսական սուզանաւեր գացին Ձիպրալթար, փոխադրութեան օգնելու համար: Կրճնատա մնացած 200 օտարականներ օգնութիւն խնդրեցին Ձիպրալթարի անգլիական իշխանութիւններէն, յայտնելով թէ քաղաքը միշտ կը ռմբակոծուի կառավարական զօրքին կողմէ:

Ուշադրութեան կը հերքեն այն լուրը թէ Մ. Նահանգներու կառավարութեան ալ պիտի միանայ չէզոքութեան համաձայնութեան:

**** Սպանիական կառավարութիւնը գիր մը ուղղեց Ֆրանսայի արտաքին նախարարութեան, բողոքելով ռազմանիւթերու փոխադրութեան համար դըրուած արգելքին դէմ: «Փոփիւլէր», ընկերվարական պաշտօնաթերթը, կը գրէ թէ 250,000 ֆրանքի կ. Ֆաշի պիտոյքներ եւ 50,000 ֆրանք դրամ ղրկուած է Սպանիա:*

«Ագսիօն Ֆրանսէզ» կը գրէ թէ Ֆրանսայէն 19 օդանաւեր ղրկուած են սպանիական կառավարութեան, օգոստոս 4 — 6ին: Այս առթիւ կը յիշէ փոխադրութեան բոլոր մանրամասնութիւնները: «Ֆիկառօ»ն ալ կը հաստատէ այս լուրը, մեղադրելով կառավարութիւնը:

Ֆրանսայի ձախակողմեան հոսանքները կը շարունակեն դրամ հաւաքել սպանիական կառավարութեան համար: Մինչեւ երեքշաբթի հաւաքած էին 816,150 ֆրանք, եւ կը յուսան մէկ միլիոնի հասցնել հինգշաբթի օր:

Միջ իրար կը ջարդեն

**** Կառավարական զեկոյց մը կ'ըսէ թէ 47 հաւատարիմներ հրացանի բռնուած են Սարակոսայի մօտ, եւ թէ 500 ֆաշականներ եւ միապետականներ ձերբակալուած են Մատրիտի մէջ: Հինգ հազարի կը հասնի կառավարական զօրքին մէջ արձանագրուած կին զինուորներու թիւը, Մատրիտի մէջ: Որոշ ուեցայ կրակի գիծէն հեռու պահել զանոնք:*

*** Պարչելոնայի զինուորական առեանը մահուան դատապարտեց երկու ապստամբ զօրավարներ, Կոսէա եւ Պուրիէլ: Դատավարութիւնը տեղի ունեցաւ մարտանոցի մը ճաշասրահին մէջ: Երկու զօրավարները յայտարարեցին թէ ապստամբութիւնը հանրապետութեան դէմ ուղղուած չէ, այլ տիրող անիշխանութեան դէմ: Լուսեցան չատ մը վկաներ: Քաթալոնիոյ բանակին սպարապետը յայտարարեց թէ Զօր. Կոսէա հրամանատարութեան պաշտօնատունը ներկայանալով, պաշտօնանկ ըրաւ զինքը եւ գերի բռնեց: Ուրիշ զօրավար մը յայտնեց թէ զինքն ալ ապստամբութեան մղած էին, բայց ինք մերժեց: Դատավարութեան առեն Զօր. Կոսէա խրոխտ դիրք մը բռնած էր, իսկ միւսը չատ ընկճուած էր: Երկուքն ալ հրացանի բռնուեցան երկու առաւօտ:*

**** Վերջին լուրերու համաձայն, Զօր. Ֆրանքօ որոշած է Մատրիտը գրաւել ոչ թէ գրոհ տալով, այլ հացէ եւ ջուրէ զրկելով եւ խուճապ ստեղծելով: Կոխիները կը շարունակուին Կուատարրամա լեռներուն մէջ, Մատրիտի շրջանները: Ապստամբները պաշարած են նաեւ Պատայոզ քաղաքը, որուն անկումը կը սպասուի ժամէ ժամ:*

**** Ապստամբները անթելով նոր կոչ մը ուղղեցին Ֆրանսայի, որպէսզի չխոչընդոտէ կառավարութիւնը: «Մեր գրաւած բոլոր վայրերուն մէջ կ'երեւան մոսկովեան բարբարոսութեան հետքերը: Նոյն վտառութիւններն ու խայտառակութիւնները կը կրկնուին ամէն օր: Մատրիտի եւ Պարչելոնայի մէջ կառավարութիւնը խաղալիք դարձած է ծայրայեղ տարրերու ձեռքը եւ որ եւ է հեղինակութիւն չունի: Ամէն օր բազմութիւններ կը դիմեն մեզի, կուտենք համար խորհրդային Ռուսաստանի այլանդակ եւ արիւնարբու միջազգայնականութեան դէմ, որուն զոհերէք զարձած են հայրենասէր Սպանիացիներ: Մենք զարմանքով եւ ցաւով լսեցինք թէ Ֆրանսա թոյլ կուտայ որ կամաւորներ արձանագրուին Մատրիտի զօրքին համար: Եթէ Ֆրանսան, այն քաղցր Ֆրանսան զոր կը սիրենք, մոռնայ իր պարտականութիւնները եւ չարունակէ իր սքեմալ ճամբան, խորունկ փոս մը փորած պիտի ըլլայ քոյր ազգերուն միջեւ: Ֆրանսացիներ, խորհեցէք ձեր ապագայի մասին»:*

Չարժանագան դէպքեր
Դիւանագիտական ճակտին վրայ

Արտասահմանի սպանիական դեսպանութիւններն ալ տագնապի մատնուած են: Հրաժարումները եւ պաշտօնանկութիւնները կը շարունակուին ամէն կողմ: Հռոմի դեսպանը հրաժարած ըլլալով, կառավարութիւնը հոն փոխադրած էր Պէռնի դեսպանը, բայց Հռոմի դեսպանատան «ապստամբ» պաշտօնեաները թոյլ չտուին որ գործի ձեռնարկէ: Նոր դեսպանը հարկադրուեցաւ տեղի տալ, գործերը յանձնելով Ա. քարտուղարին եւ Փարիզ եկաւ:

Կ'ըսուի թէ Վատիկանի դեսպանն ալ պիտի հրաժարի, բոլոր պաշտօնեաներուն հետ:

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

«ՅԱՌԱՋ»Ի ՏՈՒՆԻՆ ՀԱՄԱՐ (ՏՊԱՐԱՆ)

— . —

Զայն մը Լեհաստանէն

ՎԱՐՇԱՒԱ, 8 օգոստոս.— Սիրելի «Յառաջ», համամիտ լինելով և սրտանց ցանկալով իմ մասնակցութիւնը բերել «Յառաջ»ի «Տան» համար, ջերմագին շնորհաւորում եմ եւ կը յուսամ որ «Յառաջ»ի բարեկամները գրկաբաց ընդառաջ կ'երթան իրականացնելու ձեր բաղձանքները: Միայն թէ նկատի ունենալով զանազան երկիրներէ դրամ փոխադրելու մեծ դժուարութիւնները, կ'առաջարկէի մի ելք գտնել, այսինքն նոյն կոչը փրանսերէն ալ տպագրել, ներկայացնելու համար պետական իրաւասու իշխանութեանց:

Հայրենակցական ջերմ բարեւներով.— Գաբրիէլ Մարտիրոսեան:

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ՈՒՐԻՇ ԶԱՐՄԱՆԱԼԻ ԲԱՆԵՐ

Երէկ պատմեցի թէ ի՞նչ երեւելի բաներ տեղի ունեցեր են Յուլիս 5ին, Սեվռի Մուրատեան վարժարանի մրցանակաբաշխութեան առթիւ:

«Տեղեկատու», Մուրատ - Ռափայէլեան Նախկին Աշակերտաց Միութեան պաշտօնաթերթը, շարունակելով իր դիտողութիւները, կը հարցնէ հրապարակաւ եւ իր Տճօրէն ժողովին ներկայ եւ անցեալ ուսուցիչներէն եւ ուսուցչուհիներէն:

— « Ներկաներէն քանի՞ հոգի հասկցան արաբերէնին եւ պարսկերէնին ճառն ու արտասանութիւնը: Ի՞նչ հիմամբ վերջապէս եւ որո՞ւ կողմանէ խմբագրուած էին անոնք: Վարժարանին Տեսչական Մարմինը, որ այդ երկու լեզուներուն տեղեակ մէկը չունի իր մէջ, կրցա՞ւ քննել անոնց բովանդակութիւնը: Եւ յետոյ, գաղղիերէնի լաւատեղեակ երեք սուրիացի եւ մէկ պարսիկ անձնաւորութեանց հաճոյ երեւնալու տրդյական մտայնութեամբ, արդա՞ր էր պարտադրել սրահը լեցնող բազմութեան, բառ մը իսկ չհասկցած՝ արաբերէնն եւ պարսկերէնն լեզուներուն կէս ժամէն աւելի տեւող ունկնդրութիւնը: Նմանապէս, ո՞ւր եւ է՞րբ տեսնուեր է որ վարժարան մը, իր ուսումնական ծրագրին մաս չկազմող լեզուներով ճառախօսութիւններ արտօնէ պարզեւաբաշխութեան, եւ կամ ուրիշ հանդիսներու միջոցին »:

Ու վերջապէս կ'ազդարարէ, հեղինակաւոր շեշտով մը·

— « Միանգամ ընդ միշտ հարկ է ընդունիլ, եւ ընդունիլ տալ, որ Մուրատեան վարժարանը քաղաքական բրօբականտի բեմ չէ, եւ հոն տրուած հանդիսները, մանաւանդ տարեվերջինը, բացարձակապէս պէտք է յատկացուին դպրոցական կեանքին եւ անոր ազնուական գրուածքներուն: Հուսկ անհրաժեշտ է որ վարժարանին տեսչական մարմինը կանխօրօք դիտայ թէ որո՞նք պիտի խօսին եւ ի՞նչ նիւթի վրայ: Զայս կը պահանջէին պատասխանատուութիւններէ խուսափելու հրաժեշտութիւնը, ինչպէս նաեւ Ազգին, Միութեան յարգելի միաբանութեան, եւ Մուրատեան վարժարանի շահն ու բարի համբաւը »:

Ի՞նչ կ'ըսէք, Տճօրէն ժողովը չի՞ չափազանցեր:

Դիտնալով հանդերձ որ վարժարանին թէ՛ հաղոսային տճօրէնը եւ թէ՛ վարդապետները նուրբ բաղաքագէտներ են, ան կը պահանջէ դադրեցնել բաղմահարկան մարզանիները:

Կարելի՞ է հանդուրժել այս ապերասպութեան:

Ձի՞ բաներ որ անոնք վար առին հայկական եռագոյնը—Ալիշանի գիտուրը — «ինչ ինչ» նկատումներով:

Ձի՞ բաներ որ անոնք խոհեմութիւն չտեսնեցին օրահ տրամադրել Անդրանիկի յուշարձանի հանդիսին առթիւ:

Այսման «զոհողութիւններէ» վերջ, պատահաբար որ վարժարանին բեմը բազմահարկան բարոզութենց չծառայէ, — կը նշանակէ կապել «բաղաքային տճօրէն»ին ձեռքերն ու ոտքերը, անորոնք մշտնջենական շարժուձի կը կատարեն:

Երբ վարժարանին սրահը տրամադրուած չըլլար, կարելի՞ էր սարքել սա բարեկենդանային տեսարանը· —

1. Ամավերջի հանդէս, առանց բան մը խօսելու այդ մասին:

2. Ցիսանսերէն եւ յանուն Ֆրանսայի եւս Սուրիոյ Հայերու պաշտպանութեան մասին, ի ներկայութեան Սուրիոյ պատուիրակութեան անդամներուն:

3. Արտերէն եւ իրաններէն ճառեր, որոնց քովանդակութեան մասին ոչ ոք բան գիտէ·

Քիչ մը խիղճ ունեցէք, Պ. Պ. անդամներ Տճօրէն ժողովի:

Վ.Ա.Հէ

Կուսակցական կռիւներ Նիսի մէջ

Երեքշաբթի օր բաւական լուրջ դէպք մը պատահեցաւ Նիսի մէջ: Մուտք մը կառավարներ, որոնք համակիր են նախկին համայնավար Տօրիոյի ժողովրդական կուսակցութեան, վճճի բռնուեցան ուրիշ խումբի մը հետ, (Ժողովրդական Ճակատ): Առաջին խումբէն մէկը բաւական խոշտանգուեցաւ եւ կը կարծուէր թէ հարցը փակուած է: Գիշերուան ժամը 11ին կռիւը վերսկսաւ բանուկ հրապարակի մը վրայ: Տօրիոյի կուսակիցներէն մէկը «ազատուս համայնավար» պոռաց հակառակորդ խումբի անդամներէն մէկուն: Այս վերջինը բռունցքի հարուած մը իջեցուց, միւսն ալ ատրճանակը քաշեց եւ սրունքէն վիրաւորեց: Ճակատամարտը սկսած էր· ատրճանակները կը պայթէին ամէն կողմէ: Բարեբախտաբար միայն չորս հոգի վիրաւորուեցան:

— o —

ՖՐԱՆՍԱ ԵՒ ԻՏԱԼԻԱ, որոնք պաղած էին պատժական անօրինութենէն հետեւանքով, առժամեայ համաձայնութիւն մը կնքեցին, ահմանաւոր ժամանակի մը համար, որ կրնայ երկարաձգուիլ: Համաձայնութիւնը գլխաւորաբար կապ ունի առեւտրական գործառնութեանց հետ:

ԼՈՆՏՈՆԻ ԳԵՐՄԱՆԱԿԱՆ ԴԵՍՊԱՆ նշանակուեցաւ Ֆօն Ռիպպէնթրոփ, Հիթլէրի արտակարգ ներկայացուցիչը, որ այնքան կարեւոր գործեր գլուխ հանեց վերջերս: Կ'ըսուի թէ Ֆօն Ռիպպէնթրոփ դժուարաւ ընդունած է այս պաշտօնը, առ առաւելն մէկ տարուան համար: Այս անուանումը յաղթանակ մը կը համարուի Հիթլէրի համար:

«ՅԱՌԱՋԸՆԹԱՑ ՄՇԱԿՈՒՅԹԱՅԻՆ ՎԱՍՏԱԿԱԹԵՐԹ»

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՍՈՎԵՏԱԿԱՆ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ԳԵՐԱԳՈՅՆ ԽՈՐՀՐԴԱՐԱՆԻ ԵՎ ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՍՈՎԵՏԱԿԱՆ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ՆԱԽԱՐԱՐՆԵՐԻ ԽՈՐՀՐԴԱԿԱՆ ԺՈՂՈՎԻ

ՀԱՅ ԺՈՂՈՎՐԴԻ ՊԱՏՄՈՒԹՅՈՒՆ

ԳԼՈՒԽ ՀԻՆԳԵՐՈՐԴ

— Չլինի թե Հաճի Ալի աղան ուզում է ինձնից ինչ-որ բան գողանալ, — մտածում էր Ալին, երբ տեսավ, որ Հաճի Ալի աղան իր հետևից է գալիս:

— Ո՛չ, ոչինչ էլ չեմ ուզում, միայն թե ուզում եմ քեզ հետ մի քանի խոսք փոխանակել, — ասաց Հաճի Ալի աղան:

Ալին կանգ առավ և սպասեց, թե ինչ կասի Հաճի Ալի աղան:

— Ես լսել եմ, որ դու ուզում ես ամուսնանալ, — ասաց Հաճի Ալի աղան:

— Այո՛, ուզում եմ, — պատասխանեց Ալին:

— Ես էլ եմ ուզում քեզ ամուսնացնել, — ասաց Հաճի Ալի աղան:

— Ինչպե՞ս, — զարմացավ Ալին:

— Ես ունեմ մի աղջիկ, որ շատ գեղեցիկ է, և ես ուզում եմ նրան քեզ հետ ամուսնացնել, — ասաց Հաճի Ալի աղան:

— Ես չեմ ուզում, — ասաց Ալին:

— Ինչո՞ւ չես ուզում, — զարմացավ Հաճի Ալի աղան:

— Ես ուզում եմ Զեյնեբին, — ասաց Ալին

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՊԱՏԿԵՐԱՍՐԱՀԱՆՈՒԹՅԱՆ ՀԱՐՑԱԶՐՈՒՅՑԸ ՄԵԾԻՒՐԻՆ

(1914 — 1915)

— o —

Հայկական պատկերասրահանոցի հիմնադրութեան գաղափարը ծագեցաւ ազգային մեծ գործիչ Գրիգոր Զոհրապի մտքին մէջ։ Ան ամենայն ուշադրութեամբ հետեւեցաւ նկարչական արուեստի զարգացման ընթացքին մեր ազգ

*** Լոնտոնի թերթերը կը գրեն թէ 12 օր առաջ Հռոմի սպանիական դեսպանատան զինուորական եւ նաւային կցորդները դեսպանին գրասենեակը մըտնելով, տարօրինակները քաշեցին եւ պահանջեցին որ հրաժարի։ Դեսպանը բողոքեց, բայց յետոյ ստիպուեցաւ ստորագրել հրաժարագիրը։ Իսկ նոր դեսպանը ամբողջ մէկ շաբաթ աշխատեցաւ գործի ձեռնարկելու, եւ ի վերջոյ յուսահատեցաւ։ Դեսպանը իրապէս բանտարկուած էր իր գրասենեակին մէջ, շրջապատուած՝ զինուորական եւ նաւային կցորդներէն եւ քարտուղարներէն, որոնք հրաժարում կը պահանջէին։ Առեւտրական կցորդը փորձեց դուրս ելլել եւ ոստիկան կանչել, բայց վար գրուեցաւ։ Բուռն վիճաբանութենէ մը վերջ, նորեկն ալ ստորագրեց իր հրաժարագիրը։

*** Պերլինի դեսպանը հրաժարած ըլլալով, Սթօքհօլմի դեսպանը ղրկուած էր իբրեւ յաջորդ։ Նոր դեսպանն ալ հրաժարեցաւ եւ Սթօքհօլմ վերադարձաւ։

ՎՐԴՈՎԻՉ ԿԱՑՈՒԹԻՒՆ ՅՈՒՆԱՍՏԱՆԻ ՄԷՋ

Ցունական թերթերը չունդալից յայտնութիւններ կը հրատարակեն համայնավարական դաւերու մասին։ Այդ պատմութեանց համաձայն, համայնավարները որոշեր էին ոչնչացնել «Ալթոս» թորփիլահալածը եւ «Ավերով» յածանաւը։ Աթէնքի գործակալութիւնը կը յանդուգնի թէ 36 համայնավարներ ձերբակալուած են զինուորական դիկտատուրայի հաստատումէն ի վեր։

Զօր. Մէթաքսաս կոչ մը ուղղելով ժողովուրդին, յորդորեց բոլորանուէր աշխատիլ Ցունաստանի ազգային վերածնութեան համար։ «Ցոյներ, քաղքենիներ, գիւղացիներ եւ բանուորներ, այլեւս գիտէք թէ ինչ վտանգ անցուցիք օգոստոս 4ին։ Երկու մաս մնացած էր անդունդին եւ դուք ազատեցաք թագաւորին չնորհիւ։ Մենք բոլորս ալ կը ստանձնենք մեր արարքին պատասխանատուութիւնը։ Ձեր ազատութիւնը կորսուած չէ։ Արդէն թեթեւացում մը չէ՞ք զգար, կրկնակ թեթեւացում մը, մէկը՝ համայնավարական լուծէն, միւսը՝ ձեր ազատութիւնները կաչկանդող կուսակցութեանց լուծէն... Մանաւորապէս քեզի կը դիմեմ, հեղինէ երիտասարդութիւն։ Մեղքը քուկդ չէ, եթէ անհոգի վարիչներ յոռետեսութեամբ լեցուցին քեզ։ Դուն ինքզինքդ կրնաս գտնել միայն հայրենիքով։ Դուն չես կրնար ապրիլ առանց քու աւանդութիւններուդ եւ խէտերուդ։ Սուտ են այն օտար վարդապետութիւնները որոնցմով թունաւորել ուզեցին քեզ։ Դուն միայն ցեղին մէջ պիտի գտնես ուրախութիւնը եւ լաւատեսութիւնը։ Մէկդի նետէ բոլոր յոռի ընթերցումները որոնք միայն անբարոյականութիւն եւ վատութիւն կը սորվեցնեն քեզի։ Հեղինէներ եւ Հեղինուհիներ, մեծ թէ փոքր, ղէպի յառա՛ջ»։

Նոր մահափորձ մը Այժերիոյ մէջ

Ընթերցողները կը յիշեն Այժէի միլիքին ապանութիւնը, որուն հետեւանքով ձերբակալուեցաւ իւլէմաներու պետը։

Օգոստոս 11ին նոր դէպք մը պատահեցաւ Քոնսթանթինի մէջ։ Նախկին իմամ Մի Ամմէտ Հապիպ, այժմ ուսուցիչ աստուածաբանական վարժարանին մէջ, փողոցէն անցած ատեն մահափորձի ենթարկուեցաւ։ Ահարեկիչը փախաւ առանց նպատակին հասնելու։ Առաջին քննութենէն կ'երեւայ թէ կապ մը կայ այս մահափորձին եւ նախորդ սպանութեան միջեւ։ Արդարեւ, միլիքին յուզարկաւորութեան առթիւ, ոչ մէկ իմամ յանձն չառաւ աղօթել անոր գերեզմանին վրայ, բացի Ամմէտ Հապիպէ։ Ուրեմն վրէժխնդրութեան համար է որ յարձակում կը գործուի։ Մահափորձին լուրը անմիջապէս տարածուեցաւ քաղաքին մէջ եւ համախմբումներ տեղի ունեցան. բայց ոստիկանութիւնը հասնելով ցրուեց։ Բացառիկ միջոցներ ձեռք առնուած են, նոր դէպքեր կանխելու համար։

ՁԱՆԱԶԱՆ ԼՈՒՐԵՐ ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՁՕՐ. ԿԱՄԼԷՆ, Ֆրանսայի ընդհ. ապայակոյտին նախագահը, Վարշաւա գնաց, մասնաւոր պաշտօնով։ Քաղաքական շրջանակներու մէջ մեծ կարեւորութիւն կուտան այս այցելութեան։

ԲՈՒՒՆ ՓՈՈՐԻԹԿՆԵՐ ՊԱՏԱՀԵՑԱՆ երէքշաբթի օր, Ֆրանսայի զանազան կողմերը, արկածներ, ողողումներ եւ հրդեհներ պատճառելով։ Երկու բան - ուրներ հողին տակ մնացին Փորթ-Շամփէդէի մերթոյին բերանը։ Մէկը մեռաւ, միւսը հիւանդանոց փոխադրուեցաւ։ Բազմաթիւ տուներ ողողուեցան վերասյլի շրջանին մէջ։ Գետառի մէջ ալ փոթորիկն ու անձրեւը մեծ վնասներ պատճառեցին։

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՀԵՂԻՆԱԿ ՄԸ, Պ. Ռընէ Շամփինյի, 72 տարեկան, առջի գիշեր յարձակման ենթարկուեցաւ իր բնակարանին մէջ, Մոնմուժ։ Զարագործը թոցուց անոր բանկոնը ուր կը գտնուէր 17,000 ֆրանք, հազարնոցներով։

ՄԱՐՈՒՔԻ ՀՐԵԱՆԵՐԸ զինուորական տուրքի ենթարկուած են, Զօր. Ֆերանքոյի հրամանով։ Անոնք որ զրամ չունին, թանձէր կ'երթան եւ փոխ կ'առնեն հրէական մեծ զրամատունէ մը։

ԼՈՑՍ ՑԵՍԱՒ

ԱԼՊՈՄ Հ. Յ. ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ

Հ. Յ. Դ. Եւր. կեդր. կոմիտէի հրատարակած առաջին ալպոմի երկրորդ տպագրութիւնը։

Գին Ֆրանսայի համար 5 ֆր., արտասահման 6 ֆր.։

Դիմել ընկ. Արցախեանի, «Ցառաջ»ի խմբագրատունը։

ՇԱՆՕԹ.— Երկրորդ հատորը չէ հրատարակուած տակաւին։

Հ. Յ. Դ.

Փակուած

ՊԱՐՆԵԼՕ ՔԱՇԱՆԻ Արծիւ խումբի ժողովը այս շաբաթ երեկոյ ժամը 9ին, 17 rue Ampère, Օրակարգ՝ շարունակութիւն նախորդ ժողովի։

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

ՓԱՐԻԶԻ «ԵԳԻՊՏԱՑԻ» ԿՈՄԻՏԷԻ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍԸ ՏԵՂԻ Կ'ՈՒՆԵՆԱՑ ՍԵպտ. 6ին, *ՌՕՊԻՆՍՈՆԻ* մէջ։

Կը խնդրուի նկատի առնել այդ թուականը։

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

կազմակերպուած Յ. Կ. Թաչի Վալանսի Մասնաճիւղին կողմէ

16 Օգոստ. կիրակի առաւօտէն մինչեւ իրիկուն, Բէրէի անտառը

կը խօսի ՕՐ. Հ. ՄԻՍՔՃԵԱՆ

ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ՃՈՒՆ ԲԱԺԻՆ

Նուագ, երգ, պար, արտասանութիւն եւ բանախօսութիւն։

Ճոխ եւ առատ պիւֆէ։ Երթուդարձի համար 1.50 ֆր. հանրակառքով։

ԵՂԻՇԷ ԱՐԶՈՒՄԱՆԵԱՆ

ՁԱՄԲՈՐԴՈՒԹԵԱՆ ԳՐԱՍԵՆԵԱԿ

AMDRICAIN LLOYD

48 rue de la République — **7 rue Auber**

Մարսէյլ, Tél. C. 47-22 եւ C. 74-51 — *PARIS*

Նաւային բոլոր ընկերութիւններու ներկայացուցիչ։

Ցոմսակներ՝ ամէն տեղի համար։ Հայ Ճամբորդներու համար վասնաւոր գին։ Ունինք Թղթակիցներ աշխարհի ամէն կողմը։

ՎՍՏԱՀԵԼԻ ՏՈՒՆ։

ԵԴՈՒԱՐԴ ԳԱԼՓԱՔՃԵԱՆ

ԴՐԱՄԱՏՈՒՆ, **48 rue de la République, Marseille**

Tél. Colbert 74—51, 47—22

Ծտաք դրամներու փոփոխութիւն, չէքեր կը տրուին ամէն երկրի համար։ կը գնենք եւ կը ծախենք ոսկի դրամներ։

ԼԱՒ ՊԱՅՄԱՆՆԵՐ։

ՀԱՅԵՐՈՒ ԺԱՄԱԴՐԱՎԱՃԱՌԸ

Ճաշատուն Ֆ Լ Օ Ր Ի Ա

61, Rue Monsieur le Prince, Paris (6)

Մէջբ՝ Ծուէտ եւ Սէն Միշէլ **Հեռաձայն Danton : 52 73**

Աթենքեան եւ եւրոպական խնամուած կերակուրներ։

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

Սթօքհօլմի մարմնակրթական հաւասարանէն ընտացաւարտ Պ. Ռնիկ եագմաճեանի ի պատիւ հանդիսական հանդիպում մը կազմակերպուած է «Հայ Սկաուտ»ի կողմէ։ կը հրաւիրուին Հ. Ը. Մ. Միականներ ու քարիքամները. *13* Օգոստ. հինգշաբթի ժամը 2ին, 25 rue Bouret, մէթրօ՝ Jaurès եւ Bolivar։

ՓԱՐԻԶԻ Տպրօն Տուրուբերանի Նահանգային Հայր. Միութեան ընդհ. անդամական ժողովը այս կիրակի կէս օրէ վերջ ժամը 2ին, *119* Ավընիւ տ'Իթալի սրճարանին մէջ։ Օրակարգ՝ վարչութեան ընտրութիւն եւ զանազան հարցեր։

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

Կը փնտռուի Քէմախի Բազարճեզի Պ. Միհրան Զալըքեանը։ Տասնեակ տարիներ առաջ կը բնակէր Թիւնիզ։ Յետոյ մեկնած է Ֆրանսա։ Իր հասցէն գիտցողներէն կը խընդրուի իմացնել՝ K. Torossian, Négociant, 19 Rue des Coulouglis, Blida (Algérie)։

ՆԱՄԱԿԱՏՈՒԻԿ

ՄԱՐՍԷՅԼ, Գ. Շ.— 140։
ՓԱՎԻՑԵՈՆ ՍՈՒ ՊՈՒԱ, Ա. Գ.— 35։
ԹՈՒՐՔ, Ց. Սօլ.— 35։
ԿՐԸՆՈՊԼԸ, Տօք.— 50։
ԱՌՆՈՒՎԻԼ, Ց. Խաչ.— 30։
ՎԻԼՄՈՆՊԼԸ, Գուլում.— 100։
ՌՕՄԱՆ, Գործ. Ս. Պ.— 77.60։
ՑՕԺԷՐ, Տարմ.— 70։
ԿՐԸՆՇԷՆ, Հիս.— 250։
ԼԻՈՆ, Մ. Տ. Պ.— 70։
ԱԼՑՈՐՎԻԼ, Տէմ.— 35։
ՍԷՎՐԱՆ, Հ. Խոյ. քշնյ.— 70։
ՄԱՐՍԷՅԼ, Կարապ.— 229.20։

ՆՈՐ ԲԱՑԱՆՈՐԴՆԵՐ

Սկսած՝ « Ցառաջ » դրկել

ՊԵՐԼԻՆ, Հ. Տ. Օհաննան.— օգ. 1էն։
ՊԵՐԼԻՆ, Ա. Վանքուժ.— օգ. 1էն։
ՊԵՐԼԻՆ, Հ. Սերոբեան.— օգ. 1էն։
ԹՒՀԻՐԱՆ, Ց. Մելիքեան.— օգ. 1էն։
ԹՒՀԻՐԱՆ, Բ. Պասմաճեան.— օգ. 1էն։
ՔԱՇԱՆ, Ք.— օգ. 9էն։
ՄՈՆԹԻԵԻ, Ե. Ց.— օգ. 10էն։
ԱԼՑՈՐՎԻԼ, Տիկ. Գ.— օգ. 10էն։
ՄԻՇԻՆ, Միրզաեան.— օգ. 10էն։
ԹՒՀԻՐԱՆ, Օ. Սիւրմէլեան.—օգ. 10էն։
ԹՒՀԻՐԱՆ, Մ. Եղիազարեան.— օգ. 10էն։

ՄԱՄՈՒԼԻ ՑՕԿ Է ԵՒ ՅՈՒՏՈՎ ԼՈՑՍ ԿԸ ՏԵՍՆԷ

"ՎԻՄ,, Ի ԺԵ. ԹԻՒԸ ՀԱՒԱՔԱԿԱՆ ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԵԱՄԲ.—

Վ. Մինախորեան, *Արհաւիրքի օրեր*.— Վ. Փափազեան, *Համաշխարհային պատերազմը եւ Տարօնի աշխարհը*.— Տոքթ. Ց Թորգոմեան, *Յուշատետրէս*.— Գ. Գիւզալեան, *Մեծ յոբելեանի առթիւ*.— Յ. Կազանչեան, *Հանգանակութիւն մը Հռոմի Ս. Պետրոս եւ Վաղարշապատի Մ. Հոիփսիմէ եկեղեցիներուն յատակագիծերու միջեւ*.—փ. Սանասար, *Թիւրքիայի պատմութիւնը*.—Ա. Յակիրաստեան, *Քանոնիոնի ուղեգիծը Հայաստանի միջով*.— Յ. Ստեփանեան, *Ծաղրանկարը Սիւնեաց երկրում*.— *Հայ—Հայկական բանակցութիւններ*.— *Հին Թուղթեր*.— *Շիրվանզատէի Նամակները*.—Անցեալք— Ա. Խանջեան, *Բարգէն կաթողիկոս, դերասան Յ. Աբէլեան*.— *Կեանք եւ մշակոյթ*.— *Գիրք եւ Մամուլ*.— *Գրախօսական։*

Տարեկան բաժնեգին՝ 70, 60 եւ 50 ֆրանք, համաձայն իւրաքանչիւր երկրի թղթատարական սակի։

Երրորդ շրջանի բաժանորդները կրնան առաջին երկու տարիներու 12 թիւերը ստանալ վճարելով 50 ֆրանք, կամ վեց գրքի համար 25 ֆր.

Հասցէ՝— S. Vratzian, 13 Rue des Platanes, Gitè Jardin de Plessis-Robinson, (Seine).

ԱՅՍ ՇԱԲԹՈՒ ԼՈՑՍ ԿԸ ՏԵՍՆԷ

ՀԱՅ ԱՐԾԻՒ (Aigle d'Arménie

ՄԱՐՄՆԱԿՐԹԱԿԱՆ ԵՒ ԵՐԱԺՇՏԱԿԱՆ ԱԿՈՒՄԲ

ՀԻՄՆՈՒԱՆ *1936* ԻՆ

Նպատակն է՝ նորահաս հայ սերունդին մէջ զարգացնել մարմնակրթանքի կիրարկումը, զարգացնել անոր մէջ երգի ճաշակը, ամրացնել ընկերական յարաբերութիւնները անդամներու միջեւ, պաշտպանել անդամներու ընկերային եւ բարոյական շահերը։

Տեղեկութեանց համար դիմել՝ Պ. ԱԼՊԻՐ ԱՇՃԵԱՆի
14 rue Meyerbeer, Blanc-Mesnil (S. et O.)

«ՇԻՐԱԿ»

Թէ՛ փորձառութեամբ եւ թէ՛ բժշկական գրնութեամբ հաստատուած ճշմարտութիւն մըն է որ Արեւելքի իսկական օդին, պատրաստուած զուտ չամիչի հիւթով ու անիսոնով եւ թորուած մանրայատուկ գործիքով (ալամպիք)՝ ազդեցիկ զօրագուլիչ մրն է։ Բայց օդի գործածողը պէտք է գիտնայ ընտրել այն վաճառանիշը՝ որ կ'երաշխաւորէ անարատ օդին բոլոր յատկութիւնները։ Այլապէս, օդի անունին տակ՝ խարդախուած եւ քիմիական նիւթերով պատրաստուած ըմպելին կը քայքայէ առողջութիւնը եւ կազմական աղետալի խանգարումներ յառաջ կը բերէ։

«ՇԻՐԱԿ» օդին, որ մասնաւոր սենշնորհով մէջ հրապարակ հանուած Արեւելքի իսկական օդինէ, կը լրացնէ օդին ակնկալուած բոլոր օգտակար յատկութիւնները։ Ուրեմն, եթէ օդին սիրահար էք, խմեցէք գայն, բայց փնտռեցէք եւ խմեցէք Հայաստանի պատմական փառապանծ նահանգին անունով կնքուած եւ Շիրակի շքեղ նկարը կրող պիտակով «ՇԻՐԱԿ» օդին, ձեր առողջութեան դաւաճանած չըլլալու համար։

Մեծաքանակ գնում մի համար դիմել՝ Ֆրանսայի եւ գաղթավայրերու միակ արտօնատէր

GRANDE DISTILLERIE DU PARC

1 Bld. Onfroy, Prado—MARSEILLE, Tél. D. 78—73

Լիոնի եւ շրջակայքի մէջ ներկայացուցիչ D. N. BAHADOURIAN, 2eevigné, LYON — Tél. Moncey 32—10

Նիսի մէջ ներկայացուցիչ H. KHATCHADOURIAN, 24 rue Assalit, NICE — Tél. 841.85

Etude de Me BERNARD WAHÉ

(17e ANNÉE)

Licencié en Droit de la Faculté de Paris

Ancien élève de l'École des Hautes Études Sociales

JURISCONSULTE

de

Droit Français et International Privé

Mandataire en Justice

159 rue Lafayette, Paris (Gare du Nord) **Tél. NORD 68—02**

ԿՐ ՍՏԱՆՁՆԷ ամէն տեսակ դատեր, Փարիզի, գաւառի, գաղութներու եւ արտասահմանի մէջ։ Խորհրդակցութիւն իրաւագիտ. ամէն տեսակ խնդիրներու մասին։ Ազգածի դատեր, ամէն լեզուէ թարգմանութիւններ։ Նաթարալիզասիօնի օրինական ձեւակերպութիւններ եւ անուններու փոփոխութիւն, ընկերութիւններու կազմութիւն եւ լուծում։ Ամէն տեսակ դործերու յամբագրութիւն։ Իրաւագիտական քննութեանց եւ մրցումներու պատրաստութիւն։ Ճառերու եւ գասախօսութիւններու յամբագրութիւն։ Խորհրդակցութիւն 25 ֆր.։ Կ'ընդունի ամէն օր ժամը 5—7, բացի շաբաթ, կիրակի եւ տօնի օրերէ։

Կ'ընդունի նաեւ ժամադրութեամբ։

ԳԱՑԷՔ ՏԵՍԷՔ ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ
Cinéma REXY
RueCours Lafayette, angle Garibaldi.

ԳԱՑԷՔ ՏԵՍԷՔ
CIGALE CINÉMA
60 Avenue de Saxe-LYON.

ՉԱՐԹՕՆՔ

(ՎԷՊ ԺԱՄԱՆԱԿԱԿԻՑ ԿԵԱՆՔԷ)

—•—

— Իմ հոգիս ալ ելլելու վրայ է··· — խղճալի ծամածռութեամբ ծիծաղիլ փորձեց Հրայրը, ջուրը ինկած չան նման ցնցելով գլուխը, անկարող դէմքէն աղբիւրի նման վազող քրտինքը սրբելու։— աօ, էդ անոէրը···

— Ինչ մնաց պալամ··· Հը՞, կարօ։

— Հիմա, հիմա···

Կարօն՝ ձեղնասուն հողով լեցուած կաղապարները չորցուցած՝ խնամքով իրար կը հանգցէր երկաթէ չրջանակները, մեռաղ թելով ամուր մը կապելով անոնք իրարու որ ներքին ճնշման դիմանան։ Աչքատանքը վերջացնելով արձակ Սարգիսին.

— Ես պատրաստ եմ։

— Հա՞··· փոքր ունելիով մը հալոցը տակէն վեր բռնէ· մեռաղը չատ ծանր է, վախնամ հալոցը պատռի··· Հա, այսէս··· կամաց, կարօ, ոտքէդ բրդ հեռու պահէ··· Եթէ հալոցը պատռի··· Հրայր, անիւը թող··· չուտ··· կաղապարը պինդ պահէ··· ուղիղ···

Հալոցը կրակի գունդի մը նման կը բոցավառէր։ Սարգիսը ունելիով գըրկեց զայն եւ մօտեցաւ կաղապարին, մինչ Հրայրը անիւը ձգած՝ երկար ուներով մը կաղապարը ուղիղ վեր կը պահէր։ Թանձր մետաղը չորցած հողի խոռոչէն հանդարտօրէն սկսաւ ծանր ծանր վար հոսիլ, մինչեւ որ փոքր պոռթկումով մը ճապղեցաւ մուտքի խոռոչի չուրջը ու անմիջապէս սկսաւ կարծրանալ։

Հպիւ Սարգիսը գործը վերջացուցած էր, երբ Հրայրը ձեռքի ունելին մէկդի նետեց ու երկնցաւ գետնի վրայ՝ ծանր հեւալով։ Կարօն եւ Սարգիսն ալ, ունելիները ջրով լեցուն փայտէ տաշտին մէջ նետեցին, ու ամառուան չոգին, ծարի մը տակ հանգչող ոչխարներու նման հեւալով, երկնցան Հրայրի մօտ։ Արհեստանոցը հնոցի տաքութիւն ունէր, ուր չնչելը դրեթէ անկարելի կը դառնար։

Ախոռը չթրծուած ագիւսի պատով մը երկու մասի բաժնուած էր։ Առաջին մասին մէջ երեք երիտասարդները կ'ապրէին՝ ախոռի տաքուն գործածելով որպէս ննջարան, իսկ երկրորդ մասը անոնք վերածեր էին արհեստանոցի։ Արհեստանոցի եռեւի պատին մօտ չինած էին երկաթագործի սովորական օճախ մը, նոր սեռեէմի անուառոր փուքսով մը, որ տատնապատիկ աւելի զօրեղ էր քան սովորական, հին ձեւի փուքսերը։ Դրան ալ կողմը հիւսնի կապմուածք մը կար, իսկ ձախ անկիւնը՝ տախտակներու մէջ առնուած դեղնաւուն հողի կոյտ մը, որ կաղապարելու համար կը գործածուէր։

— Հը՞, մեր տղայ, չա՞տ յոգնեցար, —հոգածու չեշտով հարցուց Սարգիսը Հրայրին, որ մեռելի մը նման փռուած գետին, աչքերը խփած, ծանր ծանր կը շնչէր։— Հապա ի՞նչ կարծեցիր, օղուլ, Հայաստանը ազատելը դիւրի՞ն բան է։

— Վայ, մէրդ չմեռնի Հայաստան, — ծիծաղեցաւ Կարօն՝ երեսի քրտինքը սրբելով, բոլորովին ազատ երես սրբիչով մը։— մէկ էս քաշարի գին ուտրիդ պոյին նայէ,— ձեռքի երեսը սրբիչը նետեց Հրայրի դէմքին, պառկած տեղէն բարձրացաւ եւ անկիւնի հողէ կուժը բերնին մօտեցուց։— օխ այ ···

— Զոռ ու ցաւ խոհս, — Հրայրը աչքերը բացած՝ գլուխը կարոյին դարձուց։— կարծես կուժը այս կողմը չես կրնար անցընել։

— Ա՛ռ,— ու փոխանակ կուժը տալու՝ ջուրը թափեց Հրայրի գլխուն։

— Տղաք, հանդարտ,— բարկացաւ Սարգիսը,— դուրը կը ծեծեն։

Իսկապէս, որ մէկը դրսի դուռը կը ծեծէր։ Երեք ընկերները անհանգիստ իրարու նայեցան։ Այդ ո՞վ կրնար լինել կէս գիշերէն վերջը եկողը։ Կարօն ախոռի միւս մասն անցաւ ու դրան եռեւը կանգնելով հարցուց.

— Ո՞վ է։

— Ես եմ, բաց։

Պատահմանն ու Վահէն էին։ Սարգիսն ու Հրայրը նոր եկողի ձայնն առնելով՝ պառկած տեղերէն վեր ցատկեցին ու յանկարծ Պատահմանի հետ դռնէն ներս մտնող Վահէն ալ տեսնելով ուրախ չրջապատեցին զայն, մինչ վերջինս ծիծաղելով կը նայէր բնկերներու անճանաչելի զարձած դէմքերուն։

— Տղաք, բարեկենդա՞ն է։

Կարօն մէկ թեւէն, իսկ միւսէն ալ Հրայրը բռնած՝ ուրախ բացագանչութիւններով կը քաշքշէին Վահէն եւ անդնդհատ հարցումներ կ'ուղղէին.

— Հը՞, ինպէ՞ս եղաւ գործը··· Ցաջողեցա՞ւ··· որքա՞ն դուրս քերիք ···

— Շատ յաջող··· երեք հարիւր հազարի մօտ,— Վահէն կարճ կապեց՝ ի զուր փորձելով անոնց ձեռքէն ազատիլ.— աներեւներ, վրաս գլուխս մըրոտեցիք ···

Պատահմանը արհեստանոց մտնելով ուղիղ կաղապարին մօտեցած էր ակնյայտնի հետաքրքրութեամբ մը։ Սարգիսը ժպտուն դէմքով մօտեցաւ անոր եւ կաղապարի մեռաղէ թելը քանդեց։ Երբ չրջանակի երկու հատուածները զատուեցան իրարմէ, հոդով ծածկուած երկար գլան մը ինկաւ գետին դեռ այնքան տաք, որ ձեռք չարնել չէր կարելի։

— Կը կարծե՞ս թէ յաջողած է, — մտահոգուած հարցուց Պատահմանը։

— Որ լուաք, յայտնի կը լինի։ Այս մեծութեամբ բան մը չէինք փորձած մեր ունեցած հինս կիսատ միջոցներով. — Պատասխանը Սարգիսը եւ ունելիով մը գրկած գլանը կոխեց ջրի տաշտին մէջ։

Վահէն, կարօն եւ Հրայրը աճապարեցին մօտենալ Սարգիսին, որ սառած գլանը ջրէն հանած՝ պատահմանի հետ մեծ ուշադրութեամբ կը քննէր։

— Ինչպէս կ'երեւի, կատարեալ գործ մըն է, եթէ միայն խողովակի ներքին մասին մէջ խոռոչներ չկան։ — ըսաւ Պատահմանը՝ ծանր մետաղի ձեռքին մէջ զարձնելով։

— Հապիւ թէ,— գլանը Պատահմանի ձեռքէն առնելով պատասխանեց Սարգիսը.— աւելի չուտ ծակերը պատին մասի վրայ կը գոյանան,— ու քննութիւնը չարունակելով գոհունակութեամբ եզրակացուց.— այս պահուն մանուկներու մէջ այսքանն ալ պէտք է կատարեալ գործ մը համարել։

— Հուռա···

Հրայր երեխայի մը ոգեւորութեամբ Սարգիսի ձեռքէն վերցուց ծանր գլանը, որ երկու ոտքէ աւելի երկարութիւն ունէր.

(Շար.) ՄԱԼԽԱՍ

Le Gérant: H. STEPHAN
Imprimerie A. DER (AGOPIAN)
17, Rue Damesme, PARIS (13)

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ՝ ԱԶԳԱՑԻՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ, ԳՐԱԿԱՆ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

(Fondé en 1925) :-: R. C. Seine 276.286

Directeur et Propriétaire : SCH. MISSAKIAN
Rédaction et Administration
ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԻՒՆ ՆԻ ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ
(ԵՐԹԵՒԵԿՆ ՀԱՄԱՐ)

17, Rue Dameme, PARIS (13e)
Téléphone : Glacière 15 - 70
Métro : GOBELINS

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԵԱՆ ՊԱՅՄԱՆՆԵՐ,— ՏԱՐԵԿԱՆ ՎՃԱՐՄԱՆԱՑ ԵՒԱՄՍԱՆԻ

Տրանսա եւ գաղութներ	149 ֆրանգ	70 ֆրանգ	35 ֆր
Անգլիա, Եգիպտոս, Զուիցերիա, Իտալիա	250 »	130 ֆրանգ	—
Ամերիկա եւ ուրիշ երկիրներ	200 ֆրանգ	100 ֆրանգ	—

ՈՒՐԲԱԹ
14
ՕԳՈՍՏՈՍ
VENDREDI
14 AOUT
1936

12 ՏԱՐԻ — 12e Année No. 3191

Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ԴԻՆ 50 ՍԱՆԹԻՄ

ԵՐԿՈՒ ԽՕՍՔ

ԱՍՏԻՃԱՆԱԲԱՐ ԿԸ ՔԱԿԻՆ

Պոլսոյ Թերթերը ամէն օր մանր - մունր տեղեկութիւններ կը հաղորդեն, «ազգային» կեանքի մասին, առանց գործածելու այդ խորագիրը:

Այսպէս, անցեալ շաբթու ոստիկան մը կը ներկայանայ Բերա-յի Թաղ. Խորհուրդի դիւանապետին եւ կ'ազդարարէ թէ Թաղական պէտք է մնան նախապէս հրաժարած չորս անդամներ, իսկ պէտք է արձակուին անոնց տեղը առնուած անդամները՝:

Նոյն ձեւով նոյն ազդարարութիւնը կ'ուղղուի, նաեւ, Գասըդիւղի Թաղ. Խորհուրդին, որ նոր ընտրուած էր, հինը հրաժարած ըլլալով:

Երկու պարագաներուն մէջ ալ, որ եւ է գիր չուղղուիր ոչ Ազգ. Վարչութեան, ոչ ալ Թաղ. Խորհուրդներուն: Ոստիկանը հրամանը կը հաղորդէ դիւանապետներուն, յետոյ կ'երթայ կը հետաւպնդէ,— Ի՞նչ ըրիք, հրամանը գործադրեցի՞ք:

Օրինաւոր Թաղ. Խորհուրդին անդամները վախն ի վախը բացատրութիւններ կուտան: Ազգ. Վարչութիւնը հազիւ կը համարձակի կարճիք յայտնել, տրտնջալով թէ «ոչ դիմում կատարուած է իրեն, ոչ ալ տեղեկութիւն հաղորդուած»:

Իրականին մէջ, ամբողջ խնդիրը կախում ունի ազգադարդող ոստիկանին բարեհաճութենէն: Ուզէ կը ձգձգէ, ուզէ անմիջապէս գատական կոչնագիր ղրկել կուտայ:

Քանի մը տարի առաջ, Պոլսոյ կուսակալութիւնը բարեհաճած էր աւետել թէ՝ կառավարութիւնը նոր կանոնագիր մը կը մշակէ, վարելու համար Փոքրամասնութեանց ներքին գործերը, «համաձայն աշխարհական կարգ ու սարքի տրամադրութեանց»:

Այս յայտարարութեան վրայ, Պատրիարքը — որ իր նախորդներուն ոչ իսկ սուտերը կը ներկայացնէ — բոլորովին քաշուեցաւ իր պատեանին մէջ, իբրեւ պարզ կրօնապետ: Եւ բարեմիտներ հաւատացին թէ այլեւս դժուարութիւն չպիտի յարուցուի բուն ազգ. վարչութեան դէմ, որ կազմուած է աշխարհական եւ բարեկարգ տարրերէ:

Արդ, մինչեւ այսօր լոյս չէ տեսած կառավարութեան կազմական - կանոնագիրը: Եւ լոյս ալ չկայ որ լոյս տեսնէ:

Առոր փոխարէն, «բարեխնամ»ը ամէն օր լայն ճեղք մը կը բանայ, ոտնձգութիւններ կը կատարէ, վերջնապէս ոչնչացնելու համար փոքրամասնութեանց բնական եւ տարրական իրաւունքները վերջին մնացորդը:

Պատմեցինք արդէն: Թաղ. Խորհուրդները նոյն իսկ իրաւունք չունին պաշտօնապէս հրաժարելու անդամներու տեղ նորեր առնելու, կամ չրջանը լրացած թաղականութեան մը կարգադրելու, համաձայն հաստատուած օրէնքին:

Միւս կողմէ, Էվգաֆի Տեսչութիւնը սիրաբար գործի ձեռնարկած է, ամբողջովին իր ափին մէջ առնելու համար եկեղեցիներու եւ ուրիշ հաստատութեանց, ինչպէս եւ ազգ. կալուածներու մատակարարութիւնը:

Ան պատրաստած է ներկայացնել ոչ միայն կալուածական ցանկերն ու հաշիւները, այլեւ եկեղեցիներու մոմի, լուղի եւ պնակի հասոյթները: Այս վերջին պարագան չի համապատասխաներ օրէնքին տրամադրութեանց եւ բացատրագիր մը ղրկուած է Էնկիւրի, բայց դժուար չէ նախատեսել հետեւանքը: Եթէ օրէնդիրը մոռցեր է, տրամադրութիւն մըն ալ այդ մասին կ'աւելցնէն:

Մոռնանք որ, իւրաքանչիւր ոչ - Թուրք համայնքի մէջ պահուս չեն աչքը - բաց մարդիկ, դիւրացնելու համար կառավարութեան գործը:

Այդպէս չեղա՞ւ Ղալաթիոյ մէջ, երբ հասարակ խաչագող մը, Ցովհ. Քէչիչեան (Շահին Գայա), ափ մը արբանեակներ հաւաքելով, տապալեց խնամակալութիւնը, խզեց ամէն կապ՝ Ազգ. վարչութեան կամ Պատրիարքարանի հետ, եկեղեցին հռչակեց «Թիւրք Կրկլօրիէն», եւ, դեռ քանի մը ամիս առաջ, կեղծ մահախորհ մըն ալ սարքեց: (Ցետոյ Էվգաֆը ինք հեռացուց խաչագողը, 16,000 ոսկիի գեղծում մը երեւան հանելով, բայց անգամ մը եւս նուիրագործեց իր սիրապետութիւնը, առանց որ եւ է բան հարցնելու Ազգ. Վարչութեան կամ վերահաստատելու նախկին դրութիւնը):

Այդպէս էր որ Էվգաֆին ձեռքը անցաւ, նաեւ, Հոմմկական Հայերու Ս. Ցակոբայ հիւանդանոցը, ամբողջ վարչութեամբ եւ մատակարարութեամբ:

Մինչ այս մինչ այն, Էվգաֆը կը չարունակէ «լրացումներ» կատարել Վագֆի կանոնագրին մէջ, որպէսզի ոչ - Թուրք հասարակութեանց ներքին բոլոր գործառնութիւնները կապուին իրեն, իյնան իր ամենակուլ Թաթին տակ:

Կանոնագիրը այնպէս մը խմբագրուած է որ, ոչ միայն պատական սպառնալիքներ կը բարդուին ոչ – Թուրք հասարակութեանց գլխուն, այլ եւ դուռ կը բացուի նոր բռնագրաւումներու համար:

Կանոնագրին մեկնութենէն կամ Էվգաֆին հայեցողութենէն կախում ունի ազգային սեփականութեան խնդիրն ալ:

Թուրք օրէնդիրը տրամադրութիւններ մշակած է նոյնիսկ «աւելցած դրամներու» մասին:

Այսպէս, 49րդ յօդուածը կ'ըսէ.

— « Վագֆի հասոյթները եթէ ծախքերէն աւելի ըլլան, այն - պէս որ ծախսուելիք տեղ չմնայ, միւթէվէլլիները պարտաւոր են այդ գումարները ի պահ տալ վագֆ դրամներու դրամատունը »:

Ուրիշ յօդուած մը կը տրամադրէ որ մատակարար մարմինները յուշագիր մը ներկայացնեն, հաստատելու համար թէ « ի՛նչ վճռատեղիներու վրայ հիմնուելով տանձնած են մատակարարութիւնը »:

Մէկ խօսքով, մեթոտիկ ծրագիր մը, արագօրէն քակելու եւ քանդելու համար ոչ - Թուրք հասարակութեանց բոլոր ազգ. կազմակերպութիւնները:

Շ.

ՎԵՐՋԻՆ ԺԱՄ

ՎՃՌԱԿԱՆ ՕՐԵՐ ՍՊԱՆԻՈՑ ՀԱՄԱՐ

ՍԱՆ ՍԵՊԱՍԹԻԱՆՈՑԻ ԲՆԱԿԻՉՆԵՐԸ ԿԸ ՓԱԽՉԻՆ

Մատրիս ուսեղիի ձեղուրիւն կը կրէ

Հեռագրական գործակալութիւնները կը հաղորդեն թէ Սպանիոյ ապըստամբները վճռական յաղթանակներ չահեցան հիւսիսային ճակատին վրայ, գրաւելով Էյպար քաղաքը, որ հռչակաւոր է իր զինագործարանով: Սան Սեպաթիանօ իյնալու դառապարտուած է եւ ժողովուրդը արդէն սկսած է պատրաստութիւն տեսնել: Ջորեքշաբթի օրն ի բուն ոտքի տեղաց այդ չրջանին մէջ, մանաւանդ փախչել: Իրենց վրայ, բայց երկու կողմերն ալ ամուր կառչեցան իրենց դիրքերուն: Ապստամբները միշտ վտահ են իրենց յաղթանակին վրայ, բայց զգուշութեամբ կը չարժին, որպէսզի որ եւ է ձախողանքի չհանդիպին: Ջօր. Քապանելլաս, ժողովրդական կառավարութեան նախագահը, յայտարարեց թէ ապըստամբներու հիւսիսային ուժերը պատրաստ են Մադրիտի վրայ քալելու, անմիջապէս որ Ջօր. Ֆրանքօ լրացնէ իր պատրաստութիւնները՝ հարաւէն: Ջորս հազար ապստամբ զինուորներ Թոլոզա մտան չորեքշաբթի օր: Այս առթիւ հաստատուեցաւ թէ կարմիրները ջարդած են չատ մը երեւելիները, իրենց նահանջէն առաջ:

Պատայոզ քաղաքը պաշարուած է եւ անընդհատ կը ռմբակոծուի ապըստամբներուն կողմէ, որոնք յաղթանակ մը չահած են նաեւ Սարակոսայի մօտ: Ասոնք փախստականներ կը հեռանան երկրէն: Կատաղի խուճապի մը մատնուած է Սան Սեպաթիանօ քաղաքը եւ բազմաթիւ բնակիչներ փախած են: Լուրի մը համաձայն, Մադրիտ ուսեղիքի նեղութիւն կը կրէ արդէն: Ապստամբները կը հաղորդեն թէ Պատայոզի չուրջը մղուած ճակատամարտի մը մէջ կառավարական զօրքը ծանր պարտութիւն մը կրեց, ռազմադաշտին վրայ ձգելով 950 մեռեալ եւ վիրաւոր: Ուրիշ հեռագրի մը համաձայն, Զօր. Ֆրանքոյի եւ Զօր. Մոլայի բանակները միացած են Մէմիրայի մէջ, Պատայոզէն 60 մղոն դէպի արեւելք:

Կառավարական զեկոյց մը կ'ըսէ թէ Ալթազարի մէջ ամրացած ապստամբները յուսահատական վիճակի մը մատնուած են, իրենց հետեւանք ուսելիքի եւ ջուրի նուազութեան: Կառավարական օդանաւեր համախմբուած են Վալանսիոյ նախագահին գրասենեակին առջեւ, եւ երկու հոգի ալ գրասեղանին առեւ կը կենան, տարճանակները բռնած: Ամէն գիշեր 12-15 քաղաքացիներ կը սպանուին Պարչելոնայի մէջ եւ չրջակայքը: Ուսելիքի նեղութիւն կը տիրէ բոլոր Քաթալոնիոյ մէջ: Մատնաւոր խումբեր կը չրջին գիւղերը, եւ կը գրաւեն ինչ որ գտնեն: Այս արարքներուն հետեւանքով, հազարաւոր գիւղացիներ ռոբոնք Մադրիտի կառավարութեան կողմը կը բռնէին, այժմ փոխուած են եւ առաջին առթիւ իրենց ապստամբները: Անիշխանականներն էին որ հրահրուած եկեղեցիներու եւ վանքերու բոցերուն մէջ նետեցին մայրապետները եւ քշխները: Ասոնք էին որ ինքնաչարժի մը մէջ պտկեցին խումբ մը քաղաքացիներ եւ կրակի տուին: Ասոնք էին որ 7000 կառքեր վճացուցին չորս օրուան մէջ»:

Անհատատի քարտառութիւններ

Վատիկանի չրջանակներէն կը հաղորդեն թէ 300 քահանաներ եւ ուրիշ կղերականներ սպաննուած են կարմիրներու կողմէ: Եկեղեցիներու, վանքերու եւ ուրիշ կրօնական հաստատութեանց կրած վնասները կը հաչուէն 50 միլիոն անգլ. ոսկի: Սպանիայէն փախած երկու Հոլանտացիներ կը պատմեն թէ Սէվիլլայի եւ Մալակայի մէջ ամբոխը կը բռնէ քահանաները, կը կոտրէ անոնց թեւերը եւ սրունքները եւ յետոյ կը սպաննէ: Կոտորուած են նաեւ չատ մը մայրապետներ: Գիւղացիները սպանութիւններ կը կատարեն բահերով, բրիչներով եւ երկժանիներով: Կ'ըսուի թէ Պարչելոնայի մէջ 8 — 10 մայրապետներ իրարու կապելով ելեկտրական հոսանք արձակած եւ մեռցուցած են:

Պարչելոնայէն հասած ականատես օտարական մը կը պատմէ թէ ահռելագործութիւնը այնքան սաստկացած է որ, ընկերվարականներն անգամ երկիւղի մատնուած են: Կացութեան իրական տէրն է Անիշխանականներու Դաշնակցութիւնը, որ ուն 140,000 անդամներ: Ասոնց 70,000ը զինուած են, իսկ 3000ը վայրագօրէն կը գործեն ամբողջ Քաթալոնիոյ մէջ: «Անատուած եւ անօրէն, ասոնք կոտնցնելիք բան մը չունին բացի իրենց կեանքէն, եւ ատոր ալ կարեւորութիւն չեն տար: Կարելի է ըսել թէ ամէն մէկը խելագար մըն է, վարակուած՝ թալանելու եւ սպաննելու, հրկիզելու եւ ոտնձգելու կիրքով: Անոնց վարիչներուն անունները գաղտնի կը պահուին, նոյնիսկ կարմիր կառավարութեան վարիչներէն: Կազմակերպութեան խորհրդաւոր դեկավարը կը կոչուի «Սրճարանի Սպասաւոր»: Անիշխանականները պահակներ դրած են Քաթալոնիոյ նախագահին գրասենեակին առջեւ, եւ երկու հոգի ալ գրասեղանին առեւ կը կենան, տարճանակները բռնած: Ամէն գիշեր 12-15 քաղաքացիներ կը սպանուին Պարչելոնայի մէջ եւ չրջակայքը: Ուսելիքի նեղութիւն կը տիրէ բոլոր Քաթալոնիոյ մէջ: Մատնաւոր խումբեր կը չրջին գիւղերը, եւ կը գրաւեն ինչ որ գտնեն: Այս արարքներուն հետեւանքով, հազարաւոր գիւղացիներ ռոբոնք Մադրիտի կառավարութեան կողմը կը բռնէին, այժմ փոխուած են եւ առաջին առթիւ իրենց ապստամբները: Անիշխանականներն էին որ հրահրուած եկեղեցիներու եւ վանքերու բոցերուն մէջ նետեցին մայրապետները եւ քշխները: Ասոնք էին որ ինքնաչարժի մը մէջ պտկեցին խումբ մը քաղաքացիներ եւ կրակի տուին: Ասոնք էին որ 7000 կառքեր վճացուցին չորս օրուան մէջ»:

Դեռ չյուծուեցաւ չեզոքութեան խնդիրը

Գերմանիա չէ պատասխանած տակաւին, չեզոքութեան մասին Ֆրանսայի կողմէ ուղղուած հրաւէրին: Կասկածողներ կան թէ կ'ուզէ ժամանակ չահիլ, վտահ ըլլալով որ ապստամբները պիտի յաղթեն: Իտալիա, որ սկզբունքով ընդունած էր Ֆրանսական ծրագիրը, պիտի յանձնարարէ մասնաւորներու՝ զէնք չղրկել Սպանիա: Միեւնոյն տեսն կը պահանջէ միջազգային հսկողու-

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Գ. էջ)

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ՄՈՐԱԹՈՐԻՕՄ ...

Ապահովաբար ձեր միտքէն չէր անցներ «մօրաթորիօմ»ի այս տեսակը:

Ամերիկացի — անշուշտ ամերիկացի — երէց մը, Տոքթ. Ֆլէմինկ, որ հոգեւոր հովիւն է Մ. Նահանգներու եպիսկոպոսական ամենահարուստ թեմին, Թրինիթի Ըրչէն, կ'առաջարկէ մէկ - երկու տարուան համար մօրաթորիօմի ենթարկել... խարոզները, որպէսզի «Քրիստոնէական եկեղեցին կարենայ գտնել իմզիճիը»:

Երէցը գիրք մը գրած է, 350 էջ, պարզելու համար եկեղեցւոյ ընկերային եւ տնտեսական կացութիւնը: Ձիշդ այնպէս ինչպէս մասնագէտ մը պիտի ներկայացնէր պետութեան մը կամ աշխարհի տնտեսական տագնապը, խնդրանքի եւ մատուցումի պայմանը, գերարտադրութիւնը կամ գործազրկութիւնը:

Տոքթ. Ֆլէմինկ առանց բառերը ծամծմելու կ'ողրայ թէ եկեղեցին ալ չափազանց տկարացած, լուրջ տագնապի մը մատնուած է, իբրեւ հետեւանք «արդիականի» կենցաղի սրընթաց զարգացման, արագ փոփոխութեանց, նոր վայելքներու»: Մէկ խօսքով, իբրեւ հետեւանք «խայտառակօրէն աճեցած կացութեան մը»:

Այսքա՞ն միայն:

Երէցը այս կացութեան պատասխանատու կը նկատէ նաեւ խրոզիչները կամ «խարոզելու յիմարութիւնը»: Եւ կ'եզրակացնէ.

— « Ես լրջօրէն կը հաւատամ թէ Քրիստոնեայ եկեղեցին անգամ մը եւս վերկենդանի պիտի բերէ աշխարհը եւ պիտի սկսի փրկել իր իսկ հոգին, եթէ իմաստութիւնը եւ քաջութիւնը ունենայ մէկ - երկու տարի մօրաթորիօմ հռչակել քարոզի համար: Այսօր գրեթէ չկայ քարոզ մը որ արժանի ըլլայ այդ անունին: Անկեղծօրէն խօսելով, քարոզի մօրաթորիօմ մը ստիպէր ուսածասէր քահանայ մը եւ ջկրմտսէս պիտի ըլլայ եւ ջկրմտսէս պիտի ողջունուի թէ քարոզիչներուն եւ թէ հաւատացեալներուն կողմէ »:

Կարդալով ամերիկացի երէցին այս գործնական առաջարկը, կը խորհրդածեմ.

— Ինչ լաւ պիտի ըլլար եթէ երկամեայ կամ հնգամեայ մորաթորիօմ մըն ալ հաստատուէր Խ. Միութեան մէջ, Մոսկուայէն մինչեւ Երեւան, բեմերէն մինչեւ թերթերու եւ գիրքերու էջերը...

Չէ՞ք ընդունիր թէ այնտեղ ալ — մանաւանդ այնտե՛ղ — մարդիկ չափազանց կը տառապին նոր գերարտադրութենէ մը,— բարո՛ր: Քարոզ՝ ընկերային (հասարակակա՞ն), բռնապետական, պատմա-մատերիալիստակա՞ն մարքսխատակա՞ն, Լենին - Սթալին - եան, կոլխոզական, սովխոզական, ինտերնացիոնա՛լ... Քարոզ տեղի - անտեղի, ի գիշերի եւ ի տուրնիկեան, եւ 170 լեզուներով:

Եւ ի՞նչ «մեծասքանչ» լեզուով, մանաւանդ հայկական ճակատին վրայ:

Շա՞տ է այսքան մը զոհաղութիւն պահանջել յանուն միտքերու եւ աշխարհի խաղաղութեան:

ՎԱՀԷ

ՅԱՌԱՋԻ ՏՈՒՆԸ

(ՅԵՓԱԿԱՆ ՏՈՊԱՐԱՆ)

Գ. ՑԱՆԿ	
Տոքթ. Ս. Սասունի	200
Հր. Սամուէլ	200
Հր. Վիշապեան	100
Ց. Թորոսեան	100
Համբարձում Քարճեան	100
Թորգոմ Նալպանտեան	100
Գումար՝	800
Բ. ցանկին գումարը՝	3795
Ընդհ. գումար՝	4595

ուսածասէր քան մը պիտի ըլլայ եւ ջկրմտսէս պիտի ողջունուի թէ քարոզիչներուն եւ թէ հաւատացեալներուն կողմէ »:

Կարդալով ամերիկացի երէցին այս գործնական առաջարկը, կը խորհրդածեմ.

— Ինչ լաւ պիտի ըլլար եթէ երկամեայ կամ հնգամեայ մորաթորիօմ մըն ալ հաստատուէր Խ. Միութեան մէջ, Մոսկուայէն մինչեւ Երեւան, բեմերէն մինչեւ թերթերու եւ գիրքերու էջերը...

Չէ՞ք ընդունիր թէ այնտեղ ալ — մանաւանդ այնտե՛ղ — մարդիկ չափազանց կը տառապին նոր գերարտադրութենէ մը,— բարո՛ր: Քարոզ՝ ընկերային (հասարակակա՞ն), բռնապետական, պատմա-մատերիալիստակա՞ն մարքսխատակա՞ն, Լենին - Սթալին - եան, կոլխոզական, սովխոզական, ինտերնացիոնա՛լ... Քարոզ տեղի - անտեղի, ի գիշերի եւ ի տուրնիկեան, եւ 170 լեզուներով:

Եւ ի՞նչ «մեծասքանչ» լեզուով, մանաւանդ հայկական ճակատին վրայ:

Շա՞տ է այսքան մը զոհաղութիւն պահանջել յանուն միտքերու եւ աշխարհի խաղաղութեան:

ՎԱՀԷ

Կ. ԽԱՉԻ ՕԴԱՓՈԽՈՒԹԵԱՆ Բ. ԽՈՒՄԲԸ

Կ. Խաչի Շրջ. Վարչութիւնը կը խնդրէ մեզմէ ծանուցանել թէ Նիսի օդափոխութեան կայանի Բ. խումբը պիտի մեկնի ԱՅՍՕՐ, ՈՒՐԲԱԹ, 14 ՕԳՈՍՏՈՍ, ԻՐԻԿՈՒՆ ԺԱՄԸ 9·30ԻՆ: Ընտրուած մանուկները պէտք է կատարը Լիոնի մուտքի դրան մօտ հաւաքուին ԻՐԻԿՈՒՆ ԺԱՄԸ **8.30**ԻՆ:

***Նիսէն կը հեռագրեն « Յառաջ »ի.— Օդափոխութեան առաջին խումբը Փարիզ կը հասնի Կիրակի, 16 օգոստոս, առտուան ժամը **9.20**ին:

Կոմկուսը պիտի լուծուի Ցուլիսատանի մէջ

Ջօր. Մէքթաքսաս յանձնարարեց մասնաւոր յանձնախումբի մը՝ հրամանագիր մը խմբագրել, լուծելու համար համայնավար կուսակցութիւնը, որուն երեսփոխանները եւ վարիչները ձերբակալուած են: Բոլոր այն երեսփոխանները որոնք իրենց թեչակները կանխիկ ստացած են օգոստոս 1ին, հրաւիրուած են պետական նուտկին վերադարձնելու զանոնք: Այս դումարները պիտի յատկացուին ժողովրդական խոհանոցներ հաստատելու: Ցանձնարարուեցաւ նախարարներուն՝ ծրագիրներ մշակել անտեսական, ելմտական եւ վարչական բարենորոգումներու համար: Ամէն միջոց ձեռք առնուած է, կուսակցութեանց ընդգիմութիւնը խափանելու համար: Մէքթաքսաս ալ Հիթլէրի պէս չորս տարի պայմանաժամ կ'ուզէ, գլուխ հանելու համար իր ծրագիրները: Այնպէս որ կը կարծուի թէ այդքան ժամանակ պիտի տեւէ զինուորական դիկտատուրան:

Կառավարութիւնը հրամանագրով մը կրկնապատկեց թերթերու գինը (2 տրախմի): Ասկէ զատ լրագիրները չպիտի հրատարակուին կիրակի օրերը եւ չպիտի կրնան մրցումներ սարքել եւ պարգեւներ բաչխել: Այս տնօրինութիւնները գործադրելի են սեպտեմբեր 1էն սկսեալ:

*** Կառավարութիւնը ուրիշ հրամանագրով մը նուազագոյն աչխատավարձ հաստատեց աշխատաւորներու համար: Բոլոր գործատէրերը պէտք է համակերպին այս տնօրինութեան, մինչեւ երեք ամիս: Այս առթիւ կառավարութիւնը յարմար չէնքեր պիտի գնէ, Ադէնքի, Պրէսնի, Սէլանիկի, Փաթրասի, Վոլոյի եւ Գավալայի մէջ, բանուորական կազմակերպութեանց տրամադրելու համար:*

Նոր ընդհարումներ Պաղեստինի մէջ

Կացութիւնը միշտ ծանր է Պաղեստինի մէջ: Հրկական մամուլը կը պահանջէ զինել Հրեաները եւ ձերբակալել գործադուլին դեկավարները: Անցած Նօթի մը կոմկ սպաննուեցաւ արաբ գաղտնի ոստիկան մը, Շաֆիք Հիւսէյին: Եաֆայի մօտ ռումբ մը նետուեցաւ հանրակառքին վրայ: Վիրաւորուեցան եօթը Հրեաներ, որոնց երկուքը կիներ: Արաբ ըմբոստներ չոգեկառքի արաբ աչխատաւորներէն խումբ մը բռնելով լեռը տարին, յետոյ ազատ ձգեցին: Արաբական գերագոյն խորհուրդը որոշեց օգոստոս 20ին Երուսաղէմի մէջ խորհրդաժողովի մը հրաւիրել Պաղեստինի 24 ազգ. եւ տեղական կոմիտէները, վերջնական դիրք մը ճշդելու համար:

Իրաքի եւ Հիճազի վեհապետները հեռագիրներ ուղղելով Երուսաղէմ, տրամադրութիւն կը յայտնեն բարեխօսելու ի նպաստ Արաբներու:

ԺԱՄԱՆԱԿԱԿԻՑ ՀՅԴՀԿ ՂԱՐԱԲԱՂԻ ՇՐՋԱՆ

ՀԱՅՏՆԻ ՀԱՅԿԱԶՅԱՆ ՂԱՀԱՎՈՂ ՊՐՅՈՒՆ (1895-96)

ՅԱՂԹԱՀԱՐՈՒԹԻՒՆ Ղ. ՂԱՀԱՎՈՂ ՔԱՂԱՔԱՑԻ Ա. Շ. ՄԱՐՏԻՐՈՍԵԱՆԻ

Revue de Paris (15 յունվար) ին նախ - տասիս Հէյմոնի գեղեցիկ էջերն ու նա - կարդներ, որոնք իր գիտութեան նպա - տակին համար ունեցած մեծագոյն նշանակութիւնը ունին:

Դասագիրքերու վերաբերեալ ներկայ ժամանակներուն մեծ վարժութիւն մը կայ, ինչպէս որ ամէն տարի նոր գրքեր կը հրատարակուին, որոնք կը ներկայանան իբրեւ ամենէն կատարեալ գործեր, որոնք ամէն ինչ կը պարունակեն, որոնք ամէն ինչ կը սպառեն, որոնք ամէն ինչ կը լուսաբանեն, որոնք ամէն ինչ կը բացատրեն, որոնք ամէն ինչ կը դասաւորեն, որոնք ամէն ինչ կը ներկայացնեն, որոնք ամէն ինչ կը ստուգեն, որոնք ամէն ինչ կը կանխատեսեն, որոնք ամէն ինչ կը նախատեսեն, որոնք ամէն ինչ կը ներշնչեն, որոնք ամէն ինչ կը ստեղծեն, որոնք ամէն ինչ կը կանխորոշեն, որոնք ամէն ինչ կը կանխագուշակեն, որոնք ամէն ինչ կը կանխահաղորդեն, որոնք ամէն ինչ կը կանխաբանեն, որոնք ամէն ինչ կը կանխամտածեն, որոնք ամէն ինչ կը կանխահասկնան, որոնք ամէն ինչ կը կանխահայտնեն, որոնք ամէն ինչ կը կանխահաղորդ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՍՈՎԵՏԱՀԱՅԿԱԿԱՆ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹՅԱՆ ՊԱՏՄՈՒԹՅՈՒՆ

(1914 — 1915)

— ◦ —

Ղարաբաղի մեջ ժամանակ մը ալ ապրած է Ղազար Ալիշանի հայրենակից Հարություն Ալիշանը, որ ծնած է Շուշի քաղաքը 1828 թուականին։ Ան ալ իր եղբայրներուն պես, ուսում առած է Շուշիի հոգևոր դպրոցին մեջ։ Ապա ինքն ալ ուսուցչական պաշտոնի մը հրավիրուած է Ալիշանի հայրենի գիւղը՝ Ծաղկաշէն։ Հոն ան ամուսնացած է Ալիշանի քրոջ՝ Մարիամի հետ։ Ծաղկաշէնի մեջ Հարություն Ալիշան ծնած է իր զաւակները։ Ասոնցմէ մէկն է Ղազարոս Ալիշանը, որ ծնած է 1878 թուականին։ Ան ալ իր հօրե

թիւն մը հաստատել, ստուգելու համար թէ կառավարութիւնները կը կատարե՞ն իրենց յանձնառութիւնները: Շուէտ, Նորվեկիա եւ Տանըմարքա ընդունած էին ֆրանսական ծրագիրը եւ արդէն միջոցներ ձեռք առած, ինչպէս Պելժիա, Մ. Նահանգները չէն ուզեր որ եւ է բանի խառնուիլ:

*** Ֆրանսական կառավարութիւնը վճռապէս կը հերքէ այն լուրերը թէ այս օրերս օդանաւեր ղրկուած են Սպանիա:

Մոսկուա կ'իջեցնէ գիմուորութեան տարիքը

Մոսկուայէն կը հեռագրեն թէ կեդր. կոմիտէն եւ գործավարներու խորհուրդը որոշեցին երիտասարդներու զինուորական տարիքը նշանակել 19, փոխանակ 21ի, նկատելով որ մեծապէս բարւոքած է խորհրդային երիտասարդութեան ֆիզիքական վիճակը, շնորհիւ տրուած մարզանքին: Իջեցնելով զինուորութեան տարիքը, նորագիրները պիտի կրնան իրենց ծառայութիւնը լրացնելէ յետոյ, աւելի երիտասարդ հասակի մէջ եւ անընդհատ նուիրուիլ իրենց ընտրած ասպարէզին:

Նոր կարգադրութեամբ, պիտի աւելնայ խորհրդային բանակին թիւը, որ 1,300,000ի կը հասնի այժմ: Այս տարի 21 տարեկաններու ամբողջ դասը եւ 20 տարեկաններու կէսը պիտի զինուորագրուի, նոյնպէս յառաջիկայ տարի, մինչեւ 1939, երբ բոլոր նորագիրները 19 տարեկան պիտի ըլլան:

Հունգարիա ինչո՞ւ պիտի պահուկ

Փէշթայի «Ազգային Դէմ» թերթը, որուն խմբագրապետը վարչապետին մտերիմ բարեկամն է, հետեւեալ կերպով կը պարզէ երկրին արտաքին քաղաքականութեան նպատակները.—

1.— Միջազգային խորհրդաժողով մը հրաւիրել եւ չեղեալ հռչակել Թրիանոնի դաշնագիրը:

2.— Իրաւունքներու հաւասարութիւն Հունգարիոյ համար, մանաւանդ զինուորական խնդիրներու մէջ:

3.— Հանրաքուէ կատարել երբեմնի հունգարական հողերու վրայ, որպէսզի անոնց ժողովուրդները կարենան իրենց կամքը յայտնել, պարզ մեծամասնութեամբ (այսինքն Հունգարիոյ վերադառնան):

ՁԱՆԱԶԱՆ ԼՈՒՐԵՐ ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՂԱՎ

ՄՈՒՍՈՒԼԻ ՔԱՐԻՒՂԻ ընկերութեան խոտացի բաժնետէրերը ուրիշ խմբաբաններու ծախեցին իրենց բաժնեթուղթերը եւ իրենց ուժ ներկայացուցիչները հրաժարեցան: Վարչական խորհուրդը վերակազմուեցաւ անգլիացի, ֆրանսացի, ամերիկացի եւ իրաքցի ներկայացուցիչներով, նախագահութեամբ լորտ Կօշընի: Ընկերութիւնը ծրագիր մը մշակած է, Տիգրիսի արեւմտեան շրջանի քարիւղաբեր հողերը չհետազօտելու համար:

ԱՆԳԼԵԻԳԻՊՏԱԿԱՆ դաշնագիրը ստորագրելու համար, վարչապետ Նահաս փաշա եւ իր պատուիրակութիւնը չաթաթ օր ճամբայ պիտի ելլեն դէպի Լոնտոն: Կը կարծուի թէ դաշնագիրը պիտի ստորագրուի օգոստոս 27ին: Զօրեքշաբթի օր նշանագրուեցաւ այն համաձայնութիւնը որ կը վերաբերի «քափիթիւլասիօն»ներու բարձման:

ԱՆԳԼԻՈՑ ԹԱԳԱՒՈՐԸ կը չարունակէ պտոյտներ կատարել Եուկոսլավիոյ մէջ: Այս այցելութենէն կ'ուզեն օգտուիլ Խրուաթները, իրենց ազգային տենչերը իրականացնելու համար:

ՀՐԱԿԱՆ ՀԱՄԱՇԽԱՐՀԱՑԻՆ ՀԱՄԱԳՈՒՄԱՐԸ, որ կը չարունակուի ժընեւի մէջ, որոշեց կոչ մը ուղղել անգլիական կառավարութեան, որպէսզի վերահաստատէ խաղաղութիւնը Պաղեստինի մէջ: Այս առթիւ չեչոսլովաքիա որ եւ է ընդհատում կամ սահմանափակում անողոք ընդդիմութեան պիտի հանդիպի: Ժողովական մը մեզադրեց Պաղեստինի անգլիական վարչութեան ապիկարութիւնը, ուրիշ մը ծագած զէպքերուն պատասխանատու հրաշակեց Իտալիան:

ՖՐԱՆՍԱԿԱՆ ՆՈՐ ՆԱՒԱԿԱՏՐՈՇՄՆԵՐ պիտի տպուին, փառաւորելու համար զանազան երեւելիներու յիշատակը:

«ԱՔՍԻՕՆ ՖՐԱՆՍԷԶ», արքայական օրկանը, չկրցաւ ժամանակին հրապարակ հանել չորեքշաբթի օրուան թիւը, կոիւ մը ծագած ըլլալով փոխադրութեանց պաշտօնեաներուն եւ վարչութեան մէջեւ: Կ'ըսուի թէ համայնավար բանուոր մը փորձած էր գործադուլ հռչակել տալ: «Իւմանիթէ» կը պահանջէ արգիլել «աւազակներու թերթը»:

ՈՂԻՄՊԻԱԿԱՆի չորեքշաբթի օրուան մրցումներուն մէջ, ցաւկեով ջուրը խորասուզուելու առաջնութիւնը չահեցաւ ամերիկացի 13 տարեկան աղջիկ մը, Մարճորի Կէսթրինկ:

ԼՈՑՍ ՑԵՍԱԻ

ԱԼՊՈՍ Հ. Յ. ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ

Հ. Յ. Դ. Եւր. կեդր. կոմիտէի հրատարակած առաջին ալպոմի երկրորդ տպագրութիւնը:

Գին Ֆրանսայի համար 5 ֆր., արտասահման 6 ֆր.:

Դիմել ընկ. Արցախեանի, «Ցառաջ»ի խմբագրատունը:

ՇԱՆՕԹ.— Երկրորդ հատորը չէ հրատարակուած տակաւին:

Հ. Յ. Դ.

Փարիզ

ՓԱՐԻԶԻ «եպիսպատցի» կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր շրջանի ընկերները երեքշաբթի երեկոյ (18 Օգոստ.) ժամը 8.30ին, Chez Zeyer սրճարան վերնայարկը, 4 Rue St. Denis (Place du Châtelet), մէթրօ Châtelet: Օրակարգ՝ Շրջ. ժողովի օրակարգերու քննութիւն եւ պատգամաւորի ընտրութիւն:

ՊՈՆԵԷՕ ՖԱՇԱՆի Արծիւ խումբի ժողովը վաղը, շաբաթ երեկոյ ժամը 9ին, 17 rue Ampère, օրակարգ՝ շարունակութիւն նախորդ ժողովի:

Գրաւան

Սեննի ԱՆԹԻԱՆի (Մարսէյլ) ընկերը կարօտ է ինքնակոմիտէն ժողովի կը հրաւիրէ իր ընկերները 16 Օգոստ. կիրակի կէս օրէ վերջ ժամը 4ին, ընկեր Ցով. վաքեանի խանութին մէջ (քամփանեը Ֆրէզ): Ներկայանալ անդամատետրով:

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

ՓԱՐԻԶԻ «ԵԳԻՊՏԱՑԻ» ԿՈՄԻՏԷԻ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍԸ ՑԵՂԻ Կ'ՈՒՆԵՆԱՅ

Սեպտ. 6ին, ՌՕՊԻՆՍՈՆի մէջ:

կը խնդրուի նկատի առնել այդ թուականը:

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

Կազմակերպուած Ֆ. Կ. Խաչի Վալանսի Մասնաճիւղին կողմէ

16 Օգոստ. կիրակի առաւօտեան մինչեւ իրիկուն, Բէրէի անտառը

կը խօսի ՕՐ. Հ. ՄԻՍՔՃԵԱՆ

ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ՃՈՒՆ ԲԱԺԻՆ

Նուագ, երգ, պար, արտասանութիւն եւ բանախօսութիւն:

Ճոխ եւ առատ պիւֆէ: Երթուդարձի համար 1.50 ֆր. ինքնակառքով:

ՄԱՄՈՒԼԻ ՏԱԿ Է ԵՒ ՇՈՒՏՈՎ ԼՈՑՍ ԿԸ ՏԵՍՆԷ

"ՎԷՄ,, ի ԺԵ. ԹԻՒԸ հետեւեալ բովանդակութեամբ.—

Վ. Մինախորեան, Արշաւիրքի օրեր.— Վ. փափազեան, Համաշխարհային պատերազմը եւ Տարօնի աշխարհը.— Տօքթ. Ց. Թորգոմեան, Յուշատետրէս.— Դ. Գիւզալեան, Մեծ յոբելեանի առթիւ.— Ց. կազանչեան, Համեմատութիւն մը Հռոմի Ս. Պետրոս եւ Վաղարշապատի Ս. Հռիփսիմէ եկեղեցիներուն յատակագիծերու միջեւ.—փ. Սանասար, Թիւրքիայի պատմութիւնը.—Ա. Սաֆրաստեան, Քանոֆոնի ուղեգիծը Հայաստանի միջով.—Ց. Ստեփանեան, Աջդրանիկը Միւնեաց երկրում.— Հայ—Հայկական բանակցութիւններ.— Հին Թուղթեր.— Շիրվանզատէի նամականեր.— Անցեալք.— Ա. Խանջեան, Բարգէն կաթողիկոս, զերասան Յ. Արէլեան.— Կեանք եւ մշակոյթ.— Դիրք եւ Մատուց.— Գրախօսական:

Տարեկան բաժնեգին՝ 70, 60 եւ 50 ֆրանք, համաձայն իւրաքանչիւր երկրի թղթատարական սակի:

Երրորդ շրջանի բաժանորդները կրնան առաջին երկու տարիներու 12 թիւերը ստանալ վճարելով 50 ֆրանք. կամ վեց գրքի համար 25 ֆր.

Հասցէ.— S. Vratzian. 13 Rue des Platanes. Gité Jardin de Plessis-Robinson. (Seine).

ԱՅՍ ՇԱԲԹՈՒ ԼՈՑՍ ԿԸ ՏԵՍՆԷ

ՊԱՏԻ ԹՈՒՂԹ, ԼԻՆՕ, ՆԵՐԿ

Այս ծանուցումը ներկայացնողին ֆաթալօկին վրայէն 100ին 20էն 40 զեղչ:

Դիմել՝ փապրիճի մթերանոց, **15, Avenue Mathurin - Moreau, PARIS (19).**

ՎԵՐԱՓՈԽՄԱՆ ՏՕՆԸ

Փրատոյի Ս. Սահակ-Մեսրոպ եկեղեցիին մէջ, ի Մարսէյլ

Յառաջիկայ կիրակի. Օգոստ. 16, ցօն վերափոխման Ս. Աստուածածնի, Ս. եկեղեցւոյս մէջ կը պատարագէ եւ կը քարոզէ Տ. Գարեգին եպիսկ.: Մ. Պատարագի աւարտուելին տեղի կ'ունենայ խաղողի օրհնութիւն: Նոյն օրը կը կատարուի նաեւ Հոգեհանգստեան պաշտօն ի յիշատակ հանգ. Տ. բաբգէն աճուռակից-հայրապետին կիլիկիոյ՝ անոր մահուան քառասնալիցին առիթով:

Սկիզբ ժամերգութեաս	7
» Ս. պատարագի	9.30
Հոգեհանգիստ	11
Քարոզ	11.15
Խաղողօրհնէք	11.45

վարչութիւն

Սահակ-Մեսրոպ եկեղեցւոյ

ՑԱԽԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

Մարսէյլի բաբերդի Հայր Միութեան վարչութիւնը իր բոլոր հայրենակիցներուն կոմկ խորին ցաւակցութիւն կը յայտնէ իր հայրենակից խորէն տէր Նազարէթեանի, Այրի տիկ. Ա. Տ ր Նազարէթեանի եւ պարագաներուն, իրենց եղբօր, աներոջ եւ ազգականին՝ հայրենակից ՍԱՐԳԻՍ ՏԷՐ ՆԱՋԱՐԷԹԵԱՆի դառնադէտ մահուան առթիւ:

ՑՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՓԱՐԻԶԻ Տարօն Տուրուբերանի Նահանգային Հայր. Միութեան ընդհ. անդամական ժողովը այս կիրակի կէս օրէ վերջ ժամը 2ին, 119 Ավընիւ տ'Իթալի սրճարանին մէջ: Օրակարգ՝ վարչութեան ընտրութիւն եւ զանազան հարցեր:

ՀԱՅՑ ԱՐԾԻՒ (Aigle d'Arménie

ՄԱՐՄՆԱԿՐԹԱԿԱՆ ԵՒ ԵՐԱԺՇՏԱԿԱՆ ԱԿՈՒՄԲ

ՀԻՄՆՈՒԱԾ 1936 ԻՆ

Նպատակն է՝ նորահաս հայ սերունդին մէջ զարգացնել մարմնակրթանքը, զարգացնել անոր մէջ երգի ճաշակը, ամրացնել ընկերական յարաբերութիւնները անդամներու միջեւ, պաշտպանել անդամներու ընկերական եւ բարոյական շահերը:

Տեղեկութեանց համար դիմել՝ Պ. ԱԼՊԻՐ ԱՇՃԵԱՆի

14 rue Meyerbeer, Blanc-Mesnil (S. et O.)

ՄԻՍԱՔ ՂԱԶԱՐԵԱՆ

ԻՐԱՒԱԳԻՏ ԴՈՒՐ, DOCTEUR ES-SCIENCES

Կը ստանձնէ ամէն տեսակ իրաւական եւ վարչական գործեր, հպատակութեան գործողութիւններ, վարկային գործառնութիւններ: Պաշտպանութիւն դատարաններու առջեւ: Ամէն կարգի թուղթերու խմբագրութիւն: Ամուսնալուծական խնդիրներ: վարձակալութեանց գծով: Հարկերու յայտարարութիւն: Ինդրագիրներու եւ նամակներու խմբագրութիւն:

Դիմել չորեքշաբթի եւ ուրբաթ օրերը ժամը 4 6, Գրասենեակ Հրանտ Սամուէլ 51 Rue Mr. le Prince, Paris (6):

ԾԱԽՈՒԻ Է մեկնումի պատճառաւ նպաստաւոր գինով կօշկակարի խանութ մը՝ գործիքներով եւ մեքենաներով: կեդրոն վայր, շաբաթը 25 ղոյզ կօշիկի նորոգութիւն, 5 փիէս, Ջուր, գաղ, ելեկտրականութիւն: Տարեկան վարձք՝ 780 ֆր. պայմանով: Դիմել՝ Պ. C. Agerten, 11 Rue Imbert-Colomès, Lyon:

ԱՐՔԱՅԱԿԱՆ ԽՄԻՋՔ

ՐԱՔԻ ՏԻՒԶ

Զուտ խաղողէ քաշուած եւ անհանոյով պատրաստուած օղին է ՐԱՔԻ ՏԻՒԶը:

Զգուշացէք այլ եւ այլ նիւթերով պատրաստուած եւ ձեր կեանքին վնասակար օղիները խմելէ, այլ խմեցէք միմիայն ՐԱՔԻ ՏԻՒԶը, որուն անարատ, կազդուրիչ եւ ախորժարեր ըլլալը հաստատուած եւ գնահատուած է:

UN DUZE
MARQUE DÉPOSÉE
RAKI
40°
DUZE
Véritable Anisette Orientale
DISTILLERIE OTTOMANE ISTAMBOUL

Ֆրանսայի համար արտօնատէր՝ Ա. ՏԱԼԱՓԻԲԻԷԱՆ

8 rue Suffren, Marseille— Tél. D. 70-89

PETITES ANNONCES

ՕԳՏԱԿԱՐ ՀԱՍՑԷՆԵՐ

ԲԺԻՇԿՆԵՐ.—

ՍԵՒԱԿ ՍԱՍՈՒՆԻ

Վիրաբոյժ-Ատամնաբոյժ

16, Rue de Vaugirard, Paris (6)

Մէթրօ՝ Օտէօն կամ Սէն Միշէլ

Tél. Odéon 76—22

ՏՈՒԲԲ. ԵԱՂՈՒԲ

կ'ընդունի երկուշաբթի, չորեքշաբթի շաբաթ ժ. 2 6 եւ ժամադրութեամբ:

8 Rue Degas, փարիզ:

Tél. Jasmin 11-78

OFFICE NANSEN

38 Boulevard Raspail — Paris(6)

ԴԵՐՁԱԿՆԵՐ.—

Գ. ԱՃԷՄԵԱՆ

Արուեստ եւ կանացի

42, Rue Blanche, Մէթրօ՝ Trinité

ՊՕՂՈՍ ԳՈՐԳԻԿԵԱՆ

Խնամուած կար, չափառոր գին

31, Route de Choisy, Ivry s/Seine

Հեռաձայնել Italie 13 - 45

Եփրատ նուագախումբի համար դիմել Պ. Տիգրան Օնոսեանի, 15, Rue du Pourtour, Clamart, Seine.

ՆՊԱՐԱՎԱՃԱՌՆԵՐ.—

ՀԱՑԿԱԿԱՆ ՆՊԱՐԱՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆ

Արուեստեան ամէն տեսակ ապրանքներ

4, Rue de Metz

Մէթրօ՝ Strasbourg - St. Denis

ՆՊԱՐՎ. CONSTANTINOPLE

Արուեստեան եւ եւրոպական ապրանքներ

37, Rue de Trévise

Մէթրօ՝ Cadet Tél.: Prov. 82 - 1

ԿԸ ՓՆՏՌՒԻ

Կը փնտռուի Քէմախի Բադարի գիւղէն Պ. Մխսաք Զալըքեանը: Տասնեակ տարիներ առաջ կը բնակէր Թիւնիզ: Յետոյ մեկնած է Ֆրանսա: Իր հասցէն գիտցողներէն կը խնդրուի իմացնել՝ K. Torossian Négociant, 19 Rue des Colouglis, Blida (Algérie):

ԳԱՑԷՔ ՏԵՍԷՔ ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Cinéma REXY

RueCours Lafayette, angle Garibaldi.

ԳԱՑԷՔ ՏԵՍԷՔ

CIGALE CINÉMA

60 Avenue de Saxe-LYON.

Le Gérant: H. STEPHAN

Imprimerie A. DER (AGOPIAN)

17, Rue Damesme, PARIS (13)

ՁԱՐԱԶԻ ԹԵՐԹԱՇՈՒՐԸ (68)

ԶԱՐԹՕՆՔ

(ՎԷՊ ԺԱՄԱՆԱԿԱԿԻՑ ԿԵԱՆՔԷ)

— Մէկ նայեցէք է... մեր արհեստանոցի առաջին թղանաթը... հուռռա... — ու ծիծաղելով դարձաւ չուրջիններուն, որոնք իրեն չափ ուրախացած էին,— ինձի նայեցէք, վրան անպատճառ պէտք է փորագրել. «Շինեցաւ թղանաթս այս, յաղագս յեղափոխութեան, ձեռամբ պուլկարացի վարպետ Հրայրի, որ է Ռուսչուկ քաղաքէն»:

Ներկաները բոլորն ալ սրտանց մասնակցեցան Հրայրի ազմկոտ ծիծաղին:

— Անցնինք միւս սենեակը, հոս կարելի է խեղդուիլ ծուխի եւ մուրի մէջ. — առաջարկեց Վահէն.— կարծես թէ չնչահեղձ պիտի լինիմ...

— Վայ փափկասուն, որպէս թէ Հայաստանի ախոռները աւելի լաւ լինէին,— հեգնեց Կարօն՝ հետեւելով միւսներուն, որոնք անցան ախոռի առաջին մասը, որ իրենց ննջարանն էր:

Երբ տեղատուութեան սաքուի չորս կողմը փռուած հաստ թաղիքներու վրայ, բոլորն ալ ակնդէտ կը սպասէին, որ Վահէն սկսի:

— Է, չսկսի՞ս,— բարկացաւ Հրայրը,— ան՛սքանդ, հոգիներս հանեցիր:

— Ի՞նչ սկսիմ որ,— քմծիծաղով ըսաւ Վահէն,— ի՞նչ կայ որ, ի՞նչ պատմեմ, ամէն ինչ մեր սպասածի նման յաջող անցաւ:

— Տօ, եղբայր պատուական, այդ որքան մանրամասնութեամբ կը պատմես, քիչ մը կարճ կապէ,— հեգնեց Սարգիսը.— յաջողութեան մասին հարցնելու պէտք չունինք, դէմքիդ նայիլը բաւական է: Օրհնած, մէկ կարգին պատմէ, տեսնենք:

— Սկսէ տեսնենք,— ու Պաստամեանը հանդարտ եւ խոհուն աչքերը դարձուց Վահէնին,— պատմէ մանրամասնօրէն...

Բոլորը լռեցին՝ ականջ կտրած:

— Քաղաքէն մեկնելուդ յաջորդ գիշերը,— խօսքը Պաստամեանին ուղղելով, սկսաւ Վահէն,— որոշեցինք ձեռնարկը կատարել: Պարոնովը մեր դիմուռը ընկերները պահակ պիտի նշանակէր գիշերուան ժամը տասէն մինչեւ մէկը: Այդ պահը ընտրեցինք՝ մտածելով որ լոյսը չբացուած՝ ապրանքը կրնանք թագստոցները հասցնել:

«Փուրկոնները, երբ բաւական մը մօտեցան բերդին, ճամբայէն դուրս եկան եւ քիչ հեռանալով կանգ առին գետակի եզրը անկուած ուռիներու չարքին քով: Այնպէս որ ճամբայէն անցնող մը, գիշերուան այդ պահուն հազիւ թէ կրնար ծառերու առուերուն մէջ կորած փուրկոնները նկատել:

«Վաղօն ու ես յոյն որմնադիրներն ու երեք ընկերներ վերցնելով՝ ղէմենցինք դէպի բերդը, սակայն, մինչեւ հոն հասնելնիս, հաւասար հեռաւորութիւններու վրայ մեզ ընկերակցող տղաքը պահակ դրինք: Այդ ձեւով, փուրկոններու մէջ սպասող ընկերներուն հետ մեր կապը չկտրեցաւ:

— Ցոյները առարկութիւն մը չըրի՞ն,— հարցուց Պաստամեանը:

— Ինչպէ՞ս չէ: Մի՛րզատար յիմարբարար այնպէս հասկցուցէք էր ան նոցմէ, որ մենք իրր թէ մեծ հաստատութեան մը դրամարկղը պիտի կողոպտէինք: Անախորժ թիւրիմացութիւն մըն էր եղածը: Երբ գիշերով վերնից փուրկոնը մացուցինք, սկսան անհանգստանալ: Իսկ երբ բերդին մօտեցանք, ու իրենց համար ալ որոշ չափով մը պարզուեցաւ մեր ձեռնարկին էութիւնը, ցոյները բացէ ի բաց մերժեցին գործի սկսիլ, մինչեւ որ Վաղօն կարուկ կերպով սպառնայ՝ ատրճանակի փողը ցուցնելով: Ուրիշ բան չէր մնար խեղճերուն, բայց եթէ արագ աշխատիլ եւ ժամ առաջ ապահիլ մեր ներկայութենէն:

«Դժուարութեամբ գտանք պատի այն մասնաւոր կէտը, որտեղէն գործի պիտի սկսէինք: Զարմանալի կերպով, երբ մօտեցանք բերդին, մեր ընկեր պահակը հոն չէր: Հազիւ թէ ցոյները կը պատրաստուէին գործի սկսելու, մէկ ալ տեսնենք բերդի աջակողմեան անկիւնէն ստուեր մը սկսաւ դէպի մեզ յառաջանալ: Գետին թաւիեցանք: Այդ ժամանակ ձախ անկիւնէն ալ մէկը հանդարտ քալուածքով մը սկսաւ մեզի մօտենալ: Դժուար չէ երեւակայել մեր կասկածոտ սպասումը: Բարեբախտաբար, չուտով յայտնուեցաւ, որ մեր զինուոր ընկերներէն էին եկողները:

«Ցոյները սկսան պատի նախօրօք որոշուած տեղը քանդել: Գիշերուան լռութեան մէջ փոքր աղմուկ մը, կամ քարի մը անկումի ձայնը ամբողջ տուն մը փլելու չափ բարձր կը թուէր: Հազիւ թէ չունէ կ'առնէինք: Պահակ զինուորները հեռացեր էին: Կէս ժամէն աւելի էր որ կ'աշխատէինք: Վաղօն ու ես՝ կիրն ու մանր քարերը հաւաքելով՝ քիչ հեռուն կը նետէինք, որ պատի մօտ աչքի զարնող հետք մը չառնուի:

«Որքան ալ որ գիտէինք, թէ մեր ընկեր զինուորները կը հսկեն, նորէն զարմանալի կերպով ղայլին վիճակ մը ունէինք: Թէեւ երբեմն թաղիքներու վրայ կ'իյնային մուրճի ծանր հարուածները, մենք ամէն ինչած քարի ձայնէն տեղերէս վեր կը ցատկէինք, մանաւանդ յոյն վարպետները, որոնք եթէ մեզմէ չվախնային, չատոնց փախած կը լինէին:

«Երբ պատի ծակը այնքան մը բացուեցաւ, որ ներս մտնելը այլեւս հնարաւոր էր, նշան տուի մեր նշանակած առաջին պահակին, որ մօտենայ, եւ երկու ցոյները անոր յանձնեցի: Ան ալ յաջորդ պահակին տարաւ: Իսկ վերջինս զանոնք հասցուց փուրկոններու մօտ մնացած ընկերներուն:

«Վաղօն ներս սողաց պատի ծակէն ու բաւական ժամանակ ոչինչ կը տեսնէի: Մէկ ալ ընդարձակ սենեակի մէջ չէն ազօտ լոյս մը երեւցաւ: Վաղօ մոմպատը վառած՝ չորս դին չարուն անուռկները կը տնտղէր: Մօտեցած ծակին ու յայտնեց, թէ ամէն ինչ կարգին է, թէ նշան տամ ազդը գան:

«Պէտք եղաւ տղաներէն մէկին ներս մտցնել որ օգնէ Վաղոյին: Ծակի բերանը կանգնած էի, երբ քայլ մը ինձմէ հեռու ուրիշ երկու մարդ, որոնք փոխն ի փոխ ձեռքէս պատուկ մը կը վերցնէին ու կը յանձնէին մէկ ուրիշի, որ նոյնպէս իրմէ հեռու գտնուողի մը կը հասցնէր կարգին չղթայ մը ձգուած էր մինչեւ փուրկոնները: Մնաուկները անվնաս դուրս կուգային պատի ծակէն եւ ձեռքէ ձեռք թռչելով՝ կը տեղաւորուէին փուրկոններու մէջ»:

(Շար.) ՄԱԼԽԱՍ

ՓՆՏՌԵՑԷՔ եւ ԿԱՐԴԱՑԷՔ երգիծաթերթ՝ «ՄԵՂՈՒ», փարիզի եւ Ելջանի Ցառաջի ցրուիչ

Պ. ԱԻԵՏԻՍԵԱՆ:

ՀԱՐԱՉ

ՕՐԱԹԵՐԹ՝ ԱԶԳԱՑԻՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ, ԳՐԱԿԱՆ

EE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

(Fondé en 1925) :-: R. C. Seine 276.286

Directeur et Propriétaire : SCH. MISSAKIAN
Rédaction et Administration
ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԻՒՆ ԵՒ ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ
(ԵՐԹԵՒԵԱԿԱՆ ՀԱՄԱՐ՝ Mètre : TOLBIAC)
17, Rue Damesme, PARIS (13e)
Téléphone : Glacière 15 - 70

ՇԱԲԱԹ
15
ՕԳՈՍՏՈՍ
SAMEDI
15 AOUT
1936

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԵԱՆ ՊԱՅՄԱՆՆԵՐ՝— ՏԱՐԵԿԱՆ ՎՃԱՐՄԱՆ ԵՒԱՄԱՍՆԱՅ

Ֆրանսա եւ գաղութները	149 ֆրանք	70 ֆրանք	35 ֆր
Անգլիա, Եգիպտոս, Զուիցերիա, Իտալիա	250 »	130 ֆրանք	—
Ամերիկա եւ ուրիշ երկիրներ	200 ֆրանք	100 ֆրանք	—

12 ՏԱՐԻ — 12e Année No. 3192

Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱԿԵԱՆ

ԳԻՆ 50 ՍԱՆԹԻՄ

ԵՐԿՈՒԻ ԽՕՍՔ

«ԺՈՂՈՎՐԴԱԿԱ՞Ն» ԹԷ ԿԵՆԴԱՆԱԲԱՆԱԿԱՆ

Համբերութիւնն ունեցանք, առջի օր, կարդալու «Կոչ մը» , որ ուղղուած է «Արեւելեան Հայաստանի համակիր բոլոր կազ – մակերպութիւններուն եւ անհատներուն, յանուն «Սուրիահայ ժողովրդական ճակատի Կեդր. Վարչութեան» (Հալէպ), յուլիս 19 թուականով:

Կարդացինք եւ ապշեցանք: Ոչ միայն կոչը խմբագրողներուն եւ տպողներուն, այլ եւ զայն հիւրընկալող թերթին խմբագրու – թեան վրայ:

Արտառապենք մէկ - երկու հատուածներ, որպէսզի դուք ալ գա – դափար կազմէք այս թժաւարի արարքին բովանդակութեան եւ մանաւանդ հետեւանքներու մասին:

–– «Պատմականօրէն հայ ժողովուրդի գլխուն փորձանք դար – ձած, անուղով յեղափոխական ու ընկերվարական, էութեամբ գա – ղութահայ ամենայետադիմական տարերքու ներկայացուցիչ այս կազմակերպութիւնը, ՍՏԱՆՁՆԵԼՈՎ ՍՈՒՐԻՈՅ ՄԷՋ ՕՏԱՐ ՏԷ – ՐԵՐՈՒ ՀԼՈՒ ԴՈՐԾԱԿԱՏԱՐԻ ԴԵՐԸ, ՎՏԱՆԳԵՑ ԱՅՍ ԵՐԿՐԻ ՀԱ – ՅՈՒԹԵԱՆ ՆՈՑՆ ԻՍԿ ՓԻԶԻՔԱԿԱՆ ԳՈՅՈՒԹԻՒՆԸ, ԼԱՐՈՒՄԱՐ ՁԱՐԱԲԵՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ՍՏԵՂԾԵՑ ՄԵՐ ԵՒ ԱՐԱԲ ԺՈՂՈՎՈՒՐԴԻ ՄԻՋԵՒ ՈՒ ԺՈՂՈՎՈՒՐԴԻՆ ՇԱՀԵՐԸ, յուդայական շնակա – ւնութեամբ զոհեց կուսակցութեան եւ շարքայիններու ճօսր խմբա – կի մը շահերու յագեցման»:*

Շարունակութենէն կ'իմանանք թէ Դաշնակցականները «հա – ամած են հոն ուր միայն Հիթլէրի եւ ճափոնական արիւնարբու ֆա – շիսթներու լրջմնաչութիւնն գովաբանութեամբ կրնան փոխարինել 15 տարիներու հակահոյրվրդային անանկ գաղափարաբանու – թիւնը»:

Արդ, քաջալերուած Ֆրանսայի ժողովրդական ճակատի յաղ – թանակէն, «խումբ մը հակադաշնակցական, չէզոք ու Ս. Հայաս – տանի համակիր ընկերներու նախաձեռնութեամբ» յունիս 4ին ժո – ղով մը կը գումարուի Հալէպի մէջ, «22 անհատներու մասնակցու – թեամբ»:

Այս ժողովին մէջ կ'որոշեն անմիջապէս կազմել «Սուրիահայ ժողովրդական ճակատը», եւ կ'ընտրեն առժամեայ վարչութիւն մը, որ «պարտականութիւն սեպէ, առաջին հերթին, բանակցու – թիւններու սկսիլ սուրիահայ ոչ - դաշնակցական երեք քաղաքա – կան կազմակերպութիւններուն հետ»:

–– «Հնչակեան Կուսակցութեան վարիչ Մարմինը, Ռամկա – վար Ազատական Կուսակցութեան Հալէպի Ակումբին վարչու – թիւը եւ Հայ Աշխատաւորական Միութեան Կեդր. Կոմիտէն, լայն ժողովրդական ճակատի մը անհրաժշտութիւնը ընդունելով, դրա – կան պատասխան տուին առժամեայ վարչութեան դիմումներուն եւ մասնակցեցան անոր պաշտօնապէս: Որով մեր վարչութիւնը ստացաւ կեդրոնական եւ տեւական հանգամանք: Մեծապէս խրա – խուսուած այս սկզբնական յաջողութենէն, Հայ ժողովրդական Ճակատի Կեդր. Վարչութիւնը որոշեց ներկայ յայտարարութեամբ կոչ ուղղել հակադաշնակցական, չէզոք եւ Ս. Հ. Ի համակիր բոլոր կազմակերպութիւններուն անդամակցելու Ժ. Ճակատին, անոր fագաքային ու տեղական կոմիտէներուն եւ գործնականապէս մաս – նակցելու ընդհանուր պատգամաւորական ժողովին որ պիտի գու – մարուի օգոստոսի սկիզբը, Հալէպի մէջ»:

Այնուհետեւ նորէն չանքարոյ եւ յանձնարարութիւններ՝ օգ – նելու ներգաղթին, «Վերաշինացներու, Հօկի եւ Բարեգործականի մասնաճիւղերու խիտ ցանցով մը»: Ցետոյ Թելադրութիւններ՝ վերահաստատելու հայ – արաբական բարեկամութիւնը: Եւ ապա,

–– կարդացէ՛ք նոյնութեամբ.

«Ց. Սակայն այս պարտաւորութիւններն ու այս անելիքները կը մնան թուղթի վրայ ծրագիրներ այնքան ժամանակ որ Ժ. ՀԱՅԱՍ – ՏԱՆԻ ՈՒ ԱՐԱԲ ԺՈՂՈՎՐԴԻ ՀԱՒԱՍԱՐԱՊԱՏՄԻՒ ԹՇՆԱՄԻ, հայ ժո – ղովուրդի լայն զանգուածներու ատելութեան արժանացած Դաշ – նակցութիւնը իր բռնակալ տիրապետութիւնը կը շարունակէ ազ – գային ժողովներու ու դպրոցներու մէջ»:

Կոչը չի մոռնար չեշտել թէ՝ Դաշնակցութիւնը կրցած է այս – քան յառաջ երթալ, «օգտուելով մեր բաժանումներէն ու իմպե – րիալիզմի իրեն ցոյց տուած աջակցութենէն»:

Ուրեմն, գաղափար կազմեցիք Հարցին էութեան մասին: «Սուրիահայ ժողովրդական Ճակատ» ընդդէմ Դաշնակցութեան , մասնակցութեամբ հնչակեաններու եւ ռամկավարներու, ապացու – ցանելու համար թէ Դաշնակցութիւնը «Արեւելեան Հայաստանի ու հայ ժողովուրդի թշնամի արկածախնդիրներու խմբակը» թէ – նամի է նաեւ արաբ ազգին, եւ գործիքը Ֆրանսական, գերմանա – կան եւ ճափոնական աչխարհակալութեանց:

Գոչեցէք բոլորդ միաբերան.

–– Կեցցէ՛ Սուրիահայ Կենդանաբանական ճակատը:

Քանի որ ռամկավարներն ալ, հնչակեաններն ալ, ինչպէս միւս ոտի մը չոչորթները հրապարակաւ կը յայտարարեն թէ Սու – րիոյ Արաբներուն եւ Հայերուն յարաբերութեանց խանգարման պատասխանատուն Դաշնակցութիւնն է, իրրեւ «թշնամի արաբ ազգին», կը նշանակէ թէ այդ գաղութին առնուազն կէսը կը կազ – մեն հակառակ տարրեր, հետեւաբար ...

Տրամաբանեցէք եւ դուք եզրակացուցէք թէ մինչեւ ո՛ւր կր – նայ յանդիլ այդ «հետեւաբար»ը, ճիշդ այս պահուն երբ այնքան բորբոքած են ազգայնական կիրքերը, երբ այստեղ եւ այնտեղ բա – նակցութիւններ կը կատարուին Սուրիան պարպելու համար, երբ կայծ մը բաւական է բռնկեցնելու արաբական աչխարհը, աննա – խատեսելի հետեւանքներով ...

Ա՞յս է որ կը կոչուի կուսակցական, գաղափարակա՞ն, Հա – յաստանասիրակա՞ն եւ ժողովրդանուէ՞ր քաղաքականութիւն: Շ.

ՎԵՐՋԻՆ ԺԱՄ

ՄԱՏՐԻՏԻ ՊԱՇԱՐՈՒՄԸ ԿԸ ԽՍՏԱՆԱՅ

ՍԱՆ ՍԷՊԱՍԹԻԱՆՕ ԵՒ ՊԱՏԱՑՈՂ ՎՏԱՆԳՈՒԱԾ

Ահեղի ջարդ երկու կողմէն ալ

Ապանիոյ ապստամբները նոր յաջողութիւններ չահեցան վերջին կռիւնե – րուն մէջ, հակառակ հաւատարիմ զօրքին յաւահատական դիմադրութեան: Ա – նոնց հաւատիքներուն համաձայն, Սան Սէպասթիանօ եւ Պատայոզ քաղաք – ները իյնալու դատապարտուած են, մանաւանդ որ ուտելիքի եւ ջուրի նեղու – թիւնը օրէ օր կը սաստկանայ եւ հիւսիսային եւ հարաւային բանակները մի – ացած են Մէդրիտի մէջ: Ապստամբ օդանաւերը անխնայ կը ռմբակոծեն Փա – սայէս, Սան Սէպասթիանօ եւ ուրիշ նաւահանգիստներ, հիւսիսային ճակատին վրայ: Վերջին լուրերու համաձայն ապստամբները հազիւ 10 մղոն հեռու են Սան Սէպասթիանոյէն: Հարաւային ճակատէն ալ ապստամբները կը չարունա – կեն յառաջ խաղալ: Միւս կողմէ ամէն օր օդանական ուժ կը ստանան Մարոքէն: Զօր. Մոլա ատ այժմ սպասողական դիրք պիտի բռնէ հիւսիսային ճակատին վրայ, մինչեւ որ Զօր. Ֆրանքօ հարաւէն յառաջ խաղայ դէպի Մատրիտ: Ճա – տոյ երկուքը մէկ պիտի սեղմեն օդակները, ձգելու համար մայրաքաղաքը:

Ապստամբները յաղթանակներ կը հաղորդեն նաեւ Քորտուվայի եւ Կրընա – տայի ճակատներէն (Հարաւ): Երբ ամբողջովին գրաւեն Մէդրիտը Ս. քաղաքը, դրժ պիտի տան դէպի Մատրիտ: Հինգշաբթի օր օդանաւային ահռելի ռմբա – կոծութեան մը ենթարկուեցաւ Մալական, որ կառավարութեան ձեռքը կը դանուի: Ապստամբ յածանաւ մը եւ երկու Թորփիլահալածներ Սան Սէպաս – թիանօ գային, ծովէն ալ ռմբակոծելու համար այդ կարեւոր դիրքը: Հեռա – ձայնի հաղորդակցութիւնները վերահաստատուեցան ապստամբներու հարա – ւային եւ հիւսիսային բանակներուն միջեւ եւ Զօր. Ֆրանքօ հաղորդեց թէ Պատայոզի ամբողջ նահանգը գրաւած է, բացի քաղաքէն, որուն անկումը ապագային պիտի բլլայ դէպի Մատրիտ յառաջխաղացութեան:

Կառավարական զօրքն ալ հակայարձակումի սկսած է հիւսիսային ճակա – տին վրայ, առանց վճռական ելքի մը յանգելու: Սահմանագլուխը նորէն փակ – ուած է եւ թղթակիցները հազարումէկ հնարքներու կը դիմեն, լուր քաղելու համար: Կառավարական աղբիւրէ կը հաղորդեն թէ ապստամբներուն նախա – գահը, Զօր. Քաբանէլլաս, ծանրապէս վիրաւորուած բլլալով, ուրիշ զօրավար մը նշանակուած է, իբրեւ յաջորդ:

Զրոյցի մը համաձայն, ապստամբ օդանաւերը յաջողած են ընկղմել «Խա – յիմ Ա.» գրահաւորը: Կառավարութիւնը արաբերէն անթել մը ուղղելով սպա – նիական Մարոքի ժողովուրդին, հրաւիրեց ապստամբել Զօր. Ֆրանքոյի դէմ: Կառավարութիւնը առաջարկած է վինագազար մը կնքել, որպէսզի կարելի բլլայ հեռացնել բոլոր օտարականները. բայց ապարդիւն: Մինչեւ հինգշաբթի օր 3078 օտարականներ ազատուած էին Սպանիայէն եւ մնացեալին փոխադրու – թիւնը կը չարունակուի արագօրէն: Գերմանիա, Աւստրիա, Հոլանտա եւ Ֆրանսա հետեւելով Անգլիոյ եւ Ամերիկայի օրինակին, ազդարարութիւններ ուղղեցին իրենց հպատակներուն, որպէսզի օր առաջ հեռանան:

Կառավարական աղբիւրէ կը հաղորդեն թէ ապստամբները 2000 քաղաքա – ցիներ ջարդած են, Քորտուվայի գրաւումէն վերջը:

Ահռելի մանրամասնութիւններ կը հաղորդուին փոխադարձ կոտորածներ – ու եւ դնդակահարութեանց մասին: Թոլոզա քաղաքը, որ 10,000 բնակիչ ու – նի եւ ապստամբներուն ձեռքը անցաւ երկու օր առաջ, բաղդատաբար ա – զատած է: Վերջին կռիւներու մեծ մասը մղուած են քաղաքին դուրս, թէեւ փողոցներուն մէջ ալ դիակներ ինկած էին: Այս քաղաքին գրաւումով ոչ մի այն ճամբան կը բացուի դէպի Սան Սէպասթիանօ, այլեւ դէպի Պիլպաօ, որ ա – պստամբներու կրակին տակ կը գտնուի այժմ: Ապստամբները Թոլոզա մտած առեն բռնեցին զրահապատ ինքնաշարժ մը, որուն մէջ 8 համաձնավարներ կը գտնուէին եւ որուն վրայ արձանագրուած էր կարմիր տառերով.— «Վիվո՛ լա քոմունիզմո» (կեցցէ՛ համայնավարութիւնը): Կ'ըսուի թէ այս ինքնաշար – ժը եւ ուրիշ երեք կառքեր ղրկուած էին, յուսահատական փորձ մը կատարե – լու եւ քաղաքը ետ առնելու համար: Բռնուած կառքին 8 կամաւորներէն2ը ըս – պանուեցան յարձակման առեն, միւս վեցը դերի բռնուեցան վիրաւորուած վիճակի մէջ եւ վինուորական առեանի մը առջեւ դատուելով, հրացանի բըռ – նուեցան, իրրեւ վրէժ 12 միապետականներու գնդակահարման: Գրաւումէն վերջը խրտղճանքներ կատարուեցան քաղաքին մէջ, ֆաշական ռազմերգով,— «Արիպա Էսփանիա» (Ցառա՛ջ, Սպանիա):

Մասնաւոր թղթակիցներ կը պատմեն թէ ժողովուրդը ամէն տեղ ուրախու – թեան կանչերով կ'ընդունի ապստամբները: Կիներ եւ աղջիկներ ծաղիկներով կը դիմաւորեն Մարոքէն հասած կամաւորները եւ կը համբուրեն փողոցնե – րու մէջ:

Ապստամբ զօրքին հրամանատարը վերջնագիր մը ուղղելով Սան Սէպաս – թիանոյի, հրաւիրեց անձնատուր ըլլալ, այլապէս ռմբակոծութիւնը պիտի չա – րունակուի մինչեւ քաղաքին կործանումը:

Գերմանիա եւ Իտալիա միչտ կը ձգձգեն

Գերմանիա եւ Իտալիա տակաւին չեն պատասխանած Ֆրանսական ծանու – ցագրին, չէզոքութեան պայմանագիր մը կնքելու համար: Պերլինի թերթերուն լեզուէն դատելով, կառավարութիւնը կը պնդէ իր վերապահումներուն վրայ, մանաւորապէս պահանջելով վերադարձնել Սպանիոյ մէջ վար դրուած օդա – նաւերը (հինգը վերադարձուած են արդէն): Միւս կողմէ նկատելով որ Ողիմ – պիականը կը վերջանայ կիրակի օր, հաւանական չէ որ Գերմանիոյ պատաս – խանը Փարիզ հասնի երկուշաբթի օրէն առաջ: Միեւնոյն առեն Գերմանիա հաստուցում կը պահանջէ չորս Գերմանացիներու սպանութեան համար:

Գալով Իտալիոյ, կ'ըսուի թէ արտաքին նախարարը զիտողութիւններ ուղ – ղած է Հռոմի Ֆրանսական դեսպանին, թէ ղբամ եւ կամաւորներ կը հաւաք – ուին Ֆրանսայի մէջ: Լուրի մը համաձայն, 14 միլիոն ոսկի հաւաքուած է ըս –

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ՄԻՆՉԵՒ ՄԷԿ ԱՄԻՍ , ԵԹԷ...

Երէկ փողոցէն անցած առեն կար – միր - ճերմակ տառերով ազդարարու – թիւն մը կարդացի, «Ցառաջ»ի մեծու – թեամբ թուղթի մը վրայ:

Կարդացի վերէն վար, եւ պատիւ ունիմ ձեզի հաղորդելու իմաստը.

— Պատերազմը պիտի պայթի մէկ ամիսէն, եթէ չզսպուին ֆաշականնե – րը, եթէ չխափանուի անոնց մամուլը:

— Խաղաղութիւնը կը փրկուի մի – այն լուրեաց դատապարտելով Հիթ – լերի եւ Մուսոլինիի գործակալները:

— Կը պահանջենք ժողովրդական ճակատի կառավարութենէն անմիջա – պէս ձերբակալել եւ բանտարկել Ֆր – րանսայի ֆաշական վարիչները:

Ստորագրութիւնը՝ երիտասարդա – կան բազմաթուն կազմակերպութիւն մը որ կը ձգտի «ընկերային նոր կարգ ու սարք հաստատել»:

Նոյն առտուն, «Իւմանիթէ»ն ալ ստիպողաբար օգնութիւն խնդրելով Սպանիոյ հանրապետական կառավա – րութեան համար, կ'ազդարարէր իր խմբագրապետին բերնով.

–– «Ոչ. այն ուխտադրուժ զօրա – կանները որ արիւնահեղութեան մատ – նած են Սպանիան աջակցութեամբ Մուրիտանացիներու, Հիթլերի եւ Մուսոլինիի, «ազգասէրներ» չեն: Ա – նոնք Սպանիան չեն ներկայացներ: Ա – նոնք Սպանիոյ մսագործներն են:

«Եւ Ֆրանսայի ժողովուրդը, որ Ֆրանսական քաղաքականութիւն մը կը պահանջէ, դիտէ թէ ակարութեան չարունակութիւնը վտանգաւոր պատե – րազմի պիտի յանգի, ամբողջացնելով երկրին պաշարումը:

«... Մեր խոկ երկրին ապահովու – թիւնը կը պահանջէ որ անմիջապէս ձերբակալուին Ֆրանսայի ֆաչական – ները, արտասահմանի գործակալնե – րը, եւ վերջ դրուի անոնց մամուլին ստայօդ պայքարին»:

Ուրեմն, պատերազմը անխուսափե – լի է, եթէ Ֆրանսա չօգնէ Սպանիոյ հանրապետական կառավարութեան:

Միւսներն ալ, աջակողմեան կամ ֆաշական , ճիշդ նոյն ահազանգը կը հնչեցնեն, ազդարարելով.

— Ֆրանսայի ժողովրդական ճա – կատի կառավարութիւնը ուղղակի պատերազմի կ'առաջնորդէ երկիրը , օգնելով Սպանիոյ կառավարութեան, ճամբայ բանալով բոլշեւիկեան արշա – ւին եւ տիեզերական անիշխանութեան առջեւ:

Եւ գոյնզգոյն պատմութիւններ կը պատմեն, ազդելու համար հանրային կարծիքին վրայ:

Տակաւին առջի օր, ազգայնական ե – րեսփոխան մը, Քասվիէ Վալա ուղ – ղակի կ'ամբաստանէր կառավար – չութիւնը, թէ օգանաւ ղրկած է Սպա – նիոյ, մէկ նախարարական խորհուր – դէն միւսը, մինչ ձախակողմը կը մը – րընչէր.

— « Ծախուա՛ծ, Հիթլէրի գործա – կա՛լ, Ֆրանֆօ, գրգռիչ···»

Իսկ «էֆօ տը Փարի» ապշութեամբ կը պատմէ թէ նախարարներ եւ երես – փոխանցներ կը մասնակցին Սպանիոյ ժողովրդական ճակատին համար բաց – ուած հանգանակութեան:

Այս խժալուր աղմուկին մէջ , կրնա՞ք իմանալ թէ պատերազմը ե՞րբ պիտի պայթի, եւ ո՞ր ուղղութեամբ , — Սպանիոյ կառավարութե՞ան օգնե – լով, թէ ապստամբներուն:

··· Բանգէտ մը կը փափսայ.

— Ե՞րբ կարելի եղած է ճշդել որ եւ է պատերազմի պատասխանատուու – թիւնը :

ՎԱՀԷ

ՎԻԵՆԻ ՄԷՋ ԱԼ ԿԸ ԿԱՆՉԵՆ ՀԱՅ ՁԻՆՈՒՈՐՁՈՒՆԵՐԸ

Վիեն, (Ցառաջ) .— Դեռ վերջերս «Ցառաջ» կարգ մը լուրեր հաղորդեց հայ երիտասարդներու զինուորագրութեան մասին (Լիոն, Մարսէյլ, Նիս եւ Պորտօ): Երկու օր առաջ, մեր քաղաքի ոստիկանութիւնն ալ, խնամուած եւ լաւ պատրաստուած ցանկի մը համեմատ, ոստիկանատուն կանչեց բոլոր այն հայ երիտասարդները որոնք ծնած էն1914 եւ 1918 թուականներուն:

Կը թուի թէ ասկից վերջ, առանց այլեւայլի օտարականները պիտի կան – չուին իրենց զինուորական ծառայութիւնը կատարելու ինչպէս տեղացին:

Ժորհրդածելիք պարագայ մը մեր մեծերուն համար:

Նաւակ մի օտարականներու արտխտան դէմ

Ֆրաթէրնիթէ ամսաթերթը, որ ջերմապէս կը պաշտպանէ օտար աշխա – ւորներու դատը, պահանջելով մասնաւոր կանոնագիր մը քուէարկել անոնց իրաւական վիճակի մասին, իր օգոստոսի թիւին մէջ բաց նամակ մը ուղղած է ներքին նախարար Պ. Սալանկրոյի:

Նամակագիրը, Վիրժիլ Պառէլ, դառնութեամբ դիտել կուտայ թէ օտա – րականներու արտաքսումները կը չարունակուին վարչական եղանակով, նոյն իսկ ժողովրդական Ճակատի կառավարութեան օրով: Նեչտելով թէ «Ֆրան – սայի թշնամիներն են որ կը շահին գաղթականներու դէմ գործադրուած խըս – տութիւններէն», նամակագիրը կը խնդրէ օր առաջ քուէարկել մշակուած կազ – մական կանոնագիրը:

Ֆրաթէրնիթէ միեւնոյն առեն արտատպած է գաղթային նախարար Պ. Մութէի մէկ գրութիւնը, որ նոյն հարցերը կը չօշափէ ,իրրեւ յառաջիկան նոր գրքի մը:

Դարձեալ նոյն թիւին մէջ հրատարակուած է Մարսէյլի երկու երեսփո – խանները, Պ. Պ. Պիյութ եւ Քրիսթոֆոլի մէկ բանաձեւը, որով կը խնդրուի կառավարութենէն օրինագիծ մը ներկայացնել, օրինապէս ճշդելու համար Ֆրանսա բնակող Հայերու իրաւական վիճակը: Բանաձեւը կը արտայատէ բա – րելաւել Հայերու վիճակը,

1.— Իրաւական կանոնագիր մը քուէարկելով Ֆրանսայի եւ գաղթավայ – րերու մէջ բնակող Հայերու համար:

2.— Դիւրացնելով Հայերու Ֆրանսահպատակութիւնը:

3.— Դիւրացնելով Հայերու ինքնութեան թուղթերու ստացումը, իրրեւ աչխատաւոր:

4.— Գործազրկութեան նպաստ յատկացնելով հայ աչխատաւորներուն:

5.—Զննչելով Հայերու արտաքսման, վտարման տնօրինութիւնները եւ ու – րիչ պատժական միջոցներ որ կը գործադրուին ինքնութեան թուղթերու առթիւ :

Ա. ՄԻԿՈՑԵԱՆ, Ժ. Միութեան պարենաւորման գործավարը, Մ. Նա – հանդները գնաց, պահածոներու կազմակերպութիւնը ուսումնասիրելու եւ մե – քենաներ գնելու համար:

ՖՐԱՆՍԱՑԻ ՕԴԱՆԱՒԱՑԻՆ ուժերուն զօրացման համար տարեկան 7,350,– 000 անգլ. ոսկի պիտի ծախսուի մինչեւ հինգ տարի: Այս վարկը պիտի յատ – կացուի մեքենաները նորոգելու եւ առ հասարակ ամէնէն արդիական մակար – դակին վրայ պահելու օգտագործիլը :

ԵՒՐՈՊԱԿԱՆ ՀՈՐՀՐԴԱԺՈՂՈՎ մը գումարուեցաւ Փարիզի մէջ, օգնելու համար Սպանիոյ Ժողովրդական Ճակատին: Ատենախօսներէն մէկն էր Պ. Ժու – հօ, Աչխատանքի Դաշնակցութեան ընդհ. քարտուղարը:

ՀՈՐՀՐԴԱՐԱՆԸ իր նստաչրջանը փակեց հինգչաբթի օր ,օրակարգը մաք – րելով մինչեւ ուշ առեն:

ՄԱՐՏԻՆ ՄԱՐՏԻՆՅԱՆ

ՆԱԽԿԻՆ ԲԱ ԱՅԲԸ ՍՐԹԻՆ...

— • —

19 Օգոստ. 1895

Ընկերս ինձ ասեց ժպտալով. — Ես ուզում եմ գրել մի պատմվածք, որի գլխավոր անձը լինի մի ոչ շատ խելացի մարդ, որ ամեն ինչ անի հակառակը այն բանի, ինչ պետք է անի։ Ես ուզում եմ ցույց տալ, թե ինչպես նա ամեն քայլափոխի ընկնում է ծուղակները, որ իր համար լարել են կյանքի հանգամանքները, և ինչպես նա, ամեն անգամ ընկնելով, ոտքի է կանգնում, ինչպես ֆենիքսը մոխրից։ Ես ուզում եմ ցույց տալ, թե ինչպես նա, ամեն անգամ ընկնելով, ավելի է խորանում ճահճի մեջ, որ իր շուրջն է ստեղծել, և ինչպես նա, ամեն անգամ ոտքի կանգնելով, ավելի է բարձրանում։ Ես ուզում եմ ցույց տալ, որ մարդու ամենամեծ թշնամին ինքն իրեն է, որ մարդու ամենամեծ հաղթությունը ինքն իրեն հաղթելն է։

Ես ուզում եմ ցույց տալ, որ մարդու ամենամեծ թշնամին ինքն իրեն է, որ մարդու ամենամեծ հաղթությունը ինքն իրեն հաղթելն է։

Ընկերս ինձ ասեց ժպտալով. — Ես ուզում եմ գրել մի պատմվածք, որի գլխավոր անձը լինի մի ոչ շատ խելացի մարդ, որ ամեն ինչ անի հակառակը այն բանի, ինչ պետք է անի։ Ես ուզում եմ ցույց տալ, թե ինչպես նա ամեն քայլափոխի ընկնում է ծուղակները, որ իր համար լարել են կյանքի հանգամանքները, և ինչպես նա, ամեն անգամ ընկնելով, ոտքի է կանգնում, ինչպես ֆենիքսը մոխրից։ Ես ուզում եմ ցույց տալ, թե ինչպես նա, ամեն անգամ ընկնելով, ավելի է խորանում ճահճի մեջ, որ իր շուրջն է ստեղծել, և ինչպես նա, ամեն անգամ ոտքի կանգնելով, ավելի է բարձրանում։ Ես ուզում եմ ցույց տալ, որ մարդու ամենամեծ թշնամին ինքն իրեն է, որ մարդու ամենամեծ հաղթությունը ինքն իրեն հաղթելն է։

3 Հոկտ. 1895

Երեկ ես աշխատել եմ ամբողջ օրը։ Ես ավարտել եմ մի պատմվածք, որի վերնագիրն է «Ինչպես ես չգրեցի իմ պատմվածքը»։ Ես ուրախ եմ, որ վերջապես ազատվեցի այդ պատմվածքից։ Այն ինձ տանջել է ավելի քան մեկ ամիս։ Ես ամեն օր նստում էի գրելու, բայց ինչ-որ բան միշտ խանգարում էր ինձ։ Ես չգիտեմ, թե ինչ էր դա, բայց ես զգում էի, որ ինչ-որ բան միշտ խանգարում է ինձ։ Ես չգիտեմ, թե ինչ էր դա, բայց ես զգում էի, որ ինչ-որ բան միշտ խանգարում է ինձ։

7 Հոկտ. 1895

Ես ստացա նամակ իմ հին ընկերոջից Ալեքսանդրից, որ ապրում է Օդեսայում։ Նա գրում է ինձ, որ ինքը ամուսնացել է և ունի երեխա։ Ես ուրախ եմ նրա համար, բայց ինձ զարմացնում է այն, որ նա ինձ գրում է այդ մասին։ Մենք երբեք լավ ընկերներ չենք եղել, և ես չեմ հասկանում, թե ինչու նա ինձ գրում է իր ամուսնության մասին։ Գուցե նա ուզում է ինձ ցույց տալ, որ ինքն էլ է մարդ դարձել, և որ ինքն էլ կարող է ունենալ ընտանիք։ Ես չգիտեմ, թե ինչ նպատակով է նա գրել ինձ, բայց ես ուրախ եմ նրա համար։

Ես ստացա նամակ իմ հին ընկերոջից Ալեքսանդրից, որ ապրում է Օդեսայում։ Նա գրում է ինձ, որ ինքը ամուսնացել է և ունի երեխա։ Ես ուրախ եմ նրա համար, բայց ինձ զարմացնում է այն, որ նա ինձ գրում է այդ մասին։ Գուցե նա ուզում է ինձ ցույց տալ, որ ինքն էլ է մարդ դարձել, և որ ինքն էլ կարող է ունենալ ընտանիք։ Ես չգիտեմ, թե ինչ նպատակով է նա գրել ինձ, բայց ես ուրախ եմ նրա համար։

— • —

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՀԱՅԵՑԱՐՔԻ ՄԱՍԻՆ (1895-96)

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՀԱՅԵՑԱՐՔԻ ՄԱՍԻՆ (1895-96)

ՄԱՏԵՆԱԳՐՈՒԹՅՈՒՆ Հ. ԳԱՐԵԳԻՆ Ա. ՓՓՅԱՆԻ

Հայկական հայեցարքի մասին գրված ամենից ուշագրավ աշխատությունը, որ մինչև այսօր էլ չի կորցրել իր գիտական նշանակությունը, Հ. Գարեգին Ա. Փափազյանի «Հայկական հայեցարքի մասին» աշխատությունն է։ Այն լույս է տեսել 1895-96 թվականներին Վենետիկի Մխիթարյան միաբանության «Բազմավեպ» ամսագրի էջերում։ Հեղինակը հայ հին հավատալիքների, սովորությունների և ծեսերի ամենահմուտ գիտակներից մեկն է եղել։ Նրա աշխատությունը հիմնված է հարուստ նյութի վրա, որը նա հավաքել է անձամբ՝ ճանապարհորդելով հայկական գավառներում և ուսումնասիրելով ժողովրդական բերանացի ավանդությունները։

Հ. Գարեգին Ա. Փափազյանը հայ հին հավատալիքների մեջ առանձնահատուկ տեղ է հատկացնում հայեցարքին՝ նրան համարելով հայկական հին աստվածների ամենակարևոր պաշտամունքային խորհրդանիշը։ Նա գրում է. «Հայեցարքը հայ ժողովրդի կյանքում ունեցել է այնպիսի նշանակություն, որ նրա հետքերը մնացել են մինչև մեր օրերը՝ թեև մեծ մասամբ մոռացության մատնված, բայց և այնպես ապրում են ժողովրդի հիշողության մեջ, նրա երգերում, առասպելներում և սովորություններում»։

Հեղինակը մանրամասն նկարագրում է հայեցարքի տարբեր տեսակները՝ նրանց ծագումը, նշանակությունը և կատարման ձևերը։ Նա ցույց է տալիս, որ հայեցարքը սերտորեն կապված է եղել հին հայկական տոմարագիտության հետ, և որ նրա շատ ծեսեր արձագանքում են հեթանոսական աստղապաշտության մնացորդներին։ Հ. Գարեգին Ա. Փափազյանը հատկապես ուշադրություն է դարձնում հայեցարքի և հին հայկական աստղանունների միջև եղած կապերի վրա։

Աշխատության մեջ հեղինակը մանրամասն քննության է ենթարկում հայեցարքի տարբեր տեսակները՝ նրանց ծագումը, նշանակությունը և կատարման ձևերը։ Նա ցույց է տալիս, որ հայեցարքը սերտորեն կապված է եղել հին հայկական տոմարագիտության հետ, և որ նրա շատ ծեսեր արձագանքում են հեթանոսական աստղապաշտության մնացորդներին։ Հ. Գարեգին Ա. Փափազյանը հատկապես ուշադրություն է դարձնում հայեցարքի և հին հայկական աստղանունների միջև եղած կապերի վրա։

Աշխատության մեջ հեղինակը մանրամասն քննության է ենթարկում հայեցարքի տարբեր տեսակները՝ նրանց ծագումը, նշանակությունը և կատարման ձևերը։ Նա ցույց է տալիս, որ հայեցարքը սերտորեն կապված է եղել հին հայկական տոմարագիտության հետ, և որ նրա շատ ծեսեր արձագանքում են հեթանոսական աստղապաշտության մնացորդներին։ Հ. Գարեգին Ա. Փափազյանը հատկապես ուշադրություն է դարձնում հայեցարքի և հին հայկական աստղանունների միջև եղած կապերի վրա։

— • —

ՆԱԽԿԻՆ ԲԱ ԱՅԲԸ ՍՐԹԻՆ...

ՍԱՐՏԻՆ ՄԱՐՏԻՆՅԱՆ

Ընկերս ինձ ասեց ժպտալով. — Ես ուզում եմ գրել մի պատմվածք, որի գլխավոր անձը լինի մի ոչ շատ խելացի մարդ, որ ամեն ինչ անի հակառակը այն բանի, ինչ պետք է անի։ Ես ուզում եմ ցույց տալ, թե ինչպես նա ամեն քայլափոխի ընկնում է ծուղակները, որ իր համար լարել են կյանքի հանգամանքները, և ինչպես նա, ամեն անգամ ընկնելով, ոտքի է կանգնում, ինչպես ֆենիքսը մոխրից։ Ես ուզում եմ ցույց տալ, թե ինչպես նա, ամեն անգամ ընկնելով, ավելի է խորանում ճահճի մեջ, որ իր շուրջն է ստեղծել, և ինչպես նա, ամեն անգամ ոտքի կանգնելով, ավելի է բարձրանում։ Ես ուզում եմ ցույց տալ, որ մարդու ամենամեծ թշնամին ինքն իրեն է, որ մարդու ամենամեծ հաղթությունը ինքն իրեն հաղթելն է։

Ես ուզում եմ ցույց տալ, որ մարդու ամենամեծ թշնամին ինքն իրեն է, որ մարդու ամենամեծ հաղթությունը ինքն իրեն հաղթելն է։

Ընկերս ինձ ասեց ժպտալով. — Ես ուզում եմ գրել մի պատմվածք, որի գլխավոր անձը լինի մի ոչ շատ խելացի մարդ, որ ամեն ինչ անի հակառակը այն բանի, ինչ պետք է անի։ Ես ուզում եմ ցույց տալ, թե ինչպես նա ամեն քայլափոխի ընկնում է ծուղակները, որ իր համար լարել են կյանքի հանգամանքները, և ինչպես նա, ամեն անգամ ընկնելով, ոտքի է կանգնում, ինչպես ֆենիքսը մոխրից։ Ես ուզում եմ ցույց տալ, թե ինչպես նա, ամեն անգամ ընկնելով, ավելի է խորանում ճահճի մեջ, որ իր շուրջն է ստեղծել, և ինչպես նա, ամեն անգամ ոտքի կանգնելով, ավելի է բարձրանում։ Ես ուզում եմ ցույց տալ, որ մարդու ամենամեծ թշնամին ինքն իրեն է, որ մարդու ամենամեծ հաղթությունը ինքն իրեն հաղթելն է։

3 Հոկտ. 1895

Երեկ ես աշխատել եմ ամբողջ օրը։ Ես ավարտել եմ մի պատմվածք, որի վերնագիրն է «Ինչպես ես չգրեցի իմ պատմվածքը»։ Ես ուրախ եմ, որ վերջապես ազատվեցի այդ պատմվածքից։ Այն ինձ տանջել է ավելի քան մեկ ամիս։ Ես ամեն օր նստում էի գրելու, բայց ինչ-որ բան միշտ խանգարում էր ինձ։ Ես չգիտեմ, թե ինչ էր դա, բայց ես զգում էի, որ ինչ-որ բան միշտ խանգարում է ինձ։ Ես չգիտեմ, թե ինչ էր դա, բայց ես զգում էի, որ ինչ-որ բան միշտ խանգարում է ինձ։

7 Հոկտ. 1895

Ես ստացա նամակ իմ հին ընկերոջից Ալեքսանդրից, որ ապրում է Օդեսայում։ Նա գրում է ինձ, որ ինքը ամուսնացել է և ունի երեխա։ Ես ուրախ եմ նրա համար, բայց ինձ զարմացնում է այն, որ նա ինձ գրում է այդ մասին։ Գուցե նա ուզում է ինձ ցույց տալ, որ ինքն էլ է մարդ դարձել, և որ ինքն էլ կարող է ունենալ ընտանիք։ Ես չգիտեմ, թե ինչ նպատակով է նա գրել ինձ, բայց ես ուրախ եմ նրա համար։

Ես ստացա նամակ իմ հին ընկերոջից Ալեքսանդրից, որ ապրում է Օդեսայում։ Նա գրում է ինձ, որ ինքը ամուսնացել է և ունի երեխա։ Ես ուրախ եմ նրա համար, բայց ինձ զարմացնում է այն, որ նա ինձ գրում է այդ մասին։ Գուցե նա ուզում է ինձ ցույց տալ, որ ինքն էլ է մարդ դարձել, և որ ինքն էլ կարող է ունենալ ընտանիք։ Ես չգիտեմ, թե ինչ նպատակով է նա գրել ինձ, բայց ես ուրախ եմ նրա համար։

— • —

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՀԱՅԵՑԱՐՔԻ ՄԱՍԻՆ (1895-96)

ՄԱՏԵՆԱԳՐՈՒԹՅՈՒՆ Հ. ԳԱՐԵԳԻՆ Ա. ՓՓՅԱՆԻ

Հայկական հայեցարքի մասին գրված ամենից ուշագրավ աշխատությունը, որ մինչև այսօր էլ չի կորցրել իր գիտական նշանակությունը, Հ. Գարեգին Ա. Փափազյանի «Հայկական հայեցարքի մասին» աշխատությունն է։ Այն լույս է տեսել 1895-96 թվականներին Վենետիկի Մխիթարյան միաբանության «Բազմավեպ» ամսագրի էջերում։ Հեղինակը հայ հին հավատալիքների, սովորությունների և ծեսերի ամենահմուտ գիտակներից մեկն է եղել։ Նրա աշխատությունը հիմնված է հարուստ նյութի վրա, որը նա հավաքել է անձամբ՝ ճանապարհորդելով հայկական գավառներում և ուսումնասիրելով ժողովրդական բերանացի ավանդությունները։

Հ. Գարեգին Ա. Փափազյանը հայ հին հավատալիքների մեջ առանձնահատուկ տեղ է հատկացնում հայեցարքին՝ նրան համարելով հայկական հին աստվածների ամենակարևոր պաշտամունքային խորհրդանիշը։ Նա գրում է. «Հայեցարքը հայ ժողովրդի կյանքում ունեցել է այնպիսի նշանակություն, որ նրա հետքերը մնացել են մինչև մեր օրերը՝ թեև մեծ մասամբ մոռացության մատնված, բայց և այնպես ապրում են ժողովրդի հիշողության մեջ, նրա երգերում, առասպելներում և սովորություններում»։

Հեղինակը մանրամասն նկարագրում է հայեցարքի տարբեր տեսակները՝ նրանց ծագումը, նշանակությունը և կատարման ձևերը։ Նա ցույց է տալիս, որ հայեցարքը սերտորեն կապված է եղել հին հայկական տոմարագիտության հետ, և որ նրա շատ ծեսեր արձագանքում են հեթանոսական աստղապաշտության մնացորդներին։ Հ. Գարեգին Ա. Փափազյանը հատկապես ուշադրություն է դարձնում հայեցարքի և հին հայկական աստղանունների միջև եղած կապերի վրա։

Աշխատության մեջ հեղինակը մանրամասն քննության է ենթարկում հայեցարքի տարբեր տեսակները՝ նրանց ծագումը, նշանակությունը և կատարման ձևերը։ Նա ցույց է տալիս, որ հայեցարքը սերտորեն կապված է եղել հին հայկական տոմարագիտության հետ, և որ նրա շատ ծեսեր արձագանքում են հեթանոսական աստղապաշտության մնացորդներին։ Հ. Գարեգին Ա. Փափազյանը հատկապես ուշադրություն է դարձնում հայեցարքի և հին հայկական աստղանունների միջև եղած կապերի վրա։

— • —

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՀԱՅԵՑԱՐՔԻ ՄԱՍԻՆ (1895-96)

ՄԱՏԵՆԱԳՐՈՒԹՅՈՒՆ Հ. ԳԱՐԵԳԻՆ Ա. ՓՓՅԱՆԻ

Հայկական հայեցարքի մասին գրված ամենից ուշագրավ աշխատությունը, որ մինչև այսօր էլ չի կորցրել իր գիտական նշանակությունը, Հ. Գարեգին Ա. Փափազյանի «Հայկական հայեցարքի մասին» աշխատությունն է։ Այն լույս է տեսել 1895-96 թվականներին Վենետիկի Մխիթարյան միաբանության «Բազմավեպ» ամսագրի էջերում։ Հեղինակը հայ հին հավատալիքների, սովորությունների և ծեսերի ամենահմուտ գիտակներից մեկն է եղել։ Նրա աշխատությունը հիմնված է հարուստ նյութի վրա, որը նա հավաքել է անձամբ՝ ճանապարհորդելով հայկական գավառներում և ուսումնասիրելով ժողովրդական բերանացի ավանդությունները։

Հ. Գարեգին Ա. Փափազյանը հայ հին հավատալիքների մեջ առանձնահատուկ տեղ է հատկացնում հայեցարքին՝ նրան համարելով հայկական հին աստվածների ամենակարևոր պաշտամունքային խորհրդանիշը։ Նա գրում է. «Հայեցարքը հայ ժողովրդի կյանքում ունեցել է այնպիսի նշանակություն, որ նրա հետքերը մնացել են մինչև մեր օրերը՝ թեև մեծ մասամբ մոռացության մատնված, բայց և այնպես ապրում են ժողովրդի հիշողության մեջ, նրա երգերում, առասպելներում և սովորություններում»։

Հեղինակը մանրամասն նկարագրում է հայեցարքի տարբեր տեսակները՝ նրանց ծագումը, նշանակությունը և կատարման ձևերը։ Նա ցույց է տալիս, որ հայեցարքը սերտորեն կապված է եղել հին հայկական տոմարագիտության հետ, և որ նրա շատ ծեսեր արձագանքում են հեթանոսական աստղապաշտության մնացորդներին։ Հ. Գարեգին Ա. Փափազյանը հատկապես ուշադրություն է դարձնում հայեցարքի և հին հայկական աստղանունների միջև եղած կապերի վրա։

Աշխատության մեջ հեղինակը մանրամասն քննության է ենթարկում հայեցարքի տարբեր տեսակները՝ նրանց ծագումը, նշանակությունը և կատարման ձևերը։ Նա ցույց է տալիս, որ հայեցարքը սերտորեն կապված է եղել հին հայկական տոմարագիտության հետ, և որ նրա շատ ծեսեր արձագանքում են հեթանոսական աստղապաշտության մնացորդներին։ Հ. Գարեգին Ա. Փափազյանը հատկապես ուշադրություն է դարձնում հայեցարքի և հին հայկական աստղանունների միջև եղած կապերի վրա։

— • —

ՆԱԽԿԻՆ ԲԱ ԱՅԲԸ ՍՐԹԻՆ...

ՍԱՐՏԻՆ ՄԱՐՏԻՆՅԱՆ

Ընկերս ինձ ասեց ժպտալով. — Ես ուզում եմ գրել մի պատմվածք, որի գլխավոր անձը լինի մի ոչ շատ խելացի մարդ, որ ամեն ինչ անի հակառակը այն բանի, ինչ պետք է անի։ Ես ուզում եմ ցույց տալ, թե ինչպես նա ամեն քայլափոխի ընկնում է ծուղակները, որ իր համար լարել են կյանքի հանգամանքները, և ինչպես նա, ամեն անգամ ընկնելով, ոտքի է կանգնում, ինչպես ֆենիքսը մոխրից։ Ես ուզում եմ ցույց տալ, թե ինչպես նա, ամեն անգամ ընկնելով, ավելի է խորանում ճահճի մեջ, որ իր շուրջն է ստեղծել, և ինչպես նա, ամեն անգամ ոտքի կանգնելով, ավելի է բարձրանում։ Ես ուզում եմ ցույց տալ, որ մարդու ամենամեծ թշնամին ինքն իրեն է, որ մարդու ամենամեծ հաղթությունը ինքն իրեն հաղթելն է։

Ես ուզում եմ ցույց տալ, որ մարդու ամենամեծ թշնամին ինքն իրեն է, որ մարդու ամենամեծ հաղթությունը ինքն իրեն հաղթելն է։

Ընկերս ինձ ասեց ժպտալով. — Ես ուզում եմ գրել մի պատմվածք, որի գլխավոր անձը լինի մի ոչ շատ խելացի մարդ, որ ամեն ինչ անի հակառակը այն բանի, ինչ պետք է անի։ Ես ուզում եմ ցույց տալ, թե ինչպես նա ամեն քայլափոխի ընկնում է ծուղակները, որ իր համար լարել են կյանքի հանգամանքները, և ինչպես նա, ամեն անգամ ընկնելով, ոտքի է կանգնում, ինչպես ֆենիքսը մոխրից։ Ես ուզում եմ ցույց տալ, թե ինչպես նա, ամեն անգամ ընկնելով, ավելի է խորանում ճահճի մեջ, որ իր շուրջն է ստեղծել, և ինչպես նա, ամեն անգամ ոտքի կանգնելով, ավելի է բարձրանում։ Ես ուզում եմ ցույց տալ, որ մարդու ամենամեծ թշնամին ինքն իրեն է, որ մարդու ամենամեծ հաղթությունը ինքն իրեն հաղթելն է։

3 Հոկտ. 1895

Երեկ ես աշխատել եմ ամբողջ օրը։ Ես ավարտել եմ մի պատմվածք, որի վերնագիրն է «Ինչպես ես չգրեցի իմ պատմվածքը»։ Ես ուրախ եմ, որ վերջապես ազատվեցի այդ պատմվածքից։ Այն ինձ տանջել է ավելի քան մեկ ամիս։ Ես ամեն օր նստում էի գրելու, բայց ինչ-որ բան միշտ խանգարում էր ինձ։ Ես չգիտեմ, թե ինչ էր դա, բայց ես զգում էի, որ ինչ-որ բան միշտ խանգարում է ինձ։ Ես չգիտեմ, թե ինչ էր դա, բայց ես զգում էի, որ ինչ-որ բան միշտ խանգարում է ինձ։

7 Հոկտ. 1895

Ես ստացա նամակ իմ հին ընկերոջից Ալեքսանդրից, որ ապրում է Օդեսայում։ Նա գրում է ինձ, որ ինքը ամուսնացել է և ունի երեխա։ Ես ուրախ եմ նրա համար, բայց ինձ զարմացնում է այն, որ նա ինձ գրում է այդ մասին։ Գուցե նա ուզում է ինձ ցույց տալ, որ ինքն էլ է մարդ դարձել, և որ ինքն էլ կարող է ունենալ ընտանիք։ Ես չգիտեմ, թե ինչ նպատակով է նա գրել ինձ, բայց ես ուրախ եմ նրա համար։

Ես ստացա նամակ իմ հին ընկերոջից Ալեքսանդրից, որ ապրում է Օդեսայում։ Նա գրում է ինձ, որ ինքը ամուսնացել է և ունի երեխա։ Ես ուրախ եմ նրա համար, բայց ինձ զարմացնում է այն, որ նա ինձ գրում է այդ մասին։ Գուցե նա ուզում է ինձ ցույց տալ, որ ինքն էլ է մարդ դարձել, և որ ինքն էլ կարող է ունենալ ընտանիք։ Ես չգիտեմ, թե ինչ նպատակով է նա գրել ինձ, բայց ես ուրախ եմ նրա համար։

— • —

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՀԱՅԵՑԱՐՔԻ ՄԱՍԻՆ (1895-96)

ՄԱՏԵՆԱԳՐՈՒԹՅՈՒՆ Հ. ԳԱՐԵԳԻՆ Ա. ՓՓՅԱՆԻ

Հայկական հայեցարքի մասին գրված ամենից ուշագրավ աշխատությունը, որ մինչև այսօր էլ չի կորցրել իր գիտական նշանակությունը, Հ. Գարեգին Ա. Փափազյանի «Հայկական հայեցարքի մասին» աշխատությունն է։ Այն լույս է տեսել 1895-96 թվականներին Վենետիկի Մխիթարյան միաբանության «Բազմավեպ» ամսագրի էջերում։ Հեղինակը հայ հին հավատալիքների, սովորությունների և ծեսերի ամենահմուտ գիտակներից մեկն է եղել։ Նրա աշխատությունը հիմնված է հարուստ նյութի վրա, որը նա հավաքել է անձամբ՝ ճանապարհորդելով հայկական գավառներում և ուսումնասիրելով ժողովրդական բերանացի ավանդությունները։

Հ. Գարեգին Ա. Փափազյանը հայ հին հավատալիքների մեջ առանձնահատուկ տեղ է հատկացնում հայեցարքին՝ նրան համարելով հայկական հին աստվածների ամենակարևոր պաշտամունքային խորհրդանիշը։ Նա գրում է. «Հայեցարքը հայ ժողովրդի կյանքում ունեցել է այնպիսի նշանակություն, որ նրա հետքերը մնացել են մինչև մեր օրերը՝ թեև մեծ մասամբ մոռացության մատնված, բայց և այնպես ապրում են ժողովրդի հիշողության մեջ, նրա երգերում, առասպելներում և սովորություններում»։

Հեղինակը մանրամասն նկարագրում է հայեցարքի տարբեր տեսակները՝ նրանց ծագումը, նշանակությունը և կատարման ձևերը։ Նա ցույց է տալիս, որ հայեցարքը սերտորեն կապված է եղել հին հայկական տոմարագիտության հետ, և որ նրա շատ ծեսեր արձագանքում են հեթանոսական աստղապաշտության մնացորդներին։ Հ. Գարեգին Ա. Փափազյանը հատկապես ուշադրություն է դարձնում հայեցարքի և հին հայկական աստղանունների միջև եղած կապերի վրա։

Աշխատության մեջ հեղինակը մանրամասն քննության է ենթարկում հայեցարքի տարբեր տեսակները՝ նրանց ծագումը, նշանակությունը և կատարման ձևերը։ Նա ցույց է տալիս, որ հայեցարքը սերտորեն կապված է եղել հին հայկական տոմարագիտության հետ, և որ նրա շատ ծեսեր արձագանքում են հեթանոսական աստղապաշտության մնացորդներին։ Հ. Գարեգին Ա. Փափազյանը հատկապես ուշադրություն է դարձնում հայեցարքի և հին հայկական աստղանունների միջև եղած կապերի վրա։

— • —

ՆԱԽԿԻՆ ԲԱ ԱՅԲԸ ՍՐԹԻՆ...

ՍԱՐՏԻՆ ՄԱՐՏԻՆՅԱՆ

Ընկերս ինձ ասեց ժպտալով. — Ես ուզում եմ գրել մի պատմվածք, որի գլխավոր անձը լինի մի ոչ շատ խելացի մարդ, որ ամեն ինչ անի հակառակը այն բանի, ինչ պետք է անի։ Ես ուզում եմ ցույց տալ, թե ինչպես նա ամեն քայլափոխի ընկնում է ծուղակները, որ իր համար լարել են կյանքի հանգամանքները, և ինչպես նա, ամեն անգամ ընկնելով, ոտքի է կանգնում, ինչպես ֆենիքսը մոխրից։ Ես ուզում եմ ցույց տալ, թե ինչպես նա, ամեն անգամ ընկնելով, ավելի է խորանում ճահճի մեջ, որ իր շուրջն է ստեղծել, և ինչպես նա, ամեն անգամ ոտքի կանգնելով, ավելի է բարձրանում։ Ես ուզում եմ ցույց տալ, որ մարդու ամենամեծ թշնամին ինքն իրեն է, որ մարդու ամենամեծ հաղթությունը ինքն իրեն հաղթելն է։

Ես ուզում եմ ցույց տալ, որ մարդու ամենամեծ թշնամին ինքն իրեն է, որ մարդու ամենամեծ հաղթությունը ինքն իրեն հաղթելն է։

Ընկերս ինձ ասեց ժպտալով. — Ես ուզում եմ գրել մի պատմվածք, որի գլխավոր անձը լինի մի ոչ շատ խելացի մարդ, որ ամեն ինչ անի հակառակը այն բանի, ինչ պետք է անի։ Ես ուզում եմ ցույց տալ, թե ինչպես նա ամեն քայլափոխի ընկնում է ծուղակները, որ իր համար լարել են կյանքի հանգամանքները, և ինչպես նա, ամեն անգամ ընկնելով, ոտքի է կանգնում, ինչպես ֆենիքսը մոխրից։ Ես ուզում եմ ցույց տալ, թե ինչպես նա, ամեն անգամ ընկնելով, ավելի է խորանում ճահճի մեջ, որ իր շուրջն է ստեղծել, և ինչպես նա, ամեն անգամ ոտքի կանգնելով, ավելի է բարձրանում։ Ես ուզում եմ ցույց տալ, որ մարդու ամենամեծ թշնամին ինքն իրեն է, որ մարդու ամենամեծ հաղթությունը ինքն իրեն հաղթելն է։

3 Հոկտ. 1895

Երեկ ես աշխատել եմ ամբողջ օրը։ Ես ավարտել եմ մի պատմվածք, որի վերնագիրն է «Ինչպես ես չգրեցի իմ պատմվածքը»։ Ես ուրախ եմ, որ վերջապես ազատվեցի այդ պատմվածքից։ Այն ինձ տանջել է ավելի քան մեկ ամիս։ Ես ամեն օր նստում էի գրելու, բայց ինչ-որ բան միշտ խանգարում էր ինձ։ Ես չգիտեմ, թե ինչ էր դա, բայց ես զգում էի, որ ինչ-որ բան միշտ խանգարում է ինձ։ Ես չգիտեմ, թե ինչ էր դա, բայց ես զգում էի, որ ինչ-որ բան միշտ խանգարում է ինձ։

7 Հոկտ. 1895

Ես ստացա նամակ իմ հին ընկերոջից Ալեքսանդրից, որ ապրում է Օդեսայում։ Նա գրում է ինձ, որ ինքը ամուսնացել է և ունի երեխա։ Ես ուրախ եմ նրա համար, բայց ինձ զարմացնում է այն, որ նա ինձ գրում է այդ մասին։ Գուցե նա ուզում է ինձ ցույց տալ, որ ինքն էլ է մարդ դարձել, և որ ինքն էլ կարող է ունենալ ընտանիք։ Ես չգիտեմ, թե ինչ նպատակով է նա գրել ինձ, բայց ես ուրախ եմ նրա համար։

Ես ստացա նամակ իմ հին ընկերոջից Ալեքսանդրից, որ ապրում է Օդեսայում։ Նա գրում է ինձ, որ ինքը ամուսնացել է և ունի երեխա։ Ես ուրախ եմ նրա համար, բայց ինձ զարմացնում է այն, որ նա ինձ գրում է այդ մասին։ Գուցե նա ուզում է ինձ ցույց տալ, որ ինքն էլ է մարդ դարձել, և որ ինքն էլ կարող է ունենալ ընտանիք։ Ես չգիտեմ, թե ինչ նպատակով է նա գրել ինձ, բայց ես ուրախ եմ նրա համար։

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՎԱՂՈՒՑ ԿԱ ՅԱՅՑԱԺԱՏՈՒ ՊՀՈՒՅՆԵՐԸ

(1914 — 1915)

— o —

Վերջերս տնտեսական հարցերու ծանրացած մեր ուշադրութիւնը ամբողջովին կը գրաւէր Մշոյ դաշտի ցորենի հարցը։ Ամէն տարի մայիսի վերջերուն, երբ ցորենի հասկերը կը սկսին ծռիլ, ամէն կողմէ կը լսուի ժողովուրդի ողբն ու կոծը։ Ամէն տարի ամէն կողմէ կը լսուի, թէ ցորենի հասկերը ոչ մէկ հատիկ ունին

ՉՈՒԹԻՒՆ

(ՎԵՊ ԱՍՏՂԱԿԱՒՈՐ ԽՆԴԻՐՔ)

— Իսպ ամէն տեսակ իրեր, որ ձգուած կ՚ըլլան ճամբուն վրայ։ — Տղոյն դուռ կը տանի։ — Ամէն տեսակ իրեր կրնայ գտնել մարդ ճամբուն վրայ։ Մանաւանդ եթէ 250 տարի առաջ ալ գտած ըլլայ։

— Ո՞վ, բերդապետ։

— Ես, տիկնոջս։

— Ասիկա ինչպէ՞ս եղաւ։

— Ես ալ կ՚ուզեմ գիտնալ։ Ես ալ կ՚ուզեմ գիտնալ։ Ես ալ կ՚ուզեմ գիտնալ։

ՀԱՐԱՁԱԳ

ՕՐԱԹԵՐԹ՝ ԱԶԳԱՑԻՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ, ԳՐԱԿԱՆ

EE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

(Fondé en 1925) :-: R. C. Seine 276.286

Directeur et Propriétaire : SCH. MISSAKIAN — 17, Rue Damesme, PARIS (13e)

Rédaction et Administration — Téléphone : Glacière 15 - 70

ԱՄԲԱԿՐՈՒԹԻՒՆՆ ԵՒ ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

ԱՂԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆԱՆ ԳԱՑՄԱՆՆԵՐ.— ՏԱՐԵԿԱՆ ՎՃԱՐՈՒԹԻՒՆԸ ԻՆԱՄԱՐՁԱԿ

Յրանսա եւ գաղութներ	140 ֆրանք	70 ֆրանք	35 ֆր
Անգլիա, Եգիպտոս, Զուիցերիա, Իտալիա	250 »	130 ֆրանք	—
Ամերիկա եւ ուրիշ երկիրներ	200 ֆրանք	100 ֆրանք	—

կիրակի 16 ՕԳՈՍՏՈՍ DIMANCHE 16 AOUT 1936

Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱԿԵԱՆ

Գին 50 ՍԱՆԹԻՄ

12 ՏԱՐԻ — 12e Année No. 3193

Եւրոպական կացութիւն

ՆՈՐԸ՞Ն ԴԱՒԱԴՐՈՒԹԻՒՆ...

Առանձ մը իվեր, խուճապահար հոգեբանութիւն մը կը մատնէ խորհրդային մամուլը, օրն ի բուն «զգուշութիւն եւ զգաստութիւն (արթնութիւն) պահանջելով, համաձայն Մթալինի իշխանաւոր հրահանգներուն:

Ազասի Յանջեանի անճնասպանութենէն յետոյ քաէարկուած թխածոյ բանաճեւերը եւ այդ առթիւ եղած հրատարակութիւնները ալ նոյն հոգեբանութիւնը կը խտացնէին, խուժանային խառնակրութեամբ մը:

Երէկ, մեր ռուսագէտ աշխատակիցը մանրամասնօրէն պարզած էր այդ իրարանցումին գլխաւոր դրուագները, քաղելով պերճախօսական փաստեր՝ կուսակցութեան պաշտօնաթերթէն:

Այսպէս, պաշտօնաթերթը, «Փրավտա», կ'ազդարարէր, օրագրոյս 9ի խմբագրականով.

— « Մենք յաղթեցինք: Քաղէեւի դասակարգի գործակալները այլեւս չեն կրնար ուղղակի դիմել զանգուածներուն իրենց «պլատֆորմ»ներով: Անոնց հաղաքական սանկութիւնը մերկացուեցաւ: Մնացած են միայն գաղտնի խմբակներ, որոնք միացած են կուսակցութեան դէմ իրենց ունեցած ընդհանուր ատելութեամբ: Այդ խմբաւորումներու միջեւ եղած տարբերութիւնները վերցած են: Մնացած են մարդասպաններու անհնարագիր հրոսախումբեր, որոնք կը ներշնչուին ու կը դեկավարուին Թրոցկիի, Զինովիեւի եւ Քամենեւի կողմէ:

« Ոչ, պայքարը դեռ կը շարունակուի: Քաղէեւի դասակարգը եւ անոր գործակալները զրկուած են այլեւս ընդդիմադիրի շղարշ հագնելու հնարաւորութենէն: Հակայեղափոխութեան ճեռին հագնելու հնարաւորութենէն: Հարուածը ուղղուած էր «պլատֆորմ»ի զէնքը: Հարուածը ուղղուած է կուսակցութեան միասնականութեան դէմ, անոնք նշանակէտ են ընտրած կուսակցական դեկավարութիւնը՝ փիզիքապէս ոչնչացնելու համար: «Պլատֆորմ»ը փոխարինուած է ատրճանակով »:

Նոյն թերթը նախընթաց խմբագրականի մէջ ալ ուժգին կը հնչեցնէր ահազանգը, աղաղակելով — «Պէտք է ճանչնալ թշնամին »:

— « Անընդհատ պէտք է կրկնել, արթնութիւնը անհրաժեշտ է ամէնուրեք եւ բոլոր պարագաներու տակ: Թշնամին վարպետօրէն կ'օգտագործէ ամէն հնարաւորութիւն, նուազագոյն ապատմութիւնը, շտապաօսութիւնը եւ աշխատանքի մէջ ցոյց տրուած անփոյթ ընթացքը: Թշնամին խորամանկ ադուէսի պէս հազարումէկ միջոցներու կը դիմէ, որպէսզի անկատելի դառնայ, վստահութիւն շահի եւ ի դերեւ հանէ արթնութիւնը:

« ... Թշնամին վար չէ դրած զէնքը եւ կուսակցութեան դէմ պայքարի նոր միջոցներ եւ մեթոտներ կը գործածէ: Թրոցկիի, Զինովիեւի եւ Քամենեւի ուղղակի ցուցմունքներով ստեղծուած է այնպիսի երկերեսանի դրութիւն մը, որուն կրնան նախանձել Անգլիոյ եւ ցարական Օխրանկան»:

Եւ անմիջապէս վերջ՝ հերթական յանկերգը,— Մթալի՛ն.

— «Կուսակցութեան Սթալինեան կեդր. կոմիտէն եւ մեր մեծ առաջնորդ ընկեր Սթալինը բոլշեւիկեան արթնութեան օրինակներ կուտան... Բազմաթիւ թանկագին գլուխներ փրկուած են շնորհիւ այն բանի որ ընկեր Սթալինը իբրեւ արթուն պահակ կը հսկէ մեր կուսակցութեան ամբողջականութեան եւ միասնական ուժին վրայ »:

Արդ, «Հանճարեղ Առաջնորդ»ն ու «արթուն պահակ»ը գործի ձեռնարկած է արդէն, թոցնելու համար չարք մը գլուխներ,— գլուխները իր երկկուան գործակիցներուն եւ խորհրդային իշխանութեան հիմնադիրներուն:

Պիտի կարդաք այսօր իսկ,— երեւա՛ն հանուեր է «ահաբեկչական խմբակ մը», որ կը գտնուի Թրոցքիի եւ Զինովիեւի դեկավարութեան տակ, եւ որ «ահաբեկումներ կը պատրաստէր կուսակցութեան եւ խորհրդային իշխանութեան վարիչներուն դէմ»:

Այս առթիւ, Մոսկուայի պաշտօնական գործակալութիւնը կը յիշէ ամբաստանեալներուն անունները,— մեծ մասով առաջնակարգ դէմքեր, որոնք տասնեակ տարի աքսորի դատապարտուեցան, կիրովի սպանութենէն յետոյ (1934 դեկտ. 1):

Դատավարութիւնը պիտի կատարուի այս չաբթու, հրապարակա՛ւ, որպէսզի արտաքին աշխարհը համոզուի թէ արդարութիւն է որ կը տիրապետէ խորհրդային աշխարհին մէջ...

Եթէ ուզենք իրատեսական լեզու գործածել, պիտի ըսենք թէ «բոլոր հանգամանքներն ու պարագաները» ցոյց կուտան որ եւ է քը պիտի ըլլայ գնդակահարութիւն: Ուրիշ խնդիր, եթէ Մոսկուա ուզէ նկատի առնել արտաքին հանրային կարծիքը եւ մասնաւորապէս Ֆրանսայի ժողովրդական ճակատին արտադրութիւնները :

Թրոցքի փախստական է արդէն: Զինովիեւ եւ Քամենեւ երբոր անգամ է որ կը դատուին, եւ, կիրովի սպանութեան առթիւ, հազիւ ազատեցան մահավճիռէն, ողորմուկ մեղայականներ ստորագրելով:

Ուրեմն, նորէն արիւն, անվերջ եւ անխնայ, որպէսզի հանգիստ քնանայ «Մեծ Առաջնորդ»ը, վարչ եւ արիւնազանգ թաթի մը տակ խեղդէ զանգուածներուն գիտակցութիւնը:

Զարհուրանքի՞ն է ենթադրել թէ տարաբախտ Յանջեանն ալ նախընտրեց իր ձեռքով ուտել իր գլուխը, նախատեսելով գալիքը...

Նորէ՞ն դաւադրութիւն: Այո, պէտք է միշտ «արթուն» պահել պահակները, պարբերաբար «ահաբեկումներ» սարքելով, որպէսզի կարելի ըլլայ աւելի անողոքմտօրէն պրկել օղակները:

Շ.

ՕԼԻՄՊԻԱԿԱՆԻ ԲԱՑՈՒՄԸ ՊԵՐԼԻՆԻ ՄԷՋ

Աւանդական յուզը որ փոխադրուեցաւ Ցունաստանէն, երկիրէ երկիր փոխանցուելով

Ողիմպիականը կը վերջանայ այսօր, կիրակի: Ցաջորդով ուրիշ նկարներ, եւ մանաւանդ «Մեծ Նետ»ին (ոչ թէ Նեկր), ձէս Օուընսի պատկերը:

ՎԵՐՋԻՆ ԺԱՄ

ԱՊՏԱՄԲՆԵՐԸ ԳՐԱԻԵՑԻՆ ՊԱՏԱՅՈՂԸ

ՍԱՆ ՍԵՊԱՍԹԻԱՆՈՑԻ ՅԵՂԱՓՈԽԱԿԱՆ ԿԱՄԻՏԷՆ ԿԸ ՍՊԱՌՆԱՑ ՕԴԸ ՀԱՆԵԼ ԱՄԲՈՂՋ ՔԱՂԱՔԸ

Փոխադարձ ջարդ կը շարունակուի կատաղօրէն

Ուրբաթ օր, կատաղի ճակատամարտ մը վերջը որ շարունակուեցաւ փողոցներու մէջ ալ, ապստամբները Պատայոզ մտան (արեւելեան Սպանիա): Այս դրաւումով իրականացած կ'ըլլայ հիւսիսային եւ հարաւային բանակներուն միացումը:

*Հեռագրական գործակալութեանց տեղեկութեան համաձայն, առաւօտեան ժամը 7ին ապստամբները սկսան ռմբակոծել Պատայոզը, յետոյ օդանաւերը բազմութիւն մը ռումբեր ձգեցին քաղաքին վրայ: Ի զուր յառաջխաղացութիւն փորձեցին

ՊԱՐԶԻ ՀԱՍՏՈՒԹՅՈՒՆ ԻՐԱՎԱՆՔԻ

ՕՐՈՒՆ ՀԱՅԿԱԿԱՆ

— Dolce farniente

... Ես ինչ-որ անհասկանալի ձանձրույթ եմ զգում, ինչ-որ անորոշ տրտմություն, որ ինձ չի լքում, ինչքան էլ ես ջանում ազատվել նրանից։ Ինչ-որ մի անհայտ ուժ ինձ ստիպում է մտածել անցյալի մասին, ինչ-որ մի անհայտ ուժ ինձ ստիպում է ապրել անցյալով։ Ես ուզում եմ մոռանալ, ուզում եմ ազատվել այդ ուժից, ուզում եմ ապրել ներկայով, բայց չեմ կարողանում։ Ես ուզում եմ ուրախանալ, ուզում եմ ծիծաղել, ուզում եմ ինձ ազատ զգալ, ուզում եմ ինձ երջանիկ զգալ, բայց չեմ կարողանում։ Ես ուզում եմ ինձ ուրիշ կերպ պահել, ուզում եմ ինձ ուրիշ կերպ զգալ, ուզում եմ ինձ ուրիշ կերպ տեսնել, ուզում եմ ինձ ուրիշ կերպ լսել, ուզում եմ ինձ ուրիշ կերպ ապրել, ուզում եմ ինձ ուրիշ կերպ մտածել, ուզում եմ ինձ ուրիշ կերպ ... ուզում եմ ինձ ուրիշ կերպ ... ուզում եմ ինձ ուրիշ կերպ ...

Ս. Կ. ՎԱՀՐԱՄՅԱՆ

ՀՈՒՇԵՐ ԱՆՑՅԱԼ ԺԱՄԱՆԱԿՆԵՐԻՑ

— Ես ինչ-որ բան պիտի ասեի, բայց մոռացել եմ, — ասաց Հարությունը, երբ ընթրիքի ժամանակ ամենքը լռեցին։

— Ինչ-որ բան պիտի ասեի, բայց մոռացել եմ, — կրկնեց Հարությունը։ — Ինչ-որ բան պիտի ասեի, բայց մոռացել եմ։

տակամութիւն յայտնած են Ծառայելու Ջօր. Ֆրանքոյի հրամանատարութեան տակ, իբրեւ պատասխան Մատրիտի կառավարութեան որ կը հրաւիրէր ապստամբել այդ զօրավարին դէմ։

Զրոյցի մը համաձայն, Պիլպաօ քաղաքին հրամանատարութիւնը պայմաններ հարցուցած է, անձնատուր ըլլալու համար։

Կառավարական հեռագիր մը կ'ըսէ թէ 14,000 համայնավարներ ջարդուած են Քորտովայի նահանգին մէջ, Փուէնթէ Ժէնիլի մէջ, իբրեւ վրէժ 700 ֆաշականներու զնդակահարման։ Կառավարութիւնն ալ իր կարգին յաղթանակներ կը ծանուցանէ Օվիէտոյի եւ ուրիշ կարգ մը քաղաքներու մէջ։ Ուժգնօրէն կը ռմբակոծուին Սարակոսա, Կրընատա, Քորտովա, Թոլէտօ եւ Սէվիլա քաղաքները, որոնք ապստամբներուն ձեռքը կը գտնուին։

Հարիւրաւոր պատանիներ պիտի ապաստնուին ուժանակներով...

Ապստամբները անխնայ կը ռմբակոծեն Սան Սէպասթիանօ քաղաքը, որ Մատրիտի ազնուականներուն եւ դեսպաններուն ամառանոցն է, հիւսիսային Սպանիոյ մէջ, Ֆրանսական սահմանին մօտ։ Առջի օր վեց օդանաւեր սաւառնելով 10 —20 քիլօնոց ռումբեր ձգեցին։ Զոհերուն մէջ կը գտնուի մայր մը՝ իր երկու աղջիկներով, 14 եւ 17 տարեկան։ Օդանաւերը միեւնոյն տեղն թռուցիկներ ձգեցին, անձնատուրթեան հրաւիրելով քաղաքը, այլապէս կը սպառնան ծովէն ալ ռմբակոծել։ Զորս ապստամբ մարտանաւեր կեցած են Սան Սէպասթիանօյի բացերը, բանակին ուժ տալու եւ ի հարկին վերջնագրով եղած սպառնալիքը զօրացնելու համար։ Օդանաւային ռմբակոծութիւնը եւ ծովային ռմբակոծութեան սպառնալիքը աննկարագրելի յուզում եւ խուճապ յառաջ բերին քաղաքին մէջ։ Կ'ըսուի թէ ամբոխը ահելի վրէժխնդրութիւն կը պահանջէ։ Յեղափոխական կառավարութիւնը ուժ ապստամբ զերիներ զնդակահարեց, իբրեւ վրէժ ուժ մեռեալներու։ Կառավարութիւնը վճռած է կատարհար

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ՝ ԱԶԳԱՑԻՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ, ԳՐԱԿԱՆ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

(Fondé en 1925) :-: R. C. Seine 276.286

Directeur et Propriétaire : SCH. MISSAKIAN
Rédaction et Administration
ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԻՒՆ ԵՒ ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ
17, Rue Damesme, PARIS (13e)
Téléphone : Glacière 15 - 70
Métro : TOLBIAC
ԵՐԹԵԻՆԵՑԿ ՀԱՄԱՐ՝

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԵԱՆ ՊԱՅՄԱՆՆԵՐ՝—

ՏԱՐԵԿԱՆ ՎՃԱՐՄԱՆԱՑ ԹՒԱՄՄԱՆ

Ֆրանսա եւ գաղութներ	140 ֆրանք	70 ֆրանք	35 ֆր.
Անգլիա, Եգիպտոս, Զուիցերիա, Իտալիա	250 »	130 ֆրանք	—
Ամերիկա եւ ուրիշ երկիրներ	200 ֆրանք	100 ֆրանք	—

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ
18
ՕԳՈՍՏՈՍ
MARDI
18 AOUT
1936

Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ԳԻՆ 50 ՍԱՆԹԻՄ

12 ՏԱՐԻ — 12e Année No. 3194

ԵՐԿՈՒ ԽՕՍՔ

«ՍՐԻԿԱՆԵՐ ԲԱԼՈՐ ԵՐԿԻՐՆԵՐՈՒ, ՄԻԱՑԷՔ»

— · —

— Քիչ անդին պիտի կարդաք հեռագիր մը՝ Մոսկուայէն, հրատարակուած՝ կիրակի օրուան թերթերուն մէջ։

Որքան ալ թերխաչ ոճով մը խմբագրուած ըլլայ — օրինակ՝ «համահայկական չարժում» — այդ հեռագիրը անգամ մը եւս կը բանայ Ազասի Յանջեանի ողբերգութեան վարագոյրը։

Ուրեմն, անգամ մը եւս կը հաստատուի թէ.

1. Վերջերս ժողով մը տեղի ունեցած է Թիֆլիսի մէջ, եւ Հայերը բողոքած են սահմանային հարցերու կամ Վրաստանի դեմ կշռութեան դէմ։

2. Այդ ժողովէն վերջը, ձերբակալութիւններ կատարուած են (հեռագիրը կը հաշուէ 150 հոգի), եւ Յանջեանն ալ պիտի ձերբակալուէր, բայց ինքնասպան եղաւ։

3. Քանի որ Թրոցքիի եւ Զինովիեւի անուններն ալ կը յիշուին յուրին մէջ, ինչպէս երեւանի, Բագուի եւ Թիֆլիսի կեդր. կոմիտէներու ծանօթ բանաձեւերուն մէջ, անշուշտ Յանջեանի պարագան ալ պիտի քննուի Մոսկուայի սարքած նոր դատավարութեան առթիւ (վաղը, 19 օգոստոս)։

Տեղական թերթերուն ուղղուած հեռագիրը մեզնէն կը հաստատէ մեր թղթակիցներուն տեղեկութիւնները, որոնք հրատարակուեցան օրը օրին։

Կը հաստատէ, մանաւանդ, մեր եզրակացութիւնները, որոնց դէմ քանի մը գեհենի յիշոցներ արձակելէ յետոյ, քար լռութիւն պահեցին «Հայաստանասէրները», իրենց չոյլարան ճառախօսներով եւ խառուտիկ օրկաններով։

Այս յայտնութիւններէն վերջը, երեւակայեցէք չնկանութիւնը «Բանուոր»ի խմբագրին, որ համարձակեցաւ հէքեաթ պատմել «Փըթի Ժուռնալ»ի բեմէն, ապացուցանելու համար թէ Ազասի Յանջեան կը տառապէր «ծանր տեսակի տուբերկուլէօզ»է եւ թէ «անվերջ քովի բաժակէն ջուր կը խմէր»։

Կարելի էր ըմբռնել երեւանցիներու կամ Թիֆլիսցիներու լռութիւնը։ Կարելի էր նոյն իսկ բացատրել Թիամօյ եւ այնքան գարշելի բանաձեւերու պարագան, ահուսարսափի տիրապետութեան տակ։

Բայց, ըլա՛լ ամերիկեան հպատակ, երթալ երեւան ու Թիֆլիս, տեսնել եւ լսել ամէն բան, յետոյ վերադառնալ ազատ երկիրը եւ եղերական դէպքի մը զարհուրանքն անգամ խեղկատակութեան վերածել,— արարք մըն է որուն որակումը ձեզի կը թողունք։

Այս պատկերին քով դնելով միւսը,— քուէարկուած բանաձեւերն ու եղած հրատարակութիւնները, կրնաք բացատրել առանց չափազանցութեան.

— «Սրիկաներ բոլոր երկիրներու, միացէք»։

Դժուար է ուրիշ եզրակացութեան յանգիլ, Յանջեանի դէպքին առթիւ եղած արտայայտութեանց հետ կարդալով Մոսկուայի նոր ռազմախաղը,— Թրոցքի-Զինովիեւեան դաւադրութիւն։

Անհրաժեշտ չէ սպասել բուն դատավարութեան, ըմբռնելու համար նոր եւ հրէշային խեղկատակութիւնը։ Զափազանց խօսուն են արուած լուրերը, իրենց թխածոյ եւ ձուլածոյ յատկաբանութիւններով, որոնք թէեւ կարկուտի պէս կը տեղան, բայց կը տեղան իրրեւ կապար, ոչ թէ իրրեւ ոսկի կամ արծաթ։

Հանգուցեալ Պապը Ալին չատ աւելի խելօք եւ մարդավարի լեզու կը գործածէր, երբ զեկոյցներ կը հրատարակէր, Հայկական կոտորածներու առթիւ։

Ահաւասիկ «Փրաւմա»ն, կուսակցութեան պաշտօնաթերթը, իր գեանաքարէ խմբագրականով, որ յեղափոխական զգացումնե-րու պոռնկացումն է, եւ ոչ թէ փառաբանութիւնը։

Ահաւասիկ ամբողջ խորհրդային մամուլը արիւնածարաւ գարշահոտութեամբ, խեղդելու համար բուն ողբերգութիւնը ինչպէս կովկասի, նոյնպէս Մոսկուայի մէջ։

Թրքական «Փատիշահըմ չոք եաշա»ն այնքան աւելր ցանած չէր հոգիներու մէջ, որքան «Մեծ Առաջնորդ» Սթալինի ձօնուած աղմոսերգութիւնը, 170 լեզուներով եւ գաւառաբարբառներով։

Զանգուածներու անբանացումը երրեք այսքան գիտականօրէն եւ ասիական խուժանավարութեամբ կազմակերպուած չէր նոյն-իսկ իսլամական «ճիհատ»ներու առթիւ։

Յանջեանի «փոքրոգի արարք»ը եւ «Զինովիեւ-Թրոցքի դաւադրութիւնը» այսպէս իրարու եռեւէ հանելով, իրար լրացնելով, կը ներկայացնեն պատկեր մը որ իր նմանը չունի ժողովուրդներու պատմութեան մէջ։

Եւ այս բոլորը տեղի կ'ունենան ճիշդ այն պահուն, երբ մարդիկ հրաւիրուած են կարծիք յայտնելու «Սթալինեան սահմանադրութեան նախագիծ»ի մասին, երբ 150 տարեկան պարոն Կվինաչվելիներ եւ 132 տարեկան տիկին Զիկօներ վկայութեան կը կանչուին, անոր արժանիքները բացատրելու համար...

Երկու ցնդածներ, խեղճուկրակ հովիւներ եւ նախրապաններ վկայութեան կը կանչուին այդ սահմանադրութիւնը պանծացնելու համար։ Իսկ անդին, երեւանի մէջ, երբ ամբողջ ժողովուրդ մը կը համարձակի արտնջալ իր սեփական հողերու բռնագրաւման դէմ, երբ անոր թունդ բոլշեւիկ զաւակները կը փորձեն գոնէ բացատրութիւն մը ներկայացնել Թիֆլիսի եւ Մոսկուայի աշխարհակալներուն առջեւ, կը չայէ մարակը։

Ու երբ, յուսահատական պահու մը մէջ, մէկը անձնասպան կ'ըլլայ, մարակին հետ աման մըն ալ աղբ կը թափեն վրան, ներէն թէ դուրսէն...

Շ.

ՎԵՐՋԻՆ ԺԱՄ

ՍԱՆ ՍԷՊԱՍԹԻԱՆՕ ՊԱՅԹԱՐՈՒԱԾ

Ապստամբները 2000 հոգի կը գնդակահարեն Պատպոզի մէջ

Կռիւները կատաղօրէն կը շարունակուին Սպանիոյ մէջ։ Ապստամբները նոր եւ աւելի ուժգին յարձակողական մը գործեցին Սան Սէպասթիանոյի եւ Իրունի վրայ (Հիւսիս), երէք թեւերով, բայց ետ մղուեցան։ Կառավարական զօրքը 200 ապստամբներ բանտարկեց կաղոլինի մթերանոցին մէջ, սպառնալով զօրքը հանել, եթէ քաղաքը ռմբակոծուի։ Զօրս ապստամբ մարտանաւեր Սան-Սէպասթիանոյի կը սպառնան ծովէն, իսկ ցամաքի վրայ քաղաքը գրեթէ պաշարուած է։ Մատրիտի չուրջն ալ բուռն կռիւներ կը մղուին։ Իսկ Օվիէդոյի մէջ կառավարի կռիւներ մղուած են փողոցէ փողոց, տունէ տուն։ Կ'ըսուի թէ կարմիրները տեղ-տեղ օդը հանած են Սէվիլլա-Մատրիտ երկաթուղին, որպէսզի ապստամբները չկարենան հարաւէն հիւսիս յառաջանալ։ Կառավարական զօրքը մոլեգնօրէն յարձակեցաւ Սարակոսայի վրայ, բայց ետ մղուեցաւ ծանր կորուստներով։ Մայորքայի ապստամբները ականներ ցանած են կղզիին չուրջը, որպէսզի կառավարութիւնը չկարենայ զօրք հանել։ Օտար մարտանաւերը ազդարարութիւն ստացան, ծովափին չմօտենալու համար։

Թղթակիցները ահռելի մանրամասնութիւններ կը հաղորդեն պատպոզի գրաւման մասին (Սպանիոյ արեւմտեան, եւ ոչ թէ արեւելեան կողմը, ինչպէս պաշարումներով, 1811ին եւ 1812ին, երբ յարձակեցան Անգլիացիներն ու Պրթանացիները։ Քաղաքը աւերակներու վերածուած է վերջին կռիւներու հետեւանքով։ Գլխաւոր ռազմիկներն եղած են Մարոքէն փոխադրուած բնիկ զինուորներ, կարմիր ֆէսերով։ Ապստամբները յաջողեցան մահացու հարուած մը տալ, օգտուելով հին պարիսպին մէջ բացուած ճեղքէ մը։ Երբ թղթակիցները քաղաք մտան, փողոցները լեցուած էին անհամար դիակներ եւ ահիներ աուտոներու պէս կը հոսէր մայթերէն։ Գրեթէ բոլոր տուները ճերմակ դրօշ կամ թաշկինակ պարզած էին, անձնատուր ըլլալու համար։ Քաղաքացիները ճերմակ լաթեր կապած էին իրենց թեւերուն, ապացուցանելու համար թէ ռազմիկներ կամ լրտեսներ չէին։ Ապստամբները վճռական յարձակումը կատարեցին ուրբաթ օր, երեք թեւերով, անխնայ ռմբակոծելով քաղաքը ցամաքէն եւ օդէն։ Ներս մտնելէ անմիջապէս վերջը, ապստամբները ձեռնարկեցին զանգուածային գնդակահարութեանց, որոնց թիւը 2000ի կը հասնի։

Կատպոզի վրէժխնդրութիւն

«Թան»ի թղթակիցը նկարագրելով Պատպոզի գրաւումը կը գրէ.— Ապստամբները 60 մեռեալ եւ 150 վիրաւոր կը հաշուեն իրենց կորուստը, իսկ կառավարական զօրքին կորուստը՝ 6 — 800 մեռեալ։ Ցաղթանակէն վերջը, 380 քաղաքական բանտարկեալներ ազատ արձակուեցան։ Ձերբակալուած քաղաքապետները եւ կասկածելիները անմիջապէս հրացանի բռնուեցան։ Առաջին առթիւ գնդակահարուեցան 1200 հոգի, դիմադրութեան կամ ծանր ոճիրներու համար։ Զինուորական հրամանատարութեան հրապարակը արեան լիճի մը վերածուած էր ուր կը լողային մահապարտներուն գտակները կամ ուրիշ անձնական առարկաներ։ Մայր-եկեղեցին, ուր բազմաթիւ ընտանիքներ ապաստանած էին, տակնուվրայ եղած է, բայց վնասուած չէ։ Երկուքաղաքապահ զինուորներ գնդակահարուեցան մայր խորանին առջեւ։ Ձերբակալութիւնները եւ զանգուածային գնդակահարութիւնները կը շարունակուին։ Քաղաքին փողոցները լեցուած են գնդակներով, ապակիի եւ աղիւսի կտորներով, լքուած դիակներով։ Միայն Սան Եուան փողոցին մէջ 300 դիակներ ձըղուած էին։ Երեք օրուան օդային ռմբակոծութեան հետեւանքով չատ մը տուներ եւ նահանգային հիւանդանոցը կործանած են։

Լիզպոնայէն կը հեռագրեն թէ Պատպոզի գրաւման հետեւանքով Փորթուկալի եւ Սպանիոյ ամբողջ սահմանագլուխը կը գտնուի ապստամբներուն ձեռքը։

****Իրունի եւ Սան Սէպասթիանոյի բնակիչներէն չատերը չրջակայ լեռներն ապաստանած են։ Մովեզերեայ բոլոր քաղաքներուն մէջ հարիւրաւոր պատանդներ անհամբեր կը սպասեն ապստամբ, այլապէս պիտի գնդակահարուին։ Միայն Սան Սէպասթիանոյի մէջ կը գտնուին 700 պատանդներ, որոնց մէջ կան բազմաթիւ աղջիկներ ազնուապետական ընտանիքներէ։ Կարմիրները կը սպառնան առաջին առթիւ օդը հանել այն չէնքերը ուր պատանդներ կը գտնուին։ Պիլպաոյի մէջ ալ հարիւրաւոր պատանդներ բանտարկուած են դատախուերու մէջ, իսկ Սանթանտէրի բացերը, «Անճէլ Փէրէզ» չոգենաւին մէջ թխուած են 800 ապստամբներ։ Կարմիրները կը սպառնան ասոնք ալ օդը հանել, եթէ ապստամբները յարձակին։*

Երէք ռումբեր ինկան Տրանսպի մէջ

Սպանիական (կառավարական) սուտուկ մը կիրակի օր երէք ռումբեր ձգեց Ֆրանսական հողի վրայ, Պիրինէու գիւղին մէջ։ Ռումբերէն մէկը ինկաւ եկեղեցիին մօտ, երկրորդը վնասեց հարեւան տունի մը, իսկ երրորդը գիւղէն դուրս ինկաւ։ Շրջուն պահակներ անմիջապէս օգնութեան հասան եւ չղթայ մը կազմեցին արկածին վայրը։ Կը կարծուի թէ օդաչուն կ'ուզէր ռմբակոծել ապստամբներու մէկ դիրքը, բայց մոլորած է, մշուշի պատճառով։ Ֆրանսական կառավարութիւնը արդէն իսկ միջոցներ ձեռք առած է, որպէսզի սահմանին մէկ կողմէն միւսը զինուորներ չանցնին։ Մթեւնոյն ատեն կ'ուզէ կատարեալ չէզոքութիւն պահել։ Այս պատճառով Պուռժէի մէջ վար դրած է վեց անզլիական օդանաւեր։

**** Երկու գերմանական օդանաւեր, Անգլիայէն ճամբայ ելած էին առջի օր, հաւանաբար Սպանիա երթալու համար։ Մէկը ջախջախուեցաւ Պիարիցի օդակայանին մօտ, եւ կրակ առնելով վառեցաւ երկու օդանաւորդներուն հետ։ Իսկ միւսը հարկադրուեցաւ վար իջնել Լա Ռոշէլի մէջ։ Օդանաւորդը, Լեհ մը, յայտնեց թէ Փորթուկալ պիտի երթար։ Կ'ըսուի թէ երկուքն ալ այն օդանաւերն են որոնք ասկէ առաջ վար դրուեցան Պոռտոյի մէջ եւ յետոյ Անգլիա վերադարձան։*

**** Անգլիական կառավարութիւնը հետզհետէ մտահոգութեան մատնուե-*

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

Ամերիկացի սեւամորթ ձէս Օուընս, որ երեք ոսկի չհաճշաւ շահեցաւ Պերլինի Ողիմպիականի մէջ, կոտրելով **100, 200** մէթր վազքի եւ երկայնութիւն ցատկելու մրցանիշը։

«ՅԱՌԱՋ»Ի ՏԱՆ ՅԱՆԶՆԱԺՈՂՈՎԻ ԱՆԴԱՄՆԵՐՈՒՆ

«ՅԱՌԱՋ»Ի ՏՊԱԿԱՆԻ Ֆոնտի յանձնաժողովը նիստի կը հրաւիրուի այսօր, երեքշաբթի, իրիկուն ժամը 8.30ին, նոյն վայրին մէջ։

150 ՁԵՐԲԱԿԱԼՈՒԹԻՒՆ ԹԻՖԼԻՍԻ ՄԷՋ

Յանջեան ալ պիտի ձերբակալուէր, բայց...

Մոսկուայէն կը հեռագրեն Ժուռնալ տէ Տէպայի.—

Վերջերս 150 հոգի ձերբակալուեցան Թիֆլիսի մէջ, համահայկական չարժման մը կուսակիցներուն կողմէ գումարուած ժողովի մը ընթացքին։ Մասնաւոր բայց լաւատեղեակ աղբիւրէ կը տեղեկացնեն թէ՝ այս վերջինները, դժգոհ՝ նոր սահմանադրութենէն, որ կը նախատեսէ Անդրկովկասեան Դաշնակցութեան ջնջումը եւ Վրաստանի անկախութիւնը, կ'ուզէին բողոքել Մոսկուա։ Առնց մէջ կը գտնուէր Մեհրաննան, անդամ տեղական կառավարութեան, որ նախապէս ձերբակալուած էր իրրեւ Թրոցքիական եւ յետոյ պայմանաւոր արձակում ստացած եւ Յանջեան, Հայաստանի Կեդր. Կոմիտէին քարտուղարը։ Կ'ԸՍԵՆ ԹԷ ԱՅՍ ՎԵՐՋԻՆԸ ԱՆՋՆԱՍՊԱՆ ԵՂԱԾ Է ՁԻՇԴ ԱՅՆ ՊԱՀՈՒՆ ԵՐԲ ՊԻՏԻ ՁԵՐԲԱԿԱԼՈՒԻՐ։

ՅԱՌԱՋ.— Ինչպէս կ'երեւայ, դեռ ժամանակ պէտք է անցնի, մինչեւ որ ամբողջովին բացուին խանչեանի անճնասպանութեան գաղտնիքին բոլոր ծալքերը։ Վերի տեղեկութիւնը, հակառակ իր պակասաւոր հանգամանքին, նոր լոյս մը կը սփռէ։ երեւի թղթակիցը ծանօթ չըլլալով կովկասեան իրականութեան, Վրաստանի անկախութեան խնդիրը շփոթած է ներքին սահմանումներու հարցին հետ։

ՄԱՀԱՊԱՏԻԺ ԿԸ ՊԱՀԱՆՋՈՒԻ

Զինովիեւի եւ ընկերներուն համար

Ինչպէս հաղորդած էինք կիրակի օր, Զինովիեւ, Քամենեւ, Տէր Վահանեան եւ ուրիշներ Գերագոյն Ատեանին առջեւ պիտի դատուին օգոստոս 19ին, իրրեւ դաւադիրներ եւ ահաբեկիչներ։ Ամբաստանեալները կ'ըսէ թէ Թրոցքի ուղղակի յարաբերութեան մէջ էր ամբաստանեալներուն հետ։ «Փրաւմա» կ'աւելցնէ թէ ամբաստանեալները Թրոցքիի եւ Կէսթափոյի (հիթլէրական Զեկա) դրդումով կ'ուզէին սպաննել կարգ մը վարիչներ եւ մասնաւորապէս Սթալինը։

Դատավարութիւնը հրապարակային պիտի ըլլայ եւ օտար թղթակիցներն ալ պիտի ընդունուին։

**** Մինչ «Փրաւմա», կուսակցութեան պաշտօնաթերթը, յատկապէս կը յիշէ թէ դաւադիրները որոշած էին սպաննել Սթալինը, «Իզվեստիա», կառավարութեան պաշտօնաթերթը, զանց կ'առնէ այս մասը։ Բոլոր թերթերը մահապատիժ կը պահանջեն ամբաստանեալներուն համար։ «Փրաւմա» ամբաստանեալները կը սեւցնէ ամէնէն գարշելի բառերով, անխնայ խարանելով մասնաւորապէս Զինովիեւը, Թրոցքին եւ Քամենեւը։ (Այդ խմբագրականը պիտի տանք առանձին)։*

Բոլոր արտայայտութիւնները կ'ապացուցանեն թէ Սթալին որոշած է միանգամընդմիշտ գլխատել ընդդիմադիրները, բարեկենդանային դատավարութիւն մը սարքելով։ Տարօրինակ է որ մինչեւ հիմա գաղտնի պահուած էին ծրագրուած «ահաբեկումները»։

**** Լէօն Թրոցքի, որ միշտ Նորվեկիա կը գտնուի, բացարձակապէս կը հերքէ իրեն դէմ եղած մեղադրանքները։ Նախկին զինուորական գործավարը կը խնդրէ որ Նորվեկիոյ կառավարութիւնը յանձնաժողով մը կազմէ, որուն առջեւ ինք պիտի ապացուցանէ թէ բոլոր ամբաստանութիւնները սուտ են։*

Ասկէ զատ, Թրոցքի կը պահանջէ որ ամբողջ աշխարհի բանուորական կազմակերպութիւնները յանձնաժողով մը կազմեն, տեղին վրայ քննութիւններ կատարելու եւ ապացուցանելու համար խորհրդային ամբաստանութեանց սուտութիւնը։ Իր կարծիքով, հաւանաբար բազմաթիւ դժգոհներ կան արդի վարիչներուն դէմ։ Իսկ ինք ուղղակի կապ չունի Ա. Միութեան հետ եւ միայն յօդուածներ կը գրէ օտար թերթերու մէջ։

Նոր դիմում յունահայ դպրոցներու համար

«Նոր Օր» կը գրէ թէ կրթական նախարարութեան ընդհ. տնօրէն Պ. Թիլիփիսի ներկայացած է հայկական պատուիրակութիւն մը, նախագահութեամբ Մայլլեան եպիսկ.ի։ Հայ վարժարաններու եւ նոյնպէս համայնքի կանոնագրութեան վերաբերեալ թղթածարներըամբողջութեամբ յանձնուած ըլլալով Պ. Թիլիփիսի, վերջինս յայտարարած է պատուիրակութեան թէ հայ դպրոցներուն թոյլ պիտի տրուի մինչեւ կէս օր հայերէն դասաւանդներու եւ կէսօրէն յետոյ յունարէն։ Իսկ մինչեւ ամիս մը արդէն հրատարակուած պիտի ըլլայ հայ համայնքի կազմական կանոնադրը։ Նոյնպէս խոստացուած է նիւթական աջակցութիւն տրամադրել հայկական դպրոցներուն։

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՍՈՑԻԱԼ-ԴԵՄՈԿՐԱՏԱԿԱՆ ԿՈՒՍԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԶՈՐԳԻՆԻ ՄԻՈՒԹԻՒՆ (1895-96)

— • —

Երիտասարդի, ատոմային ուժերը մարդուն սա որբուհուն ի բեղ հրեղ ուժերով տեղ - տեղ պիտի տան, որ ցոյցին պիտի չէ, ես ալ կրնա՞մ երեւակայել ինչ տ՝ - ներ։ Մեզ ալ պիտի չթողուն, որ տա - նինք իրենց հետ։ Մենք ալ պիտի ըլլանք մեր ժողովուրդին ներկայացուցիչները։ Մենք ալ պիտի ունենանք մեր խորհրդարանը։ Մենք ալ պիտի ունենանք մեր ազատ մամուլը։ Մենք ալ պիտի ունենանք մեր ազատ ընկերութիւնները։ Մենք ալ պիտի ունենանք մեր ազատ ժողովները։ Մենք ալ պիտի ունենանք մեր ազատ ցոյցերը։ Մենք ալ պիտի ունենանք մեր ազատ գործադուլները։ Մենք ալ պիտի ունենանք մեր ազատ ամէն բան։ Ու ես ալ պիտի ըլլամ ազատ մարդ։

Մենք ոչ մէկուն բան պիտի խնդրենք։ Մենք ամէն բան պիտի առնենք։ Մենք ամէն բան պիտի առնենք մեր ուժերով։ Մենք ամէն բան պիտի առնենք մեր կամքով։ Մենք ամէն բան պիտի առնենք մեր միութեամբ։ Մենք ամէն բան պիտի առնենք մեր կազմակերպութեամբ։ Մենք ամէն բան պիտի առնենք մեր ոգիով։ Մենք ամէն բան պիտի առնենք մեր հաւատքով։ Մենք ամէն բան պիտի առնենք մեր սիրով։ Մենք ամէն բան պիտի առնենք մեր ազատութեամբ։

Մենք ամէն բան պիտի առնենք մեր ազատ կամքով։ Մենք ամէն բան պիտի առնենք մեր ազատ միտքով։ Մենք ամէն բան պիտի առնենք մեր ազատ խղճով։ Մենք ամէն բան պիտի առնենք մեր ազատ ոգիով։ Մենք ամէն բան պիտի առնենք մեր ազատ հոգիով։ Մենք ամէն բան պիտի առնենք մեր ազատ սրտով։ Մենք ամէն բան պիտի առնենք մեր ազատ սիրով։ Մենք ամէն բան պիտի առնենք մեր ազատ հաւատքով։ Մենք ամէն բան պիտի առնենք մեր ազատ կեանքով։

Ես ալ պիտի ըլլամ ազատ մարդ։

Ես ալ պիտի ըլլամ ազատ մարդ։

Ես ալ պիտի ըլլամ ազատ մարդ

(1914 — 1915)

— o —

Մեր դիմելիքը ուղղուած էր ոչ միայն Ամերիկայի Միացեալ Նահանգներու, այլ նաեւ Եւրոպայի չեզոք պետութիւններուն։ Մեր նպատակն էր ի գիտութիւն ընդունել տալ անոնց, որ Ամերիկայի Միացեալ Նահանգներ ոչ միայն իրենց կողմէ, այլեւ իրենց դաշնակիցներուն անունով կը հրաժարին Գերմանիոյ դէմ ուղղուած ամէն տեսակ ծանր միջոցներ գործադրելու իրաւունքէն։ Ամերիկայի Միացեալ Նահանգներ կը հրաժարին նաեւ ամէն տեսակ պատասխանատուութենէ, որ կրնայ յառաջանալ Գերմանիոյ դէմ ուղղուած միջոցներէն։

Մենք կը հաւատայինք, թէ միայն այս ձեւով կարելի պիտի ըլլար ազատել Ամերիկայի Միացեալ Նահանգները պատերազմի մէջ ներքաշուելու վտանգէն։ Մենք կը հաւատայինք, թէ միայն այս ձեւով կարելի պիտի ըլլար ազատել Ամերիկայի Միացեալ Նահանգները պատերազմի մէջ ներքաշուելու վտանգէն։ Մենք կը հաւատայինք, թէ միայն այս ձեւով կարելի պիտի ըլլար ազատել Ամերիկայի Միացեալ Նահանգները պատերազմի մէջ ներքաշուելու վտանգէն։

լով եւ վախնալով պետութեանց միջամտութենէն, խոստացաւ արգիլել անգլիական օդանաւերու առաքումը նոյնիսկ անհատներու կողմէ, պայմանաւ որ միւս պետութիւնները ալ այդպէս ընեն: Այս առթիւ արտաքին նախարարուհին ալ զեկոյց մը հրատարակեց, յայտնելով թէ վերջնական համաձայնութիւն գոյացած է Անգլիոյ եւ Ֆրանսայի միջեւ, զէնքերու արտածումը արգիլելու համար: Համաձայնութիւնը ստորագրուած է երկու կողմէն ալ եւ ի գործ պիտի դրուայ, երբ գերմանական, իտալական եւ խորհրդային կառավարութիւնները ստորագրեն: Գերմանիա եւ Իտալիա վերջնական պատասխան չեն տուած տակաւին: Անգլիական եւ ֆրանսական դեսպանները այս առթիւ դիմումներկատարեցին Հռոմի եւ Պերլինի մէջ:

Պերլինի Ողիմպիականին հանդիսաւոր փակումը

Կիրակի, օգոստոս 16ին, 11րդ Ողիմպիանին փակումը տեղի ունեցաւ, շքեղ հանդիսութիւններով եւ ի ներկայութեան Գերմանիոյ առաջնորդ Ատոլֆ Հիթլէրի եւ իր նախարարական կազմին:

Կոմս Պայէէ Լաթուր, Միջազգային Ողիմպիական յանձնախումբին նախագահը, բարձրանալով պատուոյ պատշգամին վրայ, որուն առջեւ շարուած էին բոլոր երկիրներու դրօշները, հանդիսաւոր կերպով արտասանեց փակման խօսքը:

— «Ցաւուն Միջազգային Ողիմպիական յանձնախումբին, Առաջնորդ եւ վարչապետ Ատոլֆ Հիթլերի, Պերլինի բաղաքային իշխանութեանց եւ խաղերու կազմակերպիչներուն, մեր երախտագիտութեան տուրքը մատուցանելէ վերջ, 11րդ Ողիմպիական խաղերու փակումը կը յայտարարեմ, եւ առանգնութեան համաձայն կը հրաւիրեմ բոլոր երկիրներու երիտասարդութիւնը, չորս տարիէն հաւաքուիլ Թօքիոյի մէջ, կատարելու համար հոն 12րդ Ողիմպիականը: Թող այս յաջորդն ալ տեղի ունենայ ուրախութեան եւ համերաշխութեան: Թող այս յաջորդն ալ տեղի ունենայ ուրախութեան մէջ, որպէսզի այսպէսով, դարերուն մէջէն շարունակուի Ողիմպիականի բոցը, միշտ աւելի կենսունակ, միշտ աւելի յանգուգն եւ աւելի մաքուր մարդկութեան մը բարօրութեան համար»:

Ապա, յիսուն երեք սպիտակազգեստ չնորհալի օրիորդներ, նման այն երեքին որ Ողիմպիականի ամբողջ տեւողութեան յաղթականները ճակատը կը զարդարէին, երթալով մասնակցող իւրաքանչիւր երկրի դրօշի քով, Ողիմպիականի դափնիները զետեղեցին նաեւ անոնց վրայ: Նուագախումբը, այս պահուն, միշտ խոր լռութեան մէջ, կը նուագէր Պէթհովէնի հզօր մէկ կտորը, «Ջոհերգը»:

Ողիմպիականի խորհրդանիշը՝ հինգ գոյնզգոյն օղակներով ազուցուած ճերմակ հսկայ դրօշակը դանդաղօրէն վար իջաւ պատուոյ կայմէն, մինչ Ողիմպիականի բագինին հուրը աստիճանաբար կը մարէր: Ծնդանօթը որոտաց, ու հսկայ զանգակին ղօղանջը վերջին անգամ մըն ալ հնչեց, աւետելու աշխարհին վակումը՝ միջազգային եղբայրութեան գերագոյն այս ժամին:

Այս նուիրական պահուն, խորհրդաւոր ձայն մը, զօրաւոր եւ պատկառազդու, բարձրախօսներուն մէջէն տարածուեցաւ մէկդիմի մէջ.— Ich rufe die Jugend der Welt nach Tokio» (Աչխարհի երիտասարդութիւնը կը հրաւիրեմ Թոքիօ):

**** Վաղը կը հրատարակենք Ողիմպիականի վերջնական արդիւնքները: Ապդութեան կարգով ամէնէն չատ չքանչաններ չահած են Գերմանիա (31 ոսկի, 28 արծաթ, 27 պղինձ) եւ Մ. Նահանգները (24 ոսկի, 18 արծաթ, 12 պղինձ):*

ՋԱՆԱՋԱՆ ԼՈՒՐԵՐ ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՂՂՈՎ

ԱՄԵՐԻԿՈՒՀԻ ՄԸ ՀԱՄԲՈՒՐԵՑ ՀԻԹԼԷՐԸ, չաբաթ օր, Ողիմպիական մրցումներու ընթացքին: Հակառակ պահակներու աչալուրջ հսկողութեան, երբ լողալու մրցում կը կատարուէր, կինը տեղէն ցատկեց, գնաց Հիթլէրի նստած օթեակը, խնդրեց Թուղթ մը սորոպդել, յետոյ այտերէն համբուրեց եւ թռաւ գնաց տեղը: Մինչ Հիթլէրը կը խնդար, պահակները հետապնդելով մարզադաշտէն դուրս հանեցին կինը, որ ըսեր է թէ Քալիֆորնիայէն մինչեւ Պերլին եկած էր, այդ համբոյրին համար:

ՊԱՂԵՍՏԻՆԻ ՄԷՋ ՆՈՐ ԴԻՊԵՐ պատահեցան չաբաթ եւ կիրակի: Գալիլեայի հիւսիսային չրջանին մէջ սպաննուեցան 10 Հրեաներ: Մոռոլութեանց ըսկիզբէն ի վեր 65 Հրեաներ սպաննուած են: Միւքերը չափազանց գրգռուած են Հրեաներուն մէջ: Մամուլը կը յանձնարարէ դիմադրել:

ԵԳԻՊՏՈՍԻ օտարականներու առանձնաշնորհները (քափիթիւլասիօն) չընչելու որոշում տրուած ըլլալով, հաւանական է որ բրիտանական մարզպանը այսուհետեւ դեսպանի տիտղոս ստանայ: Անգլեւեգիպտական դաշնագիրը պիտի ստորագրուի այս օրերս, Լոնտոնի մէջ:

Ս. ՄԻՒՒԹԵԱՆ զինուորական գործադարձութիւնը նոր օրէնքին համաձայն դրուչի տակ պիտի կանչէ 1915ի զինուորագրուները, սեպտ. 1ին նոյեմբեր 1: Այս տարի գործօն ծառայութեան կանչուած նորագրիռներուն թիւը պիտի ըլլայ 500,000, կլոր հաչուով:

ՄԻՍԱՔ ՂԱԶԱՐԵԱՆ

ԻՐԱՒԱԳԻՏ ՅՈՐՀՐԴԱԿԱՆ, DOCTEUR ES-SCIENCES

կը ստանձնէ ամէն տեսակ իրաւական եւ վարչական գործեր, հպատակութեան գործողութիւններ, վարկային գործառնութիւններ: Պաշտպանութիւն դատարաններու առջեւ: Ամէն կարգի թուղթերու խմբագրութիւն: Ապուսնալուծական խնդիրներ: Վարձակալութեանց գծով: Շարկերու յայտարարութիւն: Խնդրագիրներուն նամակներուխմբագրութիւն:

Դիմել չորեքշաբթի եւ ուրբաթ օրերը ժամը 4 6, Գրատուն Հրանտ Սամուէլ 51 Rue Mr. le Prince, Paris (6):

Հ. Ց. Դ.

Փաստիզ

ՓԱՐԻԶԻ «եգիպտացի» կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր շրջանի ընկերները երեքշաբթի երեկոյ (18 Օգոստ.) ժամը 8.30ին, Chez Zeyer սրճարան վերնայարկը, 4 Rue St. Denis (Place du Châtelet), մէթրօ Châtelet: Օրակարգ՝ Շրջ. ժողովի օրակարգերու քննութիւն եւ պատգամաւորի ընտրութիւն:

ԼՈՑՍ ՑԵՍԱՒ

ԱԼՊՈՄ Հ. Յ. ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ

Հ. Ց.Դ. Եւր. կեդր. կոմիտէի հրատարակած առաջին ալպոմի երկրորդ տպագրութիւնը:

Գին Ֆրանսայի համար 5 ֆր., արտասահման 6 ֆր.:

Դիմել ընկ. Արցախեանի, «Ցառաջ»ի խմբագրատունը:

ՇԱՆՕԹ.— Երկրորդ հատորը չէ հրատարակուած տակաւին:

Ուխտագնացութիւն

ՋՕՐ. ԱՆԴՐԱՆԻԿԻ ԳԵՐԵԶՄԱՆԻՆ

ցեղի կ'ունենայ յառաջիկայ Սեպտ. 6ին,

Նախաձեռնութեամբ Հայ Կամ. Մարտիկ. Միութեան եւ մասնակցութեամբ Ցուշաբձանի Կեդր. Վարչութեան, Հայ Սպայից, Զօմի եւ բազմաթիւ միութիւններու:

Բացառիկ եւ ճոխ յայտագիր: Մանրամասնութիւնները մօտ օրէն:

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՑԱՑՈՒՄ

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Կազմակերպուած Դրօշակ Միութեան Շահրիկեան սրահի Մատակարար Մարմնի կողմէ

22 Օգոստ. շաբաթ երեկոյ ժամը 9ին, Շահրիկեան սրահին մէջ,
5 rue de l'Eclipse

Աբելեան թատերախումբը կը ներկայացնէ

ՏԱՑԻ ԿԱՐԱՊԵՏԸ կամ ԱՄԵՐԻԿԱՀԱՅ ՓԵՍԱՑՈՒՆ (գաւեշտ 3 արար.)

Մուտք Ա. կարգ (գ. Միութեան վիճակահանութեան տոմսերէն 2 ֆրան)
Բ. կարգ (նոյն տոմսերէն 1 ֆրան),

Սոյն տոմսերը որոնք վիճակահանութեան համար պատրաստուած են, պիտի ծառայեն նաեւ իբր մտքի տոմս:

Ժողովրդական դաշտապարահանդէս Մարսէյլի մէջ

Ղեկավարութեամբ ՄՈՎՍԷՍ ՄԵԼԻՔՈՆԵԱՆի

23 Օգոստ. կիրակի ամբողջ օրը, Շրվէն տը լա Մատրակ,
Վիլ Լիւսիէս կառնօի պարտէզին մէջ:
ԳԵՂԱՐՈՒԵՍԱԿԱՆ ՃՈՒԱ ԲԱԺԻՆ

Երգ, արտասանութիւն, կենդանի կատակերգութիւններ, «Քաւոր Սահէր»ևլն.
կը ներկայացուին հետեւեալ զաւեշտները.— ԵՐԿՈՒ ՔԱՂՑԱՇՏՆԵՐ, ՀՆԱՐԱՄԻՏ ՎԱՐՁԱԿԱԼԸ եւ ՊԱՇՏՕՆՍ ԽՈՒՄԲԱԼ Է:

Հայկական պարեր տաւոլ զուռնայով:

ՃՈՒԱ ՊԻՒՖԷ ՄԱՏՋԵԼԻ ԳԻՆԵՐՈՎ: *Մուտք 2 ֆրք.:*

Հանդիսավայր երթալու համար առնել 70 Թիւ ֆանրակառքը, իջնել Ապաթուառի փլասը եւ գտնել 314 Թիւը:

ԵԴՈՒԱՐԴ ԳԱԼՓԱՔՃԵԱՆ

ԴՐԱՄԱՏՈՒՆ, **48 rue de la République, Marseille**

Tél. Colbert 74—51, 47—22

Ծտար դրամներու փոփոխութիւն, չէքեր կը տրուին ամէն երկրի ֆաւար: կը գնենք եւ կը ծախենք ոսկի դրամներ:

ԼԱՒ ՊԱՅՄԱՆՆԵՐ:

ԵՂԻՇԷ ԱՐԶՈՒՄԱՆԵԱՆ

ՀԱՄԲՈՐԴՈՒԹԵԱՆ ԳՐԱՍԵՆԵԱԿ

AMERICAIN LLOYD

48 rue de la République — **7 rue Auber**
Մարսէյլ, Tél. C. 47-22 եւ C. 74-51 — *PARIS*

Նաւային բոլոր ընկերութիւններու ներկայացուցիչ:

Ցոմսակներ՝ ամէն տեղի համար, Հայ ճամբորդներու համար վասնաւոր գին: ընտինք ծրթակիցներ աշխարհի ամէն կողմը:

ՎԱՍԱՀԵԼԻ ՏՈՒՆ:

ՄԱՄՈՒԼԻ ՏԱԿ Է ԵՒ ՇՈՒՏՈՎ ԼՈՑՍ ԿԸ ՏԵՍՆԷ

"ՎԷՄ", ի ժե. Թիւը հետեւեալ բովանդակութեամբ.—

Վ. Մինախորեան, *Աբհաւիրքի օրեր.*— Վ. փափազեան, *Համաշխ... հային պատերազմը եւ Տարօնի աշխարհը.*— Ցոքթ. ե. Թորգոմեան, *Ցուշ... տատրէս.*— Գ. Գիւզալեան, *Մեծ յոբելեանի առթիւ.*— ե. կազանչեան, *... մեմատութիւն մը Հռոմի Ս. Պետրոս եւ Վաղարշապատի Ս. Հռիփս... եկեղեցիներուն յատակագիծերու մէջեւ.*— փ. Սանասար, *Թիւրքիայի պ... մութիւնը.*— Ա. Սաֆրաստեան, *Քահանաների ուղեկիցը Հայաստանի մէջ...* ե. Ստեփանեան, *Անդրանիկը Միւնեաց երկրում.*— Հայ—Հայկական բա... ցութիւններ.— Հին Թուղթեր.— Ներվանզատէի նամակները.—Անցեալ... Ա. Խանջեան, *Բաբգէն կաթողիկոս, դերասան ե. Աբելեան.*— Կեանք ժշակոյթ.— Գիրք եւ Մամուլ.— Գրախօսական:

Տարեկան բաժնեգին՝ 70, 60 եւ 50 ֆրանք, համաձայն իւրաքանչ... երկրի թղթատարական սակի:

Երրորդ շրջանի բաժանորդները կրնան առաջին երկու տարին... 12 թիւերը ստանալ վճարելով 50 ֆրանք, կամ մէկ գրքի համար 25...

Հասցէ.— S. Vratzian, 13 Rue des Platanes, Gitè Jar... de Plessis-Robinson, (Seine).

ՍԱՄՈՒԷԼ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ (Սեւրը)

Միութեան Հայրերու Սեւրի Մուրատեան Վարժարանին 1936—19... դպրոցական տարեշրջանը կը սկսի յառաջիկայ Հոկտեմբեր 1ին, Վարժարանը կ'ընդունի գիշերօթիկ, կէս-գիշերօթիկ եւ ցերեկօթիկ աշակերտներ:

Արձանագրութիւններու համար դիմել վարժարանի տեսչութեան Direction du Collège Arménien Samuel Moorat, 26 Rue Troyon, Sèvres (S. & ... Ընդունելութեան օրերն են երեքշաբթի ժամը 9էն 12 եւ կիրակի օրը... ժամը 15էն 18:

ՀԱՅ ԱՐԾԻՒ (Aigle d'Arménie

ՄԱՐՄՆԱԿՐԹԱԿԱՆ ԵՒ ԵՐԱԺՇՏԱԿԱՆ ԱԿՌԻՄԲ

ՀԻՄՆՈՒԱՆ 1936 ԻՆ

Նպատակն է՝ նորահաս հայ սերունդին մէջ զարգացնել մարմնակրթական կիրարկումը, զարգացնել անոր մէջ երգի ճաշակը, ամրացնել ընկերական յարաբերութիւնները անդամներու միջեւ, պաշտպանել անդամներու քնարական եւ բարոյական շահերը:

Տեղեկութեանց համար դիմել՝ Պ. ԱԼՊԻՐ ԱՇՃԵԱՆի
14 rue Meyerbeer, Blanc-Mesnil (S. et O.)

Եւրոպայի հայկական վաճառատուն գրասենեակ

ՀՐԱՆՏ-ՍԱՄՈՒԷԼ

51, Rue Mr. le Prince, Paris (6). Métro: Odéon. Tél. Danton: 88.65,

Հայերէն, ֆրանսերէն, անգլիերէն եւայլն ամէն տեսակ գրքեր: Արտիական կազմատուն: Տպագրական գործեր:

Աշխարհիորոյ կողմերէն հասած ապսպրանքները կը կատարուին արագ եւ խղճամիտ կերպով:

ՀԱՅԵՐՈՒ ԺԱՄԱԴՐԱՎԱՃԱՌԸ

Ճաշատան ՖԼՕՐԻԱ

61, Rue Monsieur le Prince, Paris (6)

Մէթրօ՝ Օտէօն եւ Ասն Միքել — Հեռաձայն Danton : 32 - 78

Ազնիւական եւ ընտանեկան խնամուած կերակուրներ:

ՊԱՏԻ ԹՈՒՂԹ, ԼԻՆՕ, ՆԵՐԿ

Այս ծանուցումը ներկայացնողին բաթալոկին վրայէն 100ին 20էն 40 ֆ... Դիմել՝ փապրիֆի մբերանոց, 15, Avenue Mathurin - Moreau, PARIS (19...

ԳԱՑԷՔ ՏԵՍԷՔ ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ
Cinéma REXY
RueCours Lafayette, angle Garibaldi.

ԳԱՑԷՔ ՏԵՍԷՔ
CIGALE CINÉMA
60 Avenue de Saxe-LYON.

«ՅԱՌԱՋ»Ի ՄՕՏ ԿԸ ԳՏՆՈՒԻ ՍԱԿԱՒԱՔԻՒ ՕՐԻՆԱԿՆԵՐՈՎ

«ՀԱՅՈՑ ՀԱՅՐԻԿ» (Նուագող վշտից ցայրնեցաց): Առաջին հատ... (կենսագրութիւն): կազմեց՝ ՀԱՅԿ ԱՃԷՄԵԱՆ: Ստուար հատոր մը, 656 մե... դիր էջերով եւ պատկերազարդ: *Կը պարունակէ ոչ միայն Խրիմեան Հ... րիկի կենսագրութիւնը, այլեւ պատմական եւ աշխարհագրական տեղե... թիւններ վասպուրականի եւ ժամանակակից դէպքերու մասին:*

Գինը՝ 50 ՖՐԱՆԿ. Եղեռնակազմ եւ առանց ֆաշուելու Եղեռնատարի ծախ...

ՓՆՏՌԵՑԷՔ ԵՒ ԿԱՐԴԱՑԷՔ
երգիծաթերթ՝ «Մ Ե Ղ Ո Ի»
փարիզի եւ Ներսէսեան Ճառաչի ցրուի...

Պ. ԱՒԵՏԻՍԵԱՆ:

Le Gérant: H. STEPHAN
Imprimerie A. DER (AGOPIAN)
17, Rue Damesme, PARIS (13)

ՋԱՐԹՕՆՔ

(ՎԷՊ ԺԱՄԱՆԱԿԱԿԻՑ ԿԵԱՆՔԷ)

— ◦ —

— «Ես եմ, Վաղօ: Տօ էս որքան սպասեցինք: Հը, աղջի՛կ ես, թէ մանչ, — հարցուց կաղը, որ գիւղի ուսուցիչն էր:

— «Մանչ, եւ ասլանի պէս մանչ, — հպարտութեամբ պատասխանեց Վաղօն՝ ֆուրկոնէն վար ցատկելով:

— «Հէյ, հէյ···,— մէկ ալ ձայները գլուխը ձգած կանչեց Սեդրակը:

«Շիտակը ես անմիջապէս չհասկըցայ, թէ ինչո՞ւ համար էր այդ տարօրինակ կանչը: Բայց վայրկեան մը չքաշեց, գլխի ինկայ: Ուսուցչի կանչին վրայ՝ ճամբու երկու կողմերու կանանչ արտերը կարծես հրաշքով մը կենդանացան: Մինչ այդ, արտերու մէջ թագնուած բազմութիւնը, որ կէս դիւերէն կը սպասէ եղեր, այդ պայմանագրական նշանի վրայ սուերներու նման չորս կողմէն կը բարձրանայ ու կը չրջապատէ ֆուրկոններէն: Ոչ մէկ խօսք, ոչ մէկ ամմուկ, կարծես աննիւթ սուերներ լինէին: Տասնեակներով բազուկներ կ'երկարին դէպի ֆուրկոնները:

«Երիտասարդ, ալեւոր, կին ու երեխայ կարծես օզակ կազմած լինէին մեր չուրջը: Մէտուկ մը վերցնողը անմիջապէս կ'անհետանար խաւարի մէջ:

— «Այ ձեր հոգուն դուբան, — Վազօն կը քաջալերէր խումբ մը երեխաները.— չէ, անուուկը չատ ծանր է ձեղի համար,— ու մէկ մէկ հրացան կը դնէր անոնց ուսերուն, — ահ, ձեզ մատաղ, վազեցէք՝ տեսնեմ:

«Շատ յատակ գաղափար չունէի թէ չորս ֆուրկոնները ինչպէ՞ս գատար կուեցան: Կարծես իրական թալան լինէր: Կէս ժամ չքաշեց՝ ամէն ինչ մաքրուած էր: Դատարկ ֆուրկոններով Ղարաքիլիսէ մտանք»:

— Տօ, ապրիք, Աստուած վկայ, ոտամարդու գործ է ըրածնիդ,— ոգեւորուած բացագանչեց Հրայրը:

— Իսկ ֆուրկոնները ի՞նչ ըրիք, — հետաքրքրուեցաւ Սարգիսը:

— Ի՞նչ պիտի ընէինք որ: Կէս օրուան մօտերը, գիւղացիները լեցուեցան ֆուրկոններու մէջ եւ երգելով ու տաւոլ զուռնայով քաղաք իջան, որպէս թէ քաղաքէն հարս բերելու համար:

— Ուրեմն ոչ ոք չձերբակալուե՞ց,— ուրախացած հարցուց կարօն, — այ, չպղտոզութիւն չմ ըսեր···

— Առայժմ ոչ ոք: Առտու կանուխ ոստիկանութիւնը թէեւ գէորգեանը եւ քանի մը երիտասարդներ ձերբակալեց, բայց չպղտոզ օրը ոստիկանութեան գրասենեակը կը մարձակէին: Գէորգեանը խելօք խաղ մը խաղաց ոստիկանութեան գլխուն: Առաջուց գիտնալով գլխուն գալիքը, այդ գիչեր տանը հրաւէր էր տարքած: Եւ ո՞վ հրաւիրէ որ հաւնիք: Այն բոլոր հայ երիտասարդները, ոնրանք ոստիկանութեան աչքին կասկածելի կը համարուին, եւ ասոնցմէ զատ չրջանային վարժարաններու ուսուցչը, իր պաշտօնավարած վարժարանի հայատեաց վարիչը եւ գատարանի ռուս աւագ դատախազը, բոլորն ալ քաղաքի մէջ յայտնի անձնաւորութիւններ: Մինչեւ առաւօտեան ժամը չորսը լաւ քէֆ մը ըրած են: Ցաջորդ օրը, երբ Գէորգեանն ու ընկերները կը ձերբակալուին, այդ Թուսնեները բոլորն ալ ձերբակալուին, այդ Թուսնեները բոլորն ալ ձերբակալուին, եւ անկէ դուրս բերաւ բազմաթիւ եւ բազմաձեւ գատարկ ռումբեր, ծրբարով տինամիթի, զանազան մեծու: Թեամբ հրթիռներ: Եւ հինգ ընկերները չուրջանակի նստած՝ սկսան յաջորդ օրուան փորձերու համար պէտք եղած ռումբերը լեցնել տինամիթով:

×

— Ես միշտ ալ կ'ըսէի, որ հինգէն տաս քայլ տարբերութեամբ կարելի է ցանկացած տեղը իշեցնել,— մեծ բաւականութեամբ ձեռքերը իրար չբախելով չուրջիններուն դարձաւ Պատամեանը,— եթէ միայն կարողանանք վառօդը եւ եռատանին հակակշռի ենթարկել:

— Այդամ մըն ալ փորձենք,— խնդրեց Վահէն, — ասիկա աքանչելի գէնք մը կրնայ լինել երկրի մէջ:

— Շատ լաւ,— համաձայնեցաւ Պատամեանը,— այս անգամ դիմացի մեծ ժայռը կը լինի մեր նշանակետը:

Պատամեանի մատնանչած ժայռը առնուազն երկու հարիւր յիսուն քայլ հեռաւորութիւն ունէր իրենց կեցած տեղէն: Առանց աճապարելու, Պատամեանը նոր հրթիռ մը պատեց ու դրաւ եռատանիի վրայ, չեզակի գիրքով: Երբ իր պահանջով ներկաները հեռացան, բացի կարօյէն, խուրձ մէջէն 2 ֆունատոց նոր ռումբ հանեց ու երկարեց կարօյին: Վերջինը զրպանէն հանեց ռումբի երկար կսիլ մը եւ մեծ զգուշութեամբ խրեց ռումբի սրածայր կողմէն ներս, ապա նամիթի խմորին մէջ: Պատուակը հատ ատեղ անցուց ռումբի ծայրը զոպանակով մը կախուած կը մնար կապսիլին մէջ, առանց անոր դպչելու: Այդ ատեղի դուրս ինկած հատ նոցաձեւ գլուխը երբ հանդիպէր եւ է արգելքի, այդ պարագային այդ ատեղը պիտի սեղմուէր կապսիլին մէջ՝ պայթեցնելով զայն, որ կարգին պատճառ պիտի դառնար ռումբի մէջ սեղմուած տինամիթի բակուելուն:

(Շար.) ՄԱԼԽԱՍ

ՀԱՐԱՁԱԳ

ՕՐԱԹԵՐԹ՝ ԱԶԳԱՑԻՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ, ԳՐԱԿԱՆ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

(Fondé en 1925) :-: R. C. Seine 276.286

Directeur et Propriétaire : SCH. MISSAKIAN
Rédaction et Administration
ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԻՒՆ ՈՒ ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ
(ԵՐԹԵՒԵԿԻ ՀԱՄԱՐ)

17, Rue Dameame, PARIS (13e)
Téléphone : Glacière 15 - 70
Մեծ : ՏՕԼԲԻԱՔ

ՀՂԱՓԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԵԱՆ ՊԱՅՄԱՆՆԵՐ,—

	ՑԱՐԵԿԱՆ ՎԵՑԱՄՍԵԱՅ ԾՐԱԳՐՈՎ		
Տրանսա եւ գաղութներ	140 ֆրանգ	70 ֆրանգ	35 ֆր.
Անգլիա, Եգիպտոս, Զուէյցերիա, Իտալիա	250 »	130 ֆրանգ	—
Ամերիկա եւ ուրիշ երկիրներ	200 ֆրանգ	100 ֆրանգ	—

ՀԱՅՐԱՊԵՏԱԿԱՆ ՕՐԱԹԵՐԹ

ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ
19
ՕԳՈՍՏՈՍ
MERCREDI
19 AOUT
1936

ԳԻՆ 50 ՍԱՆԹԻՄ

12 ՏԱՐԻ — 12e Année No. 3195

ԽՄԲԱԳԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱԿԵԱՆ

ԵՐԿՈՒԻ ԽՕՍՔ

ՆՈՐ ՏԱՊԱՆԱՔԱՐԸ

— « Վերջերս 150 հոգի ձերբակալուեցան Թիֆլիսի մէջ, հայկական չարժման մը կուսակիցներուն կողմէ դատարուած ժողովի մը ընթացքին»:

Տարօրինակ չէ՞ որ աւելի քան մէկ ամիս վերջը կը հասնի այս տեղեկութիւնը, Մոսկուայէն, այն ալ միայն քանի մը թերթերու: (Երէկ «Թան»ն ալ հրատարակած էր, ինչպէս կիրակի օր՝ «Փարի-Միւրի»ն):

Քանի որ 150 հոգի ձերբակալուած են Թիֆլիսի մէջ, կրնաք նախատեսել թէ որքան աւելի կալանաւորուած են Երեւանի մէջ, Ղանջեանի ողբերգութեան առթիւ, անձնասպանութենէն առաջ կամ վերջը:

Մեր երկու մամուլը այդ մասին ալ կը խօսէին: Անշուշտ վերապահութեամբ, քանի որ դժուար է ուղղակի լուր ստանալ օրը օրին:

Ուրեմն, առ այժմ բաւական տեղենք Թիֆլիսի ձերբակալութեանց մասին արուած տեղեկութիւնը, որ ամբողջ պատմութիւն մը կ'արժէ, իր չոր ու ցամաք վիճակին մէջ:

Տարակոյս չկայ թէ ինչ որ «համահայկական չարժում» կը կոչուի, պարզապէս բոլշեւիկեան ժողով մըն է, եւ միշտ խառն, ինչպէս ամբողջ Խ. Միութեան մէջ:

Նկատի առնելով պայմանները եւ մանաւանդ հայ բոլշեւիկներու խառնուածքը – հոս հնազանդ հաւատարմութիւն – կարելի չէ խօսիլ բոլորովին հայկական եւ գաղտնի, դաւադրական ժողովի մը մասին:

Թերեւս անհատական խորհրդակցութիւններ կատարուած, թեր ու դէմ կարծիքներ փոխանակուած են, նոր սահմանադրութեան մասին: Իսկ ամէնէն հաւանականը այն է որ, Ազգասիրութեան Մոսկուա գացած կամ այդ քաղաքէն վերադարձած առեն, հրաւիրուած է զեկուցում տալու երկրային կոմիտէին կամ ուրիշ մարմնի մը առջեւ – միշտ խառն – եւ այդ առթիւ տեսակէտներ պարզուած են:

Աբգ, բոլոր երեւոյթները եւ Ղանջեանի աենդադին երթեւեկը կ'ապացուցանեն թէ հարցը ուղղակի կապ ունէր նոր սահմանադրութեան տրամադրութեանց, եւ մանաւանդ սահմանային անիրաւութեանց հետ:

Այս գետնին վրայ, Ղանջեան եւ թերեւս ուրիշ հայ բոլշեւիկներ կրնան սուր խօսքեր արտասանած ըլլալ, միշտ յանուն նոյն վարդապետութեան: Իսկ Վրացիները եւ մանաւանդ կովկասեան կարմիր փոխարքան, Բերիա, չհանդուրժելով, անտանելի կարմիր մթնոլորտ մը կը տեսնեն, Ղանջեանը եւ միւսները կը ներկայացնեն իբրեւ «գծից չեզած», զեկոյցներ կը փութացնեն Մոսկուա, լայն իրաւասութիւններ կը տանան, եւ կ'որոշեն օրինակելի դաս մը տալ «անհաւատարիմներ»ուն:

Այս եզրակացութեան համար, ինչ որ կը պակսի քաղուած տեղեկութեանց մէջ, կարելի է տրամաբանօրէն գտնել Երեւանի, Բագուի եւ Թիֆլիսի հոչակաւոր բանաձեւերուն մէջ, վրացի ժողովուրդին եւ մանաւանդ Բերիայի ուղղուած սրատուչ փաղաքշանքներուն մէջ:

Ինչպէս ալ դասաւորուած ըլլան դէպքերը, վախճանը չափազանց խօսուն է,– ձերբակալութիւններ կը կատարուին ժողովէ մը վերջը, իսկ Ղանջեան յաւահատելով կը քաշուի պանդոկ եւ անձնասպան կ'ըլլայ:

Երբ լուրը կը տարածուի, ժողովուրդը կը յուզուի, թերեւս բողոքի արտայայտութիւններ ալ կ'ըլլան, եւ կոմիտասը չարը խափանելու համար հեւ ի հեւ ժողովի հրաւիրելով «ակտիվ»ները, ձեռամբարձ եւ միաձայնութեա՛մբ քուէարկել կուտայ ծանօթ բանաձեւերը:

Ուրիշ խօսքով, տապանաքար մը եւս կ'ին֊ջեցնէ Հայաստանի ամէնէն տարբական եւ բնական պահանջներուն վրայ:

Իսկ մթնոլորտը այնքան կը թանձրանայ, Բերիայի թաթը այնքան կը զօրանայ, որ այլ եւս մարդ չի համարձակիր երեւան Թիֆլիս երթալ, կամ օգնութեան կանչել Մոսկուան:

Ի՞նչպէս կը բացատրէք ուրիշ իրողութիւն մը,– մինչեւ այսօր ալ չէ նշանակուած Ղանջեանի յաջորդը,– Երեւանի կեդր. կոմիտէին քարտուղարը: Գոնէ մենք տեղեկութիւն չունինք այդ մասին:

Կոմկուսի կեդր. կոմիտէի քարտուղարները բուն վարիչներն են խորհրդային իշխանութեան, մարզպաններ կամ փոխարքաներ, ուղղակի կապուած Մոսկուայի հետ:

Արդ, ի՞նչպէս չարաթներով առանց գլուխի կը ձգուի Երեւանը: (Ղանջեան անձնասպան եղաւ յուլիս 9ին): Թեկնածո՞ւն է որ կը պակսի, թէ Թիֆլիս այնքան յանդգնութիւն ստացած է որ, առ այժմ բաւական կը սեպէ հրահանգներով եւ «դեկրետ»ներով կառավարել Հայաստանը:

Ամէն պարագայի մէջ, կարելի չէ առանց մտահոգութեան դիտել այս պարագան ալ:

Շատոնց երկրորդական, երրորդական աստիճանի մը վրայ նետուած, Հայաստան նոր հարուած մը կը առնայ Թիֆլիսի եւ Բագուի ձեռքով, եւ Մոսկուայի գործօն մեղսակցութեամբ:

Ա՛յս է Ղանջեանի ողբերգութեան ամբողջ իմաստը: Եւ այս կէտին վրայ պէտք է կեդրոնանայ բոլորին ուշադրութիւնը, առանց նախապաշարուելու զանազան չհայկականութիւններէ:

Նոյն իսկ սահմանադրութեամբ նուիրագործել սահմանային ընդվզեցուիչ անարդարութիւնները եւ յետոյ փշրանքներ նետել Երեւանի երեսին, չի նշանակեր պաշտպանել Հայաստանի հիմնական շահերը:

Շ.

ՎԵՐՋԻՆ ԺԱՄ

ԿՐԱԿ ԾՈՎԷՆ ԹԻ ՅԱՄԱՔԷՆ

Սան Սէպասթիանոյի 1200 պատանդներ ո՞ղջ եւն թէ գնդակահարուած

ՆՈՐ ՅԱՐՁԱԿՈՂԱԿԱՆ ՄԱՏՐԻՏԻ ԴԷՄ

Սպանիոյ ապստամբները խոստացէն պաշարած ըլլալով Սան Սէպասթիանոն, երկուշաբթի օր սկսան ռմբակոծել թէ ծովէն եւ թէ ցամաքէն, հակառակ 1200 պատանդները գնդակահարելու սպառնալիքին: Զօրս մարտանաւեր կրակ բացին կէս օրին, ժկկի՝ կուստալուսի ամրոցին վրայ, երկու մղոն հեռուէն, միւս երեքը՝ Սան Մարքօ, Փէտրօ եւ Իգոպէլլա բլրերուն վրայ, որ կը զբաղեցնեն Սան Սէպասթիանոյի եւ Պիլպաոյի միջեւ: Կուստալուսի բլուրը, որ կը նայի Սան Սէպասթիանոյի վրայ, կը պարունակէ 80 թոն ուժանակ եւ ուրիշ պայթուցիկներ: Հետեւաբար ուղղակի ռմբակոծութիւն մը կրնայ ահռելի աղէտ մը բերել: Հետեւաբար ուղղակի ռմբակոծութիւն մը կրնայ ահռելի աղէտ մը բերել նեղը բանտարկուած հարիւրաւոր քաղաքական կալանաւորներու եւ պատանդներու համար:

Ռմբակոծութիւնը սկսաւ առաւ, «Սպանիա» մարտանաւը 9 ռումբ արձակեց բերդին դէմ, եւ երկուքը ինկան ուժանակի մթերանոցէն քանի մը քայլ հեռու: Մթնոլորին ռմբակոծութիւնը վերսկսաւ ուրիշ մարտանաւ մը, առանձին: Մթնոլորին ռմբակոծութիւնը վերսկսաւ ուրիշ մարտանաւ մը, առանձին: Նախ վայրկեան ընդհատումով: Բերդին թնդանօթները չպատասխանեցին: Մինչեւ յետոյ առաւ, երեք տպաւորմամբ զօրագունդեր յառաջ խաղացին հարաւէն եւ արեւելքէն, կարեւոր դիրքեր գրաւելով: Երկրորդ գունդը Սան Սէպասթիանոյի հայոց դուռներուն առջեւ հասած է արդէն, իսկ երկրորդը կտրած՝ Իրունի եւ նոյի դուռներուն առջեւ հասած է արդէն, իսկ երկրորդը կտրած՝ Իրունի եւ Սան Սէպասթիանոյի հաղորդակցութիւնները, այնպէս որ կառավարական զօրքը չի կրնար օգնութեան հասնիլ: Ուրիշ զօրագունդեր ալ պաշարած են Իրունը: Այս քաղաքը 17.000 բնակիչ ունի եւ հարիւրաւորներնէր փախած են Պիրէնեան լեռները: Հրակէզ արձ մը աւելի կը սաստկացնէ բնակիչներուն տառապանքը: Միայն քանի ջրհորներ մնացած են ամբողջ բնակչութեան համար եւ անոնք ալ սպառելու մօտ են: Քաղաքը գրեթէ զրկուած է հացէ եւ ջուրէ, եւ եթէ պաշարումը չվերնայ, հաւանական է որ Սան Սէպասթիանոն անձնատուր ըլլայ:

Ապստամբ վարիչները կը նախընտրեն քաղաքը գրաւել անձնատրութեամբ քան ռմբակոծութեամբ: Սակայն, եթէ քանի մը օրէն անձնատուր չըլլայ, կը վախցուի որ չատ աւելի ուժգին յարձակում մը կատարուի:

Զրոյցի մը համաձայն, 200 պատանդներ, որոնք չարուած էին կազմլիի վտանգներու առջեւ, Պիլպաոյի նաւահանգիստին մօտ, սպանուեցան կամ վիրաւորուեցան, երբ կազմլիները բռնկեցաւ ապստամբներու արձակած ռումբերէն:

Սան Սէպասթիանոյի գլխուն կախուած է ուրիշ փորձանք մը,— ժանտաւենդը: Ինքնաչարժներ ղրկուած են Ֆրանսա, դեղ ճարելու համար:

**** Կառավարութիւնը յաջողած էր զօրք հանել Մայորքա կղզին: Ապըստամբները, որոնք նախապէս չէին դիմադրած, վերջին պահուն յարձակում գործելով, 200 հոգի սպաննած եւ 600 հոգի վիրաւորուած են, համաձայն իրենց տեղեկագրին: Բայց եւ այնպէս կառավարութիւնը կը շարունակէ նոր զօրք հանել եւ կը փորձէ խզել Փալմայի հաղորդակցութիւնները Մայորքայի միւս մասերուն հետ:*

**** Ապստամբ զօրավարներ Ֆրանքօ, Մոլա եւ Քաբանէլլաս (նախագահը) ժողով գումարելով Պուրկոսի մէջ, որոշեցին առաջին աթիւ յարձակում գործել Մատրիտի վրայ: Զօր. Ֆրանքօ Սէվիլլա վերադարձաւ: Կը հաւատան թէ ամէն օր 5 — 600 դինուոր կը հասնի սպանիական Մարոքէն, բազմապատկելով ապստամբներուն ուժը:*

**** Լէօն Ժուհօ, Աչխատանքի Դաշնակցութեան քարտուղարը, որ Մատրիտ գացած էր կառավարութեան հետ խորհրդակցելու համար, Փարիզ վերադարձաւ առջի օր:*

**** Ուրուկուէյի կառավարութիւնը ծանուցագիր մը ուղղելով ամերիկեան բոլոր ապերուն, առաջարկեց միջնորդել, խաղաղութիւնը վերահաստատելու համար Սպանիոյ մէջ: Հաւանական չէ որ Մ. Նահանգները ընթացք տան այս առաջարկին, քանի ոլ սկիզբէն իսկ որոշած են չխառնուիլ:*

Ցաւատես ալ կը շարունակուի...

Հակառակ սպառնացող վտանգին եւ ամբողջ երկրին ողբերգութեան, երկուշաբթի օր 30,000 քաղաքացիներ խնդուեցան Մատրիտի մեծ կրկէսին մէջ, վայելելու համար առաջին ցլամարտը՝ ապստամբութենէն ի վեր: Բազմութիւնը մեծ մասով կը բաղկանար բանուորներէ, որոնք բոնած էին կազմլիներու վերապահուած նստարանները եւ բոնցնցները բարձրացուցած: Կազմակերպիչ յանձնախումբի նախագահէն մինչեւ ամենախոնարհ բանուորը ոչ գլխարկ դրած էին, ոչ փողկապ եւ ոչ ալ պարեզօտ հագած: Պահակախումբերու եւ քաղաքապահ զօրքին կին անդամները զինուորական համազգեստ հագած, հրացաններ եւ արձանակներ կապած կը հսկէին բարեկարգութեան:

Գերմանիա պատասխանից վերապահութեամբ

Գերմանական կառավարութիւնը վերջապէս պատասխանից Ֆրանսայի հրաւէրին, չէզոքութեան առաջարկը ընդունելով «կարգ մը վերապահումներ ըով»: Այդ վերապահումներէն մէկը այն է որ Գերմանիոյ վերադարձուի Սպանիոյ մէջ վար դրուած գերմանական օդանաւ մը: Պերլինի ֆրանսական դեսպանը տեսակցութիւն մ՚ունեցաւ Գերմանիոյ արտաքին նախարարին հետ, չէզոքութեան պայմանագրի մասին:

Իտալիա տակաւին չէ պատասխանած: Արտաքին նախարարը երկուշաբթի օր ունկնդրութեան ընդունեց Ֆրանսական դեսպանը եւ անգլիական դործակատարը, ջանալով տամաձայնութեան գալին մը գտնել: Իրազեկներ կ'ըսեն թէ երկու չաբթուան բանակցութիւնները գործնական ելքի մը չեն յանգած դեռ եւ «խօսակցութիւնները կը շարունակուին»: Հոմի մէջ միշտ կասկածադեռ եւ «խօսակցութիւնները կը շարունակուին»: Հոմի մէջ միշտ կասկածա-

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ՃԱՌ ԵՒ ԱՐԻՒՆ

Ծագկաբաղ մը՝ Սպանիոյ դէպքերու մասին յայտնուած կարծիքներու.—

— « Սպանիոյ կառավարութիւնը, եթէ տակաւին կարելի է այդ անունը տալ անոր, պաշարուած է յեղափոխական հրոսակախումբերով որոնց գէմ բաժնելու անխոհեմութիւնը ունեցաւ»: (*Լը Քօ մը Փարի*, ազգայնական):

— « Կառավարութիւն մը որ կը գիտէ գող-աւազակները եւ այլեւս չի կրնար զսպել զանոնք, ամենամեծ յանցաւորը չէ՞»: (*«Մմի տիւ Փէօփլ»*, փաշական):

— « Այս պայմաններուն մէջ, ինչո՞ւ զարմանալ որ Գերմանիա պատրուակներ գտաւ միջամտելու եւ կանխաւ կը մերժէ որ եւ է չէզոքութիւն, պահանջելով ցոյնը պարտադրել Ռուսաստանի»: (*Լը Ժուռ*»):

— «Որու որ ծանօթ է Ռուսաստանի «բռնի հանգանակութեան» արհեստը, այդ ազակցութեան հանգամանքը տարակոյս չի վերցներ: Ներկայիս այդ պիսի նախածեռնութիւն մը գրգռիչ գործողութիւն մըն է որուն ծանրութիւնը կարելի չէ ծածկել» (*Մաթէն*):

— « Ցեղափոխութիւնը խորհրդային իշխանութեան մեծ ճարտարարուեստն է: Անոնց համար Սպանիոյ գործերուն խառնուիլը ամէն բան է»: (*Ակսիօն Ֆրանսէզ*, արքայական):

— « Եթէ Հոմ եւ Պերլին քոյլ կուտան որ կարգ մը օգնութիւններ կազմակերպուին ի հաշիւ Զօր. Ֆրանքոյի, կարելի է կարեւորութեան եւ ժամանակագրական կարգով պատասխանել թէ ամէնէն առաջ Կոմինտէրնն էր որ երկար առեւէ ի վեր կը պատրաստէր Սպանիոյ խորհրդային յեղափոխութիւնը, դրամ, օտար խոռվարարներ եւ յեղափոխական վարիչներ ղրկելով»: (*Ղէմանսիփասիօն Նասիոնալ*, ճախկին համայնավար Տորիոյի օրկանը):

— « Էնինի աւետած եւ ուզած այս տիեզերական բռնկումը Ֆրանսան պիտի դարձնէ հրէական էնթէրնասիոնալի զոհեալ ախոյեանը՝ Հիթլերի եւ Մուսոլինիի ազգային դիկտատուրաներու դէմ մղած պայքարին մէջ»: (*Ֆրանսթոթ*, փաշական):

— « Ցորչափ սրրագան խաչակրութեան ճակատը չէ կազմուած բոլոր ազգերուն համար կարմիր Մոսկուայի դէմ, աշխարհի խաղաղութիւնը նոյն դէմ, աշխարհի խաղաղութիւնը նոյնիսկ ֆաշիստական ազգերուն համար կարմիր Մոսկուայի

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՀԱՐՑԵՐԻ ՀԱՎԱՔԱԾՈՒ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՀԱՐՑԵՐԻ ՀԱՎԱՔԱԾՈՒ ՀԱՄԱՐ ՓՈՓ ՀԱՅԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆ ՀՂՈՒՄՆԵՐՈՒ ՎՐԱՅ ՀԱՅԵՑԵՒ ՀՈՒՅՆ ՏԱՐԻՆԵՐՈՒՆ ՀԱՄԱՐ

Հայկական հարցերի հավաքածուի համար փոփ հայատարակութիւն հղումներու վրայ հայեցեւ հոյն տարիներուն համար (1895-96)

Հեղ. Պետք, հայ ազգ, հայ ազգ, հայ ազգ

ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ ՎԱՀԱՆԻ ՊԱՏՄԱԿԱՆ ԱՐՁԱՆԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

(1914 — 1915)

— o —

Պատերազմի սկսուելէն ետք, Կոստանդնուպոլսոյ մէջ, ամէն կողմէ կը լսուէին ոտնձգութեան եւ բռնութեան ձայներ։ Ամէն օր, ամէն ժամ, ամէն վայրկեան կը սպասէինք, որ մեր վրայ ալ յարձակում մը կատարուի։ Ոչ ոք կրնար ապահով զգալ իր կեանքին եւ ունեցուածքին համար։ Ամէն ինչ կրնար պատահիլ։ Ամէն ինչ կրնար կատարուիլ։ Ամէն ինչ կրնար ենթադրուիլ։ Ամէն ինչ կրնար հաւատալ։ Ամէն ինչ կրնար ակնկալել։ Ամէն ինչ կրնար սպասել։ Ամէն ինչ կրնար վախնալ։ Ամէն ինչ կրնար երեւակայել։ Ամէն ինչ կրնար մտածել։ Ամէն ինչ կրնար ըսել։ Ամէն ինչ կրնար գրել։ Ամէն ինչ կրնար կարդալ։ Ամէն ինչ կրնար լսել։ Ամէն ինչ կրնար տեսնել։ Ամէն ինչ կրնար ուզել։ Ամէն ինչ կրնար ցանկալ։ Ամէն ինչ կրնար ատել։ Ամէն ինչ կրնար սիրել։ Ամէն ինչ կրնար ապրիլ։ Ամէն ինչ կրնար մեռնիլ։

մտութեամբ կը գիտեն ի նպաստ Սպանիոյ կարմիրներուն եղած արտայայտութիւնները, Փարիզի մէջ ուրիշ քաղաքներու մէջ։ Ինչպէս Պերլինի, նոյնպէս Հռոմի մէջ տհաճութիւն պատճառած է ներքին նախարար Սալանկրոյի կիրակի օրուան ճառը, ուր ակնարկներ կային Գերմանիոյ, Աւստրիոյ եւ Իտալիոյ ներքին կարգուսարքի մասին։ (Ներքին նախարարութիւնը հերքեց այս վերաբերեալ լուրերը, բայց Փարիզի ազգայնական թերթերը կը պնդեն։ «Էքօ տը Փարի» գրումները

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ՝ ԱԶԳԱՑԻՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ, ԳՐԱԿԱՆ

EE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

(Fondé en 1925) :-: R. C. Seine 276.286

Directeur et Propriétaire : SCH. MISSAKIAN
Rédaction et Administration
ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԻՒՆ ԵՒ ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ
(ԵՐԹԵՒԵԿՆ ՀԱՄԱՐ՝ ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԵԱՆ ՊԱՏՃԱՌՆԵՐ,—

17, Rue Dameme, PARIS (13e)
Téléphone : Glacière 15 - 70
Métro : TOLBIAC)

ՏԱՐԵԿԱՆ ՎՃԱՐՄԱՆԱՑ ՆՈՒԱՐՄԱՆՔ

Ֆրանսա եւ գաղութներ	140 ֆրանք	70 ֆրանք	35 ֆր
Անգլիա, Եգիպտոս, Զուիցերիա, Իտալիա	250 »	130 ֆրանք	—
Ամերիկա եւ ուրիշ երկիրներ	200 ֆրանք	100 ֆրանք	—

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ
20
ՕԳՈՍՏՈՍ
JEUDI
20 AOUT
1936

Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱԿԵԱՆ

12 ՏԱՐԻ — 12e Année No. 3196

ԳԻՆ 50 ՍԱՆԹԻՄ

ԵՐԿՈՒՔ ԽՕՍՔ

ԱՆԱՐԴԱՐՈՒԹԵԱՆ ՄԸ ԴԱՐՄԱՆՈՒՄԸ

Պաշտօնական զեկոյց մը, որ հրատարակուած էր երէկուան «Յառաջ»ի մէջ, կը հաղորդէր թէ էջմիածին կը հաստատէ Հարաւ. Ֆրանսայի առաջնորդութիւնը, իբրեւ առանձին թեմ։

Մխիթարեան կոնդակով, Գարեգին եպիսկ. Յակոբեան կը նշանակուի «ընդհանուր հոգեւոր հովիւ եւ հայրապետական պատուիրակ», իրաւասու՝ «կանոնաւորելոյ եւ կարգադրելոյ զամենայն եկեղեցական-վարչական եւ զթեմական գործս ի սահմանի առաջնորդական իրաւանց»։

Ուրեմն, վերջապէս կը լուծուի տարրական խնդիր մը, որ կը ձգձգուէր տարիներէ ի վեր, պատրուակ ծառայելով անմէջ պայքարներու։

Ըսենք, անմիջապէս, որ տրուած որոշումը ամէն բանէ առաջ կը կազմէ դարմանումը ակներեւ անարդարութեան մը։

Որքան ալ թերի ըլլար Հարաւ. Ֆրանսայի թեմական կազմակերպութիւնը, որքան ալ վրիպումներ կատարուած ըլլային, էջմիածինը իրաւունք չունէր այնքան խորթ եւ իշխանասոյա ընթացք մը բռնելու Մարսէյլի հանդէպ։

Մանաւանդ որ, մարդիկ հազիւ ցամաք նետուած եւ ապրուստի ճամբայ մը ապահոված, գլուխ գլխի տուեր եւ կազմակերպական կորիզ մը հաստատեր էին, անհրաժեշտ առորոգելիներով։

Կարելի է ըսել թէ՝ նոյն իսկ չատ մը վրիպումներ հետեւանք էին էջմիածնի բռնած դիրքին եւ վաւերացման համար ցոյց արուած չկամութեան։

Թէեւ ուշ, ահա վերջապէս բարոյական գոհացում կը ստանայ Հարաւ. Ֆրանսայի գաղութը, եւ ինքնին կը լուծուին չատ մը թիւրիմացութիւններ։

Գալով բովանդակութեան, մենք անոնցմէ չենք որ հրաշք պիտի սպասէին թեմին վաւերացումէն։

«Թեմ» կոչուի թէ ուրիշ բան, Մարսէյլը կը կարօտի լուրջ ուշադրութեան եւ աշխատանքի։ Արդ, չարաչար յուսախաբութեան պիտի մատնուին անոնք որ կը կարծեն թէ ամէն ինչ վերջացած է, թեմին վաւերացումով եւ կաթողիկոսական օրհնութեամբ։

Այս երկիրը, իր մէջավայրով, չատ կը տարբերի արեւելեան գաղութներէն եւ կը ներկայացնէ բազմաթիւ դժուարութիւններ, բուն թեմական կազմակերպութեան համար։

Կաթողիկոսական վաւերացումը պարզապէս օրինականացման ձեւակերպութիւն մըն էեւ բացառիկ արժէք մը չի ներկայացներ, բաղդատելով միւս գաղութներուն կարգուսարքին հետ։

Այս հասկացողութեամբ ալ, ծանրութեան կեդրոնը կը մնայ, նորէն, ոչ թէ աւանդական առաջնորդութիւնը, այլ բուն ազգային վարչական խորհուրդը, թաղային Մարմիններուն եւ երեսփոխանութեան հետ։

Աւելի բաց խօսելով, Ազգ. Խորհուրդ մըն է որ պիտի վարէ գործերը, համաձայն մէջավայրին պահանջներուն։

Մենք երեք հիմնական գլուխներու կը բաժնենք այդ գործերը.—

1. ՅԱՐԱԲԵՐԱԿԱՆ.— Կառավարութեան հետ կապուած խնդիրներ, որոնց զեկը պիտի գտնուի Ազգ. Վարչութեան ձեռքը, այնպիսի կազմակերպութեամբ մը որ առաուն կանուխ արթնցողը այլեւս չհամարձակի ազգ. խորհուրդ կամ ուրիշ ճակատ յարդարելու, յանուն գաղութին։

Ազգ. Վարչութիւնը պէտք է ունենայ, վերջապէս, իր կանոնաւոր Ցարաբերական Դիւանը, անոր գրասենեակին մէջ ամփոփելով գաղթականներու իրաւական եւ անտեսական կացութեան վերաբերեալ գործերը, ձեռնհաս եւ իրաւագէտ գործակատարի մը ղեկավարութեան տակ։

Այս գլուխը ամէնէն կենդանի բաժինը կրնայ կազմել Հարաւ. Ֆրանսայի ազգ. կազմակերպութեան եւ անհրաժեշտ է այժմէն մշակել գործնական ծրագիրը մը։

2. ԿՐԹԱԿԱՆ ՁԱԿԱՏ.— Որքան ալ դժուարութիւններ կրենք, ներելի չէ անճրկիլ այս ճակատին վրայ։ Գէշ-աղէկ ծաղկոցներ ունինք Մարսէյլի չրջանին մէջ, գոնէ տարրական հայերէն մը սորվեցնելու համար նոր սերունդին։ Մէկ տարիէն միւսը նոր անակնկալներ կը պատահին։ Տէղ մը Ֆրանսական դպրոցը կը մրցի հայկականին հետ, իր բազմազան առաւելութիւններով։ Ուրիշ տեղ մը ներքին վէճեր, անհոգութիւններ կամ անտեսական հոգեր կը չլատեն հաստատուած գործը, կամ կրթական տեսուչը ծուռ կը նայի։

Բոլոր պարագաներուն մէջ ալ, միշտ կարելի է ելք մը գտնել, կը բաւէ որ մարդիկ հաւատան թէ նոր սերունդին փրկութեան հոգը ոչ ժամանց է, ոչ ալ տաղտուկ, այլ ինքնապաշտպանութեան օղակներէն մէկը։ Մանաւանդ Ազգ. Վարչութիւնը իր բոլոր կազմակերպութիւններով համոզուած պէտք է ըլլայ այս մասին, անոր համեմատ ձեւակերպելու համար իր աշխատանքը։ Իսկ նկարագրական տեսակէտով, ի՛նչ խօսք որ գոյացած եկամուտին կէսը, նոյն իսկ աւելին պէտք է յատկացուի այս գործին։

3. ԽՆԱՄԱՏԱՐԱԿԱՆ.— Այս գլուխին մէջ կ'իյնան Աղքատախնամները եւ գանազան խնամակալութիւններ, օրկանական մաս կազմելով Առաջնորդարանին։ Կարելի է գործակցութեան ձեւեր գտնել, նաեւ, կ. Պոլսի հետ, որ իր առանձին՝ ինքնավար կազմակերպութիւնն ունենալով հանդերձ, երբեք չի խանդարեր ազգ. խնամատարութեան գործը։ Ընդհակառակն։

Եթէ կանոնաւորապէս կազմակերպուին այս երեք հիմնական գլուխները, կը կարծենք թէ անդին չատ քիչ բան կը մնայ, ազգային չրջանակէն եւ հեղինակութենէն դուրս։ Միւս կողմէ մթնոլորտն ալ աւելի պայծառանալով, գործելու ասպարէզ կը բացուի բոլոր ընդունակ եւ սրտցաւ տարրերուն առջեւ։

Շ.

ՎԵՐՋԻՆ ԺԱՄ

ԿԱԶԱՑԻՆ ՊԱՏԵՐԱԶՄ ՄԱՏՐԻՏԻ ՇՈՒՐՋԸ

ՆՈՐ ՎԵՐՋՆԱԳԻՐ ՍԱՆ ՍԷՊԱՍԹԻԱՆՈՑԻ

Փոխադարձ ջարդը կը շարունակուի

Օրէ օր դժոխային հանգամանք մը կը ստանան Սպանիոյ քաղաքացիական կռիւները։ Առաջին անգամ ըլլալով, կազային պատերազմն ալ սկսաւ սարսափ տարածել։ Գէթ այդպէս կը հաղորդեն ապստամբները, ամբաստանելով թէ կառավարական զօրքը թունաւոր ռումբեր արձակած է Սան Ռոֆայէլի վրայ, Կուատարրամա լեռներուն մէջ, Մատրիտի չուրջը։

Թէ ապստամբները եւ թէ կառավարութիւնը նոր յաղթանակներ կը հաղորդեն։ Զօր. Մոլա կը հեռագրէ թէ կառավարական ուժերը փորձեց խզել Հուէսքայի եւ Սարակոսայի ճամբան, բայց զօրքը փորձեց խզել Հուէսքայի եւ Սարակոսայի ճամբան, բայց զօրքը փոքր

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՍՈՑԻԱԼ-ԴԵՄՈԿՐԱՏԱԿԱՆ ԿՈՒՍԱԿՑՈՒԹՅՈՒՆ

ՀՅՈՒՍԻՍԱՅԻՆ ԶՈՐԱԳՈՒՆԴԻ ՊԱՏՄՈՒԹՅՈՒՆԸ (1895-96)

ՊՈԼՈՆԱՑԻ ԳՈՒՆԴԻ ՀԱՎԱՔՈՒՄԸ ՓՈԼ ՇԱՄՈՆԻ ԸՆԴԴԻՄԱԿՈՒԹՅԱՄԲ

ՎԱՀԱՆ ՓԱՇՏՈՒՄՅԱՆ ՀԱՅՈՒՄ

— • —

Ինչպես տատ տատ սա ոչխարները մի ժեղ մեծ ոչխարների են նկատում, այնպես էլ նրանք մեզ տեսնում են: Նրանք մեզ ոչ մարդ են համարում, այլ ինչ-որ ստոր կենդանի, որ ոչ մի իրավունք չունի, որ ամեն ինչ կարելի է անել: Ահա թե ինչու նրանք մեզ ոչ միայն չեն ատում, այլ ծաղրում են մեր վրա: Ահա թե ինչու նրանք մեզ ոչ միայն չեն սպանում, այլ ծաղրում են մեր վրա: Ահա թե ինչու նրանք մեզ ոչ միայն չեն սպանում, այլ ծաղրում են մեր վրա:

Ինչպես տատ տատ սա ոչխարները մի ժեղ մեծ ոչխարների են նկատում, այնպես էլ նրանք մեզ ոչ մարդ են համարում, այլ ինչ-որ ստոր կենդանի, որ ոչ մի իրավունք չունի, որ ամեն ինչ կարելի է անել: Ահա թե ինչու նրանք մեզ ոչ միայն չեն սպանում, այլ ծաղրում են մեր վրա: Ահա թե ինչու նրանք մեզ ոչ միայն չեն սպանում, այլ ծաղրում են մեր վրա:

25 յունվար 1896

Երբեմն տատ տատ սա ոչխարները մի ժեղ մեծ ոչխարների են նկատում, այնպես էլ նրանք մեզ ոչ մարդ են համարում, այլ ինչ-որ ստոր կենդանի, որ ոչ մի իրավունք չունի, որ ամեն ինչ կարելի է անել: Ահա թե ինչու նրանք մեզ ոչ միայն չեն սպանում, այլ ծաղրում են մեր վրա: Ահա թե ինչու նրանք մեզ ոչ միայն չեն սպանում, այլ ծաղրում են մեր վրա:

Ինչպես տատ տատ սա ոչխարները մի ժեղ մեծ ոչխարների են նկատում, այնպես էլ նրանք մեզ ոչ մարդ են համարում, այլ ինչ-որ ստոր կենդանի, որ ոչ մի իրավունք չունի, որ ամեն ինչ կարելի է անել: Ահա թե ինչու նրանք մեզ ոչ միայն չեն սպանում, այլ ծաղրում են մեր վրա: Ահա թե ինչու նրանք մեզ ոչ միայն չեն սպանում, այլ ծաղրում են մեր վրա:

— • —

ՀՈՂԱՑՈՂ ԽՆԴԻՐ

Ա. ՋԱՄԱԼՅԱՆ

Մարդիկ ոչ-ոքից չեն վախենում, ոչ ոքի չեն հարգում, ոչ ոքի չեն ենթարկվում, ոչ ոքի չեն հնազանդվում, ոչ ոքի չեն հպատակվում, ոչ ոքի չեն ստրկանում, ոչ ոքի չեն ծառայում, ոչ ոքի չեն պաշտում, ոչ ոքի չեն երկրպագում, ոչ ոքի չեն աղոթում, ոչ ոքի չեն խոնարհվում, ոչ ոքի չեն գլուխ կորացնում, ոչ ոքի չեն ծնրադրում, ոչ ոքի չեն սողում, ոչ ոքի չեն մագլցում, ոչ ոքի չեն սողոսկում, ոչ ոքի չեն կրծում, ոչ ոքի չեն ծամում, ոչ ոքի չեն կուլ տալիս, ոչ ոքի չեն մարսում, ոչ ոքի չեն արտաթորում, ոչ ոքի չեն հոտոտում, ոչ ոքի չեն զգում, ոչ ոքի չեն տեսնում, ոչ ոքի չեն լսում, ոչ ոքի չեն խոսում, ոչ ոքի չեն մտածում, ոչ ոքի չեն ապրում, ոչ ոքի չեն մեռնում, ոչ ոքի չեն հարություն առնում, ոչ ոքի չեն դատում, ոչ ոքի չեն դատապարտում, ոչ ոքի չեն ներում, ոչ ոքի չեն պատժում, ոչ ոքի չեն ազատում, ոչ ոքի չեն գերում, ոչ ոքի չեն ստրկացնում, ոչ ոքի չեն ազատագրում, ոչ ոքի չեն ազատ

տեսչին բժ. Տամլամեան որ 50 ֆրանք կը նուիրեն որպէս պաղագին: (Բժիշկը նուիրեն որպէս պաղագին: (Բժիշկը իր օդափոխութեան ամբողջ տեւողութեան ինքզինքը կը տրամադրէ կայանին):

Հանդէսը կը սկսի «Ցառաջ Նահատակով» զոր այդ յանպատրաստից կազմուած փոքրիկ երգչախումբը կ'երգէ ոգեւորուած ու եռանդագին: Ներաստանութիւններ մաքուր հայերէնով, յստակ առոգանութեամբ, փոքրիկներու կողմէ յայնորդաբար, որոնք տեղացի փոքրիկներու եւս ախորժակը կը գրգռեն ու մէկիկ մէկիկ բեմ կը քաշեն զանոնք, ինչպէս փոքրիկն Շաքէ Գաբրիէլեանը եւ Ազատի Փափուդեանը: Կայանէն Ներահիա ու Ժիրայր Բաբերդեաններ, Ցովհաննէս Տէրտէրեան, Արփի Մխոքեան, Սուրէն Պօղոսեան զանազան գեղեցիկ կտորներ էին սորված այնքան քիչ ժամանակի մէջ ու այնքան հարազատ շունչով մը կ'արտասանէին իրենց մտնկական բերանեներէն ու հոգիին բերէն, արցունք բերելով ունկնդիրներու աչքերուն: Ինչ հաճելի էր փոքրիկն Մարի Թելլալեանի երգ-արտասանութիւնը իրրև օրօր իր մանկիկին: Եւ ահա մաղանքը, չուետական փոր-ձեր համաչափ ու ճշգրիտ. տղոց առօրեայ զբաղումէն՝ առաւօտեան նախաճաշէն առաջ: Բոլորը հիացած են, ոչ մէկ սխալ կամ վարանում չարժած. կարծես կանոնաւոր դպրոցի մը տղաքը ըլլային բոլորը. տարիներով կրթուած միեւնոյն ուսուցչին ձեռքին տակ: Սա մէկը էթիլ Եօհանեան, որ ուշադրութիւն կը գրաւէ իր գեղեցիկ մարզանքով Շուպովի լը Ռուայէն է. միւսը Տիգրան Աշխիկեան, փրէ-Սէն-Ժէրվէյէն. երրորդը՝ Ախահիհա Նուրիջանեան՝ Քալանէն: Եւ ամբողջ խումբը այդ մանուկներուն այդպէս է կազմուած արդէն. Իթալիոյ է տրուած մեծ բաժինը. հոն են եւ Իսպէն, Ալֆորվիլը, Շավիլը, Սեվրանն ու Պուա Քոլոմպն ու միւս փարիզեան արուարձանները: Տղոց մեծ մասը գժուար կը խօսի իր մայրենի լեզուն. իրենց ուսուցչուհիին տիկին Հերմինէ Ա. Բաբերդեանը անխոնջ աշխատանքով, մէկ ամսուան ընթացքին այդ այլազան խումբը կ'երգէ «Ծաղրորի-կը», «Կաքաւիկը», «Պապակ, պապակը» եւ «Մենք Հայրենիքը» յստակ բառերով: Հանդէսը ճոխ է, կայ եւ փանթէկի մը ներքէն Մելիք Մինասեանէ, այնքան գեղեցիկ կերպով ներկայացուած որ կը յիշեմ իր տաղանդաւոր մեծ մօրը՝ գերասանուհի Փառանձեմի անունը: Հապա երկու գաւեշանի՛ը, փոքրիկ մայրիկ մըն էր Արփի Մխոքեան, իր երախային երկու ոտքերը անդրավարտիկին մէկ ոտքին մէջ անցուցած, լուրջ բժիշկ մը ներքէն եւ ինչ լաւ ծառայ մը Ցակոբ Ցակոբեանը: Նոյնքան ծիծաղ եւ ոգեւորութիւն կը պատճառէ Բ. գաւեշը, «Զոքս սալօրներ» ուր փոքրիկ դերասանի մը տաղանդը ցոյց կուտայ Տիգրան Աշխիկեան, համանուն եղբօրորդին մեր տաբատախտ ընկերոջ՝ Ար-դուհանի: Հանդէսը վերջացած է ու բոլորը մեծ ու փոքր կը վազեն ծնողներուն հանդչելու ու մանաւանդ իրենց տպաւորութիւնները փոխանակելու այս այնքան գեղեցիկ ձեռնարկի մասին: Ախո՛ւ որ կը մեկնին այս մտքով ու կը տանին իրենց տեղերը: Ամիս մը եւս ուրեմն խինդն ու ծիծաղը, հայ երգն ու հայ չունչը պիտի յածին Մէլբերկրականի կապոյտ ի վեր, ա-

ՈՂԻՄՊԻԱԿԱՆԻ ՎԵՐՋՆԱԿԱՆ ՍՐԱՀԻՆՔՆԵՐԸ

—.—

ՀԱՄՊՈՒՐԿ (Ցառաջ).— Կիրակի օր վերջացան 1936ի Ողիմպիական մրցումները, որ կազմակերպուած էին այնքան ճարտարութեամբ: Ոչ մէկ ազգ ու կառավարութիւն չէր կրցած 44 տարիներու ընթացքին առաջ բերել այնքան աննախընթաց հետաքրքրութիւն:

1940ին Ճափոն կ'ուզէ պերազանցել Գերմանիոյ Ողիմպիականի կազմակերպութեամբ: Ուրեմն հսկայ աշխատանք մը ունի կատարելիք մինչազգային երիտասարդութիւնը՝ պատրաստելու 1940ի համար:

Հաւատա՞նք թէ այս անգամ հայ երիտասարդութիւնը պիտի աշխատի ստեղծել ընդհանուր երիտասարդական միութիւն մը, որպէսզի ձեռքի մի քանի առնելով ոչ թէ միայն մշակութային գործը, այլ եւ մարմնակրթականը, իր արժանի տեղը բռնէ ազգերու շարքին մէջ:

Մենք անհամբեր պիտի հետեւինք մեր սիրելի երիտասարդութեան գործունէութեան, որու ձեռներեցութիւնը կը պատկանի մեր պաշտելի ՋՈՄին: Պերլինի «Հայ երիտասարդ»ը սբաւած էր արդէն արձագանգ մը այս առթիւ, բայց մեր սրտերէն ձայն մը չենք լսեր տակաւին, մէկին ըլլալով եւ համպուրկինը, որ այնչափ մօտ է Պերլինին:

Այժմ անցնինք Ողիմպիականի վերջնական արդիւնքներուն, բաղդատելով 1932ի հետ.—

(Փակագծի մէջ եղածները կը ներկայացնեն 1932ի չքանչանները: Ա. թիւը կը ներկայացնէ ոսկի չքանչան, Բ. թիւը՝ արծաթ, Գ. թիւը՝ պղինձ, Դ. թիւը՝ կէտ):

1. Գերմանիա.— 33 (1), 26 (4), 30 (5), 448:
2. Մ. Նահանգներ.— 24 (17), 20 (14), 12 (10) 292:
3.— Հունգարիա.— 10, 2 (2), 4 (2), 86:
4.— Իտալիա.— 8 (4), 8 (3), 6 (6), 112:
5. Ֆինլանտա.— 7 (4), 6 (5), 6 (5), 96:
6. Ֆրանսա.— 7 (4), 6 (3), 6 (1), 96:
7. Շուէտ.— 6 (2), 5 (3), 9 (4), 97:
8. Ճափոն.— 6 (1), 4 (5), 8 (2), 88:
9. Հոլանտա.— 6 (1), 4, 7 (1), 84:
10. Անգլիա.— 4 (2), 7(6), 3 (4), 71:
11. Աւստրիա.— 4 (1), 6 (1), 3 (2), 66:
12. Չեխոսլաւիա.— 3 (1), 5 (1), (1), 33:
13. Էսթոնիա.— 2, 3, 3, 39:
14. Արժանթին.— 2 (1), 2, 3, 34:
15. Եգիպտոս.— 2, 1, 2, 19:
16. Զուիցերիա.— 1, 9, 5, 71:
17. Ֆինլանտա.— 1 (1), 3 (4), 5 (5), 41:
18. Նորվեկիա.— 1, 3, 2, 29:
19. Թուրքիա.— 1, —, 1, 10 (չկար):
20. Հնդկաստան.— 1, — — 6 (չկար)
21. Ն. Զելանտա.— 1, —, —, 6:
22. Լեհաստան.— - (1), 3 (2), 3 (1) 27:
23. Տանըմարք.— —, 2 (1), 3, 22:
24. Լեթոնիա.— —, 1 (1), —9:
25. Եուկոսլավիա.— —, 1, — 5:
26. Հար. Ափրիկէ.— —, 1, —, 5:
27. Ռումանիա.— —, 1, —, 5:
28. Մեխսիքա.— —, —, 3, 12:
29. Պելճիքա.— —, —, 2, 8:
30. Աւստրալիա.— — (1), —, 1 (1), 4:
31. Փիլիպպեան Կղզիներ.— —, —, 1 (1), 4:
32. Փորթուկալ.— —, —, 1, 4:

Ցաւելում ստացած են՝ թիւ 1, 2, 3, 4 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 23 եւ 24.

Կենսական այս երեւոյթը թող նկատի առնէ մեր երիտասարդութիւնը:

Հ. Թ.

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ՋՈՒՐԻ ՅԱՒԻՏԵՆԱԿԱՆ ՀԱՐՑԸ

—.—

Ճարտարապետ Գ. Շերմազանի մէկ յօդուածէն քաղուած.—

Կոտայքի շրջանն ու Աղմաղանի լեռնաշղթան կլիմայական այնպիսի պայմաններ կը ներկայացնեն, որ կարելի է այստեղ զարկ տալ ծխախոտի մշակութեան, պտղամշակութեան, բանջարամշակութեան, ցորենի մշակութեան, անասնապահութեան: Սակայն այդ բոլորին խոչընդոտ կը հանդիսանայ արհեստական ոռոգումներու բացակայութիւնը: Վերջին 2—3 տարի ցաւին որ մեծ կարելիութիւններ կան ջրամբարներու (խմբ.— Ըսել կ'ուզէ աւազանի) շինութեան տեսակէտով: Գրինակ, Աղմաղանի լեռնաշխարհին գագաթը (3000 մեթր բարձրութեան վրայ) Ղանլը լճին օգտագործումը: Փոքր աշխատանքով, այս տարի հնարաւորութիւն կ'ունենանք այդ լճակին ջուրով ոռոգել քանի մը հարիւր հեկտար տարածութիւն:

Ջար կիւղէն դէպի հիւսիս-արեւելք՝ Ղարաղալա եւ Մուսաքեանդ գիւղերու միջեւ կը գտնուի չատ յարմար բնական ջրամբարի վայր մը, ուր կարելի է ամբարել 3—4 միլիոն խորանարդ մեթր ջուր, հնարաւորութիւն տալով ոռոգելու 1000—1500 հեկտար անջրդի տարածութիւն: Ջրամբարի հետ կապուած կարգ մը թէքնիք գործարութիւններու պատճառով, կարելի չեղաւ պատրաստել այդ ջրամբարը. սակայն կը չարունակուի ուսումնասիրութիւնը գալ տարի անպայման աւարտելու համար նոր ջրամբարին չինութիւնը:

Գեամբէգ գիւղի մշակները իրենց գիւղին մօտ գտնուած փոքր ջրամբարին տեղւոյն վրայ չինած են մեծ ջրամբար եւ ջուրով լեցուցած: Այսօր այդ ջրամբարին մէջ ամբարուած է 200,000 խոր. մեթր ջուր, որով կարելի է ոռոգել մինչեւ 100 հեկտար հողամաս: Ջրամբարները, ոռոգման աղբիւր դարձնելէ զատ, պէտք է ծառայարդել, ջրամբարներուն մէջ ձկնաբուծութիւն եւ հաւաբուծութիւն կատարել, որով հողամշակներուն համար կը ստեղծուի եկամուտի նոր աղբիւր մը: Պէտք է նկատի ունենալ առողջապահական պայմանները յարգելուն:

Աւելի կարեւոր ջրամբար մը կը չինուի Հրազդանի, Թումէթայի եւ նոյն գեամբէգի հողամշակներուն միջոցով. Գեամբէգէն 10 քիլոմեթր հեռու՝ Ղազի-Կէօլի կամ Արամուսի գետակին մօտ: Ըստ երեւոյթին, այստեղ հին ատեն գոյութիւն է ունեցեր ջրամբար մը, քանի որ մինչեւ այժմ կ'երեւան Աղմաղանէն ջուր առնող կամ ջրամբարէն դէպի գաւառը ջուր տանող ջրանցքներուն հետքերը: Ամրան մի-ջոցին, անցեալ տարի այդ ջրամբարէն օգտուեցան այդտեղ բարձրացող քոչուորներու անասունները ջրելու համար: Այս տարի սկսած են չինել փոքր, մօտ 2 մեթր բարձրութեամբ թումբ մը, որով ջուր կ'ամբարուի 150—200 հեկտար ոռոգելու չափ: Պիտի չինուի նաեւ աւելի բարձր թումբ մը:

Ղազի-Կէօլէն մօտ 5 քիլոմեթր հեռու, դէպի հարաւ-արեւելք՝ գոյութիւն ունի պատմական ջրամբար մը, որ կը կոչուի Թոխմախան-կէօլ կամ Վանքի լիճ: Այս ջրամբարը չատ կարեւոր է իր պատմական նշանակութեամբ: Այստեղ կը գտնուին հին հայաստանի հնագիտական արժէք ներկայացնող ջրատուածները,— քարէ վիշապներ, որոնց մէկ քանին մինչեւ հիմա կը տեսնուին լճին մօտակը:

Այս ամառ կարգի դնելով քանի մը փոքր ջրամբարներ, Կոտայքի գիւղացիները կարելիութիւն կ'ունենան մեզմացնելու ջուրի իրենց պահանջը:

Ջուրի պահատութեան տեսակէտով ամէնէն «ծարաւի» շրջաններն են Ազիզբէկովի եւ Միկոյեանի շրջանները: Վայոց ձորն է այս: Լեռներն ու ձորերը աղբատ են մշտահոս աղբիւրներով:

Այս շրջաններուն մէկ ոռոգումի համար իրրեւ աղբիւր կրնան ծառայել խոր կիրճերու մէջ հոսող քանի մը գետեր ու գետակներ,— Արփա գետը, Ալայազ գետը, Հերհեր ու Էլփիր գետակները, եւն:

Սակայն թէքնիք դժուարութիւններու պատճառով, այդտեղէն հանուած առուակներով կ'ոռոգուին միայն չատ փոքր տարածութիւններ, այն ալ գետափներու մօտ: Ազիզբէկովի եւ Միկոյեանի շրջաններուն մէջ հողային-կլիմայական մեծ հնարաւորութիւններ կան թէքնիք մշակութեանց զարգացման համար: Բայց արհեստական ոռոգումի պակասութեան հետեւանքով՝ կարելի չէ ոչ պտղամշակութիւն, ոչ ալ ցորենի կամ ծխախոտի մշակութիւն:

Գիւղացիները սակայն կարեւոր աշխատանքներ կատարեցին, ջրային չինարարութեան տեսակէտով: Գնդեվազի ջրանցքը լայնցնելու նպատակով, Գնդեվազի, Ղուչչիի, Ջիրակի գիւղացիները մաքրեցին առուները, եւ այսօր 200 հեկտար նոր հողամաս մը կ'ոռոգեն: Ազիզբէկովի շրջանին մէջ գիւղացիները նախնական փորրիկ ջրատեսեր չինելով, անոնց չուրով կ'ոռոգեն 400—500 հեկտար տարածութիւն:

Միկոյեանի շրջանին մէջ Շահումեան գիւղատնտեսութիւնն անդամները ոռոգեցին Արփա գետին ուղղութեամբ 250 հեկտար, այգեգործութեան համար:

Միկոյեանէն 8—10 քիլոմեթր հեռու կը գտնուին հին, պատմական Լոզ քաղաքին աւերակները: Այդտեղ կ'տեսնուին Մոզի հին ջրանցքին հետքերը: Ահա այստեղէն սկիզբ կ'առնէ Միկոյեանի ջրանցքը, կ'անցնի հին ջրանցքին ուղղութեամբ, կը ծռի եւ կը կտրէ Մալիչկայի այգիները, Երզ քիլոմեթրին վրայ կ'ունենայ նօթալոց 53 մեթր երկար վազուղիին ու կը հասնի Շահումեան գիւղատնտեսութեան հողամասերը: Ջրանցքին երկարութիւնը է 13 քիլոմեթր. կ'ընդգրկէ Մալիչկայի հողամասէն 50 հեկտար, Միկոյեանի հողամասերէն 250 հեկտար:

Այս ջրանցքին աշխատանքները աւարտած են: Ոռոգուած հողամասը գարնան միայն յատկացուած էր հացահատիկի մշակութեան, իսկ աշնան՝ այգեգործութեան: Միկոյեանի ջրանցքը տնտեսական մեծ նշանակութիւն ունի Մալիչկայի, գլխաւորաբար Միկոյեանի շրջանին համար:

Ոռոգման հարցը ծանր է Այնաճորի մէջ: Ըստ երեւոյթին, Այնաճորի հարցը պէտք է լուծուի առանձին ջրանցք չինելով Ալայազ (Ղոյթուր) գետէն: Ճիշդ է, այդ ճամբուն վրայ պիտի հանդիպինք մեծ դժուարութիւններու բայց նկատի ունենալով Այնաճորի «ծարաւը», պէտք է աշխատիլ այդ ուղղութեամբ: Սակաւաջուր Միկոյեանի շրջանին մէջ ջուրի սակաւութեամբ Այնաճորի հետ կը մրցի հին պատմական Ծաչիկ գիւղը: Շրջանի գարնանացանը 25—30 ան հարիւր համեմատութեամբ կը կատարէ այս գիւղը: Այգեգործութիւնը եւ պտղամշակութիւնը զարգացնելու համար կլիմայական եւ հողային պայմանները համեմատելու համար, որ Ծաչիկ գիւղը ունի մեզմացնելու ջուրի պակասութեան հետեւանքով՝ նոյնիսկ ցորենի մշակութիւնը մեծ չափով կախում ունի ամրան անձրեւներէն: Ջրէ զրկուած այս գիւղը սակայն նոտած է ջուրի վրայ, բայց այդ ջուրը կը հոսի հողին ասկէն, սառըերկրեայ: Կատարուած քննութիւնները եւ պատմական տեղեկութիւնները կը հաստատեն որ ջուր կայ գիւղին տակ: Նոյն խնդիրը գտնուած է հին քաղաքներէն մէկը: Գիւղացիները ջուր գտնելու, կաթիլ մը աւելի ջուր հաւաքելու համար արհեստական ջրամբարներ կը չինեն, հսկայական ճիգեր կը թափին: Հարկ է օժանդակել այդ աշխատանքներուն:

ԿԸ ՄՆԴՐՈՒԻ յօդուածագիրներէ եւ թղթակիցներէ իրենց գրութիւնները գրել թուղթին մէկ երեսին վրայ ընթեռնլի եւ մեքենով:

Պատկերներ Սպանիոյ խղճմտագիտական կռիւներէն

ՀՐԱՑԱՆԱԶԳՈՒԹԻՒՆ ՄԱՏԻՒՏԻ ՓՈՂՈՑՆԵՐՈՒՆ ՄԷՋ

ՀԱՄԱՇԽԱՐՀԱՅԻՆ ՊԱՏԵՐԱԶՄԸ ԵՒ ՏԱՐՕՆԻ ԱՇԽԱՐՀԸ

(1914 — 1915)

—o—

Հետաքրքիր ղէմք էր Գրիգոր պատուելին: Առաջին անգամ կը հանդիպէի իրեն: Սովորական օրերուն երեւի իր ժողովարանի կեանքովը միայն կ'ապրէր, բայց կրած ահաւոր օրերէն վերջ՝ կերպարանափոխած էր: Կը փիլիսոփայէր զարմանալի պարզութեամբ. ժողովուրդի խմաստութեամբ կը վերլուծէր յեղափոխական չարժումներու թերութիւնները. չէր ժխտեր, որ ջարդը անխուսափելի էր, քանի որ Թուրքերու հետ դէպ մեր աւելի թշնամի ենք եղած. դառնութեամբ կը քննադատէր ժողովուրդը, որ վտանգը չնախատեսեց եւ չպատրաստեցաւ դիմագրաւելու: Ուրեմն ջուրի չուտափոյթ հասնելու մասին թերահաւատ էր. կ'տառջարկէր ամբողջ այդ զանգուածը չարժել դէպի Պուլանըխ կամ Ախլաթ, ուր կը գտնուի երեւի բանակը, բայց նիւթապէս անկարելի կը համարէր այդ եւ իր մեծ մտազնոտ ու խելացի հայեացքը դէպի աւերակ Դուբանը ուղղելով, կ'ըսէր.

— «Պիտի ջարդուինք, գիտեմ, բայց գոնէ Տէրը մեզի միջոց եւ ուժ տայ մեր արիւնին վրէժը լուծելու»: Տասնոց տարբանակ մը ունէր, իսկ իր փեսան թերի հրացան մը:

Երկու կենսական մտահոգութիւններ ունէինք այդ օրերուն՝ ռուսական բանակին — աւելի չուտ մեր կամաւորական գունդերուն — լուր հասցնել, որ գիշերով մը ձիաւորները իջնեն դաշտ (ուր այդ տեսն ռուսական բանակին առջեւէն փախած քիւրտ ու չէրքէզ մուհաճիրներ էին թափուած) ու մենք, անոնց պաշտպանութեան տակ, անցնէինք սահմանը: Եթէ առնենք Պուլանըխ եւ արեւելեան կողմէն՝ Ախլաթ են հասած, դժուար չէր նման գործողութիւն մը: Երկրորդ մեր մտահոգութիւնը՝ ժողովուրդի անուններն էր եւ ինքնապաշտպանութիւնը:

Ջարդերէն վերջ, ազատած այդ բեկորներուն մէջ, տարօրինակ ծայրայեղութեամբ զարգացած էր ամէն մէկ անհատի պահելու բնազդը: Ամիս մը անցած էր ջարդէն եւ այդ ամբողջ ժամանակամիջոցին «կարգալըիչ մարմինը» ամէն միջոց գործ դրաւ անդամթերքը հաչւառութեան ենթարկել, համայնացնել ու այդ ձեւով բաշխումը կանոնաւորել, բայց հնարաւոր չեղաւ: Կային ընտանիքներ, որոնք դեռ ունէին տաւար, ոչխար, իւղ եւ այլ մթերք, մեր փոքրերը բացարձակ ձախողեցան մթերքը բաժնելու: Նախ առհասարակ աղմուկ ու կռիւ ծագեցաւ, ապա, հետեւեալ գիշեր, բոլոր ունեւորները թողին հաւաքատեղին ու անհետացան, երեւի ուրիշ վայր ընտրելու կամ գետնի տակ...:

Գալով մեր **զինական** ուժերուն

կենդանական այս զարհուրելի անձնապահպանութեան ղեացումը երթալով ա՛լ աւելի թափ առացաւ եւ վարակեց, գրեթէ անխտիր, բոլորը: Տարօրինակ էր նաեւ, որ յուսահատական այս սոսկալի վիճակի հանդէպ՝ բացարձակապէս անզգայ ու անհոգ էր գարձած այդ ամբոխը: Սխալած չեմ ըլլար, եթէ ըսեմ որ նոյնիսկ ուրախ ալ էին այս մարդիկը, ըստ ամէնքեան կ'ազատին ատրճանակով, որ հրաշքով մը մահէն ազատած կը կարծէին ինքզինքնին: Այսօր երեւի դժուար ըմբռնելի էայս հոգեկան վիճակը, բայց այն օրերուն այդպէս էր: Ամենաչնչին բաներու համար — ուտելիքի, երեխաներու, կամ թեթեւ վիրաւորական խօսքի մը համար ահագին ու լուրջ աղմուկ կը բարձրանար, յաճախ նոյնիսկ իրար ծեծելու աստիճան: Իրենց վիճակին անգիտակ՝ խելագարեալներու բազմութիւն մըն էր: Պէտք էր ամէն գնով կենդանի մնալ ու ազատիլ, մանաւանդ կենդանի պիտի մնայ տղամարդը, կինն ու աղջիկը այնքան արժէք չունէին. «տան օվասը» պէտք չէ որ մարի — ահա այս մտահոգութեամբ հետզհետէ վարակուեցան մեր քով մնացած կամ պաշտպանութեան յատկացած փոքրամասն մարդիկներն իսկ, ինչ որ պատճառ դարձաւ յետագայ մեր թշուառութիւններուն:

Կառավարական ուժերը եւ քրտական աշիրէթները հետզհետէ կը սղմէին իրենց պաշարման օղակը Սասունի չուրջ: Գրեթէ ամիսէ մը ի վեր մեր յարաբերութիւնը ընդհատած էր հոն եղողներուն հետ: Ժամերով, դիտակովս կը գննէի մեր հեռուի լեռները եւ դաշտին մէջ կատարուող չարժումները: Օր մը նշմարեցի մեզմէ չատ վերը բարձրացող գագաթի գովէն արուեստականաբար յառաջացուած մարդկանց չարքը, որոնցմէ ստուար խումբ մը տեղաւորեցաւ հոն: Այդ օրերէն մէկն էր, որ լսեցինք համազարկերու ազմուկը. Էրեւի Կուրտիկի դիրքերուն չուրջն էր կռիւը: Մեզ խիստ ժտատգեց մանաւանդ մեր դիրքերուն տիրապետող յարձր գագաթի խումբերու երեւումը. երկու նպատակ կրնային ունենալ —կարել մեր յարաբերութեան գծերը Սասունի հետ (երեւի կը կարծէին թէ օգնութեան կրնանք երթալ), կամ յարձակիլ Հաւատուրիկի լեռնեղուն մէջ եղող Հայերուն վրայ:

Վ. ՓԱՓԱԶԵԱՆ

(28)

ԿԱՐԴԱՑԻՔ ԵՒ ՏԱՐԱԾԵՑԻՔ

«ՑԱՌԱՋ»Ը

Ծ. Թղթակցին. — *Այս հերոսական գործին պատանի հեղինակին Հայ ըլլալը մենք ըսինք վերը, խորագրին մէջ։ Լուրը քաղեցինք Գչ.ի Փոսկուէ թերթէն։ Յաւելի է որ ազատարարութեան բոլոր մանրամասնութիւնները գովելի հաւատարմութեամբ տալով հանդերձ, Լիոնի մեծ օրաթերթին խմբագրութիւնը զանց կ'ընէ պատանիին ազգութիւնը նշանակել, ինչ որ այլապէս հակառակ է թերթին սովորութեան։*

Գերմանիա եւ Իտալիա միշտ վերապահ

Լաւատեղեակ աղբիւրէ կը հաղորդեն թէ Գերմանիա հետեւեալ պայմանները դրած է, մասնակցելու համար չէզոքութեան պայմանագրի մը.— 1· Վերադարձնել Սպանիոյ մէջ վար դրուած գերմանական օդանաւերը· — 2· Արգիլել զէնքերու արտածումը, կառավարութեանց թէ անհատներու համար ·— 3· Արգիլել կամաւորներու մեկնումը։

Իտալիա բացարձակ լռութիւն կը պահէ իր դիտումներու մասին եւ իր քաղաքականութիւնը սերտօրէն կապած է Գերմանիոյ ընթացքին հետ։ Պերլինէն մասնաւոր պատուիրակ մը գացած է Հռոմ, եւ վերադարձած՝ գոհ տպաւորութեամբ։

Կ'ըսուի թէ Գերմանիա պաշտօնապէս բողոքած է Փարիզ, դանգատելով թէ ֆրանսական դահլիճին անդամներէն մէկը կը միջամտէ Սպանիոյ գործերուն։

**** Թերթերը կը գրեն թէ օգոստոս 16ին խորհրդաւոր օդանաւ մը երկու անտուկ վմամփուշտ ձգած է ֆրանսական գիւղի մը մէջ։ Քննութիւն կը կատարուի այս մասին։*

**** Չեխական կառավարութիւնը վար դրաւ 28000 քուրոնի (1160 տոլար) գումար մը, որ հաւաքուած էր Սպանիոյ կառավարութեան համար։*

**** «Մանչէսթըր Կարտիըն» կը գրէ թէ 4000 փաստաթուղթեր բռնուած են, որոնց համաձայն Սպանիոյ ապստամբութիւնը սարքուած է Գերմանիոյ եւ Սպանիոյ կողմէ։ Մարոքէն Սպանիա 18,000 զինուորներու փոխադրութիւնն ալ կատարուած է գերման եւ իտալացի օդաչուներու աջակցութեամբ։*

Կացութիւնը Պաղեստինի մէջ.—Հայ մը սպանուած

—o—

Օգոստոս 17ին կառախումբ մը կրակի բռնուեցաւ, երբ կ'անցնէր Թէլ - Ավիվ - Եաֆա կամուրջէն։ Հայ մը սպաննուեցաւ, անգլիացի զինուոր մը եւ հինգ արաբ ուղեւորներ վիրաւորուեցան։ Աւելի քան 50 գնդակներ պարպուեցան կառախումբին վրայ։ Հրէական վրէժխնդրութեան առաջին ծանր դէպքն է այս։

Հինգ հրեայ համայնավարներ ձերբակալուեցան Թէլ - Ավիվի մէջ, զոհի մը յուղարկաւորութեան առթիւ ցոյց մը սարքել վոր - ձած ըլլալով։ Ուրիշ մըն ալ ձերբակալուեցաւ երբ տեսարկներ կը բաժնէր։

**** Պաղեստինի Հրեաներու ընդհ. ժողովը, որ ընտրուած է 350,000 ժողովուրդի 90առ հարիւրին քուէներով, մասնաւոր նիստ մը գումարեց օգոստոս 17ին, քննելու համար ներքաղաքի խնդիրը։ Ժողովին կը մասնակցէին մօտ 100 պատգամաւորներ, թէ քաղաքներէն եւ թէ գիւղերէն։ Չեկուցանողները պարզելով կացութիւնը, քննադատեցին Անգլիոյ ընթացքը, որ կը հակասէ իր հանդիսաւոր յանձնառութեանց։ Ցեղոյ դիտել տուին թէ հոգատար իշխանութիւնը չատ թոյլ է Արաբներուն հանդէպ։ «Մեր քաղաքականութիւնը միշտ հաստատուած է անդլեւհրէական համաձայնութեան վրայ։ Սակայն եթէ մեր կենսական չահերը վնասուին, մենք պիտի պայքարինք մեր ամբողջ ուժով, պաշտպանելու համար մեր իրաւունքները որոնք ճանչցուած են Ազգերու Դաշնակցութեան անդամներուն կողմէ։ Պիտի ընդդիմանանք որ եւ է անօրինութեան որ կը ձգտի դադրեցնել կամ սահմանափակել ներգաղթը։ Պէտք է որ հրէական հայրենիք մը գոյութիւն ունենայ, նկատի առնելով բազմաթիւ երկիրներու եւ մասնաւորապէս Գերմանիոյ մէջ Հրեաներու դէմ սարքուած հալածանքները»։*

Ժողովը իր աշխատանքները լրացնելով, որոշեց պատուիրակութիւն մը ղրկել բրիտանական մարզպանին, ժողովուրդին բողճանքները ներկայացնելու համար, մասնաւորապէս ապահովութեան մասին։ Կոչ մը պիտի ուղղուի արաբ ժողովուրդին, հաչտութեան համար, յիշեցնելով հանդերձ հրէական հայրենիքի մը անհրաժեշտութիւնը։

**** Եաֆայի մէջ երկու հրեայ հիւանդապահուհիներ եւ աղջիկ մը ինչպէս եւ Արաբ մը սպաննուած ըլլալով, քաղաքին 65,000 բնակիչները իրենց տուներուն մէջ փակուեցան, կառավարութեան կարգադրութեամբ։ Օգոստոս 18ին միայն երեք ժամ ազատ ձգուեցան ընտանիքները, որպէսզի ուտելիք եւ ուրիշ անհրաժեշտ նիւթեր գնեն։ Օգնական զօրք հասաւ Եաֆա եւ չղթայ մը քաչուեցաւ քաղաքին չուրջը։ Բարեկարգութիւնը այնքան խանգարուած է որ կառախումբերու երթեւեկը դադրեցաւ Եաֆայի եւ Թէլ-Ավիվի միջեւ։*

Թրոցքի պիտի վտարուի՞

Նորվեկիոյ կառավարութիւնը որոշեց քննութիւն մը բանալ, հասկնալու համար թէ Թրոցքի դրժած չէ՞ իր խոստումը, քաղաքական գործունէութենէ խուսափելու մասին։ Կ'ըսուի թէ քննութիւնը մասնաւորապէս պիտի ձգտի լուսարանել ֆաչական կազմակերպութեան մը անդամներուն այցելութիւնը։ Եթէ այս պարագան հաստատուի, Թրոցքի մասնաւոր առեանի մը առջեւ պիտի հանուի եւ հաւանական է որ վտարուի Նորվեկիայէն։

Թրոցքի միշտ կը հերքէ իրեն դէմ եղած վերագրումները եւ կը պահանջէ քննութիւն կատարել, ճշմարտութիւնը երեւան հանելու համար։ «Մ. Միութեան մէջ տիրող դիւանակալութիւնը ամէն քննադատութիւն դաւադրութիւն կը կոչէ։ Կ'ենթադրեմ թէ քննադատութիւնը հետզհետէ կը ծաւալի։ Ես ուրախութեամբ կ'ողջունեմ այս երեւոյթը։ Շատ հաւանական է որ այլազան եւ բազմաթիւ տարրեր իմ անունս, այսինքն գաղափարներս եւ գրութիւններս յիշեն այս տագնապալի պահուն։ Թասի գործակալութիւնը սուտ կը խօսի, ահաբեկչական գործունէութիւն վերագրելով ինծի։ 1897էն իվեր, երբ յեղափոխական չարժման մէջ մտայ, ես անողոք հակառակորդ եղած եմ եւ եմ անհատական ահաբեկման։ Նորվեկիա հասնելէս ի վեր ես կապ ունեցած չեմ Մ. Միութեան հետ, ոչ ալ մէկ հատիկ նամակ ղրկած, ուղղակի կամ ուրիշ անձերու միջոցաւ»։

**** «Դաւադիրները»ուն դատավարութիւնը սկսաւ երէկ, չորեքշաբթի։ Ամբողջ խորհրդային մամուլը մոլեռանդ պայքար մը կը մղէ Թրոցքիի, Զամենեւի, Պաքայեւի եւ միւս ամբաստանեալներուն դէմ, զանոնք անուանելով «երկերեսանի», «ժողովուրդի անիծեալ թշնամիները», «սպծութիւն», «հերիւրիկոսութեան կոյտ ինքներ» եւն.։*

«ՅԱՌԱՋ»ի «ՏՈՒՆ»Ը (*Սկիզբեան տպարան*)

Հայրենակիցներ,

Տասնըմէկ տարի անընդհատ հետեւած ըլլալով «*Յառաջ*»ի հրատարակութեան, իբրեւ բարեկամներ եւ ընկերներ, եւ շատերս ալ իբրեւ աշխատակիցներ, պարտականութիւն կը սեպենք նախաձեռնութիւն ստանձնել, «Տուն» մը ապահովելու անոր, սեփական տպարանով։

Այս նախաձեռնութեամբ, մեր գոհունակութիւնը պիտի ըլլայ ոչ միայն ընդառաջ երթալ ընդհանուր բաղձանքի մը, որ շեշտուեցաւ «*Յառաջ*»ի տասնամեակին բոլորման առթիւ, այլեւ զարկ տալ հայկական մամուլի զարգացման, այս օտար ափերուն վրայ։

«*ՅԱՌԱՋ*» լման տասնըմէկ տարի արհամարհեց բոլոր խոչընդոտներն ու տագնապները, շնորհիւ իր խմբագրութեան եւ վարչութեան, աշխատակիցներուն եւ աշխատաւորներուն անվհատ եւ տմենաջան ճիգերուն, եւ այսօր հպարտութեամբ եւ աւելի իմքնավստահ կը շարունակէ իր ճամբան։ Այս յարատեւութենէն վերջ, ան պէտք էր ունենար իր սեփական տպարանն ու խմբագրատունը, բոլոր յարմարութիւններով, որպէսզի կարենար եթէ ոչ թեթեւցնել իր բեռը, գոնէ զարգանալ աւելի լայն պայմաններու մէջ։

Թերթը չունի որ եւ է միջոց, լրացնելու համար այս տարրական պահանջը։ Եւ անոր բարեկամներուն կ'իյնայ աջակցիլ, համաձայն իրենց կարողութեան, որպէսզի գոյանայ նուազագոյն հիմնադրամը։

Ուրեմն կը հրաւիրենք «*Յառաջ*»ի բոլոր բարեկամները, դիւրացնել մեր գործը, անհատաբար կամ հաւաքաբար, ի հարկին կազմելով յանձնախումբեր կամ «Բարեկամներու Միութիւններ», համաձայն տեղական պայմաններու, Ֆրանսայի թէ արտասահմանի մէջ։

Նախաձեռնող յանձնախումբս սիրայօժար կ'ընդունի անդամակցութիւնը «*Յառաջ*»ի այն բարեկամներուն, որոնք կ'ուզեն գործնապէս աջակցիլ իր աշխատանքներուն։

Կը խնդրուի տրամադրուած գումարները ղրկել ԿԵԴՐ. ՅԱՆԶՆԱԺՈՂՈՎԻ ԳԱՆՁԱՊԱՀԻՆ, ուղղակի կամ «*Յառաջ*»ի միջոցաւ, եւ կամ վճարել տեղական յանձնախումբերու։ Ցանկերը օրը օրին պիտի հրատարակուին։

ԿԵԴՐ. ՅԱՆԶՆԱԺՈՂՈՎ.

Նախագահ՝ ՏՕՔԹ. Վ. ԹՈՐԳՈՄԵԱՆ, փոխ-նախագահներ՝ ԱԼ. ԽԱՏԻՍԵԱՆ եւ ՏԻԳՐԱՆ ԲԷԳԶԱԴԵԱՆ, գանձապահ՝ ԼԵՒՈՆ ՊԱՊՕՆԵԱՆ, անդամներ՝ Գ. ԲԱԼԱՅԵԱՆ, ՀՐԱՆԴ ՍԱՄՈՒԷԼ, Ս. ՏԷՐ ԹՈՎՄԱՍԵԱՆ եւ Ս. ՍԱՍՈՒՆԻ։ Քարտուղար՝ ՀՐԱՆԴ ՎԻՇԱՊԵԱՆ։

ԳԱՆՁԱՊԱՀԻ ՀԱՍՑԷՆ.— **Léon Babonian, 9, Rue Charlot, Paris (3)**։

ԹՂԹԱԿՑՈՒԹԵԱՆՑ ՀԱՄԱՐ.— Հ. Վիշապեան, «*Յառաջ*»ի միջոցաւ։

Հ. Յ. Դ.

Փառիզ

ԱՆԻԷՒ-ՊՈՒԱ-ՖՈՒՆՊի Արամ ենթակոմիտէի ժողովը, վարը, հինգշաբթի երեկոյ ժամը 9ին, սովորական հաւաքատեղին։ Օրակարգ՝ Պատգամաւորի ընտրութիւն։

ԱՌՆՈՒՎԻԼ—ԿՈՒՍԷՆՈՒԻի վարդան ենթակոմիտէն ընդհանուր ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս ուրբաթ երեկոյ ժամը 9ին, ընկ. Արփիար Մարտիրոսեանի բնակարանին մէջ։ կարեւոր օրակարգ։ ընտրութիւն պատգամաւորի։ Ներկայ ըլլալ որոշեալ ժամուն։

ԻՍԻ ԼԷ ՄՈՒԼԻՆՈՅԻ Զաւարեան կոմիտէն ընդհանուր ընկերական ժողովի կը հրաւիրէ վաղը, Մուրատ, մէջ եւ Արդուեան խումբի բոլոր ընկերները այս շաբաթ երեկոյ ժամը 9ին, Ակուռքին մէջ, թիստ կարեւոր օրակարգ։

Գործ ատ

ՊՈՄՈՆ (Մարսէյլ) Զաւարեան ենթակոմիտէն ընկերական ընդհանուր ժողովի կը հրաւիրէ վաղը գէշ, եփ. վարուժան եւ Շահրիկեան խումբերը, այս շաբաթ երեկոյ ժամը 8ին, սովորական հաւաքատեղին։ կարեւոր օրակարգ։

ԼՈՑՍ ՏԵՍԱՒ

ԱԼՊՈՄ Հ. Յ. ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ

Հ. Յ. Դ. Եւր. կեդր. կոմիտէի հրատարակած առաջին ալպոմին երկրորդ տպագրութիւնը։

Գին Ֆրանսայի համար 5 Ֆր., արտասահման 6 Ֆր.։

Դիմել ընկ. Արցախեանի, «*Յառաջ*»ի խմբագրատունը։

ՇԱՆՕԹ.— Երկրորդ հատորը չէ հրատարակուած տակաւին։

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՑԱՑՈՒՄ
ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

կազմակերպուած Դրօշակ Միութեան Շահրիկեան սրահի
Մատակարար Մաքմիի կողմէ

22 Օգոստ. շաբաթ երեկոյ ժամը 9ին, Շահրիկեան սրահին մէջ,
5 rue de l'Eclipse

Աբելեան թատերախումբը կը ներկայացնէ

ՏԱՑԻ ԿԱՐԱՊԵՏԸ կամ ԱՄԵՐԻԿԱՀԱՑ ՓԵՍԱՑՈՒՀԻՆ (*զաւեշտ 3 արար.*)

Մուտք ա. կարգ (գ. Միութեան վիճակահանութեան տոմսերէն *2 ֆատ*)
բ. կարգ (նոյն տոմսերէն *1 ֆատ*)։

Նոյն տոմսերը որոնք վիճակահանութեան ֆատ պատրաստուած են, պիտի ծառայեն նաեւ իբր մուտքի տոմս։

Եւրոպայի հայկական վաճառոյն գրասենեակ
ՀՐԱՆՏ-ՍԱՄՈՒԷԼ

51, Rue Mr. le Prince, Paris (6). Métro: Odéon. Tél. Danton: 88-65,

Հայերէն, ֆրանսերէն, անգլիերէն եւայլն ամէն տեսակ գրքեր։
Արդիական կազմատուն։ Տպագրական գործեր։

Աշխարհիբոլոր կողմերէն ֆասած ապսպրանքները կը կատարուին արագ եւ խղճամիտ կերպով։

ԳԱՑԷՔ ՏԵՍԷՔ ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Cinéma REXY

RueCours Lafayette, angle Garibaldi.

ԳԱՑԷՔ ՏԵՍԷՔ

CIGALE CINÉMA

60 Avenue de Saxe-LYON.

ՄԱՄՈՒԼԻ ՏԱԿ Է ԵՒ ՇՈՒՏՈՎ ԼՈՑՍ ԿԸ ՏԵՍՆԷ

"ՎԷՄ,, *ի ժե. թիւը հետեւեալ բովանդակութեամբ.*

Վ. Մինախորեան, *Արհաւիրքի օրեր.*— Վ. փափազեան, *Համաշխարհային պատերազմը եւ Տարօնի աշխարհը.*— Տօքթ. Ց. Քորգոմեան, *Ցուշատեսէս.*— Գ. Գիւզալեան, *Մեծ յոբելեանի առիթ.*— Ց. կազանչեան, *Հանգանակութիւն մը Հռոմի Ս. Պետրոս եւ Վաղարշապատի Ս. Հռիփսիմէ եկեղեցիներուն յատակագիծերու մէջեւ.*— փ. Սանասար, *Թիւրքիայի պատմութիւնը.*— Ա. Սաֆրաստեան, *Քսենոֆոնի ուղեկիցը Հայաստանի մէջով.*— Ց. Ստեփանեան, *Աշխարհագրական Միութեաց երկրուժ.*— Հայ—Հայկական բանակցութիւններ.— Հին Թուղթեր.— Երիվար գատէի նամակները.— Անցեալք.— Ա. Խանջեան, *Բաբգէն կաթողիկոս, դերասան Ց. Աբէլեան.*— Կեանք եւ ժշակոյթ.— Գիրք եւ Մամուլ.— Գրախօսական։

Տարեկան բաժնեգին՝ 70, 60 եւ 50 ֆրանք, համաձայն իւրաքանչիւր երկրի թղթատարական սակի։

Երրորդ շրջանի բաժանորդները կրնան առաջին երկու տարիները 12 թիւերը ստանալ վճարելով 50 ֆրանք, կամ մէկ գրքի համար 25 ֆր.

Հասցէ.— S. Vratzian, 13 Rue des Platanes, Gité Jardin de Plessis-Robinson, (Seine).

«ՅԱՌԱՋ»Ի ՄՕՏ ԿԸ ԳՏՆՈՒԻ ՍԱԿԱՒԱՁԻԿ ՕՐԻՆԱԿՆԵՐՈՎ

«ՀԱՅՈՑ ՀԱՅՐԻԿ» (Նուագող վշտից հայրենեաց)։ Առաջին հատոր (կենսագրութիւն)։ կազմեց՝ ՀԱՅԿ ԱՃԷՄԵԱՆ։ Ստուար հատոր մը, 556 մեծադիր էջերով եւ պատկերազարդ։ *Կը պարունակէ ոչ միայն Խրիմեան Հայրիկի կենսագրութիւնը, այլեւ պատմական եւ աշխարհագրական տեղեկութիւններ Վասպուրականի եւ ժամանակակից դէպքերու մասին։*

Գինը՝ 50 ՖՐԱՆՔ թղթակազմ եւ առաքց հաշուելու թղթատարի ծախքը։

Դպրոցասէր Տիկնանց Ընկերութեան
ՐԷՆՍԻԻ (ՓԱՐԻԶ) ՎԱՐԺԱՐԱՆԸ

կը վերաբացուի յառաջիկայ Հոկտ. 1ին
եւ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՎԱՐԺԱՐԱՆԸ
կը վերաբացուի յառաջիկայ Սեպտ. 15ին,
Պուլվար Օտտօի օգաստն նոր շէնքին մէջ։

Ազձնագրութիւնները տեղի պիտի ունենան Օգոստ. 20էն սկսեալ։ Դիմել Րէնսիի վարժարանին համար, 1 Bd. du Nord, Le Raincy (S.&O.
Մարսէյլի վարժարանին համար, 5 Impasse Louis Bonnefoy, Marseille

Etude de Me BERNARD WAHÉ

(17e ANNÉE)

Licencié en Droit de la Faculté de Paris

Ancien élève de l'École des Hautes Études Sociales

JURISCONSULTE

de

Droit Français et International Privé

Mandataire en Justice

159 rue Lafayette, Paris (Gare du Nord) Tél. NORD 68—02

ԿՐ ՍՏԱՆՁՆԷ ամէն տեսակ գատեր, Փարիզի, գաւառի, գաղութներու եւ արտասահմանի մէջ։ Խորհրդակցութիւն իրաւագիտ. ամէն տեսակ խնդիրներու։ Արկածի գատեր, ամէն լեզուէ թարգմանութիւններ։ Նաթիւրալիզասիօնի օրինական ձեւակերպութիւններ եւ անուններու փոխոխութիւն, ընկերութիւններու կազմութիւն եւ լուծում։ Ամէն տեսակ դործերու խմբագրութիւն։ Իրաւագիտական քննութեանց եւ մրցումներու պատրաստութիւն։ Ճառերու եւ գաւսախօսութիւններու խմբագրութիւն։ Խորհրդակցութիւն 25 ֆր.։ Կ'ընդունի ամէն օր ժամը 5—7, բացի շաբաթ, կիրակի եւ տօնի օրերէ։

Կ'ընդունի նաեւ ժամադրութեամբ։

"ՅԱՌԱՋ,, ԿԸ ԾԱԽՍԻ
Maison LECOMTE, 31 rue de Padikao, Paris (20

ՅՕՒՇԱՏԵՏՐ

Իսի լԷ Մուլինոյի Ֆ. Կ. Խաչի անդամուհիները ստիպողաբար ժողովի կը հրաւիրուին 22 Օգոստ. շաբաթ երեկոյ ժամը 9ին, սովորական հաւաքատեղին, կարեւոր օրակարգ։

Ֆ. Կ. Խաչի Ասնուվիլի մասնաճիւղը ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր անդամները այս շաբաթ երեկոյ ժամը 8.30ին, ընկերուհի Ասիցա փափազեանի բնակարանին մէջ։

Ֆ. Հ. Կ. Խաչի Գուլվառ Օտտօի Լա Քրօթի ենթամասնաճիւղը դասախօսական ժողովի կը հրաւիրէ իր շրջանի բոլոր ընկերուհիները 23 Օգոստ. կիրակի Ազգ. վարժարանին մէջ։ կը խօսի՝ Պ. ԱԶԳԻՆ ՄԱՐՏԻՐՈՍԵԱՆ։

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ

—•—

Ջ. Ո. Մ.ի վալանսի մասնաճիւղը եւ Ջ. Ո. Մ. Մարզականը կը կազմակերպեն երկրորդ երթ մը դէպի ծովեզր, գոհացում տալու համար այլ տեղ գտնուող ընկերներու պահանջքին։ Այս անգամ վարձուած է աւելի խոշոր ինքնաշարժ մը եւ սահմանափակ թիւով ընկերներ եւ համակիրներ պիտի կրնանք տանիլ մեզի հետ։ Անոնք որոնք կը փափաքին, թող հաճին դիմել հետեւեալ հասցէին.— Vahram Babikyan, 25 rue Château Vert, Valence (Drôme), ղրկելով 50 Ֆր. երթուգարձի ճանապարհածախսը։ Մեկնումը վալանսէն, կրընօպլի վրայով, շաբաթ կէս օրին կը մեկնինք վալանսէն եւ կիրակի գիշեր կը վերադառնանք մեզ տեսնելիքներ ամուսն մէջ, Թուականը կը գրենք յետոյ։ Ուրիշ մանրամասնութեանց համար դիմել վերոյիշեալ հասցէին։

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

Կը փնտռուի Վանի Սըբկա գիւղէն Տիկ. Զարուհի Մարտիրոսեան (ծնած Օտապաշեան), Իսը տարի առաջ Եգուսաղէմ կը գտնուէր։ Կը կարծուի թէ Դահիրէ մեկնած է։ Իր հասցէն գիտցողներէն կը խնդրուի իմացնել իր քրոջ՝ Mme Veuve Lousso Maloyan, Puget sur Argent (Var) France, *եգիպտահայ ծերերէն կը խնդրուի աջակցիլ։*

ՄԱՐՍԷՅԼԻ «Դրօշակ» ընկերութեան սրահը, որ կահաւորուած է արդիական ճաշակով, կը գտնուի հայաշատ թաղերու մօտ, 5 rue de l'Eclipse, տրամադրելի է բոլոր կազմակերպութիւններուն գիւրամատչելի գիներով։

Թէյասեղանի համար	100 Ֆր.
Ճանդէսի	100 »
Ճանդէս (զաւեշտով)	150 »
Հրապարակային բանախօս.	100 »
Նշանտուք	100 »
Ճաշասանիք	150 »
Թատրոն	200 »
Ժողով	13 »

Սրահը վարձելու համար գիմել լուսանկարիչ Ա. Քէօսէեանի, 15 Place Jules Guesde, Marseille։

ՓՆՏՌՈՒՔՔ եւ ԿԱՐԴԱՑՔՔ երգիծաթերթի՝ «Մ ե ղ ո ւ» փարիզի եւ շրջանի Յառաջի ցրուիչ

Պ. Ա ի ե տ ի ա ն։

Le Gérant: H. STEPHAN
Imprimerie A. DER (AGOPIAN)
17, Rue Damesme, PARIS (13)

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ՝ ԱԶԳԱՑԻՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ, ԳՐԱԿԱՆ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

(Fondé en 1925) :-: R. C. Seine 276.286

Directeur et Propriétaire : SCH. MISSAKIAN
Rédaction et Administration
ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԻՒՆ ԵՒ ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ
(ԵՐԹԱԿԱՆ ՀԱՄԱՐ՝ Métro : TOLBIAC)

17, Rue Damesme, PARIS (13e)
Téléphone : Glacière 15 - 70

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԵԱՆ ՊԱՅՄԱՆՆԵՐ,—

	ՏԱՐԵԿԱՆ	ՎԵՑԱՄՍԵԱՅ	ԹՈՒԱՄՍԵԱՅ
Ֆրանսա եւ գաղութներ	140 ֆրանք	70 ֆրանք	35 ֆր
Անգլիա, Եգիպտոս, Զուիցերիա, Իտալիա	250 »	130 ֆրանք	—
Ամերիկա եւ ուրիշ երկիրներ	200 ֆրանք	100 ֆրանք	—

ՈՒՐԲԱԹ 21 ՕԳՈՍՏՈՍ VENDREDI 21 AOUT 1936

Գին 50 ՍԱՆԹԻՄ

Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

12 ՏԱՐԻ — 12e Année No. 3197

ԱՆՁՆԱՍՊԱՆՈՒԹի՞ՒՆ Թէ՞ ՍՊԱՆՈՒԹԻՒՆ

ՆՈՐ ԵՒ ԱՒԵԼԻ ՎՐԴՈՎԻՉ ՏԵՂԵԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ԱՂԱՍԻ ԽԱՆՋԵԱՆԻ ՈՂԲԵՐԳՈՒԹԵԱՆ ՄԱՍԻՆ

—o—

Դէպքին գիշերը ՕԴԱՆԱՒՈՎ ԹԻՖԼԻՍ կը թռցնեն ՁՈՀԻՆ ԿԻՆԸ.— ԹԻՖԼԻՍԷՆ ԵՐԵՒԱՆ ԴԻԱԿԻՆ ԿԸ ՀԵՏԵՒԻ ՄՈՒՍԱԲԷԿ - ՈՎ.— ԹՈՂՑԻ ՁԵՆ ՏԱՐ ԼՈՒՍԱՆԿԱՐԵԼ.— ՄԻԱՅՆ ԴԷՄՔԸ ԲԱՑ, ԿՈՎ.— ԹՈՂՑԻ ՁԵՆ ՏԱՐ ԼՈՒՍԱՆԿԱՐԵԼ.— ՄԻԱՅՆ ԴԷՄՔԸ ԲԱՑ, ԿՈՎԿԱՍԵԱՆ ՄԻՆՉԵՒ ԿՋԱԿԸ.— ԱՒԵԼԻ ՔԱՆ 150 «ԿԱՍԿԱԾԵԼԻ - ՅՈՆՔԵՐԷՆ ՄԻՆՉԵՒ ԿՋԱԿԸ.— ԱՒԵԼԻ ՔԱՆ 150 «ԿԱՍԿԱԾԵԼԻ - ՅՈՆՔԵՐԻՆ ՄԻՆՉԵՒ ՆԵՐ» ԿԸ ՎՏԱՐՈՒԻՆ ԵՐԵՒԱՆԻ ՄԷՋ :

Երէկ հետեւեալ տեղեկութիւնները ստացանք իրազեկ աղբիւրէ մը, օգոստոս 8 թուականով.—

Կովկասէն ու Հայաստանէն հասած արժանահաւատ տեղեկութիւններ պարզում են Ադ. Խանջեանի ողբերգական սպանութեան հետեւեալ մանրամասնութիւններն եւ պատճառները:

Ինչպէս ժամանակին ձեզ հաղորդել ենք, սպանութիւնը կատարուած է Թիֆլիս քաղաքի մէջ, մինչդեռ բոլշեւիկեան բոլոր զեկոյցների մէջ այդ պարագան չէ յիշուած, եւ ընդհակառակն առաջին զեկոյցին մէջ իբրեւ վայր յիշուած է Երեւան:

*ԱՅՍ ՍՊԱՆՈՒԹԻՒՆԸ ԽԻՍՏ ԽՈՐՀՐԴԱՒՈՐ ԵՒ ԾՐԱԳՐՈՒԱԾ ԷՐ ԹՐՈՑԿԻ ԵՒ ԶԻՆՈՎԻԵՒԻ ԿՈՂՄԷՆ ԵՒ ՉԻ ԿԱՐԵԼԻ ՈՐ ԱՅԴ ՈՒՆԻ: ԹՔ' ԹԻՖԼԻՍԻ ԵՒ ԹՔ' ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՄԷՋ ՈՉ ՈՔ ԾԱԼՔԵՐ

ԺՈՂՈՎՐԴԱԿԱՆ ԳՐՈՑ ՇԱԲԱԹԱԿԱՆ ԹԵՐԹ

ՀԱՅՈՑ ՀԱՐՑԻ ՎԱՅԵԼՈՒՅՔԸ (1895-96)

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՀԱՐՑԻ ՎԱՅԵԼՈՒՅՔԸ ՓՈՔ ՇԱՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ ՉԷ ԱՆՑԱԾ

Թիֆլիս, 24 մարտ· 1896

Մեզի կ՚ուղղեն հետեւեալ տողերը.

— Ձեր թերթի 21 համարի մէջ կը կարդամ Ռուսաստանի հայ գաղթականութեան վերաբերեալ յօդուած մը, որ կը պարունակէ ճշմարտութեան հետ միասին նաեւ շատ մը սխալներ, որոնք կրնան ուրիշներուն մոլորեցնել։ Ես ալ, որ գաղթականներուն մէջ կ՚ապրիմ, կ՚ուզեմ ձեզ տալ ճշմարիտ տեղեկութիւններ։

Գաղթականներուն մեծ մասը Ալեքսանդրապոլի գաւառէն է։ Անոնք Ռուսաստան անցան 1828 թուականին, երբ Պարսկաստանի հետ պատերազմ մը կար։ Ռուսերը յաղթեցին, եւ Պարսկաստանի հայերը, որոնք ռուսական զօրքերուն հետ համակրութիւն ունէին, ռուսերուն հետ միասին Ռուսաստան անցան։ Ռուսերը զանոնք տեղաւորեցին Ալեքսանդրապոլի գաւառին մէջ, Ղարաքիլիսայի շրջանին մէջ։ Ասոնք ամենէն առաջ հաստատուեցան Ղարաքիլիսայի շրջանին մէջ, ուր այսօր կը գտնուին 27 գիւղեր։ Ասոնցմէ ետքը Ռուսաստան անցան Ղարսի մարզին հայերը, որոնք 1878 թուականին Ռուսաստանի հպատակութեան տակ անցան։ Ասոնք տեղաւորուեցան Ալեքսանդրապոլի գաւառին մէջ, ուր այսօր կը գտնուին 30 գիւղեր։ Ասոնցմէ ետքը Ռուսաստան անցան Կարսի մարզին հայերը։ Ասոնք տեղաւորուեցան Ալեքսանդրապոլի գաւառին մէջ, ուր այսօր կը գտնուին 10 գիւղեր։ Ասոնցմէ ետքը Ռուսաստան անցան Պարսկաստանի հայերը, որ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՀԱՐՑԵՐԸ ԿԱ ՏԱՐԵԿԱՆ ԸՆԹԱՑՔԻՆ

(1914 — 1915)

ԱՐՇԱԿ ՉՈՊԱՆԵԱՆ

ՊԱՏԵՐԱԶՄԻ ՀՈՒՇԵՐԸ

(Հատված)

— Ես ոչ մի տեղ չեմ գնա, ասաց Ռուբենը, ես պիտի մնամ այստեղ, ուր ծնած եմ, ուր մեծացած եմ, ուր ամուսնացած եմ, ուր զավակներ ունեցած եմ, ուր ունեցած եմ ամեն ինչ, ուր ունեցած եմ իմ հարստութիւնս, իմ պատիւս, իմ անունս, իմ ամբողջ կեանքս, ես ոչ մի տեղ չեմ գնա, ես հոս պիտի մնամ, ինչ որ ալ պատահի ինծի, ես հոս պիտի մնամ, ես հոս պիտի մեռնիմ, ես հոս պիտի մեռնիմ...

Ռուբենը ոտքի ելաւ, ինքզինքը կորսնցուցած, ինքզինքէն դուրս, ինքզինքէն վեր, ինքզինքէն ներքեւ, ինքզինքէն հեռու, ինքզինքէն մօտ, ինքզինքէն ետ, ինքզինքէն առաջ, ինքզինքէն ներս, ինքզինքէն դուրս, ինքզինքէն ներքեւ, ինքզինքէն վեր

տուր ըլլալու»: Ցայսոնի չէ թէ ի՛նչ վիճակի մէջ են Սան Սէպաս – Թխանոյի մէջ արգելափակուած 1200 եւ նաւերու մէջ թխուած 800 պատանդները:

Անհամար փախստականներ, մանաւանդ կիներ եւ մանուկներ լեռները փախած են եւ կը փորձեն Ֆրանսա ապաստանիլ: Երկու կողմերն ալ կը չարունակեն յաղթանակներ հաղորդել: Կառավարական զեկոյց մը կ'ըսէ թէ Մարոքէն եկած զինուորները անլուր բարբարոսութիւններ կը կատարեն: Կառավարական զօրքը յառաջ կը խաղայ դէպի Կրընատա: Ճարձակումները կը չարունակուին նաեւ Մատրիտի շրջանին մէջ:

Ապստամբները չոգեպինդ կը գործեն, նոր յարձակողականի մը ձեռնարկելու համար: Իրենց մէկ զեկոյցին համաձայն, կառավարական զօրքը մեծ պարտութիւն մը կրած է կուատարրամա լեռներուն մէջ, Ծանր կորուստներով: Ուրիշ լուրի մը համաձայն կառավարական երեք մարտանաւեր փախուստի մատնուած են Մայորքայի առջեւ, իսկ 300 համայնավարներ սպաննուած են, երբ կը փորձէին ցամաք ելլել: Ընկղմած է նաեւ կառավարական սուզանաւ մը: Ապստամբ հրամանատարութիւնը կը սպառնայ իր կարգին գնդակահարել «սինլըր մարքսականներու ընտանիքնե-րը»: Այս առթիւ կը ծանուցանէ թէ կառավարական երեք օդանաւեր խորտակուած են:

*** Կացութիւնը աւելի ծանրացած է նաեւ միջազգային տեսակէտով: Անգլիա խոր մտահոգութեան մատնուած ըլլալով, չորեքշաբթի օր արգիլեց ամէն տեսակ օդանաւերու եւ զէնքերու արտածումը: Առեւտրական նախարարութիւնը ջնջեց քաղաքային օդանաւերու արտածման արտօնագիրները:

Միւս կողմէ, տակաւին ելքի մը չեն յանգած Ֆրանսայի եւ Իտալիոյ միջեւ կատարուած բանակցութիւնները (չէզոքութեան մասին) որ կը չարունակուին 17 օրէ ի վեր: Կը թուի թէ յոյզ-ղութեան յոյսերը աւելի պակասած են: Հռոմի Ֆրանսական դեսպանը հինգերորդ անգամն է որ կը տեսակցի Իտալիոյ արտաքին նախարարին հետ, առանց դրական արդիւնքի մը յանդելու: Մուսոլինի կը պնդէ իր վերապահումներուն վրայ, պահանջելով որ բոլոր կառավարութիւնները հանդիսաւորապէս յանձն առնեն արգիլել նոյն իսկ բարոյական ալակցութիւնը:

Վրդովիչ պարագայ մը եւս. – Չորեքշաբթի օր կառավարական յածանաւ մը եւ սուզանաւ մը բռնեցին գերմանական «Քամէրուն» չոգենաւը, որ Քատիքս կ'երթար: Ցածանաւը կեցուց գերմանական նաւը, քանի մը ռումբ արձակելով, յետոյ զինուորներ դացին եւ քննեցին չոգենաւին թուղթերը: Այս դէպքը մեծ վրդովում պատճառեց Գերմանիոյ մէջ, որ ոչ միայն անմիջական հատուցում կը պահանջէ, այլ եւ ազդարարութիւններ կ'ուղղէ: Գերմանական մամուլը դիտել կուտայ թէ «չէզոքութեան խնդիրը չատ ծանրացած է»: Բոլոր թերթերը կը չեշտեն թէ գերմանական չոգենաւին դէմ կատարուած բռնաբարումը Մոսկուայի գործն է, «Մոսկուա ամբաստանեալի աթոռի վրայ կը գտնուի» ետն:

Ամերիկեան կառավարութիւնը հրամայեց իր հիւպատոսնե-րուն որ բոլոր Ամերիկացիները հեռանան Սպանիայէն: Նոր մարտանաւեր զրկուեցան փոխադրութեան համար:

ՁԱՆԱՁԱՆ ԼՈՒՐԵՐ ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՂՈՎ

ԽՈՇՈՐ ԽԱՐԴԱԽՕՒԹԻՒՆ ՄԸ երեւան հանուեցաւ Թուրքիոյ մէջ, ի վնաս օտար Ապահովագրական ընկերութեան մը: Խարդախութիւնը կը չարունակուէր տասը տարիէ ի վեր, մեղսակցութեամբ ընկերութեան պաշտօնեաներու, բժիշկներու եւ ուրիշ պաշտօնեաներու, որոնք մահուան կանոնաւոր վկայականներ չինել տալով, մեռած կը հռչակէին ողջ մարդիկ և դրամները կը գանձէին: Խարդախութիւնը երեւան հանուած է չնորհիւ ապահովագրուած անձի մը մէկ ազգականին մատնութեան: Ուրիշ դղրդացին յայտնութիւններու կը սպասուի:

ԳԵՐՄԱՆՈՒ ՀԻՆԵՐՆ Ալ պարտաւորիչ աշխատանքի պիտի ենթարկուին, ինչպէս երիտասարդները: Օրինագիծը պատրաստ է արդէն:

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՑԱՑՈՒՄ

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Կազմակերպուած Դրօշակ Միութեան Շահիրիկեան սրահի Մատակարար Մարճիի կողմէ

22 Օգոստ. շաբաթ երեկոյ ժամը 9ին, Շահիրիկեան սրահին մէջ, 5 rue de l'Eclipse

Աբեղեան թատերախումբը կը ներկայացնէ

ՏԱՑԻ ԿԱՐԱՊԵՏԸ կամ ԱՄԵՐԻԿԱՀԱՑ ՓԵՍԱՑՈՒՆ *(գաւեշտ 3 արար)*

Մուտք և. կարգ (գ. միութեան վիճակահանութեան տոմսերէն 2 ֆատ)
Բ. կարգ (նոյն տոմսերէն 1 ֆատ),
Սոյն տոմսերը որոնք վիճակահանութեան համար պատրաստուած են, պիտի ծառայեն նաեւ իբր մուտքի տոմս:

Հ. Յ. Դ.

Փաստիզ

ԱՒՆՈՒՎԻԼ—ԿՈՒՍԷՆՍՒԼԻ վարդան ենթակոմիտէն ընդհանուր ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այսօր ուրբաթ երեկոյ ժամը 9ին, ընկ. Աբփիար Մարտիրոսեանի քնակարանին մէջ: կարեւոր օրակարգ: ընտրութիւն պատգամաւորի: Ներկայ ըլլալ որոշեալ ժամուն:

ԻՍԻ ԼԷ ՄՈՒԼԻՆՈՅԻ Զաւարեան կոմիտէն ընդհանուր ընկերական ժողովի կը հրաւիրէ վաղ ժամեան, Մուրատ. մջօ եւ Արղուճեան խումբի փոյթ ընկերները վաղը շաբաթ երեկոյ ժամը 9ին, ակումբին մէջ: Խիստ կարեւոր օրակարգ:

Գաւառ

ԳՕՄԵՆ (Մարսէյլ) Զաւարեան ենթակոմիտէն ընկերական ընդհանուր ժողովի կը հրաւիրէ վարդգէս, Եփրեմ, Վարուժան եւ Շահիրիկեան խումբերը, վաղը շաբաթ երեկոյ ժամը 8ին, սովորական հաւաքատեղին: կարեւոր օրակարգ:

ՍԻՆԹ'ԷԹԻԷՆի Ալնտոք ենթակոմիտէն ընկերական ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ կռիշը եւ կէփին խումբերը եւ Թալատիէի ընկերները 20 Օգոստ. շաբաթ երեկոյ ժամը 8ին, սովորական հաւաքատեղին:

ՀԱՅԵՐՈՒ ԺԱՄԱԴՐԱՎԱՑՔԷ

Ճաշարան Ֆլորիան

61, Rue Monsieur le Prince, Paris (6)

Մէթրօ՝ Օտէօն եւ Սէն Միշել Հեռաձայն Danton : 52 - 73

Արեւելեան եւ եւրոպական խոհանոցի կերակուրներ:

PETITES ANNONCES

ՕԳՏԱԿԱՐ ՀԱՍՑԷՆԵՐ

ԲԺԻՇԿՆԵՐ.—

ՍԵԴՐԱԿ ԱԱՍՈՒՆԻ

Վիրաբոյժ-Ատամնաբոյժ

16, Rue de Vaugirard, Paris (6)

Մէթրօ՝ Օտէօն կամ Սէն Միշել

Tél. Odéon 76—22

ՏՈՔԹ. ԵԱՂՈՒԲ

կ'ընդունի երկուշաբթի, չորեքշաբթի շաբաթ ժ. 2 6 եւ ժամադրութեամբ:
8 Rue Degas, փարիզ:
Tél. Jasmin 11-78

ԴԵՐՁԱԿՆԵՐ.—

Գ. ԱՃԷՄԵԱՆ

Արտից եւ կանեփց

42, Rue Blanche, մէթրօ՝ Trinité

ՊՕՂՈՍ ԳՈՐԳԻԿԵԱՆ

Խնամուած կար, չափառ գիծ

31, Route de Choisy, Ivry s/Seine

Հեռաձայնել **Italie 13 - 45**

Եփրատ նուագախումբի համար դիմել Պ. Տիգրան Օնոսեանի, 15, Rue du Pourtour, Clamart, Seine.

ՆՊԱՐԱՎԱՃԱՌՆԵՐ.—

ՀԱՑԿԱԿԱՆ ՆՊԱՐԱՎԱՃԱՌԱՑՈՒՆ

Արեւելեան ամէն տեսակ ապրանքներ

4, Rue de Metz

Մէթրօ՝ **Strasbourg - St. Denis**

ՆՊԱՐՎ. **CONSTANTINOPLE**

Արեւելեան և եւրոպական ապրանքներ

37, Rue de Trévise

Մէթրօ՝ **Cadet Tél.: Prov. 82 - 96**

OFFICE NANSEN

38 Boulevard Raspail — Paris(6)

ՑՈՒՇԱՏԵՏՐ

Իսի լէ Մուլինոյի Ֆ. Կ. Խաչի անդամուհիները ստիպողաբար ժողովի կը հրաւիրուին 22 Օգոստ. շաբաթ երեկոյ ժամը 9ին, սովորական հաւաքատեղին, կարեւոր օրակարգ:

Ֆ. Կ. ԽԱՉԻ Ալնուվիլի մասնաճիւղը ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր անդամները վաղը, շաբաթ երեկոյ ժամը 8.30ին, ընկերուհի Անիցա Փափազեանի քնակարանին մէջ:

Ֆ. Հ. Կ. ԽԱՉԻ Պուլվառ Ծոտօի եւ Լա Գրօթի ենթամասնաճիւղը դասախօսական ժողովի կը հրաւիրէ իր շրջանի բոլոր ընկերուհիները 23 Օգոստ. կիրակի կէս օրէ վերջ ժամը 2ին, Ազգ. վարժարանին մէջ: կը խօսի՝ Պ. ԱԶԳԻՆ ՄԱՐՏԻՐՈՍԵԱՆ:

ՇԱՐԺԱՆԿԱՐ

Հետաքրքրական պատկերները

Ամէն չորեքշաբթի երեկոյ ժամը 8իշտ 9ին, 5 rue de l'Eclipse, Մարսէյլի «Դրօշակ» ընկերութեան Շահիրիկեան սրահին մէջ:

Կը գանձուի մտնելէն 1 ֆրանք, փոքրերէն 50 սանթիմ:

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ

Զ. Ո. Մ.ի վարչութեան ժամանաճիւղը եւ Զ. Ո. Մ. Մարզականը կը կազմակերպեն երկրորդ երթ մը դէպի Ժընեւ, գոհացում տալու համար այլ տեղ գանուող ընկերներու պահանջքին: Այս անգամ վարձուած է աւելի խոշոր ինքնաշարժ մը եւ սահմանափակ թիւով ընկերներ եւ համակիրներ պիտի կրնանք տանիլ մեզի հետ: Անոնք որոնք կը փափաքին, յոդ հաճին դիմել հետեւեալ հասցէին.— Vahram Babikyan, 25 rue Château Vert, Valence (Drôme), դրկելով 50 ֆր. երթուդարձի ճանապարհածախսը: Մեկնումը վաղանցեն, կրընօպլի վրայով, շաբաթ կէս օրին կը մեկնինք վաղանցէն եւ կիքակի գիշեր կը վերադառնանք Ժնեւէն մեր տեղերը կը վերադառնանք Ժնեւէն մեր տեղերը կը վերադառնանք Ժնեւէն մեր տեղերը

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ՝ ԱԶԳԱՑԻՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ, ԳՐԱԿԱՆ

EE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

(Fondé en 1925) :-: R. C. Seine 276.286

Directeur et Propriétaire : SCH. MISSAKIAN
Rédaction et Administration
ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԻՒՆ ԵՒ ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

17, Rue Dameme, PARIS (13e)
Téléphone : Glacière 15 - 70

ՀԵՌԱԽՕՍԱՀԱՄԱՐ Métro : TOLBIAC

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԵԱՆ ԳԱՑՄԱՆՆԵՐ.—

	ՏԱՐԵԿԱՆ ՎՃԱՐՄԱՆԱՑ ԹՈՒՄՔԵՐ		
Տրանսա եւ գաղութներ	140 ֆրանգ	70 ֆրանգ	35 ֆր.
Ամերիկա, Եգիպտոս, Զուէյցերիա, Իտալիա	250 »	130 ֆրանգ	—
Միւս երկիրներ եւ ուրիշ երկիրներ	200 ֆրանգ	100 ֆրանգ	—

ՇԱԲԱԹ
22
ՕԳՈՍՏՈՍ
SAMEDI
22 AOUT
1936

12 ՏԱՐԻ — 12e Année No. 3198

ԽՄԲԱԳԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱԿԵԱՆ

ԳԻՆ 50 ՍԱՆԹԻՄ

ԴԻԱԿՆ ԱՆԳԱՄ ՀԱՆԳԻՍՏ ՉԵՆ ՁԳԵՐ

«ՄԻԿԱՑԱԾ ԵՐԿԱԹՈՎ ՊԷՏՔ Է ՏԱՂԵԼ ԲՈԼՈՐ ՏԵՍԱԿԻ ԽԱՆՁԵԱՆՆԵՐԻՆ»

Երէկ շատ ծանրակշիռ տեղեկութիւններ հաղորդած էինք Ա. Դասի խանձէեանի մասին, բաղելով մասնաւոր աղբիւրէ մը: Մեր տեղեկատուն կը հաղորդէ նաեւ հետեւեալ մանրամասնութիւնները.—

Ներկայիս ամբողջ Մորհ. Հայաստանի վրայով անցնում է հակահանձլիանական չունչ: Ամէն տեղ՝ արուած հրահանգին համաձայն, սեւացնում, անարգանքի սիւնին են գամում երէկուան կուռքը, Լէնինեան չքանչանին արժանացած մոլեռանդ կոմունիստը: Պարսաւանքի եւ դատապարտութեան բանաձեւեր ուղղում են Հայաստանի Կոմկուսին, Բերիային եւ մինչեւ Մոսկուա, Ստալինին: Ինչո՞ւ. մի մարդ, որ Ստալինի չափ կատաղի բոլշեւիկ լինելով, «ինքնասպանութիւն» է գործել, ա՛լ ի՞նչ հարկ կայ այդքան իրարանցման եւ վվլուկի, որ մինչեւ անգամ «երկաթի չհկացած չամփուրով խարանելու համար» մրցումի ելած են:

Այդ պատճառ բոլշեւիկեան բանադրանքին իրենց մասնակցութիւնը բերում են Հայաստանի « առաջաւոր մտաւորականները », որոնք յատուկ բանաձեւով դատապարտում են Ագ. Խանջեանի սը - խալ քաղաքականութիւնը եւ պատրաստ են «չհկացած երկաթով տազելու բոլոր տեսակի Խանջեաններին, որոնք կովկասի եղբայրակից ժողովուրդների մէջ ազգայնական հակամարտութիւններ են սերմանում : »

Օգոստոս 5ին երեւանի ձայնասփիւռը մտաւորականների այդ բանաձեւն էր հաղորդում Հայաստանի բոլոր անկիւնները, մինչեւ հզօր Ստալինը, ի Մոսկուա :

Բոլշեւիկեան տերորի ենթարկուած Ազասին պէտք է դատապարտուի կուսակցական - պաշտօնական բոլոր ճակատներում : Մինչդեռ Հայաստանի ամբողջ ժողովուրդը ամբած, յուզումով դիտում է ռուսահարուած Հայաստանի հետ եւ անոր վարիչի դիակը: Իսկ կոմունիստ չարքերը կծկուած, հակառակ իրենց ցաւին, կը սողան բռնապետին առջեւ եւ կը թքնեն իրենց երէկուան հերոսի յիշատակին:

Ա. ԽԱՆՋԵԱՆ ԵՒ ԱՐՁԱԿ ՁՕՊԱՆԵԱՆ ՄԵՂՍԱԿԻՑ...

« Փրավտա»ի 19 օգոստոս թիւին մէջ հրատարակուած է Ա. - դրկովկասի կարմիր «փոխարքայ» Լավրենտի Բերիայի մէկ յօդուածը Հայաստանի, Վրաստանի եւ Ազրբէյջանի մէջ վերջերս ի - րեւան հանուած «հակայեղափոխական բոյներու մասին.

Ահաւասիկ այդ գրութեան հիմնական մասերը. —

Ներկայիս յայտնի կը դառնայ, որ Խանջեան տարիներու ընթացքին կը թղթակցէր արտասահման (Փարիզ) հաստատուած ոմն Ձօպանեանի հետ, որ կը հանդիսանայ հայ հակայեղափոխական քաղքենի ազգայնական կուսակցութեան ականաւոր գործիչներէն մէկը: Այդ նամակագրութիւնը Խանջեան կը ծածկէր կուսակցութենէն: Խանջեանին ուղղած իր նամակներուն մէջ այդ Ձօպանեանը անոր հակայեղափոխական ազգայնական «խորհուրդ - ները» կուտար:

Այդ նամակներէն մէկուն մէջ 1933ին Ձօպանեան կը գրէր Խանջեանին.— « Շատ լաւ ըրած պիտի ըլլաք, եթէ ձեր մամուլին եւ ճառերուն մէջ կարելի եղածին չափ քիչ խօսիք Դաշնակցականներու մասին»: 1936ին գրած նամակի մը մէջ, նոր սահմանադրութեան կապակցութեամբ, Ձօպանեան խորհուրդ կուտար Խանջեանին Հայաստանի սահմաններու վերաքննութեան եւ ընդարձակման խնդիրը յարուցանել:

« Ձօպ — կը գրէ Ձօպանեան Խանջեանին — ոչ միայն Թուրքիոյ յանձնուած Անիի, Արարատի, Կարսի եւ Սուրմալուի մասին է, այլեւ՝ Ախլքալակի, Ղարաբաղի եւ... Նախիջեւանի, որոնք միշտ ալ պատկանած են Հայաստանին»:

Խանջեան ոչ միայն կը տանար այդպիսի նամակներ, այլեւ հնարաւոր կը գտնէր հետեւիլ այդ հակայեղափոխական խորհուրդներուն: Օրինակ, Դաշնակիներու մասին ուղղակի հրահանգներ տուած է «Մորհրդային Հայաստան» թերթի խմբագրութեան, - մամուլի մէջ նուազ քննադատել Դաշնակները, եւ ինքն ալ կը ջանար իր ճառերուն մէջ «կարելի եղածին չափ» քիչ քննադատել:

Խանջեան հետեւեալ հրահանգները տուած է խմբագրութեան աշխատակիցներուն.— « Ներկայ պայմաններու մէջ անհրաժեշտ չէ Դաշնակներու մասին յօդուածներ հրատարակել: Աւելորդ է»:

Տրոցկիականներու եւ Դաշնակներու դէմ մղուած պայքարին մէջ արձանագրութիւն չցուցնելով եւ կուսակցութեան հանդէպ երկերեսանի դերը բանելով, Խանջեան ուղղակի կը հովանաւորէր հայ մտաւորականներու եւ գրողներու մէկ մասը, մերկպարանոց ազգայնական տարրերը, որոնք բացայայտ պայքար կը մղէին հայ ժողովրդի «ձեւով ազգային, բովանդակութեամբ ընկերվարական» մշակոյթին դէմ, – հակադրելով անոր «ձեւով ազգային եւ բովանդակութեամբ ազգայնական» մշակոյթի այս հակայեղափոխական ձեւակերպումը :

Յաջորդ տողերու մէջ Բերիա կը խօսի «հակայեղափոխական Սահակեանը հովանաւորելու հարցի մասին, որ ծանօթ է մեր ընթերցողներուն:

ԿՈՎԿԱՍԻ ՄԷՋ Ջրէթ լեռը ամբողջովին փլաւ եւ երկու գիւղեր գրեթէ անհետացան: Անոնց տեղ կազմուեցաւ լիճ մը, 15 մեթր խորութեամբ: Զոհերուն թիւը 50ը կ'անցնի:

ԴՊՐՈՑՆԵՐՈՒ ՇԱԲԱԹԱԿԱՆ արձակուրդը հինգշաբթիէն չաբաթ օրուան վերածելու ծրագիր մը առաջարկուած է կրթական նախարարութեան :

ՎԵՐՋԻՆ ԺԱՄ

ԳԵՐՄԱՆԻԱ ԵՒ ԻՏԱԼԻԱ ԿԸ ՍՊԱՌՆԱՆ

ԵՐԲԵՔ ՉՈՒՏԻ ՁԱՆՁՆԱՆ «ԿԱՐՄԻՐ ՍՊԱՆԻԱ ՄԸ»

Մասնաւոր հրահանգներ գերմանական մարտանաւերուն

Սպանիոյ քաղաքացիական կռիւներու սաստկացման հետ զուգընթաց, միջազգային կացութիւնն ալ կը բարդանայ մէկ օրէն միւսը: Գերմանական «Քամէրատեն» չոգենաւին մէջ կատարուած քննութիւնը խոր զայրոյթ պատճառած է Գերմանիոյ մէջ, որ կը սպառնայ ազդու միջոցներու դիմել, համախորհուրդ՝ Իտալիոյ հետ:

Լոնտոնի թերթերը կը գրեն թէ Գերմանիա եւ Իտալիա դիւանագիտական ճամբով եւ վճռապէս ազդարարած են թէ ԵՐԲԵՔ ԹՈՑԻ ԶՈՒՏԻ ՏԱՆ ՈՐ ԿԱՐՄԻՐ ԻՇԽԱՆՈՒԹԻԻՆ ՄԸ ՀԱՍՏԱՏՈՒԻ ՍՊԱՆԻՈՑ ՄԷՋ: Տարակոյս չկայ թէ այս վճռական որոշումը կենսական ազդեցութիւն պիտի գործէ դէպքերու ընթացքին վրայ: Այս կացութեան մէջ, դիւանագէտները կը կարծեն թէ նախընտրելի է որ Մարթիսի կառավարութիւնը ձեռնթափ ըլլայ, այլապէս պիտի հարկադրուի անձնասուր ըլլալ կամ փախչիլ, ապստամբներու յառաջխաղացութեան առջեւ: Կ'ըսուի թէ Պ. Իտընն, Անգլիոյ արտաքին նախարարը, իր մօտ կանչելով սպանիական դեսպանը, թելադրած է դրել իր կառավարութեան որ հաշտուի ապստամբներուն հետ:

Լոնտոնի եւ Փարիզի քաղաքական շրջանակներուն մէջ կը կարծեն թէ Գերմանիա եւ Իտալիա մօտերս պիտի ճանչնան Սպանիոյ առժամեայ (ապստամբ) կառավարութիւնը, համոզուած ըլլալով թէ Մարթիսի կառավարութիւնը անդարձ կորսնցուցած է իր հեղինակութիւնը: Գերմանիա եւ Իտալիա խորապէս ծանօթ ըլլալով կարմիրներու խաղերուն եւ ապառնալիքներուն, չեն ուզեր ականջ կախել Մոսկուայի մեղրածոր խօսքերուն:

ԳԵՐՄԱՆ ԾՈՎԱԿԱԼԻՆ ԱԶԴԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆԸ

Գերմանական կառավարութիւնը ուժգին բողոքգիր մը ուղղելով «Քամէրատեն» չոգենաւին խուզարկութեան դէմ, ոչ միայն ներողութիւն եւ հատուցում պահանջած է, այլեւ հրամայած է իր մարտանաւերուն ամէն գնով պաշտպանել գերմանական չոգենաւերը: Ծովակալ Ռաէր, Գերմանիոյ նաւատորմին հրամանատարը, հինգշաբթի օր Պերլին գնաց մասնաւոր օդանաւով, խորհրդակցելու համար Հիթլէրի հետ: Ուրիշ նախարարներ ալ խորհրդակցութեան կանչուած են: Կ'ըսուի թէ արդէն իսկ 16 գերմանական մարտանաւեր կը յածին սպանիական ջուրերուն մէջ: Այս առթիվ հրամանատարը, ծովակալ Քարլս, հետեւեալ ազդարարութիւնը ուղղեց սպանիական կառավարութեան.

– «Գերմանական չոգենաւի մը դէմ կատարուած այս արարքը ոճիր մըն է բաց ծովու ազատ նաւարկութեան դէմ: Ես արամադիր չեմ թոյլատրելու այսպիսի բռնութիւններ: Հրամայեցի իմ մարտանաւերուս բռնութեամբ պատասխանել ձեր նաւերու որ եւ է նաւարգարանալի բռնութեան »:

Այս ազդարարութենէն զատ, գերմանական գործակալութիւնը հետեւեալ զեկոյցը հրատարակեց .

– « Քամէրատեն չոգենաւի դէպքին լուրը հասնելէ անմիջապէս վերջը, գերմանական կառավարութիւնը հեռագրով հրահանգեց Մարթիսի իր գործակատարին՝ ուժգնօրէն բողոքել սպանիական մարտանաւերու ընթացքին դէմ, որ կը հակասէ միջազգային օրէնքին եւ միաժամանակ յայտարարել թէ գերմանական մարտանաւերը հրաման ստացած են ամէն կարելի միջոցով պաշտպանել գերմանական նաւերը նման ոտնձգութեանց դէմ »:

Գերմանական թերթերու լեզուէն դատելով, այս ազդարարութիւնները ուղղուած են, նաեւ, Մոսկուայի դէմ: Թերթ մը դիտել կուտայ.

–« Ցորչափ կ'երկարի պատերազմը, այնքան զօրաւոր ազդեցութիւն կը ցուցնէ Մոսկուա: Անոր ձեռքն անցած է Սպանիոյ անթելը: Ռորհրդային ռուս սպաներ կը հրամայեն քաղաքապահ զօրքին: Ռորհրդային ռուս օդանաւորդներ ռումբ կը տեղացնեն Սպանիոյ մէջ: Բոլշեւիկեան գործակալներ գործօն դեր կը կատարեն հակակարմիր ճակատին դէմ գործող մարտանաւերուն մէջ: Այս պարագաներուն մէջ, մեր կառավարութեան բողոքը ուղղուած է ոչ միայն Մարթիսի կառավարութեան դէմ, որ յայտնապէս անզօր է եւ չախչախուած՝ բոլշեւիկներուն կողմէ, այլեւ անոնց դէմ որոնց վրայ կ'իյնայ Սպանիոյ բոլշեւիկացման իրական պատասխանատուութիւնը »:

Միւս թերթերն ալ միեւնոյն լեզուն կը գործածեն, աւելի բուռն արտայայտութիւններով:

Եօթը նոր մարտանաւերու առաքումով, Գերմանիոյ նաւատորմին գլխաւոր մասը կեդրոնացած կ'ըլլայ Սպանիոյ ջուրերուն մէջ :

Իրագեկներ կը հաւատան թէ Գերմանիա պիտի մերժէ որ եւ է պատասխան տալ չէզոքութեան ֆրանսական ծրագրին, մինչեւ որ կատարեալ գոհացում ստանայ Սպանիայէն: Օգոստոս 6ին, երբ իմացուեցաւ թէ չորս Գերմանացիներ հրացանի բռնուած են Պարչելոնայի մէջ, գերմանական մամուլը բուռն լեզու գործածեց, բայց միայն 24 ժամ :Այս անգամ, «Քամէրատեն» չոգենաւին դէպքին առթիւ, կացութիւնը բոլորովին փոխուեցաւ. մամուլին գայրոյթը չափ ու սահման չունի:

(Ուրիշ շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ՈՏՔԻ ...

Երէկ սարսափահար կարդացի «Սուրիոյ կոմունիստ կուսակցութեան Պէյրութի բաղաբական կոմիտէ»ին մէկ յայտարարութիւնը. — « Ոտքի, հայ ժողովուրդի սպանիչներուն դէմ», «Անկցի՛ ոստիկանական սարսափը »:

Հրատարակողը Ամերիկայի կարմրուկ «Բանուոր»ն է (18 յուլիս), որ իր կարգին կը յանձնարարէ.

— « Ամերիկահայ կազմակերպութիւնները ու գանգուածները պէտք է արթննան եւ ժողովրդական ամուր ճակատ մը ստեղծեն դաշնակ սեռը բրիմին դէմ, Դաշնակցութիւնը ջախջախելու եւ անոր արիւնոտ ու եղբայրասպան ոճիրներուն վերջ տալու համար »:

Շարժառիթը, ճորէն, դժբախտ որբի մը, Տիգրան Թադէոսեանի սպանութիւնն է, որուն գաղտնիքը մինչեւ այսօր ոչ ես գիտեմ, ոչ ալ, ապահովաբար, «Բանուոր»ը:

Յայտարարութիւնը այս առթիւ խստօրէն կը մեղադրէ, նաեւ, Պէյրութի «Ընդհ. Ապահովութիւնը, ոստիկանութիւնը, ազգային վերին մարմինները եւ Պիւռոնիէն որոնք ,մէկ մասը իր բաղաքական եւ բարեկամական կապերով, իսկ միւսը՝ իր անտարբերութեամբ կը բաջալերեն ուղղակի կամ անուղղակի դաշնակ շէֆերը, իրենց ոճիրներուն մէջ »:

Եւ ապա կ'ազդարարէ.

— « Ա՛լ ժամանակը հասած է դատաստանին կերպով եւ յամառօրէն պահանջելու՝

1) Դաշնակ բոլոր շէֆերուն – Փիփկինի, «Ազդակ»ի անօրէն Պարսեղի, Ազբալեանի, Շանթի, Զարըգեանի.— ձերբակալումը՝ որպէս գաղութիս իսկական խռովարարներ եւ ամբողջ ոճիրներուն հեղինակներ:

2) Դաշնակ կուսակցութեան անմիջական եւ արմատական լուծումը, ինչպէս նաեւ անոր գրամ հայթայթող Օգնութեան Յաչերը, Հ. Մ. Ը. Մ.ը՝ որուն տոմսերը սպառելու մէջ մեծ եռանդ ցոյց կուտայ Ընդհանուր Ապահովութեան պաշտօնեայ Պ. Մալօեան, իսկ ոճրագործներուն դէմ պայքարելու մէջ անճարակ դուրս կուգայ:

3) Փակել ոճրագործներ պատրաստող դաշնակ ճեմարանը: Հեռացնել Դաշնակիները ազգային հաստատութիւններէն (պարտ, Թաղական խորհուրդ, Դաստակերտական ժողով, Առաջնորդարանի կից մարմիններ):

Բուռն կերպով բողոքգիր, ժողովներով, հանրագրութիւններով, Դաշնակ ոճիրներուն դէմ, ինչպէս նաեւ Ընդհանուր Ապահովութեան դէմ՝ իր քաջալերող դիրքին համար:

Արար ժողովուրդին հետ — որուն նոյնպէս թշնամին է Դաշնակցութիւնը — զօրացուցէք ժողովրդային ճակատը եւ պայքարեցէք բոլոր այս պահանջներուն յաղթանակին համար:

Անկցին հայ ժողովուրդի պատուհաս եւ հին ջարդարարներու յաջորդները՝ Դաշնակցութեան ոճրագործ շէֆերը :

Դաշնակցական աչխատաւորներ , դուրս եկէք ոճրագործներով եւ հացկատակներով առաջնորդուող կուսակցութեան շարքերէն :

Համայնավար, հնչակ, ռամկավար, եւ չեզոք աչխատաւորներ , միացէք : Ձեր միութիւնով միայն կարելի կը դառնայ բոլոր թաղերուն մէջ խաղաղութիւն եւ համերաչխութիւն հաստատել : Մէկ ճակատով՝ պայքարեցէք դաշնակ ոճրագործ գաղափարախառնութեան դէմ :

Անկցի՛ ոստիկանական սարսափը : Բանո՛ւ Դաշնակ բոլոր շէֆերուն»:

Կը յիշէի թէ ասոր ուրիշ մէկ նմոյշը ալ տեղական թերթ մը հրատարակած էր, յանուն «Սուրիահայ ժողովրդական ճակատ»ի, ուր հակադաշնակցական խառնիճաղանճ մը, — ռամկավար, հնչակ, չէզոք — յատկապէս կը շեշտէր թէ Դաշնակցութիւնը «բշնամի է նաեւ արաբ ազգին»:

Ինչ կը մնայ որ գրեն թէ Սուրիոյ մէջ ոչ կառավարութիւն կայ, ոչ ոստիկանութիւն , ոչ դատարան, ոչ հոգատար իշխանութիւն եւ ոչ ալ քաղաքացեղ ժողովուրդ, այլ միայն Դաշնակցութիւն, որ մահ ու աւեր կը ցանէ անպատիժ :

Արդեօք Սուրիա՞ն ալ Սպանիա դարձաւ, եւ կոմիտներնիը հաւկի՞թ կ'ածէ :

Ամէն պարագայի մէջ, «դրութիւնը կրիտիկական է»:

Կ'արժէ որ Մոսկուա լուրջ ուշադրութիւն դարձնէ, Զինովիեւի, Քամենեւի եւ միւս 14 դաւադիրներուն գնդակահարումէն անմիջապէս վերջը :

Ուրեմն ոտքի՛, ազա Նազարներ բոլոր երկիրներու :

Այս բոլոր «ոտքի»ները լա՛ :

Բայց, մէկ «ոտքի՛» ալ Ազասի խանձեաներ չա՞րժեր, — այն որուն առջեւ չորս ոտքի վրայ կը սողայիք, երբ ողջ էր...

ՎԱՀԷ

ՅԱՌԱՋԻ ՏՈՒՆԸ
(ՀԵՓԱԿԱՆ ՑՈՒԱՐԱՆ)

Ե. ՅԱՆԿ

Լեւոն Պապօճեան	200
Վաղարշակ Վարպետեան	100
Զ. Ո. Միութեան Փարիզի Մասնաճիւղ	100
Գումար՝	400
Օգոստոս 19ի գումարը	5180
Ընդհ. գումար՝	5580

Հակայեղափոխութիւնը Վրաստանի մէջ

Համաձայն Բերիայի գրութեան, Թրոցկիական չարժումները ընդարձակ ճիւղաւորումներ ունեցած են նաեւ Վրաստանի մէջ: Իրրեւ հակայեղափոխականներ երեւան հանուած են Անդրկովկասեան Ջրաելեկտրական կառոյի անօքէն Բերցենիչվիլի եւ անոր գործակիցները՝ Օրոլչենկի, Զիլիտչ, Խախանով եւ Մարչանիա: Երեւան հանուած են նաեւ բազմաթիւ ուրիշ հակայեղափոխականներ, ինչպէս Լեւան Սարգիսով, Կանդելեակի, Գասիանի, Թումանով, Ալֆիրաւա, Զիգրաչվիլի, Ղազարով, Անանեան, Մուդրի եւ ուրիշներ:

Բերիա կ'ըսէ թէ ասոնք ամէնքն ալ կը ձեւանային իրրեւ Սթալինի նուիրուած համախոհներ, սակայն հակայեղափոխական դաւեր կը նիւթէին:

Բագուի մէջ ապ...

Հոս հակայեղափոխական բոյներ կը կազմէին դարձի եկած Թրոցկիականները, որոնք Տէր-Վահանեանի դեկավարութեամբ՝ ահաբեկչական խմբակներ կազմած էին: Այս խմբակներուն կ'անդամակցէին յայտնի կուսակցականներ, ինչպէս Բաղատասարով, Կրիլով, Կուզմին, Կոնկովակի, Պայրամով, Բարայեվ եւ ուրիշներ:

**** Նոյն ապրիլին Համաձայն, Խանջեան իր մահէն առաջ դրած նամակի մը մէջ կը խոստովանի թէ՝ «Սահակեանի գործին քննութեան առեն իմ կողմէ թոյլատրուած է կուսակցական դեկավարի մը համար անարգ սխալ»:*

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԱԶԳԱՅԻՆ ԱՐԽԻՎ

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ԱՐՏԱՔԻՆ ՀԱՐԱԲԵՐՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ՎԱՐՉՈՒԹՅԱՆ ՀԱՄԱՀԱՅԿԱԿԱՆ ԳՈՐԾԱՐԱՆԻ ՀԱՄԱՀԱՅԿԱԿԱՆ ՀԱՐԱԲԵՐՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ՎԱՐՉՈՒԹՅԱՆ ՀԱՄԱՀԱՅԿԱԿԱՆ ԳՈՐԾԱՐԱՆԻ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՍՍՀ ԱՐՏԱՔԻՆ ՀԱՐԱԲԵՐՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ՎԱՐՉՈՒԹՅԱՆ ՀԱՄԱՀԱՅԿԱԿԱՆ ԳՈՐԾԱՐԱՆԻ ՀԱՄԱՀԱՅԿԱԿԱՆ ՀԱՐԱԲԵՐՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ՎԱՐՉՈՒԹՅԱՆ ՀԱՄԱՀԱՅԿԱԿԱՆ ԳՈՐԾԱՐԱՆԻ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՍՍՀ ԱՐՏԱՔԻՆ ՀԱՐԱԲԵՐՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ՎԱՐՉՈՒԹՅԱՆ ՀԱՄԱՀԱՅԿԱԿԱՆ ԳՈՐԾԱՐԱՆԻ ՀԱՄԱՀԱՅԿԱԿԱՆ ՀԱՐԱԲԵՐՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ՎԱՐՉՈՒԹՅԱՆ ՀԱՄԱՀԱՅԿԱԿԱՆ ԳՈՐԾԱՐԱՆԻ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՍՍՀ ԱՐՏԱՔԻՆ ՀԱՐԱԲԵՐՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ՎԱՐՉՈՒԹՅԱՆ ՀԱՄԱՀԱՅԿԱԿԱՆ ԳՈՐԾԱՐԱՆԻ ՀԱՄԱՀԱՅԿԱԿԱՆ ՀԱՐԱԲԵՐՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ՎԱՐՉՈՒԹՅԱՆ ՀԱՄԱՀԱՅԿԱԿԱՆ ԳՈՐԾԱՐԱՆԻ

##

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԱՐՎԵՍՏԻ ՀԱՐՑԱԳՈՒՅՑԸ

(Ի. Եր Վերջին Տպ.)

Ֆրէսկոյի տեխնիկան վրայ ընդհատ - ուսումնասիրութիւնները մեզ տարին հանգեցուցին գլխաւորապէս հետեւեալ եզրակացութեան։ Ֆրէսկոյի գործելակերպը 31ը մէ տարբեր է ներկայ ժամանակի իւղաներկի գործելակերպէն։ Ֆրէսկոյի վարպետը ներկելէ առաջ ամբողջ պատկերը կը նախագծէ, ու ապա կը սկսի ներկել։ Ներկելու համար ան կը պատրաստէ ներկի ամբողջ քանակը, որ կը բաւէ միայն մէկ օրուան աշխատանքին։ Ներկելէ առաջ ան կը ջրէ պատը, որպէսզի ներկը ներծծուի պատին մէջ։ Ներկելու ատեն ան կը ներկէ միայն այն մասը, որ կրնայ ներկել մէկ օրուան ընթացքին։ Ներկելէ յետոյ ան կը սկսի նոր մասի վրայ աշխատիլ

ՉՈՒՐՔԻ ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԿԵՆԴԱՆԻՆԵՐԸ

(ՎԵՊ ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԿԵՆԴԱՆԻՆԵՐԻՑ)

Թեև Ալեքսանդրեթցիները ամենայն հպարտությամբ կը նշեն, որ 1903 թուականին Ալեքսանդրեթի մէջ հաստատուած է առաջին հայկական դպրոցը, բայց հայկական գաղութը Ալեքսանդրեթի մէջ աւելի հին է։

Մինչեւ 1870 թուականը Ալեքսանդրեթի մէջ հայ ընտանիքներ չկային։ Ալեքսանդրեթի հայկական գաղութը կազմուած է Զէյթունէն, Մարաշէն, Հաճընէն, Այնթափէն, Կիլիսէն, Ուրֆայէն, Տիգրանակերտէն, Մուսա Լերան եւ Անտիոքէն գաղթած հայերէն։

Ալեքսանդրեթի հայկական գաղութը ունի 800 հոգի։ Ամենամեծ գաղութը Զէյթունցիներունն է, որոնք 800 հոգի են։ Անոնք ունին 81 տուն։ Մարաշցիներ 600 հոգի են։ Անոնք ունին 70 տուն։ Հաճընցիներ 400 հոգի են։ Անոնք ունին 50 տուն։ Այնթափցիներ 300 հոգի են։ Անոնք ունին 40 տուն։ Կիլիսցիներ 200 հոգի են։ Անոնք ունին 30 տուն։ Ուրֆացիներ 100 հոգի են։ Անոնք ունին 15 տուն։ Մուսա Լերան 50 հոգի է։ Անոնք ունին 10 տուն։ Անտիոքցիներ 50 հոգի են։ Անոնք ունին 10 տուն։

Ալեքսանդրեթի հայկական գաղութը ունի 1500 հոգի։ Ամենամեծ գաղութը Զէյթունցիներունն է, որոնք 1000 հոգի են։ Անոնք ունին 200 տուն։ Մարաշցիներ 300 հոգի են։ Անոնք ունին 60 տուն։ Հաճընցիներ 200 հոգի են։ Անոնք ունին 40 տուն։ Այնթափցիներ 150 հոգի են։ Անոնք ունին 30 տուն։ Կիլիսցիներ 100 հոգի են։ Անոնք ունին 20 տուն։ Ուրֆացիներ 50 հոգի են։ Անոնք ունին 10 տուն։ Մուսա Լերան 30 հոգի է։ Անոնք ունին 5 տուն։ Անտիոքցիներ 20 հոգի են։ Անոնք ունին 5 տուն։

Ալեքսանդրեթի հայկական գաղութը ունի 2000 հոգի։ Ամենամեծ գաղութը Զէյթունցիներունն է, որոնք 1200 հոգի են։ Անոնք ունին 250 տուն։ Մարաշցիներ 400 հոգի են։ Անոնք ունին 80 տուն։ Հաճընցիներ 300 հոգի են։ Անոնք ունին 60 տուն։ Այնթափցիներ 200 հոգի են։ Անոնք ունին 40 տուն։ Կիլիսցիներ 150 հոգի են։ Անոնք ունին 30 տուն։ Ուրֆացիներ 100 հոգի են։ Անոնք ունին 20 տուն։ Մուսա Լերան 50 հոգի է։ Անոնք ունին 10 տուն։ Անտիոքցիներ 50 հոգի են։ Անոնք ունին 10 տուն։

Ալեքսանդրեթի հայկական գաղութը ունի 2500 հոգի։ Ամենամեծ գաղութը Զէյթունցիներունն է, որոնք 1500 հոգի են։ Անոնք ունին 350 տուն։ Մարաշցիներ 500 հոգի են։ Անոնք ունին 100 տուն։ Հաճընցիներ 400 հոգի են։ Անոնք ունին 80 տուն։ Այնթափցիներ 300 հոգի են։ Անոնք ունին 60 տուն։ Կիլիսցիներ 200 հոգի են։ Անոնք ունին 40 տուն։ Ուրֆացիներ 150 հոգի են։ Անոնք ունին 30 տուն։ Մուսա Լերան 100 հոգի է։ Անոնք ունին 20 տուն։ Անտիոքցիներ 100 հոգի են։ Անոնք ունին 20 տուն։

Ալեքսանդրեթի հայկական գաղութը ունի 3000 հոգի։ Ամենամեծ գաղութը Զէյթունցիներունն է, որոնք 2000 հոգի են։ Անոնք ունին 400 տուն։ Մարաշցիներ 600 հոգի են։ Անոնք ունին 120 տուն։ Հաճընցիներ 500 հոգի են։ Անոնք ունին 100 տուն։ Այնթափցիներ 400 հոգի են։ Անոնք ունին 80 տուն։ Կիլիսցիներ 300 հոգի են։ Անոնք ունին 60 տուն։ Ուրֆացիներ 200 հոգի են։ Անոնք ունին 40 տուն։ Մուսա Լերան 150 հոգի է։ Անոնք ունին 30 տուն։ Անտիոքցիներ 150 հոգի են։ Անոնք ունին 30 տուն։

Ալեքսանդրեթի հայկական գաղութը ունի 3500 հոգի։ Ամենամեծ գաղութը Զէյթունցիներունն է, որոնք 2500 հոգի են։ Անոնք ունին 500 տուն։ Մարաշցիներ 700 հոգի են։ Անոնք ունին 140 տուն։ Հաճընցիներ 600 հոգի են։ Անոնք ունին 120 տուն։ Այնթափցիներ 500 հոգի են։ Անոնք ունին 100 տուն։ Կիլիսցիներ 400 հոգի են։ Անոնք ունին 80 տուն։ Ուրֆացիներ 300 հոգի են։ Անոնք ունին 60 տուն։ Մուսա Լերան 200 հոգի է։ Անոնք ունին 40 տուն։ Անտիոքցիներ 200 հոգի են։ Անոնք ունին 40 տուն։

Ալեքսանդրեթի հայկական գաղութը ունի 4000 հոգի։ Ամենամեծ գաղութը Զէյթունցիներունն է, որոնք 3000 հոգի են։ Անոնք ունին 600 տուն։ Մարաշցիներ 800 հոգի են։ Անոնք ունին 160 տուն։ Հաճընցիներ 700 հոգի են։ Անոնք ունին 140 տուն։ Այնթափցիներ 600 հոգի են։ Անոնք ունին 120 տուն։ Կիլիսցիներ 500 հոգի են։ Անոնք ունին 100 տուն։ Ուրֆացիներ 400 հոգի են։ Անոնք ունին 80 տուն։ Մուսա Լերան 250 հոգի է։ Անոնք ունին 50 տուն։ Անտիոքցիներ 250 հոգի են։ Անոնք ունին 50 տուն։

Ալեքսանդրեթի հայկական գաղութը ունի 4500 հոգի։ Ամենամեծ գաղութը Զէյթունցիներունն է, որոնք 3500 հոգի են։ Անոնք ունին 700 տուն։ Մարաշցիներ 900 հոգի են։ Անոնք ունին 180 տուն։ Հաճընցիներ 800 հոգի են։ Անոնք ունին 160 տուն։ Այնթափցիներ 700 հոգի են։ Անոնք ունին 140 տուն։ Կիլիսցիներ 600 հոգի են։ Անոնք ունին 120 տուն։ Ուրֆացիներ 500 հոգի են։ Անոնք ունին 100 տուն։ Մուսա Լերան 300 հոգի է։ Անոնք ունին 60 տուն։ Անտիոքցիներ 300 հոգի են։ Անոնք ունին 60 տուն։

Ալեքսանդրեթի հայկական գաղութը ունի 5000 հոգի։ Ամենամեծ գաղութը Զէյթունցիներունն է, որոնք 4000 հոգի են։ Անոնք ունին 800 տուն։ Մարաշցիներ 1000 հոգի են։ Անոնք ունին 200 տուն։ Հաճընցիներ 900 հոգի են։ Անոնք ունին 180 տուն։ Այնթափցիներ 800 հոգի են։ Անոնք ունին 160 տուն։ Կիլիսցիներ 700 հոգի են։ Անոնք ունին 140 տուն։ Ուրֆացիներ 600 հոգի են։ Անոնք ունին 120 տուն։ Մուսա Լերան 350 հոգի է։ Անոնք ունին 70 տուն։ Անտիոքցիներ 350 հոգի են։ Անոնք ունին 70 տուն։

Ալեքսանդրեթի հայկական գաղութը ունի 5500 հոգի։ Ամենամեծ գաղութը Զէյթունցիներունն է, որոնք 4500 հոգի են։ Անոնք ունին 900 տուն։ Մարաշցիներ 1100 հոգի են։ Անոնք ունին 220 տուն։ Հաճընցիներ 1000 հոգի են։ Անոնք ունին 200 տուն։ Այնթափցիներ 900 հոգի են։ Անոնք ունին 180 տուն։ Կիլիսցիներ 800 հոգի են։ Անոնք ունին 160 տուն։ Ուրֆացիներ 700 հոգի են։ Անոնք ունին 140 տուն։ Մուսա Լերան 400 հոգի է։ Անոնք ունին 80 տուն։ Անտիոքցիներ 400 հոգի են։ Անոնք ունին 80 տուն։

Ալեքսանդրեթի հայկական գաղութը ունի 6000 հոգի։ Ամենամեծ գաղութը Զէյթունցիներունն է, որոնք 5000 հոգի են։ Անոնք ունին 1000 տուն։ Մարաշցիներ 1200 հոգի են։ Անոնք ունին 240 տուն։ Հաճընցիներ 1100 հոգի են։ Անոնք ունին 220 տուն։ Այնթափցիներ 1000 հոգի են։ Անոնք ունին 200 տուն։ Կիլիսցիներ 900 հոգի են։ Անոնք ունին 180 տուն։ Ուրֆացիներ 800 հոգի են։ Անոնք ունին 160 տուն։ Մուսա Լերան 450 հոգի է։ Անոնք ունին 90 տուն։ Անտիոքցիներ 450 հոգի են։ Անոնք ունին 90 տուն։

Ալեքսանդրեթի հայկական գաղութը ունի 6500 հոգի։ Ամենամեծ գաղութը Զէյթունցիներունն է, որոնք 5500 հոգի են։ Անոնք ունին 1100 տուն։ Մարաշցիներ 1300 հոգի են։ Անոնք ունին 260 տուն։ Հաճընցիներ 1200 հոգի են։ Անոնք ունին 240 տուն։ Այնթափցիներ 1100 հոգի են։ Անոնք ունին 220 տուն։ Կիլիսցիներ 1000 հոգի են։ Անոնք ունին 200 տուն։ Ուրֆացիներ 900 հոգի են։ Անոնք ունին 180 տուն։ Մուսա Լերան 500 հոգի է։ Անոնք ունին 100 տուն։ Անտիոքցիներ 500 հոգի են։ Անոնք ունին 100 տուն։

Ալեքսանդրեթի հայկական գաղութը ունի 7000 հոգի։ Ամենամեծ գաղութը Զէյթունցիներունն է, որոնք 6000 հոգի են։ Անոնք ունին 1200 տուն։ Մարաշցիներ 1400 հոգի են։ Անոնք ունին 280 տուն։ Հաճընցիներ 1300 հոգի են։ Անոնք ունին 260 տուն։ Այնթափցիներ 1200 հոգի են։ Անոնք ունին 240 տուն։ Կիլիսցիներ 1100 հոգի են։ Անոնք ունին 220 տուն։ Ուրֆացիներ 1000 հոգի են։ Անոնք ունին 200 տուն։ Մուսա Լերան 550 հոգի է։ Անոնք ունին 110 տուն։ Անտիոքցիներ 550 հոգի են։ Անոնք ունին 110 տուն։

Ալեքսանդրեթի հայկական գաղութը ունի 7500 հոգի։ Ամենամեծ գաղութը Զէյթունցիներունն է, որոնք 6500 հոգի են։ Անոնք ունին 1300 տուն։ Մարաշցիներ 1500 հոգի են։ Անոնք ունին 300 տուն։ Հաճընցիներ 1400 հոգի են։ Անոնք ունին 280 տուն։ Այնթափցիներ 1300 հոգի են։ Անոնք ունին 260 տուն։ Կիլիսցիներ 1200 հոգի են։ Անոնք ունին 240 տուն։ Ուրֆացիներ 1100 հոգի են։ Անոնք ունին 220 տուն։ Մուսա Լերան 600 հոգի է։ Անոնք ունին 120 տուն։ Անտիոքցիներ 600 հոգի են։ Անոնք ունին 120 տուն։

Ալեքսանդրեթի հայկական գաղութը ունի 8000 հոգի։ Ամենամեծ գաղութը Զէյթունցիներունն է, որոնք 7000 հոգի են։ Անոնք ունին 1400 տուն։ Մարաշցիներ 1600 հոգի են։ Անոնք ունին 320 տուն։ Հաճընցիներ 1500 հոգի են։ Անոնք ունին 300 տուն։ Այնթափցիներ 1400 հոգի են։ Անոնք ունին 280 տուն։ Կիլիսցիներ 1300 հոգի են։ Անոնք ունին 260 տուն։ Ուրֆացիներ 1200 հոգի են։ Անոնք ունին 240 տուն։ Մուսա Լերան 650 հոգի է։ Անոնք ունին 130 տուն։ Անտիոքցիներ 650 հոգի են։ Անոնք ունին 130 տուն։

Ալեքսանդրեթի հայկական գաղութը ունի 8500 հոգի։ Ամենամեծ գաղութը Զէյթունցիներունն է, որոնք 7500 հոգի են։ Անոնք ունին 1500 տուն։ Մարաշցիներ 1700 հոգի են։ Անոնք ունին 340 տուն։ Հաճընցիներ 1600 հոգի են։ Անոնք ունին 320 տուն։ Այնթափցիներ 1500 հոգի են։ Անոնք ունին 300 տուն։ Կիլիսցիներ 1400 հոգի են։ Անոնք ունին 280 տուն։ Ուրֆացիներ 1300 հոգի են։ Անոնք ունին 260 տուն։ Մուսա Լերան 700 հոգի է։ Անոնք ունին 140 տուն։ Անտիոքցիներ 700 հոգի են։ Անոնք ունին 140 տուն։

Ալեքսանդրեթի հայկական գաղութը ունի 9000 հոգի։ Ամենամեծ գաղութը Զէյթունցիներունն է, որոնք 8000 հոգի են։ Անոնք ունին 1600 տուն։ Մարաշցիներ 1800 հոգի են։ Անոնք ունին 360 տուն։ Հաճընցիներ 1700 հոգի են։ Անոնք ունին 340 տուն։ Այնթափցիներ 1600 հոգի են։ Անոնք ունին 320 տուն։ Կիլիսցիներ 1500 հոգի են։ Անոնք ունին 300 տուն։ Ուրֆացիներ 1400 հոգի են։ Անոնք ունին 280 տուն։ Մուսա Լերան 750 հոգի է։ Անոնք ունին 150 տուն։ Անտիոքցիներ 750 հոգի են։ Անոնք ունին 150 տուն։

Ալեքսանդրեթի հայկական գաղութը ունի 9500 հոգի։ Ամենամեծ գաղութը Զէյթունցիներունն է, որոնք 8500 հոգի են։ Անոնք ունին 1700 տուն։ Մարաշցիներ 1900 հոգի են։ Անոնք ունին 380 տուն։ Հաճընցիներ 1800 հոգի են։ Անոնք ունին 360 տուն։ Այնթափցիներ 1700 հոգի են։ Անոնք ունին 340 տուն։ Կիլիսցիներ 1600 հոգի են։ Անոնք ունին 320 տուն։ Ուրֆացիներ 1500 հոգի են։ Անոնք ունին 300 տուն։ Մուսա Լերան 800 հոգի է։ Անոնք ունին 160 տուն։ Անտիոքցիներ 800 հոգի են։ Անոնք ունին 160 տուն։

Ալեքսանդրեթի հայկական գաղութը ունի 10000 հոգի։ Ամենամեծ գաղութը Զէյթունցիներունն է, որոնք 9000 հոգի են։ Անոնք ունին 1800 տուն։ Մարաշցիներ 2000 հոգի են։ Անոնք ունին 400 տուն։ Հաճընցիներ 1900 հոգի են։ Անոնք ունին 380 տուն։ Այնթափցիներ 1800 հոգի են։ Անոնք ունին 360 տուն։ Կիլիսցիներ 1700 հոգի են։ Անոնք ունին 340 տուն։ Ուրֆացիներ 1600 հոգի են։ Անոնք ունին 320 տուն։ Մուսա Լերան 850 հոգի է։ Անոնք ունին 170 տուն։ Անտիոքցիներ 850 հոգի են։ Անոնք ունին 170 տուն։

Ալեքսանդրեթի հայկական գաղութը ունի 10500 հոգի։ Ամենամեծ գաղութը Զէյթունցիներունն է, որոնք 9500 հոգի են։ Անոնք ունին 1900 տուն։ Մարաշցիներ 2100 հոգի են։ Անոնք ունին 420 տուն։ Հաճընցիներ 2000 հոգի են։ Անոնք ունին 400 տուն։ Այնթափցիներ 1900 հոգի են։ Անոնք ունին 380 տուն։ Կիլիսցիներ 1800 հոգի են։ Անոնք ունին 360 տուն։ Ուրֆացիներ 1700 հոգի են։ Անոնք ունին 340 տուն։ Մուսա Լերան 900 հոգի է։ Անոնք ունին 180 տուն։ Անտիոքցիներ 900 հոգի են։ Անոնք ունին 180 տուն։

Ալեքսանդրեթի հայկական գաղութը ունի 11000 հոգի։ Ամենամեծ գաղութը Զէյթունցիներունն է, որոնք 10000 հոգի են։ Անոնք ունին 2000 տուն։ Մարաշցիներ 2200 հոգի են։ Անոնք ունին 440 տուն։ Հաճընցիներ 2100 հոգի են։ Անոնք ունին 420 տուն։ Այնթափցիներ 2000 հոգի են։ Անոնք ունին 400 տուն։ Կիլիսցիներ 1900 հոգի են։ Անոնք ունին 380 տուն։ Ուրֆացիներ 1800 հոգի են։ Անոնք ունին 360 տուն։ Մուսա Լերան 950 հոգի է։ Անոնք ունին 190 տուն։ Անտիոքցիներ 950 հոգի են։ Անոնք ունին 190 տուն։

Ալեքսանդրեթի հայկական գաղութը ունի 11500 հոգի։ Ամենամեծ գաղութը Զէյթունցիներունն է, որոնք 10500 հոգի են։ Անոնք ունին 2100 տուն։ Մարաշցիներ 2300 հոգի են։ Անոնք ունին 460 տուն։ Հաճընցիներ 2200 հոգի են։ Անոնք ունին 440 տուն։ Այնթափցիներ 2100 հոգի են։ Անոնք ունին 420 տուն։ Կիլիսցիներ 2000 հոգի են։ Անոնք ունին 400 տուն։ Ուրֆացիներ 1900 հոգի են։ Անոնք ունին 380 տուն։ Մուսա Լերան 1000 հոգի է։ Անոնք ունին 200 տուն։ Անտիոքցիներ 1000 հոգի են։ Անոնք ունին 200 տուն։

Ալեքսանդրեթի հայկական գաղութը ունի 12000 հոգի։ Ամենամեծ գաղութը Զէյթունցիներունն է, որոնք 11000 հոգի են։ Անոնք ունին 2200 տուն։ Մարաշցիներ 2400 հոգի են։ Անոնք ունին 480 տուն։ Հաճընցիներ 2300 հոգի են։ Անոնք ունին 460 տուն։ Այնթափցիներ 2200 հոգի են։ Անոնք ունին 440 տուն։ Կիլիսցիներ 2100 հոգի են։ Անոնք ունին 420 տուն։ Ուրֆացիներ 2000 հոգի են։ Անոնք ունին 400 տուն։ Մուսա Լերան 1050 հոգի է։ Անոնք ունին 210 տուն։ Անտիոքցիներ 1050 հոգի են։ Անոնք ունին 210 տուն։

Ալեքսանդրեթի հայկական գաղութը ունի 12500 հոգի։ Ամենամեծ գաղութը Զէյթունցիներունն է, որոնք 11500 հոգի են։ Անոնք ունին 2300 տուն։ Մարաշցիներ 2500 հոգի են։ Անոնք ունին 500 տուն։ Հաճընցիներ 2400 հոգի են։ Անոնք ունին 480 տուն։ Այնթափցիներ 2300 հոգի են։ Անոնք ունին 460 տուն։ Կիլիսցիներ 2200 հոգի են։ Անոնք ունին 440 տուն։ Ուրֆացիներ 2100 հոգի են։ Անոնք ունին 420 տուն։ Մուսա Լերան 1100 հոգի է։ Անոնք ունին 220 տուն։ Անտիոքցիներ 1100 հոգի են։ Անոնք ունին 220 տուն։

Ալեքսանդրեթի հայկական գաղութը ունի 13000 հոգի։ Ամենամեծ գաղութը Զէյթունցիներունն է, որոնք 12000 հոգի են։ Անոնք ունին 2400 տուն։ Մարաշցիներ 2600 հոգի են։ Անոնք ունին 520 տուն։ Հաճընցիներ 2500 հոգի են։ Անոնք ունին 500 տուն։ Այնթափցիներ 2400 հոգի են։ Անոնք ունին 480 տուն։ Կիլիսցիներ 2300 հոգի են։ Անոնք ունին 460 տուն։ Ուրֆացիներ 2200 հոգի են։ Անոնք ունին 440 տուն։ Մուսա Լերան 1150 հոգի է։ Անոնք ունին 230 տուն։ Անտիոքցիներ 1150 հոգի են։ Անոնք ունին 230 տուն։

Ալեքսանդրեթի հայկական գաղութը ունի 13500 հոգի։ Ամենամեծ գաղութը Զէյթունցիներունն է, որոնք 12500 հոգի են։ Անոնք ունին 2500 տուն։ Մարաշցիներ 2700 հոգի են։ Անոնք ունին 540 տուն։ Հաճընցիներ 2600 հոգի են։ Անոնք ունին 520 տուն։ Այնթափցիներ 2500 հոգի են։ Անոնք ունին 500 տուն։ Կիլիսցիներ 2400 հոգի են։ Անոնք ունին 480 տուն։ Ուրֆացիներ 2300 հոգի են։ Անոնք ունին 460 տուն։ Մուսա Լերան 1200 հոգի է։ Անոնք ունին 240 տուն։ Անտիոքցիներ 1200 հոգի են։ Անոնք ունին 240 տուն։

Ալեքսանդրեթի հայկական գաղութը ունի 14000 հոգի։ Ամենամեծ գաղութը Զէյթունցիներունն է, որոնք 13000 հոգի են։ Անոնք ունին 2600 տուն։ Մարաշցիներ 2800 հոգի են։ Անոնք ունին 560 տուն։ Հաճընցիներ 2700 հոգի են։ Անոնք ունին 540 տուն։ Այնթափցիներ 2600 հոգի են։ Անոնք ունին 520 տուն։ Կիլիսցիներ 2500 հոգի են։ Անոնք ունին 500 տուն։ Ուրֆացիներ 2400 հոգի են։ Անոնք ունին 480 տուն։ Մուսա Լերան 1250 հոգի է։ Անոնք ունին 250 տուն։ Անտիոքցիներ 1250 հոգի են։ Անոնք ունին 250 տուն։

Ալեքսանդրեթի հայկական գաղութը ունի 14500 հոգի։ Ամենամեծ գաղութը Զէյթունցիներունն է, որոնք 13500 հոգի են։ Անոնք ունին 2700 տուն։ Մարաշցիներ 2900 հոգի են։ Անոնք ունին 580 տուն։ Հաճընցիներ 2800 հոգի են։ Անոնք ունին 560 տուն։ Այնթափցիներ 2700 հոգի են։ Անոնք ունին 540 տուն։ Կիլիսցիներ 2600 հոգի են։ Անոնք ունին 520 տուն։ Ուրֆացիներ 2500 հոգի են։ Անոնք ունին 500 տուն։ Մուսա Լերան 1300 հոգի է։ Անոնք ունին 260 տուն։ Անտիոքցիներ 1300 հոգի են։ Անոնք ունին 260 տուն։

Ալեքսանդրեթի հայկական գաղութը ունի 15000 հոգի։ Ամենամեծ գաղութը Զէյթունցիներունն է, որոնք 14000 հոգի են։ Անոնք ունին 2800 տուն։ Մարաշցիներ 3000 հոգի են։ Անոնք ունին 600 տուն։ Հաճընցիներ 2900 հոգի են։ Անոնք ունին 580 տուն։ Այնթափցիներ 2800 հոգի են։ Անոնք ունին 560 տուն։ Կիլիսցիներ 2700 հոգի են։ Անոնք ունին 540 տուն։ Ուրֆացիներ 2600 հոգի են։ Անոնք ունին 520 տուն։ Մուսա Լերան 1350 հոգի է։ Անոնք ունին 270 տուն։ Անտիոքցիներ 1350 հոգի են։ Անոնք ունին 270 տուն։

Ալեքսանդրեթի հայկական գաղութը ունի 15500 հոգի։ Ամենամեծ գաղութը Զէյթունցիներունն է, որոնք 14500 հոգի են։ Անոնք ունին 2900 տուն։ Մարաշցիներ 3100 հոգի են։ Անոնք ունին 620 տուն։ Հաճընցիներ 3000 հոգի են։ Անոնք ունին 600 տուն։ Այնթափցիներ 2900 հոգի են։ Անոնք ունին 580 տուն։ Կիլիսցիներ 2800 հոգի են։ Անոնք ունին 560 տուն։ Ուրֆացիներ 2700 հոգի են։ Անոնք ունին 540 տուն։ Մուսա Լերան 1400 հոգի է։ Անոնք ունին 280 տուն։ Անտիոքցիներ 1400 հոգի են։ Անոնք ունին 280 տուն։

Ալեքսանդրեթի հայկական գաղութը ունի 16000 հոգի։ Ամենամեծ գաղութը Զէյթունցիներունն է, որոնք 15000 հոգի են։ Անոնք ունին 3000 տուն։ Մարաշցիներ 3200 հոգի են։ Անոնք ունին 640 տուն։ Հաճընցիներ 3100 հոգի են։ Անոնք ունին 620 տուն։ Այնթափցիներ 3000 հոգի են։ Անոնք ունին 600 տուն։ Կիլիսցիներ 2900 հոգի են։ Անոնք ունին 580 տուն։ Ուրֆացիներ 2800 հոգի են։ Անոնք ունին 560 տուն։ Մուսա Լերան 1450 հոգի է։ Անոնք ունին 290 տուն։ Անտիոքցիներ 1450 հոգի են։ Անոնք ունին 290 տուն։

Ալեքսանդրեթի հայկական գաղութը ունի 16500 հոգի։ Ամենամեծ գաղութը Զէյթունցիներունն է, որոնք 15500 հոգի են։ Անոնք ունին 3100 տուն։ Մարաշցիներ 3300 հոգի են։ Անոնք ունին 660 տուն։ Հաճընցիներ 3200 հոգի են։ Անոնք ունին 640 տուն։ Այնթափցիներ 3100 հոգի են։ Անոնք ունին 620 տուն։ Կիլիսցիներ 3000 հոգի են։ Անոնք ունին 600 տուն։ Ուրֆացիներ 2900 հոգի են։ Անոնք ունին 580 տուն։ Մուսա Լերան 1500 հոգի է։ Անոնք ունին 300 տուն։ Անտիոքցիներ 1500 հոգի են։ Անոնք ունին 300 տուն։

Ալեքսանդրեթի հայկական գաղութը ունի 17000 հոգի։ Ամենամեծ գաղութը Զէյթունցիներունն է, որոնք 16000 հոգի են։ Անոնք ունին 3200 տուն։ Մարաշցիներ 3400 հոգի են։ Անոնք ունին 680 տուն։ Հաճընցիներ 3300 հոգի են։ Անոնք ունին 660 տուն։ Այնթափցիներ 3200 հոգի են։ Անոնք ունին 640 տուն։ Կիլիսցիներ 3100 հոգի են։ Անոնք ունին 620 տուն։ Ուրֆացիներ 3000 հոգի են։ Անոնք ունին 600 տուն։ Մուսա Լերան 1550 հոգի է։ Անոնք ունին 310 տուն։ Անտիոքցիներ 1550 հոգի են։ Անոնք ունին 310 տուն։

Ալեքսանդրեթի հայկական գաղութը ունի 17500 հոգի։ Ամենամեծ գաղութը Զէյթունցիներունն է, որոնք 16500 հոգի են։ Անոնք ունին 3300 տուն։ Մարաշցիներ 3500 հոգի են։ Անոնք ունին 700 տուն։ Հաճընցիներ 3400 հոգի են։ Անոնք ունին 680 տուն։ Այնթափցիներ 3300 հոգի են։ Անոնք ունին 660 տուն։ Կիլիսցիներ 3200 հոգի են։ Անոնք ունին 640 տուն։ Ուրֆացիներ 3100 հոգի են։ Անոնք ունին 620 տուն։ Մուսա Լերան 1600 հոգի է։ Անոնք ունին 320 տուն։ Անտիոքցիներ 1600 հոգի են։ Անոնք ունին 320 տուն։

Ալեքսանդրեթի հայկական գաղութը ունի 18000 հոգի։ Ամենամեծ գաղութը Զէյթունցիներունն է, որոնք 17000 հոգի են։ Անոնք ունին 3400 տուն։ Մարաշցիներ 3600 հոգի են։ Անոնք ունին 720 տուն։ Հաճընցիներ 3500 հոգի են։ Անոնք ունին 700 տուն։ Այնթափցիներ 3400 հոգի են։ Անոնք ունին 680 տուն։ Կիլիսցիներ 3300 հոգի են։ Անոնք ունին 660 տուն։ Ուրֆացիներ 3200 հոգի են։ Անոնք ունին 640 տուն։ Մուսա Լերան 1650 հոգի է։ Անոնք ունին 330 տուն։ Անտիոքցիներ 1650 հոգի են։ Անոնք ունին 330 տուն։

Ալեքսանդրեթի հայկական գաղութը ունի 18500 հոգի։ Ամենամեծ գաղութը Զէյթունցիներունն է, որոնք 17500 հոգի են։ Անոնք ունին 3500 տուն։ Մարաշցիներ 3700 հոգի են։ Անոնք ունին 740 տուն։ Հաճընցիներ 3600 հոգի են։ Անոնք ունին 720 տուն։ Այնթափցիներ 3500 հոգի են։ Անոնք ունին 700 տուն։ Կիլիսցիներ 3400 հոգի են։ Անոնք ունին 680 տուն։ Ուրֆացիներ 3300 հոգի են։ Անոնք ունին 660 տուն։ Մուսա Լերան 1700 հոգի է։ Անոնք ունին 340 տուն։ Անտիոքցիներ 1700 հոգի են։ Անոնք ունին 340 տուն։

Ալեքսանդրեթի հայկական գաղութը ունի 19000 հոգի։ Ամենամեծ գաղութը Զէյթունցիներունն է, որոնք 18000 հոգի են։ Անոնք ունին 3600 տուն։ Մարաշցիներ 3800 հոգի են։ Անոնք ունին 760 տուն։ Հաճընցիներ 3700 հոգի են։ Անոնք ունին 740 տուն։ Այնթափցիներ 3600 հոգի են։ Անոնք ունին 720 տուն։ Կիլիսցիներ 3500 հոգի են։ Անոնք ունին 700 տուն։ Ուրֆացիներ 3400 հոգի են։ Անոնք ունին 680 տուն։ Մուսա Լերան 1750 հոգի է։ Անոնք ունին 350 տուն։ Անտիոքցիներ 1750 հոգի են։ Անոնք ունին 350 տուն։

Ալեքսանդրեթի հայկական գաղութը ունի 19500 հոգի։ Ամենամեծ գաղութը Զէյթունցիներունն է, որոնք 18500 հոգի են։ Անոնք ունին 3700 տուն։ Մարաշցիներ 3900 հոգի են։ Անոնք ունին 780 տուն։ Հաճընցիներ 3800 հոգի են։ Անոնք ունին 760 տուն։ Այնթափցիներ 3700 հոգի են։ Անոնք ունին 740 տուն։ Կիլիսցիներ 3600 հոգի են։ Անոնք ունին 720 տուն։ Ուրֆացիներ 3500 հոգի են։ Անոնք ունին 700 տուն։ Մուսա Լերան 1800 հոգի է։ Անոնք ունին 360 տուն։ Անտիոքցիներ 1800 հոգի են։ Անոնք ունին 360 տուն։

Ալեքսանդրեթի հայկական գաղութը ունի 20000 հոգի։ Ամենամեծ գաղութը Զէյթունցիներունն է, որոնք 19000 հոգի են։ Անոնք ունին 3800 տուն։ Մարաշցիներ 4000 հոգի են։ Անոնք ունին 800 տուն։ Հաճընցիներ 3900 հոգի են։ Անոնք ունին 780 տուն։ Այնթափցիներ 3800 հոգի են։ Անոնք ունին 760 տուն։ Կիլիսցիներ 3700 հոգի են։ Անոնք ունին 740 տուն։ Ուրֆացիներ 3600 հոգի են։ Անոնք ունին 720 տուն։ Մուսա Լերան 1850 հոգի է։ Անոնք ունին 370 տուն։ Անտիոքցիներ 1850 հոգի են։ Անոնք ունին 370 տուն։

Ալեքսանդրեթի հայկական գաղութը ունի 20500 հոգի։ Ամենամեծ գաղութը Զէյթունցիներունն է, որոնք 19500 հոգի են։ Անոնք ունին 3900 տուն։ Մարաշցիներ 4100 հոգի են։ Անոնք ունին 820 տուն։ Հաճընցիներ 4000 հոգի են։ Անոնք ունին 800 տուն։ Այնթափցիներ 3900 հոգի են։ Անոնք ունին 780 տուն։ Կիլիսցիներ 3800 հոգի են։ Անոնք ունին 760 տուն։ Ուրֆացիներ 3700 հոգի են։ Անոնք ունին 740 տուն։ Մուսա Լերան 1900 հոգի է։ Անոնք ունին 380 տուն։ Անտիոքցիներ 1900 հոգի են։ Անոնք ունին 380 տուն։

Ալեքսանդրեթի հայկական գաղութը ունի 21000 հոգի։ Ամենամեծ գաղութը Զէյթունցիներունն է, որոնք 20000 հոգի են։ Անոնք ունին 4000 տուն։ Մարաշցիներ 4200 հոգի են։ Անոնք ունին 840 տուն։ Հաճընցիներ 4100 հոգի են։ Անոնք ունին 820 տուն։ Այնթափցիներ 4000 հոգի են։ Անոնք ունին 800 տուն։ Կիլիսցիներ 3900 հոգի են։ Անոնք ունին 780 տուն։ Ուրֆացիներ 3800 հոգի են։ Անոնք ունին 760 տուն։ Մուսա Լերան 1950 հոգի է։ Անոնք ունին 390 տուն։ Անտիոքցիներ 1950 հոգի են։ Անոնք ունին 390 տուն։

Ալեքսանդրեթի հայկական գաղութը ունի 21500 հոգի։ Ամենամեծ գաղութը Զէյթունցիներունն է, որոնք 20500 հոգի են։ Անոնք ունին 4100 տուն։ Մարաշցիներ 4300 հոգի են։ Անոնք ունին 860 տուն։ Հաճընցիներ 4200 հոգի են։ Անոնք ունին 840 տուն։ Այնթափցիներ 4100 հոգի են։ Անոնք ունին 820 տուն։ Կիլիսցիներ 4000 հոգի են։ Անոնք ունին 800 տուն։ Ուրֆացիներ 3900 հոգի են։ Անոնք ունին 780 տուն։ Մուսա Լերան 2000 հոգի է։ Անոնք ունին 400 տուն։ Անտիոքցիներ 2000 հոգի են։ Անոնք ունին 400 տուն։

Ալեքսանդրեթի հայկական գաղութը ունի 22000 հոգի։ Ամենամեծ գաղութը Զէյթունցիներունն է, որոնք 21000 հոգի են։ Անոնք ունին 4200 տուն։ Մարաշցիներ 4400 հոգի են։ Անոնք ունին 880 տուն։ Հաճընցիներ 4300 հոգի են։ Անոնք ունին 860 տուն։ Այնթափցիներ 4200 հոգի են։ Անոնք ունին 840 տուն։ Կիլիսցիներ 4100 հոգի են։ Անոնք ունին 820 տուն։ Ուրֆացիներ 4000 հոգի են։ Անոնք ունին 800 տուն։ Մուսա Լերան 2050 հոգի է։ Անոնք ունին 410 տուն։ Անտիոքցիներ 2050 հոգի են։ Անոնք ունին 410 տուն։

Ալեքսանդրեթի հայկական գաղութը ունի 22500 հոգի։ Ամենամեծ գաղութը Զէյթունցիներունն է, որոնք 21500 հոգի են։ Անոնք ունին 4300 տուն։ Մարաշցիներ 4500 հոգի են։ Անոնք ունին 900 տուն։ Հաճընցիներ 4400 հոգի են։ Անոնք ունին 880 տուն։ Այնթափցիներ 4300 հոգի են։ Անոնք ունին 860 տուն։ Կիլիսցիներ 4200 հոգի են։ Անոնք ունին 840 տուն։ Ուրֆացիներ 4100 հոգի են։ Անոնք ունին 820 տուն։ Մուսա Լերան 2100 հոգի է։ Անոնք ունին 420 տուն։ Անտիոքցիներ 2100 հոգի են։ Անոնք ունին 420 տուն։

Ալեքսանդրեթի հայկական գաղութը ունի 23000 հոգի։ Ամենամեծ գաղութը Զէյթունցիներունն է, որոնք 22000 հոգի են։ Անոնք ունին 4400 տուն։ Մարաշցիներ 4600 հոգի են։ Անոնք ունին 920 տուն։ Հաճընցիներ 4500 հոգի են։ Անոնք ունին 900 տուն։ Այնթափցիներ 4400 հոգի են։ Անոնք ունին 880 տուն։ Կիլիսցիներ 4300 հոգի են։ Անոնք ունին 860 տուն։ Ուրֆացիներ 4200 հոգի են։ Անոնք ունին 840 տուն։ Մուսա Լերան 2150 հոգի է։ Անոնք ունին 430 տուն։ Անտիոքցիներ 2150 հոգի են։ Անոնք ունին 430 տուն։

Ալեքսանդրեթի հայկական գաղութ

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ՝ ԱԶԳԱՑԻՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ, ԳՐԱԿԱՆ

EE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

(Fondé en 1925) :-: R. C. Seine 276.286

Directeur et Propriétaire : SCH. MISSAKIAN
Rédaction et Administration
ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԻՒՆ ԵՒ ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ
(ՆՐԹԵՒԵԳԿ ՀԱՄԱՐ՝ Métro : TOLBIAC)

17, Rue Dameme, PARIS (13e)
Téléphone : Glacière 15 - 70

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԵԱՆ ՊԱՅՄԱՆՆԵՐ՝—

	ՏԱՐԵԿԱՆ ՎՃԱՐՄԱՆ	ԱՅՑԵԱՄՍԵԱՅ ԹՒԱՄՍԵԱՅ	
Տրանսա եւ գաղութներ	140 ֆրանգ	70 ֆրանգ	35 ֆր
Անգլիա, Եգիպտոս, Զուիցերիա, Իտալիա	250 »	130 ֆրանգ	—
Ամերիկա եւ ուրիշ երկիրներ	200 ֆրանգ	100 ֆրանգ	—

ԿԻՐԱԿԻ
23
ՕԳՈՍՏՈՍ
DIMANCHE
23 AOUT
1936

12 ՏԱՐԻ — 12e Année No. 3199

Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱԿԵԱՆ

ԳԻՆ 50 ՍԱՆԹԻՄ

ԵՐԿՈՒ ԽՕՍՔ

ԿԱՐՄԻՐ ԲԱՐԵԿԵՆԴԱՆ

կարմիր՝ երկու խմաստով.— խորհրդային եւ արիւնոտ:

Անոնք որ կը կարծեն թէ ուրիշ բովանդակութիւն կը ներկայացնեն Կովկասի մէջ սարքուած քամնելի դաւը (Ստալինեան) եւ Մոսկուայի հրէշային խեղկատակութիւնը, թող բարեհաճին հրապարակ իջնել եւ լուսաբանել:

Երկու խնդիրներն ալ ուղղակի կապ ունին ոչ միայն խորհրդային իշխանութեան ապագայ դիրքին, այլ եւ մինուճար Հայաստանի կացութեան հետ: Այնպէս որ, հարցը որքան քրքրուի եւ լուսաբանուի, այնքան օգտակար է, աչքերը բանալու եւ մանաւանդ հանրային դիտակցութիւնը արթուն պահելու համար:

Երկու օրէ ի վեր նոր մանրամասնութիւններ կը կարդանք Ա-դասի Ստալինեանի «անձնասպանութեան» մասին:

Խոստովանինք թէ քանի նոր տեղեկութիւններ կ'իմանանք, այնքան կը համոզուինք որ տակաւին շատ քիչ բան գիտենք ամբողջ ողբերգութեան մասին:

Ուրբաթ օր հրատարակուած տեղեկութիւնը շատ բան կը բացատրէր, լայնօրէն բանալով սեւ քօղը, բայց դեռ մութ կը մնան այլապէս վրդովիչ պարագաներ:

Մեր տեղեկատուն այլեւս կասկած չունի Ստալինեանի սպանութեան մասին: Այս առթիւ կը յիշէր կարգ մը պերճախօս իրողութիւններ ·՚—

1· Յուլիս 9ի գիշերը, Ստալինեանի «անձնասպանութիւն»ը կատարուելէ անմիջապէս վերջը, Թիֆլիսի Զեկան օդանաւով Մոսկուա կը թռցնէ գոհին կինը:

2· Մոսկուայէն կը հրահանգեն թաղումը կատարել անշուք, իսկ Մուսաբէկով, Ադրբէջանի ներկայացուցիչը եւ Անդրկովկասեան կառավարութեան նախագահը, պաշտօն կը տանայ Թիֆլիսէն մինչեւ երեւան հետեւիլ դագաղին, որպէսզի տառապէս գործադրուին Մոսկուայի հրամաններով, թաղման մասին:

3· Ստալինեանի մարմինը ամուր փակելով դագաղին մէջ, բաց կը ձգեն միայն դէմքը, «յօնքերից մինչեւ կզակը», որպէսզի չերեւայ վէրքը:

4· Յուլիս 12էն սկսեալ, տեղի կ'ունենան «մաքրագործում-ներ», Հայաստանի կառավարական եւ կուսակցական շրջանակներուն մէջ:

5· Ըստ ընկալեալ սովորութեան, կը սարքուին ժողովներ, կը թխուին բանաձեւեր, եւ ձայնափիւռն ալ կը լարուի, «չիկացած երկաթով տաղելու համար բոլոր տեսակի Ստալինանները»:

Այս ճակատին վրայ, անշուշտ, ամէնէն առաջ կը փայլի եւ դեռ պիտի փայլի այսպէս կոչուած «ինտելիգենցիա»ն, իր արեւելահայ եւ արեւմտահայ երեւելիներով, հիներով եւ նորերով, ուղեկիցներով ինչպէս «բոլորտիքեան»ներով: Ոչ միայն խորհրդային աշխարհին, այլեւ արտասահմանի մէջ, ուր հատընտիր թշուառականներ, իժեր ու գիժեր կամ լպացած կամկարներ միշտ պատրաստ են փորի վրայ սողալու, ի պաշտօնի կամ փոխանորդաբար:

Թէ ո՛ւր կրնայ հասած ըլլալ եւ մինչեւ ուր յանգիլ՝ «մաքրագործում»ը, չի կարօտիր ոչ գուշակութեան, ոչ ալ ոգենեղութեանց: Միայն Մոսկուայի դատավարութիւնը բաւական է, արամաբանական եզրակացութիւնը հանելու համար:

Մնաց որ, ուրիշ լուրեր ալ չեն պակսիր: Եթէ վերապահութեամբ ընդունինք Թերթերու եւ գործակալութեանց հաղորդած տեղեկութիւնները, միայն պաշտօնական զեկոյցները շատ բան կ'ըսեն,— «Քիչ գրոյս շատ իմացիր»:

Ահաւասիկ Բերիայի գրութիւնը, որուն հիմնական մասերը հրատարակեր էինք երէկ:

Այդ գրութեան մէջ, Կովկասի կարմիր փոխարքան պարզելով «հակայեղափոխական» չարժումներու ծալքերը, կը ծանուցանէ չարք-չարք ձերբակալութիւններ՝ նա'եւ Վրաստանի եւ Բագուի մէջ: Ահ ու սարսափի նոյն հարթիչ գլանը կը թաւալի ամբողջ Խ. Միութեան մէջ, Ուկրայնայէն մինչեւ կեդրոնական եւ արեւելեան Ռուսաստան: Իսկ Զինովիեւ – Քամենեւի եւ իրենց 14 մեղսակիցներուն դատավարութիւնը պարզապէս կը կազմէ «սկիզբն երկանց»: Արդէն կազմուած է ամբաստանեալներու երկրորդ չարք մը, որուն մէջ կ'երեւան նոյնքան ականաւոր վարիչներ, կուսակցական թէ պետական:

Կը թուի թէ ամբողջ բոլշեւիկեան դէկավարութիւնը դատի քաշուած է, կը կազմէ «հակայեղափոխական», «թրոցքիզինովիեւական» դաւադիրներու, եւ ահաբեկիչներու, «չուներ»ու, «սողուն»ներու ջոլիր մը, բացառութեամբ հանճարե՛ղ Սթալինի եւ իր ափ մը արբանեակներուն...

Սարքուա՛ծ է, արդէն, կարմիր բարեկենդան մը, «հազար ու մէկ գիշերներու» հրաշալիքներով եւ զարհուրանքներով, որոնց առջեւ խուճապահար կը փախչի ամէնէն վառ երեւակայութիւնն իսկ:

Կազմուա՛ծ է արիւնազանգ բարեկենդան մը, ուր հլու հնազանդ մեղաւորներ, մեղսակցութեան համար իրարու հետ մրցումի ելած թշուառներ եւ թշուառականներ վրայ պիտի տան իրենց գլուխները, ամէնէն անպատիւ չարժուձեւերով:

Բայց, «զառնանք մեր ոչխարներուն»:

Սարգանբալեան կամ լենկթիմուրեան այս յաւելեալ–ճոխացեալ եւ անդերազանցելի ցուցահանդէսին մէջ, մեզ ամէնէն աւելի պիտի մտատանջէ Հայաստանի վիճակը:

Իրրեւ ամէնէն հեռաւորն ու տկարը, տարակոյս չկայ թէ երեւանը ամէնէն աւելի կրնայ տազտուիլ այս նոր ալեկոծութենէն, շատ մը տեսակէտներով:

Շ.

ՎԵՐՋԻՆ ԺԱՄ

ԻՏԱԼԻԱ Կ'ԸՆԴՈՒՆԻ ՉԷԶՈՔՈՒԹԻՒՆԸ ԲԱՑՑ ԿԸ ՊՆԴԷ ԻՐ ՊԱՅՄԱՆՆԵՐՈՒՆ ՎՐԱՑ

Կ'առաջարկէ արգիլել հանգանակութիւնը եւ կամաւորներու արձանագրութիւնը

ԳԵՐՄԱՆԻԱ ՄԻԹՑ ՎԵՐԱՊԱՀ ԵՒ ՍՊԱՌՆԱԼԻՑ

Իրրեւ արդիւնք Ֆրանսայի եւ Իտալիոյ միջեւ կատարուած բանակցութեանց, որ կը տեւէին 18 օրէ ի վեր, Մուսոլինի հաւանեցաւ միանալ չէզոքութեան պայմանագրին, բայց միշտ պնդելով իր սկզբնական վերապահութեանց վրայ: Հռոմի մէջ համոզուած են թէ Սպանիոյ ապստամբները չուտով պիտի չհին վերջնական յաղթանակը, հետեւաբար այլեւս չեն կարօտիր Իտալիոյ աջակցութեան:

Ուրբաթ օր, երբ Հռոմի ֆրանսական դեսպանը իր վեցերորդ այցելութիւնը կատարեր, Իտալիոյ արտաքին նախարարը յանձնեց իր պատասխանը, որ անմիջապէս հեռագրուեցաւ Փարիզ: Այս պատասխանով, իտալական կառավարութիւնը կը կրկնէ իր վերապահումները՝ «անուղղակի միջամտութեան» մասին, առաջարկելով արգիլել «հանրային հանգանակութիւնները եւ կամաւորներու արձանագրութիւնը», մէկ կամ միւս կողմին համար. բայց իրրեւ բացարձակ պայման չի դներ այս կէտերը: Ընդհակառակն, կ'ըսէ թէ «կառավարութիւնը իր կարելին պիտի փորձէ, փութացնելու համար համաձայնութիւնը» եւ պատրաստակամութիւն կը յայտնէ սառնձնելու հետեւեալ յանձնառութիւնները.— 1· Արգիլել ուղղակի կամ անուղղակի արտածումը, վերարտածումը կամ փոխանցումը զէնքերու, ռազմանիւթերու եւ օդանաւերու, դէպի Սպանիա կամ սպանիական Մարոք. — 2· Այս արգելքը գործադրել այն բոլոր պայմանագրութեանց մասին որ կատարուելու վրայ են.— 3· Այս մասին գործակից միւս չահակից պետութեանց հետ: Այս յանձնառութիւնները ի գործու պիտի ըլլան, երբ համաձայնութիւնը ստորագրեն Ֆրանսա, Անգլիա, Փորթուկալ, Գերմանիա եւ Խ. Միութիւնը: Այս բոլոր պետութիւններն ալ ընկերակցութեամբ հաւանութիւն յայտնած են, բայց Գերմանիա կարգ մը պայմաններ դրած է եւ կը պնդէ: Պայմաններէն մէկն այն է որ զինուորական ճարտարագործութիւն ունեցող բոլոր պետութիւնները ստորագրեն չէզոքութեան պայմանագիրը: Իտալական կառավարութիւնն ալ կը պնդէ այս պայմանին վրայ: Այսպէսով իրազեկները դիտել կուտան թէ Իտալիա Գերմանիոյ հետ համերաշխ ընթանալով հանդերձ, չուզեր անոր հետեւիլ տառապէս, եւ մանաւանդ չի հանդուրժեր որ Գերմանիա միջամտէ Միջերկրականի գործերուն:

Մինչ այս մինչ այն, գերմանական մամուլը կը չարունակէ իր պայքարը խորհրդային իշխանութեան դէմ, անսովոր ուժգնութիւն մը ցուցնելով այս անգամ:

ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ ԱՀԱԻՈՐ ՊԱՏՐԱՍՏՈՒԹԻՒՆԵՐԸ

Թէ պաշտօնական եւ թէ կիսապաշտօնական մամուլը բացէ ի բաց կը մեղադրէ Մոսկուան, չհետեւելով թէ ան կ'ուզէ օգտուիլ Սպանիոյ քաղաքացիական պատերազմէն, բոլշեւիկեան ընդհանուր հրդեհ մը վառելու համար: Այս առթիւ մասնաւորապէս կը չահադործուի «Քամէրտեն» չոգենաւին խուզարկութեան խնդիրը: Հիթլէրի գլխաւոր օրկանը խմբագրականով մը կը բացատրէ թէ խորհրդային իշխանութիւնը պատրաստ է յարձակողական պատերազմի մը համար: Իր տեղեկութեանց համաձայն, մինչ կարմիր բանակը հազիւ 562,000 զինուոր ունէր քանի մը տարի առաջ, 1936ի սկիզբը մարալխատ Թուխաչեւսկի կը յայտարարէր թէ զինուորներու թիւը հասած է 940,000ի՝ խաղաղութեան առեն, իսկ պատերազմի առեն կրնայ հասնիլ մինչեւ 1,300,000ի: Պահեստի բանակը, զոր 1932ին 5,600,000 կը հաշուէին, այսօր հասած է վիթխարի չափի մը,— 10,300,000: Միւս կողմէ, օգոստոս 11ի նոր հրամանագրով զործօն բանակին թիւը պիտի հասնի երկու միլիոնի, քանի որ զինուորութեան տարիքը պիտի սկսի 19էն: Ոչ մէկ գործօն բանակ այս թիւին հասած է տակաւին:

Գալով զինուորական ծախքերուն, Հիթլէրի պաշտօնաթերթը դիտել կուտայ թէ կարմիր բանակին եղմտացոյցը 850 միլիոն րուբլի էր 1929ին, 1935ին բարձրացած էր 5500 միլիոնի, իսկ 1936ին պիտի հասնի 14,815 միլիոնի: Երկրորդ հնգամեակի ծրագրով, Խ. Միութիւնը պիտի ունենայ 8000 ռազմական օդանաւ: Բուն իսկ Մորհրդային հրատարակութեանց համաձայն, կարմիր բանակը այսօր ունի 4700 օդանաւ, 8000 հրասայլ, 7000 թնդանօթ, 800 ականարձակ եւ 32,000 գնդացիր: Այս տեղեկութիւններէն վերջը, Հիթլէրի պաշտօնաթերթը կ'եզրակացնէ.

— « Մոսկուա կ'ուզէ Սպանիոյ քաղաքացիական պատերազմը մեկնակէտ գործածել, բոլշեւիկեան ընդհանուր հրդեհ մը վառելու համար: Սպանիոյ քաղաքացիական պատերազմի դիակներուն վերեւ իրրեւ անպատկառ սպառնալիք կը բարձրանայ համայնավարութեան կարմիր բռունցքը. 12 միլիոն սպառազէն զինուորներու անվերջ սիւն մը կը քալէ Եւրոպայի դէմ: Այսօր այդ Եւրոպան կը գտնուի հետեւեալ հարցին առջեւ,— կ'ուզէ՞ կոյր վրիպումով մը, անճնաւուր ըլլալ բոլշեւիկեան պատերազմի կամքին, թէ առողջ մնացած ժողովուրդները պիտի վճռեն լարել իրենց բոլոր

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Գ. էջ)

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ԱՌԱՆՑ ԽՈՐՀՐԴԻ

— . —

Անդրկովկասի «փոխարքան», Բերիա, առաջին օրերուն ստիպէ վերջ թէ խանջեան անձնասպան եղաւ իր հիւծախտէն յուսահատ, հիմա Մոսկուայի թերթերուն մէջ սկսեր է պատմել թէ խանջեան թղթակցութիւն կը պահէր արտասահմանի ազգայնական — պահպանողական տարրերու հետ:

Ի՞նչ իմաստ ունի Բերիայի այս յօդուածը: Ըսել թէ հիւծախտը չէ՞ր որ մղեց անձնասպանութեան, այլ···

Երեւի, Բերիա գետին շահեցաւ Մոսկուայի մէջ,— հիմա հիւծախտի պատմութիւնը պէտք է փոխել, եւ ի՞նչ ձեւով: Հրատարակելով խանջեանի ուղղած նամակները: Որպէսզի հաստատէ թէ խանջեան նախիջեւանը կ'ուզէր կցել Հայաստանի:

Լաւ, վրացիները՞ւն է միայն արտօնուած ոչ միայն կցել օտար հողեր, այլեւ իւրացնել հայկական արտադրութիւնները,— չէ՞ որ տարիներ առաջ հայ համայնավար մը կը գանգատէր որ վրացիները Բոլեակ անգամ չեն ձգեր Հայաստանի մէջ: Կամ վերջապէս Թիֆլիզ նստած վրացիի այդ կտորը սրիկա՞յ կարծեց ամէն Հայ, կամ առնուազն արտասահմանի սա սրիկաներուն նման, որ կը բողոքեն եւ հայկական սահմանները տնօրինումը կը թողուն Ստալինի կամ Բերիայի:

Ուշացա՞ւ հայկական արտասահմանը ԱՐԱՋ

ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ ԽԵՂԿԱՏԱԿՈՒԹԻՒՆԸ

«Պիտի ապաննէի, պիտի ապաննէիր, պիտի ապաննէինք...»

Ուրբաթ օր տեղի ունեցաւ Զինովիեւ – Քամենեւի եւ միւս ամբաստանեալներուն դատավարութիւնը, միեւնոյն խեղկատակութեամբ: Ամբաստանեալները իրարու հետեւ կը կատարեն խոստովանութիւններ, որոնք ոտքի վրայ քուն կը բերեն:

Ուրբաթ օր լսուեցաւ ամբաստանեալ Հօլցման, որ յայտարարեց թէ իրենց դաւադրական գործունէութեան համար իրրեւ ծածկագիր կը գործածէին «Արաբական (հազարումէկ) գիշերները», բայց չի գիտեր ի՛նչպէս: Ցետոյ խանդավառութեա՛մբ պատմեց թէ ի՛նչպէս, Քոպէնհակ երթալով, բժոգքիի տղուն յանձնած էր «Հազարումէկ գիշերները» եւ ուրիշ գաղտնի տեղեկագիր մը՝ արտաքին քաղաքականութեան մասին: Այս առթիւ պանդոկին մէջ հանդիպեր է նաեւ Թրոցքիի, որ ըսեր է·

— « Եթէ Սթալինը ոչնչացնենք, մենք իշխանութեան գլուխ պիտի հասնինք: Ահաբեկչութիւնը միակ միջոցն է, մեր օձիքը ազատելու համար Սթալինէն: Գնա Մոսկուա եւ ըսէ Սմիրնովի որ անմիջապէս ընորէ իր մարդիկը, այս գործը գլուխ հանելու համար »:

Ցետոյ լսուեցաւ Նաթան Եուրին, 35 տարեկան վիրաբոյժ մը, որ վկայականը ստացած է Պերլինի մէջ եւ որ յայտնեց թէ Թրոցքիի հետ յարաբերութիւնը կը սկսի 1927էն, երբ իմացաւ թէ ահաբեկչական դաւադրութիւն մը սարքուած է գերման ճարտարագէտի մը, Ֆրանց Վայցի կողմէ: Իր լսածին համաձայն, Ֆրանց Ռուսաստան ղրկուած է նախաձեռնութեամբ Հիմլէրի, որ պետն էր Գերմանիոյ գաղտնի ոստիկանութեան, (Կէսթափօ): 1932ի վերջերը Վայց Գերմանիա կը դառնայ արձակուրդով եւ կ'ըսէ Եուրինի թէ պատեհութիւն մը պիտի ներկայանայ սպաննելու Սթալինը եւ Վորոշիլովը: Ինք (Եուրին) յետոյ ծրագիր կը յղանայ սպաննելու նաեւ Քականովիչը (գործավար հաղորդակցութեանց) եւ Օրժոնիկիձէն (Վրացի, գործավար ծանր ճարտարագործութեան): «փորձ մը կատարուեցաւ Սթալինը սպաննելու նախ 1933ի վերջը, յետոյ 1935ին, Կոմինտէրնի 7րդ համագումարին առթիւ, բայց չյաջողեցաւ »:

Միւս ամբաստանեալներն ալ կրկնեցին միեւնոյն հէքեաթները, արտասանութիւնը զոյ ըրած աշակերտներու պէս:

Հարցաքննութիւնները վերջացած ըլլալով, երէկ պիտի կարգացուէր ամբաստանագիրը, իսկ այսօր, կիրակի, պիտի տրուի վճիռը, որ մահապատիժէն ուրիշ բան չի կրնար ըլլալ, գոնէ գլխաւոր ամբաստանեալներուն համար:

*** « Տէյլի Թէլէկրաֆ »ի Թղթակիցը նկարագրելով դատավարութիւնը, կը գրէ թէ խորհրդային թերթերը երբեք չեն յիշեր դատավարութեան վայրը (Ազնուականներու երբեմնի ակումբը), որպէսզի ժողովուրդը չդիտնայ եկող - գացողները: Դատասրահ բնդունուած են 300 հոգի, մեծ մասը Թղթակիցներ, պաշտօնեաներ, գաղտնի ոստիկաններ, ոմանք համազգեստով, ուրիշներ քաղաքային տարազով եւ երխտասարդ համայնավարներ: Նախկին դատավարութեանց հակառակն ըլլալով, արգիլուած է լուսանկար քաշել: Թերթերը ամէն օր կը պահանջեն «գնդակահարել սղոցներ», «սատկեցնել չուները» եւն.:

ՊՈԼՍԵՆ ՍՈՒՐՓԻՍԵԼ ՀԵՖՈՍՍԱՆ ՎԱՐԱՊ

— • —

Գրված է 1923 Նոյեմբերին։ Իրիկուն էր։ Ուսուցիչ Ռոբեր Ֆեֆերիօն։ Իրիկուն էր, ուստա՛ր իրիկուն, ես տարի եմ, տարի եմ Ֆեֆերիօյին, ծխելով իմ ծխամորճս, որ ինձ նվիրած է Ֆեֆերիօյին կինը։ Ես ալ կնիկ չունիմ, որ ինձ նվիրէ։ Ես ալ ծխամորճ չունիմ։ Ես ալ ծխելու համար ծխախոտ չունիմ։ Ես ալ ոչինչ չունիմ։ Ես ալ ոչինչ չունիմ։ Ես ալ ոչինչ

Ա Ս Ի Ր Ը

(ՍԱՀԱԿԻ ՀԱՍՐ ՋՈՒՐԱԲԵԿԻ ՄԸ Ա ՐԱՑ)

— Ա՛հ, ո՛չ, չեմ դեր խաղար, ես ալ ձեզի պէս ազատ եմ ինծի համար ապրելու եւ ուրիշներու հետ ալ ինչպէս որ կ՚ուզեմ վարուելու։ Ես ալ ինծի համար կ՚ապրիմ, ինչպէս որ դուք ձեզի համար կ՚ապրիք։ Ես ալ ինծի համար կ՚ուզեմ ամուսնանալ, ինչպէս որ դուք ձեզի համար կ՚ուզէք ամուսնանալ։ Ես ալ ինծի համար կ՚ուզեմ ունենալ տուն մը, կառք մը, ձիեր, ծառաներ, ճոխ կեանք մը, ինչպէս որ դուք ձեզի համար կ՚ուզէք ունենալ։ Ես ալ ինծի համար կ՚ուզեմ ունենալ ամուսին մը, որ ինծի պաշտամունք մատուցանէ, ինծի համար ապրի, ինծի համար շնչէ, ինծի համար միայն գոյութիւն ունենայ, ինչպէս որ դուք ձեզի համար կ՚ուզէք ունենալ ամուսին մը, որ ձեզի պաշտամունք մատուցանէ, ձեզի համար ապրի, ձեզի համար շնչէ, ձեզի համար միայն գոյութիւն ունենայ, ինչպէս որ դուք ձեզի համար կ՚ուզէք ունենալ ամուսին մը, որ ձեզի պաշտամունք մատուցանէ, ձեզի համար ապրի, ձեզի համար շնչէ, ձեզի համար միայն գոյութիւն ունենայ։

Լսեր էիք, որ ասոնք ինծի համար կ՚ապրին, ինծի համար կ՚ուզեն ամուսնանալ, ինծի համար կ՚ուզեն ունենալ տուն մը, կառք մը, ձիեր, ծառաներ, ճոխ կեանք մը։ Ես ալ ինծի համար կ՚ուզեմ ամուսնանալ, ինծի համար կ՚ուզեմ ունենալ տուն մը, կառք մը, ձիեր, ծառաներ, ճոխ կեանք մը։ Ես ալ ինծի համար կ՚ուզեմ ամուսնանալ, ինծի համար կ՚ուզեմ ունենալ տուն մը, կառք մը, ձիեր, ծառաներ, ճոխ կեանք մը։

— Ես, ես, ես, միայն ես, — ահա՛ ինչ կ՚ըսէ ամէն մարդ։ Ի՞նչ կ՚ըսէ ան ձեզի համար։ Ան ձեզի համար ինչ որ ալ ընէ, ինչ որ ալ ընծայէ, ինչ որ ալ ընէ ձեզի համար, ան միշտ ինքզինքը պիտի գտնէ ձեր մէջ։ Ան ձեր մէջ պիտի ապրի, ձեր մէջ պիտի շնչէ, ձեր մէջ պիտի գոյութիւն ունենայ

ուժերը, իրենք զիրենք պաշտպանելու համար կարմիր քաոսին դէմ »:

*** Ուրիչ աղբիւրի մը համաձայն, խորհրդային զինուորցուներու տարիքը 19ի իջած ըլլալով, զինուորական գործակատարութիւնը հրամայած է նոր զօրանոցներ չինել արեւմտեան սահմանագլուխին վրայ, մէկ միլիոն զինուոր տեղաւորելու համար յառաջիկայ աշնան: Հետեւակազօրքի չորս նոր գունդեր պիտի տեղաւորուին Լէնինկրատի մէջ եւ քանի մը օդակայաններ պիտի հաստատուին Մոսկուայի արեւմտեան կողմը: Համաձայն պաշտօնական վիճակագրութեանց, այս տարի խորհրդային օդանաւերու արտադրութիւնը 72 առ հարիւր աւելի եղած է, բաղդատելով անցեալ տարուան հետ: Այնպէս որ, օդանաւային գործակալը պաշտօնապէս յայտարարած է թէ չատ չանցած խորհրդային օդատորմիղը նոյնքան զօրաւոր պիտի ըլլայ որքան միւս բոլոր երկիրներու միացեալ օդատորմիղները: Կառավարական շրջանակներու մէջ կը կարծեն թէ օդանաւային այս վիթխարի ուժին չնորհիւ եւ անոր վրայ բարդելով ցամաքային բանակը, Ս. Միութիւնը կրնայ անպարտելի համարուիլ:

*** Մոսկուայի եւ Մատրիտի գերմանական դեսպանները բողոքեցին անթելով եղած հակագերման քարոզութեանց դէմ:

*** Գերմանական մամուլը իր քննադատութեանց մէջ կը մեղադրէ նաեւ ֆրանսական կառավարութիւնը, դիտել տալով թէ երկդիմի դիրք մը բռնած է եւ կը քաջալերէ Մոսկուան: «Քամի-լուսնի միջադէպը կ'ապացուցանէ թէ ապահովութիւնը ապահոված կը համարի իր Փարիզի բարեկամներուն ա-չակցութիւնը: Կը հետեւի թէ գիտնալով ֆրանսական կառավարութեան նպատակները ու դիտումները, սպանիական կառավարութիւնը կը խնդայ Փարիզի չէզոքութեան ճիգերուն վրայ: Մինչ Ֆրանսայի արտաքին նախարարութիւնը վրդովիչ ծանուցագիրներ կ'ուղղէ Եւրոպայի «քաղքենի» կառավարութեանց, միւս կողմէ հաւաստիքներ կը տրուին թէ երբեք չպիտի վտանգուի սպանիական համայնավարութեան ընծայուած աջակցութիւնը »:

50,000 սպանեուած, 60,000 որբ, 25,000 այրի

Կռիւներ կը շարունակուին կատաղօրէն

Սպանիոյ քաղաքացիական պատերազմին առաջին ամիսը լրացաւ օգոստոս 17ին: Այս առթիւ հրատարակուած տեղեկութիւններու համաձայն, այդ մէկ ամսուան ընթացքին սպաննուած են 20,000 հոգի՝ կառավարութեան ճակատէն, 30,000 հոգի՝ ապըստամբներէն: Զոհերուն մէկ հինգերորդը երիտասարդներ են: Այրիներու թիւն է 25,000, որբերու թիւը՝ 60,000:

Եւ դեռ սպանդը կը շարունակուի, աւելի կատաղի թափ ստանալով մէկ օրէն միւսը:

*** կառավարական զեկոյցի մը համաձայն, բանակը յաջողութիւն մը չհասած է Մատրիտի չուրջը, բայց ապստամբները կը հերքեն: Ճարձակումները կը շարունակուին Իրունի դէմ: Ապըստամբները նոր յարձակողական մը կը պատրաստեն Մատրիտի դէմ: Քանի հազար լեգէոնականներ յառաջ պիտի խաղան այսօր-վաղը: Ապստամբները անթելով մը կը հաղորդեն թէ գրաւած են 31 նահանգներ, իսկ Մատրիտի կառավարութեան ձեռքը կը մնան միայն 18 նահանգներ: Կառավարութիւնը կը տեղեկացնէ թէ իր զօրքը գրաւած է Քորտովան, իսկ ապստամբ հրամանատարութիւնը պնդելով իր յաղթանակներուն վրայ, կ'ըսէ թէ մինչեւ հիմա 200,000 հրացան հաւաքած է միայն Էսթրէմատուրայի չրջանին մէջ: Վալենսիայէն հասած փախստականներ կը պատմեն թէ կարմիր պահակները կը չարունակեն իրենց բարբարոսութիւնները քահանաներու եւ մարապետներու դէմ եւ թէ քաղաքին բնակչութեան երեք չորրորդը անհամբեր կը սպասէ ապստամբներուն ժամանման:*

*** Պասքերու երկրին վարիչները (Հիւսիսային Սպանիա) առժամեայ գինադադար մը կնքեցին: Կ'ըսուի թէ ծրագիր կ'որոճան, իրենց չրջանը չէզոք եւ ինքնավար հռչակելու համար: Պասքերը Ջերմեռանդ կաթոլիկներ են, եւ այս կամ այն ճակատին վրայ կը կռուին պարզապէս իրենց ինքնավարութիւնը ապահովելու համար: Օվիէտոյի ապստամբները դիրք բռնած են յիմարանոցի մը եւ զօրանոցներու մէջ, կռուելու համար կառավարական զօրքին պաշարման դէմ: Կառավարական հանքագործները կ'ուզեն սովի մատնել զանոնք, փոխանակ գրոհ տալու:*

*** Կառավարական բանակի կիներու զօրամասին միացաւ Քուպայի սեւամորթուհի մը, Ժոզէֆինա Տիազ, որ մասնակցած է իր երկրին յեղափոխութեանց:*

*** Փախստականները քամնելի բաներ կը պատմեն կառավարութեան կուսակիցներու վայրագութեանց մասին: Պատմութեան մը համաձայն, Սպանիոյ կարմիրներու գեղուհին, «Միս Մորոն», որ միեւնոյն ատեն հռչակաւոր է իր վայրենի բնազդներով, աչքն ու սիրականը դարձած է այդ քաղաքին (Ալվիլլայի մօտ): Կարմիրները համոզուած անոր գեղեցկութենէն, ազատ ասպարէզ տուած են: Արդ, այս աղջիկը Սանթա Քլէնա վանքը մտնելով, ամբոխն ալ եռեւէն կը քաշէ, եւ հանդիսաւորապէս հանրատուն կը հռչակէ վանքը: Ցետոյ սարսափահար մայրապետները կը թխուին ա-ռանձին խցիկներու մէջ, «այցելուներ ընդունելու համար»: Մայրապետները, 28 հոգի, ահռելի պղծութեանց եւ վայրագութեանց կ'ենթարկուին, իսկ հրէշ գեղուհին խցիկ խցիկ պտտելով, կը հեգնէ զոհերը...*

ՆՈՐ ՁԵՐԲԱԿԱԼՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ ՄԷՋ

*** «Թայմզ»ի թղթակիցը կ'իմանայ թէ վերջին պահուն ձերբակալուած են նաեւ նախկին վարչապետ Ռիքով, արհեստակցական Միութեանց նախագահը՝ Թոմսքի, «Իզվեստիա»ի խմբագիրը՝ Պուխարին, եւ հռչակաւոր Ռատէքը, որոնց մասին «յայտնութիւններ» կատարած էին ամբաստանեալները:*

** Լուի ար Պրուքէր, ընկերվարական Միջազգայինի նախագահը, «Փօփիւլէր»ի մէջ քննադատելով Մոսկուայի դատավարութիւնը եւ կասկածելի գտնելով եղած «խոստովանութեանց» վաւերականութիւնը, կ'առաջարկէ միջամտել, օտար փաստաբաններ եւ թղթակիցներ ճաբելով: Ուշ չէ՞: — « Փօփիւլէր» այլեւս տեղ չի տար դատավարութեան հէքեաթներուն:*

*** Սովետներու 17րդ արտակարգ համագումարը տեղի պիտի ունենայ նոյեմբեր 29ին, Մոսկուայի մէջ: Օրակարգը — վաւերացնել նոր սահմանադրութիւնը:*

ՋԱՆԱՁԱՆ ԼՈՒՐԵՐ ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՐՂՈՎ

ԲԱՂԱՔԱԿԱՆ ԲՈԼՈՐ ԱԿՈՒՄԲՆԵՐԸ արգիլուեցան Ցունաստանի մէջ: — Կառավարութիւնը նոր միջոցներ կը մշակէ, տարաժին պաշտպանելու եւ ծախքերը կրճատելու համար:

ՊԱՂԵՍՏԻՆԻ ՄԷՋ բուռն կռիւ մը տեղի ունեցաւ զինեալ Արաբներու եւ անգլ. Ջոկատի մը միջեւ: Սպաննուեցան 15 Արաբներ: — Իրաքի արտաքին նախարարը երուսաղէմ գնաց, հաշտութեան փորձ մը կատարելու համար:

ՊԱՆՔ ՏԸ ՖՐԱՆՍԸ Պոռսօ փոխադրեց Լիլի մէջ ի պահ դրուած արժէթուղթերը: Այս կարգադրութիւնը զանազան մեկնութեանց տեղի տուած ըլլալով, ելմտական նախարարութիւնը հանգստացուցիչ զեկոյց մը հրատարակեց:

Ներքին փոխառութենէն մինչեւ հիմա գոյացած է 3,200,000,000 ֆրանք:

ՏՕՎԻԼԻ մէջ ինքնաչարժի արկածի մը զոհ գնաց Հայ մը, գոհարավաճառ Աճէրեան, («Արաքս»), որ եղբօրը հետ խանութ մը ունէր նաեւ Փարիզի մէջ:

ԱՆԳԼԻՈՑ ԹԱԳԱՒՈՐԸ Քորֆու հանդիպելով, ողջունուեցաւ 30,000 Ցոյներու կողմէ:

ԼՈՑՍ ՏԵՍԱՒ

ԱԼՊՈՒՄ Հ. Յ. ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ

Հ. Յ. Դ. Եր. կեդր. կոմիտէի հրատարակած առաջին ալպոմին երկրորդ տպագրութիւնը:

Դին Ֆրանսայի համար 5 ֆր., արտասահման 6 ֆր.:

Դիմել ընկ. Արցախեանի, «Ցառաջ»ի խմբագրատունը:

ՇԱՆՕԹ.— երկրորդ հատորը չէ հրատարակուած տակաւին:

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ ՍԷՆԹ-ԱՆԹՈՒԱՆԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Մարսէյլի «Ընկեր Կարօ» ենթակոմիտէի

ՏԵՂԻ Կ'ՈՒՆԵՆԱՅ ՆԱՀԱՊԵՏԵԱՆՆԵՐՈՒՒ ագարակին մէջ,
23 Օգոստ. կիրակի կէս օրէ վերջ ժամը 2ին:

ԿԸ ԽՕՍԻ ԸՆԿ. **ՀԱՅԿ ՍԷՐՔԷՆԿԻՒԼԵԱՆ**

ԵՐԴ, ԱՐՏԱԱՆՈՒԹԻՒՆ, ՆՈՒԱԳ

Պուլվար Օտտօի թատերախումբին կողմէ կը ներկայացուի

ԵՐԿՈՒ ԾԱՑՐԱՅԵՂՆԵՐԸ

Դպրոցասէր Տիկնանց Ընկերութեան

ՐԷՆՍԻԻ (ՓԱՐԻԶ) ՎԱՐԺԱՐԱՆԸ

կը վերաբացուի յառաջիկայ Հոկտ. 1ին

եւ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՎԱՐԺԱՐԱՆԸ

կը վերաբացուի յառաջիկայ Սեպտ. 15ին,

Պուլվար Օտտօի օգաստուն նոր շէնքին մէջ:

Արձանագրութիւնները տեղի պիտի ունենան Օգոստ. 20էն սկսեալ:
Դիմել Րէնսիի վարժարանին համար, 1 Bd. du Nord, Le Raincy (S.&O.)
Մարսէյլի վարժարանին համար, 5 Impasse Louis Bonnefoy, Marseille.

ԾԱԽՈՒ Է

Փարիզէն մէկ ժամ հեռու հաւաքուածութեան հաստատութիւն մը, օժտուած արդիական գործիքներով, (թուխսի մեքենայ եւլն.) եւ 2000 քառակուսի մէտր մշակելի հող կարելի է գնել գործիքները եւ տեղափոխել: Նպաստաւոր գին: Դիմել՝ Պ. Աշճեանի, 180 rue dc Tolbiac, Paris (13):

ԾԱԽՈՒ Է

Մեկնումի պատճառաւ ծախու է նպարավաճառի խանութ մը Մարթէյ Մէն-Պարնապէի մէջ: Նոր էնթալասիօն 3 տարի պայմ. վարձք 1200 ֆր., բոիմ 3000: Շահաւոր գործ: Դիմել Պ. Գուչուքեանի, 10 rue Cononge, Marseille, 8 թիւ Թրամուէյին դիմացը:

ԳԱՑԷՔ ՏԵՍԷՔ ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ
Cinéma REXY
RueCours Lafayette, angle Garibaldi.

ԳԱՑԷՔ ՏԵՍԷՔ
CIGALE CINÉMA
60 Avenue de Saxe-LYON.

ԼՈՑՍ ՏԵՍԱՒ

ԿԵՆՔ ԱՐՈՒԵՍՏ

Ամսագրին Ցրդ թիւը, պատկերազարդ եւ գրական բովանդակութեամբ: Տպարանական ծանօթ գործադուլը պատճառ դարձաւ որ թերթը սովորականէն ուշ լոյս տեսնէ: Խմբագրութիւնը կը փութայ յայտնել, որ ապահոված է ամսագրին ամսէ ամիս հրատարակութիւնը հակառակ տպագրական նիւթերու գնին բարձրացման, ապաստելով որ ընթերցողներն ալ փութան վճարել իրենց բաժնեգինը, տարեկան 30 ֆրանք, արտասահման 40 ֆրանք: Դիմել՝

ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԵԱՆ՝ M. & M. BARSAMIAN, 30 Rue Drouot, Pais (9e)
ՎԱՐՉՈՒԹԵԱՆ՝ V. R. TACVORIAN, 23 Rue Paul Bert, Asnières, (Seine), Chèque Postaux 1647.93 Paris.

«ՅԱՌԱՋ»Ի ՄՕՏ ԿԸ ԳՏՆՈՒԻ ՍԱԿԱՒԱԳԻՒ ՕՐԻՆԱԿՆԵՐՈՎ

«ՀԱՅՈՑ ՀԱՅՐԻԿ» (Նուագող վտից հայրենեաց): Առաջին հատոր (կենսագրութիւն): կազմեց՝ ՀԱՅԿ ԱՃԷՄԵԱՆ: Ստուար հատոր մը, 856 մեծադիր էջերով եւ պատկերազարդ: *Կը պարունակէ ոչ միայն Խրիմեան Հայրիկի կենսագրութիւնը, այլեւ պատմական եւ աշխարհագրական տեղեկութիւններ վասպուրականի եւ ժամանակակից դէպքերու մասին:*

ԳԻՆ՝ 50 ՖՐԱՆԿ թղթակազմ եւ առանց հաշուելու թղթատարի ծախքը:

ՄԻՍԱԱՔ ՂԱԶԱՐԵԱՆ
ԻՐԱՒԱԳԻՏ ԽՈՐՀՐԴԱԿԱՆ, DOCTEUR ES-SCIENCES

կը ստանձնէ ամէն տեսակ իրաւական եւ վարչական գործեր, հպատակութեան գործողութիւններ, վարկային գործառնութիւններ: Պաշտպանութիւն դատարաններու առջեւ: Ամէն կարգի թուղթերու խմբագրութիւն: Ալուսնալուծական խնդիրներ: վարձակալութեանց զեղչ: Շարկերու յայտարարութիւն: Խնդրագիրներու եւ նամակներու խմբագրութիւն:

Դիմել չորեքշաբթի եւ ուրբաթ օրերը ժամը 4 6, Գրատուն Հրանտ Սամուէլ 51 Rue Mr. le Prince, Paris (6):

ԱՐՔԱՅԱԿԱՆ ԽՄԻՋՔ

ՐԱՔԻ ՏԻՒԶ

Ջուտ խաղողէ քաշուած եւ անիսոնով պատրաստուած օդին է ՐԱՔԻ ՏԻՒԶը:

Զգուշացէք այլ եւ այլ նիւթերով պատրաստուած եւ ձեր կեանքին վնասակար օդիները խմելէ, այլ խմեցէք միմիայն ՐԱՔԻ ՏԻՒԶը, որուն անարատ, կազդուրիչ եւ ախորժարեր ըլլալը հաստատուած եւ գնահատուած է:

UN DUZE
MARQUE DÉPOSÉE
RAKI
40°
DUZE
Véritable Anisette Orientale
ՓՈՒԼ ԹԱՂԱՐԻ ՊԱՏՐԱՍՏԱՒԱՆ ՕՂԻ - راق خالص مستول دمدن
DISTILLERIE OTTOMANE ISTAMBOUL

Ֆրանսայի համար արտօնատէր՝ Ա. ՏԱՆԱՓԻՒՐԵԱՆ
8 rue Suffren, Marseille— Tél. D. 70-89

Դերձակատուն
ՊՕՂՈՍ ԳՈՐԳԻԿԵԱՆ
31 Route de Choisy, Ivry s/Seine
Հեռաձայնել Italie 13—45
ՃՈՒՆ ՄԹԵՐՔ ֆրանսական եւ անգլիական կերպասներու
Վերջին նորաձեւութիւն, խնամուած աշխատանք, չափաւոր գին:
Ստացած ենք ամառնային գեղեցիկ կերպասներ-
Ջեր չինելիք հագուստներուն համար դիմեցէք
մեր դերձակատունը:

Etude de Me BERNARD WAHÉ
(17e ANNÉE)
Licencié en Droit de la Faculté de Paris
Ancien élève de l'École des Hautes Études Sociales
JURISCONSULTE
de
Droit Français et International Privé
Mandataire en Justice
159 rue Lafayette, Paris (Gare du Nord) Tél. NORD 68—02

ԿՐ ՍՏԱՆՁՆԻ ամէն տեսակ դատեր, Փարիզի, դաւառի, գաղութներու եւ արտասահմանի մէջ: Հողերդակցութիւն իրաւագիտ. ամէն տեսակ խնդիրներու. Արկածի դատեր, ամէն լեզուէ թարգմանութիւններ: Նաթիւրալիզասիօնի օրինական ձեւակերպութիւններ եւ անուններու փոփոխութիւն, ընկերութիւններու կազմութիւն եւ լուծում: Ամէն տեսակ գործերու խմբագրութիւն: Իրաւագիտական քննութեանց եւ մրցումներու պատրաստութիւն: Ճառերու եւ գաւախօսութիւններու խմբագրութիւն: Հողերդակցութիւն 25 ֆր.: Կ'ընդունի ամէն օր ժամը 5—7, բացի շաբաթ, կիրակի եւ տօնի օրերէ:
Կ'ընդունի նաեւ ժամադրութեամբ:

ՀԱՅԵՐՈՒ ԺԱՄԱԴՐԱՎԱՅՐԷ

Ճաշարան Ֆ Լ Օ Ր Ի Ա
61, Rue Monsieur le Prince, Paris (6)
Մէթրօ՝ Օտէօն եւ Սէն Միշէլ Հեռաձայն Danton : 52 . 78
Աթենքեան եւ եւրոպական խնամուած կերակուրներ:

Եւրոպայի հայկական վաճառատուն գրասուներ
ՀՐԱՏՆՑ-ՍԱՄՈՒԷԼ
51, Rue Mr. le Prince, Paris (6). Métro: Odéon. Tél. Danton: 88-65,
Հայերէն, ֆրանսերէն, անգլիերէն եւայլն ամէն տեսակ գրքեր:
Արդիական կազմատուն: Տպագրական գործեր:
Աշխարհիբոյոր կողմերէն ճասած ապսպրանքները կը կատարուին արագ եւ խղճամիտ կերպով:

ՊԱՏԻ ԹՈՒՂԹ, ԼԻՆՕ, ՆԵՐԿ
Այս ծանուցումը ներկայացնողին ֆաթալօկին վրայէն 100ին 20էն 40 զեղ:
Դիմել՝ փայրիճի մթերանոց, **15, Avenue Mathurin - Moreau, PARIS (19).**

PETITES ANNONCES

ՕԳՏԱԿԱՐ ՀԱՍՑԷՆԵՐ

ԹԻԻՇԿՆԵՐ.—

ՍԵԴՐԱԿ ՍԱՍՈՒՆԻ
Վէրաքոյժ-Ատամնաքոյժ
16, Rue de Vaugirard, Paris (6)
Մէթրօ՝ Օտէօն կամ Սէն Միշէլ
Tél. Odéon 76—22

ՏՈՒՔԹ. ԵԱՂՈՒԻՊ
կ'ընդունի երկուշաբթի, չորեքշաբթի շաբաթ ժ. 2-6 եւ ժամադրութեամբ:
8 Rue Degas, փարիզ:
Tél. Jasmin 11-78.

ԴԵՐՁԱԿՆԵՐ.—

Գ. ԱՃԷՄԵԱՆ
Արուեստ եւ կառուցք
42, Rue Blanche, Մէթրօ՝ Trinité

ՊՕՂՈՍ ԳՈՐԳԻԿԵԱՆ
Խնամուած կար, չափառար գին
31, Route de Choisy, Ivry s/Seine
Հեռաձայնել **Italie 13 - 45**

Եփրատ ընտագախումբի համար դիմել Պ. Տիգրան Օնոսեանի, 15, Rue du Pourtour, Clamart, Seine.

OFFICE NANSEN
38Boule vard Raspail — Paris(6)

ՆՊԱՐԱՎԱՃԱՌՔՆԵՐ.—

ՀԱՑԿԱԿԱՆ ՆՊԱՐԱՎԱՃԱՌՈՒԹԻՒՆ
Աթենքեան ամէն տեսակ տպրանքներ
4, Rue de Metz
Մէթրօ՝ **Strasbourg - St. Denis**

ՆՊԱՐՎ. CONSTANTINOPLE
Աթենքեան եւ եւրոպական տպրանքներ
37, Rue de Trévise
Մէթրօ՝ Cadet Tél.: Prov. 82 .

ԿԸ ՓՆՏՈՒԻ

Կը փնտուի Վանի Մըխկա գիղէն Տիկ. Զարուհի Մարտիրոսեանը (Ծնած Օտաապաշեան), Իրը տարէ ոաջ Երուսաղէմ կը գտնուէր: Կարծուի թէ Դահիրէ մեկնած է: Հասցէն գիտցողներէն կը խնդրուի իմացնել իր քրոջ՝ Mme Veuve Lousso Maloyan, Puget sur Argent (Var) France, եգիպտահայ Ներերէն կը խնդրուի արագ տալով:

Le Gérant: H. STEPHAN
Imprimerie A. DER (AGOPIAN)
17, Rue Damesme, PARIS (13)

ՀԱՐԱՉ

ՕՐԱԹԵՐԹ՝ ԱԶԳԱՑԻՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ, ԳՐԱԿԱՆ

EE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

(Fondé en 1925) :-: R. C. Seine 276.286

Directeur et Propriétaire : SCH. MISSAKIAN
Rédaction et Administration
ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԻՒՆ ԵՒ ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ
17, Rue Damesme, PARIS (13e)
Téléphone : Glacière 15 - 70
(ԵՐԹԵԼԻ ՀԱՄԱՐ՝ Métro : TOLBIAC)

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԵԱՆ ՊԱՅՄԱՆՆԵՐ՝ — ՏԱՐԵԿԱՆ ՎՃՃԱՐՄԱՆՑ ԵՒԱՄՍԵԱՅ

Ֆրանսա եւ գաղութներ	140 ֆրանք	70 ֆրանք	35 ֆր
Անգլիա, Եգիպտոս, Զուիցերիա, Իտալիա	250 »	130 ֆրանք	—
Ամերիկա եւ ուրիշ երկիրներ	200 ֆրանք	100 ֆրանք	—

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ
25
ՕԳՈՍՏՈՍ
MARDI
25 AOUT
1936

12 ՏԱՐԻ — 12e Année No. 3200

Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱԿԵԱՆ

ԳԻՆ 50 ՄԱՆԹԻՄ

ՎԵՐՋԻՆ ԺԱՄ

ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ ԱՐԻՒՆՈՑ ԽԵՂԿԱՏԱԿՈՒԹԻՒՆԸ

—o—

«Կը պահանջեմ անխիտր գնդակահարել այս կատղած շուներն»

—o—

Նոր ահաբաստանեակներէն Թուխմի անձնասպան եղաւ

—o—

Շաբաթ օր Մոսկուայի Գերագոյն Ատեանին ընդհ. դատախազը, Վիշինսքի, կարդաց իր պահանջագիրը, որ տեւեց վեց ժամ: Շատ չծանրացաւ դերմանական Զինուժին՝ Կէսթափոյի կատարած դերին վրայ. բայց մանրամասնօրէն յիշեց գերման գաղտնի ոստիկանութեան գործակալին, Թուքաչեւսկիի պարագան, պնդելով թէ ան օգնած է կարգ մը ամբաստանեալներու, ի դիմաց Թրոցքիի:

Ցետոյ փաստաբանելով Գերհրդային Միութեան անահեսական եւ քաղաքական յաջողութիւնները, չեշտեց թէ ամբաստանեալները իրենց դաւադրութիւնը հիմնած ըլլալով ահաբեկչութեան վրայ, կը ներկայանան «իբրեւ ցած, տոր եւ թշուառական ֆաշականներ, մարդկութեան մրուրը, իբրեւ հասարակ ոճրագործներ եւ դաւաճաններ»: Նոյն ուժգնութեամբ ձաղկեց իւրաքանչիւրին եւ մանաւորապէս Զինովիեւի եւ Քամենեւի ընթացքը, իսկ Սմիրնովը կոչեց Թրոցքիի գործակալը Ս. Միութեան մէջ:

Տէր Վահանեան կը մարի, ուրիշ մը կը ֆեւռնայ...

Պահանջագրի առաջին մասին ընթերցման առեն, ամբաստանեալներէն Տրայդէր, Ռայնհօլտ, Էվոթիմով իրենց գլուխները ծռած էին, Տէր Վահանեան ուշադիր գետին ինկած: Զինովիեւ երբեմն կը ծռէր գլուխը, բայց աւելի չատ մտագրիւ վիճակ մը ունէր եւ կարծես ներկայ չէր: Միւսները, մասնաւորապէս Քամենեւ, ուշադրութեամբ կ'ունկնդրէին, իսկ Օլպէրկ երբեմն հեգնական ժպիտ մը կը ցուցնէր: Ոչ մէկը որ եւ է բան գրի առաւ: Երկրորդ մասին ընթերցման առեն, որ տեւեց Յունկս ժամ, ամբաստանեալները մտագրիւ վիճակ մը ունէին, իսկ Ֆրից Տավիտ կը քնանար:

Մոսկուայի գործակալութիւնը կ'ըսէ թէ ընթերցումէն վերջը ամբողջ սրահը միաձայնութեամբ մահապատիժ պահանջից բոլոր ամբաստանեալներուն համար ...

Ցետոյ ընդհ. դատախազը յայտարարեց .

— « Մենք մեր առջեւ ունինք վտանգաւոր ոճրագործներ, վաղեմի չարագործներ, արարածներ անգութ եւ անողորմ՝ հանդէպ մեր ժողովուրդին, մեր գաղափարներուն, մեր վարիչներուն, բովանդակ աշխարհի աշխատաւորներուն: Անկարելի է խնայել այսպիսի նենգ թշնամիներու: Ամբողջ ժողովուրդը կը ծառանայ, կը սպասէ եւ կը գայրանայ անոնց չարագործութիւններուն առջեւ. եւ ես, որ ամբաստանիչ դատը եւ պետութիւնը կը ներկայացնեմ, իմ ձայնս կը միացնեմ խորհրդային բազմաթիւ աշխատաւորներու միլիոնաւոր ձայներու որոտումին եւ ԿԸ ՊԱՀԱՆՋԵՄ ՈՐ ԱՅՍ ԿԱՏՂԱԾ ՇՈՒՆԵՐԸ ԲՈԼՈՐՆ ԱԼ ԳՆԴԱԿԱՀԱՐՈՒԻՆ, ԱՌԱՆՑ ԲԱՑԱՌՈՒԹԵԱՆ»:

Ամբաստանեալները կը հեծկլտան եւ ատոր կը զեւեհն ժանապատիժը...

Ցետոյ ամբաստանեալները հրաւիրուեցան իրենց վերջին խօսքն ըսելու: Բոլորն ալ «մերժեցին» փաստաբանի օգնութեան դիմել եւ օրինաւոր գոնան մահապատիժը ... Մրաչքովսքի սրտառուչ խօսքերով յիշեց իր ընտանիքին յեղափոխական անցեալը, պատմեց թէ քաղաքացիական պատերազմի առեն իր ձեռքով սպաննած է 14 ճերմակ սպաներ, ինչպէս եւ բազմաթիւ ազնուականներ եւ քաղքենիներ: Ցետոյ փաստաբանեց Սթալինը, «որուն ռազմավարութիւնը հասկցայ զինովիեւականներու պարտութիւնը վերջը եւ սորվեցայ սիրել»: Վերջացնելով չեշտեց թէ դատախազը իրաւունք ունէր գնդակահարուելու համար ճշմարտութիւնը «զոր քանիցս այլափոխեցինք մեր յայտարարութեանց մէջ»: Ցետոյ ծռելով Զինովիեւի վրայ որ ինքն իր վրայ փլած էր, Պաքայեւ մեղադրեց զայն թէ մինչեւ անձնասպանութեան մղած է իր բարեուղարը: Ցետոյ յայտարարեց բոլորովին խորտակուած.

—«Թող դաժան ըլլայ դատապարտութիւնը, այդ կը պահանջէ արդարութիւնը »:

Վերջապէս ուրիշ ամբաստանեալ մը, Փիքէլ, քաղաքական ճառ մը խօսեցաւ ամբողջ 50 վայրկեան, Զինովիեւի գաղափարական սխալներու մասին եւ նոյնպէս ամբաստանեց իր ընկերները,— մանաւանդ Սմիրնովը, Զինովիեւը, Քամենեւը եւ Պաքայեւը: Այս առիթ յուզումով յիշեց թէ 1923ին ինքն ալ դաւադրած էր պետական առեանի մէջ եւ թէ նախագահը նոյն մարդն էր, որ նախապէս ինքն իրեն ամբաստանեալ կը ներկայանայ այսօր: Ցետոյ յանկարծ սկսաւ դողալ նոր սահմանադրութիւնը : «Այն օրէն ի վեր որ կարդացի զայն, հասկցայ բոլշեւիկեան հոգին»:

ԹՈԼՈՐՆ ԱԼ ՄԱՀՈՒԱՆ ԴԱՏԱՊԱՐՏՈՒԵՑԱՆ

Գերագոյն ատեանը կիրակի գիշեր ժամը 2.55ին արձակեց իր վճիռը, ՄԱՀՈՒԱՆ ԴԱՏԱՊԱՐՏԵԼՈՎ բոլոր ամբաստանեալները:

**** Բ. Միջազգայինի (Աչխ. ընկերվարական) եւ Արհեստակցական Միութեանց վարչութիւնը հեռագիր մը ուղղած էին Ս. Միութեան վարչապետին, խնդրելով «դատական երաշխաւորութիւններ ընծայել, ամբաստանեալներուն արտօնելով պաշտպանութեան բոլորովին անկախ փաստաբաններ ընտրելու, չարձակել որ եւ է մահավճիռ եւ, ամէն պարագայի մէջ, չմերժել վերաքննութեան իրաւունքը»:*

« Փրավտա», կուսակցութեան պաշտօնաթերթը, հրատարակելով այս տեղեկութիւնը, կը ձաղկէ հեռագրին հեղինակները (տը Պրուքէր, Աուկէր եւն.) եւ դիմումը կը նկատէ «կոպիտ ստնձգութիւն մը խորհրդային ատեանի իրաւունքներուն եւ պարտաւորութեանց դէմ»: Դեռ աւելին.— «Այս արարքը քաղաքական ցոյց մըն է ուղղուած Ս. Միութեան դէմ և պէտք է խարանուի բովանդակ աշխարհի բանուոր դասակարգին առջեւ: Տը Պրուքէր, Աուկէր եւ միւսները ձայն կը բարձրացնեն պաշտպանելու համար մարդասպաններ: Անոնք վատօրէն խօսքեր կ'ընեն «դատական երաշխաւորութեանց » մասին: Խորհրդային դատարանը միակ արդար ատեանն է աշխարհի մէջ, միակը որ անկախ է քաղքենի դասին ազդեցութենէն , միակը որ հիմնուած է խորհրդային երկրի օրէնքներուն եւ միլիոնաւոր աշխատաւորներու կամքին վրայ»: Ամբողջ խմբագրականը չարաշրութուած է անարգական բացատրութիւններով :

**** Քամենեւ իր վերջին խօսքին մէջ ըսաւ.— «Գոնէ չեմ խնդրեր եւ իբրեւ կատակ երեք գաւակներուս եւ կնոջս կ'ուղեմ հետեւեալ պատուէրը.— « Հետեւեցէք կուսակցութեան : Իսկ Զինովիեւ աւելի խորացնելով իր «խոստովանութիւնները», կուրծքը բացաւ եւ արդարութիւն խնդրեց պաղատագին, իբրեւ կեդրոնական դէմքը այս դատավարութեան: Խոստովանեցաւ թէ ինքն է դվխաւոր կազմակերպիչը Զինովիեւ - Թրոցքի խմբակին (1932), կազմակերպիչը այդ խմբակին ահաբեկչական գործունէութեան, սպաննելու համար Սթալինը, Վորոշիլովը եւ Քիրովը (սպաննուած) եւ ուրիշներ: «Կ'ընդունիմ իմ մեղքս իբրեւ գլխաւոր կազմակերպիչը Քիրովի սպանութեան: Անոնց պատմութեան մէջ իմ անունս չպիտի արձանագրուի անոնց քով որոնց արժանի էր առեն մը, այլ Թրոցքիի անունին հետ: Բայց կը յուսամ թէ տեղ մը պիտի արձանագրուի թէ Զինովիեւ վերջին պահուն մեռաւ իբրեւ նախկին և ոչ թէ ներկայ թշնամի մը»:*

ԱՐԻՒՆՈՒԹԵՑ ԿՈՒԻՆԵՐ ՍՊԱՆԻՈՑ ՄԷՋ

—o—

ԵՐԿՈՒ ԿՈՂՄԵՐՆ ԱԼ ՏԵՂԻ ՉԵՆ ՏԱՐ

—•—•—

Անգլիական ճառ մը խուզարկուած

Քաղաքացիական պատերազմը կատաղօրէն կը չարունակուի Սպանիոյ մէջ: Ապստամբները կը յանուցանեն թէ Զօր. Ֆրանքոյի բանակին երկու թեւերը միացած են Կրընատայի եւ Սէվիլլայի միջեւ: Կռիւները կատաղօրէն կը չարունակուին Գորտովայի չուրջը, ուր կառավարութիւնը յաջողութիւններ կը յանուցանէ Սան Սէպաստիանոյի եւ Իրունի ամրակոծութիւնը վերսկսաւ: Ապստամբները երէկ 21 օդանաւերով ռումբ տեղացին Մատրիտի վրայ: կառավարութիւնն ալ կը խոստովանի թէ կռիւները կրնան չատ երկար տեւել: Ամերիկեան դեսպանը նոր աղաղարութիւն մը ուղղեց իր հպատակներուն, որպէսզի հեռանան Սպանիայէն, քանի որ կացութիւնը յանդուգն է աւելի քան երբեք: Զորս միջնաբերդեր պաշարուած են, եւ ուտելիքի, ջուրի եւ ռազմանիւթի նեղութեան մատնուած: երկուքը ապստամբական ամրոցներ են, Օվիէտո եւ Գորտովա, միւս երկուքը՝ կառավարական, — Մալակա եւ Սան Սէպաստիանօ: Երկու կողմերն ալ տեղի չեն տար: Միւս կողմէ Ալբասարի մէջ 1500 ապստամբներ կը դիմադրեն վեց չարաթէ ի վեր: Ապստամբները միչտ լաւատես տեղեկութիւններ կը հաղորդեն անթելով: Վերջին զեկոյցի մը համաձայն, իրենց իչխանութեան տակ կը գտնուի Սպանիոյ գրեթէ 3/5 մասը: Անոնք գրաւած են ամբողջ հիւսիսային չրջանը, բացի հողաշերտէ մը Ատլանտեանի վրայ, Սան Սէպաստիանոյէն կիժոն (Պասքերու երկիրը).: Գրաւած են նաեւ ամբողջ արեւմտեան Սպանիան, Փորթուկալի սահմանին վրայ, եւ հարաւային չրջանը, բացի կիսաչրջանակէ մը՝ Մալագայի նաւահանգստին չուրջը:

Կառավարութեան ձեռքը կը գտնուի արեւելեան Սպանիան, մէջն ըլլալով մայրաքաղաքը, ինչպէս եւ Կարտաղինէ, Ալիքանթէ, Վալենսիա եւ Պարչե-

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

Ի՞ՆՉՊԷՍ ԿԸ ՊԱՀՊԱՆԵՆ ՍԹԱԼԻՆԻ ԿԵԱՆՔԸ

—o—

ԴՈՒՌՆԵՐԸ ԻՆՔ ՄԻԱՁՆ ԿԸ ԲԱՆԱՁ.— ՄԵՆԱԿԸ ՊԱՀՊԱՆՈՒԱԾ Է ԵԼԵԿՏՐԱԿԱՆ ԹԵԼԵՐՈՎ .— ԱՆՏԵՍԱՆԵԼԻ ՃԱՌԱԳԱՅԹՆԵՐ.— 12 ՊԱՀԱԿՆԵՐ՝ ՔՆԱՅԱԾ ԱՏԵՆ.— ԵՐԵՔ ՊԱՐԱՊ ՎԱԿՈՆ ԱՌՋԵՒԻՆ, ԵՐԵՔ ԱԼ ԵՏԵՒԻՆ.— ԿԵՐԱԿՈՒՐՆԵՐԸ ՄԻԵՑ ԿԸ ՔՆՆԵՆ.—

«Սընտէյ Էքսփրէս»ի թղթակիցը հետեւեալ գաղտնի տեղեկութիւնները կը հաղորդէ Սթալինի կեանքին պաշտպանութեան մասին.—

Այս միջոցին ամբողջ աչխարհի մէջ չկայ մէկը որ այնքան զօրաւոր պաչտպանութեան տակ առնուած ըլլայ որքան Սթալին: Աւելի դիւրին է Լոնտոնի աչտարակէն գողնալ արքունի գոհարեղէնները քան կարմիրդիկտատորին մօտենալ կարենալու ատիճան: Իր վրայ կը հսկէ բանակ մը իր հայրենակից Վրացիներու որոնք ուխտած են դիւրը ցերեկ պաչտպանել դինքը: Անտեսանելի ճառագայթներ կը մատնեն, ո՛վ որ մօտենայ: Ելեկտրական զօրաւոր թելերու ցանց մը պաշարած է իր բնակարանը եւ ո եւ է անծանօթ եթէ մօտենայ կը մեռնի: Իր յարկաբաժնին դուռները բռնատեղ չունին, այլ կը բացուին եւ կը գոցուին Սթալինի գրասեղանին վրայ դրուած ելեկտրական կոճակներով : Սթալին կը բնակի վեց սենեակնոց յարկաբաժնի մը մէջ: Առայ երբեմն ինքնաչարժով գիւղ կ'երթայ Մոսկուայէն անցնելով: Փողոցներուն մէջ խռնուած բազմութիւնները, որոնց առջեւ պատուար կը կազմէին երեք չարք ոստիկաններ, կը դիտէին որ չքեղ ինքնաչարժին (Բօլս- Բոյս) պատուհանները չատ ծանր էին եւ թանձր: Անոնք միեւնոյն ատեն անթափանց են գնդակի համար, ղրահատուրուած ըլլալով ներսէն: Ամէն անգամ որ Սթալին դուրս կ'ելլէ ինքնաչարժով, Զեկայի հարիւրաւոր գաղտնի ոստիկաններ կը խառնուին բազմութեան մէջ, կ'ողջունեն եւ կը ծափահարեն ամբոխին հետ, բայց ամէն վայրկեան իրենց ձեռքերը կը պահեն ատրճանակի մը վրայ որ սովորաբար կախուած է անուրի մը պատեանի մը մէջ, պատրաստ. պարպելու, ամենաթեթեւ կասկածի մը առթիւ:

Բայց այս օրերս Սթալին չատ քիչ անգամ կը հեռանայ Քրէմլինէն: Երբ ստիպողական գործեր հարկադրեն դուրս ելլել, առջեւէն ոստիկաններ կ'երթան երեք ինքնաչարժներով, երեք ալ ետեւէն, իսկ 12 սպառազէն ոստիկաններ մեքենաչարժ հեծելանիւներով կը շրջապատեն դինքը թիզ առ թիզ:

Առաջ Սթալին կը սիրէր քալել Մոսկուայի փողոցներուն մէջ. բայց այժմ երբեք չերեւար ժողովուրդին մէջ: Իրեն համար մանրանկար գաղաք մը չինել տուած է Քրէմլինի մէջ: Հոն իր սեփական թատրոնին մէջ կը տեսնէ ռուսական պարախաղերը (պալէ): Միակ ունկնդիրը ինքն է, քանի մը մաերիմ բարեկամներով եւ խումբ մը դինուորներով որոնք միչտ պատրաստ կը պահեն սուիններնին: Նոյն իսկ կուսակցութեան անդամները պէտք է մասնաւոր արտօնագիր ստանան ներս մտնելու համար, գաղտնի ոստիկանութեան պետէն՝ Եակոդայէն:

Այժմ չատ յղնած կ'երեւայ կարմիր դիկտատորը: Այս տեւական պաչտպանութիւնը եւ հսկողութիւնը դէշ կ'ազդեն իր ջիղերուն վրայ: Առեներն չատ վարպետ էր ատրճանակի գործածութեան մէջ: Այժմ իրազեկներ կը փսփսան թէ ձեռքը նոյնքան ամուր չէ: Գիչերները ճատրակ խազացած առեն, ուր իր ընկերն է Քականովիչ, այնքան յաճախ չի չահիր որքան առաջ:

Երբ Սթալին անկողին կը մտնէ, 12 դինուորներ դրան առջեւ պահակ կը կենան սուիններնին ցցած: Կերակուրները կը քննուին Քրեմլին դրկուելէ առաջ: Թունդ համեմուած ձուկը եւ գառնուկի կողիկը, իր ամէնէն սիրած կերակուրներէն երկուքը, տարբերակման կ'ենթարկուին, իր առջեւ դրուելէ առաջ , թէեւ խոհարարը չատ հաւատարիմ վրացի մըն է:

Երբ Սթալին կառախումբով կը ճամբորդէ, երեք պարապ վագոններ առջեւէն կը կապուին, երեք ալ ետեւէն:

«ՅԱՌԱՋ»Ի «ՏՈՒՆ»Ը (*Սեփական տպարան*)

Հայրենակիցներ,

Տասնըմէկ տարի անընդհատ հետեւած ըլլալով «*Յառաջ*»ի հրատարակութեան, իբրեւ բարեկամներ եւ ընկերներ, եւ շատերս ալ իբրեւ աշխատակից ներ, պարտականութիւն կը սեպենք նախաձեռնութիւն ստանձնել, «Տուն» մը ապահովելու անոր, սեփական տպարանով:

Այս նախաձեռնութեամբ, մեր գոհունակութիւնը պիտի ըլլայ ոչ միայն ընդառաջ երթալ ընդհանուր բաղձանքի մը, որ շեշտուեցաւ «*Յառաջ*»ի տասնամեակին բոլորման առթիւ, այլեւ զարկ տալ հայկական մամուլի զարգացման, այս օտար ափերուն վրայ:

«*ՅԱՌԱՋ*» լման տասնըմէկ տարի արհամարհեց բոլոր խոչընդոտներն ու տագնապները, շնորհիւ իր խմբագրութեան եւ վարչութեան, աշխատակիցներուն եւ աշխատաւորներուն անվհատ եւ տմենաջան ճիգերուն, եւ այսօր հպարտութեամբ եւ աւելի ինքնավստահ կը շարունակէ իր ճամբան : Այս յարատեւութենէն վերջ, ան պէտք էր ունենար իր սեփական տպարանն ու խմբագրատունը, բոլոր յարմարութիւններով, որպէսզի կարենար եթէ ոչ թեթեւցնել իր բեռը, գոնէ զարգանալ աւելի լայն պայմաններու մէջ:

Թերթը չունի որ եւ է միջոց, լրացնելու համար այս տարրական պահանջը: Եւ անոր բարեկամներուն կ'իյնայ աջակցիլ, համաձայն իրենց կարողութեան, որպէսզի գոյանայ նուազագոյն հիմնադրամը:

Ուրեմն կը հրաւիրենք «*Յառաջ*»ի բոլոր բարեկամները, դիւրացնել մեր գործը, անհատաբար կամ հաւաքաբար, ի հարկին կազմելով յանձնախումբեր կամ «Բարեկամներու Միութիւններ», համաձայն տեղական պայմաններու, Ֆրանսայի թէ արտասահմանի մէջ:

Նախաձեռնող յանձնախումբս սիրայօժար կ'ընդունի անդամակցութիւնը «*Յառաջ*»ի այն բարեկամներուն, որոնք կ'ուզեն գործնապէս աջակցիլ իր աշխատանքներուն:

Կը խնդրուի տրամադրուած գումարները դրկել ԿԵԴՐ. ՅԱՆՁՆԱԺՈՂՈՎԻ ԳԱՆՁԱՊԱՀԻՆ, ուղղակի կամ «*Յառաջ*»ի միջոցաւ, եւ կամ վճարել տեղական յանձնախումբերու: Ցանկերը օրը օրին պիտի հրատարակուին:

ԿԵԴՐ. ՅԱՆՁՆԱԺՈՂՈՎ

Նախագահ՝ ՏՕՔԹ. Վ. ԹՈՐԳՈՄԵԱՆ, փոխ-նախագահներ՝ Ա. ԽԱՏԻՍԵԱՆ եւ ՏԻԳՐԱՆ ԲԷԳԶԱԴԵԱՆ, գանձապահ՝ Լ. ԵՒՈՆ ՊԱՊՕՆԵԱՆ, անդամներ՝ Գ. ԲԱԼԱՑԵԱՆ, ՀՐԱՆԴ ՍԱՄՈՒԻԼ, Ս. ՏԷՐ ԹՈՎՄԱՍԵԱՆ եւ Ս. ՍԱՍՈՒՆԻ : Քարտուղար՝ ՀՐԱՆԴ ՎԻՇԱՊԵԱՆ:

ԳԱՆՁԱՊԱՀԻ ՀԱՍՑԷՆ.— **Léon Babonian, 9, Rue Charlot, Paris (3):**
ԹՂԹԱԿՑՈՒԹԵԱՆՑ ՀԱՄԱՐ.— Հ. Վիշապեան, «*Յառաջ*»ի միջոցաւ:

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՀՆՉԱԿԱՊԵՏԱԿԱՆ ԿՈՒՍԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

ՀՆՉԱԿԱՀԱՅ ԴԱՏԱՒՈՐԻ ՄԸՆԱՑՈՒԱԾ ՀԱՏՈՒԱԾՆԵՐԸ (1895-96)

Գ. ՔԱՀԻՆ ՓԱՍՊԱՆԴԻ

16 Դեկտ. 1896

Հ ջատագով վերի գիտութեան մեծարգոյ պատուիրակ, տէր Լուսաւոր*։ Մեզ ի տասնմի տու Ցուցմունք ի գործ դնելոյ զնամբ Աստուածաշունչ գրոց, որ ի մեզ կան։ Եւ ես ի դիւրաւորութիւն ձեր ի հայերէն լեզու թարգմանեցի զայն։ Եւ ահա ես ի ձեզ եմ, ինչ որ կամիք հարցէք ինձ, ես պատասխանեմ ձեզ։

Ա. Ես ինձ չեմ գիտեր, որ չէ՛ իմ ինչ

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԿՈՄՈՒՆԻՍՏ

ՀԱՅԿ ՀՈՎՀԱՆՆԻՍՅԱՆ

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԿՈՄՈՒՆԻՍՏ

— • —

Հանրապետության կուսակցական, պետական և հասարակական կյանքի հարցերին նվիրված թերթ

Հրատարակվում է շաբաթական 6 անգամ

Խմբագրության և հրատարակչության հասցեն՝ Երևան, Աբովյան 34

Հեռախոսներ՝ 56-89, 56-90, 56-91, 56-92

Ինդեքս 74

Տպագրական 4 մամուլ

Պատվեր 1927

Գինը 20 կոպ.

Ստորագրվել է տպագրության 28.8.36 թ.

Ժ 04102

Տպարան «Կոմունիստ»

Հանրապետական կուսակցական, պետական և հասարակական կյանքի թերթ

Հրատարակվում է 1921 թվականի հոկտեմբերի 14-ից

Խմբագրության և հրատարակչության հասցեն՝ Երևան, Աբովյան 34

Հեռախոսներ՝ 56-89, 56-90, 56-91, 56-92

Ինդեքս 74

Տպագրական 4 մամուլ

Պատվեր 1927

Գինը 20 կոպ.

Ստորագրվել է տպագրության 28.8.36 թ.

Ժ 04102

Տպարան «Կոմունիստ»

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԿՈՄՈՒՆԻՍՏ

Հանրապետական կուսակցական, պետական և հասարակական կյանքի թերթ

Հրատարակվում է 1921 թվականի հոկտեմբերի 14-ից

Խմբագրության և հրատարակչության հասցեն՝ Երևան, Աբովյան 34

Հեռախոսներ՝ 56-89, 56-90, 56-91, 56-92

Ինդեքս 74

Տպագրական 4 մամուլ

Պատվեր 1927

Գինը 20 կոպ.

Ստորագրվել է տպագրության 28.8.36 թ.

Ժ 04102

Տպարան «Կոմունիստ»

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԿՈՄՈՒՆԻՍՏ

Հանրապետական կուսակցական, պետական և հասարակական կյանքի թերթ

Հրատարակվում է 1921 թվականի հոկտեմբերի 14-ից

Խմբագրության և հրատարակչության հասցեն՝ Երևան, Աբովյան 34

Հեռախոսներ՝ 56-89, 56-90, 56-91, 56-92

Ինդեքս 74

Տպագրական 4 մամուլ

Պատվեր 1927

Գինը 20 կոպ.

Ստորագրվել է տպագրության 28.8.36 թ.

Ժ 04102

Տպարան «Կոմունիստ»

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԿՈՄՈՒՆԻՍՏ

Հանրապետական կուսակցական, պետական և հասարակական կյանքի թերթ

Հրատարակվում է 1921 թվականի հոկտեմբերի 14-ից

Խմբագրության և հրատարակչության հասցեն՝ Երևան, Աբովյան 34

Հեռախոսներ՝ 56-89, 56-90, 56-91, 56-92

Ինդեքս 74

Տպագրական 4 մամուլ

Պատվեր 1927

Գինը 20 կոպ.

Ստորագրվել է տպագրության 28.8.36 թ.

Ժ 04102

Տպարան «Կոմունիստ»

լոնա նաւահանգիստները: Բայց Մատրիտը պաշարուած է ամէն կողմէ, բացի արեւելքէն: Ապստամբները կտրած են ծովային հաղորդակցութիւնները, բացի Վալենսիայէն: Զօր. Մոլայի եւ Ֆրանքոյի բանակները բռնած են Մատրիտի ճամբաները, 50—75 քիլոմեթր հեռաւորութեամբ: Ապստամբներու յաւտեսութիւնը կ'ածխոր պինուորներուն և կամաւորներուժամանումով մինչդեռ Մատրիտի կառավարութիւնը իր յոյսը դրած է քաղաքապահ զօրքին վրայ, որ ինչքան ալ մոլեռանդօրէն կռուի, չի կրնար չափուիլ արհեստով պինուորներու հետ:

*** Գերմանական չոգենաւի մը խուզարկութեան խնդիրը չկարգադրուած, միջադէպ մըն ալ անգլիական չոգենաւի մը հետ պատահեցաւ, Մէլիլայի առջեւ: Սպանիական յածանաւ մը կիրակի առտու կեցուց անգլիական նաւ մը: Ասոր վրայ անգլիական երեք մարտանաւեր չոգեպինդ ճամբայ ելան ձիպրալթարէն: Բռնուած չոգենաւը Մալակա պիտի տարուէր, բայց երբ անգլիական 32,000 թոննոց զրահաւորը հասաւ երկու թորպիլահալածներով եւ պաշարեց սպանիական մարտանաւը, հրամանատարը անմիջապէս նեղոցութիւն խնդրեց որ նեղութիւն պատճառած է սպանիական ջուրերէն դուրս:

*** Մեքսիկայէն չոգենաւ մը ճամբայ ելաւ դէպի Սպանիա, 35,000 հրացան, 5,000,000 փամփուշտ եւ բաւական քանակութեամբ ռազմանիւթ տանելով կառավարութեան համար:

*** Վատիկանի շրջանակներէն կը հաղորդեն թէ հինգ եպիսկոպոսներ չարաչար սպաննուած են Սպանիոյ մէջ:

Խորհրդաւոր շարժումներ եւ ձեռնարկներ

Մուսոլինի անակնկալ այցելութիւն մը կատարեց էլպա կղզին, պինուրական ուսումնասիրութեան մը համար: Կ'ըսեն թէ նաւային եւ օդանաւային կայան մը իսի հաստատուի: Արեւմտեան Միջերկրականի մէջ Իտալիոյ գլխաւոր նաւահայանն է Ափէցիա, ուր համախմբուած է նաւատորմին մեծագոյն մասը: Էլպան պիտի կազմէ լրացուցիչ կայան մը, աւելի զօրաւոր: Այս չարթու Մուսոլինի ինքզինքը պիտի նուիրէ պինուրական գործերու, քաղաքականը ձգելով իր փեսին՝ կոմս Ճիանոյի (արտաքին նախարար):

** *Ուրիշ կարեւոր դէպք մը պատահեցաւ չարաթ օր: Հիթլէր մասնաւոր տեսակցութիւն մը ունեցաւ Հունգարիոյ խնամակալին՝ Ծովակալ Հորթիի հետ, Պալարիոյ սահմանին վրայ: Գերմանական թերթերը կը փորձեն անհամական հանդամանք տալ այս տեսակցութեան, բայց քաղաքական շրջանակներու մէջ տարբեր է կարծիքը, մանաւանդ որ Հունգարիոյ խնամակալը պիտի տեսակցի նաեւ Մուսոլինիի հետ: Զրոյցի մը համաձայն, Պուլկարիոյ թագաւորն ալ մասնակցած է տեսակցութեան: Ամէն պարագայի մէջ, նոր ճակատ մը կը յարդարուի կեդր. Եւրոպայի մէջ, մասնակցութեամբ Գերմանիոյ, Իտալիոյ, Հունգարիոյ եւ Աւստրիոյ:*

** *Երրորդ կարեւոր պարագայ մը: Գերմանական մամուլը այս միջոցին կատաղի պայքար կը մղէ Ա. Միութեան դէմ, «Քամկրուն» չոգենաւին խուզարկութեան առթիւ: Տեղական թերթերը պիտի կուտան թէ այս պայքարին նպատակն է ազդել հանրային կարծիքին վրայ եւ երկու տարուան բարձրացնել պինուորութեան չրջանը: Հաւանական է որ Հիթլէր արտակարգ նիստի հրաւիրէ իր 7—800 երեսփոխանները, ձեռամբարձ վաւերացնելու համար իր որոշումը: Զինուորութիւնը երկու տարուան բարձրացնելով, Գերմանիա պիտի աւելցնէ իր զօրաբաժիններուն թիւը, որ 36 է պաշտօնապէս: Այն ատեն խաղաղութեան չրջանի բանակը պիտի բարձրանայ 800.000ի, առանց հաշուելու ուրիշ մարտական կազմակերպութիւններ որոնց թիւը կարելի չէ ստուգել: Ներկայ օրէնքով Գերմանիա յառաջիկայ հոկտեմբերին պիտի արձակէր 300.000 պինուորներ, բայց հաւանական է որ բոլորն ալ պահուին, պատրաստ գտնուելու համար «նոր կացութեան առջեւ»: Նոր կարգադրութեամբ կառավարութիւնը կը յուսայ մեղմացնել նաեւ գործազրկութեան տագնապը: Գործազրկ մը 8—900 մարք նպաստ կը ստանայ, իսկ պինուորի մը համար կը ծախսուի 1300 մարք:*

ՋԱՆԱՋԱՆ ԼՈՒՐԵՐ ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԹՈՒՐՔ ԱՒՈՑԵԱՆ ՄԸ, նաւար էրքան, որ կովամարտի մրցումներուն առթիւ փառաւոր ծանրութեան ախոյենութիւնը չահած էր Պերլինի Ողիմպիականին մէջ, վեց աենեակնոց տուն մը նուէր առաջաւ Պոլսոյ մէջ, ամբողջովին կահաւորուած եւ տասը տարի գերծ՝ որ եւ է տուրքէ:

ՀԱՅԸ 1.90ի ՊԻՏԻ ԾԱՒՈՒԻ այսօրուընէ սկսեալ (երեքշաբթի), ալիւրը սպաց ըլլալով:

150 ԿԱՐՄԻՐ ՅՈՒՅԱՐԱՐՆԵՐ գերմանական «Պրէմէն» չոգենաւը մտան չարթի օր, նաւ նորքի առջեւ, եւ ազմկալի ցոյցեր կատարեցին հիթլէրական Գերմանիոյ դէմ, ծանր լուսանքներ տեղալով: Յուցարարներուն մէջ կը գրանուէին ասոնի չափ կիներ որոնց ճերմակ պլուզներուն վրայ արձանագրուած էին հետեւեալ խօսքերը.— «Անկի՛ նացի Գերմանիան»: Ոստիկանութիւնը միջամտելով ձերբակալեց 12 հոգի, որոնց չորսը կիներ: Ընդհարումներու հետեւանքով վիրաւորուեցան 20 ցուցարարներ եւ նաւաստիներ: 1935 յուլիսին ալ քանի մը հարիւր համակիրներ այս չոգենաւը մտնելով, վար առած եւ պատռած էին գերմանական դրօշը: Մոր գայրոյթ կը տիրէ Պերլինի մէջ, այս նոր դէպքին առթիւ:

ԷՐԻԿ — ԿՆԻԿ ՄԸ անձնասպան եղան Ամիլնի մէջ, թշուառութեան մատնուած ըլլալով: Երկուքն ալ պտղավաճառ էին, բայց գործերը ապրուած ըլլալով, խանութը փակեր էին: Քանի մը օր առաջ բոլորովին յուսահատ, կ'որոշէին անձնասպան ըլլալ: Նախ կը փորձեն կախուիլ խանութին առեւր, բայց չեն յաջողիր: Յետոյ կը փորձեն հեռաձայնի թելը: Կինը կը մեռնի, բայց ամուսինը ծանր ըլլալով, թելը կը փրթի: Այս անգամ պտղավաճառը երկաթեայ թել մը կը ճարէ եւ վերջապէս կը յաջողի վերջ տալ կեանքին:

ԿԱՐԵՒՈՐ ԼՐՏԵՍՈՒԻԹԻՒՆ մը երեւան հանուեցաւ Պելժիոյ մէջ եւ առաջին առթիւ ձերբակալուեցան եօթը հոգի: Երեքը խոստովանեցան թէ նորահնար հրացան մը զողցած եւ ծախած էին գերման գործակալի մը, փոխան 2000 մարքի:

Հ. Ց. Դ.

Գաւառ

ՄԱՐՍԷՑԼԻ Շրջանային կոմիտէն ժողովի կը հրաւիրէ Մարսէյլի Ռոստոմ, Քրիստափոր, Իշխան եւ Ակովմիտէներու եւ վահագն խումբի բոլոր ընկերները, չորեքշաբթի (26 Օգոստ.) երեկոյ ժամը 8ին, սովորական հաւաքավայրին մէջ: կարեւոր օրակարգ:

ԼՈՑՍ ՏԵՍԱԻ

ԱԼՊՈՄ Հ. Յ. ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ

Հ. Յ. Դ. Եւր. կեդր. կոմիտէի հրատարակած առաջին ալպոմի երկրորդ տպագրութիւնը:

Դին Ֆրանսայի համար 5 ֆր., արտասահման 6 ֆր.:

Դիմել ընկ. Արցախեանի, «Ցառաջ»ի խմբագրատունը:

ՇԱՆՕԹ.— Երկրորդ հատորը չէ հրատարակուած տակաւին:

ՅԵՏԱՁԳՈՒԱԾ Է

Փարիզի կոմիտէի գաշտահանդէսը, որ տեղի պիտի ունենար Սեպտ. 6ին, Ռոպլէհարդի մէջ:

«ՅԱՌԱՋ»Ի ՄՕՏ ԿԸ ԳՏՆՈՒԻ ՍԱԿԱՒԱԳԻՒ ՕՐԻՆԱԿՆԵՐՈՎ

«ՀԱՅՈՑ ՀԱՅՐԻԿ» (Նուագող վշտից հայրենեաց): Առաջին հատոր (կենսագրութիւն): Կազմեց՝ ՀԱՅԿ ԱՃԷՄԵԱՆ: Ստուար հատոր մը, 556 մեծադիր էջերով եւ պատկերազարդ: *Կը պարունակէ ոչ միայն Արիմեան Հայրիկի կենսագրութիւնը, այլեւ պատմական եւ աշխարհագրական տեղեկութիւններ Վասպուրականի եւ ժամանակակից դէպքերու մասին:*

ԳԻՆ՝ 50 ՖՐԱՆՔ Թղթակազմ եւ առանց հաշուելու Թղթատարի ծախքը:

ՊԱՏ Ի ԹՈՒՂԹ, ԼԻՆՕ, ՆԵՐԿ

Այս ծանուցումը ներկայացնողին ֆաթալօկին վրայէն 100ին 20էն 40 զեղչ: Դիմել՝ փապրիճի մթերանոց, **15, Avenue Mathurin - Moreau, PARIS (19).**

ՀԱՅԵՐՈՒ ԺԱՄԱԴՐԱՎԱՃԱՐԸ

Ճաշարան ՖԼՕՐԻԱ

61, Rue Monsieur le Prince, Paris (6)

Մէթրօ՝ Ծոէօն եւ Սէն Միշէլ Հեռաձայն Danton : 52 73

Արեւելեան եւ եւրոպական խոհանոցով կերակուրներ:

ՄԻՍԱՔ ՂԱԶԱՐԵԱՆ

ԻՐԱՒԱԳԷՏ ԽՈՐՀՐԴԱԿԱՆ, DOCTEUR ES-SCIENCES

կը սանձնէ ամէն տեսակ իրաւական եւ վարչական գործեր, հպատակուելով գործադուլի ունեցուածքի գործառնութիւններ: Պաշտպանութիւն դատարաններու առջեւ: Ամէն կարգի Թուղթերու խմբագրութիւն: Ամուսնալուծական խնդիրներ: վարձակալութեանց գծով: Հարկերու յայտարարութիւն: Խնդրագիրներու եւ նամակներու խմբագրութիւն:

Դիմել չորեքշաբթի եւ ուրբաթ օրերը ժամը 4 6, Գրատուն Հրանտ Սամուէլ 51 Rue Mr. le Prince, Paris (6):

ԼՈՑՍ ՏԵՍԱՒ

ՀԱՐՑԱԿԱՆԻ ՈՒՂԻՆԵՐՈՎ

(Վ Է Պ)

ԼՈՒԻԶԱ ԱՍԼԱՆԵԱՆ (ԼԱՍ)

516 էջ, երկու մեծագիր հատոր:

Գինը՝ 20 ֆր. երկու հատորի համար (Թղթատարի ծախքով):

Դիմել՝ M. Aslanian, 11 Ave. Sœur Rosalie, Paris (13)

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

Կազմակերպուած Վալանսի Հ. Յ. Դ. կոմիտէին կողմէ

6 Սեպտ. կիրակի առաւօտէն մինչեւ երեկոյ,

կը խնդրուի նկատի առնել այդ Թուականը,

Ուխտագնացութիւն

ՋՕՐ. ԱՆԴՐԱՆԻԿԻ ԳԵՐԵԶՄԱՆԻՆ

ՅԵՂԻ Կ'ՈՒՆԵՆԱՅ ՅԱՌԱՋԻԿԱՅ ՍԵՊՏ. 6ԻՆ,

Նախաձեռնութեամբ Հայ Կամ. Մարտիկ. Միութեան եւ մասնակցութեամբ Ցուշարձանի կեդր. Վարչութեան, Հայ Սպայից, Զամի եւ բազմաթիւ միութիւններու:

Բացառիկ եւ ցոյն յայտագիր: Մանրամասնութիւնները մօտ օրէն:

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ ՄԱՐՍԷՑԼԻ ՄԷՋ

Կազմակերպուած Սեբաստիոյ Ընկերան պիւղի Հայր. Միութեան կողմէ

ՅԵՂԻ Կ'ՈՒՆԵՆԱՅ *30 Օգոստ.* կիրակի առաւօտէն սկսեալ,

6 Ռիւսօ, Քէմփ Միրապօ, Պառ Ալպերի օդասուն պարտէզին մէջ:

Կը խօսի՝ Պ. ՊՕՂՈՍ ՀԻՒՍԵԱՆ

«Ազատեան» Թատերախումբի կողմէ պիտի ներկայացուին

ՁԱՐԼՍԹՈՆ եւ ԵՐԿՈՒ ԾԱՁՐԱՑԵՂՆԵՐԸ,

Գեղարուեստական ճոխ բաժին:

ՍԱՄՈՒԷԼ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ (Սեւրը)

Մխիթարեան Հայրերու Սեւրի Մուրատեան Վարժարանին 1936—1937 դպրոցական տարեշրջանը կը սկսի յառաջիկայ Հոկտեմբեր 1ին:

Վարժարանը կ'ընդունի գիշերօթիկ, կէս-գիշերօթիկ եւ ցերեկօթիկ աշակերտներ:

Արձանագրութիւններու համար դիմել վարժարանի ցիսլուեան Direction du Collège Arménien Samuel Moorat, 26 Rue Troyon· Sèvres (S. & O.)

Ընդունելութեան օրերն են երեքշաբթի ժամը 9էն 12 եւ կիրակի օրերը ժամը 15էն 18:

Դերձակատուն

ՊՕՂՈՍ ԳՈՐԳԻԿԵԱՆ

31 Route de Choisy, Ivry s/Seine

Հեռաձայնել Italie 13—45

ՃՈՒԿ ՄԹԵՐՔ Ֆրանսական եւ անգլիական կերպասներու:

Վերջին նորաձեւութիւն, խնամուած աշխատանք, չափաւոր գին:

Ստացած ենք ամառնային գեղեցիկ կերպասներ-

Ջեր ընտրելիք հոգուստներուն համար դիմեցէք մեր դերձակատունը:

Եւրոպայի հայկական մեծագոյն գրատունը

ՀՐԱՆՏ-ՍԱՄՈՒԷԼ

51, Rue Mr. le Prince, Paris (6). Métro: Odéon. Tél. Danton: 88-65,

Հայերէն, Ֆրանսերէն, անգլիերէն եւ այլն ամէն տեսակ գրքեր:

Արդիական կազմատուն: Տպագրական գործեր:

Աշխարհիքոլոր կողմերէն հասած ապսպրանքները կը կատարուին արագ եւ խղճամիտ կերպով:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

— o —

Ֆ. Կ. Խաչի վարչութիւնը շնորհակալութիւն կը յայտնէ իր անդամուհիներուն որոնք գեղեցիկ ձեռագործներ եւ զանազան իրեղէններ նուիրեցին մրուեթեանս վիճակախաղին համար: Շնորհակալութիւններ՝ Տիկ. Թումանեանի որ 20 ֆրանք նուիրեց եւ ամէն անոնց որոնք նուէրներ ըրին:

Վիճակախաղէն չահած են հետեւեալ թիւերը.—

512, 142, 502, 447, 521, 31, 104, 18, 99, 549, 55, 213, 237, 236, 86, 541, 989, 209, 141, 515, 411, 24, 143, 388, 117, 424, 102, 438, 409, 504, 380, 369, 1, 407, 542, 223, 370, 194, 58, 534, 357, 221, 540, 30, 244, 394, 354, 537, 546, 110, 23, 60, 93, 235, 232, 65, 218, 91, 182, 222, 17:

Նուէրները ստանալու համար դիմել՝ կարմիրմօրուքեան՝ 5, Allée de Panorama, *Իսի լէ Մուլինօ :*

ԳԱՁԷՔ ՏԵՍԷՔ ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Cinéma REXY

RueCours Lafayette, angle Garibaldi.

ԳԱՁԷՔ ՏԵՍԷՔ

CIGALE CINÉMA

60 Avenue de Saxe-LYON.

ՇԱՐԺԱՆԿԱՐ

Հետաքրքրական պատկերներ

Ամէն չորեքշաբթի երեկոյ ժամը ճիշտ 9ին, 5 rue de l'Eclipse, Մարսէյլի «Դրօշակ» ընկերութեան շահիրկեան սրահին մէջ:

Կը գանձուի մեծերէն 1 ֆրանք, փոքրերէն 50 սանգիմ:

Le Gérant: H. STEPHAN
Imprimerie A. DER (AGOPIAN)
17, Rue Damesme, PARIS (13)

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹՈՐԹՈՆԸ (74)

ՉԱՐԹՕՆՔ

(ՎԷՊ ԺԱՄԱՆԱԿԱԿԻՑ ԿԵԱՆՔԷ)

— o —

— Գիտեմ, պաւակս, գիտեմ, փառք Աստուծոյ, այնքան ալ յիմար չեմ: Բայց մենք ի՞նչ կրնանք ընել... Կայսերական հրաման է ...

— Ինչ կրնանք ընե՞լ,— ու Գարեգին սարկաւագի գունատ դէմքը պայծառեցաւ կարմիր կարեցաւ,— այս օրէնքը եկեղեցիի անունով հայ ազգի պարտութեան հիմքերուն ուղղուած ծանր հարուած մըն է: Եթէ չլինի հայ ժողովուրդ՝ կը մեռնի եւ հայ եկեղեցին, զուբ ու եա ալ մէկ մէկ ուրս փոլ (քահանայ) կը դառնանք, ու ամէն ինչ կը վերջանայ:

Պատրիարքանը կանգ առած՝ ուշադրութեամբ կը հետեւէր սարկաւագի խօսքերուն: Իր մտայղթ դէմքին վրայ արտայայտիչ հարցական նշան մը գծագրուեցաւ: Չէ, այդ փիլոնին տակ տաք սիրտ մը կայ, եւ գանկին մէջ մտածող ուղեղ մը:

Վարդապետը չէր սպասեր, որ սարկաւագը այդ ձեւով խօսելու կանգնութիւն կ'ունենայ իրեն հետ: Թէեւ սաստիկ բարկացած, բայց Վահէի ու Պատրիարքանի ներկայութենէն քաշուելով, զսպեց իր բարկութիւնը ու չատ ապրած մեծի մը յանդիմանական չեչտով՝ ըսաւ.

— Որդի, ի հարկէ, վատ է, չատ վատ: Բայց մենք ի՞նչ կրնանք ընել: Պէտք է խոնարհ լինել եւ համբերող. «Կամք Տեառն օրհնեալ եղիցի»:

— Բայց Հայր Սուրբ,— գրեթէ պոռաց սարկաւագը, որու չրթները կը դողային անհնարին յուզումէ,—բայց այս օրէնքը... կը հասկնա՞ք Հայր Սուրբ, հայ ազգի գերեզմանը կը փորէ: Մենք ինչպէ՞ս կրնանք ձեռքերնիս ծալած նստիլ:

— Իսկ որ չնստինք՝ յետոյ ի՞նչ,— արդէն բարկացած խօսեցաւ վարդապետը.— մէկ ըսէ տեսնեմ, գահի վրայ Հայոց Թագաւո՞ր ունինք, հայկական բանա՞կ, թոփ ու թֆա՞նք... ինչո՞վ դէմ պիտի դնենք մեծապօր Թագաւոր - կայսեր հրամանին:

Տէր ողորմեա, այս ինչ օրերու հասանք, կը մտածէր վարդապետը՝ դառնութեամբ գլուխը օրօրելով, եւ բէկուան հաւկիթէն ելած վառեակները այսօր խելք սովրեցնելու ելած են: Ու բարկութեամբ կակուղ մինուտէրի վրայէն աքալով՝ բարձրացաւ եւ քրմինջելով իր սենեակը քաշուեցաւ:

— Այո, բարեկամ,— ու Պատրիարքանը ընկերարար ձեռքը սարկաւագի ուսին դրաւ,— ճիշդ նկատեցիք դուք, այդ օրէնքը հայ ազգի գերեզմանն է լինելու: Իսկ ձեր կարծիքով հայ եկեղեցին ու ժողովուրդը ի՞նչ դիրք պէտք է բռնեն,— ու փորձէր հայեացքով դիտեց սարկաւագը, որու պեխերն ու մօրուքը նոր սկսած էին աչքի զարնել.— ինչպէ՞ս կրնանք ձեռքերնիս ծալած նստիլ:

Սարկաւագը յուսահատօրէն ձեռքերը կը ճմլէր՝ առանց բերանը բանալու: Երանի թէ կարողանար որոշ ու յստակ պատասխան մը տալ: Եթէ կեանքն անդամ զոհել պէտք լինէր, սարկաւագը հաստատ դիտէր, որ վայրկեան մը իսկ չէր մտածեր այդ մասին: Ընդհակառակն, ուրախութեան արցունք թափելով՝ այդ զոհաբերութեան ընդառաջ կ'երթար, մարտիրոսի մը հեղութեամբ: Բայց տակէ աւելին, ինչո՞ւ պահանջել իրմէ, ինչ դեռ անփորձ երիտասարդ մը, հազիւ կեանքի սեմէն ներս մտած: Ու ակամայ, աչքերը վար առաւ:

Պատրիարքանը, քանի մը վայրկեան լուռ սպասէլէ վերջ, կրունկին վրայ դարձաւ ու նորէն չարունակեց մանգալ սենեակի երկայնքով: Այդ ընդհանրապէս հանդարտ եւ քիչ մը դանդաղաշարժ մարդը կը քալէր զարմանալի տեղդտա չարժումներ ընելով: Երբեմն բռունցքը սեղմած՝ կը սպառնար աներեւոյթ թշնամիի մը, երբեմն հատ ու կտոր բառեր կ'արտասանէր՝ գլուխը ցնգելով ու հեգհեգէ կ'արագացնէր քայլերու ընթացքը երկաթէ վանդակի մէջ փակուած գազանի մը կատաղութեամբ: Մէկ ալ մօտեցաւ ու վահէի առջեւ կանգնեցաւ: Ճակատը քրտինքի կաթիլներով ծածկուած էր, կուրծքը ծանր ծանր կը բարձրանար, կարծես ամբողջ հրաբուխ մը կը պատրաստուէր դուրս ժայթքելու: Ոտքերը լայն բացած, ձեռքերը մէջքին, Վահէի դէմ դիմաց կանգնեցաւ՝ աչքերը ընկերոջ աչքի խորքը յառելով:

— Վահէ, կը հասկնա՞ս, փոթորիկ պիտի պայթի:

— Փոթորի՞կ,— ու Վահէն չկրցաւ հեգնական ծիծաղը զսպել,— փոթորի՞կ ըսիր· տես, ահա փոթորկաքերը ամպը,— ու ձեռքի արհամարհական չարժումով վարդապետի սենեակը ցուցուց,— խեղճ մարդ, ինչեր կը սպասես...

— Ոչ, մեռելները թող իրենց մեռելները թաղեն, ժողովուրդը ...

Վահէն վայրկեան մը ուշադիր նայեցաւ ընկերոջ դէմքին, ու ապա տարակուսանքով ուսերը թօթուեց: Այնչուչա ժողովուրդ մը կրնար փոթորկուիլ, մտածեց Վահէն, բայց ինչո՞ւ 1885 թուականին հայ ժողովուրդը լուռ խոնարհեցաւ ուրիչ պետական օրէնքի մը առջեւ, որով դաշուեցան բոլոր ազգային ծխական վարժարանները, ու չխուռն հազար հայ մանուկներ փողոց նետուեցան: Չէ, Վահէն չատ մեծ հաւատք չէր կրնար ունենալ ժողովուրդին վրայ:

Պատրիարքանը ընկերոջ դէմքին վրայ կարծես կը կարդար անոր մտքէն անցածը: Բռունցքը սեղմած, բոլորովին մօտեցաւ Վահէին, որ այդ պահուն կարծես սխերիմ թշնամի մը լինէր, ու սեղմուած ատամներու արանքէն ընկերոջ դէմքին սուլեց.

— Ես քեզի կ'ըսեմ, որ փոթորիկը պիտի պայթի· փոթորիկը պէտք է որ պայթի, հասկացա՞ք ...

Գարեգին սարկաւագը ուրախ մատներէն վրայ քալելով, քաշուեցաւ իր սենեակը:

Վահէն ու Պատրիարքանը մինչեւ լոյս նստած կը խօսէին: Նոր օրէնքի հրատարակութիւնը նոր կացութիւն մը կը ստեղծէր կովկասի հայութեան համար: Ու բնականաբար նախկին գործունէութիւնը պէտք էր վարուելակերպութիւն մը ունենար: Պատրիարքանը անմիջապէս էջմիածին պէտք էր անցնէր, ու ապա Թիֆլիս, որ ամբողջ կովկասի գարկերակն էր ու ազգային հարցերու ուղղութիւն տուողը:

(Շար.) ՄԱԼԽԱՍ

ՓՆՏՈՒԵՑՔ եւ ԿԱՐԴԱՑԷՔ
երգիծաթերթ՝ «ՄԵՂՈՒ»
փարիզի եւ շրջանի Ցառաջի ցրուիչ
Գ. ԱԻԵՏԻՍԵԱՆ:

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ՝ ԱԶԳԱՑԻՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ, ԳՐԱԿԱՆ

EE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

(Fondé en 1925) :-: R. C. Seine 276.286

Directeur et Propriétaire : SCH. MISSAKIAN
RÉdaction et Administration
ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԻՒՆ ԵՒ ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ
17, Rue Damesme, PARIS (13e)
Téléphone : Glacière 15 - 70
(ԵՐԹԱԻԵՑԿԻ ՀԱՄԱՐ՝ Métro : TOLBIAC)

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԵԱՆ ՊԱՅՄԱՆՆԵՐ,— ՏԱՐԵԿԱՆ ՎՃԱՐՄԱՆ ԵՒ ԹՈՒԱՄՄԱՆ

Ֆրանսա եւ գաղութներէ	140 ֆրանք	70 ֆրանք	35 ֆր.
Անգլիա, Եգիպտոս, Զուիցերիա, Իտալիա	250 »	130 ֆրանք	—
Ամերիկա եւ ուրիշ երկիրներ	200 ֆրանք	100 ֆրանք	—

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԿՐԹԱԿԱՆ ԳՈՐԾԱՎԱՐՆ ԱԼ...

ՈՍԿՈՒԱՅԻ ՄԱՀԱՊԱՏԻԺՆԵՐԷՆ ՎԵՐՋԸ

ՆՈՐ ՅԱՐՁԱԿՈՒՄ ՄԱՏՐԻՏԻ ՎՐԱՑ

ՄԻԱՒ ՔԱՂԱՔՆԵՐՆ ԱԼ ԿԸ ՌՄԲԱԿՈԾՈՒԻՆ

16 ՄԱՀԱՊԱՐՏՆԵՐԸ ԳՆԳԱԿԱՀԱՐՈՒԵՑԱՆ

ՆՈՐ ՁԵՐԲԱԿԱԼՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԿՐԹԱԿԱՆ ԳՈՐԾԱՎԱՐՆ ԱԼ...

ՈՍԿՈՒԱՅԻ ՄԱՀԱՊԱՏԻԺՆԵՐԷՆ ՎԵՐՋԸ

ՆՈՐ ՅԱՐՁԱԿՈՒՄ ՄԱՏՐԻՏԻ ՎՐԱՑ

ՄԻԱՒ ՔԱՂԱՔՆԵՐՆ ԱԼ ԿԸ ՌՄԲԱԿՈԾՈՒԻՆ

ՕԳՆԵՔ ՄԵՐ ԳՅՈՒՂԱՏՆՏԵՍՈՒԹՅԱՆԸ

Շարունակ ենք օգնել մեր գյուղատնտեսությանը։ Ներկայումս մեր կոլտնտեսությունները ստանում են ամենատարբեր տեսակի գյուղատնտեսական մեքենաներ։ Ամենօրյա հոգատարությամբ պետք է շրջապատենք մեր գյուղատնտեսական մեքենաները, որպեսզի նրանք երկար ծառայեն մեզ։

Ամենից առաջ պետք է ուշադրություն դարձնել մեքենաների ճիշտ պահպանության վրա։ Ամեն մի մեքենա ունի իր հատուկ պահպանության կանոնները։ Մեքենան պետք է պահել մաքուր, ժամանակին յուղել, ժամանակին ներկել։ Մեքենան պետք է պահել ստվարաթղթի, տանիքի տակ, որպեսզի անձրևը չթրջի։ Մեքենան պետք է պահել ուղիղ դիրքով, որպեսզի չծռվի։ Մեքենան պետք է պահել այնպես, որ ամեն մի մասը հեշտությամբ հասանելի լինի։

Մտահոգիչ նոր ցուցանիշներ

Ֆրանսիայի տնտեսական վերելքի դանդաղումը

Ֆրանսիայի տնտեսական վերելքի դանդաղումը, որ նկատելի է դարձել դեռևս անցյալ տարվա վերջերից, ավելի ու ավելի է ակնհայտանում։ Ֆրանսիական տնտեսության ամենակարևոր ճյուղերից մեկի՝ մետալուրգիայի զարգացման տեմպերը ցույց են տալիս, որ 1936 թվականի առաջին կիսամյակում արտադրությունը 1935 թվականի նույն ժամանակաշրջանի համեմատությամբ աճել է ընդամենը 3 տոկոսով։ Ավելի ցածր տեմպերով է զարգացել նաև ֆրանսիական ածխի արդյունահանությունը։ Ածխի արդյունահանության աճը 1936 թվականի առաջին կիսամյակում կազմել է 1935 թվականի նույն ժամանակաշրջանի համեմատությամբ ընդամենը 1,5 տոկոս։

Ֆրանսիական տնտեսության զարգացման տեմպերի դանդաղումը հատկապես ակնհայտ է դարձել ներքին առևտրի ոլորտում։ Ֆրանսիայի ներքին առևտրի ծավալը 1936 թվականի առաջին կիսամյակում 1935 թվականի նույն ժամանակաշրջանի համեմատությամբ աճել է ընդամենը 1,5 տոկոսով

Մոսկուայի, Կորքիի, Ռոսթովի, Լէնինկրատի եւ ուրիշ քաղաքներու գիշերապահ բանուորներուն կողմէ, որոնք ծափահարեցին գերագոյն ատեանին վճիռը: «Ատեանը խորհրդային ժողովուրդին կամքը արտայայտեց», կ'ըսէին բանուորները:

«Իզվեստիա», կառավարութեան օրկանը, կը գրէ թէ «խորհրդային համբողջ երկիրը, բովանդակ աշխարհի բոլոր պարկեշտ մարդիկը խոր գոհունակութեամբ պիտի ընդունին Գերագոյն Ատեանին վճիռը: Ամբողջ խորհրդային ժողովուրդը սիրոյ եւ անձնուիրութեան կենդանի պարիսպով մը կը շրջապատէ Սթալինը»:

× Ֆրանսայի համայնավար կուսակցութեան կեդր. կոմիտէն կարճ յայտարարութեամբ մը կը յայտնէ թէ «Ֆրանսացի ժողովուրդը գայրոյթով լսեց Թրոցքի - Զինովիեւեան բեկորներու եղեռնական փորձերը» եւ թէ «համբաս - տանեալները իրենք էին որ իրենց ամօթէն խորտակուած ,մահապարտի պատանեալները իրենք էին որ իրենց համար»: Յետոյ սովորական «կեցցէ»ները: Իսկ Մարսէլ Քաչէն «Իմանիթէ»ի երէկուան խմբագրականին մէջ նոյնութեամբ իւրացնելով Մոսկուայի Գերագոյն Ատեանին ամբաստանութիւնները, կը ցաւի որ Բ. Միջազգայինը եւ Արհեստակցական Միութեանց վարչութիւնը «անարգեցին խորհրդային պետութեան ժողովրդային արդարատուութիւնը», անճամ մի - ջամտութիւն մը կատարելով «ճիշդ այն պահուն երբ Հիթլէր կը փորձէ համբողջ աշխարհը ընկերվարութեան հայրենիքին դէմ հանել »...

«Մեծաւ թողևիկեան կուսակցութիւնը»...

Թրոցքի հետեւեալ յայտարարութիւնն ըրաւ, Թոմսքիի անձնասպանութեան լուրը լսած ատեն.— Թոմսքիի անձնասպանութիւնը կը կազմէ պատմութեան մէկ էջին վախճանը եւ նոր էջի մը սկիզբը: Բոլշեւիկեան կուսակցութեան քաղաքական բիւրօն նախապէս կը կազմէին Լէնին, Թրոցքի, Զինովիեւ, Քամենեւ, Ռիքով, Թոմսքի եւ Սթալին: Լէնին մեռաւ եւ ուրիշ հինգ անդամներ ամբաստանուեցան իբրեւ ահաբեկիչներ եւ դաւադիրներ խորհրդային պետութեան դէմ զոր իրենք իսկ ստեղծած էին: Թոմսքիի անձնասպանութիւնը տրամաբանական չարունակութիւնն է Մոսկուայի դատին: Թոմսքի Մ. Միութեան ամէնէն ականաւոր դէմքերէն մէկն էր: Իր անձնասպանութիւնը եւ Մոսկուայի դատը քաղաքական չատ բացայայտ նշանակութիւն մը կը ներկայացնեն, — մահը ամբողջ բոլշեւիկեան կուսակցութեան եւ իր ուանդուիւններուն, իր ծրագրին:

Պաղեստինեան հետաքննութիւն...

Շաբաթ օր, Սոֆիայի մէջ, ուսանողական միջազգային համագումարի ցուցահանդէսին բացման առթիւ ծանր միջադէպ մը ծագեցաւ: Ցուցադրուած դիրքերուն մէջ կ'երեւար գրքոյկ մը որ կը պահանջէ «Մակեդոնիոյ ազատութիւն»: Սերպ եւ յոյն պատուիրակները պահանջեցին որ դիրքը դուրս հանուի ցուցահանդէսէն: Պուլկար ուսանողները ընդդիմացան, միեւնոյն ատեն մեծ ժեղով նուագահանդէսի մը յայտագրէն ջնջել Մակեդոնիոյ եւ Տոպրուճայի երգերը: Ֆրանսացի, ռումանացի եւ չեխ պատուիրակները ուժ տուին իրենց սերպ եւ յոյն ընկերներուն եւ որոշեցին համանակցիլ նուագահանդէսին եւ հակակրօթիւն:Միջադէպը հարթուած չըլլալով, ռումանական պատուիրակութիւնը որոշեց քաշուիլ համագումարէն եւ պուքրէշ վերադառնալ:

ՋԱՆԱՋԱՆ ԼՈՒՐԵՐ ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՂԼՈՎ

ՊԱՂԵՍՏԻՆի մէջ անգլիական պահակախումբ մը Արաբներու յարձակման ենթարկուեցաւ Քեփրոնի մօտ եւ ենթասպայ մը վիրաւորուեցաւ: Մինչեւ օգոստ. 15 անգլիական զոհերու թիւն է 11 սպաներ եւ 109 վիրաւոր: —Կ'ըսուի թէ մօտերս Իրաքի թագաւորն ալ Պաղեստին պիտի այցելէ, բարեխօսելու եւ համաձայնութեան գետին մը գտնելու համար:

ԱԼՊԱՆԻՈՑ հիւսիսային մասին մէջ ապստամբութիւն ծագած է, եթէ հաւատանք Պելկրատէն եւ Աթէնքէն հաղորդուած լուրերու: Կ'ըսուի թէ չատ մը սպաներ եւ երեւելիներ ձերբակալուած են, իբրեւ դաւադիրներ կեդրոնական կառավարութեան դէմ եւ պաշարման վիճակ հրատարակուած է: Փարիզի ալպանական դեսպանատունը կը հերքէ այս լուրերը:

ԵԳԻՊՏՈՍի վարչապետը, Նահաս փաշա, Լոնտոն հասաւ պատուիրակութեան 12 անդամներուն հետ, ատորագրելու համար Անգլիոյ հետ կնքուած դաշնագիրը: Արարողութիւնը պիտի կատարուի այսօր, չորեքշաբթի: Մեծ պատիւներ եղան հիւրերուն:

ուած են հետեւեալները.— Ա. Բաբլոյեան, Գ. Ղարագէօզեան, Ս. Պետրոսեան, Մ. Կարապետեան, Ա. Աւետիսեան, Գ. Գրիգորեան, Ա. Բաթիրեան, Մ. Սաֆարեան, Ռ. Շահազիզեան, Գրիգորեան, Աւագեան, Ս. Շահպազով եւ ուրիշներ, բոլորն ալ աչքի ինկող համայնավար գործիչներ:

կարգանք հետեւեալը.

— «Հայաստանի Կ.(բ) Կ. կենտկոմի Բիւրոն միեւնոյն ժամանակ հաստատած է համարում, որ Գալոյեանի բոլոր ատոր հակակուսակցական գործողութիւնները յայտնի են եղել Կենտկոմի նախկին քարտուղար Ա. Ամանջեանին եւ Գալոյեանը դրան ցից չատերը իրագործել է Ամանջեանի ուղղակի ցուցմունքով» ...

Կեդր. Կոմիտէի որոշումին մէջ կը

ԵՐԻՎԱՆԻՑ ՀԱՄԱՐ կամաւորներ կը հաւաքէ Իտալիա, երկու տարուան պայմանաժամով, որ կրնայ երկարաձգուիլ: Այս առթիւ հրատարակուած հրամանագիրը նախապատուութիւն կուտայ անոնց որ արհեստներ գիտեն: Դացողները պիտի յատկացուին գրաւեալ երկրամասին պաշտպանութեան եւ նոր գրաւումներու:

ՓՈՐԹՈՒԿԱԼ հասած փախստականները կը պատմեն թէ բոլշեւիկները ահ ու սարսափ կը տարածեն Մատրիտի մէջ, բազմաթիւ մարդիկ ձերբակալելով ու գնդակահարելով: Մատրիտի եւ Պարչելոնայի ընկերվարական թերթերը հարկ զատած են կարգի հրաւիրել ծայրայեղ տարրերը:

Հ. Ց. Դ.

Գաւառ

ՄԱՐՍԷՅԻ Շրջանային կոմիտէն ժողովի կը հրաւիրէ Մարսէյլի Ռոստոմ, Քրիստափոր, Իշխան ենթակոմիտէներու եւ վաչագն խսւմբի բոլոր ընկերները, յորեքշաբթի (26 Օգոստ.) երեկոյ ժամը 8ին, սովորական հաւաքավայրին մէջ: Կարեւոր օրակարգ:

ԼՈՑՍ ՏԵՍԱՒ

ԱԼՊՈՄ Հ. Յ. ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ

Հ. Յ. Դ. Եր. կեդր. կոմիտէի հրատարակած առաջին ալպոմին երկրորդ տպագրութիւնը:

Գինն Ֆրանսայի համար 5 Ֆր., արտասահման 6 Ֆր.:

Դիմել ընկ. Արցախեանի, «Յառաջ»ի խմբագրատունը:

ՇԱՆՕԹ.— Երկրորդ հատորը չէ հրատարակուած տակաւին:

ԵՂԻՇԷ ԱՐԶՈՒՄԱՆԵԱՆ

ՁԱՄԲՈՐԴՈՒԹԵԱՆ ԳՐԱՍԵՆԵԱԿ

AMERICAIN LLOYD

48 rue de la République — **7 rue Auber**

Մարսէյլ, Tél. C. 47-22 եւ C. 74-51 — *PARIS*

Նաւային բոլոր ընկերութիւններու ներկայացուցիչ:

Ցոմսակներ՝ ամէն տեղի համար, Հայ ճամբորդներու համար ամսնաւոր գին: Ընտիր թղթակիցներ աշխարհի ամէն կողմը:

ՎԱՅԱՀԵԼԻ ՏՈՒՆ:

ԵԴՈՒԱՐԴ ԳԱԼՓԱՔՃԵԱՆ

ԴՐԱՄԱՏՈՒՆ, **48 rue de la République, Marseille**

Tél. Colbert 74—51, 47—22

Ծոյր դրամներու փոփոխութիւն: Չէքեր կը տրուին ամէն երկրի համար: կը գնենք եւ կը ծախենք ոսկի դրամներ:

ԼԱՒ ՊԱՅՄԱՆՆԵՐ:

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՍԱԼՆՈՑ ԶՈՒԳԻ Հայր. Միութեան փարիզի ուանտաճիւղի անդամական ընդհ. ժողովը, 30 Օգոստ. կիրակի կէս օրին վերջ ժամը 2.30ին, 119 Ավընիւ տ'Իթալիի սրճարանը, կարեւոր օրակարգ: Բոլոր հայրենակիցներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է:

ԳԱՑԷՔ ՏԵՍԷՔ ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Cinéma REXY

RueCours Lafayette, angle Garibaldi.

ԳԱՑԷՔ ՏԵՍԷՔ

CIGALE CINÉMA

60 Avenue de Saxe-LYON.

ՄԱՐՍԷՅԻ «Դրօշակ» ընկերութեան սրահը, որ կահաւորուած է արդիական ճաշակով, կը գտնուի հայաշատ թաղերու մօտ, 5 rue de l'Eclipse, տրամադրելի է բոլոր կազմակերպութիւններուն դիւրամատչելի գիներով:

Թէյասեղանի համար	100 Ֆր.:
Հանդէսի	100 »
Հանդէս (գաւեշտով)	150 »
Հրապարակային բանախօս.	100 »
Նշանտուք	100 »
Հաղսանիք	150 »
Թատրոն	200 »
Ժողով	13 »

Սրահը վարձելու համար դիմել լուսանկարիչ Ա. Քէօսէեանի, 11 Place Jules Guesde, Marseille:

"ՅԱՌԱՋ,, ԿԸ ԾԱԽՍԻՒ

Maison LECOMTE, 31 rue de Palikao, Paris (20)

«ՅԱՌԱՋ»Ի ՄՕՏ ԿԸ ԳՏՆՈՒԻ ՍԱԿԱՒԱՁԻ ՕՐԻՆԱԿՆԵՐՈՎ

«ՀԱՅՈՑ ՀԱՅՐԻԿ» (Նուագող վշտից հայրենասոց): Առաջին հայ... (կենսագրութիւն): կազմեց՝ ՀԱՅԿ ԱՃԷՄԵԱՆ: Ծաւալը հատոր մը, 356 մեծ... Գիրք եջերով եւ պատկերազարդ: *Կը պարունակէ ոչ միայն հերիսեան հ... քիկի կենսագրութիւնը, այլեւ պատմական եւ աշխարհագրական տեղեկ... թիւններ Վասպուրականի եւ ժամանակակից դէպքերու մասին:*

ԳԻՆ՝ 50 ՖՐԱՆՔ թղթակազմ եւ առանց հաշուելու թղթատարի ծախ...

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

կազմակերպուած Վալանսի Հ. Յ. Դ. կոմիտէին կողմէ

8 Սեպտ. կիրակի առաւօտէն մինչեւ երեկոյ,

կը խնդրուի նկատի առնել այդ թուականը:

Ուխտագնացութիւն

ԶՕՐ. ԱՆԴՐԱՆԻԿի ԳԵՐԵԶՄԱՆԻՆ

Ցեղի կ'ունենայ յառաջիկայ Սեպտ. 6ին,

Նախաձեռնութեամբ Հայ Կամ. Մարտիկ. Միութեան եւ մասնակցութեամբ Յուշարձանի Կեդր. Վարչութեան, Հայ Սպայից, Զօրի եւ բազմաթիւ միութիւններու:

Բացառիկ եւ ճոխ յայտագիր: Մանրամասնութիւնները մօտ օրեր

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ ՄԱՐՍԷՅԻ ՄԷՋ

կազմակերպուած Մեքանոփոյ Երիտասարդ գիւղի Հայր. Միութեան կողմէ

Ցեղի կ'ունենայ *30* Օգոստ. կիրակի առաւօտէն սկսեալ,

6 Ռիւսօ, Քէմփ Միրապօ, Պար Ալպէրի օդասուն պարտէզին մէջ:

Կը խօսի՝ Պ. ՊՕՂՈՍ ՀԻՒՍԵԱՆ

«Ադամեան» Թատերախումբի կողմէ պիտի ներկայացուին ՁԱՐԼՍԹՈՆ եւ ԵՐԿՈՒ ԾԱՁՐԱՅԵՂՆԵՐԸ:

Գեղարուեստական ճոխ բաժին:

Օփերեթային ներկայացում Պոռօի մէջ

ԱՐՇԻՆ ՄԱԼ ԱԼԱՆ

կազմակերպուած «Արարատ» Միութեան կողմէ

Ցեղի կ'ունենայ *30* Օգոստ. կիրակի կէս օրէ վերջ ժամը 3ին,

Հ. Յ. Դ. «ԲԱՐՍԵՂ-ՇԱՀԳԱԶ» ակումբին մէջ, Սրճոն:

Երաժշտական բաժինը կը դեկավարէ Ա. Գ. ՄԵԼՔՈՆԵԱՆ (դաշնակ)

Մուտք *3* Ֆր.:

ԲԱՑԱՌԻԿ ՊԱՏԵՀՈՒԹԻԻՆ

ԾԱՆՕՒ է Փարիզի մէջ. կեդրոն վայր, նպարավաճառի խանութ մը որ ունի երկու սենեակ եւ խոհանոց մը: Տարեկան վարձք՝ 2600 Ֆրանք: Օրական առեւտուր՝ 300 Ֆրք.: Խանութի մէջ եղած ծախքերու համար կը պահանջուի 6000 Ֆրք.: Դիմել տեղւոյն վրայ, 7 Passage du Désir 84 Fbg. St. Denis֊ի վրայ, (Փարիզ):

ՎԱՐՁՈՒ է յարկաբաժինի մէջ գեղեցիկ սենեակ մը, խոհանոցով ամսական մէկ անձի համար: Կը տրուին ամէն տեսակ դիւրութիւններ: Դիմել վերի հասցէին:

ԱՐՔԱՅԱԿԱՆ ԽՄԻՉՔ

ՐԱՔԻ ՏԻՒՉ

Զուտ խաղողէ քաշուած եւ անխառնով պատրաստուած օղին է ՐԱՔԻ ՏԻՒՉը:

Զգուշացէք այլ եւ այլ նիւթերով պատրաստուած եւ ձեր կեանքին վնասակար օղիները խմելէ, այլ խմեցէք միմիայն ՐԱՔԻ ՏԻՒՉը, որուն անարատ, կազդուրիչ եւ ախորժաբեր ըլլալը հաստատուած եւ գնահատուած է:

UN·DUZE
MARQUE DÉPOSÉE
RAKI
40°
DUZE
Véritable Anisette Orientale
DISTILLERIE OTTOMANE ISTAMBOUL

Ֆրանսայի համար ատենատէր՝ Ա. ՏԱԼԱՓԻԲԵԱՆ

8 rue Suffren, Marseille— Tél. D. 70-89

Le Gérant: H. STEPHAN

Imprimerie A. DER (AGOPIAN) 17, Rue Dameme, PARIS (13)

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (75)

ԶԱՐԹՕՆՔ

(ՎԷՊ ԺԱՄԱՆԱԿԱԿԻՑ ԿԵԱՆՔԷ)

Վահէն անորոշ ժամանակով պէտք է մնար վանքը, մինչեւ որ Փոքր Ղարաքիլիսէի պահեստներուն մէջ գտնուող «ապրանքը» ատրճանակաբար դիւղէ դիւղ փոխադրուէր ու սահմանամերձ վայրերու մէջ կեդրոնանար:

Առտուն չատ կանուխ, Պաստամեանը Վահէի հետ արհեստանոցը հանդիպեցաւ տղոց մնաք բարով ըսելու: Սարգիսն ու Հրայրը դեռ նոր աւարտած գիշերուան աշխատանքը, կը պատրաստուէին քնանալու երբ երկու ընկերները ներս մտան:

Պաստամեան քանի մը խօսքով բացատրեց առեղծուած նոր կացութիւնը եւ իր Թիֆլիս վերադառնալու անհրաժեշտութիւնը:

— Շարունակեցէք ձեր աշխատանքը: Փորձերը առայժմ կը մնան, մինչեւ որ հնարաւորութիւն ունենամ ազատ ժամանակ գտնելով ձեզ մօտ գալու: Վահէն դեռ ժամանակ մը կը մնայ: Եթէ կարիք ունենաք, կը դիմէք անոր:

—Իսկ մեր երկիր անցնիլը ինչպէ՞ս պիտի կարգադրուի, — մտահոգուած հարցուց Սարգիսը, որուն, ինչպէս եւ երկու ընկերներուն ցանկութիւնն էր օր առաջ Տաճկաստան անցնիլ —մենք բաւական երկար մնացինք հոս:

— Շուտով, չատ չուտով, սիրելիք, — խանդաղատանքով ժպտեցաւ Պաստամեանը, որ խորապէս կը գնահատէր այդ երեք արհեստաւոր ընկերներու խանդավառ հայրենասիրութիւնը, անձնազոհութիւնն ու բարձր տրամադրութիւնը .— ձեղ չատ չենք պահեր: Այդ հարցը Վահէն պիտի կարգադրէ: Կը խորհրդակցիք միասին: Սարգիս, նոր չինելիք հրթիռի ներքին տրամագիծը պէտք է երկու եւ կէս մատնաչափ լինի.մատղը չատ տկարացնելու չէ, երեսուն տոկոս ածուխը բաւական է: Մինչեւ սեպտեմբեր նորէն կը տեսնուինք: Դէ, մնաք բարով:

Երբ իր կարգին, Հրայրը Պաստամեանի ձեռքը կը սեղմէր, կամաց մը ըսաւ.

— Կարօն չուտով ճամբեցէք՝ թող գայ:

Պաստամեանի մեկնելէն երկու օր վերջ, Վահէն անակնկալ կերպով մեկնեցաւ վանքէն: Շարաթ մը վերջ, երբ վերադարձաւ, մտահոգուած ընկերներուն յայտնեց, որ «ապրանքի» մէկ կարեւոր մասը Ղամարլու հասեր է, իսկ մնացածը քանի մը օր ետքը Պաշ - Ապարանի ճամբայով պիտի ճամբուէր դէպի Երեւան:

Օր մը վերջ, ուշ գիշերով, Կարօն վերադարձաւ Ալեքսանդրոպոլէն, վէրքերը ապիացած, բայց ձեռքը հաւմանդամ: Երեք ընկերներու մէկտեղուիլը կենդանացուց արհեստանոցի քիչ մը տխուր մթնոլորտը: Նորէն ծիծաղ, երգ ու անվերջ կատակներ: Սարգիսն ու Հրայրը որոշեցին, որ յաջորդ օրը չգործեն, այլ ձեւով մը ծանօն կարոյի վերադարձը: Վահէն առաջարկեց երկու օրով բարձրանալ Արագածի եալլաները:

Պաստամեանի մեկնելէն յետոյ,Վահէն եւ Գարեգին սարկաւագը մօտեցեր էին իրարու: Երկար պատրաստեան ձեռքը կը սեղմէր, Հրայրը կամաց մը ըսաւ.

— Կարօն չուտով ճամբեցէք՝ թող գայ:

Պաստամեանի մեկնելէն երկու օր վերջ, Վահէն անակնկալ կերպով մեկնեցաւ վանքէն: Շարաթ մը վերջ, երբ վերադարձաւ, մտահոգուած ընկերներուն յայտնեց, որ «ապրանքի» մէկ կարեւոր մասը Ղամարլու հասեր է, իսկ մնացածը քանի մը օր ետքը Պաշ - Ապարանի ճամբայով պիտի ճամբուէր դէպի Երեւան:

Օր մը վերջ, ուշ գիշերով, Կարօն վերադարձաւ Ալեքսանդրոպոլէն, վէրքերը ապիացած, բայց ձեռքը հաւմանդամ: Երեք ընկերներու մէկտեղուիլը կենդանացուց արհեստանոցի քիչ մը տխուր մթնոլորտը: Նորէն ծիծաղ, երգ ու անվերջ կատակներ: Սարգիսն ու Հրայրը որոշեցին, որ յաջորդ օրը չգործեն, այլ ձեւով մը ծանօն կարոյի վերադարձը: Վահէն առաջարկեց երկու օրով բարձրանալ Արագածի եալլաները:

Պաստամեանի մեկնելէն յետոյ,Վահէն եւ Գարեգին սարկաւագը մօտեցեր էին իրարու: Երկար պատրաստեան կը կատարէին միասին, չրջակայ գիւղերը կ'երթային, կամ Վահէի սենեակը քաշուած՝ ժամերով կը խօսէին զանազան հարցերու, զլխաւորաբար ազատագրական չարժման եւ հայ ժողովուրդի ապագայի մասին: Այդ ամէնօրեայ մտերիմութիւնը պատճառ դարձաւ, որ Վահէն գնահատէ այդ դեռ հազիւ քսանըմէկ տարեկան տարկաւագի հոգեկան գեղեցկութիւնը: Երկուքի յարաբերութիւնը առացաւ մտերմական բնաւորութիւն:

Յօսակցութեան մը առթիւ տարկաւագը յայտնած էր, որ ինք մտիկնէր կը ճանչնայ եկիսի Քրաեբու աղան՝ Մէհմէտ բէկը: Կարոյի գալը լաւ առիթ մըն էր, թէ տղաքը երկու օրով կը հանգստանային, եւ թէ ինքը հնարաւորութիւն կ'ունենար հանդիպելու Մէհմէտ բէկի երիտասարդ տղուն, կարեւոր գործի մը համար, որ մասին երկարօրէն խօսած էր տարկաւագի հետ:

Առաւօտեան ժամը երկուքին ճամբայ ելան տարկաւագին առաջնորդութեամբ:

Մօտ երկու ժամ, անընդհատ բարձրացան Արագածի փէչերով, միշտ զէպի արեւելք ուղած իրենց քայլերը: Առաւօտեան կոմ տարի պաղ քամին սկսաւ: Ցոգնած էին, փիչ մը հանգստանալու համար ժայռի մը տակ պատսպարուեցան:

Կամաց կամաց արեւելքը չառագունեց, եւ հեռուն հորիզոնի վրայ կախուած երկարաւուն ամպի չերտերը սկսան բոցավառիլ: Հսկայ Մասիսի աքանչելի ձիւնափայլ գագաթը՝ խաւարի անորոշութեան մէջէն դուրս գալով՝ երկնքի վրայ սկսաւ գծագրուիլ իր մեծափառ վեհութեամբը, մինչ Արարատեան դաշտը, դեռ խաւարի անթափանց փէչին տակ, կը քնանար հսկայի մը անխռով քնով:

Զանգեզուրի եւ պարսկական Ղարադաղի հսկայ սարերու սառուցային ուրուագիծը խուրձ մը նիզակներու նման կը պղոցէր հորիզոնի անորոշ գիծը: Այդ ուղղութեան վրայ, նախ թեթեւ կարմրութիւն մը, վերջէն բոցավառ կրակի լիճ մը գոյացաւ եւ այդ անհուն կրակի ծովի մէջէն արեւի հրաւառ գունդը ոտտումներով սկսաւ բարձրանալ չքեղ զեղեցկութեամբ, մինչ չրջապտոյտ ամպերն ու սարի գագաթները ոսկի ծիրանի կ'անցրնէին ուսերնուն:

Նման բարձունքէ մը երբեք չէին տեսած արեւի ծագումը: Վահէն քանչացած այդ չքեղ պատկերէն՝ մտքին մէջ կը կրկնէր Վահագնի ծնունդը՝ երկնէր երկիրն եւ երկիր, երկնէր եւ ծովն ծիրանի, իսկ Գարեգին սարկաւագը, իր մէջ, թաւ ձայնով սկսաւ երգել.

Առաւօտ լուսոյ,
Արեգական արդար
Առ իս լոյս ծագեա ...

— Կատապչա,— ժպտեցաւ Վահէն ու միասք կ'ընէր, որ Գողթան երգիչը, Շնորհալին թէ Գարեգին սարկաւագը, թէեւ իրարմէ տասնեակ դարերով զատուած, նորէն հին աստուածը կ'երգեն, բնութեան հզօր ասուածը, որ յաւիտենական տիրողն է մարդկային հոգիին:

Սարկաւագը Վահէի կատակը անուշադիր թողուց, թերեւս չլսեց իսկ, աչքերը յառած դէպի արեւը՝ չրթները անձայն կը չարժէր:

(Շար.) ՄԱԼԽԱՍ

ՓՆՏՈՒԵՑԷՔ եւ ԿԱՐԴԱՑԷՔ

երգիծաթերթ՝ «Մ Ե Ղ Ո Ւ»,

փարիզի եւ Ներսէսեան Յառաջի ցրուիչ

Պ. ԱԻԵՏԻՍԵԱՆ:

ՀԱՐԱՉ

ՕՐԱԹԵՐԹ՝ ԱԶԳԱՑԻՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ, ԳՐԱԿԱՆ

EE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

(Fondé en 1925) :-: R. C. Seine 276.286

Directeur et Propriétaire : SCH. MISSAKIAN
Rédaction et Administration
ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԻՒՆ ԵՒ ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ
17, Rue Damesme, PARIS (13e)
Téléphone : Glacière 15 - 70
(ԵՐԹԱԿԻՑ ՀԱՄԱՐ՝ Métro : TOLBIAC)

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԵԱՆ ՊԱՅՄԱՆՆԵՐ՝— ՏԱՐԵԿԱՆ ՎԵՑԱՄՍԵԱԿ ԹՈՒԱՄՍԵԱԿ

Ցրանատ եւ գաղութներէ	140 ֆրանք	70 ֆրանք	35 ֆր.
Անգլիա, Եգիպտոս, Ջուխոսլաւիա, Իտալիա	250 »	130 ֆրանք	—
Ամերիկա եւ ուրիշ երկիրներ	200 ֆրանք	100 ֆրանք	—

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ 27 ՕԳՈՍՏՈՍ JEUDI 27 AOUT 1936

12 ՏԱՐԻ — 12e Année No. 3202 — Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱԿԵԱՆ — ԳԻՆ 50 ՄԱՆԹԻՄ

ԵՐԿՐԻ ԽՕՍՔ

ՀԱՐԹԻԶ ԳԼԱՆԸ ՄՈՍԿՈՒԱՅԷՆ ԵՐԵԻԱՆ

— . —

Մոսկուայի գնդակահարութիւններէն ամիսներ առաջ, խորհրդային մամուլը անընդհատ կը հնչեցնէր ահազանգը, պահանջելով «աւելի եւ աւելի արթուն» չարժիլ եւ ջախջախել հակայեղափոխականները:

Այդ պայքարը գերագոյն սաստկութեան հասած է այժմ, երբ 16 գլուխներ գետին փռուած են բոլշեւիկեան քաջագործութեամբ եւ նոր մատաղներ կը պատրաստուին յանուն «բանուորներու եւ գիւղացիներու պետութեան»:

Դժուար չէ նախատեսել այս պայքարին բազմակողմանի հետեւանքները:

Միայն Մոսկուայի դաշը, ինչպէս եւ խորհրդային մամուլին նախընթաց եւ ներկայ հրատարակութիւնները, գանազան թխածոյ բանաձեւեր եւ պատասխանատու վարիչներու զեկուցումները շատ բան կը խօսին այդ մասին:

Ուշագրաւ է որ կուսակցութեան պաշտօնաթերթը, «Փրաւտա», «կատղած շուներ»ու գնդակահարութեան առթիւ գրած խմբագրականին մէջ, կը խոստովանի թէ «դեռ երեւան չեն հանուած աւազակներուն բոլոր օրջերը, ոչ ալ բոնուած՝ հրոսախումբին բոլոր անդամները: Ուրիշ հակայեղափոխական խմբակներ ալ կապակցութիւններ ունէին Թրոցքիի եւ Զինովիեւի ահաբեկիչներու հրոսախումբին հետ»:

Հատուած մը եւս, ապացուցանելու համար թէ տակաւին չէ յագեցած գազանը, եւ թէ օղակները պիտի պրկուին անողորմաբար եւ չոգեպինդ արագութեամբ.

— «Ամբողջ խորհրդային ժողովուրդը, միլիոնաւոր մարդոց բերնով, պահանջեց որ հրացանի բռնուին Թրոցքի – զինովիեւեան հրոսախումբին բոլոր մասնակիցները, փիզիքապէս ոչնչացուին թշուառականներ որոնք յղացան եւ տարիներով պատրաստեցին սպանութիւնը մեր դարաշրջանի մարդերու ամենամեծին՝ ընկեր Սթալինի, հանճարեղ ստեղծիչը ընկերվարութեան, ինչպէս եւ իր պայքարի ընկերներուն»:

Ահա թէ ինչպիսի խանդավա՛ռ եւ կազդուրի՛չ մթնոլորտի մէջ է որ կը կատարուի նոր սահմանադրութեան «քննարկումը»:

Ա. Միութեան տասնեակ միլիոնաւոր քաղաքացիները կրնան, այսուհետեւ, կատարեալ ազատութեամբ եւ դիտակցութեամբ կարծիքներ յայտնել այդ սահմանադրութեան մասին, եւ միաձայնութեամբ վաւերացնել զայն, փառաց ի փառս բարձրացնելով Սթալինը ...

Անշուշտ չարամիտներ են անոնք որ կ'ըսեն թէ Սթալին եւ ընկ. Մոսկուայի արիւնոտ բարեկենդանը սարքեցին, պարզապէս ծաղրանկարի մը վերածելու համար այդ սահմանադրութիւնը, որ քիչ մը համարձակութիւն ներշնչած էր միամիտ եւ չղթայալար բազմութեանց:

Ամէն պարագայի մէջ, «մաքրագործումներ»ը պիտի չարունակուին անխնայ, Ա. Միութեան անծայրածիր տարածութեան վրայ: Այլ մանաւանդ այն վայրերուն մէջ որ հեռու են կեդրոնէն, իսկ ատորագաս գործիչներ եւ պաշտօնեաներ միշտ պատրաստ՝ բարակի պէս վազելու, եթէ հրաման ստացած են քալելու:

Այս տեսակէտէն, լուրջ ուշադրութեան արժանի է Կովկասի եւ մանաւորապէս Հայաստանի վիճակը:

Դատելով օրուան լուրերէն, Երեւանը գլուխ չունի այս մեջոցին, բացի գործավարներու խորհուրդի նախագահէն, որ ոչինչ կրնայ ընել, առանց կուսակցութեան հրահանգներուն:

Որքան ալ վերապահութեամբ ընդունինք խմբակային ձերբա – կալութեանց լուրերը, տարակոյս չկայ թէ արտակարգ վիճակ մը կը տիրէ ինչպէս Թիֆլիսի եւ Բագուի, նոյնպէս եւ աւելի՝ Երեւանի մէջ: Վկայ՝ Յանջեանի դէպքէն վերջը կատարուած «մեր – կացումները», եւ այդ առթիւ հրահանգուած «մաքրագործումնե – րը», որոնց մասին լայնօրէն կը խօսի կարմիր փոխարքան, Բերիա:

Ընթերցողները պիտի կարդան այդ «յայտնութեանց» բովանդակութիւնն ու վերլուծումները, որոնք այնքան խօսուն պատկեր մը կը ներկայացնեն:

Մենք այսօր կ'ուզենք ուշադրութեան յանձնել այդ գրութեան մէկ հիմնական կէտը:

Անարգանքի սիւնին կապելով Ադասի Յանջեանը, Բերիա պարտք սեպած է չեչտել.

— «Տրոցկիստներու եւ Դաշնակներու դէմ մղուած պայքարին մէջ արթնութիւն չցուցնելով եւ կուսակցութեան հանդէպ երկբեռնաւթի դիրք բռնելով, խանգեան ուղղակի կը հովանաւորէր հայ մտաւորականներու եւ գրողներու մէկ մասը, մերկապարանոց ազգայնական տարրերը, որոնք բացայայտ պայքար կը մղէին հայ ժողովուրդի «ձեւով ազգային, բովանդակութեամբ ընկերվարական» մշակոյթին դէմ, հակադրելով ատոր «ձեւով ազգային եւ բովանդակութեամբ ազգայնական» մշակոյթի այս հակայեղափոխական ձեւակերպումը»:

Ահաւասիկ երկասյրի սուր մը եւս, «չիկացած երկաթ»ը տիրաբար բանեցնելու համար երեւանի մտաւորականութեան եւ գրողներու գլխուն:

Կը նշանակէ թէ հարթիչ գլանը անգամ մը եւս պիտի սրտրէ, պիտի սալարկէ հայկական մշակոյթի անդաստանը, զեռնին հաւասարեցնելով ինչ որ կ'երեւար զեռնէն վեր:

Աւելի բաց խօսելով, դաժան հաւատարմութեանց եւ հալածանքներու նոր շրջան մը պիտի բացուի, ոչնչացնելով վերջին տարիներու բաղդատաբար մեղմ քաղաքականութեան պտուղնե – րը: Մանաւանդ որ, ազգանշանը տրուած է բուն կեդրոնէն, եւ գործօն մեղսակցութեամբ Թիֆլիսի: (Այսուհետեւ պիտի կոչուի Վրացերէն «Թփիլիսի»):

Շ.

ՎԵՐՋԻՆ ԺԱՄ

Ի՞ՆՉՊԷՍ ԳՆԴԱԿԱՀԱՐՈՒԵՑԱՆ ԶԻՆՈՎԻԵՒ, ՔԱՄԵՆԵՒ ԵՒ 14 ԸՆԿԵՐՆԵՐԸ

— • —

«ԻԺԵՐԸ ՋԱԽՋԱԽՈՒԵՑԱՆ», Կ'ԸՍԷ «ՓՐԱՎԱՏԱ»

— • — —

Ինչպէս հաղորդած էինք երէկ, Զինովիեւ, Քամենեւ եւ միւս 14 մահապարտները գնդակահարուեցան օգոստ. 25 առաւօտեան կանուխ, ժամը 6ին, Մոսկուայի Զեկայի նկուղին մէջ: Գնդակահարութիւնը տեղի ունեցաւ մահավճիռէն հազիւ 30 ժամ վերջը, մինչդեռ կը կարծուէր թէ 72 ժամ միջոց պիտի տրուի, համաձայն պատժական օրէնքին տրամադրութեան: Մինչեւ վերջին պահուն կը կարծուէր թէ մահապարտներէն գոնէ քանի մը հոգի բանտարկութեան պատիժ պիտի ստանան, քանի որ լայն խոստովանութիւններ կատարեցին: Հակառակ ընկալեալ սովորութեանց, որուն համաձայն Գաղաքական Բիւրօն իր տեսակէտները կը հաղորդէ կեդր. Գործադիր Կոմիտէին (Մորվր – դարան), ներման խնդրագիրը յանձնած էին ուղղակի այդ Կոմիտէին, պատուիրելով անմիջապէս որոշում տալ իրենց պատասխանատուութեամբ:

Մահավճիռներուն վաւերացումէն անմիջապէս վերջը, դատապարտեալները յանձնուեցան Կուկուշկին (Զեկայի նոր անունը), գնդակահարուելու համար: Նկատի չառնելով 72 ժամուան պայմանաժամը, եկեղեցւոյ գործավարը եւ Զեկայի նախագահը, հրամայեց անյապաղ գործադրել վճիռները, եթէ առաջին 24 ժամուան մէջ ներում չնորհուած չըլլայ:

Գնդակահարութիւնը տեղի ունեցաւ նախկին «Ռօսիա» ապահովագրական ընկերութեան նկուղին մէջ, որ կը ծառայէ իբրեւ մահապատիժներու գործադրութեան վայր: Հրացանաձիգ խումբին կը հրամայէր Փիչիուխով, Զեկայի պահակներուն պետը: Ամէն բան գաղտնի պահուած ըլլալով, յայտնի չէ թէ մահապարտները ինչպէս գնդակահարուեցան, խմբովի՞ն թէ զատ-զատ: Կարգ մը թղթակիցներ կը գրեն թէ Զեկայի սովորութեան համաձայն, մահացումը կատարուեցաւ թէ գնդակահարութեամբ և թէ սուիններով, ինչ որ շատ կը յիշեցնէր ցարին եւ ընտանիքին սպանութեան պարագաները: (Այս սպանութիւնը կատարուած էր օգոստ. 25ի մահապարտներուն՝ Զինովիեւի, Քամենեւի, Մմիրնովի, Պաքայեւի եւ ուրիշներու հետ միասին): Ցետոյ դիակները փոխադրուեցան Մոսկուայէն դուրս եւ թաղուեցան անյայտ վայրի մը մէջ: (Ուրիշ թղթակիցներ կը կարծեն թէ դիակները կիզուած են): Դատապարտեալներուն բոլոր գոյքերը գրաւուեցան:

Այժմ ձեռնարկուած է ամբաստանեալներու նոր շարքի մը կազմութեան: Կ'ըսուի թէ այս ցանկին նախկին վարչապետ Ռիքով, Պուխարին, Փիթաքով եւ Ռատէք սպառնացած են անձնասպան ըլլալ, եթէ Գերագոյն Ատեանին առջեւ քաշուին միեւնոյն ձեւով: (Մէկը՝ Թոմսքի, անձնասպան եղաւ արդէն, շաբաթ օր):

Անցուր նախատիճներ եւ ապատնաիճներ

× Գնդակահարման մանրամասնութիւնները գաղտնի պահուած էր ժողովուրդէն: «Փրաւտա» կուսակցութեան պաշտօնաթերթը, իբրեւ գերագոյն նախատինք, լուրը հրատարակեց քանի մը տողով, ամէնէն վերջին էջին վրայ (ինչպէս Յանջեանի պարագան): Այս առթիւ գրուած խմբագրականին մէջ, «Փրաւտա» գոհունակութեամբ կ'ուշադրէ որ «իժերը ջախջախուեցան», եւ տակէ տակ լուսանքներ կը շարէ 16 «կատղած շուներ»ու եւ «սինլքորներ»ու հասցէին: Ցետոյ կրկին դատապարտելով Բ. Միջազգայինի եւ Արհեստակցական Միութեանց միջամտութիւնը, դիտել կուտայ.

— «Տակաւին երեւան չեն հանուած այս աւազակներուն բոլոր թաքստոցները: Ուրիշ հակայեղափոխական խմբակներ կապակցութիւններ ունէին Թրոցքիի եւ Զինովիեւի ահաբեկիչներու հրոսախումբին հետ: Բովանդակ խորհրդային ժողովուրդը, հայրենասէրներու եռանդուն ժողովուրդը, համաձակութեամբ, յանդգնութեամբ, խանդավառութեամբ տագնապուած ժողովուրդը սիրոյ եւ անձնուիրութեան կենդանի պարիսպով մը կը շրջապատէ ընկեր Սթալինը: Խորհրդային մեծ ժողովուրդին պետութիւնը, բանուորներու եւ գիւղացիներու ընկերվարական պետութիւնը այսուհետեւ անխնայ պիտի ոչնչացնէ ով որ փորձէ խափանել ընկերվարութեան ճամբան»:

Մոսկուայէն կը հետադրեն թէ ժողովուրդը միաձայնութեամբ իր գոհունակութիւնը կը յայտնէ գնդակահարութեանց առթիւ ...

«Իզմանիթէ»ի երէկ խմբագրական չունէր այս մասին: Աչխատակից մը քանի մը տողերու մէջ կրկնելով սովորական բանաձեւը, կը գրէ — «Զկայ պարկեշտ աշխատաւոր մը, անկեղծ ընկերվարական մը, խաղաղութեան բարեկամ մը որ չկարենայ վաւերացնել ընկերվարական պետութեան օրինաւոր ինքնապաշտպանութիւնը մարդասպաններու եւ լրտեսներու հրոսախումբին դէմ: Զինուորական ատեանին վճիռը եւ գնդակահարիչ զօրախումբին գնդակները գետին փռելով 16 հակայեղափոխական ոճրագործները, խորհրդային ժողովուրդին միաձայն կամքը կատարեցին, այն ժողովուրդին որ կը պահանջէր ոչնչացնել քաղքենի դասուն կատղած շուները»:

× *Զինովիեւի, Քամենեւի, Սմիրնովի գնդակահարութեամբ եւ Թոմսքիի անձնասպանութեամբ եւ դեռ ուրիշներու դատապարտութեամբ կ'անհետանայ հին բոլշեւիկ վարիչներու սերունդը եւ մէջտեղը կը մնայ միայն Սթալին, քանի որ Թրոցքի փախստական է եւ «հակայեղափոխական»: Գնդակահարեալներէն Զինովիեւ Մոսկուայի սովետին վարիչն էր եւ նախագահը Գ. Միջազգայինի, 1920էն 1925 (նաեւ նախագահը Բագուի Արեւելեան Համագումարին ո – րուն կը մասնակցէին Էնվէր, Նուրի փաշաները, պէյեր, մօլլաներ եւ հօճա – ներ): Քամենեւ նախագահն էր Մոսկուայի սովետին, ինչպէս և Աչխատանքի և պաշտպանութեան գերագոյն խորհուրդին: Սմիրնով Լէնինի կտակով նշանակուած էր յաջորդ Սթալինի, իբրեւ կեդր. կոմիտէի քարտուղար: Քամենեւ Բաղաք. Բիւրոյին անդամ էր ամբոր հաստատման թուականէն՝ 1919էն ի վեր, իսկ Զինովիեւ մտած էր 1923ին: Այս թուականին Բաղաքական Բիւրոյին անդամներն էին Լէնին, Թրոցքի, Քամենեւ, Զինովիեւ, Թոմսքի, Ռիքով եւ Սթալին: Լէնին մեռաւ, Թրոցքի վտարուեցաւ, Քամենեւ եւ Զինովիեւ գնդակահարուեցան, Թոմսքի անձնասպան եղաւ, Ռիքով պիտի դատուի ...*

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

«ԴԱՒԱՃԱՆ» ՄԸ ԵՒՍ...

— . —

Ես կարդացի եւ սահմռկեցայ: Դուք ալ կարդացէք, բայց ... մի տարա – ծէք:

Աքէնճի կարմրուկները թերք մը ունին որ կը հրատարակուի շաբաթը երեք, երկու կամ մէկ անգամ — համաձայն օրուան կացութեան:

«Սեւան» կը կոչուի այդ խուրջը, եւ մաս կը կազմէ Երեւանի ժամկոչ աղբարներու կարաւանին:

Մնացեալը կը հասկնամ. մոլեռանդ հակադաշնակցական, անդադար կը սղոյ ու կը կաղկանձէ:

Անցեալ օր ձեռքս անցաւ այդ լրագրին մէկ թիւը, 21 օգոստ., եւ ի՛նչ տեսնեմ:

«Հին ծանօթ մը» (բժի՞շկ), որ իրեն թէ կրետէ կը բնակի, կարդալով «Ցառաջ»ի տպարանի յանձնախումբին կոչը, կը գայթակղի, կը փրփրի եւ ամբողջ մաղձը կը թափէ մեր պատուական բարեկամին, բժ. Վ. Թորգոմեանի գլխուն:

«Հին ծանօթ»ը կը վճռէ թէ յանձնախումբին անդամները «հանրածանօթ Դաշնակցականներ են», բացի մէկէն: Այդ մէկն ալ՝ մեր ալեփառ բժ. Թորգոմեանն է.

—«Որչափ գիտենք, Տոքթ. Թորգոմեան դաշնակցական չէ եւ չենք կարծեր որ Բարիզ հաստատուելէն վերջը դաշնակցական շարքերուն մէջ մտած ըլլայ»:

«Մենք մինչեւ իսկ կը կարծենք որ Տոքթ. Թորգոմեաններու մասնակցութիւնը դաշնակցական ձեռնարկներու՝ ամէնէն առաջ վարկաբեկիչ է իրենց անձերուն համար»:

Ի՞նչ ձիւն բերիր գլխուդ, խեղճ բանեկամ:

Բայց լսէ, այս դեռ յառաջաբանն է.

— «Հայրենադաւ «Ցառաջ»ներուն ոչ միայն տուն եւ տպարան նուիրելու չէ, այլ բուն հայրենասիրութիւնը, անոնց տունն ու տպարանը քանդելու մէջ է, որովհետեւ դաշնակցական թերթերը հայրենադաւութեան մէյ մէկ օճախներ են:

Կը կարծէինք որ Տոքթ. Թորգոմեան ժամանակակից հայ պատմութիւնը մեզմէ լաւ գիտէր եւ մոցած չէր Դաշնակցութեան ոճրային ա – րարքները հայ ժողովուրդին դէմ:

Տոքթ. Թորգոմեան, կրնար ուրիշ կերպերով արժեցնել իր հայրենասի – րութիւնը, ամէն պարագայի տակ, մենք չատ անպատուաբեր կը նկատենք այդ յանձնախումբին մէջ իր մասնակցութիւնը: Դաշնակցութեան որ եւ է ձեռնարկը հովանաւորելը մենք կը նկատենք դաւաճանութիւն»:

Ես կտրուկ միջոց մը կ'առաջարկեմ, փրկելու համար Տոքթ. Թորգոմեանը այս անելիէն:

— Անմիջապէս հեռագիր մը ուղղել Սթալինի եւ յայտնել թէ իր նախագահած յանձնախումբը դրամագլուխ մը պիտի գոյացնէ ոչ թէ «Ցառաջ»ին տպարան մը ապահովելու, այլ Սպահոյ «Միացեալ ճակատ»ին դէմ եւ «պրօշիւր» ցրելու համար:

×

Մոսկուայի դատավարութեան ա – տեն, դատախազ Վիշինսքի «կատղած շուներ» կոչեց Զինովիեւը, Քամենեւը եւ միւսները:

Իսկ արտասահմանի այս բոստո չը – նիկնե՞րը,— որ պոչ կը խաղցնեն ապրանոցէ ապրանոց ...

ՎԱՀԷ

ՀԱՄԱՏԱՐԱԾ ՄՏԱՀՈԳՈՒԹԻՒՆ ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ ԵՐԿԱՄԵԱՑ ԶԻՆՈՒՈՐՈՒԹԵԱՆ ՍՈՒԹԻՒ

Ցրանսայի վարչապետը կը խոհրդակցի սպարապետին հետ

— • —

1937ԻՆ ԳԵՐՄԱՆ ԲԱՆԱԿԸ 2.450.000 ՀՈԳԻ

— • —

Երկամեայ զինուորութեան հնչակումը մեծ մտահոգութիւն պատճառեց Փարիզի, Լոնտոնի եւ Վարչաւայի մէջ: Հոմ որոշ վերապահութիւն կը ցուցնէ, արդար գտնելով հանդերձ Գերմանիոյ նոր կարգադրութիւնը: Անգլիոյ դահլիճը արտակարգ նիստ դումարեց, քննելու համար կացութիւնը. իսկ Ցրանսայի վարչապետը մասնաւոր խորհրդակցութիւն մը ունեցաւ սպարապետին՝ Զօր. Կամլէնի հետ: Կարգ մը երեսփոխաններ կը պատրաստուին հարցապնդումներ ուղղել: Իսկ թերթերը կը գրեն թէ Գերմանիա միեւնոյն ատեն ամրութիւններ կը շինէ Հռենոսի շրջանին մէջ:

Մասնագէտներ կը հաշուեն որ նոր կարգադրութեամբ Գերմանիա պիտի ունենայ 1.200.000 զինուոր՝ 1936ին, իսկ 2.450.000՝ 1937ին (խաղաղութեան ատեն): Այս թիւին մէջ են մարտական անջատ կազմակերպութեանց 700.000 զինուորգուները եւ 450.000 հիթլէրական պահակները: Ուրեմն Գերմանիա պիտի ունենայ ամէնէն զօրաւոր բանակը՝ ցամաքային Եւրոպայի մէջ, ինչ որ կրնայ դուռ բանալ զանազան փորձութեանց: Գերմանիա իր կարգադրութիւնը կ'արդարացնէ բոլշեւիկեան վտանգով: Թերթերը չհնդալեց հրատարակութիւններ կ'ընեն այդ աթիւ: Մէկ խօսքով, կացութիւնը խորապէս վրդովիչ է:

Երէկ օդանաւով Փարիզ եկաւ Տոքթ. Շախտ, Գերմանիոյ էմտական նախարարը, իբրեւ փոխարէն Պանք տը Ֆրանսի տնօրէնին: Այս առթիւ կարգ մը թերթեր կը թելադրեն չզոհանալ միայն էմտական - սեղմաւորական խնդիրներով եւ գերման հիւրին հետ խօսիլ նաեւ քաղաքական զինուորական հարցերու մասին:

Այս չարթու Փարիզ պիտի գայ նաեւ Զօր. Սմիկլի, Լեհաստանի բանակին ընդհ. քննիչը:

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ՈՄԱՆՑԻ ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՀԱՐՑԸ

— ՀԱՐՑԱԶՐՈՒՅՑ —

Ամերիկահայ գրականության մեջ ամենից քիչ ուսումնասիրված հարցերից մեկն է Ոմանցի հայկական հարցը։ Ոմանցի հայկական հարցի մասին ոչ մի ամբողջական ուսումնասիրություն չկա

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՀՆԱԳԻՏԱԿԱՆ ՀԱՍԱՐԱԿՈՒԹՅԱՆ ՏԱՐԵԿԱՆ ՀԱՆԴԵՍ (1895-96)

ՀՐԱՏԱՐԱԿՎԱԾ Է ՀՀ ԳԱ ՊԱՏՄԱԿԱՆ ԵՎ ՓԻԼՈԼՈԳԻԱԿԱՆ ԳԻՏՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ԲԱԺՆԻ ԿՈՂՄԻՑ

(Երևան, Անփոխ, 3)

Մեզ հայտնի են այդ հանդեսի 4 համարները, որոնք տպագրվել են Թիֆլիսում, Մոսկվայի համալսարանի հնագիտական ընկերության, դիվանագիտական ինստիտուտի և Կովկասի թանգարանի հնագիտական բաժնի միջոցներով։ Հանդեսի խմբագիրն է Ն. Մառը։ Հանդեսի նպատակն է հրատարակել հայ հնագիտական նյութերը, որոնք մինչև այժմ ցրված են եղել տարբեր հրատարակություններում։ Հանդեսի առաջին համարում տպագրված են Ն. Մառի «Հայկական հնագիտական հետազոտությունները 1892 թ.» և Ա. Ռոստոմովի «Հայկական հնագիտական հետազոտությունները 1893 թ.» հոդվածները։ Երկրորդ համարում տպագրված են Ն. Մառի «Հայկական հնագիտական հետազոտությունները 1894 թ.» և Ա. Ռոստոմովի «Հայկական հնագիտական հետազոտությունները 1895 թ.» հոդվածները։ Երրորդ համարում տպագրված է Ն. Մառի «Հայկական հնագիտական հետազոտությունները 1895 թ.» հոդվածը։ Չորրորդ համարում տպագրված է Ն. Մառի «Հայկական հնագիտական հետազոտությունները 1896 թ.» հոդվածը։ Հանդեսի հրատարակությունը շարունակվում է։

---

19 Նոյեմբերի 1897

Ֆրանսիական Ակադեմիայի նախագահ Ժ. Ֆրեմին իր վերջին ելույթում ասել է, որ ներկայումս ֆիզիկական գիտությունների մեջ ամենաշատ ուշադրության են արժանանում Ռենտգենի ճառագայթները, որոնց միջոցով հնարավոր է լինում լուսանկարել մարդու ներքին օրգանները։ Ֆրեմին ասել է, որ Ռենտգենի հայտնագործությունը ոչ միայն մեծ նշանակություն ունի գիտության համար, այլև մեծ օգուտ է տալիս բժշկությանը։ Ֆրեմին ասել է, որ Ռենտգենի հայտնագործությունը ոչ միայն մեծ նշանակություն ունի գիտության համար, այլև մեծ օգուտ է տալիս բժշկությանը։

10 Մայիս 1897

Մեծարժեք հնություններ են գտնվել Ալեքսանդրիայի մոտ գտնվող Աբուկիրում։ Այդ հնությունները գտնվել են ստորգետնյա մի գերեզմանատանը, որտեղ թաղված են եղել հռոմեական ժամանակի մարդիկ։ Գտնված իրերի մեջ կան ոսկե զարդեր, ոսկե մետաղադրամներ, ոսկե մատանիներ, ոսկե ականջօղեր, ոսկե ապարանջաններ, ոսկե ճարմանդներ, ոսկե ամանեղեն, ոսկե գդալներ, ոսկե գավաթներ, ոսկե ափսեներ, ոսկե ծաղկամաններ, ոսկե ծաղկեպսակներ, ոսկե խաչեր, ոսկե գանգուրներ, ոսկե ժապավեններ, ոսկե ասեղներ, ոսկե ականջակալ

Գերմանիոյ սպարապետը անմիջապէս հրաւառակեց հրամաններ, նոր օրէնքին հիման վրայ։ 1914ի այն զինուորները որոնք բանակին մէջ մտած են 1935էն առաջ եւ պիտի արձակուէին հոկտեմբերին, տարի մը եւս պիտի մնան։ 1913ի եւ աւելի առաջուան կամաւորներու դասերը պիտի արձակուին։ Ներկայ բանակին (550—600.000) պիտի միանան 1915ի զինուրցուները, մօտ 275.000 հոգի։

× Ֆրանսական մամուլը խոր մտահոգութեամբ կ'արձանագրէ երկամեայ զինուորութեան հաստատումը։ «Մաթէն» կը գրէ թէ «Հիթլէր համայնավարութիւնը խորտակեց Գերմանիոյ մէջ, այժմ անոր վրայ կը յարձակի Գերմանիոյ նիւթէն դուրս։ Գործազրկութեան տեսակէտով 500.000 անգործներ պիտի պակսին ֆերկամեայ զինուորութեամբ»։ «Տէպա» ողբալով Ֆրանսայի քաղաքականութեան սխալները, կը պահանջէ փոխել գայն։ «Աքսիոն Ֆրանսէզ» կը պահանջէ երկու տարուան բարձրացնել զինուորութեան չրջանը։ Մօրիս Թորէզ, Ֆրանսայի համայնավար կուսակցութեան ընդհ. քարտուղարը, Գերմանիոյ նոր կարգադրութեան մէջ կը տեսնէ Ֆրանսան դիկտատուրաներով պաշարելու փորձ մը։ Ալ թէ ձախ հոսանքները կը պահանջեն սոխպղտարար ժողովի հրաւիրել բանակի յանձնաժողովը։ Ջօրճ Հիրշօէր կը գրէ թէ «Գերմանիա երկու տարուան բարձրացնելով զինուորութիւնը, կրնայ պատերազմական գործողութեան ձեռնարկել առանց զօրաչարժի»։

ԱՀՌԵԼԻ ԿՈՒԻՆԵՐ ՍՊԱՆԻՈՅ ՄԷՋ

Նոր յարձակում Մատրիտի վրայ

Կռիւները կատաղօրէն կը չարունակուին Սպանիոյ մէջ, իսկ լուրերը միշտ հակասական են։ Ապստամբները կը հաղորդեն թէ յուսահատական պայքարէ մը վերջը անձնատուր եղած է Մալական։ Կռիւները սաստկացած են Մատրիտի չուրջը, գործակցութեամբ Մարոքէն հասած զինուորներու։ Ապստամբ օդանաւերը նորէն ռմբակոծեցին Իրունը, 100 հոգի սպաննելով եւ նիւթական ծանր կորուստներ պատճառելով։ Կառավարական զեկոյց մը կ'ըսէ թէ Քորտովան ինկած է, բայց ապստամբները կը հերքեն։

Իրագեկ աղբիւրէ կը հաղորդեն թէ կարմիրները Մէրիտայի մէջ հրապարակաւ գնդակահարած են 700 պատանդներ, քաղաքը լքելէ առաջ։

Լոնտոնի մէջ խորհրդակցութիւններ կատարուեցան մասնակցութեամբ սպանիական դեսպանին, ձեռնարկ մը կատարելու եւ քաղաքացիական պատերազմին սարսափները մեղմացնելու համար։ Ժողովին կը մասնակցէին զանազան պետութեանց դեսպանները եւ Անգլիոյ արտաքին գործերու յանձնաժողովը։

Ուսեստեղէնի նեղութիւն կը տիրէ Մատրիտի մէջ, բանակը գրաւած ըլլալով բոլոր տրամադրելի կարագը, կաթը, մխերը եւ թարմ բանջարեղէնները։ Սան Սէպաստիայի ռմբակոծութիւնը կը չարունակուի անխնայ։

*** Զորեքչաբթի գիչեր մեծ ժողով մը գումարուեցաւ Սթատ Պիւֆալոյի մէջ, նախաձեռնութեամբ Ֆրանսայի համայնավար կուսակցութեան։ Ճառախօսները պահանջեցին որ եւ է ազդակցութիւն չընծայել ապստամբներուն եւ ընդհակառակն օդանաւեր ղրկել Սպանիոյ կառավարութեան։

** Սպանիական չոգենաւ մը Սէն Նազէռ ապաստանած ըլլալով, ժողովրդական ճակատի կուսակիցները փորձեցին բռնել սպանիացի լրագրող մը, սակայն փախաւ։

× «Իմանիթէ» կը գրէ թէ Իտալիա մինչեւ հիմա 200 օդանաւ ղրկած է Սպանիոյ ապստամբներուն։

ԹՐՈՑՔԻ ԿԸ ՍՊԱՌՆԱՑ ՎՐԷԺ ԼՈՒԾԵԼ

Գնդակահարութեանց լուրը իմանալէ անմիջապէս վերջը Թրոցքի հետեւեալ յայտարարութիւնները ըրաւ.

— «Ամբաստանողներուն ուրիչ բան չէր մնար եթէ ոչ գնդակահարել 16 ամբաստանեալները։ Եթէ մէկն ու մէկը ներման արժանացած ըլլար, կրնար բանալ Զեկայի ցանցին ծալքերը, ահա թէ ինչու բոլորն ալ յանկանական լուծեան դատապարտուեցան։ Բայց ես ողջ եմ։ Իմ կարծեցեալ ահաբեկչական գործունէութիւնս պէտք է գլխաւորաբար կատարուէր Ֆրանսայի, Տանըմարքայի եւ Նորվեկիոյ մէջ։ Այն ոճիրները որ ինծի կը վերագրուին, պատժելի են այդ երկիրներուն մէջ։ Հետեւաբար իրաւունք ունիմ պահանջելու որ դատական քննութիւն մը կատարուի ինծի դէմ։ Բայց միեւնոյն ատեն իմ պարտականութիւնս է երեւան հանել աշխարհի պատմութեան մէջ գործուած ամենամեծ ոճիրներէն մէկը եւ վրէժ լուծել։

— Հեռո՞ւ է։

— Չէ՛ ախպէր, հունա՝ ,չորս քայլ առնէք չառնէք՝ կոները կը հասնիք։

Սարկաւագն ու ընկերները սկսան բարձրանալ Արագածի կուրծքը ճանկրտող բազմաթիւ ձորերէն մէկով, որու մէջէն կլկլացող պաղորակ գետակ մը կ'անցնէր։ Թէեւ արդէն յոգնած , բայց վստահ, որ ձորը վերջանալուն՝ տեղ պիտի հասնին, տղաք ուժ կուտային ոտքերնուն։

— Ծօ, էս մէկ ժամ է կը քալենք , բայց այդ անտէր հովուի չորս քայլը չվերջացաւ դեռ,— ու յոգնած կանգ առաւ Հրայրը.— ի՞նչ կ'ըսէք, չնափո՞նք քիչ մը հանգստանալու։

— Շատ հեռու չի կրնար լինել, — ուզեց համոզել սարկաւագը, որ ամէնէն շատ յոգնած էր,— լաւ է չարունակենք. արդէն Արագածի գագաթներուն մօտեցանք։

Զորը վերջացած էր։ Այնչան բարձունքի մը կատարը հասած էին, երբ Արագածի գագաթները երեւցան՝ չրջապատուած ընդարձակ արօտատեղիներով։ Վառ կանաչ մը, հազարաւոր վայրի ծաղիկներ, ու բազմաթիւ ոչխարի հօտեր ցրուած զանազան ուղղութեամբ, եւ իրարմէ չատ հեռու տարբեր գիւղացիներու պատկանող վրաններու խմբաւորումներ։

Տղոց կեցած տեղին մօտ, չորս կամ հինգ հարիւր քայլ հեռաւորութեան մը վրայ, ոչխարներու մեծ հօտ մը կ'արածէր։ Թաղիքէ ապակ մը ուսերուն՝ հովիւը ծանր ծանր հօտը առաջ կը քշէր դէպի ապոց կողմը։ Աւելի հեռուն, բազմաթիւ վրաններ կիսաչրջան մը բոլորած էին, որոնց մէջէ իր մեծութեամբ աչքի կը զարնէր կեդրոնի վրանը։

— Հէ՛ հէ՛յ... բարով կուտօ ...— պոռաց սարկաւագը,— էդ մալը ո՞ւնէն է։

— Հէ՛յ, ես Մէհմէտ բէկի չօպանն եմ,— ձայն տուաւ հովիւը,— մալը մեր աղային է։ Աստուծոյ բարին վրանիդ գայ, էդ ո՞ւր բարով։

— Աղայիդ ղօնախ կուգանք, Ալի բէկը հո՞ն է։

— Հէյ, մի՛ մօտենաք, դուլում չուներ են ... ես ձէն կուտամ Ալի բէկին, ու հովիւը, երկու ձեռքերը բերանին չուրջը դրած, դէպի վրաններ դարձաւ ու զարմանալի բարձր ձայնով պոռաց.

— Հէ՛հէ՛յ ...

— Հէ՛հէ՛յ ...— վրաններէն մէկը դուրս գալով պատասխանեց հովիւին։

— Ալի բէկին քաղքցի ղօնախներ կուգան ... հէհէ՛յ, խապար տուէք աղային, հէ՛յ ...

Հինգ րոպէ չանցած, կեդրոնական վրանէն մէկը դուրս եկաւ ու նետուեցաւ ձիու մը վրայ եւ ձին չխուսկ դէպի հովիւը սկսաւ քշել։ Բայց, կ'երեւի, նշմարելով մեր բարեկամները, որոնք բարձունքին վրայ նստած կը հանգստանային, թափով ձին բաց ձգեց ու հասաւ տղոց մօտ։ Քանի մը քայլ հեռու՝ ձիէն վար ցատկեց երիտասարդը, ու մինչ վարանքով կը մօտենար ծանօթ դէմք մը տեսնելու աչկակլուխեամբ, մէկ ալ ձիու սանձը բաց ձգած առաջ վազեց.

— Գա՛րեգին։

— Ա՛լի։

Ու երկու ընկերները իրար փաթթուած համբուրուեցան։

—Ասոնք իմ բարեկամներս են, — սարկաւագը ներկայացուց իր ընկերները,— իմ ազիզ բարեկամներս։

— Եղբօրս բարեկամները գլխիս վրայ տեղ ունին։ Բարի եկաք, հազար բարի եկաք, ես ու իմ ղօնքս ձեր ծառաներն ենք,— ու Ալի բէկը մէկուն մօտենալով՝ ձեռները թօթվեց։

Բացի Վահէէն, որ սարկաւագին հետ էր Ալի բէկի մասին, մնացածները ապշած իրարու կը նայէին։ Այդ որքա՞ն գրական հայերէն կը խօսէր այդ լեռնական քիւրտ երիտասարդը։

— Ուրեմն, վերջապէս եկար, գրեցին չան,— ու Ալի բէկը կրկին դիմեց սարկաւագի հետ, — աչքերուս չեմ ուզեր հաւատալ։ Որքա՞ն ժամանակ է որ քեզ չեմ տեսած։ կարծեմ երկու տարին անցաւ։ Անիրաւ լոյր ալ չէին տար քու մասին։ Ներկայ ինդրեմ,— դարձաւ Վահէէնի ընկերներուն,— որ առաջ ինկած ձեզ առաջնորդեմ։ Մեր չները մեզ նման կիսավայրենի են, կրնան վնասել,— ու Գարեգինի մէջքէն գրկած՝ առաջ անցաւ։

Կովկասեան եղիսի ֆիւրաերու գիւղ խաւոր Մէհմէտ բէկի տան՝ Ալի բէկը, Գէորգեան ճեմարանի դասարանակից եւ բաժինը Գարեգինի հետ միասին աւարտած էր երկու տարի առաջ։ Դպրոցի մէջ, երկու պատանիները չատ չուտով մտերմացեր էին իրարու, մինչեւ որ տարիներու ընթացքին այդ մտերմութիւնը փոխուած էր ընկերական ջերմ սիրոյ։

(Շար.) ՄԱՆԱՍԵԱՆ

Թուրքիոյ ծովային կայանի Իզմիրի մէջ

Նեղուցներու վերազինման առթիւ, Թուրքիոյ նաւատորմին մէկ մասը այսուհետեւ իրրեւ խարիսխ պիտի ունենայ Իզմիրի նաւահանգիստը։ Արդէն քանի մը օրէ ի վեր Իզմիր կը գտնուին «Եավուզ»ը (Կէօպէն) ,ուրիչ հինգ մարտանաւեր, չորս սուգանաւեր եւ երեք թնդանօթակիրներ։ Շատ մը սպաներ բնակարան վարձած են Իզմիրի մէջ, հոն հաստատուելու համար իրենց ընտանիքներուն հետ։

ՋԱՆԱՉԱՆ ԼՈՒՐԵՐ ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՂԱՅՈՎ

ԵԹՈՎՊԻՈՑ արեւմտեան չրջանէն 70 կալլա ցեղապետներ անգլիական հիւպատոսին դիմելով, խնդրած են Մեծն Բրիտանիոյ թեւարկութեան տակ գնել այդ երկրամասը, որ ունի 80.000 քառ. քիլ. տարածութիւն, կ'ներկայի մինչեւ Սուտանի սահմանագլուխը եւ արեւելեան Աֆրիկէի ամէնէն բարեբեր չրջանն է։

ՎՃԱՐՈՎի ԱՐՁԱԿՈՒՐԴի չնորհիւ հազարաւոր բանուորներ թափած են Միչերկրականի, Մանչի եւ Ատլանտեանի ափերը, զարմանքի մատնելով տեղացի եւ դրսեցի «առանձնաչնորհեալները»։ Թղթակից մը կը գրէ թէ այս միջոցին 45.000 չրջիկներ կը գտնուին Միչերկրականի ափերուն վրայ, մեծ մասը Ֆրանսացիներ, որոնց մէջ կարեւոր թիւ մը կը կազմեն բանուորներ եւ պաշտօնեաներ։

ԹՈՒՎՈՒՅԹԻՆԵՐԸ անընդհատ կը չարունակուին Պաղեստինի մէջ։ Անգլիական նոր վաչտ մը ճամբայ հանուեցաւ դէպի Երուսաղէմ։

ԱՆԳԼԻՈՑ ԹԱԳԱՒՈՐԸ Քորֆուէն Աթէնք գնաց եւ պիտի մնայ երկու օր։

ԼՈՑՍ ՏԵՍԱԻ

ԱԼՊՈՄ Հ. Յ. ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ

Հ. Յ. Դ. Եւր. կեդր. կոմիտէի հրատարակած առաջին ալպոմի երկրորդ տպագրութիւնը։

Դին Ֆրանսայի համար 5 ֆր., արտասահման 6 ֆր.։

Դիմել ընկ. Արցախեանի, «Ցառաջ»ի խմբագրատունը։

ՇԱՆՕԹ.— Երկրորդ հատորը չէ հրատարակուած տակաւին։

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

Կազմակերպուած Վալանսի Հ. Յ. Դ. կոմիտէին կողմէ

6 Սեպտ. կիրակի առաւօտէն մինչեւ երեկոյ,

կը խնդրուի նկատի առնել այդ թուականը։

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Կազմակերպուած Սեբաստիոյ Ճեխիան գիւղի Հայր. Միութեան կողմէ

Տեղի կ'ունենայ 30 Օգոստ. կիրակի առաւօտէն սկսեալ,

6 Ռիւսս, Բէմմի միրապօ, պար. Ալպէրի օգաստուն պարտէզին մէջ։

կը խօսի՝ Գ. ՊՕՂՈՍ ՀԻՒՍԵԱՆ

«Ադամեան» թատերախումբի կողմէ պիտի ներկայացուին

ՋԱՐԼՍԹՈՆ եւ ԵՐԿՈՒ ԾԱՅՐԱՑԵՂԸՐԸ,

Գեղարուեստական ճոխ բաժին։

Օվերեթային ներկայացում Պոռօֆ մէջ

ԱՐՇԻՆ ՄԱԼ ԱԼԱՆ

կազմակերպուած «Արարատ» Միութեան կողմէ

Տեղի կ'ունենայ 30 Օգոստ. կիրակի կէս օրէ վերջ ժամը 3ին,

Հ. Յ. Դ «ԲԱՐՍԵՂ ՇԱՀԳԱԶ» Ակումբին մէջ, Սրճոն։

Երաժշտական բաժինը կը ղեկավարէ Ա. Ֆ. ՄԵԼՔՈՆԵԱՆ (դաշնակ)

Մուտք 3 ֆր.։

ԾԱԽՈՒ Է *Փարիզէն մէկ ժամ հեռու հաւաբուծութեան հաւտատուութիւն մը, օժտուած արդիական գործիքներով,(թուխսի մեքենայ եւլն.) եւ 2000 քառակուսի մէթր մշակելի հող; կարելի է գնել գործիքները եւ տեղափոխել։ Նպաստաւոր գին։ Դիմել՝ Պ. Աշճեանի, 180 rue dc Tolbiac, Paris (13).*

Դպրոցասէր Տիկնանց Ընկերութեան ՐԷՆՍԻԻ (ՓԱՐԻԶ) ՎԱՐԺԱՐԱՆԸ

կը վերաբացուի յառաջիկայ Հոկտ. 1ին

եւ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՎԱՐԺԱՐԱՆԸ

կը վերաբացուի յառաջիկայ Սեպտ. 15ին,

Պուլվար Օտտօի օգաստուն նոր շէնքին մէջ։

Արձանագրութիւնները տեղի պիտի ունենան Օգոստ. 20էն սկսեալ։

Դիմել Րէնսիի վարժարանին համար, 1 Bd. du Nord, Le Raincy (S.-&

Մարսէյլի վարժարանին համար, 5 Impasse Louis Bonnefoy, Marseill

Etude de Me BERNARD WAHÉ

(17e ANNÉE)

Licencié en Droit de la Faculté de Paris

Ancien élève de l'École des Hautes Études Sociales

JURISCONSULTE

de

Droit Français et International Privé

Mandataire en Justice

159 rue Lafayette, Paris (Gare du Nord) Tél. NORD 68—02

ԿԸ ՍՏԱՆՁՆԷ ամէն տեսակ գաղեր, Փարիզի, գաւառի, գաղութներու եւ արտասահմանի մէջ։ Ժորհրդակցութիւն իրաւագիտ. ամէն տեսակ խնդիրներու։ Ազգածի գաղեր, ամէն տեսակ թարգմանութիւններ։ Նաթիւրալիզասիոնի օրինական ձեւակերպութիւններ եւ անուններու փոփոխութիւն, ընկերութիւններու կազմութիւն եւ լուծում։ Ամէն տեսակ գործերու խմբագրութիւն։ Իրաւագիտական քննութեանց եւ մրցումներու պատրաստութիւն։ Ճառերու եւ գասախոսութիւններու խմբագրութիւն։ Ժորհրդակցութիւն 25 ֆր.։ Կ'ընդունի ամէն օր ժամը 5—7, բացի շաբաթ, կիրակի եւ տօնի օրերէ։

Կ'ընդունի նաեւ ժամադրութեամբ։

«ՑԱՌԱՋ» ԿԸ ԾԱԽՈՒԻ

Maison LECOMTE, 31 rue de Palikao, Paris (20

ՑՈՒՇԱՏԵՏ

ՍԱԼՆՈՑ ՁՈՐԻ Հայր. Միութեան փարիզի Մասնաճիւղի անդամական ընդհ. ժողովը, 30 Օգոստ. կիրակի կէս օրէն վերջ ժամը 2.30ին, 119 Ավընիւ ա'ի-ալիի սրճարանը, կարեւոր օրակարգ։ Բոլոր հայրենակիցներուն ներկայութիւնը անհրաժեշտ է։

ՀԱՄԱ ՁԱՐՍԱՆՃԱԴԻՆԵՐՈՒ վերաշինաց Միութեան Մարսէյլի մասնաճիւղի անդամական ընդհ. ժողովը տեղի կ'ունենայ 28 Օգոստ. ուրբաթ երեկոյ ժամը 8ին, հայրենակից Ազգարի սրճարանին մէջ։ Ցոյժ ժողովին կը հրաւիրուին բոլոր անդամ եւ ոչ-անդամ հայրենակիցները, կարեւոր օրակարգ։

ՎԱՐՁՔՈՎ ՏՐԱՄԱԴՐԵԼԻ Է

Պօմոն-Սէն-Ժիւլիէնի «Վարանդեան» սրահը՝ թատերական ներկայացումներու, հարսանեկան հանդէսներու, նշանախօսութեան, երեկոյթներու եւայլ կարդի ձեռնարկներու համար։ Պայմաններուն տեղեկանալու համար դիմել Ժիրայր Տէր-Վարդանեանի, 50 Bld. Beaumont Beaumont St. Julien:

ԳԱՑԷՔ ՏԵՍԷՔ ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Cinéma REXY

RueCours Lafayette, angle Garibaldi.

ԳԱՑԷՔ ՏԵՍԷՔ

CIGALE CINÉMA

60 Avenue de Saxe-LYON.

Le Gérant: H. STEPHAN
Imprimerie A. DER (AGOPIAN)
17, Rue Damesme, PARIS (13)

PETITES ANNONCES

ՕԳՏԱԿԱՐ ՀԱՅՏԷՆԵՐ

ԲԺԻՇԿՆԵՐ.—

ՍԵԴՐԱԿ ՍԱՍՈՒՆԻ

Վիրաբոյժ-Ատամնաբոյժ

16, Rue de Vaugirard, Paris (6)

Մէթրօ՝ Օտէօն կամ Սէն Միշէլ

Tél. Odéon 76—22

ՏՈՔԹ. ԵԱՂՈՒԲ

Կ'ընդունի երկուշաբթի, չորեքշաբթի շաբաթ ժ. 2 6 եւ ժամադրութեամբ։

8 Rue Degas, փարիզ։

Tél. Jasmin 11-78

ԴԵՐՁԱԿՆԵՐ.—

Գ. ԱՃԷՄԵԱՆ

Արուց եւ կանուց

42, Rue Blanche, մէթրօ՝ Trinité

ՊՕՂՈՍ ԳՈՐԳԻԿԵԱՆ

Խճամուած կար, չափառար գիւ

31, Route de Choisy, Ivry s/Seine

Հեռաձայնել **Italie 13 - 45**

Եփրատ նուագախումբի համար դիմել Պ. Տիգրան Օճոսեանի, 15, Rue du Pourtour, Clamart, Seine.

OFFICE NANSEN

38Boulevard Raspail — Paris(6

ՆՊԱՐԱՎԱՃԱՌՆԵՐ.—

ՀԱՑԿԱԿԱՆ ՆՊԱՐԱՎԱՃԱՌՈՒԱՑՈՒՄ

Արեւելեան ամէն տեսակ ապրանքնե

4, Rue de Metz

մէթրօ՝ Strasbourg - St. Denis

ՆՊԱՐՎ. CONSTANTINOPLE

Արեւելեան և եւրոպական ապրանքնե

37, Rue de Trévise

մէթրօ՝ Cadet Tél.: Prov. 62 - 9

«ՑԱՌԱՋ»ի ԹՆԻԹՕՂՆ (76)

ԶԱՐԹՕՆՔ

(ՎԷՊ ԺԱՄԱՆԱԿԱԿԻՑ ԿԵԱՆՔԷ)

Մասիսի ձիւնափայլ կատարին, յանկարծ արեւի ոսկի շերտ մը ինկաւ։ Արարատեան դաշտին վրայ չոքած խաւարը հեզհեզակ փէչերը ժողված սկսաւ քաշուիլ խոր խոր ձորերու, քարանձաւներու խորքը, ու թախանցիկ, կապտաւուն մշուշի մէջէն երեւցան դաշտի կենդանացող գիւղերը, կանաչազարդ արտերը, ճերմակի գարնող ճամբաները ու Արաքս գետը, որ նեղ կիրճէն դուրս պրծած՝ խելառ պտոյտներով կը կորչէր Արարատեան դաշտի ամբողջ երկայնքը։

Դաշտի գարթումը հոյակապ պատկեր մըն էր։ Տղաք, գմայլած կը դիտէին Արագածի փէչերու տակ կեանք առնող տարածութիւնը։ Կարօն սքանչացած՝ նոյն իսկ փորձուեցաւ երգել, Հայաստա՜ն, երկի՛ր դրախտավայր... Բայց հոգէառ Հրայրը կը ձգէ՞ր, որ զէթ անգամ մը, կարօն սրտի ուզածին պէս երգէր։ Հազիւ առաջին երկու բառը երգած՝ Հրայրը կողը մխկեց։

— Ա՛յս ազռաւ, ձայնդ կտրէ։

— Կ'ուշանանք,— ոտքի ցատկելով ըսաւ սարկաւագը.— լաւ է ճամբայ ելլենք։ Դեռ երկու երեք ժամ ունինք տեղ հասնելու։

— Բայց դու եղիսիներու տեղը գիտե՞ս,— հարցուց Վահէէն։

— Որոշ տեղ մը չունին, տեղէ տեղ կը քոչեն տաքին հետ հետզհետէ բարձրանալով։ Հիմա հաւանական է, որ արդէն կատարի մօտ լինին։ Ինչ որ է՝ հարցնելով կ'իմանանք։ Ակէ վեր հայլաները կը սկսին։ Անուշտ քոչուորներու կը հանդիպինք։

Առաւօտեան ժամը ութը կը լինէր, երբ հանդիպեցան Ապարանցի հայ հովուի մը։

— Հէ՛յ, ախպէր,— հեռուէն ձայն տուաւ սարկաւագը,— եղիսիներու Մէհմէտ ագայի կոները որ՞ կողմն են։

— Հա՛, էսէնց, չիտակ վեր ելէք։

— Հեռո՞ւ է։

— Չէ՛ ախպէր, հունա՝ ,չորս քայլ առնէք չառնէք՝ կոները կը հասնիք։

Սարկաւագն ու ընկերները սկսան բարձրանալ Արագածի կուրծքը ճանկրտող բազմաթիւ ձորերէն մէկով, որու մէջէն կլկլացող պաղորակ գետակ մը կ'անցնէր։ Թէեւ արդէն յոգնած , բայց վստահ, որ ձորը վերջանալուն՝ տեղ պիտի հասնին, տղաք ուժ կուտային ոտքերնուն։

— Ծօ, էս մէկ ժամ է կը քալենք , բայց այդ անտէր հովուի չորս քայլը չվերջացաւ դեռ,— ու յոգնած կանգ առաւ Հրայրը.— ի՞նչ կ'ըսէք, չնափո՞նք քիչ մը հանգստանալու։

— Շատ հեռու չի կրնար լինել, — ուզեց համոզել սարկաւագը, որ ամէնէն շատ յոգնած էր,— լաւ է չարունակենք. արդէն Արագածի գագաթներուն մօտեցանք։

Զորը վերջացած էր։ Այնչան բարձունքի մը կատարը հասած էին, երբ Արագածի գագաթները երեւցան՝ չրջապատուած ընդարձակ արօտատեղիներով։ Վառ կանաչ մը, հազարաւոր վայրի ծաղիկներ, ու բազմաթիւ ոչխարի հօտեր ցրուած զանազան ուղղութեամբ, եւ իրարմէ չատ հեռու տարբեր գիւղացիներու պատկանող վրաններու խմբաւորումներ։

Տղոց կեցած տեղին մօտ, չորս կամ հինգ հարիւր քայլ հեռաւորութեան մը վրայ, ոչխարներու մեծ հօտ մը կ'արածէր։ Թաղիքէ ապակ մը ուսերուն՝ հովիւը ծանր ծանր հօտը առաջ կը քշէր դէպի ապոց կողմը։ Աւելի հեռուն, բազմաթիւ վրաններ կիսաչրջան մը բոլորած էին, որոնց մէջէն իր մեծութեամբ աչքի կը զարնէր կեդրոնի վրանը։

— Հէ՛ հէ՛յ... բարով կուտօ ...— պոռաց սարկաւագը,— էդ մալը ո՞ւնէն է։

— Հէ՛յ, ես Մէհմէտ բէկի չօպանն եմ,— ձայն տուաւ հովիւը,— մալը մեր աղային է։ Աստուծոյ բարին վրանիդ գայ, էդ ո՞ւր բարով։

— Աղայիդ ղօնախ կուգանք, Ալի բէկը հո՞ն է։

— Հէյ, մի՛ մօտենաք, դուլում չուներ են ... ես ձէն կուտամ Ալի բէկին, ու հովիւը, երկու ձեռքերը բերանին չուրջը դրած, դէպի վրաններ դարձաւ ու զարմանալի բարձր ձայնով պոռաց.

— Հէ՛հէ՛յ ...

— Հէ՛հէ՛յ ...— վրաններէն մէկը դուրս գալով պատասխանեց հովիւին։

— Ալի բէկին քաղքցի ղօնախներ կուգան ... հէհէ՛յ, խապար տուէք աղային, հէ՛յ ...

Հինգ րոպէ չանցած, կեդրոնական վրանէն մէկը դուրս եկաւ ու նետուեցաւ ձիու մը վրայ եւ ձին չխուսկ դէպի հովիւը սկսաւ քշել։ Բայց, կ'երեւի, նշմարելով մեր բարեկամները, որոնք բարձունքին վրայ նստած կը հանգստանային, թափով ձին բաց ձգեց ու հասաւ տղոց մօտ։ Քանի մը քայլ հեռու՝ ձիէն վար ցատկեց երիտասարդը, ու մինչ վարանքով կը մօտենար ծանօթ դէմք մը տեսնելու աչկակլուխեամբ, մէկ ալ ձիու սանձը բաց ձգած առաջ վազեց.

— Գա՛րեգին։

— Ա՛լի։

Ու երկու ընկերները իրար փաթթուած համբուրուեցան։

—Ասոնք իմ բարեկամներս են, — սարկաւագը ներկայացուց իր ընկերները,— իմ ազիզ բարեկամներս։

— Եղբօրս բարեկամները գլխիս վրայ տեղ ունին։ Բարի եկաք, հազար բարի եկաք, ես ու իմ ղօնքս ձեր ծառաներն ենք,— ու Ալի բէկը մէկուն մօտենալով՝ ձեռները թօթվեց։

Բացի Վահէէն, որ սարկաւագին հետ էր Ալի բէկի մասին, մնացածները ապշած իրարու կը նայէին։ Այդ որքա՞ն գրական հայերէն կը խօսէր այդ լեռնական քիւրտ երիտասարդը։

— Ուրեմն, վերջապէս եկար, գրեցին չան,— ու Ալի բէկը կրկին դիմեց սարկաւագի հետ, — աչքերուս չեմ ուզեր հաւատալ։ Որքա՞ն ժամանակ է որ քեզ չեմ տեսած։ կարծեմ երկու տարին անցաւ։ Անիրաւ լոյր ալ չէին տար քու մասին։ Ներկայ ինդրեմ,— դարձաւ Վահէէնի ընկերներուն,— որ առաջ ինկած ձեզ առաջնորդեմ։ Մեր չները մեզ նման կիսավայրենի են, կրնան վնասել,— ու Գարեգինի մէջքէն գրկած՝ առաջ անցաւ։

Կովկասեան եղիսի ֆիւրաերու գիւղ խաւոր Մէհմէտ բէկի տան՝ Ալի բէկը, Գէորգեան ճեմարանի դասարանակից եւ բաժինը Գարեգինի հետ միասին աւարտած էր երկու տարի առաջ։ Դպրոցի մէջ, երկու պատանիները չատ չուտով մտերմացեր էին իրարու, մինչեւ որ տարիներու ընթացքին այդ մտերմութիւնը փոխուած էր ընկերական ջերմ սիրոյ։

(Շար.) ՄԱՆԱՍԵԱՆ

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ՝ ԱԶԳԱՑԻՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ, ԳՐԱԿԱՆ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

(Fondé en 1925) :-: R. C. Seine 276.286

Directeur et Propriétaire : SCH. MISSAKIAN
Rédaction et Administration
ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԻՒՆ ԵՒ ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

17, Rue Damesme, PARIS (13e)
Téléphone : Glacière 15 - 76
(ՆՐԲ ԻՐԵՆԿԱ ՀԱՄԱՐ) Métro : TOLBIAC)

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԵԱՆ ԳԱՑՄԱՆՆԵՐ,— ՏԱՐԵԿԱՆ ՎՃՑԱՄԵՆԱՑ ՕՒԱՄԵԱՑ

Ֆրանսա եւ գաղութներ	140 ֆրանք	70 ֆրանք	35 ֆր
Անգլիա, Եգիպտոս, Զուիցերիա, Իտալիա	250 »	130 ֆրանք	—
Ամերիկա եւ ուրիշ երկիրներ	200 ֆրանք	100 ֆրանք	—

ՈՒՐԲԱԹ
28
ՕԳՈՍՏՈՍ
VENDREDI
28 AOUT
1936

12 ՏԱՐԻ — 12e Année No. 3203

Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ԳԻՆ 50 ՍԱՆԹԻՄ

ԵՐԿՈՒՒ ԽՕՍՔ

ԻՆՉԵ՞Ր Կ'ԱՐՈՒՃԱՅ ԳԵՐՄԱՆԻԱՆ

Շարունակելով զրպարտին անակնկալներու քաղաքականութիւնը, Հիթլէր պարտաւորիչ զինուորութիւնը բարձրացուց երկու տարուան, օգոստոս 24ին,— ճիշդ այն օրը երբ Ֆրանսական դեսպանին կը հաղորդէր թէ որոշած է արգիլել զէնքի եւ ռազմանիւթի արտածումը դէպի Սպանիա, ուղղակի թէ անուղղակի:

Գերմանիա այս վերջին յանձնառութիւնը կը ձգձգէր 20 - 25 օրէ ի վեր: Նոյն իսկ Իտալիոյ չէզոքութեան յայտարարութենէն վերջը:

Ռազմանիւթերու արգելքի յայտարարութեան առթիւ հպիւ գոհունակութեան հառաչ մը արձակած, Փարիզ, եւ աստիճան մըն ալ Հռոմ եւ Լոնտոն մասնաւեցան լուրջ մտահոգութեան:

Հիթլէրական Գերմանիան չատոնց թնդեց անցայտ հաւասարութեան գեամբը: Այժմ գերակշռութեան պայքար մըն է որ կը մղէ, գոնէ ցամաքի վրայ:

Այս առթիւ, որքա՞ն խօսուն են հրատարակուած թուանշանները՝ Գերմանիոյ բանակին տարողութեան մասին:

Փարիզի թերթերը սահման չեն դներ իրենց վառ երեւակայութեան, արգէն իսկ 1,200,000 հաշուելով Գերմանիոյ զինուորներուն թիւը՝ մինչեւ 1936ի վերջը, իսկ 2,450,000էն աւելի՝ 1937ին, իբրեւ հետեւանք երկամեայ զինուորութեան:

Լոնտոնի թերթերը, աւելի պազարիւն, մէկ միլիոն կը հաչուեն Գերմանիոյ կանոնաւոր բանակին թիւը, հիմ բռնելով ներկայ թիւը, 550 - 600,000, բայց առանց հաշուելու միւս մարտական կազմակերպութիւնները, որոնց անդամները միշտ կ'ածին:

Համաձայն նորագոյն վիճակագրութեանց, միւս պետութիւներէն Ֆ. Միութիւնը ունի 1,300,000 զինուոր, որոնք մօտերս պիտի բարձրանան 1,550,000ի: Ֆրանսա՝ 684,000 (պահեստի բանակը՝ 4,000,000), Իտալիա՝ 1,250,000, Անգլիա՝ 213,000 (երկրապահ բանակը՝ 128,000), Ռումանիա՝ 180,000, Չեխոսլովաքիա՝ 150,000, Աւստրիա, որ վերջերս վերահաստատեց պարտաւորիչ զինուորութիւնը՝ 70,000:

Աւելորդ է յիշեցնել թէ այս բոլոր թիւերը կը ներկայացնեն խաղաղութեան չրջանի ուժերը: Իսկ պատերազմի առեն ... կրնայ երեք անգամ աւելի ալ քառապատկել կամ ասնապատկել, համաձայն իւրաքանչիւր երկրի մարզահամարին, զինուորագրութեան եղանակին եւ նիւթական կարողութեանց:

Այսպէս կամ այնպէս, եթէ չհաշուենք Ֆ. Միութիւնը, Գերմանիան Եւրոպայի մէջ կը ներկայացնէ ամէնէն զօրաւոր բանակը, ահարկու եւ յարձակուն սպառազինութեամբ:

Արդ, նոր Գերմանիան այս բարձունքին հասաւ բաղդատաբար չատ կարճ ժամանակաշրջանի մը մէջ, եւ սրընթաց, մէկը միւսէն չնդհատից անակնկալներով:

Վերսայլի դաշնագրին տրամադրութեամբ, պարտեալ Գերմանիան իրաւունք չունէր 100,000 զինուորէն աւելի պահելու, այն ալ կամաւորական հիման վրայ, եւ ոչ թէ պարտաւորիչ զինուորութեամբ:

Տարիներով համակերպելէ եւ յետոյ տրտնջալէ, մաքառելէ վերջ, Գերմանիա 1933 հոկտ. 14ին քաչուեցաւ զինաթափութեան խորհրդաժողովէն, ինչպէս եւ Ազգերու Դաշնակցութենէն, եւ սկսաւ գործել, համաձայն կանխորոշ ծրագրի մը:

1934 մարտ 27ին Գերմանիոյ զինուորական եւլմտացոյցը (1934 - 35) կը նախատեսէր 54,300,000 անգլ. ոսկի՝ բանակին եւ 14,800,000 ոսկի՝ օդատորմիղին համար:

1935 մարտ 10ին Հիթլէր պաշտօնապէս կը ծանուցանէր թէ Գերմանիա ռազմական օդատորմիղ ունի:

1935 մարտ 16ին կը վերահաստատէր պարտաւորիչ զինուորութիւնը, 500,000 հոգինոց բանակով մը:

1935 մայիս 21ին զինուորցու կը հրաւիրէր բոլոր Գերմանացիները, 18էն 45 տարեկան:

Յաջորդ օրը, 22 մայիս, կը ծանուցանէր թէ զինուորութեան չրջանը մէկ տարի է:

1935 յունիս 18ին նաւային դաշնագիր մը կը կնքէր Լոնտոնի մէջ, իրաւունք տալով նաւատորմիղ մը կազմելու Անգլիոյ տորմիղին 35 առ հարիւր համեմատութեամբ:

1936 մարտ 7ին էջ մըն ալ կը պատռէր Վերսայլի դաշնագրէն, վերագրաւելով եւ վերագինելով Հռենոսի ապազինեալ չրջանը:

Եւ ահա երկամեայ զինուորութիւն՝ 1936 օգոստոս 24ին:

Մի հարցնէք թէ ո՛ւր կրնայ յանգիլ այս զինարչաւը, մանաւանդ ներկայ մթնոլորտին մէջ, երբ ճակատագրական պայքարի մը բռնուած են քաղաքական եւ ընկերային հոսանքները:

Մի հարցնէք, դարձեալ, թէ ի՛նչ վրդովիչ գաղտնիքներ կը պարունակէ հիթլէրական Գերմանիոյ եւ Ֆաչական Ճափոնի յարաբերութեան գործակցութիւնը՝ քաղաքական եւ զինուորական գետնի վրայ:

Բոլոր պետութիւններն ալ միեւնոյն անմեղունա՛կ բանաձեւը ունին,— ապահովութիւն, ինքնապաշտպանութիւն: Եւ նոյն դատական առածը.— եթէ խաղաղութիւն կ'ուզես, պատերազմի պատրաստուէ:

Բայց նոր Գերմանիան ինքնիրեն առած է, նաեւ, ուրիշ առաքելութիւն մը,— մասնչիլ «համամայնավարական քաոսին դէմ»:

Մամուլը ամէն օր կ'արծարծէ այս ազգանչանը, եւ պաչտօնական զեկոյցներն ալ չեն ծածկեր այդ ձգտումը: Ընդհակառակն: Իսկ զինուորութեան չրջանին կրկնապատկումը նոյն պայքարին գործնականացումն է:

Կ'արժէ աւելի լայնօրէն քննել այս խնդիրը:

Շ.

ՎԵՐՋԻՆ ԺԱՄ

ՆՈՐ ՁԵՐԲԱԿԱԼՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ԵՒ ԳՆԴԱԿԱՀԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Սթալին եւ Վորոշիլով ճառ խօսա՛ծ են ձայնասփիւռով, պատերազմի վտանգ

«Փօփիւլեռ», ընկերվարական պաշտօնաթերթը, երէկ հետեւեալ հեռագիրը հրատարակած էր Մոսկուայէն, օգոստոս 26 թուականով. —

Ոստիկանութիւնը այսօր ձերբակալեց Քարլ Ռատէքի գրական քղթակիցը, Թիվէլ: «Փրավտա» կը գրէ թէ պէտք է սպասել որ չուտով ձերբակալուին ուրիշ դաւադիրներ եւ իրենց արժանի պատիժը կրեն:

× Լոնտոնի թերթերը կը գրեն.— *Մոսկուայէն կը հեռագրեն թէ Զինովիեւ եւ ուրիշ 15 նախկին վարիչներու գնդակահարութենէն վերջը, ԲԱԶՄԱԹԻՒ ԹՐՈՑԿԻԱԿԱՆՆԵՐ ԳՆԴԱԿԱՀԱՐՈՒԱԾ ԵՆ Ե. ՄԻՒԹԵԱՆ ԲՈԼՈՐ ՄԱՍԵՐՈՒՆ ՄԷՋ:*

× *Երէկ Ռիթէքի գործակալութիւնը հետեւեալ հեռագիրը կը հրատարակէր Մոսկուայէն.— «Պօրտպային իչխանութիւնները բացարձակապէս կը հերքեն թէ Սթալին, Վորոշիլով եւ մարաչախտ Թուխաչեւսկի ճառեր խօսած են կարմիր բանակին, ձայնասփիւռի միջոցաւ, ինչպէս կը հաղորդէին Լոնտոնէն հասած կարգ մը տեղեկութիւններ: Մոսկուայի մէջ ոչ ոք լուր ունի այդպիսի ձայնասփիւռ ճառէ մը»:*

Արդ, Լոնտոնի «Տէյլի Մէյլ»ը եւ ուրիշ թերթեր կը գրեն (27 օգոստ.).— Սթալին, խորհրդային դիկտատորը եւ երեք զինուորական պետերը՝ Վորոշիլով, Թուխաչեւսկի եւ Ալքսնիս երէկ եղերերգու (տրամաթիք) ճառ մը խօսեցան խորհրդային անթելի բոլոր կայաններէն: Մէկ ժամ փորձեր կատարելէ վերջ մինչեւ իրիկուան ժամը 4 (Մոսկուայի ժամով 7), բոլոր կայաններուն ազդարարուեցաւ պատրաստ գտնուիլ: Յետոյ հրամայուեցաւ ունկնդրել «մեր յոյժ սիրեցեալ առաջնորդներուն» ձայնասփիւռ ճառերը ուղղուած բանակին: Քանի մը վայրկեան վերջը լսուեցաւ Սթալինի ձայնը.

— «Ընկերներ կարմիր բանակի, կը գտնուինք ծանրակչիռ դէպքերու նախօրեակին: Որ եւ է առեն կրնաք հրաւիրուիլ ձեր կեանքը տրամադրելու չունեւորներու (պրոլետար) հայրենիքին պաչտպանութեան համար: Ձեր հայրենիքը ձեզմէ կը սպասէ կատարել ձեր պարտականութիւնը: Ե. Միութիւնը սիրելի է մեզ բոլորիս համար եւ մենք զայն պիտի պաչտպանենք մէկ մարդու պէս: Ասօք մը՝ մեր մեծ երկրի սահմանապահ զինուորներուն,— Արթուն կեցէք: Ձեր աչքերն ու ականջները այժմ կը պահպանեն հայրենիքը: Եթէ հարկ ըլլայ, ձեր մարմինները պիտի կեցնեն թչնամին: Ամէն ինչ որ զրահը կրնայ գտնել, ամէն ինչ որ մարդկային հանճարը կրնայ հնարել եւ ամէն ինչ որ բանուորներու արտակարգ աչխատանքը կրնայ կատարել, ձեր ձեռքերուն մէջ դրուած է եւ պիտի դրուի, Ե. Միութեան պաչտպանութեան եւ փառքին համար: Պահեցէք այդ զէնքերը իբրեւ թէ ձեր եղբայրներն ըլլային, խնամեցէք զանոնք, սիրեցէք զանոնք, որովհետեւ անոնք մեր եւ ձեր պաչտպանութեան միջոցները կը կազմեն վայրենի թչնամիներու դէմ»:

Յետոյ խօսեցաւ Վորոշիլով: Շեչտելով թէ ամբողջ աչխարհ այսօր չատ աւելի ռազմատենչ է քան որ եւ է առեն 1918էն ի վեր եւ թէ աչնանային ռազմափորձերը կրնան յետաձգուիլ, զինուորական գործավարը յայտարարեց.

— «Ձեզմէ չատերը արդէն լիովին մարզուած են դիմագրաւելու եւ ջախջախելու որ եւ է յարձակում մեր մայր հայրենիքին վրայ: Պահեցէք ձեր գիտելիքները եւ ոգին: Պատրաստ եղէք, որովհետեւ մարտակոչը կրնայ ձեզի հասնիլ որ եւ է առեն»:

Թուխաչեւսկի ալ իր կարգին քանի մը խօսք ուղղեց կարմիր սպաներուն: Ապա Ալքսնիս, օդանաւային ուժերու վարիչը, հետեւեալ խօսքերն ուղղեց օդանաւային կայաններու եւ դպրոցներու մէջ հաւաքուած օդաչուներուն.

— «Մեր երկրին պաչտպանութեան ամենամեծ հոգը ղրուած է ձեր վրայ: Դէպքերը կը զարգանան արընթաց: Թող ամէն մարդ հոգ տանի ինքնիրեն եւ իր մեքենային: Երկուքն ալ պէտք է գտնուին կատարելութեան ամենաբարձր աստիճանին վրայ: Ոչ մէկ թերութիւն պէտք է գտնուի ձեր պատրաստութեան մէջ, ճակատագրական պահուն: Աչխատեցէք որ դուք եւ բոլոր անոնք որ կը գտնուին ձեր հրամանին տակ ըլլան աչխոյժ եւ արթուն: Կը մօտենայ օրը ապացուցանելու ձեր սէրը հանդէպ ձեր ծննդավայրին, կուսակցութեան եւ առաջնորդներուն»:

«Տէյլի Մէյլ» կ'աւելցնէ թէ ձայնասփիւռը յանկարծ կեցաւ այս բացատրութեամբ, առանց «էնթէրնասիոնալ»ի սովորական երգեցողութեան եւ նոյն իսկ առանց հաղորդելու թէ ձայնասփիւռը վերջացած է:

× *Հեռագրի մը համաձայն, արդէն իսկ հարցաքննութեան ենթարկուած են նախորդ վարչապետ Ռիքով, «Իզվեստիա»ի խմբագիր Պուխարին և Ռատէք:*

Թրոցքի ազդարարութիւն կը ստանայ

Նորվեկիոյ դատական նախարարութիւնը ազդարարութիւն մը ուղղեց Թրոցքիի, պահել տալով թէ խախտած է իր բնակութեան համար դրուած պայմանները: Այդ ազդարարութեան համաձայն, եթէ Թրոցքիի «գրական արտադրութիւնը» կը վերաբերի ներկայ քաղաքական դէպքերուն եւ ցուցմունքներ կ'ընէ գործելու եղանակներու մասին, այդ ալ հակառակ է դրուած պայմաններուն: Դատական նախարարութիւնը հրամայած է անցագիրներու կեդրոնական վարչութեան՝ Թրոցքիի հաղորդել բոլոր պայմանները եւ խնդրել որ յանձն առնէ Նորվեկիա բնակութեան միջոցին չխառնուիլ արտաստմանի վերաբերեալ քաղաքական ներկայ խնդիրներու: Իր գրական արտադրութիւնը պէտք է սահմանափակուի պատմական ուսումնասիրութիւններով և տեսական ընդհանուր վերլուծումներով, որոնք ուղղուած չըլլան որ եւ է երկրի դէմ: Թրոցքի պէտք է գրաւոր յանձնառութիւն տորագրէ այս մասին:

—o—

ՊԱՂԵՍՏԻՆԻ ԱՐԱՖՆԵՐԸ սկսան ռումբեր ղրկել թղթատարով, իբրեւ նոր եւ աւելի ազդու միջոց մը պայքարի: Ոստիկանութիւնը ազդարարեց ժողովուրդին չբանալ որ եւ է ծրար, եթէ չեն ճանչնար ղրկողը:

ԼԵՀԱՍՏԱՆԻ ՍՊԱՐԱՊԵՏԸ փարիզ կը հասնի կիրակի օր: Ներկայ պիտի ըլլայ Ֆրանսական ռազմափորձերուն:

ԻՆՉՊԷ՞Ս ՓԱՐԻԶ ԵԿԱՒ ԳԵՐՄԱՆԻՈՑ ԵԼՄՏԱԿԱՆ ՆԱԽԱՐԱՐԸ

Հաւասարակշռութիւնը կը թողուին վարչապետին

Ինչպէս հաղորդած էինք, առջի օր Փարիզ եկաւ Տօքթ. Շախթ, Գերմանիոյ եւլմտական նախարարը, խորհրդակցելու համար եւլմտական եւ սեղանաւորական խնդիրներու մասին:

Այս այցելութիւնը դուգադիպած ըլլալով Գերմանիոյ երկամեայ զինուորութեան օրէնքին հրատարակութեան, զժգոհութիւն պատճառեց մասնաւորապէս համայնավարական չրջանակներու մէջ: Տօքթ. Շախթի այցելութեան առթիւ սեղան մը սարքուած էր, մասնակցութեամբ վարչապետին եւ արտաքին նախարարին: Պ. Մորիս Թորէզ, համայնավար կուսակցութեան քարտուղարը, անմիջապէս նամակ մը ուղղեց Պ. Պլումի, նախ զարմանք յայտնելով որ Պանք տը Ֆրանսի նոր վերատեսուչը իր առաջին այցելութիւնն սկսաւ Պերլինէն, փոխանակ Լոնտոնի, յետոյ գիտել տալով.

— «Ձիշդ այն պահուն երբ Հիթլէր կը փութացնէ իր զինարչաւը, ծանրագոյն սպառնալով աչխարհի խաղաղութեան եւ Ֆրանսայի ապահովութեան, մեր ժողովուրդին արժանապատուութեան և խաղաղութեան դատին համապատասխան չի թուիր որ մասնաւոր պատիւներ ըլլան Հայխսպանքի տնօրէնին: Մանաւանդ որ, մեր նախարարները տեղի տալով ներքին եւ արտաքին ֆաչականներու պայքարին, կը խուսափին մասնակցիլ հանրապետական Սպանիոյ համար կատարուած ժողովրդական ցոյցերուն»: (Կ'ակնարկէ երեքչաբթի օրուան հրապարակային ժողովին, որուն չմասնակցեցան ոչ նախարարները, ոչ ալ Պ. Ժուհօ, Աչխատանքի Դաչնակցութեան ընդհ. քարտուղարը):

Վարչապետը անմիջապէս պատասխանեց այս նամակին, մերժելով այն տեսակէտը թէ սարքուած ընդունելութիւնը չի համապատասխաներ Ֆրանսայի ժողովուրդին արժանապատուութեան եւ խաղաղութեան դատին: «Վրատահ եղէք թէ ժողովրդական ճակատի կառավարութիւնը չպիտի թոյլատրէ որ եւ է բան որ հակառակ ըլլայ Ֆրանսայի արժանապատուութեան: Կառավարութիւնը ձեռք առած է և պիտի առնէ բոլոր անհրաժեչտիմիջոցները՝ երկրին ապահովութեան համար: Ան չի մոռնար եւ չպիտի մոռնայ թէ որ եւ է ազգ որ ինքզինքը կը լքէ, վաղը կ'ենթարկուի եւ տակով իսկ վաղուան կ'ըլլայ ընդհանուր խաղաղութիւնը: Բայց կառավարութիւնը գիտէ նաեւ որ խաղաղութեան կամքը Ֆրանսական արժանապատուութեան ճեւերէն մէկն է, իսկ խաղաղութեան կազմակերպութիւնը Ֆրանսական ապահովութեան պայմաններէն մէկը: Ահա թէ ինչու ան որ եւ է առեն չի յուսահատիր խաղաղութենէն, եւ որ եւ է առեն — բլլայ իսկ Գերմանիոյ երկամեայ զինուորութեան հաստատման յաջորդ օրը— չուզեր խուսափիլ խօսակցութիւններէ որոնք տնտեսական, եւլմտական թէ քաղաքական գետնի վրայ կրնան դիւրացնել եւրոպական հարցերու ընդհանուր կարգադրութիւն մը»:

Ուրեմն, հակառակ համամայնավար կուսակցութեան բողոքին, հացկերոյթը տեղի ունեցաւ չորեքչաբթի օր, Պանք տը Ֆրանսի մէջ, մասնակցութեամբ Պ. Լէօն Պլումի, ինչպէս եւ եւլմտական, առեւտրական, ազգ. տնտեսութեան նախարարներուն եւ ուրիշ երեւելիներու: Նոյն իրիկուներ հացկերոյթ մըն ալ զերմանական դեսպանատունը սարքեց:

Թէ Փարիզի եւ թէ ուրիշ մայրաքաղաքներու թերթերը մեծ կարեւորութիւն կուտան կատարուած բանակցութեանց: Կարծողներ կան թէ նոյն իսկ Ֆրանքոփաղանգիստական դաչնագիրը խնդրոյ առարկայ է եւ թէ Տօքթ. Շախթ չատ աւելի փափուկ պաշտօն մը ստացած է քան կը կարծուի: Ան յաջող գործեր կատարեց Կեդր. Եւրոպայի մէջ եւ հիմա կ'ուզէ սակարկել Ֆրանսայի հետ, հրապուրիչ առաջարկներ ներկայացնելով:

Այս առթիւ թերթերը կը գրեն թէ Գերմանիա հետզհետէ կ'ամբապնդէ իր զինուորական կապերը Ճափոնի հետ: Երկու երկիրներու զինուորական ներկայացուցիչները բանակցութիւններ կը կատարէին առենէ մը ի վեր եւ արդիւնքը բարեյաջող կը համարուի: Մանրամասնութիւնները գաղտնի կը պահուին, բայց իրազեկներ կը պնդեն թէ զինուորական դաչինք մը կնքուած է, սերտ գործակցութեան համար:

ԱՆԳԼԵԻԵԳԻՊՏԱԿԱՆ ԳԱՇՆԱԳԻՐԸ ՍՏՈՐԱԳՐՈՒԵՑԱՒ

Անգլիական զօրք Սուեզ պիտի խաչուի

Օգոստ. 26ին Լոնտոնի մէջ տորագրուեցաւ անգլեւեգիպտական դաչնագիրը, նոր չրջան մը բանալով երկու երկիրներուն յարաբերութեանց մէջ: Անգլիոյ ներկայացուցիչներն էին արտաքին նախարար Պ. Իտըն, լորտ Հըլիֆաքս, նախկին վարչապետ Մաքտոնըլտ եւ Եգիպտոսի բրիտանական մարզպանը՝ Սըր Մայլզ Լէմփսըն: Եգիպտոսի 13 պատուիրակները, իրենց գլուխն ունենալով վարչապետ Նահաս փաչան, տորագրեցին դաչնագիրը: Այս առթիւ խօսուած ճառերը ձայնասփիւռով կը լսուէին Եգիպտոսի մէջ: Անգլիոյ կողմէ ճառ մը խօսեցաւ Պ. Իտըն, ուրախութիւն յայտնելով որ նոր չրջան մը կը բացուի: Այս ճառը Ֆրանսերէնի թարգմանուեցաւ, որպէսզի Եգիպտոսի բոլոր պատուիրակներն ալ հասկնան: Եգիպտոսի կողմէ խօսեցաւ Նահաս փաչա, չեչտելով թէ դաչնագիրը կրնայ համարուիլ իրրեւ խորհրդանչան մը, որուն չնորհիւ Անգլիա եւ Եգիպտոս աչխարհի առջեւ կ'երեւան իրրեւ բարեկամ եւ հաւասար երկիրներ, միացած՝ ազատ գործակցութեամբ եւ անկեղծ զինակցութեամբ: «Իր անունը դնելով այս պատմական դաչնագրին տակ, Եգիպտոս, օրրանը փառաւոր եւ վաղեմի քաղաքակրթութեան մը, իր ձեռքը կը դնէ մեծ եւ ազատ Անգլիոյ ձեռքին մէջ, այսպէս նոր չրջան մը բանալով Արեւելքի եւ Արեւմուտքի յարաբերութեանց մէջ»:

Ցետոյ սկսաւ տորագրութեան արարողութիւնը: Դաչնագրին երկու բնագիրները, մէկը Ֆրանսերէն, միւսը անգլիերէն, նախ ներկայացուեցան Նահաս փաչայի, որ մերժելով Անգլիոյ արտաքին նախարարութեան գրիչը, ինքնահոս մը բացաւ եւ տորագրեց: Այս գրիչը ձեռք ձեռք անցաւ Եգիպտոսի պատուիրակներուն մէջ: Ապա Նահաս փաչա իր գրիչը հրամցուց Պ. Իտընի որ ժպտեցաւ եւ յետոյ յանձնեց Մաքտոնըլտի: Երկու բնագիրները տորագրուելէ վերջ, Պ. Իտըն եւ Նահաս փաչա երկու նամակներ տորագրեցին, որ փոխանակուած են երկու կառավարութեանց միջեւ եւ Նահաս փաչա խնամքով պահեց ոսկի գրիչը, իրրեւ պատմական յիչատակ մը:

Դաչնագրին տորագրումը ողջունուեցաւ քնդանօթի 21 հարուածներով:

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Գ. էջ)

ՀԱՅ - ՌՈՒՅԾ ԻՆ ՓԱՓԻ ԻՐ ԻՐԱՎԱՐՁՈՒԹՅԱՆ ՈՒ ՆԵՐՔԻՆ ՎԻՃԱԿՆԵՐԻ

Թիւով, որ ոչ ոք տեսել էր նախապէս: Նրբ թիւրեն Կիւր Կիւտոյ այս շարքում: Նրբ թիւրեն այս յօդուածը.—

Պատմական չէ ոչ մի դէպք և ոչ մի դէմք այս հատորի մէջ, այլ ու այլեւս միայն հայ - ռուսական յարաբերութեանց նկատմամբ, որոնք ունեցել են իրենց ազդեցութիւնը մեր ներկայ կեանքի վրայ: Ամէն մի դէպք, նոյն իսկ ամենաչնչին մանրամասնութիւնը, ամէն մի դէմք, նոյն իսկ ամենաանկարեւորը, ամէն մի խօսք, նոյն իսկ ամենաանտեղին, ամէն մի շարժում, նոյն իսկ ամենաանհասկանալին, ամէն մի ժպիտ, նոյն իսկ ամենաանիմաստը, ամէն մի հայեացք, նոյն իսկ ամենաանտարբերը, ամէն մի ձեռնասունում, նոյն իսկ ամենաանհարկին, ամէն մի ակնարկ, նոյն իսկ ամենաանորոշը, ամէն մի լռութիւն, նոյն իսկ ամենաանհասկանալին, ամէն մի ... ամէն մի ... ամէն մի ...

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՍՈՎԵՏԱԿԱՆ ՄԱՄՈՒԼԻ ՀՈԳԱԲԱՐՁ ԹԵՐԹԸ

Հրատարակվում է շաբաթական 6 անգամ

Խմբագրության և տպարանի հասցեն՝ Երևան, Աբովյան փող. № 1

Հեռախոսներ՝ 3-70-71, 3-70-72, 3-70-73

Գինը 15 կոպ.

Տարեկան բաժանորդագինը 4 ռ. 50 կ.

Ստացվել է խմբագրությունում 24 օգոստոս (Ցուց.) ։ — Վկայ. 24 օգոստոս 1851թ. Ցուց. էր Ա. Ֆ. Ֆրանկ (Ֆրանկ) ։ — Ա. Ֆ. Ֆրանկ, Ա. Ֆ. Ֆրանկ, Ա. Ֆ. Ֆրանկ,

Դաշնագրին տրամադրութիւնները

Այս դաշնագիրը արդիւնքն է այն բանակցութեանց որ կը կատարուէին անցեալ մարտէն ի վեր: Հիմերը դրուած էին 1930ին: Դաշնագրին տրամադրութեամբ, անգլիական զօրքը պիտի քաշուի եգիպտոսէն, Ազէքսանդրիա - յէն եւ ուրիշ զլխաւոր քաղաքներէ, որոշ պայմանաժամի մը ընթացքին եւ պիտի համախմբուի Սուէզի ջրանցքին մօտ, իսմայլայի չուրջը, օդանաւային ուժերուն հետ: Բանակին թիւը 10.000 զինուորէն աւելի չպիտի ըլլայ, իսկ օդանաւային պաշտօնէութիւնը՝ 3400 հոգի. սակայն միջազգային տագնապի մը առեն Անգլիա պիտի կրնայ օգնական զօրք դրկել: Անգլիական զինուորական մարմին մը պիտի մարզէ եգիպտական բանակը, անհրաժեշտ պիտոյք - ներն ու հանդերձանքն ալ ճարելով: Եգիպտական զօրքը պիտի վերադառնայ Սուէսան եւ եգիպտացի սպայ մը իբրեւ զինուորական քարտուղար պիտի ծառայէ կուռնակալին մօտ: Եգիպտացիներ պիտի մասնակցին Սուէսանի տնտեսական եւ էմնական վարչութեան: (Այս գործակցութիւնը զադրած էր 1927-էն ի վեր): Օտարներու վայելած առանձնաշնորհները (քափիթիւլասիոն) աստիճանաբար պիտի չնշուին, բանակցութիւններ վարելով չհակիկ օպետութեանց հետ: Անգլիա սկզբունքով հաւանութիւն յայտնած է արդէն: Լոնտոնի եգիպտական ներկայացուցիչը եւ եգիպտոսի բրիտանական մարզպանը զես - պանութեան տիտղոս պիտի ունենան: Դաշնագրին վաւերացումէն վերջ եգիպտոս պիտի դիմէ Ազգերու Դաշնակցութեան, անդամ արձանագրուելու համար եւ Անգլիա պիտի պաշտպանէ իր թեկնածութիւնը:

ՀՈՒՆԳԱՐԻԱՆ ԱԼ ԳԼՈՒԽ ԿԸ ՎԵՐՑՆԷ

Փէշթայի թերթերը կը գրեն թէ կառավարութիւնը կը խորհի արձարծել վերազինման հարցը: Այս առթիւ կը բացատրեն.— «Հիմա որ Գերմանիա երկու տարուան բարձրացուց զինուորութեան չրջանը, Հունգարիա Եւրոպայի միակ երկիրն է որ դեռ կը մնայ հաշտութեան դաշնագրով պարտադրուած կաշկանդումներու տակ: Եթէ Եւրոպայի ընդհանուր կացութեան զարգացումը չարունակուի դէպի զինարշաւ, Հունգարիա այլ եւս չի կրնար մնալ ներկայ դիրքաւորման վիճակին մէջ: Պիտի գայ օրը երբ ան ալ պիտի վերազինուի»:

Քաղաքական չրջանակներու մէջ կ'ըսեն թէ Հունգարիոյ խնամակալին եւ Հիթլէրի վերջին տեսակցութեան առթիւ, քննուած են վերազինման եւ պարտաւորիչ զինուորութեան վերահաստատման խնդիրները: Հռոմի մէջ ալ կը կարծեն թէ այդ տեսակցութիւնը կապ ունէր Գերմանիոյ երկամեայ զինուորութեան եւ Հունգարիոյ վերազինման հետ: Միւս կողմէ կը կասկածին թէ Հունգարական կառավարութիւնը ծրագիր մը մշակած է, Թրիանոնի դաշնագիրը դրժելու համար: Այս դաշնագրով, Հունգարիոյ բնակչութիւնը իջած է 7 ու էջ միլիոնի, ի նպաստ Եուկոսլավիոյ, Ռումանիոյ եւ Չեխոսլովաքիոյ, — բոլորն ալ անդամ Փոքր Համաձայնութեան, իսկ Իտալիա գրաւեց Ֆիումէն: Եթէ Հունգարիա դրժէ Թրիանոնի դաշնագիրը, Իտալիա պիտի փոխէ իր Դանուբեան քաղաքականութիւնը, որ այժմ հաստատուած է Հունգարիոյ եւ Աւստրիոյ բարեկամական գործակցութեան վրայ:

Գործազրկութեան նպաստը կ'աւելցնայ

Համաձայն Աշխատանքի նախարարին կողմէ խմբագրուած հրամանագրի մը, այսուհետեւ ընտանիքի պետը պիտի ստանայ մէկ ֆրանք աւելի, իսկ 50 սանթիմ աւելի իւրաքանչիւր զաւակի, ինչպէս եւ կողակցին և 16 տարեկանէն վեր անդամներու համար: Միւս կողմէ գործազրկութեան նպաստէն պիտի օգտուին այն աշխատաւորները որոնք անվճար արձակուրդի մատնուած են, վճարովի արձակուրդի առթիւ զանազան հաստատութեանց փակման հետեւանքով:

× Սէնի նահանգային ժողովը 1935ի նոյեմբերեանին որոշած էր 1935 յունուար 1էն յուլիս 1ի փոխադրել նահանգին գործազուրկներու բնակութեան համար սահմանուած ժամանակաչրջանը: Այս որոշումը առկախ կը մնար մինչեւ հիմա: Աշխատանքի նախարար Պ. Լըպա որոշեց որ Սէնի նահանգին մէջ ներկայութեան համար պահանջուած նուազագոյն թուականը կազմէ 1935 յուլիս 1ը:

ՎՃՌԱԿԱՆ ՋԱԿԱՏԱՄԱՐՏՆԵՐ ՍՊԱՆԻՈՅ ՄԷՋ

Ապստամբներու վանդալու դարձակողմանը

Սպանիոյ ապստամբ ուժերը վճռական դրոհ մը կատարեցին Իրունի վրայ, օդանաւերով, թնդանօթներով եւ հրասայլերով, չորեքչաբթի առաւ արչայսին: Երկու կողմն ալ ծանր կորուստներ կրեցին: Ապստամբները բազմաթիւ զիակներ ձգեցին Փուէնթա լերան ժայռերուն եւ ցորենի դաշտերուն մէջ, բայց յաջողեցան գրաւել լեռը: Ճակատամարտը չարունակուեցաւ ամբողջ օրը եւ իրիկուան դէմ ապստամբները դեռ հինգ քիլոմեթր ճամբայ ունէին, գրաւելու համար Իրունը: Հանրապետականները կատաղօրէն պաշտպանեցին իրենց դիրքերը:

Միւս կողմէ, կառավարական զօրքը Ասթուրիայի հանքագործներուն աջակցութեամբ խոյացաւ Օվիէտոյի վրայ: Սաւառնակները 100 ռումբ ձգեցին քաղաքին վրայ, որ կը դիմադրէ վեց չաբաթէ ի վեր: Անգլ. պաղբիւրէ կը հաղորդեն թէ ապստամբները գրաւած են Ռիօ Թինթոյի պղինձի հանքերը, որոնք անգլիական սեփականութիւն են: Կառավարական զօրքը պաշարած ըլլալով Մալական, ժամէ ժամ անձնատուութեան կը սպասէ: Քորտովայի ճակատին վրայ 1000 կառավարական զինուորներ ապստամբներուն միացան: Մատրիտի ճակատին վրայ, ապստամբները գրաւած են դիրք մը, ուր կը գտնուի մայրաքաղաքին ջուրի չտեմարանը:

Զօր. Քափանէլլաս, ապստամբներու առժամեայ կառավարութեան նախագահը, յայտարարութիւն մը ուղղելով մամուլին, ազդարարեց թէ ամէն գոհողութիւն յանձն առած են, չախչախելու համար կարմիրները: «Մենք կարեւորութիւն չենք տար, երբ մեր թշնամիները կը սպառնան սպաննել հարիւրաւոր պատանդներ, եթէ այսինչ վայրը ռմբակոծենք: Մենք կանգ չպիտի առնենք որ եւ է գոհողութեան առջեւ, Սպանիան փրկելու համար բռնակալութեան լուծէն: Մենք բացարձակապէս կը մերժենք որ եւ է բանակցութիւն կատարել կարմիրներուն հետ: Մեր պայմանները վերջնական են,— բացարձակ անձնատուութիւն»:

× Ապստամբները կը հաղորդեն թէ 500 պատանդներ ծովը նետուած են, չոգենաւերու մէջ դրուելով եւ խումբ խումբ իրարու կապուելով:

Ազգ. Վիճակահանութեան պարգեւներ

Ազգ· պարգեւախազի 7րդ չարքի վիճակահանութիւնը տեղի ունեցաւ չորեքչաբթի օր, 26 օգոստոս, Վիչիի մէջ: Երեք միլիոնի մեծ պարգեւը չահեցաւ 0.714.010 թիւը:

Հետեւեալ վեց թիւերէն իւրաքանչիւրը չահեցաւ 1.000.000 ֆրանք.— 0.143.060 0.891.594 0.397.395 0.452.231 0.955.037 0.030.477:

Հետեւեալ վեց թիւերէն իւրաքանչիւրը չահեցաւ 500.00 ֆր.—0.786,400 0.027,218, 0.196.985, 0.133.038, 0.051.137, 0.595.452:

1.306 վերջացող թիւերը չահեցան 100.000 ֆր.:
5.011 վերջացող թիւերը չահեցան 50.000 ֆրանք:
4.771 վերջացող թիւերը չահեցան 25.000 ֆրանք:
1.305 վերջացող թիւերը չահեցան 25.000 ֆրանք:
999 վերջացող թիւերը չահեցան 10.000 ֆրանք:
68 վերջացող թիւերը չահեցան 1000 ֆրանք:
3 վերջացող թիւերը չահեցան 100 ֆրանք:

Հ. Ց. Դ.

Գրասէր

Սէնթ'Էթիէնի Անտօք ենթակոմիտէի ընկերական ընդհանուր ժողովի կը հրաւիրէ կռիւզ եւ կէսփին խումբերը ու թալուտիէի ընկերները, վաղը, շաբաթ, երեկոյ ժամը 8ին, սովորական հաւաքատեղին: կարեւոր օրակարգ:

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

կազմակերպուած Վալանսի Հ. Ց. Դ. կոմիտէին կողմէ

6 Սեպտ. կիրակի առաւօտէն մինչեւ երեկոյ,
կը խնդրուի նկատի առնել այդ թուականը:

ԴԱՇՏԱՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

կազմակերպուած Իսի լէ Մուլինոյի Հայ երիտ. միութեան կողմէ

30 Օգոստ. կիրակի առաւօտ ժամը 9էն մինչեւ իրիկուն,
Մէյոտոնի անտառին մէջ, պաղ ադբիւրին մօտ (Tapis Vert):
Նուագ, մարզական խաղեր, վագքի եւ ֆութպոլի մրցում, խմբերգ, արտասանութիւն եւ ընտանեկան խաղեր:
ՃՈՒՆ ՊԻՒՖԷ ԺՈՂՈՎՐԴԱԿԱՆ ԳԻՆԵՐՈՎ:
ՀԱՂՈՐԴ ՄԻՋՈՑ.— Լնվալիտէն չոգեկառք եւ իջնել Val de Fleury, Ասնել մէթրօ Mairie d'Issyէն անտառ գացող թաքսիները:

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՍԱԼՆՈՑ ԶՕՐԻ Հայր. Միութեան փարիզի Մասնաճիւղի անդամական ընդհանուր ժողովը, վաղը, շաբաթ եկոյ ժամը 8ին, 119 Ավընիւ տ'Իթալիի սրճարանը, կարեւոր օրակարգ: Բոլոր հայրենակիցներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է:

ՀԱՄԱ-ԶԱՐՍԱՆՁԱԳՅՈՒՆԵՐՈՒՒ վերաշինաց միութեան Մարսէյլի մասնաճիւղի անդամական ընդհ. ժողովը տեղի կ'ունենայ 28 Օգոստ. ուրբաթ երեկոյ ժամը 8ին, հայրենակից Աբգարի սրճարանին մէջ: Յոյժ ժողովին կը հրաւիրուին բոլոր անդամ եւ ոչ-անդամ հայրենակիցները, կարեւոր օրակարգ:

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ

ՓԱՐԻԶԻ Հարաւային Շրջանի ցառաջդիմասիրաց միութեան հայրենի դասընթացքը կը սկսի սեպտ. 4 հինգշաբթի օր, Պանեէօ-Քաշանի դպրոցի սրահին մէջ: Ուսուցչական պաշտօնին վերակոչուած է Պ. Նշան Պէշիկթաշլեան:

Կը խնդրենք բոլոր ծնուներէն որ իրենց զաւակները դրկեն առաջին օրէն, գործին կանոնաւոր սկզբնաւորութեան հետեւելու:

ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

Le Gérant: H. STEPHAN
Imprimerie A. DER (AGOPIAN)
17, Rue Damesme, PARIS (13)

Ուխտագնացութիւն

ՁՕՐ. ԱՆԴՐԱՆԻԿԻ ԳԵՐԵԶՄԱՆԻՆ

ՏԵՂԻ Կ'ՈՒՆԵՆԱՅ ՅԱՌԱՋԻԿԱՅ ՍԵԱՏՈ. 6ԻՆ,
Նախաձեռնութեամբ Հայ Կամ. Մարտիկ. Միութեան եւ մասնակցութեամբ Յուշարձանի Կեդր. Վարչութեան, Հայ Սպայից, Զօրի եւ բազմաթիւ միութիւններու:
Կը մասնակցին Հ. Մ. Ը. Մ.ի քոլոր սկաուտները, ինչպէս նաեւ Ծերանոցականն, Պելժիական եւ Փորթուկալեան Նախկին Պատերազմիկներու Միութեանց ներկայացուցիչները իրենց դրօշներով:
Հանդէսը յաձախակի պիտի լուսանկարուի:
Ներկայ պիտի ըլլան Ֆրանսական Թերթերու Թղթակիցները:
Բացառիկ եւ ճոխ յայտագիր: Մանրամասնութիւնները մօտ օրէն:

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

կազմակերպուած Սեբաստիոյ Ընիքեան գիւղի Հայր. Միութեան կողմէ

ՏԵՂԻ Կ'ՈՒՆԵՆԱՅ 30 Օգոստ. կիրակի առաւօտէն սկսեալ,
6 Ռիւսօ, Քէմփ Միրապօ, Պատ. Ալպէրի օդասուն պարտէզին մէջ:
Կը խօսի՝ Պ. ՊՕՂՈՍ ՀԻՒՍԵԱՆ
«Ազատեան» Թատերախումբի կողմէ պիտի ներկայացուին
ՁԱՐԼՍԹՈՆ եւ ԵՐԿՈՒ ԾԱՅՐԱՅԵՂՆԵՐԸ,
Գեղարուեստական ճոխ բաժին:

Օվերեթային ներկայացում Պոռոֆ մէջ

ԱՐՇԻՆ ՄԱԼ ԱԼԱՆ

կազմակերպուած «Արարատ» Միութեան կողմէ

ՏԵՂԻ Կ'ՈՒՆԵՆԱՅ 30 Օգոստ. կիրակի կէս օրէ վերջ ժամը 3ին,
Հ. Ը. Դ. «ԲԱՐՍԵՂ-ՇԱՀԳԱԶ» ԱԿՈՒՄԲԻՆ ՄԷՋ, Սրնաձ:
Երաժշտական բաժինը կը ղեկավարէ Ա. Դ. ՄԵԼԻՔՈՆԵԱՆ (դաշնակ)
Մուտք 3 ֆր.:

ԲԱՑԱՌԻԿ ՊԱՏԵՀՈՒԹԻՒՆ

ԾԱՆՕՒ է Փարիկի մէջ, կեդրոն վայր, նպարավաճառի խանութ մը որ ունի երկու սենեակ եւ խոհանոց մը: Տարեկան վարձք՝ 2600 ֆրանք: Օրական առեւտուր՝ 300 ֆրք.: Խանութի մէջ եղած ծախքերու համար պահանջուի 6000 ֆրք.: Դիմել տեղւոյն վրայ, 7 Passage du Désir 84 Fbg. St. Denisի վրայ, (Փարիզ):

ՎԱՐՁՈՒ է յարկաբաժինի մէջ գեղեցիկ սենեակ մը, խոհանոցով միասին մէկ անձի համար: կը տրուին ամէն տեսակ դիւրութիւններ: Դիմել վերի հասցէին:

ՊԱՏԻ ԹՈՒՂԹ, ԼԻՆՈ, ՆԵՐԿ

Այս ծանուցումը ներկայացնողին ֆաթալօկին վրայէն 100ին 20էն 40 զեղչ:
Դիմել՝ փապրիքի մթերանոց, 15, Avenue Mathurin - Moreau, PARIS (19).

ԱՐՔԱՅԱԿԱՆ ԽՄԻՉՔ

ՐԱՔԻ ՏԻՒՉ

Չուտ խաղով քաշուած եւ անխոնով պատրաստուած օդին է ՐԱՔԻ ՏԻՒՉը:

Զգուշացէք այլ եւ այլ նիւթերով պատրաստուած եւ ձեր կեանքին վնասակար օդիները խմելէ, այլ խմեցէք միմիայն ՐԱՔԻ ՏԻՒՉը, որուն անարատ, կազդուրիչ եւ ախորժաբեր ըլլալը հաստատուած եւ գնահատուած է:

UN DUZE
MARQUE DÉPOSÉE
RAKI
40°
DUZE
Véritable Anisette Orientale
DISTILLERIE OTTOMANE ISTAMBOUL

Ֆրանսայի հիմար արտօնատէր՝ Ա. ՏԱԼԱԹԻՒԼԵԱՆ
8 rue Suffren, Marseille— Tél. D. 70-89

"ՁԱՌԱՋ,, ԿԸ ԽՍԻՒԻ
Maison LECOMTE, 31 rue de Palikao, Paris (20

ԳԱՑԷՔ ՏԵՍԷՔ
CIGALE CINÉMA
60 Avenue de Saxe-LYON.

ԳԱՑԷՔ ՏԵՍԷՔ ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ
Cinéma REXY
RueCours Lafayette, angle Garibaldi.

ՁԱՐԹՕՂԸ

(ՎԷՊ ԺԱՄԱՆԱԿԱԿԻՑ ԿԵԱՆՔԷ)

—o—

Գրեթէ ամէն տարի Մննդեան եւ Զատկի արձակուրդներուն, Գարեգինը Ալի բէկի հետ, Մէհմէտ բէկի մօտ կ'երթային: Ալիի ծնողքը եւ հղրայրները բնտանիքի հարաչատ մէկ անդամը կը համարէին այդ որ մնացած պատանին, որ իրենց Ալիի սրտակից ընկերն էր:

— Տնեցիք որ տեսնեն, որքա՜ն պիտի ուրախանան, — կ'ըսէր Ալին, — տնաչէն, այս որքա՜ն փոխուեր ես: Այ նոր ձգած մօրուքդ ու պեխերդ ալ ...— ու ընկերոջ սեւ փիլոնին ու սեւ գդակին նայելով՝ ափսոսանքով հարցուց.

— Ուրեմն, որոշած ես անպատճառ վարդապետ ձեռնադրուիլ ...

Գարեգինը գլուխը չարժելով հաստատական նշան մը ըրաւ: Գիտէր Ալիի տեսակէտը ու չէր ուզեր վէճի բռնուիլ անոր հետ, հին օրերու նման, երբ էջմիածնի լճի ափը մեն գալով, ժամերով կ'աչխատէին իրար համոզել՝ անհաչտելին հաչտեցնելու համար: Ալիի հոգին վայրի այծեամի նման դէպի սարերը կը թռչէր, իսկ Գարեգինը դէպի ժողովուրդը կ'ուզէր իջնել:

Հանդարտօրէն քալելով վերջապէս մօտեցան վրաններուն: Շուրջանակի զարձած վրաններու մէջտեղը կը գտնուէր այծի մազէ չինուած ընդարձակ վրան մը, որու երեք կողմերուն փէչերը վեր առնուած էին երկար ձողերով: Այդ՝ Մէհմէտ բէկի վրանն էր:

Մէհմէտ բէկը նստած հասա մինի - տէրի մը վրայ, կռնակը տուած վրանի կեդրոնի սիւնին, բաւականութեամբ կը քաչէր երկար չպուխը: Երբ հիւրերը Ալի բէկի առաջնորդութեամբ ներս մտան, ծերունի բէկը ոտքի ելլելով դիմաւորեց զանոնք:

— Բարով եկաք, հազար բարով, իմ աչքի, իմ գլխի վրայ տեղ ունիք: Մէհմէտ բէկի տունը ձեր տունը համարեցէք,— ու նոր նկատելով Գարեգինն սարկաւագը՝ առանձին սիրալիրութեամբ մը բռնեց անոր թեւէն ու քով նստեցուց.— քեզի սասելով՝ մեր աչքէն ծուխ ելաւ, տղաս, դուն հազար բարով եկար:

— Է, նորէն բարի եկար,— ընդհանուրին խօսքն ուղղելով ըսաւ բէկը, երբ հիւրերը տեղաւորուեցան հաստ ադիքներու վրայ,— ի՞նչ կայ, ի՞նչ չկայ վարը, աչխարհին մէջ,— ու գոհունակ հայեացք մը նետեց վրանէն դուրս՝ չրջապատի վայրի գեղեցկութեան վրայ.— մենք սարի մարդ ենք, աչխարհէ կտրուած: Տօ՛, Ահիւա, չուտ, տարեկան գառ մը մորթէ, երկար ճամբայէ կուգան, սոված կը լինին:

Ընդարձակ վրանը երկու մասի բաժնուած էր եղէգէ հիւսուած չարժական միջնորմով մը: Մէկ ալ Ալի բէկի պատաւ մայրը միջնորմի հեռուէն դուրս եկաւ ու ցուտ աչքերը տրորելով ըսաւ.

— Ես ո՞ւր է, կ'ըսեն Գարեգինը եկեր է. իրա՞ւ է,— ու յանկարծ տեսնելով սարկաւագը, որ տեղէն բարձրացած կը մօտենար, պատաւը տղուն վիզը գրկեց ու իր կուրծքին սեղմեց.

— Պոյ, պոյ, պոյ, մեծցեր ես տըղաս, աչքը չառնես: Ես ո՞ւր մնացիր մինչեւ հիմա: Եկուր, եկուր ներս,— ու անոր թեւէն բռնելով՝ հեռը տարաւ, մինչ Ալին ալ տեղէն ելլելով կը հետեւէր անոնց:

— Մեր տան հարաչատ տղան է,— առանձին բաւականութեամբ հիւրերուն կը բացատրէր Մէհմէտ բէկը, — ափսոս որ վարդապետ պիտի դառնայ:

Խաղաղ գիշեր էր: Աստղերը անօրինակ չքեղութեամբ կը փայլէին երկնքի մութ կապոյտի վրայ ու կարծես հեռուէն հեռու իրար ձայն կուտային: Լուսնորչի կանթեղը արծաթ չղթայով մը կախուած էր Արագածի կատարին վրայ, ու մեղմօրէն կը փայլէր:

Վրաններու մէջ կենդանութիւնը մեռած էր, միայն քիւրտ պահապանը մեծ չրջան մը կը զառնար վրաններու չուրջը, եւ կամ երբեմն քարի մը վրայ նստած՝ հովուական չուին կ'ածէր:

Հիւրերուն յատկացուած վրանէն կը լսուէր հպիւ լսելի խօսակցութեան մը ձայնը: Վահէն, սարկաւագը եւ Ալին երկնցած անկողնի մը վրայ՝ ցած ձայնով կը չարունակէին սկսուած խօսակցութիւն մը:

— Ըսիք, որ դիւղերէն մեկնած են, — կը հարցնէր Վահէն:

— Անչուչտ: Ամիս մը առաջ, Ալաչկերտէն իրենց էլի մարդոց հետ ըսկան բարձրանալ սահմանի սարերը. հիմա՝ ամէն տարիներու նման՝ Պալըքլի Կէօլի չուրջը զարկած կը լինին կոնելը:

— Իսկ դուք դժուարութիւն պիտի չունենա՞ք Տաճկաստան անցնելու:

Ալի բէկը մեղմօրէն սկսաւ ծիծաղիլ: Քիւրա մը ի՞նչ դժուարութիւն կրնայ ունենալ սահմանը անցնելու համար: Անցագրի եւ սահմանի անոնք հազիւ թէ գաղափար ունին եւ պէտք ալ չունին գիտնալու: Սարը, պարապպէս եայլա մըն է Քիւրտի համար, կենսական անհրաժեշտութիւն մը՝ իր տնտեսութեան համար: Իսկ թէ ի՞նչ սահմանի մէջ կը գտնուի այդ եայլան, այդ հազիւ թէ տարբերութիւն մը ընէ:

Մէհմէտ բէկի ցեղն ալ տարիներ առաջ, Պալըքլի Կէօլի չուրջը կ'անցրնէր ամառուան ամիսները, մինչեւ որ Հայոտարանցի Ահմէտ աղային հետ կռուի բնուեցաւ, ու այդ կռուի մէջ սպանուեցաւ Ահմէտ աղայի մէկ տիկ զաւակը: Ատկէ վերջն էր որ Մէհմէտ բէկը իր էլով, Արագածի եայլաները սկսաւ բարձրանալ:

Ալի բէկը իր մանկութիւնը Պալըքլի Կէօլի չուրջը անցուցած էր: Շատ օր էր բոլոր կածաններուն, ձորերուն, սահմանապահ պահակներու դիրքերուն: Անչուչտ իրեն համար սովորական ճամբորդութիւն մըն էր սահմանի մէկ կողմէն միւսը անցնիլը: Վահէն կրնար վստահ լինել, որ ինք բոլորովին դժուարութիւն պիտի չունենար:

— Մէկ ալ որ,— ըսելիքը լրացուց Ալի բէկը՝ քիչ մը չփոթած, — շատով Հիւսէյին բէկի աղջիկը ուզելու պիտի երթայ հայրս ...

— Ալի՛,— ու Գարեգին սարկաւագը պինդ սեղմեց ընկերոջ ձեռքը,— մայրդ այդ մասին բաներ մը բսաւ, բայց լաւ չհասկցայ: Ուրեմն ճի՞շդ է...

— Եթէ Աստուած կամենայ,— պատասխանեց Ալի բէկը չառագունած դէմքով.— Նշանածիս եղբայրները մեծ ազդեցութիւն ունին այդ չրջանի քրտութեան վրայ, իրենք ալ կորիւն, խօսքի տէր մարդիկ են: Եթէ միայն համաձայնին ...

(Շար.) ՄԱԼԽԱՍ

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ՝ ԱԶԳԱՑԻՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ, ԳՐԱԿԱՆ

ՀԱՅԱՍՏԱՆԱՑԻ ԱԶԳԱՅԻՆ ԿՈՒՍԱԿՑՈՒԹԻՒՆԸ ԵՒՐՈՊԱՅԻ ՄԷՋ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

(Fondé en 1925) :-: R. C. Seine 276.286

Directeur et Propriétaire : SCH. MISSAKIAN
Rédaction et Administration
ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԻՒՆ ԵՒ ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

17, Rue Damesme, PARIS (13e)
Téléphone : Glacière 15 - 70

ՀԵՌԱԽՕՍԻ ՀԱՄԱՐ՝ Métro : TOLBIAC

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԱԶԳԱՅԻՆ ԿՈՒՍԱԿՑՈՒԹԻՒՆԸ ԵՒՐՈՊԱՅԻ ՄԷՋ — ՏԱՐԻԿԱՆ ՎԵՐԱՄԻԱՑՈՒԱԾ ԽՄԱԲԱԺԻՆ

Տրանսա եւ գաղութներ	140 ֆրանգ	70 ֆրանգ	35 ֆր.
Պելճիա, Եգիպտոս, Զուիցերիա, Իտալիա	250 »	130 ֆրանգ	—
Ամերիկա եւ ուրիշ երկիրներ	200 ֆրանգ	100 ֆրանգ	—

ՇԱԲԱԹ
29
ՕԳՈՍՏՈՍ
SAMEDI
29 AOUT
1936

12 ՏԱՐԻ — 12e Année No. 3204

ԽՄԲԱԳԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱԿԵԱՆ

ԳԻՆ 50 ՍԱՆԹԻՄ

ԵՐԿԱՐ ԽՕՍՔ

ԱՇԽԱՐՀԱԿԱԼՈՒԹԵԱՆ ՆՈՐ ԵՂԱՆԱԿՆԵՐ

Ի՞նչ «մասնաւոր առաքելութիւն» կը հետապնդէ հիթլէրական Գերմանիան, կրկնապատկելով իր զինուորական ուժը եւ հետզհետէ աւելի հրամայական չեչո մը տալով իր միջադգային արտայայտութեանց:

Ահաւասիկ հատուած մը պաշտօնական գրութենէ մը, — չափերէն մէկը, որ չի ծամծմեր բառերը.

— «Մինչ Ողիմպիականի խաղադուրեան մեծ տօնահանդէսը տեղի ունեցաւ Պերլինի մէջ եւ Գերմանիա բախտն ունեցաւ իր հիւրերուն գաղափար մը տալու Գերմանիոյ խաղաղութեան եւ բարեկարգութեան մասին, աշխարհը կը ցնցուի շատ մը վայրերու մէջ, բաղաքացիական արիւնոտ պատերազմի եւ տնտեսական վայրենի պայքարի սարսափներուն տակ: Խռովարարներու միջազգային խմբակ մը, որ թիւով փոքր է, սակայն հզօր ազդեցութիւն մը կը գործէ շնորհիւ իր ցեղային համերաշխութեան, կը փորձէ աշխարհը ներել համայնավարական բռնութեան ահերակներուն մէջ: Հրէշային սպառազինութիւններ ստեղծուած են, որպէս զի բոլշեւիկեան ռազմապաշտութիւնը կարենայ գլուխ հանել այս գործը: Երեք տարի առաջ, ազգային - ընկերվարութիւնը Գերմանիան ազատեց բոլշեւիկ հրձիգներու եւ մարդասպան խռովարարներու ներքին սպառնալիքէն: Եզական կարգապահութեամբ եւ կանոնաւորութեամբ յեղափոխութիւն մը կատարելով, ազգային-ընկերվարական կուսակցութիւնը յաջողեցաւ Գերմանիոյ ապահովել ընկերային խաղաղութեան օրհնութիւնները՝ ներսէն եւ հետեւաբար անհրաժեշտ պայմանները տնտեսական յարաբուն բարգաւաճման մը համար:

«Մինչ Սպանիա այսօր կը վերածուի անապատի մը, մարքսեան ահուսարսափի անէծքին տակ, ազգային - ընկերվարական Գերմանիոյ մէջ ճարտարագործութիւնը կը կառուցուի անօրինակ ճիգով մը:

Բոլշեւիկ առաջնորդ մը յայտարարած է, շնական համարձակութեամբ, թէ բոլշեւիկեան բանակին գործը պիտի ըլլայ, կարգ մը պարագաներու մէջ, յեղափոխութիւն յարուցանել ներսէն, գինու զօրութեամբ, այն երկիրներուն մէջ որոնք գադար տուած են բոլշեւիկեան գործունէութեան՝ իրենց սահմաններուն մէջ: Ազգային – ընկերվարական Գերմանիան այլ եւս անձնատուր պիտի չըլլայ այդպիսի մարտակոչի մը առջեւ, ինչպէս չեղաւ Մոսկուայի վարձկան խռովարարներուն առջեւ, երկրին մէջ: Ինչպէս որ ազգային - ընկերվարական կուսակցութիւնը կ'երաշխաւորէ գերման ազգին խաղաղութիւնը երկրին մէջ, նոյնպէս ազգային - ընկերվարական բանակը պիտի ապահովէ Գերմանիոյ արտաքին խաղաղութիւնը: Պատմութիւնը տրվեցուցած է մեզի թէ լաւագոյն է ի հարկին մեծ զոհողութիւններ կատարել խաղաղութեան համար, քան թէ ընկղմիլ բոլշեւիկեան բռնութեան մէջ: Խորհրդային աշխարհակալութեան եւ անոր զինուրական սպառնալիքին առջեւ, ազգային - ընկերվարական Գերմանիան, իբրեւ պահակը իր սեփական բաղաքակրթութեան եւ պաշտպանը իր մշակոյթին, անհրաժեշտ միջոցները ձեռք պիտի առնէ, ապահովելու համար ազգին ազատութիւնը եւ անկախութիւնը, բոլոր պարագաներուն մէջ»:

Այս հրատարակութիւնը եղաւ երկամեայ զինուրութեան հաստատումէն անմիջապէս վերջը, իբրեւ պաշտօնական մեկնութիւն: Իսկ չատ աւելի բաց խօսեցան օրուան թերթերը, ձգտելով համոզել թէ Գերմանիա նոր զոհողութիւններ կը ստանձնէ, աչխարհը վերկելու համար «համայնավարական քաոսէն»:

Ուրեմն, հիթլէրական Գերմանիան գաեր է սրտառուչ նչանախօսք մը, արդարացնելու համար իր ահարկու եւ յարաճուն պատրաստութիւնները:

Եւ զարմանալի չէ որ այս նոր ազդանչանը եթէ կը ջղագրգռէ ձախակողմեան հոսանքները, գոհունակութեամբ կ'ընդունուի ազերու կողմէ, չատ մը երկիրներու մէջ:

Նոյն իսկ Ֆրանսայի մէջ պակաս չեն ուրախացողները եւ մերձեցման ցանկացողները, այս գետնին վրայ: Թէեւ անոնք ալ չատ լաւ գիտեն որ Գերմանիոյ սրբնթաց վերազինումը եւ զինուրութեան չրջանին կրկնապատկումը — բանակին բազմապատկութիւնը — երբեք ապահովութիւն չեն կրնար ներչնչել, ապագային համար:

Այս ճամբուն վրայ, Գերմանիոյ հետ է, նաեւ, Ֆաչական Իտալիան:

Երկուքն ալ թունդ հակաբոլչեւիկ, իրենց ռազմատենչ քաղաքականութիւնը կ'արդարացնեն յանուն ինքնապաչտպանութեան եւ ընկերային խաղաղութեան, եւ առով իսկ ակնարկ մը կը կատարեն պաչարելու այն երկիրները որ ապատ մնացած են դիկտատուրաներէ:

Երկուքն ալ, խորապէս աչխարհակալ, կը ձգտին իրենց տէրչերը արժեցնել «համամարդկային» նչանախօսքի մը տակ, ինչ - չերը արժեցնել «համամարդկային» նչանախօսքի մը տակ, ինչպէս Ռուսաստանի խորհրդային իչխանութիւնը: Եւ երկուքն ալ պէս Ռուսաստանի խորհրդային իչխանութիւնը: Եւ երկուքն ալ պէս Ռուսաստանի խորհրդային իչխանութիւնը: Եւ երկուքն ալ արդէն յաջողած են զօրաւոր խարիսխներ ձգել, Սպանիայէն մինչեւ Պալթեանեան երկիրները:

Կատարուած նուաճումներուն վերջին օրինակը հանդիսացաւ արքայական Ճունաստանը, դեկավարութեամբ Զօր. Մեթաքսասի: Իսկ երեւցածէն չատ աւելի խօսուն է աներեւոյթը, այն որ չի տեսնուիր, բայց կը զգացուի:

Դեռ երէկ հեռագիրը կը հաղորդէր թէ արտասահմանի հիթլէրական կազմակերպութեանց 4000 պատգամաւորները ընդհ. ժողով պիտի գումարեն Գերմանիոյ մէջ, Սեպտ. 2ին 7, իրենց գործունէութեան ուղեգիծը մչակելու համար ...

Շ.

ՎԵՐՋԻՆ ԺԱՄ

Ի՞ՆՉ Կ'ԱՆՑՆԻ ԿԸ ԴԱՌՆԱՑ Խ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ ՄԷՋ

Լոնտոնի խորհրդային դեսպանատան զինուորական կցորդն ալ ձերբակալուած

Կարելի չէ օրը օրին ստոյգ տեղեկութիւններ ստանալ խորհրդային աչխարհի կացութեան մասին: Հակախորհրդային թերթերը ընդհանրապէս կը չափազանցնեն, երբեմն ալ չնդալից պատմութիւններ կը հիւսեն: Իսկ խորհրդային եւ ուղեկից մամուլը — ինչպէս մեր «Հայաստանանայէր»ները — կը ճգնին ամէն բան ծածկել կամ հերքել:

Անոնչա ժամանակի ընթացքին կը ճչդուին ծուռն ու չիտակը:

Այդպիսի կացութեան մը առջեւ կը գտնուինք այսօր ալ: Զինովիեւի, Քամենեւի եւ միւս 14 դատապիրներուն գնդակահարութենէն ի վեր, զարմանալի լուրեր չրջան կ'ընեն: Տարակոյս չկայ որ Զեկան գործի ձեռնարկած է ամբողջ Մ. Միութեան մէջ, «հակայեղափոխականներ» որսալու եւ ի հարկին «մաքրելու» համար:

Ահաւասիկ վերջին ծանրակչիռ զէպքը,— Զօր. Քազիմիրովիչ Փութնա, Լոնտոնի խորհրդային դեսպանատան զինուորական կցորդը, որ յանկարծ Մոսկուա կանչուած էր վերջերս, ձերբակալուած է իբրեւ մեղսակից Սթալինի դէմ սարքուած մահափորձին: Իր կինը եւ տղան կիրակի օր յանկարծ մեկնեցան Լոնտոնէն, իմացած լլլալով թէ զօրավարը ծանրապէս հիւանդացած է եւ կ'ուզէ տեսնել զիրենք: «Տէյլի Էքսփրէս»ի թղթակիցը յաչողեցաւ կայարանին մէջ հանդիպիլ տիկին Փութնայի, որ գունաթափ՝ ազաղակեց .

— Ծիլդ չի կրնար լլլալ. անկարելի է: Ամուսինս Մոսկուա կանչուեցաւ զեկուցում տալու համար կարգ մը զինուորական գործերու մասին:

— Ինչո՞ւ դուք ալ միասին չմեկնեցաք:

— Մեկնումը չատ աճապարանքով տեղի ունեցաւ: Մենք կիներս բան չենք հասկնար զինուորական գործերէ: Զօրավարը հարկադրուած էր ճամբայ ելլել անմիջապէս:

Տիկինը յուզուած էր: Այդ պահուն հեռագիր մը յանձնեցին, բացաւ դողդողալով եւ երբ կարդաց, դէմքը մեռելի գոյն ստացած էր: Շրթունքը կրծեց, հեռագիրը ճմռթկեց եւ ծայրատակին մէջ նետեց:

— « Այլեւս որ եւ է բան չեմ կրնար ըսել: Հեռագիրը Մոսկուայէն է. պէտք է որ մեկնիմ, բայց չանթահար :

Անմիջապէս կանչեց տղան, մտաւ կառախումբ եւ անհետացաւ :

Թղթակից մը կ'ըսէ թէ տիկինը Լոնտոնէն մեկնած ատեն եօթը պայուսակ ունէր, բայց երբ Պերլին հասաւ, խորհրդային դեսպանատունէն ապդրարեցին որ հոն ձգէ բոլոր պայուսակները: Եւ տիկինը չհամաձայեցաւ մերժել :

**** Լոնտոնի թերթերը կը գրեն.— Մոսկուայէն հասած հեռագիրներ կ'ըսեն թէ խորհրդային իչխանութիւնները պաչտօնապէս կը հաստատեն Զօր. Փութնայի ձերբակալութիւնը: Զօրավարը իր պաչտօնին գլուխն էր երեք չաբաթ առաջ եւ առտու մը Մոսկուա կանչուեցաւ, իբրեւ թէ մասնակցելու համար զինուորական-քաղաքական խորհրդակցութեան մը: «Տէյլի Մէյլ» կը գրէ թէ զօրավարին մեկնումէն երկու օր վերջը, Զեկայի երկու գործակալներ ներկայացան Լոնտոնի խորհրդային դեսպանատունը եւ մանրակրկիտ խուզարկութեան ենթարկեցին դեսպանատան պաչտօնեաներուն անձնական թուղթերը, ինչպէս եւ պաչտօնական գրութիւններ: Գործակալները որ եւ է բան չգտան պաչտօնեաներուն :*

Այն օրը որ զօրավարը Լոնտոն պիտի վերադառնար, կինը եւ տղան Վիքթորիա կայարանը գացին եւ սպասեցին: Կառախումբը եկաւ, բայց զօրավարը չկար: Ասոր վրայ տիկինը հեռագիր մը ուղղեց Մոսկուա, բայց պատասխան չստացաւ: Քանի մը օր վերջը լուր մը առած լլլալով, բեռները կապեց եւ մեկնեցաւ, ըսելով թէ ամուսինը հիւանդ է:

Նոյն աղբիւրներուն համաձայն, Լոնտոնի խորհրդային չրջանակները լուր առած էին թէ Զօր. Փութնա աւրուած էր Սթալինի հետ եւ մահառած՝ իբրեւ կասկածելի: Զօրավարը մտերիմ բարեկամն է Լոնտոնի նախորդ դեսպանին, Սոքոլնիքովի, որ այժմ բանտարկուած է իբրեւ դաւադիր: Տիկին Փութնայի մեկնումէն ի վեր Զեկային գործակալները քննութիւններ կը կատարեն, անոր եւ ուրիշ փախստականներու յարաբերութիւնները երեւան հանելու համար: Կ'ըսուի թէ դեսպանատան կարգ մը պաչտօնեաներն ալ կասկածելի են եւ հանանական է որ եւս կանչուին:

Զօր. Փութնա չրջանաւարտ է Մոսկուայի զինուորական ակադեմիայէն եւ կարմիր բանակին ամէնէն երիտասարդ սպաներէն մէկն է: Մինչեւ վերջերս մտերիմ բարեկամն էր զինուորական գործավարին՝ Վորոչիլովի:

**** Համաչխարհային կուսակցութենէն վտարուեցաւ Տիկին Սոքոլնիքով, Լոնտոնի նախորդ դեսպանին կինը, իբրեւ կասկածելի :*

**** « Տէյլի Մէյլ »ի թղթակիցը, որ մանրամասնօրէն նկարագրած էր Սթալինի եւ միւսներու ձայնասփիւռ ճառերը, արուած հերքումին վրայ կը գրէ թէ ինք նոյնութեամբ լսեց այդ ճառերը եւ կը ճանչնայ Սթալինի ձայնը, թէ անճնապէս խօսած եւ թէ ճառերը լսած լլլալով :*

Խռովութիւններ Ծագած են Ուկրաինայի մէջ

Ուիկայէն հասած լուրերու համաձայն, ծանր խռովութիւններ ծագած են Ուկրաինայի գանազան մասերուն մէջ, իբրեւ հետեւանք տուրքերու յաւելման եւ մեծաքանակ ցորենի բռնագրաւման (բանակին համար): Գիւղացիները վախնալով որ խստաչունչ ձմեռ մը պիտի ունենան եւ չատ պիտի նեղուին, ըմբոստացած են Փոլթովայի եւ Իկիւնի մէջ: Կ'ըսուի թէ ընդհարումներու ընթացքին 30 հոգի սպաննուած, 1000 ալ վիրաւորուած են: Ոստիկանութիւնը ձերբակալած է 2500 քաղաքացիներ: Ուկրաինայի զօրքը կազմ եւ պատրաստ վիճակի մէջ կը պահուի: Կը վախցուի որ ծանր անկարգութիւններ պատահին ուրիչ վայրերու մէջ:

**** Հոսմի հեռագրական գործակալութիւնը Օտէսայէն կ'իմանայ թէ լրտեսական լայն ցանց մը երեւան հանուած է Ուկրաինայի մէջ, ի հաչիւ օտար պետութեան մը: Ոստիկանութիւնը բազմաթիւ կասկածելիներ ձերբակալած եւ վտանգաւոր թուղթերը բռնած է: Խուզարկութիւնները կը չարունակուին :*

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ԴԵՌ ԿԸ ԾԵԾԵՆ ԴԻԱԿԸ

Մեծ ատեստ մեզ եւ մեզ,— երէկ թղթաբերը չորս ծրար «Ս. Հայաստան» յանձնեց:

Անհամբեր՝ իրարու ետեւէ բակեցի ծրարները, նորագոյն թիւը փնտռելու համար եւ գտայ... յուլիս 24: Ուրեմն նիշդ մէկ ամսուան թերթ, սկսելով յուլիս 6էն:

Իսկապէս «հարուածային»: Ստասխանուվե՞ր:

Միեւնոյն թղթաբերը յանձնեց Թիֆլիսի «Պրոլետար»ը,— օգոստոս 2էն 9:

Չիմա երէ ըսեմ որ Թիֆլիսի մէջ աւելի արագ եւ ազդու կը գործեն քան երեւանի մէջ, պիտի մեղադրէք իբրեւ «Հակահայաստանեաց»:

Երբ ուզածդ չես կրնար գտնել, կրցածդ կ'ուտես: «Անճարն ուտէ բանջարը»:

Եւ գլուխս կախ՝ սկսայ պրպտել Ս. Հայաստանի վերջին երեք թիւերը, յուլիս 22, 23 եւ 24, միւսները շաբաթներ առաջ տեսած ըլլալով, պատահաբար:

Ի՞նչ նորութիւն.—ոչ իսկ մէկ հատ, բացի Խանջեանի մասին թխուած բանաձեւերէն:

Գլխաւոր բաղաքներէն վերջը, կարգը եկած է շրջաններուն, գիւղաքաղաքներուն եւ գիւղերուն:

Այսպէս, «Խանջեանի դատաճանական բայլը գայթոյթով դատապարտում են».— Գորիսի, Թալինի, Ամասիայի, Բասարգէչարի եւ Շամշատինի «ակտիվ»ները:

Ի՞նչ կ'ըսեն... նիշդ այն ինչ որ ըսել տուին երեւանի, Լէնինականի, Կիրովականի, Բագրեւանդի կամ Թիֆլիսի մէջ :

Ծաղկաբաղ մը.

— « Դատաճանական ինքնապաչտպանութեան չուրջն արտայայտուեցան մօտ 30 հոգի, որոնք բուռն գայրոյթով դատապարտեցին Խանջեանի ինքնապաչտպանութեան պրովոկացիոն ակտը»:

— « Ակտիվը խիստ քննադատութեան ենթարկեց Խանջեանի լիբերալ հայտուղղական վերաբերմունքը հակայեղափոխական տրոցկիստական եւ նացիոնալիստական տարրերի եւ նը րանց քայքայիչ աչխատանքի նկատմամբ »:

— « Ելոյթ ունեցող բոլոր ընկերները միաբերան դատապարտում էին Խանջեանի անարգ, պրովոկացիոն քայլը, որը չնայած Անդրբերկոմի եւ անձամբ Բերիայի մչտական օգնութեանն ու հոգատար վերաբերմունքին՝ քայլութիւն չունեցաւ ուղղել իր թոյլ տուած սխալները եւ դիմեց ինքնասպանութեան, դրանով իսկ զինք տալով մեր թչնամիների ձեռքը »:

— « Ժողովը խանդավառ ծափերի տակ նամակներ ուղարկեց Անդրկոմի քարտուղար ընկեր Լավրենտի Բերիային եւ Հայկոմկուսի կենդկոմին »:

— « Շրջանի բոլոր գիւղերում կայացան ժողովներ, որոնք գայրոյթով դատապարտեցին Ա. Խանջեանի դաւաճանական ստոր քայլը՝ որպէս կուսակցութեան թիկունքին ուղղուած մի հարուած :

— « Ընդունուած բանաձեւերում կուսակցական կազմակերպութիւնները խօսք են տալիս բոլշեւիկեան աննողոքութեամբ ու անհաչտութեամբ ջախջախել դասակարգային թչնամու բոլոր տեսակի մնացորդների, հակայեղափոխական տրոցկիստական, նացիոնալիստական, գաչնակցական թափթփուքների ստոր պրովոկացիաները ».

Եւայլն, եւայլն: Բասարգէչարի ժողովը կ'որոչէ խնդրել որ նորաչէն գրքանոցը կոչուի Բերիայի անունով:

... Եթէ խանջեան անձնասպան եղած կամ սպանուած չըլլար, տարակոյս չկայ որ Մոսկուայի 16 դնդակահարեալներէն 17րդը պիտի դառնար:

ՎԱՀԷ

ՀԱՆԳԻՍՏ ԵՂԻՇԷ Ա. ՔԱՀԱՆԱՅ ՊԱՐՍԱՄԵԱՆԻ

Միլանի հայկ. եկեղեցւոյ հոգաբարձութիւնը կը գրէ մեզի, օգոստոս 26 թուականով.— Օգոստոս 20ին Վիղէրպա գիւղին մէջ վախճանեցաւ Իտալիոյ հոգեւոր հովիւ եղիչէ Ա. քհնյ. Պարսամեան, 59 տարեկան:

Մարմինը առժամապէս գիւղին գերեզմանատան պահարանը դրուեցաւ, յաւաչիկային պատչաճ յուղարկաւորութիւնը կատարելու համար :

Կը խնդրուի «Ցառաչ»էն չուտով տեղեկացնել Տարօնի Հայր. Միութեան:

Հանգուցեալը ազգային գործիչ մըն էր եւ կ'արժէ լայնօրէն ներկայացնել իր կեանքն ու գործը:

Տոքթ. Շախթ մեկնեցաւ

Գերմանիոյ եկմատական նախարարը Փարիզէն մեկնեցաւ առջի օր: Ստօրէն գաղտնի կը պահուին իրեն հետ կատարուած բանակցութիւնները: Համաչխարհային կուսակցութիւնը կը չարունակէ իր պայքարը, այս առթիւ: Միւս թերթերը դիտել կուտան թէ Տոքթ. Շախթ քաղաքական պաչտօն ստացած չէ Հիթլէրէն, Ֆրանքֆուրխորհրդային դաչինքի կամ ուրիչ հարցերու մասին, այլ առաջարկներ ներկայացուցած է, տնտեսական յարաբերութիւնները աւելի կանոնաւոր վիճակի մէջ դնելու համար:

Պաղեստինի գործադուլը կը դադրի

Իբրեւ հետեւանք Իրաքի արտաքին նախարար Նուրի փաչայի միջնորդութեան, Պաղեստինի արաբական Գերագոյն Խորհուրդը որոչեց գործադուլը դադրեցնել կիրակի օր: Այս առթիւ յայտարարութիւն մը հրատարակուեցաւ, որ կը հրաւիրէ վերսկսել աչխատանքը եւ դադրեցնել բռնութիւնները: Քեռոյ խորհրդակցութիւն մը կատարուեցաւ Լոնտոնէն վերադարձած պատուիրակներուն հետ: Քայտարարութիւնը կ'ըսէ թէ երբ բարեկարգութիւնը վերահաստատուի, կառավարութիւնը պիտի դադրեցնէ հրէական ներգաղթը եւ ներում պիտի չնորհէ բռնատրկեալներուն: Լոնտոնի թերթերը կը գրեն թէ անգլ. կառավարութիւնը գրաւոր յանձնառութիւններ չպիտի տայ առ այժմ :

Պաղեստինի խռովութիւնները կը չարունակուին 131 օրէ ի վեր: Մինչեւ հիմա սպաննուած են 11 Անգլիացիներ, 76 Հրեաներ եւ 600 Արաբներ:

ՋԱՆԱՉԱՆ ԼՈՒՐԵՐ ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂԱՎ

ԿԱՔՐ ԵՒ ԿԱՋԸ ԿՐ ՍՊԱՆՆ.— Ցառաչիկայ սեպտեմբեր 1էն սկսեալ կաթին գինը 10 սանթիմ պիտի աւելցայ, ծախուելով 1.30ի: Կազին գինն ալ պիտի բարձրանայ 3 սանթիմ (98, փոխանակ 95ի):

ԱՆԳԼԻՈՑ ԷՏՈՒԸՐՏ ԹԱԳԱՒՈՐԻՆ անունով առաչին նամակատրոշմները չրջաբերութեան պիտի հանուին երեքչաբթի օր, առ այժմ 3,000,000,000 հատ, իբրեւ նմոյչ, եւ յետոյ պիտի հաւաքուին հրապարակէն, մինչեւ որ ձօրճ Ե.ի նամակատրոշմները սպառին :

Կ'ըսուի թէ Թագաւորը, որ Աթէնք գացած էր, Պոլիս ալ պիտի հանդիպի:

ՄՈՒՍՈԼԻՆԻ ԵՒ ՀՈՒՆԳԱՐԻՈՑ ԽՆԱՄԱԿԱԼԸ մօտերս տեսակցութիւն մը պիտի ունենան Թիրոլի մէջ:

ՅԱՂՅՈՒՍԱՎՈՅՅՈՒ

— · —

ՈՒՆԿՈՒՆԵՑԻ ԶԳԱ ՂՈՒԿՈՑՈՒՆ ՂՈՒԿՈՎԶՈՅՈՑ ՎՈ ՂՈՒԿՈՂՈՒՆՈՒՆ ՂԳՈՒՆՈՒՆԵՑԻ ՈՒՆԿՈՒՆԵՑԻ ԶԳԱ ՂՈՒԿՈՑՈՒՆ

— · —

ՄԱՐԳԱՆ - PATHE)

LE CHANT DES CLOCHES

ՀԱՅԿԱԶՈՒՆ

Լ. ՅՈՒՐՎԵՆԸՆ

(3)

ՂՈՒՆՈՒՎՈՅՈՑ ՎՈՒՆ ՂՈՒՆՈՒՆԵՑԻ

1900: Ֆիլմին վրա կդիտես մի ուրախ խնջույք, որ կը տրուի Փարիզի մեծ «Ցոլք» մոլի կից ընդարձակ դահլիճին մէջ:

Ներկաները ամենքն ալ հագած են իրենց ամենահարուստ զգեստները, ամենքն ալ ուրախ են, ամենքն ալ կը խնդան, կը զուարճանան, կը պարեն, կը կերուխումեն, կը գինովնան, կը գոռան, կը գոչեն, կը ծիծաղին, կը ծաղրեն, կը հեգնեն, կը ծաղրեն, կը հեգնեն, կը ծաղրեն, կը հեգնեն

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԳԱՂԹԱԿԱՆ ԱՐՏԱՔԻՆԻ ԱՌԵՎՏՐԱԿԱՆ ՀԱՐԱԲԵՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

(1914 — 1915)

Նշանակալից է այն, որ ձմեռ ընդհատումներով տեւած պատերազմի տարիներուն հայկական գաղթականութիւնը կրցաւ ոչ միայն ապրիլ, այլեւ զարգանալ։ Ինչպէ՞ս եղաւ այդ հրաշքը։ Ինչպէ՞ս կարելի եղաւ, որ գաղթականութիւնը, զրկուած ամէն տեսակ միջոցներէ, ոտքի կանգնի եւ ինքզինքը պահէ։ Ահա հարցումը, որ կը ծագի ամէն մարդու մտքին մէջ, երբ կը կարդայ այդ տարիներու մասին գրուած էջերը։ Ինչպէ՞ս եղաւ, որ գաղթականութիւնը, ամէն կողմէ հալածուած, ամէն կողմէ ոտնակոխ եղած, կրցաւ ոտքի կանգնիլ եւ ինքզինքը պահել

ՉԱՐԵՆՑ

(ԿՅ ԱՍՏՂԱՆԱՑ ԿՈՂՈՒՆ)

— ո —

— Ես հասուն եմ որ ես էլ տեսնեմ ինչ որ տեսաւ ան, ինչ որ տեսան ու ասոնց նման հազարներ ու հազարներ ալ։ Ես ալ պիտի ըլլամ ասոնց նման մէկը։

— Իսկ ան ինչո՞ւ ես ասոնց հետ չէ, ինչո՞ւ ան մենակ կը մնայ։

— Ան, ան ալ պիտի գայ, բայց ան ուրիշ ճամբայէ պիտի գայ։

ՀԱՐԱԶԱՏ

ԱՌԱՋԻՆ ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՕՐԱԹԵՐԹ՝ ԱԶԳԱՑԻՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ, ԳՐԱԿԱՆ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

(Fondé en 1925) :-: R. C. Seine 276.286

Directeur et Propriétaire : SCH. MISSAKIAN
Rédaction et Administration
ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԻՒՆ ԵՒ ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ
(ԸՐԹԵՒԵՑՆ ՀԱՄԱՐ՝ Métro : TOLBIAC)
17, Rue Damesme, PARIS (13e)
Téléphone : Glacière 15 - 70

ԱՌԱՔԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԵԱՆ ԳԱՑՄԱՆՆԵՐ՝—

	ՏԱՐԵԿԱՆ ՎՃՃԱՐՄԱՆԱՑ ԴԻՒՐԱՏԱԾ		
Յարանա եւ գաղութներ	140 Ֆրանք	70 Ֆրանք	35 Ֆր.
Պուլկարիա, Եգիպտոս, Ջուխոսլաւիա, Իտալիա	250 »	130 Ֆրանք	—
Ամերիկա եւ ուրիշ երկիրներ	200 Ֆրանք	100 Ֆրանք	—

ԿԻՐԱԿԻ 30 ՕԳՈՍՏՈՍ DIMANCHE 30 AOUT 1936

12 ՏԱՐԻ — 12e Année No. 3205

Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ԳԻՆ 50 ՄԱՆԹԻՄ

ԵՐԿԱՅ ԽՕՍՔ

ՕՐՈՒԱՆ ՀՈԳԵՐՆ ՈՒ ԱՆՏԻՐՈՒԹԻՒՆԸ

Դղրդագին լուրերու ժխորին մէջ, կը թուի թէ մոռացութեան մատնած են օրուան հոգերը, Փարիզէն մինչեւ Մարսէյլ:

Մի եւնոյն առեն արձակուրդի հրճուանքով, մարդիկ ի գուր կը փնտռեն «իրաւասու օրհաններ», այս կամ այն գործը հետապնդելու համար:

Այնպէս որ, դրսեցի մը, եթէ միայն Փարիզի թերթերէն դատէր, պիտի եզրակացնէր թէ Ֆրանսայի հայրենակիցները ուրիշ հոգ չունին, բայց միայն դաշտահանդէսներ եւ պարահանդէսներ սարքել, ուտել - խմել եւ երգել՝ ծառերու չուքին տակ, արձակ համարձակ:

Դժբախտաբար իրականութիւնը չի համապատասխաներ երեւոյթին: Հոգեր կան, ցաւեր կան, որ կը տեւեն ու կ'տճին, հակառակ բոլոր հաւաստիքներուն եւ ժողովրդական ճակատի յաղթանակին:

Այսպէս, գործազրկութեան մղձաւանջը տակաւին կը լկէ կարեւոր բազմութիւններ, Փարիզի եւ ուրիշ քաղաքներու մէջ:

Միչտ երջօրու ըլլալով 10 ու հարիւրի օրէնքը, գործատէրերը ամուր կղպած են իրենց դուռները՝ օտարին առջեւ:

Ցետոյ, իրրեւ հետեւանք նոր օրէնքներու, բազմաթիւ հաստատութիւններ կամ փակուած են, եւ կամ կը չարունակեն բանիլ տհմանափակ եւ կրճատեալ:

Եւ վերջապէս, կը չարունակուի գործազրկութեան նպաստի խարուսիքը, մանաւորապէս Մարսէյլի շրջանին մէջ, ուր բոլոր աշխատանքներն ու հաստատիքները ի դերեւ ելան:

Կարելի էր խօսիլ, տակաւին, ապրուստի սղութեան մասին, որ զգալի կը դառնայ չարթէ չարաթ, հալեցնելով ընկերային օրէնքներու շնորհիւ կատարուած յաւելումները:

Անճարներ պարբերաբար կը յիշեցնեն, նաեւ, թուղթերու անկանոնութեան եւ նանսէնեան տուրքի տատուկները, խորին զանազանութիւն յայտնելով իրաւասու օրհաններու թուլութեան կամ պիկարութեան դէմ:

Կարճ խօսքով, եթէ գործ ունեցողները որոշ առաւելութիւններ վայելեցին, մեւանները, անոնք որ գրկեալ կամ տակաւ վիճակի մէջ կը գտնուին, մինչեւ այսօր ալ օրը իրիկուն կ'ըննն յատակով, հառաչելով եւ մաչելով:

Թերեւս առարկողներ ըլլան, թէ կարելին փորձուած է օրէնքի սահմանին մէջ, եւ այսուհետեւ կը մնայ միայն հրաշքի մը սպասել:

Ճիշդ այս մտածումն է որ կը պղտորէ միտքերը:

Դժուար է հաւատալ թէ ամէն ինչ փորձուած, սակայն ձախողած է:

Դժուար է հաւատալ անոր համար, որ գիտենք թէ ինչպէս կազմակերպուած են իրաւասու գրասենեակները, ինչպէս կը վարեն, կը ծրագրեն, կը գործեն, կը հետապնդեն որ եւ է աշխատանք:

Երկու «Օֆիս»ները կը չարունակեն գործել այնպէս ինչպէս եթէ սովորական պարագաներու մէջ գտնուէին: «Մի հոգեալ»ը չատոնց պատմութեան անցած է, առանց հրապարակաւ ներկայացնելու իր գործունէութեան տեղեկագիրը: Ջանազան «ժողովրդական յանձնախումբեր» պարբերապէս ջուր կը ծեծեն, մէկը միւսը խաչաձեւելով, փոխանակ իրար լրացնելու: Եւ կը պատահի որ մանաւոր գործակալութիւններ կամ հասարակ միջնորդներ աւելի գործ կատարեն, քան չորչորուն մարմիններ:

Ըսել կ'ուզենք թէ նոյն անտիրութիւնն է որ գլուխ առած կ'երթայ, փութացնելով ընդհանուր կազմալուծումը:

Արեւելքի յետին գաղութը եթէ այսքան ժժդոյն վիճակի մը մատնուած ըլլար, մարդիկ փարիզէն դաս տալու յաւակնութիւնները պիտի անուցանէին: Մինչդեռ, չատոնց հասած ենք դաս առնելու վիճակին:

Արեւելքի մէջ մարդիկ իրենց իւղովը կը տապկուին, իսկ այստեղ տրամադրելի «իւղը» օգտագործելու կամքն ու կարողութիւնն անգամ կորնչուցեր են:

Շատերը որ կրնային, պարտաւոր էին գործ կատարել, կը գոհանան խելք ծախելով: Ուրիշներ ուխատած են քանդել ինչ որ տակաւին կանգուն կը մնայ: Իսկ երբորդ բազմութիւն մը պատուհասին կանգուն կը մնայ: Իսկ երբորդ բազմութիւն մը պատուհասին նկատած, երկնքի ատազերը կը համբէ, ինքզինքը չատ վեր զգալով օրուան իրականութենէն:

Աշխատակից մը այս չարթու կը քննադատէր ուրիշ աշխատակից մը այս չարթու կը քննադատէր ուրիշ աշխատակից մը տեսութիւնները, «ժողովրդական ճակատ»ի կազմութեան մասին:

Մէկդի դնելով հարցին ակադեմական մասը, կ'ուզենք յիշեցնել թէ այս առթիւ ալ, մեզի համար բուն հարցը, իր նուազագոյն չափով, կապ ունի օրուան հոգերուն հետ,— առեղծել ամուր վիճակին մէջ

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹԻՒՆԸ

ՊԱՐՈՆ ՎԱՐԴԱՆ

Հետաքրքիր են, իհարկե, «Ազատ խոսք»-ի, «Ժողովուրդ»-ի և «Ժամանակ»-ի կարծիքները Հայաստանի հանրապետութեան մասին։ Ինչպէս նախորդ համարներից մէկում ասել էինք, մենք ոչ միայն չենք հաւատում, որ Հայաստանի հանրապետութիւնը կարող է իրականանալ, այլև համոզուած ենք, որ նրա մասին խօսելն անգամ ժամանակաւորապէս ոչ տեղին է։ Ինչո՞ւ։ Որովհետև Հայաստանի հանրապետութեան գաղափարը ներկայ պայմանների մէջ ոչ միայն ոչ մի կերպ չի կարող համապատասխանել հայ ժողովրդի ներկայ պահանջներին, այլև ուղղակի հակառակ է նրանց։ Ներկայ պայմանների մէջ հայ ժողովրդի պահանջները կարող են բաւարարուել միայն ինքնավարութեան ճանապարհով։ Ինքնավարութիւնը ներկայ պայմանների մէջ հայ ժողովրդի համար ամենաիդէալական ձևն է, որ կարող է ստանալ նրա ազգային ազատագրական շարժումը։ Ինքնավարութեան ձևի մէջ հայ ժողովրդի ազգային ազատագրական շարժումը կարող է ամենաարագ ընթանալ դէպի իր նպատակը։ Ինքնավարութեան ձևի մէջ հայ ժողովրդի ազգային ազատագրական շարժումը կարող է ամենաքիչ զոհեր տալ։ Ինքնավարութեան ձևի մէջ հայ ժողովրդի ազգային ազատագրական շարժումը կարող է ամենաքիչ արիւն թափել։ Ինքնավարութեան ձևի մէջ հայ ժողովրդի ազգային ազատագրական շարժումը կարող է ամենաքիչ ուժ ծախսել։ Ինքնավարութեան ձևի մէջ հայ ժողովրդի ազգային ազատագրական շարժումը կարող է ամենաքիչ ժամանակ պահանջել։ Ինքնավարութեան ձևի մէջ հայ ժողովրդի ազգային ազատագրական շարժումը կարող է ամենաքիչ ուշադրութիւն գրաւ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՀԱՐՑԻ ՇՈՒՐՋ ՄԱՄՈՒԼԻ ԴԱՎԱՆԱՆՔԸ

(1914 — 1915)

Ֆիրմանը մի ակնոց ունի
Որ ամբողջ կյանքս ինձ ցույց կու տա
Ինչ որ ես կ՚ուզեմ, ինչ որ կ՚ուզեմ
Ես ակնոցներ ունիմ ամեն տեսակ
Ամեն գույնի, ամեն ձևի
Ամեն չափի, ամեն տեսակ
Ամեն ապակիի համար։
Ես ակնոցներ ունիմ
Որ ինձ ցույց կու տան
Ինչ որ ես կ՚ուզեմ
Ես ակնոցներ ունիմ
Որ ինձ ցույց կու տան
Ինչ որ ես չեմ ուզեր

ներ կատարուեցան նաեւ Մոսկուայի մէջ,— Զօրավար Շապշնիքովի (անդամ ընդհ. սպայակոյտին) եւայլն: Այս զօրավարները մասնուած էին Սթալինի քաղաքական լիազօրներուն կողմէ, որոնք մաս կը կազմեն իւրաքանչիւր գունդի, սպաները եւ զինուորները լրտեսելու համար: Բոլոր կայանաւորները ամբաստանուած են թէ ծրագրած էին սպաննել Սթալինի եւ կարմիր բանակին վարիչները, անոնց տեղ իրենց մարդիկը դնելու համար:

Միեւնոյն առեն ձերբակալուած են բազմաթիւ քաղաքական լիազօրներ՝ բոլոր զինուորական մեծ կեդրոններուն մէջ, միեւնոյն ամբաստանութիւններով:

Ուկրայնայի մէջ սպաները եւ զինուորները մերժած են գնդակահարել այն գիւղացիները որ չեն ուզեր պետութեան յանձնել իրենց ունեցած արմտիքը: Մովսահար չրջանները միեւնոյն վայրագութեանց կ'ենթարկուին ինչպէս յեղափոխութեան առաջին տարիներուն:

Լոնտոն հասած լուրերու համաձայն, արեւմտեան Սիպերիոյ եւ Ուրալի մէջ ըմբոստ զինուորներ ձերբակալուած եւ հրացանի բռնուած են Մայր. Ա. բեւելքէն յատկապէս բերուած զինուորներու կողմէ:

× Աժանս Հավաս լաւատեղեակ աղբիւրէ կ'իմանայ թէ նախկին վարչապետ Ռիքով, ծանօթ հրապարակագիր Ռատէք, «Իզվեստիա»յի խմբագրապետը՝ Պուխարին արգելափակուած են իրենց բնակարաններուն մէջ եւ հսկողութեան տակ առնուած: Կ'ըսուի թէ ձերբակալուած են նաեւ Լոնտոնի նախորդ դեսպան Սոքոլնիքովի առաջին եւ երկրորդ կիները, ինչպէս եւ Տիկին Սերեբրիաքով: Որոշ իրարանցում կը տիրէ կուսակցութեան չարքերուն մէջ, նոր ձերբակալութեանց հետեւանքով:

*** Երկկ Փարիզի ընկերվարական պաշտօնաթերթը հրատարակած էր այս լուրերուն մէկ մասը, իսկ համայնավար օրկանը՝ «Իւմանիթէ» լուրերն կը պահէ:

Դեսպաններ ալ հսկողութեան տակ

—o—

Վերջին լուրերու համաձայն, եակոտա՝ Չեկային նախագահը, արտակարգ լիազօրութիւններ ստացած է, մաքրագործումը յառաջ տանելու համար անխնայ: Այս առթիւ իբրեւ օգնական նշանակուած են Մոսկուայի զառին դատախազը՝ Վիշինսքի, եւ հոչակաւոր չեկիստ մը, Ակրանով: Ասկէ զատ, մասնաւոր յանձնախումբ մը կազմուած է հինգ փորձ չեկիստներէ, տեղագումներ կատարելու համար կարգ մը դեսպաններու հաւատարմութեան մասին: Յանձնախումբը անսահման իրաւասութիւններ ունի կարել - թափելու եւ կը բաղկանայ հետեւեալ անդամներէն,— Ռօյզման, Պիէլինքի, Վոլովիչ, Կորպէ, Քացէնէլսօն: «Մաթէն» կ'ըսէ թէ մասնաւորապէս քննութեան պիտի ենթարկուին հետեւեալ դեսպանները,— Մայսքի (Լոնտոն), որ բարեկամը եւ ձեռնասունն է անձնասպան Թոմսքիի, Կուէլֆան (խորհրդական Հռոմի դեսպանատան), Տիկին Քոլոնթայ (Սթօքհոլմ), մտերիմ բարեկամուհին գնդակահարեալ Քամենեւի, Ռասքոլնիքով (Սոֆիա), բարեկամ Զօր. Փոբենայի, Բոպէցքի (Աթէնք), նախկին քարտուղար գնդակահարեալ Զինովիեւի:

Մահադութիւն կը տիրէ նաեւ Մայր. Արեւելքի մասին, ուր մարաշխատ Պուխէրի մասին այն կասկածը կայ թէ կ'ուզէ միջադէպ մը սարքել ձախ - փոնի հետ, առիթէն օգտուելու եւ զինուորական դիկտատուրա հաստատելու համար: Տէրիպաս, Մայր. Արեւելքի Չեկային նախագահը, առիպղաբար Մոսկուա կանչուեցաւ, նոր հրահանգներ առնելու համար: Մարաշխատ խիստ հսկողութեան տակ առնուած է:

Լէնինկրատի մէջ ձերբակալուած են 25 երեւելիներ, Չեկային, կառավարութեան եւ կուսակցութեան գործիչներէն: Եակոտայի հրամանով ձերբակալուած է Ուկրանայի գործավարներու խորհուրդին փոխ - նախագահը, Փատայքօ, իբրեւ մեղսակից ազգայնական կազմակերպութեանց: Կ'ըսուի թէ Ուկրայնական չարժման գլուխը կը գտնուի Եուրի Քոցուպինսքի, նախկին հրամանատար կարմիր բանակի:

Նոյն աղբիւրին համաձայն, հիւսիսային Կովկասի մէջ ալ ըմբոստութիւն ծագած բլլալով, կառավարութիւնը հոն ղրկած է մարաշխատ Պուտէննին, որ մեծ ժողովրդականութիւն կը վայելէ այդ չրջանին մէջ: Խլրտումներ կը նշմարուին նաեւ Տօնէցկի եւ ածխահանքի աւազանին մէջ: Քարելիոյ մէջ, Լէ՝ նինկրատի հիւսիսակողմը, ձերբակալուած է Արչինով, այդ չրջանի գործա - վարներու խորհուրդին նախորդ դեր - նախագահը, ուրիչ երեւելիներու հետ, իբրեւ թէ անջատողական չարժում ծրագրած բլլալով:

Թրոցքի կ'ուզղափառութեան Նորվեկիոյ մէջ

—o—

Գրած էինք թէ Նորվեկիոյ դատական նախարարութիւնը դրաւոր յանձ - նառութիւն պահանջած էր Թրոցքիէն, քաղաքական - յեղափոխական գործեր չկատարելու համար: Թրոցքի մերժած բլլալով ստորագրել այդպիսի յանձ - նառութիւն, կնոջը հետ մէկտեղ առաջնորդուեցաւ իր բնակարանը եւ արգե - լափակուեցաւ, իսկ երկու քարտուղարները հրաման ստացան անմիջապէս հեռանալու Նորվեկիայէն: Մինչեւ որ նոր բնակավայր մը ճարուի, Թրոցքի եւ կինը արգելափակուած պիտի մնան, խիստ հսկողութեան տակ:

Ուրբաթ առտու կանուխ Թրոցքի պահականոց կանչուեցաւ իբրեւ վկայ վեց Նորվեկիացիներու հետ, որոնք իբրեւ ոստիկան ներկայանալով, աքսորա - կանին տունը մտած եւ կարգ մը փաստաթուղթեր գրաւած էին: Թրոցքի պա - հականոց փոխադրուեցաւ ոստիկանական կառքով մը եւ անհամբեր բաժնու - թիւն մը խնուսած էր ճամբուն վրայ: Հարցաքննութիւնը տեղի ունեցաւ գեր - մաներէն: Հարցուցին թէ թղթակցութիւններ կը կատարէ՞ Ֆրանսայի եւ ուրիշ երկիրներու իր գաղափարակից կազմակերպութեանց հետ: Անմիջապէս «Այո» պատասխանեց Թրոցքի: Յետոյ յայտարարեց թէ վաւերական է իր բը - նակարանին մէջ գտնուած նամակի մը պատճէնը եւ թէ բնագիրը ղրկուած է Գերմանացի պատուիրակի մը, Փարիզ: Զուզեց տալ այդ բարեկամին անունը, առարկելով թէ պատուիրակը ազգականներ ունի Գերմանիոյ մէջ եւ կրնան հալածանքի ենթարկուիլ: Իր քաղաքական յօդուածները դադրեցնելու պատ - ուէրին առթիւ, Թրոցքի ըսաւ, — « Քանի որ իմ յօդուածներս, որոնք արտա - սահմանի մէջ կը հրատարակուին, բողոքի տեղի չեն տուած ուրիչ կառավա - րութիւններու կողմէ, ես բոնաբարած չեմ ըլլար այդ երկիրներու մամուլի օ - րէնքները»: Ապաստանեցաւ, վերջապէս, թէ լուսաբանութիւններ խնդրուած ըլլալով, հրահանգներ տուած է զանազան երկիրներու քաղաքական գործու - նէութեան մասին:

ԱՊՍՏԱՄԲՆԵՐԸ ՉԿՐՑԱՆ ԳՐԱԻԵԼ ԻՐՈՒՆԸ

Առեւտի կորուստներ - մեկի դէմ հինգ

—•—

Սպանիոյ ապստամբները նոր եւ յուսահատական յարձակում մը կատարե - ցին ուրբաթ օր, Իրունի վրայ (հիւսիսային ճակատ, սահմանակից Ֆրանսա - յի), գրաւելու համար Սան Մարչեալ բերդը, բայց կատաղի դիմադրութեան մը հանդիպելով, եւս մղուեցան ծանր կորուստներով: Այս պարտութեան վրայ, զօր. Մոլա որոշեց իր բանակին մէկ մասը փոխադրել Կուատարրամա, Մատրիտի չրջանը, նոր յարձակողականի մը ձեռնարկելու համար մայրաքա - զաքին վայ: Զօր. Ֆրանքոյի սաւառնակները թռուցիկներ ձգեցին Մատրիտի մէջ, հրաւիրելով անձնատուր բլլալ: Կառավարական զօրքը դերի բռնեց 200 ապստամբ զինուորներ, որոնք Օվիէտոյի օդուանեան կը փութային: Ուրիչ զօ - րամաս մը պարտութեան մատնուեցաւ Աթեուրիայի կարմիր հանքագործնե - րուն կողմէ, ծանր կորուստներ կրելով:

Նոր հեռագրի մը համաձայն, ապստամբները գիշերային անակնկալ յար - ձակում մը կատարելով, յաջողեցան Մարչիալի բերդին չատ մը խրամներէն եա մղել կառավարական զօրքը: Անակնկարագրելի էր յարձակման եւ դիմադրու - թեան կատաղութիւնը: Ձակատամարտին կը մասնակցէին օդանաւեր, հրասայ - լեր եւ թնդանօթներ:

Մատրիտի մէջ ձգուած ազդարարութիւնը կ'ըսէ.— «Այժմ պատրաստու - թիւններ կը տեսնենք, Մատրիտի գրաւման ձեռնարկելու համար, որ մօտա - լուտ է: Եթէ չտիպլէք ձեր առաջնորդները որ անձնատուր ըլլան առանց որեւէ պայմանի, ձեզի կը ձգենք դիմադրութեան վտանգներուն պատասխանատո - ւութիւնը»:

Ուրիչ ապստամբ հրամանատար մը, Զօր. Լլանօ (հարաւային ճակատ), անթելով ազդարարեց.

— «Ձեզի հինա հրաման արձակեցի որ մարքսեան ընտանիքներու անդամ - ներէն հինգ հոգի գնդակահարուին, անոնց մէկին դէմ: Մենք բառարանէն պի - տի ջնջենք «գութ» բառը: Զօրավարը աւելցուց թէ Սպանիոյ 42 դրամատուներէն միայն 18ը մնացած են կառավարութեան ձեռքը: «Մենք պէտք չունինք դրամատուներու դրամին, մեր բանակին վճարելու համար»:

** Վատիկանի պաշտօնաթերթը կը գրէ թէ Պարպաստրիոյ եպիսկոպոսը եւ 40 քահանաներ, որոնք գերի բռնուած էին կարմիրներու կողմէ, դնդակա - հարուեցան «կեցցէ՛ Քրիստոս թագաւորը» աղաղակելով:

× Լոնտոնի սպանիական դեսպանը, որ դեռ մէկ ամիս առաջ հաւատար - մութեան երդում բրած էր Մատրիտի կառավարութեան, հրաժարեցաւ, առանց պատճառները յայտնելու: Լիվրփուլի հիւպատոսը եւ Լոնտոնի դեր հիւպա - տոսն ալ հրաժարեցան: Մորտրդային նոր դեսպանը եւ «Փրավտա»ի ու Թաս գործակալութեան թղթակիցները Մատրիտ հասնելով, խանդավառ ընդունե - լութիւն գտան:

Ինչեր տեղի ունեցած է Տօքթ. Շախթ

Տօքթ. Շախթ, Գերմանիոյ էմմտական նախարարը, որ օդանաւով մեկ - նեցաւ առջի օր, չատ գոհ մնացած կ'երեւայ իր ուղեւորութենէն: Լոնտոնի թերթերը կը գրեն թէ մօտերս բանակցութիւններ պիտի կատարուին, աւելի կանոնաւոր վիճակի մը մէջ դնելու համար Ֆրանսայի եւ Գերմանիոյ առեւ - տրական յարաբերութիւնները: Տօքթ. Շախթ բացատրած է թէ ազգային - ընկերվարութիւնը (Հիթլէրականութիւն) էապէս Գերմանիոյ յատուկ վար - դապետութիւն մըն է եւ միջազգային հանգամանք չունի: Լսած է նաեւ որ երէկ առտու բոլշեւիկները դադրեցնեն իրենց բուռն քարոզութիւնները, որ կը խան - գարեն միջազգային յարաբերութիւնները, կարելի պիտի ըլլայ հասկացողու - թեան մը գալ խորհրդային իշխանութեան հետ:

Նախաբարը չէ խօսած Ֆրանքեւխորհրդային զաշնագրի մասին, երկու երկիրներուն վերաբերեալ խնդիր մը համաբելով զայն:

ՁԱՆԱԶԱՆ ԼՈՒՐԵՐ ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

1200 ՀԱՊՂԵՇՆԵՐ յաճախեցան Ատոխ - Ապէպայի վրայ, բայց ջախջախ - ուեցան, 200 մեռեալ ձգելով, ինչպէս կ'ըսէ պաշտօնական հեռագիր մը:

ԱՆԳԼԻՈՑ ԹԱԳԱՒՈՐԸ եւ Ք. ԱԹԱԹԻՒՐՔ պիտի տեսակցին Պոլսոյ մէջ, համաձայն նոր հեռագրի մը: Թագաւորը պիտի այցելէ նաեւ Կէլիպօլուի գե - բեզմաններըն:

ԱԶԳԵՐՈՒ ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ բարեփոխման համար ծրագիրներ ներ - կայացուցին Ա. Միութիւնը եւ Աբժանթին: Առաջինը կ'ուզէ աւելի զօրացնել պատժական տրամադրութիւնները:

ՀԱՑԻՆ ԳԻՆԸ 2.25ի կրնայ բարձրանալ սեպտ. 1ին, կը գրեն ամերիկեան թերթերը, քանի որ կառավարութիւնը գին սահմանից ցորենին համար:

ԱՒԻՏԱԳՆԱՑՈՒԹԻՒՆ

ԶՕՐ. ԱՆԴՐԱՆԻԿԻ ԳԵՐԵԶՄԱՆԻՆ

ՏԵՂԻ Կ'ՈՒՆԵՆԱՅ ՅԱՌԱՋԻԿԱՅ ՍԵՊՏ. 6ԻՆ

Նախաձեռնութեամբ Հայ Կամ. Մարտիկ. Միութեան եւ մասնակցութեամբ Յուշարձանի Կեդր. Վարչութեան, Հայ Սպայից, Զօրի եւ բազմաթիւ միութիւններու

Կը մասնակցին Հ. Մ. Ը. Մ.ի բոլոր սկաուտները, ինչպէս նաեւ ՖՐԱՆՍԱ - ԿԱՆ, ՊԵԼՃԻԱԿԱՆ եւ ՓՈՐԹՈՒԿԱԼԵԱՆ Նախկին Պատերազմիկներու Միս թեանց ներկայացուցիչները իրենց դրօշներով:

Հանդէսը յաճախակի պիտի լուսանկարուի:

Ներկայ պիտի բլլան Ֆրանսական թերթերու թղթակիցները:

Բացառիկ եւ ճոխ յայտագիր: Մանրամասնութիւնները մօտ օրէն:

ԴԱՇՏԱՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Կազմակերպուած իսի լէ Մուլինոյի Հայ երիտ. միութեան կողմէ

Այսօր, կիրակի առաւօտ ժամը 9էն մինչեւ իրիկուն,

Մէօտօնի անտառին մէջ, պաղ աղբիւրին մօտ (Tapis Vert):

Նուագ, մարզական խաղեր, վազքի եւ ֆութպոլի մրցում, խմբերգ, արտասանութիւն եւ բնտանեկան խաղեր:

ՃՈՒԽ ՊԻՒՖԷ ԺՈՂՈՎՐԴԱԿԱՆ ԴԻՆԵՐՈՎ:

ՀԱՂՈՐԴ. ՄԻՋՈՑ— Լնվալիտէն շոգեկառք եւ իջնել Val de Fleury, Առնել Մէթրօ Mairie d'Issyէն անտառ գացող Թաքսիները:

Ընտանեկան մեծ դաշտահանդէս

Կազմակերպուած Մեծ-Նոր-Գիւղի Վերաշինաց Հայր. Միութեան

Ալֆորվիլի Կին բաժնի կողմէ

Այսօր, կիրակի, Ալֆորվիլի կից-պուա տը շանթրոյի մէջ.

առաւօտէն մինչեւ երեկոյ:

ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ԸՆՏԻՐ ԲԱԺԻՆ,

Հայկական նոր պարեր, վալիզի եւ պարկի մրցումներ, արտասանութիւններ, ֆանթէզիներ, մեներգներ, Կը ներկայացուի զաւեշտ մը:

Արեւելեան ընտիր նուագախումբ (ինճէ-սազ), պոլսէն նոր ժամանած կարող եւ փորձառու արուեստագէտներէ:

ՃՈՒԽ ՊԻՒՖԷ ԺՈՂՈՎՐԴԱԿԱՆ ԴԻՆԵՐՈՎ:

Դախքերու մասնակցութեան համար, մուտք՝ 95 սանթիմ:

«ՅԱՌԱՋ»Ի ՄՕՏ ԿԸ ԳՏՆՈՒԻ ՍԱԿԱՒԱԳԻՒՒ ՕՐԻՆԱԿՆԵՐՈՎ

«ՀԱՅՈՑ ՀԱՅՐԻԿ» (Նուագող վշտից հայրենեաց): Առաջին հատոր (կենսագրութիւն): կազմեց՝ ՀԱՅԿ ԱՃԷՄԵԱՆ: Ստուար հատոր մը, 556 մեծադիր էջերով եւ պատկերազարդ: *Կը պարունակէ ոչ միայն Խրիմեան Հայրիկի կենսագրութիւնը, այլեւ պատմական եւ աշխարհագրական տեղեկութիւններ վասպուրականի եւ ժամանակակից դէպքերու մասին:*

ԳԻՆ՝ 50 ՖՐԱՆՔ Թղթակազմ եւ առանց հաշուելու թղթատարի ծախքը:

"ՅԱՌԱՋ,, ԿԸ ՅԱՏՈՐԻՒԻ

Maison LECOMTE, 31 rue de Palikao, Paris (20)

ԼՈՑԻ ԿԸ ՏԵՍՆԷ ԱՑԻ ՇԱՐՔՈՒ

ՀԱՑ - ԲՈՑԺ

ԹՈՂՈՎՐԴԱԿԱՆ ԱՄՍԱԹԵՐԹ ԲԺՇԿՈՒԹԵԱՆ ԵՒ ԱՌՈՂՋԱՊԱՀՈՒԹԵԱՆ

Խմբագիր Շ. ՆԱՒՐԴՈՒՆԻ

Բ. ՏԱՐԻ, թիւ 24 (Սեպտեմբեր)

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ.— Զգոյշ սունկերէն (Տոկթ. Շ. Այվազեան).— Վա - րակաձ եւ արգեօք (Տոկթ. Մ. Թոքատլեան).— Մեղր կերէք (Շ. Նարդու - նի).— Ինչո՞ւ փորս կը մեծնայ (Տոկթ. Ա. Աջեճեան).— Քիմիական պատե - րազմ (Տոկթ. Ս. Չիլինկիրեան).— Հարցարան (Խմբ.).— Երկրորդ տարուան նիւթերու ցանկը:

Այս թիւով կը լրանայ ԵՐԿՐՈՐԴ տարեշրջանը: Բացուած է բաժա - նորդագրութիւնը ԵՐՐՈՐԴ տարեշրջանի համար: Բաժանորդագրուեցէք այցեկին մը պակաս վճարելու համար բժիշկին:

Ձեր միակ հարստութիւնն է առողջութիւնը, պահպանեցէք զայն կարդալով ՀԱՑ-ԲՈՑԺ:

Տարեկան բաժնեգինը՝ Ֆրանսայի համար 20 ֆրանք, արտասահման 25 ֆրանք: Դիմել Dr. Ch. Aïvazian, 17, Rue Damesme, Paris.

Դարոցասէր Տիկնանց Ընկերութեան

ՐԷՆՍԻԻ (ՓԱՐԻԶ) ՎԱՐԺԱՐԱՆԸ

կը վերաբացուի յառաջիկայ Հոկտ. 1ին

ԵՒ ՄԱՐՍԷՅԻ ՎԱՐԺԱՐԱՆԸ

կը վերաբացուի յառաջիկայ Սեպտ. 15ին,

Պուլվար Օտտօի օգաստուն նոր շէնքին մէջ:

Արձանագրութիւնները տեղի պիտի ունենան Օգոստ. 20էն սկսեալ:

Դիմել Րէնսիի վարժարանին համար, 1 Bd. du Nord, Le Raincy (S.&O.)

Մարսէյլի վարժարանին համար. 5 Impasse Louis Bonnefoy, Marseille.

ԲՈՑՈՒԿ ՊԱՏԵՒՈՒԹԻՒՆ

ԾԱՆՕՒ է Փարիզի մէջ. կեդրոն վայր, նպարավաճառի խանութ մը, որ ունի երկու սենեակ եւ խոհանոց մը: Տարեկան վարձք՝ 2600 ֆրանք: Օրական առեւտուր՝ 300 ֆրանքէ աւելի եղած ժամերու համար կը պահանջուի 6000 ֆրանք: Դիմել տեղւոյն վրայ, 7 Passage du Désir, 84 Fbg. St. Denis փողոց, (Փարիզ):

ՎԱՐՁՈՒ է յարկաբաժինի մէջ գեղեցիկ սենեակ մը, խոհանոցով սիրուն մէկ անձի համար: Կը տրուին ամէն տեսակ դիւրութիւններ: Դիմել վերի հասցէին:

Եւրոպայի Հայկական Վիճակային գրասենեակը

ՀՐԱՆԴ - ՄԱՐՄՈՒՔԷԼ

51, Rue Mr. le Prince, Paris (6). Métro: Odéon. Tél. Danton: 88-65,

Հայերէն, ֆրանսերէն, անգլերէն եւայլն ամէն տեսակ գրքեր:

Արուեստական կազմատուն: Տպագրական գործեր:

Աշխարհի բոլոր կողմերէն ընտրած ապահովագրութիւնները կը կատարուին արագ եւ խղճամիտ կերպով:

ԳԱՑԷՔ ՏԵՍԷՔ ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Cinéma REXY

Rue Cours Lafayette, angle Garibald.

ԳԱՑԷՔ ՏԵՍԷՔ

CIGALE CINÉMA

60 Avenue de Saxe-LYON.

ԱՐՔԱՅԱԿԱՆ ԽՄԻՉՔ

ՐԱՔԻ ՏԻՒԶ

Զուտ խաղողէ քաշուած եւ անիսօնով պատրաստուած օղին է ՐԱՔԻ ՏԻՒԶը:

Զգուշացէք այլ եւ այլ նիւթերով պատրաստուած եւ ձեր կեանքին վնասակար օգիներէ խմելէ, այլ խնդեցէք միայն ՐԱՔԻ ՏԻՒԶը, որուն անարատ, կազդուրիչ եւ ախորժաբեր ըլլալը հաստատուած եւ գնահատուած է:

UN·DUZE

MARQUE DÉPOSÉE

RAKI

40°

DUZE

Véritable Anisette Orientale

DISTILLERIE OTTOMANE ISTAMBOUL

Ֆրանսայի համար արտօնատէր՝ Ա. ՏԱԼԱԲԻԻԵԱՆ

8 rue Suffren, Marseille— Tél. D. 70-89

ՀԱՅԵՐՈՒ ԺԱՄԱԴՐԱՎԱՃԸ

Ճաշարան ՓԼՕՐԻԱ

61, Rue Monsieur le Prince, Paris (6)

Մերթօ՝ Օտէօն եւ Սէն Միքէլ Հեռաձայն Danton : 52 - 73

Արեւելեան եւ եւրոպական խնամուած կերակուրներ:

Etude de Me BERNARD WAHÉ

(17e ANNÉE)

Licencié en Droit de la Faculté de Paris

Ancien élève de l'École des Hautes Études Sociales

JURISCONSULTE

de

Droit Français et International Privé

Mandataire en Justice

159 rue Lafayette, Paris (Gare du Nord) Tél. NORD 68—02

ԿՐ ՍՏԱՆՁՆԷ ամէն տեսակ դատեր, Փարիզի, դաւառի, գաղութներու եւ արտասահմանի մէջ: Մորտրդակցութիւն իրաւագիտ. ամէն տեսակ խնդիրներու. Արկածի դատեր, ամէն լեզուէ թարգմանութիւններ: Նաթիւրալիզասիոնի օրինական ձեւակերպութիւններ եւ անուններու փոփոխութիւն, ընկերու - թիւններու կազմութիւն եւ լուծում: Ամէն տեսակ գործերու խմբագրութիւն: Իրաւագիտական քննութեանց եւ մրցումներու պատրաստութիւն: Ճառերու եւ դասախօսութիւններու խմբագրութիւն: Մորտրդակցութիւն 25 ֆր.: Կ'ընդունի ամէն օր ժամը 5—7, բացի շաբաթ, կիրակի եւ ազի օրերէ:

Կ'ընդունի նաեւ ժամադրութեամբ:

Le Gérant: H. STEPHAN

Imprimerie A. DER (AGOPIAN) 17, Rue Damesme, PARIS (13)